ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΕΚΚΡΙΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΞΕΝΩΝ ΤΕ ΕΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗι ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙ
ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑι ΜΕΝ ΤΩΝ Κ. Κ.

***ΣΠ. ΒΑΣΗ** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), **Γ. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗ** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), **ΑΓΓΕΛΟΥ ΒΛΑΧΟΥ**, † **Σ. Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗ** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), **Π. ΚΑΡΟΛΙΔΟΥ** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), **Α. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥ** (δ. φ.), **ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), **Μ. ΛΑΠΠΑ** (δ. φ.), † **Θ. ΛΙΒΑΔΑ** (δ. φ.) **Μ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), † **Ι. ΠΑΝΤΑΖΙΔΟΥ** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), **Θ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ** (καθ. γυμν.), **Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), **Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ** (δ. φ.), † **Ε. ΡΟΪΔΟΥ** (δ. ν.), **Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), **Ι. ΣΒΟΡΩΝΟΥ** (διευθ. νομισμ. μουσ.), **Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ** (ἐφ. τ. ἀρχ.), **ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑ Δ. ΦΙΛΙΟΥ** (ἐφ. τ. ἀρχ.), **Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ** (καθ. ἐν τῷ Πανεπ.), † **ΛΥΣΑΝΔΡΟΥ ΧΑΤΖΗ ΚΩΝΣΤΑ** (δ. φ. πρώτου ἐπιμελητοῦ τῆς Βιβλιοθήκης) καὶ ἄλλων λογίων.*

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑι ΔΕ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Ν. ΜΑΛΤΟΥ

---

260 ΔΗΜΩΔΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑιΣΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΣΤΟΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΣΥΛΛΕΓΕΝΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΘΕΝΤΑ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ

ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΥ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΜΠΕΚ ΚΑΙ ΜΠΑΡΤ
1905

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΑΡΑΣΛΗ

260 ΔΗΜΩΔΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΙΣΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΣΤΟΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΤΗΣ

ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ, ΘΡᾼΚΗΣ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, ΗΠΕΙΡΟΥ
ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑΣ, ΕΛΛΑΔΟΣ, ΚΡΗΤΗΣ, ΝΗΣΩΝ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ,
ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑΛΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΟΣ

ΣΥΛΛΕΓΕΝΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΘΕΝΤΑ
(1888 — 1904)

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΥ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1905

ΧΩΡΙΚΗ ΓΡΑΙΑ ΕΤΩΝ 80 ΑΙΔΟΥΣΑ ΕΝ ΒΙΘΥΝΙΑι ΠΡΟ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΕΩΣ ΔΗΜΩΔΕΣ ΑιΣΜΑ

'Εκ φωτογραφίας Β. ΡΑΠΤΟΠΟΥΛΟΥ

Τύποις Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ἐν Ἀθήναις.

ΤΩι ΓΕΝΝΑΙΩι ΧΟΡΗΓΩι

ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΗΜΩΔΩΝ ΑιΣΜΑΤΩΝ

ΚΥΡΙΩι

ΓΡΗΓΟΡΙΩι ΜΑΡΑΣΛΗι

ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ

ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΟΥ

ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ

Ο ΣΥΛΛΟΓΕΥΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Α΄

Αἱ περὶ μουσικῆς μελέται τῶν καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων καὶ ἡ μουσικὴ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. — Ὁ ἠθοποιὸς χαρακτὴρ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς βυζαντιακῆς μουσικῆς. — Ἡ παρακμὴ τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ ἡ ἀπώλεια τῶν ἀρχαίων μελῶν. — Αἱ ἡμαρτημέναι δοξασίαι τῶν ξένων περὶ τῆς νεοελληνικῆς μουσικῆς. — Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἡ ἑλληνικὴ μουσική. — Ἡ ἀνεύρεσις τῆς ἀρχαίας μουσικῆς διὰ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς.

Οἱ καθ᾽ ἡμᾶς χρόνοι δικαίως δύνανται νὰ καυχῶνται, ὅτι κατ᾽ αὐτοὺς μετ᾽ ἀκαμάτου ζήλου καὶ μετ᾽ ἀγαστῆς φιλοπονίας ἐξιχνιάσθησαν τὰ τῶν παρελθουσῶν ἑκατονταετηρίδων συγγράμματα πασῶν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν καὶ ἐξηρευνήθη ἡ ἀνάπτυξις τῆς διανοίας οὐ μόνον τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν λαῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων.

Παραδόξως ὅμως ἐκ τῆς ἀκαταπονήτου ταύτης ἐρεύνης τῶν σοφῶν ἀπεκλείσθη ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ μουσική, ἥ τε ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἡ δημώδης. Ὁ ἐν Μονάχῳ ἐλλόγιμος καθηγητὴς κ. W. Christ «ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ ἀναγκαιότατον ὑλικόν, γράφει, περὶ τοιαύτης ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς συνελέγη μέχρι τοῦδε καὶ διὰ τοῦ τύπου προσιτὸν ἐγένετο τοῖς ἐρευνηταῖς». Καὶ ὄντως· ἡ πρὸς τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν μουσικὴν ἐπιδειχθεῖσα ἀδιαφορία τῶν σοφῶν τῶν καθ᾽ ἡμᾶς

χρόνων τυγχάνει τὰ μάλιστα ἀξιοπαρατήρητος. Οἱ σοφοὶ φιλόλογοι καὶ ἀρχαιολόγοι ἀτρύτους καταβάλλουσι κόπους καὶ μόχθους, ἵνα, ὅσον ἔνεστι, τελειότερον εἰσδύσωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἱδρύουσι πολυτόμους βιβλιοθήκας, παμμεγέθεις ἀρχαιολογικὰς σχολὰς ἀνεγείρουσιν, εἰς δαπανηροτάτας ἀρχαιολογικὰς προβαίνουσιν ἀνασκαφάς· ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη καταπίπτει ἐπὶ πάσης ἑλληνικῆς χώρας, καὶ τὰ ἐλάχιστα δ' ἐκ τῶν κόλπων τῆς μητρὸς γῆς ἀνακαλυπτόμενα τεμάχια ἀρχαίου ἀγάλματος, ναοῦ κτλ. μετὰ περισσῆς στοργῆς ἀνασύρονται καὶ διαφυλάττονται ἐν ἡγεμονικοῖς ὄντως καὶ μεγαλοπρεπέσι μουσείοις. Ἀλλὰ περὶ τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, τῆς οὐκ ὀλίγα ἐπίσης διασῳζούσης λείψανα τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἐλαχίστη σχετικῶς, ἵνα μὴ εἴπωμεν μηδαμινή, ἐλήφθη πρόνοια. Τίς τῶν πολυαρίθμων ἀρχαιολογικῶν σχολῶν προέβη ποτὲ καὶ εἰς *μουσικὰς ἀνασκαφὰς* ἐπὶ τῶν διὰ ζώσης φωνητικῆς παραδόσεως σῳζομένων πολυαρίθμων μελῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας; Καὶ ὅμως ἡ μουσικὴ ἀπετέλει τὸ ἀδιάσπαστον μέρος τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ βίου καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἑπομένως γνῶσις αὐτῆς θὰ συνετέλει οὐκ ὀλίγον, ἵνα γνωρίσωμεν ἐν ταῖς μυστηριωδεστάταις αὐτῆς πτυχαῖς αὐτὴν ταύτην τὴν ψυχὴν τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ.

Οἱ λόγοι τοῦ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Μαρβούργης καθηγητοῦ τῆς φιλολογίας Κουρτίου Wachsmuth [1]), ὅτι «πρὸς πάντα, ὅστις ἐνδιαφέρεται, ἵνα αἱ μεγάλαι τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος μορφαὶ οὐχὶ κεναὶ σκιαὶ μένουσιν, ἀλλὰ πρὸς ζῶν

[1]) Ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «*Ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἐν τῇ νέᾳ*». Μετάφρασις Ἐμμ. Γαλάνη, ἐν Κεφαλληνίᾳ, 1868.

καὶ σαρκὶ καὶ αἵματι συνεστηκὸς σῶμα ἀφομοιωθῶσιν, ἓν εἶναι τὸ ἐπαγωγότατον καὶ ὀνησιμώτατον πρόβλημα, *ἡ ἐν τῇ σημερινῇ Ἑλλάδι ἀναζήτησις καὶ ἀνεύρεσις τῆς ἀρχαίας*... Ἐπὶ τοῦ κλασικοῦ ἐδάφους οὐχὶ μόνον ἡ φύσις παρέχει ἐνδόσιμον χρησιμωτάτης σπουδῆς, ἀλλὰ πολὺ σπουδαιότερον *καὶ αὐτὸς ἔτι ὁ νέος τῆς Ἑλλάδος λαὸς μετὰ τῆς πρὸς αὐτὸν μεταβιβασθείσης καὶ ἐν αὐτῷ ἔτι ζώσης παραδόσεως*», ἰσχύουσιν ἔτι μᾶλλον καὶ περὶ τῆς μουσικῆς.

Ἡ σπουδὴ δὲ καὶ ἡ ἔρευνα τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ διὰ πολλοὺς μὲν ἄλλους λόγους ἐπιβάλλεται, ἀλλὰ πρωτίστως καὶ διὰ τοῦτο, ὅτι διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν πραγμάτων ὀφείλομεν ν᾽ ἀναστηλώσωμεν τὸ ἐπιβλητικὸν ἐκεῖνο καὶ ἠθοποιὸν μεγαλεῖον, ὅπερ ἐχαρακτήριζε πρωτίστως τὴν ἀρχαίαν τέχνην. Τὰ ὑλιστικὰ φρονήματα κατὰ τοὺς νῦν χρόνους τοσοῦτον δεσπόζουσι τῶν ἠθοποιῶν ἀκτινοβολιῶν τῆς διανοίας, ὥστε ἐν τοῖς ἀπαισίοις αὐτῶν τροχοῖς περιεπλάκησαν αἱ εὐγενέσταται σκέψεις καὶ τὰ εὐγενέστατα φρονήματα. Καὶ ἡ μουσική, ἡ κατ᾽ ἐξοχὴν πνευματικὴ αὕτη τέχνη, κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ ὕψους αὐτῆς ἀπολέσασα μέγα μέρος τῆς θείας καὶ οὐρανίας αὐτῆς ὑποστάσεως. Τὸ ὑλιστικὸν δὲ ῥεῦμα τῶν καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων ἠνάγκασε βεβαίως καὶ τὸν διαπρεπῆ γαλάτην μουσικὸν κ. Bourgault-Ducoudray νὰ διακηρύξῃ φανερῶς, ὅτι «ἡ μουσικὴ παρ᾽ ἡμῖν οὐδένα ἄλλον ἔχει σκοπὸν ἢ αὐτὴν τὴν μουσικήν, ἤτοι τὴν *τέρψιν*, ἣν αὕτη παρέχει. Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὅμως, οἵτινες ἐπίστευον καὶ εἰς τὴν *ἠθικὴν αὐτῆς ἐπίδρασιν*, συνετέλει ὡς ἰσχυρὰ ἐπίκουρος ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει, τῇ χαλιναγωγήσει τῶν παθῶν καὶ τῇ μορφώσει τῶν χαρακτήρων. Εὐνόητον δ᾽ ὅτι διὰ τῶν εὐερ-

γετικῶν καὶ εὐγενῶν τούτων τάσεων ἡ τέχνη παρ' αὐτοῖς εὑρίσκετο ἐν περιωπῇ καὶ δὲν ἐταπεινοῦτο μέχρι τῶν κολακειῶν, εἰς ἃς συχνότατα βλέπομεν αὐτὴν κατερχομένην ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν»[1].

Καὶ ὄντως· οἱ ἀρχαῖοι μετεχειρίσθησαν τὴν μουσικὴν θαυμασίως πρός τε τὴν διάπλασιν τοῦ ἤθους καὶ πρὸς τὸν ὡραϊσμὸν τοῦ ἀτομικοῦ, τοῦ κοινωνικοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἐν γένει βίου. Ἐχρησιμοποίησαν αὐτὴν ὡς ἰσχυρότατον παιδαγωγικὸν μοχλὸν ἐν τῇ παιδεύσει τῆς νεολαίας. Περιέβαλον αὐτὴν διὰ τῆς προστασίας τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων νόμων, ὧν ἡ παράβασις ἐθεωρεῖτο ἱεροσυλία. Ὅπως δὲ βαθύτερον κατανοηθῇ ἡ σημασία, ἣν πρὸς τὴν θείαν τέχνην ἀπέδιδον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, τοῦτο μόνον ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσωμεν, ὅτι αἱ προϊστάμεναι καὶ ἔφοροι τῆς μουσικῆς Μελπομένη καὶ Πολύμνια παρίσταντο διὰ συμβόλων ὑψίστης σημασίας. Πρὸς ἐπίμετρον δὲ οἱ ἀρχαῖοι θεὸν τῆς μουσικῆς παρεδέξαντο τὸν ἑλληνικώτατον Ἀπόλλωνα τὸν Μουσηγέτην, καὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ καὶ ἴδιον ἀνήγειραν ναὸν ἐν Δελφοῖς καὶ πανελληνίους μουσικοὺς ἀγῶνας ἐτέλουν[2].

[1]) «Études sur la musique ecclésiastique grecque». Paris, 1877.

[2]) Ὑπὸ τὸν τίτλον «*Μουσικοὶ ἀγῶνες ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀρχαιότητι*» ἴδε διάλεξίν μου δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ περιοδικῷ «*Ξενοφάνει*» τοῦ ἐν Ἀθήναις Συλλόγου τῶν Μικρασιατῶν «*Ἀνατολῆς*», 1896, τόμ. Α', τεύχ. Ε', σελ. 4 καὶ ἑξ.

Πλείονα ἔτι περὶ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς ἴδε καὶ ἄλλας ἐμὰς πραγματείας καὶ διαλέξεις, δημοσιευθείσας ἐν τῇ «*Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ*» Κωνσταντινουπόλεως (ἔτ. 1895, ἀριθ. 42 «*Εἰσιτήριον περὶ μουσικῆς λόγον*», ἐκφωνηθέντα ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ). — Ἐν τῇ ἐφημερίδι «*Νεολόγῳ*» Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἔτους 1895 (ἀριθμ. 7732—33, 7736—37, 7740—41, 7744—45). — Ἐν τῇ ἐφημερίδι «*Ταχυδρόμῳ*» Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἔτους 1889 (ἀριθμ. 269, 350, 416). — Καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ ἐμοῦ μουσικοῦ βιβλίου «*Ἀπόλλωνος Μουσηγέτου*», ἐν Ἀθήναις, 1895.

Ἡ μουσικὴ σκοπὸν εἶχε παρ' Ἕλλησι τὸ ἦθος νὰ διαπλάττῃ, τὴν ψυχὴν νὰ ἐξευγενίζῃ καὶ τοὺς τρόπους ἁρμονικωτέρους νὰ καθιστᾷ. Καλὸς δὲ καὶ ἀγαθὸς μουσικὸς ἦτο καὶ ἐνομίζετο οὐχὶ ὁ χειριζόμενος ὄργανόν τι τεχνηέντως ἢ τὴν φωνὴν ἐμμελῶς ἐφηδύνων, ἀλλ' ὁ ἀπολαύσας τοσοῦτον τῆς εὐμενείας τῶν Μουσῶν, ὥστε καὶ ἑαυτὸν νὰ δύνηται νὰ ἐξημερώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους διὰ τῶν καταλλήλων μουσικῶν μελῶν πρὸς ἀρετὴν καὶ ψυχικὴν ὠφέλειαν νὰ μεταστήσῃ· τούτου δ' ἕνεκεν καὶ Ἀντισθένης ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους, ἀκούσας ποτέ, ὅτι ὁ Ἰσμηνίας εἶναι σπουδαῖος αὐλητής, εἶπε· «Δὲν εἶναι δυνατὸν καὶ τόσον σπουδαῖος αὐλητὴς νὰ εἶναι, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι μοχθηρός». Οἱ παντελῶς δ' ἄγευστοι μουσικῆς ἐλογίζοντο *ἀγροικώδεις*, *θηριώδεις* καὶ *βοσκηματώδεις*.

Τοιαύτην λοιπὸν πρὸς τὴν μουσικὴν λατρείαν ἀποδιδόντες οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι παρεσκεύασαν κατὰ γένη καὶ καθ' ἡλικίας ἐπιτηδειότατα ᾄσματα, ὧν μιμήματα τυγχάνουσι καὶ τὰ παρ' ἡμῖν ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ κατὰ παράδοσιν σῳζόμενα. Αἱ θυμήρεις ἑλληνικαὶ μελῳδίαι καὶ διὰ λόγου καὶ διὰ μέλους τὸν ἀκροατὴν δουλούμεναι καὶ διὰ ποικίλων μεταβολῶν φωνῆς καὶ σχημάτων εἰς οἰκειότητα τῶν λεγομένων ἐπισπώμεναι, πάντων τὰς ψυχὰς θαυμασίως συνεκράτουν καὶ πρὸς ἀρετὴν ἐπιδεξίως μετέπλαττον. Τότε δὲ συνέβη, ὥστε πάντες ἠκροῶντο καὶ ἔχαιρον ἐπὶ τοῖς ᾀδομένοις, οἱ πλεῖστοι διὰ λύρας καὶ ᾠδῆς ἐνουθέτουν, ἐπαρρησιάζοντο καὶ παρεκινοῦντο εἰς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν, προσέτι δὲ ὕμνους, θεῶν εὐχάς, παιᾶνας ἐν μέτροις καὶ μέλεσιν ἐποίουν, ἄλλοι μὲν ἐξ εὐφυΐας, καὶ ἄλλοι κατὰ συνήθειαν. Κατά τινα δὲ ἀξιό-

πιστον συγγραφέα «πάντα ἄνδρα καὶ παῖδα, ἐλεύθερον καὶ δοῦλον, θῆλύν τε καὶ ἄρρενα, καὶ ὅλῃ τῇ πόλει ὅλην τὴν πόλιν αὐτῇ ἐπᾴδουσαν μὴ παύεσθαί ποτε ταῦτα». Τῶν διαπρεπεστάτων δὲ μουσικῶν τὰ καλλιτεχνικὰ προϊόντα τοσοῦτον ἠγαπῶντο, ὥστε κατέστησαν κοινὸν κτῆμα οὐ μόνον τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀλλοεθνῶν. «Ἀλεξάνδρου Ἀσίαν ἐξημεροῦντος, λέγει ὁ Πλούταρχος, Ὅμηρος ἦν ἀνάγνωσμα καὶ Περσῶν καὶ Γεδρωσίων καὶ Σουσιανῶν παῖδες τὰς Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους ᾖδον τραγῳδίας».

*
* *

Ἐπίσης καὶ κατὰ τὸν ἑλληνισμὸν τοῦ μέσου αἰῶνος, ἤτοι κατὰ τοὺς βυζαντιακοὺς χρόνους, ἡ πρὸς τὴν μουσικὴν ἀγάπη ἐσῴζετο ἀκμαία, ὅπως περίπου καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὧν ὑπῆρξαν οἱ Βυζαντῖνοι οἱ μόνοι ἐντολοδόχοι καὶ κληρονόμοι. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ δημοτικὴ μουσικὴ εὑρίσκετο παρ' αὐτοῖς, κατὰ τὴν ῥητὴν ὁμολογίαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐν πλήρει ἀκμῇ παρὰ τῷ λαῷ τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ [1]).

[1]) Περὶ τῆς μουσικῆς τῶν Βυζαντίνων ἴδε ἐμὴν πραγματείαν ἐν τῇ «*Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ*» Κ/πόλεως τοῦ ἔτους 1896 (ἀρ. 2, 3, 5, 6. 9, 51, 52), ἐπιγραφομένην «*Ἡ μεσαιωνικὴ Ἑλληνικὴ Μουσική*». Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος πραγματευόμενος περὶ τοῦ τέλους καὶ τῆς δυνάμεως τῆς μουσικῆς ἀναφωνεῖ τάδε· «Οὐδὲν γὰρ οὐδὲν οὕτως ἀνίστησι ψυχὴν καὶ πτεροῖ καὶ τῆς γῆς ἀπαλλάττει καὶ τῶν τοῦ σώματος ἀπολύει δεσμῶν καὶ φιλοσοφεῖν ποιεῖ καὶ πάντων καταγελᾶν τῶν βιοτικῶν, ὡς μέλος συμφωνίας καὶ ῥυθμῷ συγκείμενον θεῖον ᾆσμα. Οὕτω γοῦν ἡ φύσις ἡμῶν πρὸς τὰ ᾄσματα καὶ τὰ μέλη ἡδέως ἔχει καὶ οἰκείως, ὡς καὶ τὰ ὑπομάζια παιδία κλαυθμηριζόμενα καὶ δυσχεραίνοντα οὕτω κατακοιμίζεσθαι . . . Διὰ τοῦτο καὶ ὁδοιπόροι πολλάκις κατὰ μεσημβρίαν ἐλαύνοντες ὑποζύγια, ᾄδοντες τοῦτο ποιοῦσι, τὴν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ταλαιπωρίαν ταῖς ᾠδαῖς ἐκείναις παραμυθούμενοι. Οὐχ ὁδοιπόροι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ γηπόνοι ληνοβατοῦντες καὶ τρυγῶντες καὶ ἀμπέλους θεραπεύοντες καὶ ἄλλο ὁτιοῦν ἐργαζόμενοι, πολλάκις ᾄδουσι. Καὶ ναῦται κωπηλατοῦντες τοῦτο ποιοῦσιν. Ἤδη δὲ καὶ γυναῖκες ἱστουργοῦσαι καὶ τῇ κερκίδι τοὺς στήμονας συγκεχυμένους διακρίνουσαι πολλάκις μὲν καθ' ἑαυτὴν ἑκάστη, πολλάκις δὲ καὶ πᾶσαι μίαν τινὰ μελῳδίαν ᾄδουσι. Ποι-

Τοιαύτη ἦτο ἐν συντόμῳ ἡ περὶ μουσικῆς ἰδέα τῶν Ἑλλήνων. Τέρψις δηλονότι εὐγενής, ὑπέροχος φιλανθρωπία καὶ ἡ πρὸς ἀρετὴν ὠφέλεια. «Οὔτε γὰρ ἅπασα τέρψις μεμπτόν, λέγει καὶ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς (ἐν βιβλ. II), οὔτε τῆς μουσικῆς αὕτη τέλος· ἀλλ᾽ ἡ μὲν ψυχαγωγία κατὰ τὸ συμβεβηκός, σκοπὸς δὲ ὁ προκείμενος *ἡ πρὸς ἀρετὴν ὠφέλεια*»[1]).

Ἀλλὰ παρῆλθον ἀνεπιστρεπτεὶ οἱ ἔνδοξοι ἐκεῖνοι μουσικοὶ τῆς ἀρχαιότητος χρόνοι. Μετὰ τῆς παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος ἐσβέσθη καὶ ὁ ἀστὴρ τῆς μουσικῆς αὐτῆς δόξης. Τὰ πολυάριθμα μουσικὰ ὄργανα ἐσίγησαν καὶ ἡ μάγος ᾠδὴ ἀπώλεσε τὴν προτέραν αὐτῆς αἴγλην.

Γεννᾶται δ᾽ ὅμως ἐνταῦθα ἡ δικαία ἀπορία, τί ἆρά γε ἐγένοντο τὰ πολυάριθμα ἐκεῖνα μουσικὰ προϊόντα τῆς θείας τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ μελοποιῶν τέχνης, ἀφοῦ μάλιστα εἶναι γνωστόν, ὅτι τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος διασωθέντα μέλη εἶναι τοσοῦτον ὀλίγα [2]), ὥστε μόλις ν᾽ ἀποτελῶσι σταγόνας ὕδατος ἐν μέσῳ ἀπεράντου ὠκεανοῦ;

οὖσι δὲ τοῦτο καὶ γυναῖκες καὶ ὁδοιπόροι καὶ ναῦται καὶ γηπόνοι τῷ ᾄσματι τὸ ἐκ τῶν ἔργων πόνον παραμυθήσασθαι σπεύδοντες, τῆς ψυχῆς ῥᾷον ἅπαντα δυναμένης ἐνεγκεῖν τὰ ὀχληρὰ καὶ ἐπίπονα. εἰ μέλους ἀκούσει καὶ ᾠδῆς. Οὕτως οἰκείως ἡμῖν ἔχει πρὸς τοῦτο τὸ εἶδος τῆς τέρψεως ἡ ψυχή».

[1]) Τούτου δ᾽ ἕνεκα καὶ ὅτε Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας συνέλαβε τὸ μεγαλεπήβολον σχέδιον νὰ ἐξημερώσῃ τὴν Ἀσίαν, καθῆκον ἐθεώρησεν ἱερόν, ἵνα πρότερον ἐπισκεφθῇ αὐτὴν τὴν ἱστορικὴν Τροίαν, ὅπου, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, ἀνατυπούμενος τὰς ἡρωϊκὰς τῶν προγόνων πράξεις, ἔθυσε τῇ Ἀθηνᾷ καὶ ἐστεφάνωσε τὴν ἀναθηματικὴν τοῦ ἀνδρείου Ἀχιλλέως στήλην. Τότε τῶν ἐγχωρίων τις προσελθὼν προσέφερεν ὡς πολύτιμον δῶρον τὴν ἱστορικὴν λύραν τοῦ ἐρωτύλου Πάριδος. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἀποκρούσας τὴν προσφορὰν τοῦ Τρωός, εἶπε· — Δὲν θέλω τὴν λύραν τοῦ Πάριδος, τὴν μαλακὴν καὶ ἐρωτικὴν ἁρμονίαν μέλψασαν. Ἀλλ᾽ ἐπιθυμῶ νὰ ἔχω τὴν λύραν τοῦ ἀνδρείου Ἀχιλλέως, ἥτις ἔψαλε τὰ κλέα καὶ τὰς πράξεις τῶν γενναίων καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν.

[2]) Ἑπτὰ ἐκ τῶν σῳζομένων ἀρχαίων μελῳδιῶν μετὰ παραφράσεως τῶν ποιητικῶν κειμένων ἐξέδωκα ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1894 ἐν ἰδιαιτέρῳ τεύχει, ἐπιγραφομένῳ «*Ἀρχαῖαι Ἑλληνικαὶ Μελῳδίαι*».

Πολλοὶ ἀπεριφράστως διατείνονται, ὅτι ταῦτα παντελῶς ἀπώλοντο. Αὔτανδρον, λέγουσιν, ἀπωλέσθη τὸ πλοῖον, ὥστε οὐδὲν πλέον γινώσκομεν περὶ τοῦ πληρώματος. Οἱ ταῦτα δὲ διατεινόμενοι ἐπελάθοντο, φαίνεται, παντελῶς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας, οἵτινες, ὡς οἱ μόνοι φυσικοὶ κληρονόμοι, μετὰ τῶν ἄλλων προγονικῶν θησαυρῶν διεφύλαξαν καὶ πολλὰ λείψανα τῆς πολυτίμου ἐκείνων μουσικῆς.

Οὐδόλως δὲ παράδοξον, ἂν ἕνεκα τῆς ἀγνοίας ταύτης ἐπεκράτησαν καὶ ἐπικρατοῦσιν αἱ τὰ μάλιστα ἡμαρτημέναι καὶ συγκεχυμέναι δοξασίαι οὐ μόνον περὶ τῆς μουσικῆς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐθνότητος ἡμῶν.

«Αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, γράφει ὁ σοφὸς Gervinus, εἶχον ἀπολέσει ἤδη πρὸ πολλοῦ πᾶν πρός τε τὴν τέχνην καὶ τὸ ὡραῖον αἴσθημα, πρὶν οἱ Σλαῦοι ἀναφανῶσιν, εἰς ὧν τὴν μετανάστευσιν ὁ Φαλλμεράϋερ τὸ αἴτιον ἀποδίδει».

Ἀλλ' ἐπιμελὴς καὶ περιεσκεμμένη μελέτη καὶ ἔρευνα τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀρκοῦσιν, αὐτὰ καὶ μόνα, ἵνα ἄρδην ἀνατρέψωσι τὰς σαθρὰς αὐτῶν θεωρίας. « Βεβαίως, ὡς λίαν προσφυῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ σοφὸς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καθηγητὴς κ. Γ. Μιστριώτης [1]), χείμαρροι ὀθνείου αἵματος ἐν τῷ κατακλυσμῷ τῆς μετοικεσίας τῶν λαῶν καὶ ἐκ τῆς πολυομβρίας τῶν κατακτητικῶν εἰσβολῶν εἰσέρρευσαν εἰς τὴν ἁγνὴν τοῦ ἑλληνικοῦ αἵματος λεκάνην, ἀλλ' αὕτη ἐθολώθη τοσοῦτον, ὅσον θολοῦσι τὰ διαυγῆ τοῦ Αἰγαίου ὕδατα οἱ αὐτόσε μετὰ ἰλύος ἐκβάλλοντες ποταμοί, καὶ ὅσον ἡ θολὸς

[1]) Γ. Μιστριώτου, «*Ῥητορικοὶ λόγοι,*» σελ. 34. Ἐν Ἀθήναις, 1903.

τῆς σηπίας μελαίνει τὰ μαρμαίροντα καὶ κρυσταλλοφανῆ τῆς Ἀμφιτρίτης βασίλεια».

Ἄλλοι δὲ πάλιν ἐπέκριναν τὴν μουσικὴν ἡμῶν χωρὶς κἂν νὰ ἐννοήσωσιν αὐτήν. Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν π.χ. ὁ βαρὼν Riedesel (ὅρα « D'un voyageur moderne, Amsterdam, 1773, σελ. 217) καὶ ὁ I. B G. Dansse de Villoison (Annales de voyages, II, σελ. 127). Ὁ πρῶτος τούτων γράφει, ὅτι «παρὰ τοῖς νῦν Ἕλλησιν οὐδεμία μουσικὴ ὑπάρχει (!). Τὰ ᾄσματα τοῦ λαοῦ εἶναι φαιδρά, ἀλλὰ χωρὶς μελῳδίαν καὶ χωρὶς ψυχήν. Εἶναι χοροὶ χαρᾶς, ἀλλ' οὐδεμίαν αἰσθάνεταί τις θλῖψιν ἢ χαράν!»

Ὁ δὲ δεύτερος λέγει, ὅτι « Οὐδὲν ἄλλο ὑπάρχει μᾶλλον λυπηρόν, στενόχωρον καὶ μονότονον τῆς μουσικῆς τῶν Ἑλλήνων, ἧς μεγίστη τελειότης θεωρεῖται τὸ διὰ τῆς ῥινὸς ψάλλειν[1]). Τὰ ᾄσματα εἶναι συνήθως πολὺ μακρά. Αὐταὶ αἱ ἀνούσιοι ῥαψῳδίαι παρεβλήθησαν πρὸς τὰ πνευματώδη καὶ χαρίεντα *σκόλια*, τὰ ὁποῖα ᾖδον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες».

Τοιαῦτα μὲν ἤδη ἐλέχθησαν καὶ λέγονται παρὰ πολλῶν. Ἀλλ' ἀληθῶς ἀπώλετο ἆρά γε ὁ μέγας καὶ πολύτιμος μουσικὸς τῆς ἀρχαιότητος πλοῦτος; Ὄντως ἀπώλεσαν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες τὸ πρὸς τὸ καλὸν αἴσθημα καὶ τὴν πρὸς τὴν τέχνην ἔφεσιν; Τοιαύτην τινὰ ἐρώτησιν εἶχον προβάλει

[1]) Ὀφείλω κατὰ καθῆκον στεντορείᾳ τῇ φωνῇ νὰ διακηρύξω, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς οὐδέποτε ᾄδει διὰ τῆς ῥινός, ὡς τὸ τοιοῦτον ἰδιαιτέρως κατὰ τὰς μουσικὰς περιοδείας μου παρετήρησα. Τὴν κακόηχον ῥινῳδίαν μεταχειρίζονται ἐνιαχοῦ μόνον ἀμαθεῖς τινες ἱεροψάλται καὶ οὐδεὶς ἄλλος. Λυπηρὸν δ' ὅτι εὑρέθησαν καὶ ἕλληνες συγγραφεῖς πειραθέντες νὰ δικαιολογήσωσι τὸ κακόηχον καὶ κακότροπον τοῦτο σύστημα, ὅπερ οὔτε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀλλ' οὔτε καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντίνοις ἦτο ἐν χρήσει. Τὰ εἰς τὴν εὔηχον καὶ ἀντιρρινικὴν δωρικὴν διάλεκτον μελικὰ καὶ χορικὰ ᾄσματα τῶν ἀρχαίων τραγῳδιῶν ἔστωσαν εἷς περὶ πλέον λόγος τῆς ἀνυπαρξίας τῆς κακοήχου ῥινῳδίας ἐν τῇ ἀρχαιότητι.

ἐμαυτῷ πρὸ ἓξ καὶ δέκα ἐτῶν (1888), ὅτε, φοιτητὴς ἔτι ὢν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, εἶχον διανοηθῇ ἐπὶ ἑλληνικῶν μουσικῶν ἀρχῶν καὶ βάσεων νὰ μελοποιήσω χορικά τινα ᾄσματα ἀρχαίων τραγῳδιῶν [1]). Ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν πραγμάτων ὁρμώμενος φυσικὸν ἦτο νὰ μὴ παραδέχωμαι τοιαύτην τινὰ παντελῆ μουσικὴν ἀπώλειαν, ἀφ᾽ οὗ ἐν τῷ μέσῳ τῶν τόσων ζοφερῶν χρόνων δὲν ἀπωλέσθησαν οὐδ᾽ οἱ ἀπόγονοι τῶν μουσικωτάτων ἐκείνων Ἑλλήνων. Ἡ βαθεῖα μελέτη τῶν ᾀσμάτων τῆς δημοτικῆς μουσικῆς κέκληται νὰ διανοίξῃ ἡμῖν νέον στάδιον εὐγενοῦς ἐρεύνης καὶ ἐνασχολήσεως, ἤτοι τῆς *μουσικῆς ἀρχαιολογίας*, δι᾽ ἧς εἶμαι βεβαιότατος, ὅτι θὰ διανοιγῶσι νέοι μουσικοὶ ὁρίζοντες, ἄγνωστοι ὅλως εἰς τὸν σύγχρονον μουσικὸν κόσμον. Ἡ παροῦσα συλλογή, ἀποτέλεσμα οὖσα τοιαύτης τινὸς ἀρχῆς καὶ σκέψεως, τοῦτο ἀκριβῶς σκοπεῖ δι᾽ αὐτῶν τῶν πραγμάτων νὰ διαπιστώσῃ, ὅτι ἡ ἀρχαία μουσικὴ δὲν εἶναι, ὡς κοινῶς θεωρεῖται, *νεκρά*, *ἀλλὰ ζῶσα* ἐν τοῖς ᾄσμασι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅσον τοὐλάχιστον οἱ μακροὶ καὶ σκοτεινοὶ χρόνοι ἐπέτρεπον τὴν τοιαύτην ζωήν. Ἐν τῇ λαϊκῇ μουσικῇ, ὡς ἐν ἱερῷ νάρθηκι, ἐτηρήθησαν στοιχεῖα ἄφθονα, στοιχεῖα πολύτιμα τῆς ἀρχαίας προγονικῆς τέχνης. Καὶ ἐν τοῖς ᾄσμασι τοῦ λαοῦ τὸ παρὸν ἀναμιμνῄσκεται τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος.

Ἀναμφισβήτητον δὲ τυγχάνει, ὅτι ἐν τοῖς δημοτικοῖς

[1]) Τὰ μέχρι τοῦδε μελοποιηθέντα ὑπ᾽ ἐμοῦ ἀρχαῖα δράματα εἶναι τὰ ἑξῆς· Αἰσχύλου *Προμηθεὺς δεσμώτης*. — Σοφοκλέους *Οἰδίπους Τύραννος*, *᾿Αντιγόνη*, *Ἠλέκτρα*, μέρος τοῦ *Φιλοκτήτου* καὶ *Αἴας ὁ Μαστιγοφόρος*, ὃ καὶ βραβευθεὶς πέρυσι κατὰ τὸν διεθνῆ διαγωνισμὸν τῆς ἐν ᾿Αθήναις «Ἑταιρείας πρὸς παράστασιν τῶν ἀρχαίων δραμάτων». — Εὐριπίδου *Μήδεια* καὶ *᾿Ιφιγένεια ἡ ἐν Ταύροις*, βραβευθεῖσα καὶ ἐκδοθεῖσα ἐν ᾿Αθήναις τῷ 1901. ᾿Εκ δὲ τοῦ ᾿Αριστοφάνους αἱ *Νεφέλαι*.

ᾄσμασιν ἐναργέστατα διατυποῦται ἡ καθαρωτάτη καὶ ἀληθεστάτη ἔκφρασις τῶν κοινῶν ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων λαοῦ τινος. Ἕνεκα δὲ τούτου ἡ λαϊκὴ φιλολογία καὶ αἱ λαογραφικαὶ μελέται προσέλαβον νῦν σπουδαιοτάτην σημασίαν, καθόσον αἱ ἐθνολογικαὶ μελέται πολύτιμα ἀρύονται ἐξ αὐτῶν διδάγματα. Τὰ ᾄσματα τοῦ λαοῦ μετὰ τῆς γλώσσης ἀποτελοῦσι τοὺς δύο ἀσαλεύτους ἀκρογωνιαίους λίθους παντὸς ἔθνους. Τοιαύτην τὰ μάλιστα ἀγαστὴν καὶ διδακτικὴν ἅμα μέριμναν ἤρξατο ἐσχάτως ἐπιδεικνύων καὶ ὁ μουσοτραφὴς αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας *Γουλιέλμος ὁ Β´*, ὅστις, παραστὰς πέρυσι κατὰ τὴν διανομὴν τῶν βραβείων τοῦ μεγάλου διαγωνισμοῦ τῶν χορικῶν ᾀσμάτων τῆς Φραγκφούρτης, ἐξεφώνησε σπουδαῖον περὶ μουσικῆς λόγον, ἐν ᾧ τονίζει, ὅτι προτιμᾷ τὴν *ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τέχνην*, συνιστῶν ἰδιαιτέρως τὴν καλλιεργίαν τῆς ἐκ τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως ἀπορρεούσης δημώδους μουσικῆς. «Ἡ γνώμη μου εἶναι, λέγει ὁ μουσοτραφὴς Μονάρχης, ἵνα οἱ ἀνδρικοὶ χοροὶ καλλιεργῶσι πρὸ παντὸς τὰ δημώδη ᾄσματα... Θὰ ἐνεργήσω, ὥστε νὰ δημοσιευθῇ συλλογὴ πάντων τῶν δημωδῶν ᾀσμάτων, ἅπερ ἐνεφανίσθησάν ποτε ἢ ἐγνώσθησαν ἐν Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ. Δὲν εἶναι περίεργον, ὅτι ἐδῶ, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ῥήνου, οὐδεμία ἑταιρεία διενοήθη νὰ μέλψῃ τοὺς *Τρεῖς συντρόφους, Φρειδερῖκον τὸν βασιλέα* καὶ ἄλλα;... Νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ βαδίσωμεν τὴν ὁδὸν τῆς ἁπλότητος».

Ἡ περὶ τῆς γλώσσης ἄρα καὶ τῆς ἀχωρίστου αὐτῆς μουσικῆς φροντὶς ἀνάγκη ν᾽ ἀποτελέσῃ τὸ ὕψιστον φιλογενοῦς, ἅμα δὲ καὶ ἐπιστημονικῆς δράσεως καθῆκον. Καὶ περὶ μὲν τῆς γλώσσης πρέπει εἰλικρινῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ

ἀοιδίμου Κοραῆ μέχρι τῆς σήμερον ἐπετελέσθη ἀξιολογωτάτη ἀληθῶς καὶ σοβαρωτάτη ἐργασία. Δυνάμεθα μάλιστα καὶ νὰ σεμνυνώμεθα ἐπὶ ταῖς φιλοπονωτάταις τῶν σοφῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους προσπαθείαις καὶ ἐγκαρτερήσεσιν. Αἱ *περὶ τοῦ βίου* ἰδίᾳ *καὶ τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ*, αἱ περὶ τῶν *παραδόσεων* καὶ *παροιμιῶν* αὐτοῦ σοφαὶ ὄντως μελέται τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἀκαμάτου καθηγητοῦ κ. Ν. Γ. Πολίτου, αἱ τυχοῦσαι ζωηροτάτων ἐπαίνων καὶ τοῦ θαυμασμοῦ τῶν ἐπιστημονικῶν κορυφῶν συμπάσης τῆς ὑφηλίου καὶ λίαν προσφυῶς ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς ἰταλοῦ λαογράφου G. Pitré χαρακτηρισθεῖσαι «ὡς μεταλλεῖον πλουσιώτατον δυνάμενον νὰ προκαλέσῃ τὴν ζηλοτυπίαν παντὸς ἔθνους καὶ παντὸς συλλογέως», αἱ μελέται, λέγομεν, αὗται τοῦ ἕλληνος καθηγητοῦ τὰ μάλιστα συμβάλλονται καὶ πρὸς τὴν πληρεστέραν μελέτην καὶ εὐρυτέραν κατανόησιν τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων, ἵνα καταδειχθῇ οὕτω πειστικώτερον ἡ ἑνότης τῆς ἐν γένει ἑλληνικῆς ψυχῆς.

Περὶ τῆς μουσικῆς ὅμως, τῆς ἀχωρίστου ταύτης καὶ πολυτίμου συντρόφου τῆς γλώσσης, ἐλαχίστη σχετικῶς ἐγένετο ἐργασία, ὅπερ οὐκ ὀλίγον ζημιοῖ τὰς ἐν γένει μουσικοφιλολογικὰς μελέτας [1]).

[1]) Συλλογαὶ δημοτικῶν ᾀσμάτων *ἄνευ μέλους* ἐξεδόθησαν παρά τε τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν ξένων οὐκ ὀλίγαι, ἐξ ὧν μνημονεύομεν τὰς τοῦ Σ. Ζαμπελίου, Π. Ἀραβαντινοῦ, τοῦ περιοδικοῦ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου», ἐν ᾧ τὰ ζῶντα μνημεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τοῦ κ. Γ. Χασιώτου, τῆς *Πανδώρας*, τοῦ *Νουμᾶ, Πύρρου* καὶ πολλῶν ἄλλων περιοδικῶν καὶ ἰδιαιτέρων βιβλιαρίων. Ἐκ δὲ τῶν ξένων τὰς τοῦ Passow, Fauriel, M. de Marcellus, Th. Kind, D. Sanders καὶ ἄλλων.

Μετὰ μέλους ὅμως, ἤτοι μετὰ παρασημάνσεως τῆς μελῳδίας ἐξεδόθησαν ἐλάχισται. Οὕτω 1) 10 ᾄσματα ἐν ἐκκλησιαστικῇ παρασημαντικῇ καὶ ἄνευ ῥυθμικῆς διαιρέσεως περιέλαβεν ὁ ἀοίδιμος πρωτοψάλτης καὶ ἐμὸς συμπολίτης

Β'

Σύντομος ἀναγραφὴ τῶν ἀπὸ τοῦ 1888—1904 περισυλλεγέντων ᾀσμάτων

Τούτων λοιπὸν οὕτως ἐχόντων, ἐν πάσῃ συντομίᾳ σκιαγραφήσωμεν τὰ κατὰ τὴν παροῦσαν συλλογὴν τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων.

Ἰωάννης Γ. Ζωγράφος Κεΐβελης (*«Μουσικὸν ἀπάνθισμα»*. Μέρος Β', ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1873). — 2) Ὁ ἀοίδιμος Ἀντώνιος Ν. Σιγάλας (*«Συλλογὴ ἐθνικῶν ᾀσμάτων»*, ἐν Ἀθήναις, 1880 ἐν ἐκκλησιαστικῇ παρασημαντικῇ καὶ ἄνευ ῥυθμικῆς διαιρέσεως. Ἡ συλλογὴ αὕτη περιλαμβάνει μὲν 300 ᾄσματα ὡς δημώδη, ἀλλὰ τὰ καθαρῶς τοιαῦτα εἶναι σχετικῶς ὀλίγιστα, στερούμενα καὶ ταῦτα ῥυθμικῆς διαιρέσεως Τὰ πλεῖστα εἶναι συνθέματα εὐρωπαίων καὶ ἑλλήνων μουσουργῶν μεθ' ἑλληνικῶν στίχων ἐπίσης μὴ λαϊκῶν. — 3) Ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει *«Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου»* (1902, Τεῦχος Ε') δημοσιεύονται 28 δημώδη ᾄσματα ἐν ἐκκλησιαστικῇ παρασημαντικῇ — 4) Ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τετραετίας ἐκδιδομένῃ μουσικῇ ἐφημερίδι *«Φόρμιγγι»* ἐδημοσιεύθησαν κατὰ καιροὺς ἐν ἐκκλησιαστικῇ παρασημαντικῇ διάφοροι δημώδεις μελῳδίαι.—5) Ἐν τῇ ἑβδομαδιαίᾳ ἐφημερίδι *«Πύρρῳ»* (1903 καὶ ἑξ.) εὐάριθμα ᾄσματα ἔν τε τῇ ἐκκλησιαστικῇ καὶ τῇ εὐρωπαϊκῇ παρασημαντικῇ. — 6) Καὶ ὁ κ. Π. Μάτσας ἐν εὐρωπαϊκῇ παρασημαντικῇ ἐδημοσίευσεν ἐν 2 τεύχεσιν *«80 Ἑλληνικὰς δημοτικὰς μελῳδίας»* (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1883, ἐκδότης Commemdinger)· ἀλλὰ τὰ ὡς δημοτικὰ ὑπ' αὐτοῦ ἀναγραφόμενα ᾄσματα ὥς τε μέλος καὶ ὡς ποίησις, ἐκτὸς 3 4, οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὴν γνησίαν ἑλληνικὴν μουσικὴν τὴν ἐκ παραδόσεως σῳζομένην. Εἶναι ἁπλῶς νεώτερα ᾄσματα, ξένα τε καὶ ἡμέτερα, ᾀδόμενα ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι παρὰ πολλῶν.

Ἐπίσης μεμονωμέναι τινὲς δημώδεις μελῳδίαι ἐδημοσιεύθησαν κατὰ καιροὺς ἐν διαφόροις περιοδικοῖς καὶ ἐφημερίσιν.

Ἐκ δὲ τῶν ξένων ἔχομεν ν' ἀναγράψωμεν τὰς ἑξῆς ἐκδόσεις ἐν εὐρωπαϊκῇ παρασημαντικῇ· 1) L. A. Bourgault-Ducoudray, *«30 Mélodies populaires de Grèce et d'Orient»*, Paris (H. Lemoine, éditeur). 2) L. Bürchner, 7 γνησιώταται καὶ παλαιόταται ἑλληνικαὶ μελῳδίαι δημοσιευθεῖσαι ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς «Διεθνοῦς μουσικῆς ἑταιρείας» τοῦ Μονάχου (Sammelbände der Internationalen Musikgesellschaft, Jahrg. III, τοῦ 1903, σελ. 403 -430) καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει. Ὁ κ. Βύρχνερ ἐν τῇ σπουδαίᾳ μονογραφίᾳ τῶν ἑπτὰ ἀκραιφνῶς ἑλληνικῶν μελῳδιῶν τὸ ποιητικὸν κείμενον ἐμμέτρως μετέφρασε καὶ εἰς τὸ γερμανικόν. Αἱ 7 αὗται μελῳδίαι φέρουσι καὶ ἔντεχνον συνοδείαν κλειδοκυμβάλου. Πλὴν δὲ τῆς μονογραφίας ταύτης ὁ ἑλληνομαθὴς γερμανὸς καθηγητὴς ἔγραψε καὶ ἄλλα ἀξιόλογα ἄρθρα ἐν τῇ «Γενικῇ Ἐφημερίδι» τοῦ Μονάχου, ἀφορῶντα τὴν ἐν γένει ἑλληνικὴν μουσικὴν καὶ φιλολογίαν. — 3) Hubert Pernot, *«L'île de Chio»* μετὰ 17 μελῳδιῶν τῆς Χίου (σελ. 229 —246), παρασημανθεισῶν ἀπὸ φωνογράφου. Paris, 1903 (I. Maisonneuve, éditeur).

Τὸ πρῶτον δημοτικὸν ᾆσμα ἔγραψα, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπον, ἐν Ἀθήναις τῷ 1888.

Ἔκτοτε παρῆλθον 16 ὅλα ἔτη, κατὰ διαφόρους δὲ καιροὺς καὶ περιστάσεις ἠδυνήθην νὰ περισυλλέξω ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ *ὑπὲρ τὰ 500 γνήσια ἑλληνικὰ ᾄσματα,* ὧν τὰ 260 μόνον περιλαμβάνονται ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ. Τῶν ᾀσμάτων τούτων ἄλλα μὲν κατάγονται ἐκ *Μικρᾶς Ἀσίας*, τῆς πρώτης κοιτίδος τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἄλλα ἐκ *Θρᾴκης, Μακεδονίας, Ἠπείρου, Ἀλβανίας, Ἑλλάδος καὶ Κρήτης* καὶ ἄλλα πάλιν ἐκ τῶν *Νήσων τοῦ Αἰγαίου,* τῆς *Κύπρου* καὶ τῶν παραλίων τῆς *Προποντίδος,* ἰδίως δὲ τῶν μικρασιατικῶν. Τούτων τὰ μὲν μουσικὰ μέλη εἶναι ἀνέκδοτα, τὰ δὲ ποιητικὰ κείμενα κατὰ τὸ πλεῖστον ἄγνωστα ἐν ταῖς μέχρι τοῦδε δημοσιευθείσαις συλλογαῖς, τὰ γνωστὰ δ' ἐμφαίνουσιν ἀξιοσημειώτους τοπικὰς παραλλαγάς.

Ἐκτὸς τῶν ἑλληνικῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων ἡ ἐμὴ συλλογὴ — τὸ ἀνέκδοτον δηλονότι αὐτῆς μέρος — περιλαμβάνει καὶ ποικίλα ξενόφωνα τοιαῦτα. Πολλαχοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου ὑπάρχουσιν, ὡς γνωστόν, καὶ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες, ἕνεκα δεδικαιολογημένων ἱστορικῶν λόγων, λαλοῦντες ἄλλην ἢ τὴν πάτριον γλῶσσαν. Οὕτω π. χ. ἐν μὲν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὑπάρχουσιν ὀρθόδοξοι Ἕλληνες *τουρκόφωνοι, ἀρμενόφωνοι* [1]) καὶ *ἀραβόφωνοι,* ἐν τῇ Θρᾴκῃ *βουλγαρόφωνοι* καὶ ὀλίγοι *τουρκόφωνοι,* ἐν τῇ Μακεδονίᾳ *βουλγαρόφωνοι* καὶ ὀλίγοι *τουρκόφωνοι* καὶ *βλαχόφωνοι,* ἐν Ἠπείρῳ δὲ καὶ Ἀλβανίᾳ *ἀλβανόφωνοι.*

[1]) Περὶ τούτων ἴδε ἐμὴν πραγματείαν, ἐπιγραφομένην «*Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐν Βιθυνίᾳ*», ἐν Ἀθήναις, 1893.

Παρὰ τοῖς ξενοφώνοις λοιπὸν τούτοις Ἕλλησιν, ἐκτὸς τῶν *ἑλληνιστὶ* ᾀδομένων ᾀσμάτων, ὑπάρχουσι καὶ ᾄσματα *τουρκιστί, ἀρμενιστί, ἀραβιστί βουλγαριστί, βλαχιστὶ* [1]) καὶ *ἀλβανιστὶ* [2]) ᾀδόμενα, ὧν ὅμως τὸ περιεχόμενον τοῦ *μέλους* καὶ τῆς *ποιητικῆς ἐννοίας* εἶναι καθαρῶς ἑλληνικά. Ἐν αὐτοῖς π. χ. λόγος γίνεται περὶ Ἁγίας Σοφίας, περὶ Ἱερουσαλήμ, περὶ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', περὶ Ἀπόκρεων καὶ Πάσχα καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων θεμάτων τοῦ ἰδιωτικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ ἐθνικοῦ βίου, καθ' ὕλην καὶ κατ' εἶδος ἀξίων τῆς προσοχῆς πάσης ἑλληνικῆς ψυχῆς. Τὰ *τουρκιστὶ* δ' ἰδίᾳ ᾀδόμενα ἑλληνικὰ ᾄσματα εἶναι ἐν μεγάλῃ κλίμακι διαδεδομένα ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Τοιαῦτα *τουρκόφωνα* ᾄσματα μετὰ μέλους καὶ ἐννοίας ἀκραιφνέστατα ἑλληνικῶν ὡς καὶ ὀλίγα *ἀρμενόφωνα* περιλαμβάνει τὸ ἀνέκδοτον μέρος τῆς ἐμῆς συλλογῆς ἄνω τῶν 80. Εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ, ὅτι οἱ ξενόφωνοι οὗτοι Ἕλληνες κέκτηνται τὴν αὐτὴν καταγωγήν, τὴν αὐτὴν θρησκείαν, τὰ αὐτὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, τὰ αὐτὰ χαρακτηριστικά, τὰ αὐτὰ ἰδεώδη, τοὺς αὐτοὺς διανοητικοὺς θησαυροὺς καὶ τὰς αὐτὰς ἠθικὰς ἀρετάς, τὴν αὐτὴν ἐθνικὴν συνείδησιν μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοδόξων καὶ ὁμογενῶν ἀδελφῶν αὐτῶν τὸν λαλούντων τὴν νεοελληνικήν [3]).

Ἔγραψα δὲ τὰ 500 ᾄσματα τῆς συλλογῆς μου ἄλλα μὲν

[1]) Ἐν τῷ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδιδομένῳ ὀργάνῳ τῶν ῥωμουνικῶν συμφερόντων ἐν Τουρκίᾳ «Le Courrier des Balkans» τοῦ ἔτ. 1904, ἀρ. 29 γίνεται λόγος (ἐν σελ. 6) περὶ μακεδονο-ρουμανικῶν ᾀσμάτων. Μὴ ἆρά γε πρόκειται περὶ τοιούτων ξενοφώνων ἑλληνικῶν ᾀσμάτων, ἅτινα οἰκειοποιοῦνται οἱ Ῥωμοῦνοι;

[2]) Εἶνε πασίγνωστον τὸ καὶ ἐν Ἑλλάδι τῷ Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου ᾀδόμενον ἀλβανικὸν δημῶδες ᾆσμα «*Ἔρδε Λάζαρε περδέ*».

[3]) Πλείονα περὶ τῶν ξενοφώνων Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀναγράφουσι τὰ Ἰωακεὶμ Βαλαβάνη «*Μικρασιατικά*», Ἀθήνησι, 1891, σελ. 1—255.

ἐπιτοπίως, αὐτοπροσώπως δηλονότι ἐπισκεπτόμενος διάφορα ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικούμενα χωρία, κωμοπόλεις καὶ πόλεις, ἄλλα δὲ ἀκούων παρὰ προσώπων γινωσκόντων καλῶς ἀπὸ μνήμης τὰ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος ᾄσματα. Κέντρον δὲ πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν ὑπῆρξε κυρίως ἡ Κωνσταντινούπολις, ἔνθα καὶ ἀπὸ δεκαετίας διαμένω. Ἡ Κωνσταντινούπολις μετὰ τῶν προαστείων αὐτῆς τοῦτο τὸ σπουδαῖον πλεονέκτημα κέκτηται, ὅτι περιλαμβάνει Ἕλληνας ἐξ ἁπάντων τῶν μερῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐκ πάντων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων. Πολλοὶ τούτων κατοικοῦσι καθ' ὁμάδας καὶ ἐν ὡρισμέναις συνοικίαις, προσλαμβάνοντες οὕτω κατ' ἀνάγκην τὸ χρῶμα καὶ τὴν σύστασιν τοῦ ἐπαρχιακοῦ τοπικισμοῦ. Πρὸς παρασήμανσιν λοιπὸν τῶν δημοτικῶν αὐτῶν ᾀσμάτων ἦτο πολὺ εὔκολον νὰ ἔχωμεν ὑπὸ τὴν διάθεσιν ἡμῶν οὐ μόνον τὸ τοῦ *ὑπαγορευτοῦ* τοῦ μέλους πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων συμπολιτῶν αὐτοῦ, δυναμένων θετικῶς νὰ διαβεβαιῶσι περὶ τῆς πιστότητος τῶν ὑπαγορευθέντων ἡμῖν μελῶν. Τὴν αὐτὴν μελῳδίαν ἤκουον πολλάκις καὶ παρὰ πολλῶν προσώπων, ἀλλ' ἐν ἐπικεφαλίδι τῶν ᾀσμάτων ἀνέγραψα μόνον τὸ τοῦ *πρώτου ὑπαγορευτοῦ* ὀνοματεπώνυμον. Ἐπὶ τούτοις καθῆκον ἐπιβαλλόμενον θεωρῶ, ἵνα θερμότατα εὐχαριστήσω πάντας τοὺς εὐγενεῖς ὑπαγορευτάς, οἵτινες πάνυ προθύμως παρέσχον τὴν φιλογενῆ αὐτῶν σύμπραξιν εἰς τὸ ἐμὸν ἔργον.

Ἐκ τῶν 132 σημειουμένων χωρῶν (ἴδε σελ. 400-405) τὰ ἡμίση περίπου ἀνήκουσιν εἰς τὴν προσωπικὴν ἡμῶν ἐπίσκεψιν [1]). Οὐδεμιᾶς δὲ χρήζει ἰδίας διαβεβαιώσεως, ὅτι ἡ

[1]) Ὀφείλω δὲ νὰ προσθέσω, ὅτι τὰ ἡμέτερα ᾄσματα, ἐκτὸς τῶν ἐν ἐπικεφαλίδι σεσημειωμένων χωρῶν, ᾄδονται καὶ ἐν εὐρυτέρᾳ ἔτι γεωγραφικῇ ζώνῃ.

ἐπὶ τόπου παρασήμανσις τῶν δημοτικῶν μελῶν παρέχει καὶ τὸ ἀνεκτίμητον πλεονέκτημα τῆς περισυλλογῆς καὶ ἐναποταμιεύσεως πολυτίμων ἱστορικῶν, γλωσσικῶν, γεωγραφικῶν καὶ παντοειδῶν ἄλλων πληροφοριῶν, αἵτινες, ἐν ἐκτάσει ἐκτιθέμεναι, οὐκ ὀλίγον συμβάλλονται πρὸς τὴν πληρεστέραν καὶ ἀκριβεστέραν, ὅσον ἔνεστιν, ἀντίληψιν τῶν ᾀσμάτων. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐν ἐπικεφαλίδι τῶν μετὰ χεῖρας ᾀσμάτων σημειούμεθα δι᾽ ὀλίγων λέξεων τὰς περιστάσεις, ὑφ᾽ ἅς ταῦτα ᾄδονται ἢ ᾔδοντο, ἀλλὰ τὰ σημειώματα ταῦτα σχετικῶς εἶναι βραχύτατα. Πρέπει εὐρύτερον περὶ τούτων νὰ ῥηθῶσι τὰ δέοντα. Ἐλπίσωμεν δ᾽ ὅτι μετὰ τὴν δυνατὴν συμπλήρωσιν τῶν ἡμετέρων ᾀσμάτων θὰ δυνηθῶμεν νὰ πράξωμεν καὶ τοῦτο.

Τὰ ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς εἶναι τὰ ἀρχαιότερα καὶ τὰ γνησιώτερα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ[1]). Ἐν ἰδίῳ καταλόγῳ (σελ. 406) σημειούμεθα καὶ τὴν ἡλικίαν τῶν ὑπαγορευσάντων προσώπων, ἵνα οὕτω δυνηθῶμεν ἔστω καὶ ἀμυδράν τινα ἰδέαν νὰ ἔχωμεν περὶ τῆς ἡλικίας αὐτῶν, ἔτι δὲ πλέον οἱ μεταγενέστεροι. Προσσημειωθήτω δ᾽ ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν ἀναγραφομένων ᾀσμάτων εἶναι ἀπομνημονεύσεις ἐκ τοῦ πατρός, τῆς μητρός, τοῦ πάππου καὶ τοῦ προπάππου ἔτι τῶν ὑπαγορευτῶν.

Ἡ ἡλικία τῶν πλείστων τούτων καὶ ὑπὸ τῆς νῦν ἔτι ζώσης παραδόσεως ἀποδεικνύεται ὡς ἀνερχομένη ἄνω τῶν 200 ἐτῶν. Γραῖαι καὶ γέροντες π. χ. ἡλικίας ἄνω τῶν 70 καὶ 80 ἐτῶν μὲ διεβεβαίουν, ὅτι τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν ὑπαγορευόμενα ᾄσματα

[1]) Ἀμφιβολίαν τινὰ ἔχομεν περὶ τῆς γνησιότητος τῆς ὑπ᾽ ἀριθ. 181 μακεδονικῆς μελῳδίας, καίπερ ὁ ὑπαγορεύσας διεβεβαίου ἡμᾶς τὰ περὶ αὐτοῦ.

μετὰ τοῦ μέλους ἤκουον παιδιόθεν, καὶ ἀπὸ τοὺς προπάππους ἔτι ᾀδόμενα, οἱ δὲ πρόπαπποί τινων ἐξ αὐτῶν εἶχον ἡλικίαν ἄνω τῶν 90 καὶ 100 ἐτῶν. Καὶ ταῦτα μὲν πιστοποιοῦνται θετικώτατα ὑπὸ τῆς συγχρόνου παραδόσεως. Ἀλλ᾽ ὅταν ἀποβλέψωμεν καὶ εἰς τὸ ἱστορικὸν περιεχόμενον ᾀσμάτων τινῶν, θέλομεν ἴδει, ὅτι ταῦτα θὰ ἔχωσι βίον καὶ πέρα τῶν 6—7 ἑκατονταετηρίδων. Τοιούτων μακραιώνων ᾀσμάτων παραδείγματα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι τὰ ὑπ᾽ ἀριθ. 4, 7, 79, 97, 107, 112, 143, 153, 178 κτλ. ὡς καί τινα τῶν ἀνεκδότων ᾀσμάτων. τὰ εἰς τὸ χριστιανικὸν μαρτυρολόγιον ἀποβλέποντα. Ἂν δὲ θελήσωμεν ἐξ ἀναλογίας νὰ κρίνωμεν καὶ περὶ τῶν μελῳδιῶν τούτων δυνάμεθα νὰ πιθανολογήσωμεν, ὅτι τινὲς αὐτῶν εἶναι λίαν παλαιαί. Ἡ γνώμη δ᾽ αὕτη ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῆς ἑξῆς ἀναλογίας· Ὑπάρχουσι παρὰ τῷ ἡμετέρῳ λαῷ νεώτατα ᾄσματα, οἷα εἶναι τὰ ὑπ᾽ ἀριθ. 40, 52, 162α, 163, 163α, 167 κτλ. τῆς παρούσης συλλογῆς καὶ ἔτι πλείονα τὰ τῆς ἀνεκδότου, ὧν ὅμως τὸ μέλος εἶναι παλαιότατον. Ὅπως λοιπὸν ἐν νεωτέροις ᾄσμασι χρησιμοποιοῦνται καὶ νῦν ἔτι παλαιαὶ μελῳδίαι, οὕτω πρέπει νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι καὶ ἐν τοῖς παλαιοτέροις ᾄσμασιν ἐχρησιμοποιήθησαν ἐνιαχοῦ παλαιόταται μελῳδίαι. Καὶ οὕτω διὰ τοῦ *ἀναδρομικοῦ* τούτου τρόπου δικαιούμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι πολλὰ ὑπὸ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ᾀδόμενα ᾄσματα ἀνάγονται εἰς τοὺς ἀκμαίους τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ χρόνους, ἤτοι τῆς ἑλληνικῆς βυζαντιακῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ὅτι ὡς τοιαῦτα δὲν εἶναι ἀπίθανον, καὶ ἐν μεγίστῃ νὰ εὑρίσκωνται συγγενικῇ σχέσει μετὰ τῆς μουσικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὧν οἱ Βυζαν-

τῖνοι ὑπῆρξαν οἱ μόνοι ἐντολοδόκοι καὶ κληρονόμοι. Πρὸς ἐπικουρίαν δὲ τῆς γνώμης ταύτης δύνανται νὰ προσαχθῶσι καὶ τὰ ᾄσματα τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν [1]. Τίνες δ᾽ ἐνυπάρχουσιν ἐνδείξεις τῆς συγγενείας τῆς νεωτέρας μουσικῆς πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων δύναται ἔν τινι μέτρῳ παρακατιὼν νὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ἐν ταῖς τεχνικαῖς ἡμῶν παρατηρήσεσιν.

Ἐνιαχοῦ τῆς παρούσης συλλογῆς παρεισήγαγον καί τινα νεωτέρας ὑποθέσεως δημοτικὰ ᾄσματα, ἵνα καταδείξω, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς οὐ μόνον εὐλαβῶς διασῴζει ᾄδων τὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ᾄσματα, ἀλλ᾽ ὅτι ἐπὶ τῇ ῥυθμικῇ καὶ μελικῇ τούτων βάσει παράγει καὶ νέα, ὅπερ οὐκ ὀλίγον τιμᾷ τὴν δημιουργικότητα τῆς μουσικῆς αὐτοῦ διανοίας.

Πολλῶν ᾀσμάτων τὸ ποιητικὸν κείμενον ἠναγκαζόμεθα *ἀτελῶς* ἢ *ἡμιτελῶς* νὰ γράψωμεν, διότι οἱ ψάλλοντες ἠγνόουν αὐτὸ μέχρι τέλους καὶ διότι τινὲς ὡς ἐκ τοῦ γήρατος εἶχον ἀσθενῆ τὴν μνήμην. Τὰ τοιαῦτα ἡμιτελῆ ᾄσματα εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ ἀρχαιοτροπώτερα. Τὰς ὀνομασίας δὲ τῶν ᾀσμάτων ἐσημείωσα, καθ᾽ ὃν τρόπον ἐπονομάζει αὐτὰ ὁ λαός, ἤτοι διὰ τοῦ πρώτου στίχου ἢ ἡμιστίχου· ὡς π. χ. «*Μαλαγματένιο ἀργαλειό*», «*Ποιὸς εἶδε καὶ ποιὸς ἄκουσε*» κτλ. Αἱ ἐκ τῆς ἐννοίας δὲ τοῦ ᾄσματος λαμβανόμεναι ὀνομασίαι

[1]) Οἱ μουσικολόγοι τῆς Δύσεως καὶ περὶ τούτου ἀκριβέστερον θὰ πεισθῶσιν, ἄν, σὺν Θεῷ, ἐκδώσωμεν καὶ τὰς 250 μελῳδίας, ἃς ἐκ τῶν *8 Ἤχων* τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς εἰς τὴν γραμμικὴν παρασημαντικὴν (notation) μετεγράψαμεν. Εἰρήσθω δ᾽ ἐν παρόδῳ, ὅτι ἡ μεταγραφὴ τῶν 250 ἐκκλησιαστικῶν μελῳδιῶν ἐγένετο, ὅπως ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν τελευταίαν παγκόσμιον Ἔκθεσιν τῶν Παρισίων. Ἀνεστάλη δ᾽ ὅμως ἡ ἀποστολή, διότι κατὰ τὰς ὑφ᾽ ὑμῶν ἐκ τοῦ γραφείου ληφθείσας ἰδιαιτέρας πληροφορίας, ἴδιον μουσικὸν τμῆμα ἐν τῇ ἐκθέσει δὲν εἶχε καταρτισθῇ.

εἶναι ὀλιγάριθμοι· ὡς εἶναι τὸ *Καμαρωτό*, ἡ *Λιγερή*, ἡ *Περδικίτσα*, ἡ *᾿Ατζεμιά*, τὸ *Καραβάκι* κτλ.

Κατέταξα δὲ τὰς μελῳδίας τῆς συλλογῆς κατὰ τὰ μεγάλα τμήματα τῶν ἀκμασασῶν ποτε χωρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, φρονῶν ὅτι ἡ τοιαύτη κατὰ γεωγραφικὰ τμήματα κατάταξις οὐ μόνον θὰ διευκολύνῃ τὴν τεχνικὴν καὶ ἱστορικὴν μελέτην αὐτῶν, ἀλλ᾿ ὅτι καὶ μεγάλως θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν κατάδειξιν τῆς *ἐθνικῆς ἑνότητος* πάντων τῶν Ἑλλήνων. Ἕκαστον χωρίον ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικούμενον, ἑκάστη κωμόπολις καὶ πόλις ἔχουσιν ἐν τῷ μικρῷ αὐτῶν κύκλῳ τὰ ἴδια αὑτῶν ᾄσματα. Συνήντησα ἐν Μικρᾷ ᾿Ασίᾳ κώμην, ἀριθμοῦσαν μόλις 20 οἰκογενείας καὶ στερουμένην διδασκάλου καὶ ἱερέως. Καὶ ὅμως δὲν ἔλειπον ἐξ αὐτῆς τὰ δημοτικὰ ᾄσματα, ἀναπληροῦντα παρὰ τῷ λαῷ τὴν ἔλλειψιν τοῦ σχολείου καὶ τῆς ᾿Εκκλησίας. Ἑκάστη χώρα, ἐκτὸς τῶν ἰδιαιτέρων ἐπιτοπίων αὑτῆς ᾀσμάτων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ ἐγχώρια πράγματα καὶ γεγονότα, κέκτηται καὶ ἄλλα *ἐπείσακτα* γενικωτέρας σημασίας ᾄσματα. Τοῖς μουσικολόγοις δὲ καὶ φιλολόγοις ἐπαφίεται, ὅπως καθορίσωσι τὴν πρώτην πατρίδα τῶν ἁπανταχοῦ τῆς ἑλληνικῆς γῆς ἐγκατεσπαρμένων τούτων ἐθνικῶν ᾀσμάτων, διότι βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐγένοντο πολλαὶ μετατοπίσεις μελῶν καὶ ποιημάτων.

᾿Αλλ᾿ ἐγὼ τὰ τοιαῦτα ᾄσματα σκοπίμως παρέθηκα ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ, ἵνα καταδείξω, ὅτι ἐν τοῖς τόνοις τῶν στεναγμῶν, τῆς χαρᾶς, τῶν ἐλπίδων, τῶν πόθων, τοῦ ἔρωτος καὶ ἄλλων πολυποικίλων αἰσθημάτων ἀνευρίσκεται ἡ αὐτὴ ψυχὴ ἁπανταχοῦ, ὅσον ἐν τῇ Μικρᾷ ᾿Ασίᾳ, τόσον καὶ ἐν τῇ Θρᾴκῃ, Μακεδονίᾳ, ᾿Ηπείρῳ καὶ Ἑλλάδι. Ἂν

δὲ νῦν ἡ ἄμεσος ἐπικοινωνία ἑκατομμυρίων ὁμαιμόνων καὶ ὁμοδόξων ἀδελφῶν τυγχάνῃ ἀδύνατος, ἐπὶ τῶν πτερύγων ὅμως τῆς δημοτικῆς μελῳδίας ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ ἐμμέσως πανταχοῦ ἐπικοινωνεῖ καὶ συναντᾶται. Οὕτω δὲ δι᾽ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καταδεικνύεται πόσον οἱ φθόγγοι τῆς δημώδους μελῳδίας δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς πανίσχυροι τῆς ἀρρήκτου ἐθνικῆς ἑνότητος φρουροί.

Εἶναι δὲ λίαν ἀξιοσημείωτον τὸ φαινόμενον, ὅτι τὸ λεκτικὸν τῶν γενικῆς σημασίας ᾀσμάτων εἶναι καθαρώτερον γλωσσικῶς τῶν κυρίως μερικὸν τοπικὸν χαρακτῆρα ἐχόντων. Ὑπάρχουσι χῶραι, ἐν αἷς ἐπικρατοῦσι λίαν χαρακτηριστικὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα καὶ ὅμως τὰ ἐν αὐταῖς ᾀδόμενα ᾄσματα δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τὸ τοπικὸν ἰδίωμα. Ἐν γένει ἐν ταῖς περιοδείαις μου παρετήρησα, ὅτι ὑπάρχει ζηλευτή τις τάσις παρὰ τῷ ἡμετέρῳ λαῷ, ὅπως δώσῃ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ᾀσμάτων αὑτοῦ μορφὴν καθαρωτέραν γλωσσικῶς καὶ γενικωτέραν. Ἡ τάσις αὕτη δύναται, νομίζω, νὰ ληφθῇ ὑπὸ σπουδαίαν ὄψιν ὑπὸ τῶν εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα εἰδικῶς ἀσχολουμένων.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς διὰ τὰ ἐθνικὰ δημοτικὰ ᾄσματα ἐννοεῖ νὰ ἔχῃ μίαν καὶ ἑνιαίαν γλῶσσαν, ἓν καὶ ἀδιαίρετον γλωσσικὸν ἰδίωμα, διότι ἐν αὐτοῖς κυρίως διαβλέπει τὸν ἰσχυρότατον ἐθνικὸν δεσμὸν τῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς ἐγκατεσπαρμένων ἀδελφῶν αὑτοῦ, ὅπως τοῦτ᾽ αὐτὸ ἀνέκαθεν πράττει καὶ κατὰ πᾶσαν ἄλλην ἐπίσημον πρᾶξιν τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἐν γένει βίου.

Ἐν ταῖς ἐπανειλημμέναις δὲ περιοδείαις μου παρετήρησα καὶ τὸ ἑξῆς λίαν ἀξιοσημείωτον· ὅτι ἐν τοῖς πέριξ τῶν

ἀκμασασῶν ποτε ἐν τῇ ἱστορίᾳ πόλεων χωρίοις ὑπάρχουσι καὶ τὰ πολυαριθμότερα, ἅμα δὲ καὶ τὰ ἀκραιφνέστερα καὶ τὰ ἁγνότερα ᾄσματα. Τὸ τοιοῦτον παρετήρησα κυρίως ἐν Μικρᾷ ᾿Ασίᾳ. Οὕτω περὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, Νικομήδειαν, Νίκαιαν, Προῦσαν, Τραπεζοῦντα, Καισάρειαν ὑπάρχουσι πολυάριθμα νέα χωρία, ὧν τὰ ᾄσματα εἶναι παλαιότερα καὶ αὐτῆς τῆς συστάσεως αὐτῶν. Τοῦτο προέρχεται, κατ᾽ ἐμὲ κριτήν, ἐκ τοῦ ἑξῆς γεγονότος· ὅτι, ὅτε αἱ ἱστορικαὶ αὗται μεγαλοπόλεις κυριευθεῖσαι ὑπέστησαν τὰς ἐπιδρομὰς τῶν κατακτητῶν, οἱ Ἕλληνες κάτοικοι διεσκορπίσθησαν τῇδε κἀκεῖσε συγκομίζοντες ἐν ταῖς νέαις κατοικίαις καὶ τὰ ᾄσματα τῆς πάλαι μητροπόλεως.

᾿Ογδοήκοντα ἐκ τῶν ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ περιλαμβανομένων ᾀσμάτων ὑποβληθέντα εἰς τὸν «*Ζωγράφειον ἀγῶνα*» τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει «Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου» ἐβραβεύθησαν δὶς κατὰ τὸ 1895 καὶ 1896 [1]).

Οἴκοθεν δ᾽ ἐννοεῖται, ὅτι ἡ περισυλλογὴ τῶν ἐθνικῶν ᾀσμάτων ἐγένετο τὸ κατ᾽ ἀρχὰς ἐξ ἁπλοῦ ἐπιστημονικοῦ ζήλου καὶ αἱ σχετικαὶ ἑπομένως δαπάναι κατεβάλλοντο ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου πενιχροῦ βαλλαντίου. Οἱ ζάπλουτοι ὁμογενεῖς, οἱ δικαίως τιμῶντες τὸ ἡμέτερον ἔθνος, δὲν ἐπεξέτειναν μέχρι τοῦδε τὴν ἀνεξάντλητον πηγὴν τῆς γενναιοδωρίας αὐτῶν καὶ ἐπὶ τοῦ παρημελημένου εὐκάρπου μουσικοῦ φυτωρίου τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας. Φρονῶ ὅμως, ὅτι ἐπέστη ἤδη ὁ

[1]) ᾿Οφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει «Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος» ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1875 πρῶτος ἐκ πάντων τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν Σωματείων προυνόησε καὶ περὶ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων. Πρὸς περισυλλογὴν δὲ καὶ παρασήμανσιν αὐτῶν καὶ εἰδικὸν διαγωνισμὸν ἐκήρυξεν.

καιρὸς ἵνα κατανοηθῇ, ὅτι ἡ περισυλλογὴ τῶν κατὰ τόπους περισῳζομένων ᾀσμάτων χρήζει ἰδιαιτέρας ὅλως ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς παραθαρρύνσεως. Αἱ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον ἐπισκέψεις, ὅπου τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας τυγχάνουσι δυσχερῆ, καθιστῶσι τὰς μουσικὰς περιοδείας οὐ μόνον ἐπιπόνους, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ κινδυνώδεις, ἀλλὰ καὶ πολυδαπάνους. Ὀφείλομεν δ' εὐγνωμόνως νὰ σημειώσωμεν, ὅτι μόλις τελευταίως ἀνεφάνησαν καὶ παραθαρρυντικά τινα προαυλήματα.

Ὅτε τῇ 23 Μαρτίου τοῦ 1903 ἐν μουσικοφιλολογικῇ συναυλίᾳ ἐξετελοῦμεν τὰ ὑπ' ἐμοῦ μελοποιηθέντα χορικὰ τῆς *Μηδείας* τοῦ Εὐριπίδου μετὰ ἐννέα δημοτικῶν ᾀσμάτων τῆς ἐμῆς συλλογῆς, φιλογενὴς ἀνὴρ ἐν Ἀθήναις μὲν διαμένων, ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ τότε παρεπιδημῶν, εὐηρεστήθη νά μοι ἀναγγείλῃ, ὅτι πρὸς περισυλλογὴν καὶ δημοσίαν ἐκτέλεσιν τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων πρόθυμος εἶναι νὰ χορηγήσῃ 200 ὀθωμανικὰς λίρας. Ἠξίωσε δ' ὅμως, ὅπως τὸ ὄνομα αὐτοῦ τηρηθῇ ὑπὸ τὸν σεμνὸν τῆς ἀνωνυμίας πέπλον.

Ἡ εὐγενὴς καὶ φιλόμουσος αὕτη χορηγία, ἡ πρώτη ἐξ ὅσων τοὐλάχιστον ἐγὼ γνωρίζω ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ χάριν τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων, σπουδαίως διηυκόλυνέ με, ὅπως οὐ μόνον ἀνετώτερον ἐργασθῶ πρὸς τὴν τεχνικὴν προετοιμασίαν τῶν δημοσίᾳ ἐκτελεσίμων μελῳδιῶν, ἀλλὰ δυνηθῶ καὶ ἐπιτοπίως νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ νέα τινὰ χωρία καὶ κωμοπόλεις τῆς Θρᾴκης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πλουτίζων οὕτω τὴν ἐμὴν συλλογὴν διὰ νέων ἀληθῶς πολυτίμων ᾀσμάτων[1]).

[1]) Περὶ τῆς μουσικῆς ταύτης περιοδείας μου ὡμίλησα ἐν τῷ ἐν Κωνσταντι-

Συμφώνως δὲ τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ γενναίου χορηγοῦ ἐγένετο ὑφ᾽ ἡμῶν ἡ τεχνικὴ προπαρασκευὴ 26 ἐκλεκτῶν ᾀσμάτων, διανεμομένων κατὰ διάφορα γεωγραφικὰ τμήματα. Καὶ οὕτω τὰ 26 ταῦτα ᾄσματα ἠδυνήθημεν δημοσίᾳ νὰ ἐκτελέσωμεν τῇ 28 Δεκεμβρίου τοῦ 1903 ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν συναυλιῶν τῆς «Γαλλικῆς Ἑνώσεως» τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἐκτέλεσις ἐγένετο ὑπὸ τεσσαρακονταμελοῦς μικτοῦ μουσικοῦ χοροῦ τοῦ αὐτόθι «Ὁμίλου τῶν ἐρασιμόλπων».

Αἱ αὐταὶ μελῳδίαι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐρασιμολπικοῦ χοροῦ ἐξετελέσθησαν καὶ ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Μαρτίου 1904 ἐν τῷ Βασιλικῷ θεάτρῳ πρὸ τῶν σεπτῶν μελῶν τῆς ἑλληνικῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας [1]).

*
* *

Ἀλλ᾽ αἱ δημόσιαι ἐκτελέσεις μεθ᾽ ὅλην τὴν συγκινητι-

νουπόλει «Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ». Ἡ διάλεξίς μου αὕτη ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Λαμπρίδου ἐκδιδομένῳ ἑβδομαδιαίῳ φιλοπάτριδι φύλλῳ «Ἀγῶνι», χρονολογουμένῳ ἀπὸ τῆς 22 Ὀκτωβρίου 1904 (ἀριθμ. 292, 293, 298, 299, 302 καὶ 303).

[1]) Ἅπασαι σχεδὸν αἱ ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες τὴν ἑπομένην λίαν εὐνοϊκῶς ἔκριναν τὸ ἐγχείρημα. Ἐν δὲ τῇ «*Σφαίρᾳ*» τῆς 31 Μαρτίου ὁ γνωστὸς φιλόλογος καὶ δαφνοστεφὴς δραματικὸς συγγραφεὺς κ. *Ἰω. Καλοστύπης* ἔγραψε περισπούδαστον περὶ τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων ἄρθρον, ἐξ οὗ ἀποσπῶμεν τὴν ἑξῆς περικοπήν

«Ἡ βαθεῖα ἐντύπωσις, ἡ παραχθεῖσα προχθὲς ἐν τῷ Β. Θεάτρῳ ἐκ τῆς ἀκροάσεως τῶν ἄλλοτε θλιβερῶν, ἄλλοτε εὐφροσύνων καὶ ἄλλοτε μελαγχολικῶν στροφῶν, ἐν αἷς ἐπιφαίνεται πλοῦτος ἁρμονίας θελκτικῆς, θιγγανούσης τὰς ἐσωτάτας τῆς καρδίας χορδάς, πληρούσης μυστηριώδους γοήτρου τὰς ψυχάς, θωπευούσης τὸ καλλιτεχνικὸν συναίσθημα ἢ εὐαρέστως ἐκπληττούσας διὰ πρωτοτύπων ἐρασμίων τόνων, ἀποδεικνύει ὅτι οὐχὶ ξένη, ἀλλὰ πάτριος μελῳδία κατεκήλει τὰ ὦτα τοῦ πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου. Καὶ ἐν τῇ μουσικῇ τοῦ λαοῦ, ὅπως ἐν τῇ γλώσσῃ, τοῖς ἤθεσι, πάντως ἐτηρήθησαν, ὡς ἐν ἱερῷ νάρθηκι κεκλεισμένα ἐν τῇ λαϊκῇ ψυχῇ καὶ τῷ λαϊκῷ στόματι, στοιχεῖα, καὶ στοιχεῖα ἄφθονα τῆς ἀρχαίας μουσικῆς καὶ ῥυθμικῆς, τρόποι, κλίμακες, μέλη».

κὴν αὐτῶν ἐπιβολὴν κατ᾽ ἀνάγκην περιορίζονται εἰς ὡρισμένον ἀριθμὸν ἀκροατῶν καὶ εἰς ὡρισμένα κέντρα. Ὑπελείπετο λοιπόν, ἵνα τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν ᾄσματα γνωσθῶσιν οὐ μόνον τοῖς ἀκροαταῖς τῶν συναυλιῶν, ἀλλὰ καὶ σύμπασι τοῖς Ἕλλησι, μετ᾽ αὐτῶν δὲ καὶ τῷ διεθνεῖ μουσικῷ κόσμῳ, ὅστις περὶ πολλοῦ ποιεῖται πᾶν λείψανον τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην ἀνέλαβε νὰ θεραπεύσῃ πάνυ εὐγενῶς ὁ γενναῖος χορηγὸς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων κ. *Γρηγόριος Μαρασλῆς*, ἐπιθέτων οὕτω διὰ τῆς εὐγενοῦς αὐτοῦ πράξεως ὁ ἐθνικὸς ἀνὴρ τὴν κορωνίδα τῆς ὑπὲρ τῶν παρημελημένων δημοτικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων φιλοστόργου μερίμνης.

Ὁ μεγάθυμος ἐθνικὸς ἀνὴρ ἀναλαβὼν τὴν εὐγενῆ φροντίδα τῆς διανοητικῆς ἀναγεννήσεως καὶ εὐρωστίας τοῦ ἔθνους καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως κοινωφελῶν προϊόντων ἐν τῇ ὀξυδερκείᾳ αὐτοῦ ἐξόχως διέγνω, ὅτι καὶ ἡ μουσικὴ ἀνάπτυξις καὶ μόρφωσις μεγάλως συντελεῖ εἰς τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῆς νέας ἑλληνικῆς γενεᾶς [1]).

[1]) Ὁ φιλογενέστατος ἀνὴρ γνῶσιν ἔλαβε τὸ πρῶτον τῶν τῆς ἐμῆς συλλογῆς ὡς ἑξῆς·

Προτοῦ ἔτι σκεφθῶ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν ᾀσμάτων τῆς ἐμῆς συλλογῆς, καλὸν ἐνόμισα ἵνα ὑποβάλω τινὰ τούτων καὶ ὑπὸ τὴν κρίσιν σοφῶν τινων τῆς Δύσεως μουσικολόγων ζητῶν τὴν περὶ τούτου γνώμην αὐτῶν. Πάντες δ᾽ ὁμοφώνως προέτρεψάν με, ἵνα ὅσον ἔνεστιν ἐπιταχυνθῇ ἡ ἔκδοσις τῶν πολυτίμων τούτων μελῳδιῶν.

Μεταξὺ δὲ τῶν οὕτω προτρεψάντων με συγκαταλέγεται καὶ ὁ ἐν Μονάχῳ γνωστὸς ἑλληνομαθὴς διδάκτωρ καὶ μουσικολόγος κ. L. Bürchner. Ὁ φιλόμουσος καθηγητής, ἐκτιμήσας μεγάλως τὴν σπουδαιότητα τῶν ἡμετέρων ᾀσμάτων, αὐτοβούλως ὅλως προυθυμήθη, ὅπως μεσιτεύσῃ παρὰ τῷ ἕλληνι Μαικήνᾳ πρὸς ταχυτέραν, ὅσον ἔνεστιν, ἔκδοσιν αὐτῶν. Εἰρήσθω δ᾽ ἐν παρόδῳ, ὅτι καὶ πρὸ τούτου διαπρεπὴς γάλλος Ἀκαδημειακὸς εἶχεν ὑποδείξει τὴν δυνατὴν ἔκδοσιν τῆς συλλογῆς καὶ διὰ τῶν καταστημάτων ἐγκρίτου γαλλικοῦ μουσικοῦ οἴκου. Ἀλλ᾽

Διὰ τῆς ἐθνοπρεποῦς αὐτοῦ γενναιοδωρίας ὁ φιλογενὴς ἀνὴρ παραίτιος γίνεται, ἵνα οὐ μόνον γνωσθῇ ἡ μουσικὴ ψυχὴ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀλλ᾽ ἵνα καὶ τῶν ἀποιχομένων γενεῶν τὰ ἐν τοῖς ᾄσμασιν ἀντηχοῦντα ποικίλα ψυχικὰ συναισθήματα ἐπικοινωνήσωσιν μεθ᾽ ἡμῶν. Ἤ, ὡς λέγει καὶ ὁ ἐπιφανὴς φιλόσοφος Μὰξ Νορδάου, ὁ Ἑλληνισμὸς «θὰ ἐπικοινωνήσῃ οὐ μόνον μετὰ τῶν ἐνδόξων νεκρῶν, ἀλλ᾽ ὁμοίως καὶ μετὰ τῶν ζώντων, τῶν ἐχόντων ψυχὴν εὐαίσθητον καὶ αἷμα θερμόν· ἄνθρωπος δὲ σάρκα καὶ ὀστᾶ ἔχων εἶναι πάντοτε θελκτικώτερος καὶ τοῦ μᾶλλον σεβαστοῦ πτώματος».

Ἐλέχθη δ᾽ ἐν τοῖς ἀνωτέρω, ὅτι ἐκ τῶν 109 χωρῶν τῆς

ἀπέσχον νὰ προβῶ εἰς σχετικὰς διαπραγματεύσεις, διότι τὸ ὄνειρόν μου ὑπῆρξεν, ὅπως τὰ γνήσια ταῦτα προϊόντα τῆς ἑλληνικῆς ἐθνικῆς μουσικῆς δημοσιευθῶσι δαπάναις ἕλληνος χορηγοῦ, ὅπερ τύχῃ ἀγαθῇ καὶ ἐξεπληρώθη. Ὁ ἀείμνηστος Λύσανδρος Χ″ Κώνστας, ὁ τότε διευθυντὴς τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ, τῷ μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τοῦ 1903 ἐπέστειλέ μοι, ὅτι ὁ γενναιόδωρος χορηγός, «ἀναγνωρίζων τὸ ἀναγκαῖον καὶ ὠφέλιμον τοῦ πολυτίμου ὑμῶν ἔργου, πιστεύων δὲ καὶ εἰς τὸ βάσιμον τοῦ ὑπολογισμοῦ ὑμῶν ἀπεφάσισεν ὁριστικῶς ν᾽ἀναλάβῃ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ». Πρὸς τὴν τελικὴν δ᾽ ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως τῆς ἐκδόσεως τὰ μάλιστα συνέτεινε καὶ ἡ θερμὴ εἰσήγησις καὶ σύστασις τοῦ ἐν Ὀδησσῷ εὐμούσου διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας καὶ μουσικοῦ κ. *Ἀναστασίου Ν. Μάλτου* τοῦ νῦν λίαν ἐπαξίως διευθύνοντος τὴν ὄντως Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην Μαρασλῆ.

Ὁ ἐλλόγιμος κ. Βύρχνερ, ἀγγείλας διὰ τῆς «*Γενικῆς Ἐφημερίδος*» τοῦ Μονάχου (ἐν τῷ φιλολογικῷ παραρτήματι τῆς 19 Ἰουλίου 1904, ἀρ. 163) τὸ γεγονός, ἔγραψε τάδε·

«Νομίζω ὅτι θὰ εἶναι *ἐθνικώτατον ἔργον*, ἐὰν εἰς τὸ ἑλληνικὸν εἰσαχθῇ ὁ μέγας θησαυρὸς τῶν μελῳδιῶν τοῦ λαοῦ καὶ θεωρῶ μεγάλην μου τιμὴν καὶ ἱκανοποίησιν, ὅτι ἠδυνάμην καὶ ἐγὼ νὰ συνεργήσω κατά τι πρὸς ἐπιτάχυνσιν τοῦ σκοποῦ τούτου, μεσιτεύων παρὰ τῷ μεγαλογνώμονι Μαικήνᾳ. Ἡ δημώδης μελῳδία εἶναι ἡ τρυφερωτάτη καὶ ἀκραιφνεστάτη ἔκφρασις τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ... Ἐν Ἑλλάδι ἐφάνησαν μικραί τινες δημοσιεύσεις, ἀλλ᾽ ἀμφιβάλλω, ἂν εἰς τὴν Δύσιν ἐξῆλθον πέντε μόνον ἀντίτυπα τούτων. Ἀλλὰ νῦν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ, ἥτις εἰς ὅλον τὸν Ἑλληνισμὸν μεταδίδει μεταφράσεις ἐκ τῶν προϊόντων τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, θὰ μεταδώσῃ προσέτι εἰς μὲν τὰ ἑλληνικὰ μέρη συλλογὴν ἑλληνικῶν μελῳδιῶν, εἰς δὲ τὰ ξένα ὑλικὸν πρὸς λύσιν μουσικῶν τινων ζητημάτων».

παρούσης συλλογῆς αἱ ἡμίσειαι περίπου ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐμὴν προσωπικὴν ἐπίσκεψιν. Ὅθεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ λίαν ἀναγκαῖον κρίνω, ἵνα παράσχω ἀμυδράν τινα εἰκόνα περὶ τοῦ τρόπου τῆς περισυλλογῆς τῶν ᾀσμάτων τοῦ λαοῦ. Κατὰ τὰς διαφόρους μουσικὰς περιοδείας μου παρετήρησα, ὅτι ἐν πάσῃ ἑλληνικῇ κοινότητι τῶν ἐπαρχιῶν ὑπάρχουσι δύο κοινωνικὰ στρώματα, ἔχοντα ἀντιθέτους ὅλως διόλου τάσεις, ἤτοι ἡ τάξις τῶν *νεωτεριστῶν*, ἐν ᾗ συγκαταριθμοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἔχοντες ἡλικίαν κάτω τῶν 30 ἐτῶν, καὶ ἡ τάξις τῶν *συντηρητικῶν*, ἤτοι τῶν αὐστηρῶν τηρητῶν τῶν πατρίων, εἰς ἣν καταλέγονται οἱ ἄνω τῶν 30 ἐτῶν, ἰδίᾳ δὲ οἱ πρεσβύτεροι τὴν ἡλικίαν. Φυσικῷ τῷ λόγῳ τὸ ἡμέτερον ἔργον ἀπῄτει νὰ ζητήσωμεν πρωτίστως τὴν συνδρομὴν τῶν πρεσβυτέρων, ὧν τὰ ᾄσματα φέρουσι τὰ ἀκραιφνέστατα προσόντα τῶν παραδόσεων καὶ τῶν γνησίων ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν πατέρων ἡμῶν. Ἐν ᾧ τοὐναντίον ἡ ἑτέρα τάξις, ἡ τῶν νεωτεριστῶν δηλονότι, μιμεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τυφλῶς πᾶν τὸ ὀθνεῖον, πρὸς ζημίαν πάντως τῶν ἡμετέρων.

Περιερχόμενος τὰ χωρία ἐφρόντιζον πρωτίστως, ὅπως σχηματισθῇ καλή τις καὶ συμπαθὴς κοινὴ γνώμη παρὰ τοῖς κατοίκοις, ὅτι ἡ περισυλλογὴ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων εἶναι ἔργον ἐθνικὸν ἅμα καὶ θρησκευτικόν, διότι τὰ δημοτικὰ ᾄσματα συνδέουσιν ἡμᾶς στενώτατα μετὰ τῆς θρησκείας, τῆς γλώσσης, τῶν ἠθῶν καὶ τῶν ἐθίμων καὶ τῶν ἄλλων συναισθημάτων τῶν πατέρων ἡμῶν. Οὕτω δὲ κατ᾽ ἀνάγκην ἐγενόμεθα πρότερον ἱεραπόστολοι τῆς μουσικῆς ἰδέας, καὶ κατόπιν συλλογεῖς. Ἂν ὁ μουσικὸς μὴ ἐξοικειωθῇ πρὸς

τὰ αἰσθήματα καὶ φρονήματα τοῦ λαοῦ, ἂν μὴ σεβασθῇ τὰς θρησκευτικὰς καὶ πατριωτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις καὶ ἰδέας καὶ ἂν μὴ συμμορφωθῇ πρὸς τὸν ἐν γένει ἐθνικόν, θρησκευτικὸν καὶ ἰδιωτικὸν αὐτοῦ βίον, εἶναι ἀδύνατον νὰ γράψῃ δημοτικὰ ᾄσματα, διότι ἡ πείσμων αὐτοῦ σιωπὴ θὰ καταστήσῃ τὸ μουσικὸν ἔδαφος παντελῶς ἀπρόσφορον[1]). Ὅτε δὲ διὰ τοιούτων προκαταρκτικῶν ἐνεργειῶν καὶ διὰ φιλικῶν συστάσεων καὶ διαλαλημάτων τῶν ἱερέων, διδασκάλων καὶ τῶν ἄλλων προκρίτων κατωρθοῦτο νὰ σχηματισθῇ συμπαθής τις καὶ ζωηρὰ κοινὴ γνώμη ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης τῆς περισυλλογῆς τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων, τότε μόνον προεβαίνομεν ἐπὶ τὸ ἡμέτερον ἔργον. Καὶ ὁ δεξιώτατος χειρουργός, ἂν μὴ πρότερον ἐξασφαλίσῃ τὸ χειρουργικὸν ἔδαφος, ἀδυνατεῖ νὰ διεξαγάγῃ ἐπιτυχῆ ἐγχείρησιν. Εὐτυχῶς δ' εὕρομεν τὸν ἡμέτερον λαὸν πανταχοῦ καὶ πάντοτε φιλότι-

[1]) Ὀφείλω δ' εὐγνωμόνως νὰ μνημονεύσω, ὅτι οἱ κατὰ τόπους μητροπολῖται καὶ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν διὰ καταλλήλων συστατικῶν γραμμάτων μεγάλως διηυκόλυναν τὰς ἐμὰς πρὸς περισυλλογὴν προσπαθείας. Ἰδοὺ π χ. τὸ προτρεπτικὸν γράμμα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Προύσης κ. Ναθαναήλ·

Εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, ἐλλόγιμοι διδάσκαλοι, ἔντιμοι ἐπίτροποι καὶ μουχταροδημογέροντες τῆς καθ' ὑμᾶς θεοσώστου ἐπαρχίας, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἡμῖν ἀγαπητά, εὐχόμεθα ἡμῖν πατρικῶς.

Συνιστῶμεν ὑμῖν θερμῶς τὸν κομιστὴν τῆς παρούσης κ. Γ. Παχτίκον, μουσικολόγον καὶ συλλογέα δημοτικῶν ᾀσμάτων, ὅπως δεχθῆτε, περιποιηθῆτε καὶ παντὶ τρόπῳ διευκολύνητε τὸ ἔργον αὐτοῦ.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ εἰρημένου ἐπιφανοῦς μουσικολόγου ἀποβλέπει, ὡς εἰκάζετε βεβαίως, εἰς περισυλλογὴν κειμηλίων ἐθνικῶν, κειμηλίων, ὧν ἡ ὑπὸ τὴν λήθην ταφὴ καὶ ἀπώλεια μεγίστην ὄντως ἐθνικὴν θὰ ἀπετέλει βλάβην. Διόπερ, εἰς τὴν ἱερὰν ἀποβλέποντες ἀποστολὴν αὐτοῦ, μὴ φειδομένου κόπων καὶ μόχθων πρὸς ἐπιτυχίαν οὗ ἐπιδιώκει ἱεροῦ σκοποῦ, προσπαθήσατε καὶ ὑμεῖς, ὅπως, ὅσον ἔνεστιν, εὐκοπώτερον τὸ ἐθνικὸν αὐτοῦ ἔργον καταστήσητε.

Εἴητε ἐν Κυρίῳ ὑγιαίνοντες.

Ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως, τῇ 26 Αὐγούστου 1904

† Ο ΠΡΟΥΣΗΣ ΝΑΘΑΝΑΗΛ ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

μον καὶ πρόθυμον, ἵνα παράσχῃ πᾶσαν εὐκολίαν. Αἱ γραῖαι μάλιστα καὶ οἱ γέροντες τοσοῦτον ἐνεθουσιάσθησαν ὥστε μετὰ πρωτοφανοῦς κομπορρημοσύνης καὶ ἀνεκλαλήτου χαρᾶς ἔλεγον τοῖς νεωτέροις·

— *Βλέπετε, βλέπετε; τὰ καινούργια θὰ σηκωθοῦν καὶ θἄρθουν πάλιν τὰ παληά. Οἱ καντάρες καὶ τὰ τραλαλὰμ θὰ φύγουνε πειά. Αὐταὶς ἡ κατηραμέναις μόδαις μᾶς 'φάγανε.*

Ὑπὸ τῶν χωρικῶν πολλὰ ἐψάλλοντο ἡμῖν ᾄσματα, ἀλλὰ καὶ πάντα δὲν ἦσαν γνήσια ἑλληνικά. Ἦσαν ἀπαυγάσματα χωρικῆς ἐκδόσεως γνωστῶν εὐρωπαϊκῶν μελῳδιῶν, αἵτινες, πολιτογραφηθεῖσαι παρ' ἡμῖν, παρὰ πολλῶν ᾄδονται ὡς ἑλληνικά· καί τινα δὲ ἦσαν νεώτατα συνθέματα λογίων ἑλλήνων μουσουργῶν, ὅλως ὅμως ἄσχετα πρὸς τὴν γνησίαν ἑλληνικὴν δημοτικὴν μελῳδίαν, ἧς μουσουργὸς καὶ ποιητὴς τυγχάνει αὐτὸς οὗτος ὁ λαός.

Συνήθως πρὸς μεταγραφὴν ᾀσμάτων μετεβαίνομεν ἀπὸ οἴκου εἰς οἶκον, ἀλλ' ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν μεταβάσεως ἡμῶν ἐκρίθη ἀπρόσφορος, διότι κατὰ τὴν παρασήμανσιν συνηθροίζοντο πλεῖσθ' ὅσαι γυναῖκες μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν ὑπομαζίων παιδίων καὶ ὁ ἐκ τούτων προξενούμενος θόρυβος ἐδυσχέραινε τὸ ἡμέτερον ἔργον. Ἂς μὴ νομισθῇ δ' ὅμως, ὅτι ὁ τοιοῦτος θόρυβος ἦτο ἀποτέλεσμα ἀδιακρισίας ἢ καὶ ἀπαθείας· τοὐναντίον μάλιστα, ἐνεῖχε καὶ τὴν πλέον συγκινητικὴν αὐτοῦ ὄψιν, διότι ἦτο θόρυβος συγκρουομένων μελῳδιῶν, εἰς ἃς ἑκάστη γυνὴ ἠσκεῖτο μεθ' ὑποκώφου φωνῆς, ἵνα εἴπῃ καὶ αὐτὴ τὸ *τραγουδάκι* της καὶ *μνημονευθῇ*[1]). Τὰ δὲ δάκρυα κρουνηδὸν

[1]) ***Μνημόνευμα*** ὠνόμαζον οἱ χωρικοὶ τὴν ἀναγραφὴν τῶν ὀνομάτων τῶν ὑπα-

κατέρρεον, διότι μετὰ τῶν ἤχων τῶν ἀναπολουμένων ᾀσμάτων ἀνεμιμνήσκοντο καὶ προσφιλῶν νεκρῶν.

Αἱ σκηναὶ αὗται μετέβαλλον τὸ ἔργον ἡμῶν τοῦτ᾽ αὐτὸ εἰς τόπον *μουσικοῦ μνημοσύνου*. Ὅτε δὲ τὸ ὑπό τινος γραίας ὑπαγορευόμενον ᾆσμα ἐτύγχανε συγκινητικόν, ὤ τότε οἱ δακρύβρεκτοι ὀφθαλμοὶ πάντων ἀνεξαιρέτως ἀπέδιδον θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης φόρον πρὸς τὰ θαυμάσια μουσικὰ προϊόντα τῆς πρὸ ἡμῶν γενεᾶς [1]). Ἆ! Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω ἐν τῷ βίῳ μου τὰς πολυανθρώπους ταύτας ὑπαιθρίους συναθροίσεις, καθ᾽ ἅς, ὡσεὶ ἐν *μουσικῷ μνημοσύνῳ* μεταξὺ ὁμαιμόνων ἀδελφῶν εὑρισκόμενος, ἔκλαυσα καὶ ἐγὼ ἐκ συγκινήσεως. Πόσον ἀξιοκατάκριτοι ἆρά γε εἴμεθα, διότι ἑκατοντάδες τοιούτων συγκινητικῶν ᾀσμάτων τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕνεκα τῆς ἀσυγγνώστου ἀδιαφορίας καὶ ἀμελείας, παντελῶς ἀπώλοντο καὶ εἰς λήθην παρεδόθησαν!...

Πρὸς παρασήμανσιν λοιπὸν τῶν ᾀσμάτων ἐν πρώτοις ἠκούομεν τὸ μέλος ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ χωρικοῦ ἢ τῆς χωρικῆς, καὶ ἂν εὑρίσκομεν αὐτὸ γνήσιον ἑλληνικόν, καὶ δὴ ἐγχώριον, ἐσημειούμεθα ἀμέσως διὰ μουσικῆς γραφῆς.

γορευσάντων ᾄσματα. Πολλοὶ δὲ τούτων ἔλεγον ᾄσματα, ἵνα σημειώσω καὶ τεθνεώτων ὀνόματα!

[1]) Τοιαύτην σκηνὴν παριστᾷ καὶ ἡ ἐπισυνημμένη τῷ παρόντι βιβλίῳ δημοσιευομένη εἰκών, ἐν ᾗ ὀγδοηκοντοῦτις χωρικὴ γυνὴ τῆς ἐπαρχίας Νικαίας, βακτηρίαν κρατοῦσα ἐν τῇ χειρί, ᾄδει συγκινητικὸν ἱστορικὸν ᾆσμα. Ἐκ τῶν ἀκροωμένων χωρικῶν οἱ μὲν πρεσβύτεροι τὴν ἡλικίαν κλαίουσιν ἐκ συγκινήσεως, οἱ δὲ νεώτεροι μετ᾽ ἐπιστάσεως παρακολουθοῦσιν. Οἱ παῖδες δέ, κατ᾽ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν ἔθιμον, διὰ φυσικῶν ἀνθέων ἢ καὶ διὰ κλάδων *στεφανηφοροῦντες*, μετὰ παιδικῆς ἀφελείας ἅμα καὶ ἐκπλήξεως παρακολουθοῦσι τὰ γινόμενα, παρέχοντες οὕτω ἡμῖν τὴν χρηστὴν ἐλπίδα, ὅτι γενήσονται ἐν τῷ μέλλοντι αὐστηροὶ τῶν πατρίων τηρηταί.

Ἀφ' οὗ δὲ διὰ ποικίλων τεχνασμάτων καὶ δοκιμασιῶν ἐλάμβανον τὸ χρῖσμα τῆς πιστότητος τῶν μελῳδιῶν, κατόπιν προέβαινον εἰς τὴν πιστὴν ἀναγραφὴν πασῶν τῶν ποιητικῶν στροφῶν τοῦ ᾄσματος μετὰ τῶν ἐγχωρίων γλωσσικῶν ἰδιωτισμῶν καὶ ἄλλων ποικίλων σημειωμάτων, σχέσιν ἐχόντων πρὸς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν γένεσιν τοῦ ᾄσματος. Ἐν τῷ ζητήματι δὲ τούτῳ προσεκρούομεν κατὰ πολλῶν δυσκολιῶν, διότι οἱ ὑπαγορεύοντες χωρικοὶ καθαρῶς ἐγχωρίους λέξεις παρήλλασσον διὰ νεωτέρων[1]).

Κατὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν ᾀσμάτων ἐν ταῖς ποιητικαῖς στροφαῖς ἐνιαχοῦ παρετήρουν καὶ χάσματά τινα ἐν τῷ μέτρῳ, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμων ποσῶς καὶ νὰ προβῶ εἰς διορθωτικὰ πειράματα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς μετρικῆς συμμετρίας τοῦ ποιήματος, διότι δὲν εἶμαι ὑπὲρ τῆς ἀμέσου συμπληρώσεως. Τὰ χάσματα ταῦτα κατὰ τὴν ᾠδὴν ἐξοικονομοῦνται ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ τῆς παρενθέσεως εὐφωνικῶν τινων λέξεων· ὡς *ἀμὰν* (= ἆ μάνα), *γιάρ*, *'γειά σ'*, *μωρὲ* κτλ. Προτιμότερον λοιπὸν ἐνόμισα, χάριν τῆς αὐστηρᾶς πιστότητος, νὰ παρουσιάσω τοὺς ποιητικοὺς στίχους μετὰ τῶν χασμάτων αὐτῶν κατὰ τὴν ἀρχικὴν παρασήμανσιν, ἢ μετ' ἰδίων διορθώσεων καὶ προσθηκῶν, αἵτινες, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι δὲν εἶναι πάντοτε καὶ ἐπιτυχεῖς. Ὁ συλλογεύς, δίκην μουσικοῦ *φωτογράφου* ἢ *φωνογράφου*, πρέπει πιστῶς νὰ παρουσιάσῃ τὰ

[1]) Εἰς τὸ θρακικὸν ᾆσμα «*Διῶξέ με', μάνα μ', διῶξε*» (ἀριθ. 141) ἡ ὑπαγορεύουσα γυνὴ τὴν λέξιν *ν' ἀναγνώνῃ* μοὶ ἔλεγε *νὰ διαβάσῃ*, ἐπειδὴ τὸ *ν' ἀναγνώνῃ* εὕρισκεν, ὥς μοι ἔλεγε, *χωριάτικο!*... Καὶ ὅτε αἱ παριστάμεναι διεμαρτύροντο ἐπὶ τῇ ἀνακριβείᾳ, τότε αὕτη μετά τινος ἀγανακτήσεως ἔλεγε·

— *Σωπᾶτε, καϊμέναις καὶ σεῖς· θέλετε νὰ βγάλετε ὅλα μας 'ς τὴ μέση, διὰ νὰ πᾶνε ἔπειτα εἰς τὴν Πόλι καὶ νά μας κοροϊδέψουνε;*...

λαϊκὰ ᾄσματα. Μετὰ τὴν περισυλλογὴν πλήρους ὑλικοῦ, ἡ κριτικὴ πλέον ἂς σκεφθῇ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν κενῶν σημείων.

Ὀφείλω δὲ στεντορείᾳ τῇ φωνῇ νὰ διακηρύξω, ὅτι καὶ νῦν ἔτι μεγάλη πληθὺς ᾀσμάτων σῴζεται παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἐπαρχιακῷ λαῷ. Κατὰ τὰς διαφόρους μουσικὰς περιοδείας μου τοσαύτην πληθὺν ᾀσμάτων παρετήρουν, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐπαρκέσω εἰς τὴν περισυλλογὴν πάντων, περιοριζόμενος κατ' ἀνάγκην εἰς τὰ κυριώτατα. Ἡ προθυμία δὲ τῶν χωρικῶν ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε πολλάκις οἱ ζωηρότατοι τούτων ὑπεχρέουν με ὅπως καταβῶ τοῦ ἵππου καθ' ὁδὸν καὶ γράψω τὰ ᾄσματα τῆς πατρίδος αὐτῶν.

Ἡ πλουσία αὕτη περίσωσις τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων, τῶν εὑρισκομένων κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν ταῖς χώραις τῆς ἀχανοῦς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὀφείλει νὰ διεγείρῃ τὴν ἀμέριστον πάντων εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν φιλόμουσον Μονάρχην *Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Χαμὴτ Χὰν* τὸν Β', ἐφ' Οὗ οὐ μόνον ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν γλῶσσα καὶ θρησκεία ἐλευθέρως ἐξασκοῦνται καὶ προστατεύονται, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα ζωηρῶς ἀκμάζουσιν.

ΤΕΧΝΙΚΑ[1]

Γ΄

Ἀρχαῖοι θεωρητικοί.—Ῥυθμός.—Τὰ 3 γένη τῆς ἀρχαίας μουσικῆς.—Ἀρχαῖαι κλίμακες ἐν ταῖς δημοτικαῖς μελῳδίαις.—Διάφοροι μελικαὶ παρατηρήσεις.—Ἐγχώρια μουσικὰ ὄργανα.—Ἁρμονικὴ συμφωνία.—Παρασημαντική.—Δημοτικοὶ χοροί.—Ἐπίλογος.

Ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω εἰλικρινῶς, ὅτι τὸ παρὸν ἔργον κύριον σκοπὸν ἔχει νὰ παράσχῃ *μουσικὸν ὑλικὸν* ἐπιστημονικῶς, κατὰ τὸ ἐνόν, ἐξηκριβωμένον, ἐφ᾽ οὗ ἐρειδόμενοι κατόπιν οἱ εἰδικῶς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι νὰ προβῶσιν εἰς μουσικολογικὰς μελέτας. Ἂν δ᾽ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος δὲν διεσώθησαν ἐπαρκεῖς μελῳδίαι μετὰ τῶν μουσικῶν αὐτῶν σημείων, περιεσώθησαν ὅμως εὐτυχῶς πολύτιμα καὶ βαρυσήμαντα θεωρητικὰ περὶ μουσικῆς συγγράμματα, οἷα εἶναι τὰ τῶν μεγάλων θεωρητικῶν τῆς ἀρχαιότητος *Ἀριστοξένου, Εὐκλείδου, Νικομάχου τοῦ Πυθαγορικοῦ, Ἀλυπίου,*

[1]) Τὰ τεχνικὰ ταῦτα κεφάλαια μετά τινων ἄλλων ἀποσπασμάτων τῶν προλεγομένων ἀνεκοινώθησαν τὸ πρῶτον ἐν δυσὶ τακτικαῖς εἰδικαῖς συνεδρίαις (17 καὶ 24 Ἰανουαρίου 1905) τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει «Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου». Ὁ σεβαστὸς πρόεδρος τοῦ Συλλόγου ἐλλόγιμος γυμνασιάρχης καὶ ἱδρυτὴς τοῦ ἐν τῷ Πέραν Ἑλληνικοῦ Λυκείου κ. Χρ. Χατζηχρήστου, πρὸς ὃν ὑπεβλήθη πρότερον τὸ χειρόγραφον διὰ τὰ περαιτέρω, εὐηρεστήθη νὰ ἐπιστείλῃ τάδε·

Ἐν τῷ *Πέραν*, τῇ 24 Ἰανουαρίου 1905.

Πρὸς τὸν ἐλλόγιμον κ. Στ. Βραχάμην,

Ἀντιπρόεδρον τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου».

Σφόδρα ἐπεθύμουν, ἵνα κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς ἑσπέρας ταύτης παριστάμην καὶ προήδρευον αὐτῆς, ὅπως ἀπευθύνω πρὸς τὸν φιλόπονον ῥήτορα τοῦ βήματος κ. Γ. Παχτίκον τὰς δεούσας εὐχαριστίας· ἀλλὰ καὶ κωλυόμενος ἐξ ἀσθενείας δὲν ἐνόμισα δίκαιον νὰ παρασιωπήσω ὅσα καὶ ὡς μεμυημένος τὰς μου-

Γαυδεντίου τοῦ φιλοσόφου, Βακχείου τοῦ Γέροντος, Ἀριστείδου τοῦ Κοϊντιλιανοῦ, Πλουτάρχου καὶ ἄλλων[1]).

Τὰ θεωρητικὰ ταῦτα συγγράμματα καὶ νῦν ἔτι τοσαύτην καὶ τηλικαύτην ἔχουσι σημασίαν καὶ ἐπίδρασιν, ὥστε ὁ Τιτὰν τῆς νεωτέρας τέχνης, ὁ μέγας καὶ δαιμόνιος γερμανὸς μελοποιὸς *Ῥιχάρδος Βάγνερ* ἀνωμολόγησεν, ὅτι «*ἀδύνατον νὰ*

σικὰς ἐργασίας τοῦ κ. Παχτίκου καὶ ὡς πρόεδρος τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου» ὤφειλον νὰ ἐκδηλώσω ὑπὲρ τοῦ μουσικολογιωτάτου ἑταίρου, ἐπαινῶν καὶ ἐπιθαρρύνων αὐτόν, ἐφ' ὃ ἀνέλαβεν ἔργον, ὅπερ ὅσον μέγα καὶ ἐργῶδές ἐστι, τόσον καὶ ἀναγκαιότατον πρὸς τὴν πνευματικὴν τοῦ ἔθνους ἡμῶν προαγωγήν. Ὁ δ' ἡμέτερος Σύλλογος, πάλαι ἐννοήσας τὴν ἀξίαν καὶ τὴν σημασίαν τῆς θεραπείας τῆς παρ' ἡμῖν μουσικῆς κινήσεως, ἥτις παρ' ἅπασι τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσιν ἀξιεπαίνως καλλιεργεῖται, πάλαι καὶ μουσικὰς ἐπιτροπείας συνέστησεν, ἱκανῶς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐργασθείσας, ἐν τῷ Ζωγραφείῳ Διαγωνίσματι τὴν περισυλλογὴν τῶν παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ μελῳδιῶν συμπεριέλαβεν, ἱκανὰς δὲ τούτων καὶ ἀπεθησαύρισεν, ἐσχάτως δὲ καὶ καλλιτεχνικὴν ἐπιτροπείαν διώρισεν, ἥτις καὶ περὶ τῶν μουσικῶν ἡμῶν πραγμάτων νὰ μεριμνήσῃ. Ἐκ πάντων δὲ τούτων σαφῶς καταδείκνυται πόσον σημαντικὸν τὸ τῆς μουσικῆς χρῆμα ὁ Σύλλογος ἡγήσατο καὶ πόσον ἡ καλλιεργία τοῦ καλοῦ καὶ θείου τούτου πνευματικοῦ καλλιεργήματος ἀναγκαιοτάτη ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν γενικῶς παρίσταται.

Διὰ ταῦτα δικαίως προάγομαι νὰ ἐπαινέσω τὸν σκοπὸν καὶ τὸν ζῆλον, μεθ' οὗ ὁλοψύχως ἐν τῇ μουσικῇ μελέτῃ ἐνέκυψεν ὁ κ. Παχτίκος, μόνον τῇ ἀληθείᾳ τοῦ βίου αὐτοῦ ἀντικείμενον καὶ μέλημα καταστήσας τὴν ἀνίχνευσιν τῆς τῶν προγόνων ἡμῶν μουσικῆς ἐν τῇ μελέτῃ τῶν τε ἀρχαίων τὰ θεωρητικὰ περὶ μουσικῆς γραψάντων συγγραφέων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν μελῳδιῶν καὶ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων, ἐξ ὧν πολυτίμους πρὸς τὸν γενικὸν αὐτοῦ σκοπὸν ἀνεῦρε πηγάς.

Εὔχομαι δὲ τελευτῶν ἀπὸ μέσης θερμοτάτης καρδίας, ὅπως αἱ μελέται καὶ οἱ ἄτρυτοι ἀγῶνες τοῦ κ. Παχτίκου στεφθῶσιν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας καὶ ἀποβῇ οὗτος ὁ πρόδρομος τῆς ἀναβιώσεως τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς, τῆς μελῳδικωτάτης καὶ εἰς τρόπους πλουσιωτάτης καὶ ῥυθμοὺς ποικιλωτάτης, ἥτις νὰ καταλάβῃ ἐν λίαν προσεχεῖ μέλλοντι τὴν αὐτὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν ἣν δικαίως καὶ ὑπερηφάνως ἀπὸ αἰώνων κατέχει ἡ κλασικὴ ἡμῶν φιλολογία καὶ καλλιτεχνία παρ' ἅπασι τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσιν.

Ἐπὶ τούτῳ δέξασθε, ἐλλόγιμε κ. Ἀντιπρόεδρε, τὰς φιλικὰς προσρήσεις μου.

Ὁ πρόεδρος ΧΡ. ΧΑΤΖΗΧΡΗΣΤΟΥ.

[1]) Οἱ μουσικοὶ οὗτοι συγγραφεῖς μετὰ λατινικῶν μεταφράσεων καὶ σχολίων ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Μάρκου Μεϊβωμίου τῷ ἔτει 1652· τῷ δὲ 1895 μετὰ ἐξηγήσεων καὶ εἰς τὴν νεωτέραν εὐρωπαϊκὴν παρασημαντικὴν μεταγραφὴν τῶν ἀρχαίων ἀλφαβητικῶν σημείων ὑπὸ Καρόλου Janus ἐν Λειψίᾳ «Musici scriptores Græci».

ἐμβαθύνωμεν εἰς τὴν νεωτέραν τέχνην χωρὶς πρότερον ν᾽ ἀναδράμωμεν πρὸς τὴν τῶν Ἑλλήνων. Ἡ νεωτέρα, ὡς ἁλυσσόδετος κρίκος ἔχει τὰς πηγὰς αὐτῆς ἐξ ἐκείνης». Ἐπίσης καὶ ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας καθηγητὴς κ. Oscar Paul, καθὰ ἀναφέρει ὁ ἀκροασάμενος αὐτοῦ ἡμέτερος κ. Ἀ. Ν. Μάλτος, ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἕδρας περὶ τοῦ μαθήματος τῆς ἁρμονίας ἔλεγε τάδε· «*Ἂν μὴ διεσῴζοντο ἐκ τῆς ἀρχαιότητος τὰ ὀλίγα ἀποσπάσματα τῶν ἑλλήνων μουσικῶν συγγραφέων, σήμερον δὲν θὰ ὑπῆρχεν εὐρωπαϊκὴ μουσική διότι ἐν ἐκείνοις εὑρίσκονται τὰ σπέρματα καὶ τῆς θεωρητικῆς καὶ τῆς ὀργανικῆς καὶ φωνητικῆς μουσικῆς τῶν καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων*»[1]).

Κατὰ ταῦτα ἄρα, ἂν θελήσῃ τις τὰς περὶ μελοποιίας καὶ ἄλλων μουσικῶν θεμάτων διδασκαλίας καὶ ὁδηγίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων νὰ ἐφαρμόσῃ ἐπὶ τῶν πολυπληθῶν ἐθνικῶν ᾀσμάτων, τῶν τε ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν δημοτικῶν, θ᾽ἀνεύρῃ πολλὰ ὄντως τῆς ἀρχαίας τέχνης λείψανα. Ἡ δὲ κατανόησις τῶν ἀρχαίων συγγραφέων διὰ τῶν νεοελληνικῶν μελῳδιῶν καθίσταται μᾶλλον εὐχερὴς ἢ δι᾽ οἱασδήποτε ἄλλης μουσικῆς. Τὸ τοιοῦτον οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ, ἢ ὅτι πρέπει διὰ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς μουσικῆς ν᾽ ἀναζητήσωμεν καὶ ἀνεύρωμεν τὴν ἀρχαίαν τέχνην. «Πρὸς ἀνεύρεσιν ὅμως αὐτῆς, ὡς λίαν ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ προμνημονευθεὶς γερμανὸς Βάξμουθ, προαπαιτεῖται καὶ ἐπιστήμη τις περὶ τὸ ἐρευνᾶν, καὶ οὐχί, ὡς ἐκ κακῶς ἐννοουμένου πατριωτισμοῦ καὶ ὅλως ἀκαίρου φιλελληνισμοῦ, ὡς πολλοὶ ἰθαγενεῖς τε

[1]) Ἐν τῷ προλόγῳ τῆς καλλιεποῦς μουσικῆς μεταφράσεως τῆς «*Ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς*» C. F. Weitzmann (ἐν Ἀθήναις 1893). Ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Μάλτου ἐν μουσικῷ παραρτήματι περιλαμβάνει καὶ πάντα τὰ μέχρις ἡμῶν διασωθέντα δείγματα παλαιῶν ἑλληνικῶν μελῳδιῶν.

καὶ ξένοι πολλάκις ἔπραξαν, *ἀνεπιτήδειός τις παραλληλισμὸς τῶν πρότερον καθόλου πρὸς τὰ μετὰ ταῦτα*».

Καίτοι λοιπὸν πολλαὶ ὑπάρχουσι τεχνικαὶ ἀποχρώσεις πρὸς τὴν μελέτην τῶν δημοτικῶν μελῳδιῶν, ἐν τούτοις δὲν κρίνομεν ἄπο σκοποῦ, ἵνα κυριωτάτων τινῶν ἐν αὐταῖς περισωθέντων λειψάνων μνήμονες γενώμεθα, προκαταρχόμενοι τῆς ψυχῆς παντὸς μουσικοῦ ποιήματος, τοῦ *ῥυθμοῦ*.

Ρυθμος. — Ἐν ταῖς δημοτικαῖς ἡμῶν μελῳδίαις ὑπάρχουσιν ἐν γένει δύο κατηγοριῶν ῥυθμοί, ἤτοι *οἱ δι᾿ ἰσότητος τῶν ῥυθμικῶν ποδῶν*, οἱ λεγόμενοι *μικτοὶ* καὶ *ἑτερογενεῖς*.

Οἱ μὲν ἴσοι ῥυθμοὶ εἶναι εὔκολοι εἰς τὴν παρασήμανσιν, ἀλλ᾿ οὐχὶ ὁμοίως καὶ οἱ μικτοί, καθὸ ἀσυνήθεις τῇ νεωτέρᾳ ῥυθμοποιίᾳ Καὶ ὅμως μόνον διὰ τῆς χρήσεως *συμμίκτων καὶ ἑτερογενῶν ῥυθμικῶν ποδῶν* ἐν πολλοῖς ᾄσμασι σῴζεται ἀκεραία καὶ ἀλώβητος ἡ δημοτικὴ μελῳδία. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ βυζαντιακῇ μουσικῇ καὶ ῥυθμικῇ πλήθουσιν εὐτυχῶς ἄπειρα τοιούτων μικτῶν καὶ ἑτερογενῶν ῥυθμῶν παραδείγματα. Καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ χορικὰ τῶν τραγῳδιῶν τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου κατὰ τοιαῦτα ῥυθμικὰ συστήματα εἶναι συντεθειμένα [1]).

Οἱ μικτοὶ οὗτοι ῥυθμοὶ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων, καίτοι ἐν πολλοῖς ἀνώμαλοι, εἶναι ὅμως ὅλως φυσικοί. Ἐκ τῆς ἀνωμαλίας δὲ ταύτης προκύπτει τοιοῦτον ἐκφραστικὸν συν-

[1]) Περὶ τούτων ἐν ἐκτάσει δύναται νὰ ἴδῃ ὁ βουλόμενος τὴν μεγάλην *Μετρικὴν* τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἐμοῦ διδασκάλου Δημ. Σεμιτέλου (ἐν Ἀθήναις, 1894)· ὡς καὶ τὴν ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ Ἀθηνῶν γενομένην ὑπ᾿ ἐμοῦ διάλεξιν περὶ τῆς μελοποιίας τῶν ἀρχαίων δραμάτων, ἐπιγραφομένην «*Τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν δρᾶμα ὑπὸ μουσικὴν ἔποψιν καὶ ἡ μελοποιία τῶν χορικῶν*» δημοσιευθεῖσαν ἐν ἑπτὰ ἐπιφυλλίσι τῆς Ἀθηναϊκῆς «Ἀκροπόλεως» τῆς 23 Ὀκτωβρίου τοῦ 1901 (ἀριθ. 7,059 καὶ ἑξῆς).

αίσθημα, ὥστε καταθέλγει τὸν ἀκροατὴν καὶ τὴν ἐντύπωσιν τῶν μελῳδιῶν καθιστᾷ διαρκεστέραν καὶ εὐαρμοστοτέραν. Ἡ ἀνωμαλία δὲ αὕτη, ὡς λίαν ὀρθῶς παρετήρησε καὶ ὁ κ. Ducoudray, τοσοῦτον στενῶς συνδέεται μετὰ τῆς ἐνυπαρχούσης ἐν τῇ μελῳδίᾳ μουσικῆς ἰδέας, ὥστε πᾶσα ἀπόπειρα πρὸς ὑπαγωγὴν αὐτῶν πρὸς τὴν ἰσότητα τῶν ῥυθμικῶν ποδῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ἤθελεν ἀπολέσει καθ᾽ ὁλοκληρίαν τὸν ἰδιάζοντα αὐτῶν χαρακτῆρα. Ἡ διὰ τῆς χρήσεως τοιούτων συμμίκτων ῥυθμῶν ἀκεραία καὶ ἀλώβητος διάσωσις πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ δημοτικῶν ἡμῶν μελῳδιῶν ἔστω νέος περὶ πλέον οὐσιώδης καὶ σοβαρὸς λόγος τῆς ἑλληνικῆς αὐτῶν καταγωγῆς.

Ἐν τοῖς ᾄσμασι τῆς παρούσης συλλογῆς ἀπαντῶσιν οἱ ἑξῆς ῥυθμοί·

Δίσημος	$\frac{2}{4}$
Δίσημος μετὰ ἡμίσεως . . .	$2\frac{1}{2}$
Τρίσημος	$\frac{3}{4}$, $\frac{3}{8}$
Τετράσημος (ἀσύνθετος)	$\frac{4}{8}$
Τετράσημος (σύνθετος)	$\frac{4}{4}$
Τετράσημος μετὰ ἡμίσεως.	$4\frac{1}{2}$
Πεντάσημος (ἀσύνθετος)	$\frac{5}{8}$
Πεντάσημος (σύνθετος).	$\frac{5}{4}$ $\left(=\frac{3}{4}+\frac{2}{4}\right.$ ἢ $\left.\frac{2}{4}+\frac{3}{4}\right)$
Ἑξάσημος	$\frac{6}{8}$ $\left(=\frac{3}{8}+\frac{3}{8}\right.$ ἢ $\left.\frac{4}{8}+\frac{2}{8}\right)$
Ἑπτάσημος	$\frac{7}{8}$ $\left(=\frac{4}{8}+\frac{3}{8}\right.$ ἢ $\left.\frac{3}{8}+\frac{4}{8}\right)$
Ἐννεάσημος.	$\frac{9}{8}$ $\left(=\frac{5}{8}+\frac{4}{8}\right.$ ἢ $\left.\frac{4}{8}+\frac{5}{8}\right)$

Οἱ συνήθεις καὶ λίαν σπάνιοι ῥυθμοὶ εἶναι ὁ *μετὰ ἡμίσεως δίσημος* $2\frac{1}{2}$ (ἐν ἀριθ. 158)[1]), ὁ *μετὰ ἡμίσεως τετράσημος* $4\frac{1}{2}$ (ἀριθ. 125, 162, 165), ὁ *ἀσύνθετος πεντάσημος* $\frac{5}{8}$ [2]) (ἀριθ. 35, 38, 129) καὶ ὁ *ἑπτάσημος* $\frac{7}{8}$ (ἀριθ. 66, 162, 180, 202)[3]). Οἱ ῥυθμικοὶ πόδες (mesures) τῶν ῥυθμῶν τούτων γίνονται τὰ μάλιστα αἰσθητοὶ καὶ καταληπτοὶ ἐκ τῶν ὀρχηστρικῶν κινήσεων τῶν χορευτικῶν ᾀσμάτων, ἐν οἷς οἱ λεγόμενοι *ῥυθμικοὶ τόνοι* κανονικώτατα συμπίπτουσιν οὐ μόνον πρὸς τὰς τονουμένας συλλαβὰς τῶν λέξεων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἰσχυρότερον καὶ ἐμφαντικώτερον μέρος τοῦ χρόνου τῶν χορευτικῶν κινήσεων καὶ σχημάτων.

Ὅπως χάριν τῆς ῥυθμικῆς ἑρμηνείας ἀκριβῶς ὁρίσω τὴν *ῥυθμικὴν ἀγωγὴν* τῶν μελῳδιῶν μετεχειρίσθην καὶ τὸ *χρονόμετρον* (métronome Maelzel), δι᾽ οὗ ὁρίζεται, ὡς γνωστόν, τὸ μέγεθος τῶν χρόνων παντὸς μουσικοῦ ποιήματος κατὰ τὸ ἀστρονομικὸν τοῦ χρόνου μέτρον. Ἀλλὰ πρέπει καὶ

[1]) «Ὡρισμένοι δέ εἰσι τῶν ποδῶν οἱ μὲν λόγῳ τινί, οἱ δὲ ἀλογίᾳ κειμένῃ μεταξὺ δύο λόγων γνωρίμων . . .» (Πτολεμαίου *Μουσικά*. Παράβαλε καὶ «Musici Scriptores Græci» Car. Janus, Lipsiæ).

[2]) Θαυμαστὸν δέ, ὅτι ὁ πεντάσημος παιωνικὸς ῥυθμός, μετὰ παρέλευσιν εἴκοσι καὶ πέντε ὅλων ἑκατονταετηρίδων, σῴζεται ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Γνωστὸν ὅτι καὶ ὁ ἐν Δελφοῖς ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν ἀνακαλυφθεὶς *εἰς Ἀπόλλωνα ὕμνος* φέρει τὸν πεντάσημον τοῦτον ῥυθμόν, ὃν ὁ γερμανὸς καθηγητὴς Richard von Kralik, παραγνωρίσας διὰ τὸ ὅλως ἀσύνηθες, μετέτρεψεν εἰς *ἑξάσημον* $^6/_4$ (ἴδε Altgriechische Musik ἐν σελ. 29).

[3]) Χάριν τῆς ἀληθείας ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὸν σπάνιον τοῦτον καὶ ἀρχαιότροπον ἑπτάσημον ῥυθμὸν πρῶτος ἐδημοσίευσεν ὁ ἐν Ὀδησσῷ διαμένων γνωστὸς διδάκτωρ καὶ καθηγητὴς κ. Ἀν. Ν. Μάλτος ἐν τῇ β΄ ἐκδόσει τῆς *Τερψιχόρης* αὐτοῦ (Ἀθήναις, 1894). Ὁ κ. Μάλτος διαβεβαιοῖ, ὅτι ἐν τῇ περὶ τοῦ ἰδιάζοντος τούτου ῥυθμοῦ γνώμῃ ἔτι μᾶλλον ἐνισχύθη, ὅτε ἤκουσε πρωτότυπά τινα ἑλληνικὰ ᾄσματα. «Ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ καυχηθῶμεν», γράφει ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολῇ ὁ μουσοτραφὴς διδάκτωρ, «ὅτι ἐκληρονομήσαμεν παρὰ τῶν προγόνων ἡμῶν καὶ κατανοοῦμεν αὐτὸν ἄνευ ἐλαχίστης δυσκολίας ἰδίως ἐν τοῖς χορευτικοῖς ᾄσμασιν».

νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ ῥυθμικὴ ἀγωγὴ τῶν χορευτικῶν ᾀσμάτων δὲν μένει πάντοτε σταθερά, διότι παρακολουθεῖ αὕτη τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν τῶν εὐθυμούντων· βαίνει δηλονότι ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὸ ταχύτερον καὶ σπανιώτατα ἐπὶ τὸ βραδύτερον, κατὰ τὰς περιστάσεις.

Ἐκ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων ὡρισμένως καταφαίνεται, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι τὰ μάλιστα *φιλόρρυθμος*, ὅπερ καταδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν σῳζομένων παρ᾽ αὐτῷ εἰδικῶν *ῥυθμικῶν ὀργάνων*, οἷα π. χ. εἶναι τὰ διαφόρου μεγέθους καὶ σχήματος *τύμπανα*, τὰ *σεῖστρα* (ντέφια) τὰ *κρόταλα*, ἡ *λάγηνος* (ταρπουκά), τὰ *σιδηρᾶ καττύματα* τῶν ποδῶν, τὰ *χάλκινα κρούματα* τῶν χειρῶν καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω σημειωθέντων ῥυθμῶν τὸ ἀνέκδοτον μέρος τῆς συλλογῆς περιλαμβάνει καὶ ἄλλους ἀξιολόγους συνδυασμοὺς τῶν ποικίλων ῥυθμικῶν ποδῶν.

Τα τρια γενη της αρχαιας μουσικης. — Ἐν ταῖς δημοτικαῖς ἡμῶν μελῳδίαις θαυμασίως διεσώθησαν πάντες σχεδὸν οἱ *διατονικοὶ* τρόποι τῶν ἀρχαίων ἤτοι ὁ *Δώριος*, *Φρύγιος, Λύδιος, Μιξολύδιος, Ὑποδώριος, Ὑπολύδιος* καὶ *Ὑποφρύγιος*. Ἐπίσης διασῴζεται καὶ τὸ *χρωματικὸν γένος* τῶν ἀρχαίων μετά τινων παραλλαγῶν τῶν *τρόπων* αὐτοῦ. Μόνον τὸ *ἐναρμόνιον γένος* ἐν τῷ φωνητικῷ ᾄσματι δὲν διασῴζεται, καίπερ ἀμυδρότατά τινα ἴχνη αὐτοῦ δύναται ὁ βαθὺς παρατηρητὴς ν᾽ ἀνεύρῃ ἐν ὀργανικοῖς τισι μέλεσι, περὶ ὧν ὅμως τὰ δέοντα ἐπιφυλασσόμεθα νὰ εἴπωμεν ἐν τῷ περὶ τῶν ἐγχωρίων μουσικῶν ὀργάνων ἰδίῳ ἡμῶν πονήματι.

Οἱ Ἕλληνες ἐγίνωσκον πάντα τὰ μουσικὰ διαστήματα, ἅτινα γινώσκει καὶ ἡ σύγχρονος μουσικὴ τέχνη, τοῦτ᾽ ἔστι

μεταξὺ δύο συνεχῶν φθόγγων ἐγνώριζον τὸν *τόνον*, τὸ *ἡμιτόνιον*, ἔτι δὲ καὶ τὸ *τέταρτον τοῦ τόνου*, ἤτοι τὸ λεγόμενον *τεταρτημόριον*, οὗ παντελῶς στερεῖται ἡ νεωτέρα τέχνη. Ὁ τόνος ἦτο ἡ βάσις τοῦ *διατονικοῦ γένους*, τὸ *ἡμιτόνιον* καὶ τὸ ἀσύνθετον *ἡμιόλιον* (*τριημιτόνιον*) τοῦ *χρωματικοῦ* καὶ τὸ *τεταρτημόριον* μετὰ τοῦ ἀσυνθέτου *διτόνου* τοῦ ἐναρμονίου [1]).

Τὸ ἐναρμόνιον λοιπὸν τοῦτο γένος, οὗ εὑρέτης, κατὰ τὸν Ἀριστόξενον καὶ Πλούταρχον, ὑπῆρξεν ὁ μουσικὸς Ὄλυμπος, ἦτο ἐν χρήσει παρὰ τοῖς *ἐπιφανεστάτοις* μουσικοῖς, καὶ ἤκμαζε κυρίως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δόξης τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, μάλιστα δὲ ἐπὶ Περικλέους. Ὅτε δ᾽ ὅμως τὰ ἑλληνικὰ γράμματα περιῆλθον εἰς παρακμὴν καὶ ἡ μουσικὴ ἐκ παραλλήλου ἀπώλεσε τὴν προτέραν αὐτῆς αἴγλην καὶ τελειότητα, τότε καὶ τὸ δυσκολώτατον τοῦτο γένος κατέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν. Ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ «Περὶ μουσικῆς λόγῳ» αὐτοῦ (κεφ. 38) ῥητῶς ἀναφέρει, ὅτι τὸ γένος τοῦτο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ εἶχεν ἀπολεσθῆ· λόγον δὲ τῆς ἀπωλείας θεωρεῖ ὁ Χαιρωνεὺς φιλόσοφος τὴν πρόοδον τῆς *συμφωνικῆς* μουσικῆς.

[1]) Περὶ τῶν τριῶν τούτων γενῶν λεπτομερέστερον ἴδε Ἀριστοξένου «*Ἁρμονικὰ στοιχεῖα α΄*», Νικομάχου «*Ἁρμονικὸν ἐγχειρίδιον*» ἐν κεφ. ΙΘ΄.

Ἀριστείδης δὲ ὁ *Κοϊντιλιανὸς* (κεφ. ΙΘ΄) περὶ τούτων γράφει τάδε· «Τούτων τῶν τριῶν γενῶν φυσικώτερον μέν ἐστι τὸ διάτονον· πᾶσι γὰρ καὶ τοῖς ἀπαιδεύτοις παντάπασι μελῳδητόν ἐστι· τεχνικώτατον δὲ τὸ χρῶμα· παρὰ γὰρ μόνοις μελῳδεῖται τοῖς πεπαιδευμένοις· ἀκριβέστερον δὲ τὸ ἐναρμόνιον· παρὰ γὰρ τοῖς *ἐπιφανεστάτοις* ἐν μουσικῇ τετύχηκε παραδοχῆς· *τοῖς δὲ πολλοῖς ἐστιν ἀδύνατον*». *Θέων δὲ ὁ Σμυρναῖος* περὶ τοῦ ἐναρμονίου γένους λέγει τάδε· «Ἔστι δὲ *δυσμελῳδητότατον*, καί, ὡς ἐκεῖνος (ὁ Ἀριστόξενος) φησί, φιλότεχνον καὶ πολλῆς δεόμενον συνηθείας, ὅθεν οὐδ᾽ εἰς χρῆσιν».

Περὶ τῆς ἀχρηστίας δὲ τοῦ ἐναρμονίου γένους καὶ *Γαυδέντιος* ὁ φιλόσοφος (Β΄ μ. Χ. αἰὼν) λέγει τάδε· «Τοῦτο (τὸ διάτονον) γὰρ μόνον τῶν τριῶν γενῶν ἐπίπαν ἐστὶ τὸ νυνὶ μελῳδούμενον, τῶν δὲ λοιπῶν δυοῖν ἡ χρῆσις ἐκλελοιπέναι κινδυνεύει».

Ἐπίσης καὶ ἐπὶ Βυζαντίνων περὶ τοῦ γένους τούτου ἐγένοντο ἴδιαι μελέται παρ' ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' οὐδεὶς τούτων ἠδυνήθη ν' ἀνεύρῃ ἴχνη αὐτοῦ. Ὁ Πατριάρχης Φώτιος, ὁ πολυγραφώτατος τῶν βυζαντίνων συγγραφέων, ὅστις ἐκ τῶν σῳζομένων ἐμμέτρων αὐτοῦ ᾀσμάτων, μελοποιημένων κατὰ τοὺς 8 ἤχους τῆς ἱερᾶς μουσικῆς, φαίνεται ὅτι ἦτο ὑμνογράφος ἅμα καὶ μελοποιός, γράφει ῥητῶς ὅτι τὸ ἐναρμόνιον γένος ἀπώλετο [1]).

Ἡ σύγχρονος εὐρωπαϊκὴ μουσική, παρὰ πᾶσαν τὴν πρόοδον καὶ τελειότητα αὐτῆς, στερεῖται τοῦ λεπτοτάτου ἐναρμονίου γένους χρωμένη μόνον τῷ διατονικῷ γένει, σπανιώτατα δὲ καὶ τῷ χρωματικῷ. Πολλοὶ σοφοὶ καὶ θεωρητικοὶ μουσικοὶ ἐνέκυψαν εἰς βαθείας περὶ τοῦ γένους τούτου μελέτας, ἀλλ' εἰς οὐδὲν θετικὸν κατέληξαν συμπέρασμα, ὅπερ δηλοῖ, ὅτι τὰ νεώτερα ὦτα δυσκολεύονται εἰσέτι νὰ προσοικειωθῶσιν εἰς τὴν λεπτότητα καὶ ἀκρίβειαν τοῦ τεχνικωτάτου τούτου γένους. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων οἱ διακηρύττοντες τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἐναρμονίου γένους οὐ μόνον ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ᾠδικῇ δημοτικῇ. Ἀλλ' ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι αἱ διαβεβαιώσεις αὐτῶν ἐπὶ οὐδεμιᾶς ἱστορικῆς βάσεως ἐρείδονται, καθ' ὅσον ἐν τῇ ᾠδικῇ μουσικῇ τῆς τε Ἐκκλησίας

[1]) «Εὐφυέστατος ὁ Ἀσκληπιόδοτος περὶ μουσικὴν γεγονώς, τὸ ἐναρμόνιον γένος ἀπολωλός, οὐχ οἷός τε ἐγένετο ἀνασῴσασθαι, καίτοι τὰ δύο ἄλλα γένη κατατεμὼν καὶ ἀνακρουσάμενος, τό τε χρωματικὸν ὀνομαζόμενον καὶ τὸ διατονικόν. Τὸ δὲ ἐναρμόνιον οὐχ εὗρε, καίτοι μαγάδας, ὥς ἔλεγεν, ὑπαλλάξας καὶ μεταθεὶς οὐκ ἐλάττους τῶν διακοσίων. Αἴτιον δὲ τῆς μὴ εὑρέσεως τὸ ἐλάχιστον μέτρον τῶν ἐναρμονίων διαστημάτων, ὅπερ δίεσιν ὀνομάζουσι. Τοῦτο δὲ ἀπολωλὸς ἐκ τῆς ἡμετέρας αἰσθήσεως καὶ τὸ ἄλλο γένος τὸ ἐναρμόνιον προσαπώλεσεν»

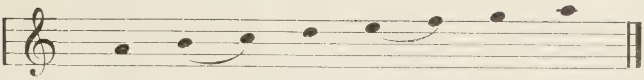
καὶ τοῦ λαοῦ ἦτο λίαν δύσκολον, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἀδύνατον, νὰ διασωθῇ τὸ γένος τοῦτο, ὅπερ ἐν τῇ ἐκτελέσει ἔχρῃζεν ἐπιμεμελημένης καὶ λίαν αὐστηρᾶς ὀργανικῆς ὑποκρούσεως. Ἂν δ' ὁ θεμελιωτὴς τῆς νεωτέρας ἐκκλησιαστικῆς παρασημαντικῆς *Χρύσανθος*, ἐν τῷ μεγάλῳ αὐτοῦ Θεωρητικῷ παρεδέξατο τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ, ἐγένετο, κατ' ἐμέ, θῦμα τῆς ὑπάρξεως μόνον τοῦ ὀνόματος *ἐναρμονίου*, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ πράγματος, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων παρομοίων ἱστορικῶν καὶ τεχνικῶν σημείων παρερμηνεὺς ἐδείχθη ὁ ἀοίδιμος ἀνήρ, ὅπερ δικαιολογεῖται καὶ ἐκ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἔζη [1]).

Τὸ ἐναρμόνιον γένος εἶναι ἡ λεπτοτάτη μουσικὴ ἔκφρασις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Τίς δ' οἶδεν, ἄν, μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν πολλῶν, ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ γνωριζόμενον τὸ γένος τοῦτο καὶ ἰδίᾳ ἁρμονικῇ πολυφωνίᾳ περιβαλλόμενον, δὲν θὰ ἐπιτελέσῃ καὶ πάλιν τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς εἰς τὴν μουσικὴν προόδου καὶ ἀνεφίκτου τελειότητος τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Αρχαιαι κλιμακες εν ταις δημοτικαις μελῳδιαις.— Ἡ ἑλληνικὴ λοιπὸν ᾠδικὴ δημοτικὴ μουσικὴ ἐρείδεται ἐπὶ τῶν δύο γενῶν τῶν ἀρχαίων, ἤτοι ἐπὶ τοῦ *διατονικοῦ* μετὰ πάντων τῶν ποικίλων αὐτοῦ μουσικῶν *τρόπων* (modes) καὶ ἐπὶ τοῦ *χρωματικοῦ*, οὐχὶ ὅμως κατὰ τὴν νεωτέραν αὐτοῦ σημασίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀρχαίαν. Οἱ κυριώτατοι διατονικοὶ τρόποι τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, οἱ ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς 8 Ἦχους τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, εἰσὶν οἱ ἑξῆς (Παράβαλε καὶ Βακχείου *Εἰσαγωγήν*, § 77).

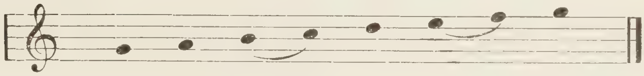
[1]) Ἴδε καὶ περιοδικὸν τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἔτους 1900, τεῦχος Β', σελ. 113, ἐν ᾧ ἐν ἰδίᾳ τεχνικῇ συζητήσει μνεία γίνεται παρ' ἐμοῦ τοιούτων ἱστορικῶν καὶ τεχνικῶν παρερμηνειῶν.

ΥΠΟΔΩΡΙΟΣ

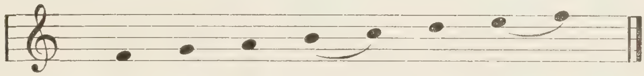
Κε Ζω Νη Πα Βου Γα Δι Κε
La Si Do Re Mi Fa Sol La

ΥΠΟΦΡΥΓΙΟΣ

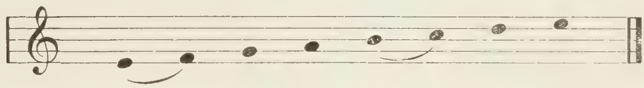
Δι Κε Ζω Νη Πα Βου Γα Δι
Sol La Si Do Re Mi Fa Sol

ΥΠΟΛΥΔΙΟΣ

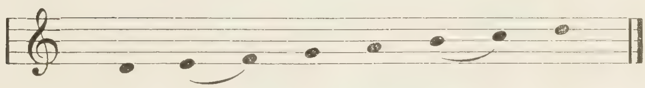
Γα Δι Κε Ζω Νη Πα Βου Γα
Fa Sol La Si Do Re Mi Fa

ΔΩΡΙΟΣ

Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα Βου
Mi Fa Sol La Si Do Re Mi

ΦΡΥΓΙΟΣ

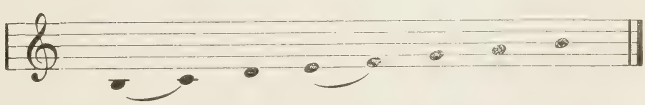
Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα
Re Mi Fa Sol La Si Do Re

ΛΥΔΙΟΣ

Νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη
Do Re Mi Fa Sol La Si Do

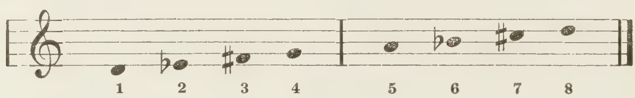
ΜΙΞΟΛΥΔΙΟΣ
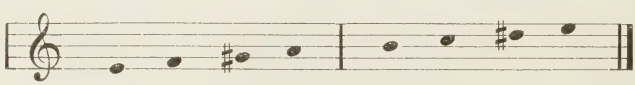

Ζω Νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω
Si Do Re Mi Fa Sol La Si

Οὕτως ἔχομεν ἐν ὅλῳ ἑπτὰ κλίμακας, ἐν ἑκάστῃ δ᾽αὐτῶν ἡ θέσις τῶν ἡμιτονίων εἶναι διάφορος. Πᾶσαι δὲ αὗται, ἕνεκα τῆς διαφόρου θέσεως τῶν διαστημάτων. κέκτηνται καὶ ἴδιον ἐκφράσεως χαρακτῆρα. Πάντα σχεδὸν τὰ ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ ᾄσματα εἶναι συντεθειμένα κατὰ τοὺς ἑπτὰ τούτους διατονικοὺς *ἤχους* ἢ *τρόπους*. Ἀλλ᾽ οἱ τρόποι οὗτοι δὲν ἦσαν καὶ οἱ μόνοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι, ὡς ὁ *συντονολύδιος* καὶ ὁ *λοκρικός*, ὧν ἴχνη καταφαίνονται ἐν τοῖς παροῦσιν ᾄσμασι καὶ περὶ ὧν εὐρύτερον κέκληνται νὰ ὁμιλήσωσιν οἱ σοφοὶ μουσικολόγοι.

Ἐκτὸς τῶν διατονικῶν τούτων τρόπων ἢ κλιμάκων εὑρίσκονται ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι καὶ μελῳδίαι γεγραμμέναι καθαρῶς κατὰ τὸ *χρωματικὸν γένος*[1]. Ἡ ἐπικρατεστάτη δὲ χρωματικὴ κλῖμαξ, ἂν ὡς τονικὴ βάσις ληφθῇ ὁ χρωματικὸς *Ρέ* (= Πα), χωρεῖ κατὰ τὰ ἑξῆς διαστήματα

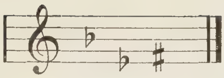
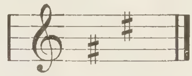

ἤτοι *ἡμιτόνιον, τριημιτόνιον (ἡμιόλιον), ἡμιτόνιον, τόνος, ἡμιτόνιον, τριημιτόνιον* καὶ *ἡμιτόνιον*. Ἂν δὲ ὡς βάσις τῆς κλίμακος ληφθῇ ὁ *Μί*, τότε ἀκολουθεῖ ἡ ἑξῆς σειρὰ τῶν διαστημάτων·

Πασῶν σχεδὸν τῶν ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ χρωματικῶν μελῳδιῶν τὰ σημεῖα τῶν φθορῶν ἐσημείωσα ἐν τῇ ἀρχῇ

[1]) Ἀντίστοιχον τῆς χρωματικῆς κλίμακος τῶν ἀρχαίων ἔχομεν τὸν *Πλάγιον τοῦ Β΄* καὶ τὸν ἡμιχρωματικὸν τοῦ *Δευτέρου Ἤχου* τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.

ὡς ἑξῆς· Βάσις δὲ τῆς κλίμακος τῶν οὕτω σημειωθέντων χρωματικῶν ᾀσμάτων εἶναι ὁ *Ρέ* (ἴδε ἀριθ. 27, 39, 42, 45 κτλ.) ἢ μὲ τονικὴν βάσιν *Μί*.

Ἐν ταῖς δημοτικαῖς μελῳδίαις συχνότατα ἀπαντῶσι καὶ μικταὶ ἐκ διατονικοῦ καὶ χρωματικοῦ κλίμακες, ὡς καὶ διατονικοὶ τρόποι διαφόρων βάσεων καὶ διαστημάτων, οἵτινες οὐ μόνον πολλαπλασιάζουσι τὸν ἀριθμὸν τῶν κλιμάκων καὶ τῶν τρόπων καὶ τῆς ποικιλίας αὐτῶν, ἀλλὰ θαυμασίως πλουτίζουσι καὶ τὴν ἔκφρασιν αὐτῶν (ἴδε ἀριθ. 14, 136, 168 καὶ ἑξ.).

Ἡ ὕπαρξις τῶν ἀρχαίων τούτων κλιμάκων ἐν ταῖς δημοτικαῖς μελῳδίαις γίνεται καὶ ἐκ τούτου καταφανής, ὅτι ὁ *ἁρμονικὸς συμφωνικὸς φθόγγος,* τὸ λεγόμενον *ἴσον* (ἴδε σελ. νη΄) τίθεται πάντοτε ἐπὶ τῆς τονικῆς αὐτῶν βάσεως, ἤτοι ἐπὶ τοῦ *πρώτου* φθόγγου τῆς κλίμακος, σπανιώτερον δ᾽ ἐπὶ τοῦ *τετάρτου* καὶ *πέμπτου.*

Διαφοροι μελικαι παρατηρησεις. — Φαίνεται δ᾽ ὅτι ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασι, μάλιστα δ᾽ ἐν τοῖς ἀστείοις ἢ κωμικοῖς, διεσώθησαν λείψανά τινα καὶ τῆς κωμικῆς μούσης τῶν ἀρχαίων, μάλιστα δὲ τῆς ἀριστοφανείου. Δὲν δυνάμεθα ν᾽ ἀποσιωπήσωμεν τὰ δύο ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς, «*Ἂν πᾷς, Μαριώγκα μ᾽, ᾽ς τὸ ῥορορορό-νερό*» (σελ. 166) καὶ τὸ θρᾳκικὸν «*Κάτω ᾽ς τὸ ῥορορορὸρ καὶ ᾽ς τὸ Βελιγράδι*» (σελ. 227) ὡς καί τινα τῶν ἀνεκδότων μελῶν μου, ἅτινα τὸ ἀστεῖον καὶ τὸ κωμικὸν ἀπεργάζονται διὰ τῆς *μελικῆς παρατάσεως* τῶν συλλαβῶν. Καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, σκοπῶν ἐν τοῖς *Βατράχοις* (στίχ.

1309 καὶ ἑξ.) νὰ ἐμπαίξῃ τὰ εὐριπίδεια μέλη, ἐμφανίζει τὸν Αἰσχύλον ᾄδοντα ἐκ τοῦ Εὐριπίδου ὡς ἑξῆς·

> Ἀλκυόνες, αἵ παρ' ἀενάοις θαλάσσας
> κύμασι στωμύλλετε,
> . . . .
> αἵ θ' ὑπωρόφιοι κατὰ γωνίας
> *εἵ ει ει ει ει ει λίσσετε* δακτύλοις φάλαγγες
> ἱστότονα πηνίσματα κτλ.

Τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τοῖς *Ἱππεῦσι* (στίχ. 8—10) τοῦ αὐτοῦ κωμικοῦ παρατηρεῖται.

Ἕτερον λίαν ἀξιοσημείωτον φαινόμενον τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων εἶναι καὶ αἱ χαρακτηριστικαὶ μελικαὶ ἐπαναλήψεις οὐ μόνον τῶν στίχων αὐτῶν καὶ τῶν ἡμιστιχίων, ἀλλὰ καὶ τῶν λέξεων καὶ τῶν συλλαβῶν. Ὡς π. χ. *Τῆς γαλανῆς τὸ φόρεμα τῆς Ῥού = τῆς Ῥούσας τὸ φουστάνι* (σελ. 71) καὶ τὰ ὑπ' ἀριθ. 1, 6, 21, 30, 52, 208 κτλ. Ἐπίσης πολλῶν ᾀσμάτων αἱ λέξεις τῶν τελικῶν καταλήξεων χρησιμεύουσι καὶ ὡς ἀρχὴ τῆς δευτέρας μουσικῆς στροφῆς, τὸ τέλος τῆς δευτέρας ὡς ἀρχὴ τῆς τρίτης στροφῆς καὶ οὕτω καθεξῆς. Τοιαῦτα παραδείγματα ὑπάρχουσι πολλὰ ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ, ἐξ ὧν παραθέτομεν τὸ πρῶτον·

Α΄ Στροφή. Μαλαγματένιο ἀργαλειὸ καὶ 'λεφαντένιο κτένι
κ' ἕναν κορμὶ ἀγγελικό.
Β΄ Στροφή. *Κ' ἕναν κορμὶ ἀγγελικὸ* κάθεται καὶ ὑφαίνει.
Πραγματευτὴς ἀπέρασε.
Γ΄ Στροφή. *Πραγματευτὴς ἀπέρασε* μὲ μαῦρον καββαλλάρη,
βροντοκροτεῖ τὸ μαῦρό του κτλ.

Τοιαῦται τμηματικαὶ ἐπαναλήψεις, γινόμεναι χάριν πλεί-

ονος ἐμφάσεως τῶν ἐννοιῶν τῶν λέξεων, παρατηροῦνται κυρίως εἰς τὰ ἱστορικῆς φύσεως συγκινητικὰ ᾄσματα. Πολλάκις ἐν ταῖς ἐπαναλήψεσι ταύταις συμβαίνει ὥστε ἡ ᾠδικὴ στροφὴ νὰ καταλήγῃ εἰς τὸ μέσον τῶν λέξεων. Τοιαῦτά τινα ἀξιοσημείωτα μελικὰ φαινόμενα παρατηροῦνται καὶ ἐν ταῖς ᾠδικαῖς στροφαῖς τῶν πινδαρικῶν ᾠδῶν καὶ τῶν χορικῶν τῶν ἀρχαίων τραγῳδιῶν.

Ἄλλο ἐπίσης ἀξιοσημείωτον φαινόμενον εἶναι ὅτι ἔν τισιν ᾄσμασιν ἡ κυρία ἰδέα, δίκην ἀστραπῆς προτρέχουσα τῆς βροντῆς καὶ τοῦ κεραυνοῦ, παρεντίθεται ἐν ἑκάστῃ στροφῇ διὰ γλυκυτέρας σχετικῶς μελῳδικῆς φράσεως. Ἡ προτρέχουσα αὕτη ἔννοια, ἡ καὶ κυρία ἰδέα τοῦ ὅλου ᾄσματος, προφέρεται ἢ διὰ μιᾶς λέξεως, ἢ διὰ δύο, ἢ καὶ δι᾿ ὁλοκλήρου στίχου. Τοιαῦτά τινα παραδείγματα ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ εἶναι τὰ ὑπ᾿ ἀριθ. 10 *[Ἀϊ μάνα]*, 19 *[κορούλα μου]*, 31 *[παπάκι μου]*, 80 *[Ῥουμπαλ̮ιά]*, 91 *[χάνομαι γ̮ιὰ σένα]*, 168 *[ὤφ! γκὲλ κιδὶ τζανοὺμ ἀμάν]*, 179 *[μωρέ, γυιέ μου]*, 203 *[γκὲλ ἀμάν]*, 206 *[Ἔλα, Ῥοῦσά μ, ἔλα]*, 211 *[Τριανταφυλλάκι μ κόκκινο]* κτλ. Τὰς λέξεις ταύτας καὶ τὰς ἐπαναλαμβανομένας ἐν ἑκάστῃ ᾠδικῇ στροφῇ, ἐσημείωσα ἐντὸς ἀγκυλῶν [ ].

Καὶ ἄλλα δημοτικὰ ᾄσματα, ἐν ᾧ εὐθὺς ἀμέσως φαίνονται ὡς αὐτοτελῆ καὶ ἑνιαῖα, μετ᾿ ἐπιστάσεως ὅμως ἐξεταζόμενα ἀνευρίσκονται ἀθροίσματα ἢ καὶ ἀποσπάσματα δύο καὶ τριῶν ᾀσμάτων κατὰ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέλος ᾀδομένων. Ἡ συγχώνευσις αὕτη θὰ προέκυψε πιθανῶς ἐκ τῆς ταυτότητος τοῦ μέλους τῶν κεχωρισμένως πρότερον ᾀδομένων ᾀσμάτων. Τοιαῦτα συνηνωμένα ᾄσματα περιλαμβάνει τὸ ἀνέκ-

δοτον μέρος τῆς συλλογῆς πολλά, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπ' ἀρ. 27, 65, 94, 101 κτλ. τῆς παρούσης δὲν εἶναι ἀνάξια λόγου.

Ἐπίσης καὶ αἱ τῶν μελῳδιῶν *ἀτελεῖς, ἡμιτελεῖς* καὶ *τελικαὶ* καταλήξεις εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξιαι πρὸς μελέτην τῶν ἐκ τοῦ ᾄσματος προκυπτουσῶν ψυχολογικῶν ἐννοιῶν.

Σημειωτέον δ' ὅτι οἱ *τόποι τῶν φωνῶν* τῶν ᾀσμάτων σημειοῦνται ἐν τῇ παρούσῃ συλλογῇ οὐχὶ ἀπολύτως, ἀλλὰ σχετικῶς, καθόσον δὲν ὑπάρχει πρὸς τοῦτο ὡρισμένη τις φωνητικὴ βάσις παρὰ τῷ λαῷ. Ἂν π. χ. ὁ προκατάρχων τῆς ᾠδῆς ἢ τοῦ χοροῦ εἶναι ὀξύφωνος, ᾄδει οὗτος τὴν μελῳδίαν ἀπὸ ὀξυτέρας βάσεως, ὅτε οἱ βαρυφωνότεροι συνᾴδουσι κατὰ μίαν βαρυτέραν ἀντιφωνίαν, ἂν δὲ βαρύφωνος, κατὰ ὀξυτέραν ὀκταφωνίαν οἱ ὀξύφωνοι. Ὑπάρχουσιν ὅμως κατὰ γένη καὶ καθ' ἡλικίας ἴδια ᾄσματα, οἷα εἶναι τὰ καθαρῶς *γεροντικά*, τὰ τῶν *μεσηλίκων* καὶ τὰ *παιδικά*· ἐπίσης ὑπάρχουσι καὶ καθαρῶς *γυναικεῖα ᾄσματα* παραλλάσσοντα ἀναλόγως τῆς ἡλικίας, ὁπότε καὶ αἱ φωναὶ κατ' ἀνάγκην παραλλάσσουσιν. Ἐν ταῖς ὀργανικαῖς ὅμως συνῳδαῖς τὴν τονικὴν βάσιν τῶν ᾀσμάτων ῥυθμίζει πάντοτε ὁ τοῦ ὀργάνου τόνος.

ΕΓΧΩΡΙΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ. — Ἀλλὰ σπουδαία ἐπίσης ὄψις τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων εἶναι *ἡ δημοτικὴ ὀργανικὴ μουσική*. Ὁ συλλογεὺς ὀφείλει νὰ ἐξετάσῃ καὶ τὰ ἐγχώρια μουσικὰ ὄργανα, ἅτινα ἢ συνοδεύουσι τὰ φωνητικὰ ᾄσματα (ὑπόκρουσις), ἢ καὶ μόνα ἰδιαιτέρως μελῳδοῦσιν. Ἡ ἐξέτασις τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν ἐγχωρίων μουσικῶν ὀργάνων καὶ τῶν διαστηματικῶν ἀποστάσεων τῶν κατ' αὐτὰ ᾀδομένων μελῶν ἀποβαίνει σπουδαιοτάτη καὶ ἀναγκαιοτάτη οὐ μόνον

εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν πολλῶν τεχνικῶν σημείων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἰδεασμὸν τῆς ὀργανικῆς μελοποιίας τοῦ λαοῦ καὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὴν φωνητικὴν μουσικήν. Ὑπάρχουσι καὶ παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ ἰδιαίτερα μουσικὰ ὄργανα ἐν εἰδικαῖς περιστάσεσι καὶ πρὸς εἰδικοὺς σκοποὺς κρουόμενα εἴτε κατὰ μόνα εἴτε καὶ ἐν χορῷ. Ἄλλα π. χ. τὰ πρὸς ὄρχησιν ὄργανα, ἄλλα τὰ πρὸς τραπέζας καὶ εὐθυμίας, ἄλλα τὰ ποιμενικὰ καὶ τὰ πρὸς ὁδοιπορίας καὶ ἄλλα τὰ πρὸς ἄλλας μουσικὰς ἀνάγκας χρήσιμα [1]). Ἄλλαις λέξεσιν, ἐκ παραδόσεως σῴζεται καὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ λαῷ ἀμυδρά τις ἰδέα τῆς λεγομένης *μουσικῆς ἐνοργανώσεως* (instrumentation), δι᾿ ἧς τὰ μουσικὰ συνθέματα λαμβάνουσι τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς τελείας ψυχολογικῆς αὐτῶν ἐκφράσεως.

Ὅπως δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς νεω-

[1]) Ἐν οἷς χωρίοις ἀκμάζουσι τὰ παλαιὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, ἡ συνῳδία τῶν μουσικῶν ὀργάνων γίνεται παρ᾿ αὐτῶν τούτων τῶν διασκεδαζόντων, ὅπερ συνέβαινε καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἑλληνικῆς ἀκμῆς, ὡς γνωστόν, ἐν τοῖς συμποσίοις, ὁπότε καλοὶ κἀγαθοὶ συμπόται καὶ πεπαιδευμένοι ἄνδρες ἐσύχναζον, οὐδαμῶς ἐπετρέπετο ἡ συμμετοχὴ αὐλητρίδων, ὀρχηστρίδων καὶ ψαλτριῶν, ἀλλ᾿ αὐτοὶ οἱ συμπόται, ἱκανοὶ ὄντες διὰ τῆς ἑαυτῶν φωνῆς, συνωμίλουν, ᾖδον καὶ ἤκουον κοσμίως. Ἀλλ᾿ ἐν τοῖς χρόνοις τῆς παρακμῆς οἱ ἐν τοῖς συμποσίοις συνερχόμενοι, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, «*διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀλλήλοις δι᾿ ἑαυτῶν ξυνεῖναι ὑπὸ ἀπαιδευσίας*», τὰς αὐλητρίδας, ὀρχηστρίδας καὶ κιθαριστρίας ἐπεισήγαγον, ἀντὶ πολλοῦ ἀλλοτρίαν φωνὴν μισθούμενοι καὶ διὰ τῆς ἐκείνων φωνῆς μετ᾿ ἀλλήλων συνεννοούμενοι.

Σημειωτέον δ᾿ ὅτι ὡς νῦν, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπῆρχον πολλὰ ἰδιωτικῶν ᾀσμάτων εἴδη, ὧν γνωστότερα καὶ προσφιλέστερα ἦσαν τὰ *σκόλια*. *Σκόλιον* (ἐνν. ᾆσμα ἢ μέλος) ἦτο καὶ ἐλέγετο εἶδος ᾠδῆς, ἣν ᾖδον συνῳδίᾳ λύρας ἐν τοῖς συμποσίοις, ἢ καὶ πᾶσα παροίνιος ᾠδή. Τρία δ᾿ εἴδη σκολίων ὑπῆρχον· α΄) τὸ ὑπὸ πάντων τῶν συνδαιτημόνων ᾀδόμενον· β΄) τὸ ὑπὸ πάντων μὲν ᾀδόμενον, οὐχὶ ὅμως ὁμοῦ συγχρόνως, ἀλλὰ καθ᾿ ἕνα κατὰ σειρὰν κεχωρισμένως· γ΄) τὸ ὑπὸ τῶν συνετωτάτων τῇ τάξει ᾀδόμενον. Τοιαῦτα σκόλια ἐπιτραπέζια ἢ καὶ γαμήλια ᾄδονται καὶ νῦν ἔτι παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ μετὰ συνῳδίας μουσικῶν ὀργάνων, κυρίως δὲ *τριχόρδου λύρας* ἢ καὶ ἐγχωρίου κιθάρας (μπουζουκίου).

τέροις ὑπάρχει μεγάλη πληθὺς *ἐμπνευστῶν, κρουστῶν* ἢ καὶ *ἐγχόρδων* μουσικῶν ὀργάνων. Ἀλλὰ περὶ τῶν νεοελληνικῶν τούτων μουσικῶν ὀργάνων ἐν ἀντιπαραθέσει καὶ πρὸς τὰ ἀρχαῖα, εἰδικώτερον καὶ ἐν ἐκτάσει θὰ περιλάβωμεν ἐν ἄλλῃ ἡμῶν μελέτῃ. Τοῦτο δὲ τό γε νῦν ὀφείλομεν νὰ γινώσκωμεν, ὅτι εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πάμπολλα μουσικὰ ὄργανα. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, ἂν λάβωμεν ὑπ᾽ ὄψιν καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων μνημείων, ἀγγείων, ζωγραφιῶν, ἀναγλύφων κτλ., εἶναι ἄπειρος[1]).

[1]) Ὁ γραμματικὸς *Ἰούλιος Πολυδεύκης* (Βʹ μ. Χ. αἰὼν) κατέλιπεν εὐτυχῶς κατάλογον τῶν μουσικῶν ὀργάνων τῶν ἑλληνικῶν χρόνων λίαν ἀξιόλογον (Ἰουλίου Πολυδεύκους *Ὀνομαστικὸν* ὑπὸ Bekker, Βερολίνῳ 1846). Οὕτω δὲ *ὀργάνων κρουομένων* (κρουστῶν) εἴδη μνημονεύονται παρ᾽ αὐτῷ τάδε· *Λύρα, Κιθάρα, Βάρβιτον* (τὸ αὐτὸ καὶ *Βαρύμιτον*), *Χέλυς, Ψαλτήριον, Τρίγωνα, Σαμβῦκαι, Πηκτίδες, Φόρμιγγες, Φοῖνιξ, Σπάδιξ, Λυροφοινίκιον, Ἰαμβίκη, Κλεψίαμβος, Παρίαμβος, Σκινδαψός, Σιμίκιον* (ἔχον χορδὰς 35), *Ἐπιγόνειον* (ἔχον χορδὰς 40), *Μονόχορδον, Τρίχορδον* (Πανδούρα), *Πεντάχορδον, Ψιθύρα, Ἄσκαρος, Μάγαδις, Νάβλα, Πήληξ* καὶ ἄλλα.

Τὰ δὲ *ἐμπνεόμενα ὄργανα* (πνευστὰ) ἦσαν ἐν τῷ συνόλῳ αὐλοὶ καὶ φόρμιγγες. Οἱ αὐλοὶ δ᾽ ἦσαν ποικιλώτατοι. Ὑπῆρχον 37 εἰδῶν αὐλοί, δι᾽ ὃ καὶ ἡ αὐλητικὴ ἦτο ἐπιστήμη ἐκ τῶν συνθετωτάτων. Καὶ αὐτὸς ὁ μέγιστος τῶν ἀρχαίων θεωρητικῶν μουσικῶν Ἀριστόξενος ἔγραψεν ἴδιον βιβλίον *περὶ αὐλῶν τρήσεως*. Οἱ διάφοροι δ᾽ αὐλοὶ ὠνομάζοντο οὐ μόνον ἐκ τοῦ μεγέθους, τοῦ σχήματος καὶ τοῦ ποιοῦ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς χρήσεως. Ὑπῆρχεν αὐλὸς καὶ δι ὕδατος ἐμφυσώμενος, *ὑδρηλὸς αὐλὸς* καλούμενος. Ὁ *μόναυλος* εἶχεν ἕνα μόνον σωλῆνα, ὁ *ἡμίοπος* περιελάμβανεν ὀπὰς κατὰ τὸ ἥμισυ πεφραγμένας, ὁ *γίγρας* ἦτο μικρὸς αὐλὸς παράγων πενθίμους ἤχους καὶ χρήσιμος κατὰ τὰς κηδείας. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ὁ *δικάλαμος αὐλός*, εὔχρηστος ἐν δυῳδίαις. Οἱ αὐλοί, οὓς αἱ νεάνιδες ἐξερχόμεναι εἰς λιτανείαν μετεχειρίζοντο, ἐκαλοῦντο *παρθενικοί*, οἱ δὲ τῶν παιδίων, μεταβαινόντων εἰς τὸ σχολεῖον, *παιδικοί*. *Ἀνδρεῖοι* δὲ ἢ *βαρύτονοι αὐλοὶ* ἦσαν οἱ συνοδεύοντες τὰς χορῳδίας τῶν ἀνδρῶν.

Κατὰ τοὺς γάμους δὲ μετεχειρίζοντο δύο εἴδη αὐλῶν, ὧν ὁ ἕτερος ἦτο μείζων τοῦ ἄλλου. Διὰ τῶν ἀνίσων κατὰ τὸ σχῆμα τούτων αὐλῶν ἡ συμφωνία τοῦ ἀνδρογύνου καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνδρὸς διὰ τοῦ μείζονος αὐλοῦ ἐδηλοῦτο. Οἱ δὲ παροίνιοι αὐλοὶ ἦσαν μικροὶ καὶ ἰσοϋψεῖς, διότι κατὰ τὰ συμπόσια ἥρμοζεν ἡ ἰσότης. Ἐν Ἀθήναις δὲ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων συνενούμενοι πολυάριθμοι αὐλοὶ ἀπετέλουν τὴν λεγομένην *συναυλίαν*.

Ἡ ὕλη δὲ τῶν αὐλῶν ἦτο *κάλαμος* ἢ *χαλκὸς* ἢ *λωτὸς* ἢ *πύξος* ἢ *κέρας* ἢ *ὀστοῦν ἐλάφου* ἢ *κλάδος* τῆς χαμαιζήλου δάφνης τὴν ἐντεριώνην ἀφῃρημένος.

Φαίνεται δ᾽ ὅτι αἱ ὀργανικαὶ ἐκτελέσεις τῶν ἀρχαίων ἦσαν μαγευτικώταται,

Ἐπίσης ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ ὀργανικὴ μουσικὴ τῶν ἀρχαίων εἶχε πολὺ ὑποδεεστέραν θέσιν τῆς σημερινῆς εὐρωπαϊκῆς τέχνης, ἥτις παρὰ πᾶσαν τὴν πολυποίκιλον καὶ πολυδαίδαλον τεχνικὴν αὐτῆς συγκρότησιν ἀτοβαίνει ἐν πολλοῖς πρὸς οὐσιαστικὴν βλάβην τοῦ ᾠδικοῦ μέλους.
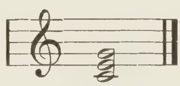
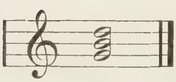
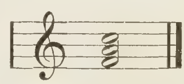
Ἁρμονικη συμφωνια. — Διισχυρίσθησάν τινες, ὅτι ἡ *πολύφωνος ἁρμονία (ἁρμονικὴ συμφωνία)*, ἤτοι ἡ συνήχησις δύο ἢ καὶ πλειόνων ἑτεροτόνων φθόγγων, ἦν ὅλως ἄγνωστος τοῖς Ἕλλησιν. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές· διότι εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι τὴν ἁρμονικὴν σύγκρουσιν τῶν ἑτεροτόνων φθόγγων, ὡς τοῦτο ἐκ πολλῶν ἀρχαίων μαρτυριῶν δῆλον γίνεται[1]). Ἀλλὰ

διότι μνημονεύεται ὅτι Ζήνων ὁ φιλόσοφος, ὁ γνωστὸς θεμελιωτὴς τῆς σκεπτικῆς φιλοσοφίας, ἀκούσας τοῦ Ἀμοιβέως κιθαρῳδοῦντος καὶ τὰ μαλιστα συγκινηθείς· «Ὑπάγωμεν, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ὑπάγωμεν ὅπως ἐξετάζοντες καταμάθωμεν, πῶς τὰ ἔντερα καὶ τὰ νεῦρα καὶ τὰ ξύλα καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, σώματά τε καὶ σωματοειδῆ ὄντα καὶ τοῦ θνητοῦ συγγενῆ, τοσαύτην ἐμμέλειαν καὶ πάγκαλον καὶ θείαν ἁρμονίαν ἐκπέμπουσιν».

[1]) «Τῶν δὲ εὐμελῶν φθόγγων οἱ μέν εἰσιν *ὁμόφωνοι*, οἱ δὲ *σύμφωνοι*, οἱ δὲ *διάφωνοι*, οἱ δὲ *παράφωνοι*. *Ὁμόφωνοι* μὲν οὖν εἰσιν οἱ μήτε βαρύτητι μήτε ὀξύτητι διαφέροντες ἀλλήλων· *σύμφωνοι* δέ, ὧν ἅμα κρουομένων ἢ αὐλουμένων ἀεὶ τὸ μέλος τοῦ βαρυτέρου πρὸς τὸ ὀξὺ καὶ τοῦ ὀξυτέρου πρὸς τὸ βαρὺ τὸ αὐτό, ἢ ὅταν οἱονεὶ κρᾶσις ἐν τῇ προφορᾷ δυοῖν φθόγγοιν καὶ ὥσπερ ἑνότης παρεμφαίνηται· τότε γὰρ συμφώνους εἶναί φαμεν αὐτούς· *διάφωνοι* δέ, ὧν ἅμα κρουομένων ἢ αὐλουμένων οὐδέν τι φαίνεται τοῦ μέλους εἶναι τοῦ βαρυτέρου πρὸς τὸ ὀξύ ἢ τοῦ ὀξυτέρου πρὸς τὸ βαρὺ τὸ αὐτό, ἢ ὅταν μηδεμίαν κρᾶσιν πρὸς ἀλλήλους ἐμφαίνωσιν ἅμα προφερόμενοι· *παράφωνοι* δὲ οἱ μέσοι μὲν συμφώνου καὶ διαφώνου, ἐν δὲ τῇ κρούσει φαινόμενοι σύμφωνοι· ὥσπερ ἐπὶ τριῶν τόνων φαίνεται ἀπὸ παρυπάτης μέσων ἐπὶ παραμέσων καὶ ἐπὶ δύο τόνων ἀπὸ μέσων διατόνου ἐπὶ παραμέσων» (Γαυδεντίου φιλοσόφου *Ἁρμονικὴ εἰσαγωγή*, κεφ. 8).

Κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ περὶ μουσικῆς λόγου τοῦ Πλουτάρχου «Λᾶσος ὁ Ἑρμιονεὺς εἰς τὴν διθυραμβικὴν ἀγωγὴν μεταστήσας τοὺς ῥυθμούς, καὶ τῇ αὐλῶν πολυφωνίᾳ κατακολουθήσας, *πλείοσί τε φθόγγοις καὶ διερριμμένοις* χρησάμενος, εἰς μετάθεσιν τὴν προϋπάρχουσαν ἤγαγε μουσικήν».

Ἀλλαχοῦ δὲ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς λέγει· «Ὥσπερ, ἂν φθόγγοι δύο σύμφωνοι ληφθῶσι, τοῦ βαρυτέρου γίνεται τὸ μέλος, οὕτω πᾶσα πρᾶξις ἐν οἰκίᾳ σωφρονούσῃ πράττεται μὲν ὑπ' ἀμφοτέρων ὁμονοούντων, ἐπιφαίνει δὲ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἡγεμονίαν καὶ προαίρεσιν» (Πλουτάρχου *Γαμικὰ παραγγέλματα* XI).

καὶ ἡ δημοτικὴ ἡμῶν μουσική, ἥ τε φωνητικὴ καὶ ἡ ὀργανική, δύναται νὰ ἐπιρρώσῃ τὴν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὕπαρξιν τῆς ἁρμονίας. Οὕτω πάντα τὰ δημοτικὰ ἡμῶν ᾄσματα ψάλλονται ἢ *ἐν ὁμοφωνίᾳ*, ἢ *ἐν ἀντιφωνίᾳ* ἢ *διὰ τεσσάρων συμφωνίας* ἢ καὶ *διὰ πέντε*. Ἐν πολλαῖς δηλονότι μελῳδίαις ὑπάρχει ἡ συνήχησις καὶ τοῦ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ μουσικῇ λεγομένου *ἴσου*. Τὸ *ἴσον* τοῦτο, ὅπερ ἀναντιρρήτως εἶναι βέβαιον λείψανον προϋπαρχούσης ἁρμονικῆς μουσικῆς, ἠχεῖται ἄλλοτε μὲν ἐπὶ τοῦ πρώτου φθόγγου τῆς κλίμακος, τοῦ λεγομένου *τονικοῦ* ἢ καὶ τοῦ *ὀγδόου*, ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ τετάρτου ὡς *ὑποδεσπόζων* φθόγγος τῆς μελῳδίας, καὶ ἄλοτε πάλιν ἐπὶ τοῦ πέμπτου φθόγγου, ὡς *δεσπόζων* (πρβλ. σελ. να΄). Παράδειγμα τῶν περιπτώσεων τούτων ἔστω τὸ ὑπ᾿ ἀριθ. 121 χρωματικὸν ὁδοιπορικὸν τῆς Βιθυνίας μέλος. Γνωστὸν δ᾿ ἐκ τῆς Φυσικῆς, ὅτι καὶ ἡ νεωτέρα ἁρμονία ἐρείδεται κυρίως ἐπὶ τῶν τριῶν φυσικῶν συμφωνιῶν, ἤτοι τῆς *τονικῆς* , τῆς *δεσποζούσης* καὶ τῆς *ὑποδεσποζούσης* . Ὑπάρχουσι μάλιστα δημοτικαί τινες μελῳδίαι τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Ἀλβανίας, ἐν αἷς τὸ ἁρμονικὸν τοῦτο *ἴσον* λαμβάνει καὶ μελῳδικήν τινα κίνησιν, ἐνισχυομένην ἐνιαχοῦ καὶ ὑπὸ τῶν μουσικῶν ὀργάνων.

Ἀλλ᾿ ἡ ἁρμονικὴ σύγκρουσις καὶ πλειόνων ἔτι τῶν δύο φθόγγων γίνεται καταφανὴς καὶ ἐν τοῖς μελῳδήμασιν ἐγχόρδων τινῶν μουσικῶν ὀργάνων, ἰδίᾳ δ᾿ ἐν τοῖς κιθαροειδέσιν, ἐν οἷς καὶ τὸ *μπουζούκιον, σάζι* κτλ., ὡς καὶ μεταξὺ δύο

αὐλῶν, ὧν ὁ ἕτερος *ἰσοκρατεῖ*. Εἰς τὸν *ἄσκαυλον* δὲ (γκάϊντα) ἡ *ἀκίνητος ἁρμονικὴ διφωνία* εἶναι συνηθεστάτη.

Ἡ ὕπαρξις τῶν πολυτίμων τούτων ἁρμονικῶν λειψάνων καὶ ἐν τῇ δημοτικῇ ἡμῶν μουσικῇ δύναται νὰ ἐνισχύσῃ τὴν γνώμην, ὅπως τά τε ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ δημοτικὰ ἡμῶν ᾄσματα περιβάλωμεν καὶ *διὰ πολυφωνικῆς ἁρμονίας*, χωρίς, ἐννοεῖται, κατὰ τὴν ἐναρμόνισιν, τὸ ἀρχικὸν μέλος τὸ παράπαν νὰ μεταβληθῇ. Πολὺ δ᾽ ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ γάλλος καθηγητὴς τῆς ἱστορίας τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἁρμονίας κ. Ducoudray, ὅτι αἱ πρόοδοι τῆς πολυφωνίας ἐπιτρέπουσι σήμερον τὴν ἐφαρμογὴν ἁρμονίας ἐπὶ πασῶν τῶν ἀρχαίων κλιμάκων, ἥτις ἐνισχύει τὴν ἔκφρασιν αὐτῶν χωρὶς καὶ ν᾽ ἀλλοιώσῃ αὐτάς. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ, ἵνα *τὰ συνοδεύοντα ἁρμονικὰ μέρη συντεθῶσιν ἐν τῇ αὐτῇ καὶ ἡ ἀρχικὴ μελῳδία κλίμακι*».

Καὶ τὰ ὀλίγα ὑφ᾽ ἡμῶν καὶ μετὰ καὶ ἄνευ συνοδείας κλειδοκυμβάλου ἐναρμονισθέντα ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς (ἀριθ. 1, 35, 50, 91, 106, 108, 134, 136, 171, 187, 203, 222, 231, 260) ἐγένοντο ἐπὶ τῇ βάσει τοιαύτης τινὸς τεχνικῆς ἀρχῆς[1]). Ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις τοῦ δεσποτισμοῦ τῆς ἁρμονίας φρονῶ, ὅτι τὰ ἐθνικὰ ἡμῶν ᾄσματα, ὅπως προσλάβωσι πλείονα τεχνικὴν ἰσχὺν καὶ ἐπιβολήν, πρέπει καταλλήλως νὰ ἐναρμονίζωνται, ἀφ᾽ οὗ ἤδη εἶναι γνωστόν, ὅτι

[1]) Περὶ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου τῆς ἐναρμονίσεως τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων ἐπραγματεύθην διὰ μακρῶν ἐν τοῖς ὑπ᾽ ἀριθμ. 27, 28, 29, 30, 32 φύλλοις τοῦ ἐπισήμου ὀργάνου των Πατριαρχείων, τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» τοῦ ἔτους 1902. Ἡ πραγματεία ἡμῶν ἐπιγράφεται «*Ἡ ἑλληνικὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ καὶ ἡ ἁρμονικὴ πολυφωνία*». Περιττὸν δὲ νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι τὰ ἐναρμονισθέντα τῆς παρούσης συλλογῆς ᾄσματα ἀποτελοῦσιν ἰδιοκτησίαν τοῦ συλλογέως.

ἡ ἁρμονικὴ πολυφωνία δὲν σκοπεῖ, ὡς πάνυ ἐσφαλένως πιστεύεται παρά τινων, νὰ διαστρέψῃ τὰ ἐθνικὰ μέλη, ἀλλὰ διὰ τῶν ἰσχυρῶν ἁρμονικῶν τόνων καὶ ῥυθμῶν νὰ ἐξάρῃ αὐτὰ καὶ τὴν ἐντύπωσιν καταστήσῃ ἰσχυροτέραν καὶ διαρκεστέραν. Οὕτω τοὐλάχιστον εἰργάσθησαν πάντα τὰ πεπολιτισμένα τῆς ὑφηλίου ἔθνη περὶ τὰ δημοτικὰ αὐτῶν ᾄσματα, οὕτω δὲ φρονῶ, ὅτι ὀφείλομεν νὰ πράξωμεν καὶ ἡμεῖς, ἂν θέλωμεν ὄντως τὰ θελκτικὰ τῆς λαϊκῆς ἡμῶν μουσικῆς προϊόντα νὰ ἐξασκήσωσι τὴν ἀπαιτουμένην ἐπιβολὴν ἐπὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς γενεᾶς. Κατὰ ταῦτα δὲ ἐθνικὸν θὰ ἐπιτελέσῃ ἔργον, ὅστις τῶν ζαπλούτων ὁμογενῶν ὑποβοηθήσῃ τοὺς δυναμένους εἴτε ἐκ τῶν ἡμετέρων εἴτε καὶ ἐκ τῶν ξένων μουσουργῶν πρὸς τὴν ἑλληνοπρεπῆ ἁρμονικὴν περιβολὴν τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων, ἅπερ οὕτω προσφιλέστατα καθιστάμενα θὰ διαδοθῶσι βαθμηδὸν ἐν εὐρυτάτῳ κύκλῳ τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἐν γένει βίου[1]).

Παρασημαντικη. — Κατὰ τὴν παρασήμανσιν τῶν μελῳδιῶν μετεχειριζόμην ὁτὲ μὲν τὴν *ἐκκλησιαστικὴν παρασημαντικήν*, ὁτὲ δὲ τὴν *πεντάγραμμον,* τὴν κοινῶς *εὐρωπαϊκὴν* καλουμένην. Ὑπάρχουσιν οἱ φρονοῦντες, ὅτι διὰ τῆς διεθνοῦς ταύτης γραφῆς ἀδύνατος ἡ πιστὴ καὶ ἀκριβὴς ἀπό-

[1]) Εἶχον καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλα ὑπὲρ τὰ 40 ᾄσματα τῆς παρούσης συλλογῆς ἁρμονικῇ πολυφωνίᾳ περιβεβλημένα, ἀλλ' ἡ βραδύτης περί τε τὴν διόρθωσιν καὶ τὴν ἐκτύπωσιν ἠνάγκασέ με ὅπως μετατρέψω αὐτὰ καὶ πάλιν εἰς μονόφωνα. Εἰρήσθω δ' ἐν παρόδῳ, ὅτι αἱ διορθώσεις τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων, ἐξ Ἀθηνῶν ἀποστελλόμεναι ἐγένοντο ὑπ' ἐμοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ δίκαιον θεωρῶ νὰ ἐξάρω τὸν φιλογενῆ ζῆλον τῶν ἀδελφῶν κ. κ. Π. καὶ Δ. Σακελλαρίου, οἵτινες, δικαίως κατέχοντες ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ τὰ σκῆπτρα τῆς τυπογραφικῆς φιλοκαλίας, κατέβαλον πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν, ἵνα τὴν συλλογὴν ταύτην τῶν ἐθνικῶν ᾀσμάτων καταστήσωσιν ὅσον ἔνεστι τελειοτάτην καὶ καλλιτεχνικωτάτην τυπογραφικῶς.

δοσις τῶν μελῳδιῶν τοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι τοῦτο κατορθοῦται μόνον διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς γραφῆς. Καὶ ἐγὼ ἄλλοτε οὕτως ἐφρόνουν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. Ἡμεῖς, συγχέοντες συνήθως τὴν δημοτικὴν μουσικὴν μετὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς, ταυτίζομεν αὐτάς, ἐν ᾧ εἶναι δύο διάφοροι κλάδοι τῆς ἐν γένει ἐθνικῆς μουσικῆς φιλολογίας. Ἄλλο π. χ. τὸ περιεχόμενον τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων καὶ ἄλλο τὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν. Ἀναλόγως δὲ τοῦ διαφόρου περιεχομένου τὰ ᾄσματα ταῦτα προσλαμβάνουσι κατ' ἀνάγκην καὶ διάφορον τεχνικὴν μορφήν. Φρονοῦμεν λοιπόν, ὅτι τὰ διάφορα δημοτικὰ ἡμῶν ᾄσματα δυνάμεθα να γράψωμεν δι' οίασ δήποτε θέλομεν μουσικῆς γραφῆς, ἀρκεῖ μόνον, ἵνα ἡ ἀπόδοσις τοῦ μέλους εἶναι κατὰ πάντα πιστὴ καὶ ἀκριβής. Τὸ προτέρημα δὲ τοῦτο τῆς πιστότητος καὶ ἀκριβείας κέκτηται καὶ ἡ διεθνὴς καταστᾶσα γραμμικὴ παρασημαντική, ἥτις καὶ παρ' ἡμῖν τυγχάνει τὰ μάλιστα διαδεδομένη διὰ τὰ προϊόντα τῆς κοσμικῆς μουσικῆς. Τότε δὲ μόνον ἠδυνάμεθά πως νὰ ψέξωμεν τοὺς γράφοντας τὰς δημοτικὰς μελῳδίας ἐν γραμμικῇ παρασημαντικῇ (notation), ἂν αὗται ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν γενέσει ἦσαν παρασεσημασμέναι διὰ τῶν σημείων τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρασημαντικῆς. Ἀλλ' αἱ δημοτικαὶ ἡμῶν μελῳδίαι εἰς οὐδεμίαν παρασημαντικὴν εἶναι γεγραμμέναι, καθόσον σῴζονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ μόνον διὰ τῆς προφορικῆς φωνητικῆς παραδόσεως. Ἐν τῇ ἐμῇ συλλογῇ ὑπάρχουσι μελῳδίαι, ἔχουσαι βίον *ἀποδεδειγμένον* ἄνω τῶν διακοσίων ἐτῶν, ἐν ᾧ ἡ νῦν ἐκκλησιαστικὴ παρασημαντικὴ μόλις τῷ 1816 ὑπὸ τῶν τριῶν διδασκάλων Χρυσάνθου, Χουρμουζίου καὶ Γρηγορίου ἐφευρέθη. Ὁ διαπρεπὴς γάλλος μου-

σικολόγος κ. Ducoudray, ὅστις κατ' ἐντολὴν τῆς γαλλικῆς Κυβερνήσεως ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐμελέτησε τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικὴν καὶ δημοτικὴν μουσικήν, ἰδοὺ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου τί γράφει· «Τίνα ἀποχρῶντα λόγον δύνανται νὰ ἐπικαλεσθῶσιν οἱ ἀνατολικοὶ μουσικοὶ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς μουσικῆς αὐτῶν γραφῆς; Καθ' ἡμᾶς, οὐδένα. Καὶ ἂν ἔτι ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ μουσικὴ μεταρρυθμιζομένη διατηρεῖ πάσας τὰς λεπτότητας, ὅσαι περιπλέκουσι τὴν θεωρίαν αὐτῆς, οὐδεμία τούτων ὑπάρχει μὴ δυναμένη νὰ ἐκφρασθῇ ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ παρασημαντικῇ κατὰ τρόπον ἀκριβέστερον καὶ σαφέστερον διὰ τῶν δύο σημείων, ὧν ἐποιησάμεθα χρῆσιν· τῆς *ἡμιδιέσεως* καὶ τῆς *ἡμιυφέσεως*... Οὐδὲν δὲ κατορθοῦται ἄνευ μεταρρυθμίσεως ἐν τῇ παρασημαντικῇ... Προσθέσωμεν, ὅτι ἂν εἰσήγετο ἡ ὀργανικὴ πολυφωνία ἐν Ἀνατολῇ (καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι θὰ εἰσαχθῇ μετ' οὐ πολύ), ἡ σημερινὴ ἐκκλησιαστικὴ παρασημαντικὴ θὰ ἦτο ῥιζικῶς ἀνίκανος νὰ ἐκφράσῃ αὐτὴν ὁπωσοῦν σαφῶς. Διατί νὰ μὴ καταρριφθῇ τὸ τεῖχος τοῦτο, τὸ κωλῦον δύο πολιτισμούς, ἵνα γνωρισθῶσι καὶ κατανοήσωσιν ἀλλήλους; Ὑπάρχει τι θλιβερώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ βλέπωμεν ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ δύο στρώματα γνώσεων, τὸ ἓν ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, χωρὶς οὐδὲν σημεῖον ἐπαφῆς μεταξὺ αὐτῶν νὰ ὑπάρχῃ; Ἡ ὕπαρξις ἑνιαίας παρασημαντικῆς θὰ ἐπέτρεπε τῇ Ἀνατολῇ νὰ ἐρανισθῇ παρὰ τῆς Δύσεως τὸν καρπὸν ἐργασίας πολλῶν αἰώνων, νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνακαλύψεων τούτων εἰς τὰ ἀδιαφιλονικήτου πρωτοτυπίας στοιχεῖα, ἅπερ ἡ μουσικὴ αὐτῆς περιλαμβάνει καὶ ἅτινα δὲν ἠδυνήθησαν μέχρι τοῦδε ν' ἀναπτυχθῶσι. Καὶ ἡ Δύσις θὰ ἐπωφελεῖτο ἐκ τού-

του. Ἡ περιφρονητική πως ἀδιαφορία τῶν εὐρωπαίων καλλιτεχνῶν πρὸς τὰ μουσικὰ τῆς Ἀνατολῆς προϊόντα θὰ ἐπαύετο, καθ' ἣν ἡμέραν ἡ ἑνοποίησις τῆς παρασημαντικῆς θὰ ἐπέτρεπεν αὐτοῖς νὰ γνωρίσωσιν αὐτὴν εὐκολώτερον. Πολλὰ ἀγνοούμενα ἔτι πράγματα ἤθελον οὕτω ἀποκαλυφθῆ καὶ θὰ ἐγίνοντο ὑποκείμενον ἐκμεταλλεύσεως εἰς φῶς ἐρχόμενα».

Αἱ διαβεβαιώσεις αὗται ἴσως πικράνωσί τινας, διὰ παντοίων ῥητορικῶν λόγων καὶ προσχημάτων φιλοτιμουμένους νὰ δικαιολογήσωσι πᾶν τὸ κακῶς καὶ ἀνιστορήτως ἔχον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι ἡ ἀλήθεια ἀπὸ τῶν σελίδων τῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων πρέπει διαπρυσίως νὰ διακηρυχθῇ, ἄλλως κινδυνεύομεν νὰ θεωρηθῶμεν ὡς εἰσηγηταὶ τῆς *μουσικῆς δημαγωγίας*. Ἡ ἀμάθεια καὶ αἱ καιρικαὶ περιστάσεις ἐπεσώρευσαν τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον ἐπίπλαστον καὶ φανταστικὸν πλοῦτον ἐπὶ τῆς ἐν χρήσει νῦν ἐκκλησιαστικῆς παρασημαντικῆς, ὥστε, ἂν θέλωμεν ὄντως νὰ πλουτίσωμεν αὐτήν, πρέπει ὡς τάχιστα νὰ ἐλαττώσωμεν τὸν πρόσθετον καὶ φανταστικὸν πλοῦτον. Δέον ὡς πρὸς τοῦτο νὰ μιμώμεθα τὸν ἔμπειρον καὶ ἐπιστήμονα γλύπτην, ὅστις τὸ ἀριστοτέχνημα αὐτοῦ συντελεῖ ἀφαιρῶν πολλὰ ἀπὸ τοῦ ἀξέστου λίθου καὶ οὐχὶ προσθέτων. Διὰ τῆς λογικῆς ἐλαττώσεως ἀποπερατοῦνται πολλάκις τὰ ὡραιότατα καλλιτεχνήματα [1]).

[1]) Κατὰ ταῦτα, οὐδαμῶς συμφωνοῦμεν πρὸς τὸν συγγραφέα τῆς «Ἱστορικῆς ἐπισκοπήσεως τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς» (ἐν Ἀθήναις, 1904, σελ. 160) κ. *Γ. Ι. Παπαδόπουλον*, διατεινόμενον τὸ ἀνεπιτυχὲς τῆς διὰ γραμμικῆς σημειογραφίας παρασημάνσεως τῶν δημοτικῶν μελῳδιῶν. Ἂν ἔλθῃ ποτὲ ὁ πολυγράφος καὶ φερέπονος φίλος συγγραφεὺς εἰς ἄμεσον ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῶν ἐπαρχιῶν, μετὰ βεβαιότητος θὰ πεισθῇ περὶ τῆς ἀληθείας. Καὶ αὐτὴν τὴν κακόηχον καὶ κακότεχνον ῥινῳδίαν ἀμαθῶν τινων ἱεροψαλτῶν, ἣν ἐν ἄλλῳ αὐτοῦ συγγράμματι ἀνέλαβε νὰ ὑπερασπίσῃ ὡς φυσικὸν τοῦ Ἕλληνος ἰδί-

Διὰ τῶν παρατηρήσεων τούτων δὲν σκοπῶ βεβαίως καὶ νὰ διισχυρισθῶ, ὅτι πρέπει νὰ παύσωμεν γράφοντες καὶ ἐν ἐκκλησιαστικῇ παρασημαντικῇ. Ἄπαγε! Ἂν δὲ τὴν παροῦσαν συλλογὴν ἐκδίδω μόνον διὰ τῆς γραμμικῆς παρασημαντικῆς, ὁ λόγος εἶναι, νομίζω, λίαν προφανής, ἀφ᾽ οὗ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπον, πρώτιστον σκοπὸν ἔχω νὰ παρουσιάσω *ἐξηκριβωμένον μουσικὸν ὑλικὸν* οὐ μόνον χάριν τῶν ὁμοεθνῶν ἀλλὰ καὶ χάριν τῶν ἀλλοεθνῶν, ὅσοι παντελῶς ἀγνοοῦσι τὴν ἡμετέραν παρασημαντικήν.

Ἀλλὰ παρὰ πάντα ταῦτα δὲν ἐπιθυμῶ καὶ νὰ ἀποκρύψω τὴν ἐνδόμυχον πεποίθησίν μου, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς καθ' ἡμᾶς παρασημαντικῆς θεωρῶ ἔτι *ἄλυτον* ἱστορικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς. Τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον μετεχειρίσθη διάφορα παρασημαντικῆς συστήματα, τὸ νῦν δ᾽ ἐν χρήσει ὑπάρχον εἶναι τὸ ἀτελέστερον καὶ τὸ βραχυχρονιώτερον πάντων τούτων. Τοιαύτη δὲ παρασημαντικὴ ὡς ἔχει, φρονῶ, ὅτι δὲν δύναται ν' ἀποκληθῇ καὶ πανελληνίου σημασίας *ἐθνικὴ παρασημαντική.* Ἂν δ' ἐν τῷ μέλλοντι θὰ καθορισθῇ ὡς τοιαύτη, πρέπει πολλὰ εἰς τὸ θεωρητικὸν αὐτῆς νὰ προστεθῶσι καὶ ἔτι πλείονα νὰ ἀφαιρεθῶσι, λαμβανομένου πάντοτε ὑπ᾽ ὄψιν, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν ἔχει μόνον τὴν *ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν*, ἀλλὰ καὶ *τὴν δημοτικήν, φωνητικήν τε καὶ ὀργανικήν*, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα ἔργα, ἅτινα ἡ μερὶς τῶν λογίων ἑλλήνων μουσικῶν ἤρξατο ἀπό τινος παράγουσα διὰ τὰ σχολεῖα, διὰ τὸ θέατρον, διὰ τὰς ὀρχήστρας, διὰ τὰς οἰκογενείας καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας

ωμα, πεποίθαμεν ὅτι κατὰ τοιαύτην τινὰ ἄμεσον ἐπικοινωνίαν πρόρριζα θὰ καταδικάσῃ, καθ' ὃ παντελῶς ἀνύπαρκτον καὶ ἀνυπόστατον.

μουσικὰς τοῦ ἐν γένει ἐθνικοῦ βίου ἀνάγκας πρὸς ἅς ἡ νῦν παρασημαντική, ὡς ἔχει, ἀδυνατεῖ τεχνικῶς ν' ἀνταποκριθῇ. Κατ' ἐμὴν δ' ἀτομικὴν ὅλως γνώμην, ἂν θὰ δημιουργηθῇ ποτε καὶ παρ' ἡμῖν τελεία *ἐθνικὴ ἑλληνικὴ παρασημαντική*, πρέπει ὡς τοιαύτη νὰ καθορισθῇ καὶ πάλιν ἡ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων *ἀλφαβητικὴ παρασημαντική*, ἐν ᾗ ἐγράφησαν τὰ σπουδαιότατα, τὰ πολυπληθέστατα, τὰ λεπτοφυέστατα μουσικὰ ἔργα τῆς δημιουργικῆς τῶν Ἑλλήνων διανοίας, καὶ ἥτις ἐπεβλήθη καὶ ἄλλοις ἔτι λαοῖς τῆς ἀρχαιότητος μηδ' αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων ἐξαιρουμένων. Διατί λοιπόν, ἀφ' οὗ ἐν τῇ ἐθνικῇ ἡμῶν γλώσσῃ μεταχειριζόμεθα τὰ ἀλφαβητικὰ σημεῖα τῶν ἀρχαίων, νὰ μὴ πράξωμεν τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῇ μουσικῇ, ἀφ' οὗ καλῶς γνωρίζομεν, ὅτι μουσικὴ καὶ γλῶσσα ἐκ παραλλήλου καὶ ἀχωρίστως πάντοτε βαίνουσαι, ὁμοῦ πίπτουσι καὶ ὁμοῦ ἀνίστανται; [1])

[1]) Τὰ διάφορα τῆς παρασημαντικῆς συστήματα, ἅτινα τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος μετεχειρίσθη, εἶναι τὰ ἑξῆς· 1) *Ἡ ἀλφαβητικὴ παρασημαντική*, ἣν μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ ἥτις ἦν ἐν χρήσει καὶ μέχρι τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ χριστιανισμοῦ. Κατὰ τὴν παρασημαντικὴν ταύτην εἶναι γεγραμμένα πάντα τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος διασωθέντα μέλη ὡς καὶ ὁ ἐν Δελφοῖς ἀνακαλυφθεὶς καὶ ἐπὶ μαρμάρου ἐγκεχαραγμένος περιλάλητος καταστὰς εἰς *Ἀπόλλωνα ὕμνος*. 2) *Ἡ Βυζαντιακὴ παρασημαντικὴ* ἡ ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ τελείως συστηματοποιηθεῖσα. Ἡ παρασημαντικὴ αὕτη καὶ μετὰ τοὺς χρόνους ἔτι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453) διατηρηθεῖσα, περιλαμβάνει ὅλην τὴν μουσικὴν κίνησιν καὶ παραγωγήν, πρὸ παντὸς δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Κατὰ τὴν γραφὴν ταύτην ἐν μουσικοῖς χειρογράφοις διασῴζονται πλεῖσθ' ὅσα παρασεσημασμένα ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, ἅτινα μήπω ἐξηγηθέντα, ἐθεωρήθησαν ὑπό τινων ὡς δῆθεν ἱερογλυφικά. 3) *Ἡ νεωτέρα ἐκκλησιαστικὴ παρασημαντικὴ* ἡ ὑπὸ τῶν τριῶν διδασκάλων Χρυσάνθου, Χουρμουζίου καὶ Γρηγορίου τῷ 1816 ἐπινοηθεῖσα καὶ κατὰ πολὺ διάφορος οὖσα τῆς ἀρχαίας *Βυζαντιακῆς* παρασημαντικῆς («Μ. Θεωρητικὸν τῆς Μουσικῆς», ἐν Τεργέστῃ, 1832). Κατ' αὐτὴν τὴν ἐν χρήσει νῦν γραφὴν μετεγράφη ὑπὸ τῶν τριῶν διδασκάλων ἅπασα ἡ διὰ τῆς παραδόσεως σῳζομένη ψαλμῳδία τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας. 4) *Ἡ Λεσβιακὴ παρασημαντικὴ* ἡ ὑπὸ *Γεωργίου τοῦ Λεσβίου* ἐπινοηθεῖσα καὶ ἀπὸ

Δημωδεις χοροι. — Ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οὕτω καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησιν, ὁ χορὸς μεγάλως ἐξασκεῖται καὶ τιμᾶται. Καὶ τὸ ἐλάχιστον ἑλληνικὸν χωρίον ἔχει τὸ κεντρικὸν *χοροστάσιον* ἢ *χοροστάσι*, τὸ μέρος δηλονότι, ἐν ᾧ οἱ χωρικοὶ κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις συνερχόμενοι χορεύουσιν ἀπλήστως. Καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ περικαλλῆ ἐξοχικὰ μέρη, τὰ μοναστήρια, τὰ ἁγιάσματα, ἔχουσι καὶ τὰ ἰδιαίτερα πρὸς χορὸν μέρη. Οἱ χορευταὶ παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ λαῷ πανταχοῦ σχεδὸν ἢ μόνοι ἢ ἀπὸ κοινοῦ *ᾄδουσι*, συνοδευόμενοι ἐνιαχοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἤχων τῶν ἐγχωρίων μουσικῶν ὀργάνων. Ἡ *μετ᾽ ᾠδῆς* αὕτη ὄρχησις εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐξάρῃ τοὺς νέους ἑλληνικοὺς χορούς, οἵτινες οὕτω προσλαμβάνουσι χαρακτῆρα οὐ μόνον τέρψεως, ἀλλὰ καὶ διδασκαλίας, ἐν ᾧ οἱ νεώτεροι εὐρωπαϊκοὶ χοροί, οἱ τόσον ὁρμητικῶς εἰσρεύσαντες ἀπό τινος παρ᾽ ἡμῖν, στεροῦνται τῆς ᾠδῆς, χρησιμοποιουμένων μόνον τῶν ἤχων τῆς ὀργανικῆς μουσικῆς.

Κατὰ ταῦτα ἄρα πάντα τὰ δημοτικὰ ἡμῶν ᾄσματα διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας· α΄) εἰς τὰ *ἀργὰ* ἢ *καθιστὰ* λεγόμενα· β΄) εἰς τὰ *γοργὰ* ἢ *χορευτικά*. Τὰ *ἀργὰ* ἢ τὰ *καθιστὰ* ὑποδιαιροῦνται εἰς πολλὰ εἴδη, ἤτοι εἰς *θρησκευτικά*, *ἱστορικά*,

τοῦ ἔτους 1827 ἐξ Αἰγίνης καθ᾽ ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα γνωσθεῖσα καὶ διαδοθεῖσα. («Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν τῆς μουσικῆς τέχνης κατὰ τὸ λέσβιον σύστημα» ὑπὸ Σ. Ἀναγνώστου, ἐν Ἀθήναις 1871).

Ἐπίσης ὁ ἀοίδιμος *Ἰωάννης Τζέτζης* διϊσχυρίζεται, ὅτι καὶ ἡ *γραμμικὴ παρασημαντική*, ἡ γνωστὴ νῦν παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις, ἦτο ἐν χρήσει ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τοὺς πρώτους ἴσως τρεῖς ἢ τέσσαρας αἰῶνας. Ὁ ἀοίδιμος μουσικολόγος δημοσιεύει καὶ τρία διαγράμματα γνωσθέντα ὑπὸ τοῦ Γαλιλαίου καὶ Κιρχέρου καὶ ἐκ χειρογράφου τῆς Ἐθνικῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Πλέον δὲ ἢ πιθανὸν φαίνεται, ὅτι οἱ Δυτικοὶ παρέλαβον τὴν γραμμικὴν παρασημαντικὴν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, ἣν καὶ ἐπλούτισαν κατόπιν ἐπιστημονικῶς. Πλείονα περὶ τούτου ἴδε Ι. Τζέτζη «*Ἐπινόησιν τῆς παρασημαντικῆς τῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα λειτουργικῶν καὶ ὑμνολογικῶν χειρογράφων*» Ἀθήνησι 1886.

ἀστεῖα, κάλανδα, γαμήλια, ἐρωτικά, ἀποχαιρετιστήρια, πατριωτικά, κλέφτικα, δίστιχα, ἐπαινετικά (᾿παινέματα), *πολεμικά, ὀνειροκριτικά, ἐπιτραπέζια, ὑπνωτικά* (νανουρίσματα), *κώμους* (πατηνάδες), *θρήνους* (μυρολόγια) *ἀποχαιρετιστήρια, ἐαρινὰ* καὶ ἄλλα.

Ἐπίσης καὶ τὰ *γοργὰ* ἢ *χορευτικὰ* ᾄσματα ἀναλόγως τῶν χορευτικῶν αὐτῶν κινήσεων ὑποδιαιροῦνται εἰς πολλὰ εἴδη μετὰ ποικίλου ποιητικοῦ περιεχομένου, ἤτοι ἱστορικοῦ, ἐρωτικοῦ, ἀστείου, ὁδοιπορικοῦ κτλ.[1]) Τοιοῦτοι δὲ χοροὶ εἶναι ὁ *κύκλιος*, μετὰ συμπλοκῆς καὶ ἄνευ συμπλοκῆς τῶν χειρῶν, ὁ *δετὸς κύκλιος*, ὁ μετ᾿ ἀνατάσεως τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν *κύκλιος*, ὁ *κλέφτικος*, ὁ *τσάμικος*, ὁ *κασάπικος*, ὁ *ἀντικρυστός* (καρσιλαμᾶς) ἀνδρεῖος τε καὶ γυναικεῖος, οἱ *παιδικοὶ* καὶ *παρθενικοί*, χορὸς *διπάτι*, ἤτοι δύο βήματα ἐμπρὸς καὶ δύο βήματα ὀπίσω, χορὸς εἰς *διπλοῦν βῆμα*, χορὸς *κοτσαγγέλι* ὁ Ποντικός, ὁ *πυρρίχιος* (ἀριθ. 129), ὁ *κόρδαξ* καὶ ἄλλοι πολλοί. Ἀλλ᾿ ἐξ ἁπάντων τούτων δεσπόζει ὁ *Συρτός*, ὅστις εἶναι καὶ ὁ πλέον διαδεδομένος ἁπανταχοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ὡς ὁ πρώτιστος ἐθνικὸς χορός. Τοῦ συρτοῦ εἴδη ὑπάρχουσι πολλά, ἤτοι *συρτὸς ἀνδρικός*, *συρτὸς γυναικεῖος*, *συρτὸς ἀστεῖος*, *συρτὸς* μετὰ ῥυθμικῶν κτυπημάτων τῶν ποδῶν, *συρτὸς μετὰ ἡμιχορίων* ἢ καὶ *ἄνευ τοιούτων* κτλ.

Ἐκτελοῦνται δ᾿ οἱ χοροὶ παρ᾿ *ἀνδρῶν*, *γυναικῶν* καὶ *παιδίων* ἢ καὶ *ἀναμὶξ* παρ᾿ ἀνδρῶν δηλονότι καὶ παρὰ γυναι-

[1]) Στέφανος ὁ Βυζάντιος ἐν τοῖς εἰς Ἀριστοτέλους Ῥητορικὴν σχολίοις λέγει. «Τρία εἴδη ὀρχήσεων, *σίκιννις* ἡ ἱερά, ᾗ χρῶνται ἐν τοῖς θείοις ναοῖς οἱ χειρονομοῦντες, *πυρρίχη* ἡ ἐνόπλιος, ᾗ χρῶνται οἱ στρατιῶται κατὰ ξιφῶν καὶ μετὰ ξιφῶν κυβιστῶντες καὶ οἱ ἐν γαμηλίαις παιδιαῖς παίζοντες μετὰ σπάθης· τρίτη *κόρδαξ*, ᾧ οἱ ἀγοραῖοι ὀρχησταὶ κέχρηνται. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν πυρρίχην ἐχόρευον κατὰ τὰ Παναθήναια, ὅτε οἱ νέοι δαπάναις Ἀθηναίου *χορηγοῦ* ἐμιμοῦντο τὰς ἐνδόξους ἑλληνικὰς μάχας.

κῶν σπανίως δὲ καὶ παρὰ παιδίων. Ὑπάρχουσι δ' ὡς ἐκ τούτου καὶ ἰδιαίτεροι μικτοὶ χοροὶ *ἀνδρικοί, γυναικεῖοι* καὶ *παιδικοί*. Εἰς τοὺς ἀναμίκτους χοροὺς τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως δίδεται πάντοτε ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν χορευτῶν, ὧν αἱ χορευτικαὶ μουσικαὶ στροφαὶ ἐπαναλαμβάνονται κατόπιν ὑπὸ τῶν νεωτέρων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ πρεσβύτεροι τὴν ἡλικίαν χρησιμεύουσιν ὡς *χόραρχοι* ἢ *κορυφαῖοι* τοῦ χοροῦ. Ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ τὸν θαυμασμὸν τοῦ παρατηρητοῦ προκαλεῖ εἶναι ἡ ἐν τοῖς χορευτικοῖς ᾄσμασι ἐνυπάρχουσα ἔξοχος διδασκαλία καὶ ἀνάλογος ψυχολογικὴ ἔκφρασις[1]). Τὰ συγκινητικώτατα ἱστορικὰ καὶ κοινωνικὰ γεγονότα ᾀσματοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου λαοῦ καὶ ἐν χορῷ ᾄδονται. Πολλὰ τῶν χορευτικῶν τούτων ᾀσμάτων φαίνονται ἴσως

[1]) Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Σικάγου κ. Ἐδμόνδος Βώκλεϋ, ὅστις ἐσχάτως περιηγήθη τὸν κόσμον ὅλον πρὸς ἔρευναν τῶν ἀπολεσθέντων ἰχνῶν τῆς Τερψιχόρης, ὡμίλησεν ἐν ἐπιστημονικῇ λέσχῃ τῆς αὐτῆς ἀμερικανικῆς πόλεως περὶ τῆς τέχνης τοῦ ἀρχαίου χοροῦ καὶ ἐν περιλήψει εἶπε τὰ ἑξῆς σχετικὰ περὶ αὐτοῦ. «Ὁ χορός, ὡς σήμερον ἐκτυλίσσεται, εἶναι ἀπολύτως γυμνὸς πάσης ἐκφράσεως καὶ ὑπὸ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἁπλῆ γεωμετρικὴ κίνησις. Πόσον ὅμως διάφορος τῆς σημερινῆς ἦτο ἡ τέχνη τοῦ χοροῦ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τῶν Ἑλλήνων. Ὁ χορὸς τότε δὲν ἦτο μόνον ἡ ποίησις τῆς κινήσεως, ἀλλὰ καὶ συμβολικὸς τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ λαοῦ. Ἡ εὐτυχία, ἡ λύπη, ἡ περιφρόνησις, ἡ στενοχωρία, ἡ ἐλπίς, ἡ ἀπελπισία καὶ ὅλαι αἱ διαθέσεις τῆς ψυχῆς ἐνείχοντο εἰς τὰ μυστήρια τοῦ χοροῦ». Ὁ καθηγητὴς κατὰ τὴν διάλεξιν θελήσας νὰ παραβάλῃ τὸν νέον πρὸς τὸν ἀρχαῖον χορὸν παρουσίασε φωτεινὴν εἰκόνα τῆς σημερινῆς Τερψιχόρης καὶ ἀπέδειξεν εἰς τὸ ἀκροατήριον, ὅτι οὐδεμία ψυχικὴ διάθεσις ἐνεφαίνετο, ὡς ἀνωτέρω, ἐν αὐτῇ πλὴν τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ χορευτοῦ, ἀγωνιζομένου μόνον διὰ τὰς χρηματικὰς εἰσφορὰς καὶ τὰ ποικίλα ἄνθη. Δὲν συνέβαινεν ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα· τὰ πάντα τά τε χρήματα καὶ τὰ δῶρα, ἐρρίπτοντο πρὸ τῆς ἐστεφανωμένης τιμῆς. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ εἰρημένου καθηγητοῦ ὁ ἀρχαῖος χορὸς εἶναι τέχνη ἀπολεσθεῖσα καὶ διὰ τοῦτο προσπάθειαι ἀπό τινος καταβάλλονται ὑπὸ τῶν φιλαρχαίων τοῦ Σικάγου ἀμερικανίδων, ὅπως ἀναγάγωσι τὸν χορὸν εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ τέχνην. Σημειωθήτω δ' ἐνταῦθα, ὅτι ἐν Σικάγῳ ὑπάρχουσι περὶ τὰς δώδεκα γυναικεῖαι λέσχαι, δίδουσαι κατὰ μῆνα ἐνώπιον ἐπιστημονικῶν ἀκροατηρίων τὸν ἀρχαῖον χορόν, ὃν σὺν τῷ χρόνῳ θὰ καταστήσωσιν ἁρμονικώτερον.

εἴς τινας μακρὰ καὶ μονότονα, ἀλλ᾽ ὅταν σκεφθῶσιν οὗτοι, ὅτι ταῦτα ψάλλονται κυρίως καὶ χορεύονται οὐχὶ ἐν κλεισταῖς αἰθούσαις, ὡς συμβαίνει ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσιν, ἀλλ᾽ ὑπὸ ἀνοικτὸν καὶ εὐήλιον οὐρανόν, κάτωθεν παχυσκίων δένδρων καὶ πλησίον διαυγεστάτων ὑδάτων, τότε θὰ εὕρωσιν αὐτὰ ἀναμφιβόλως φυσικώτατα καὶ ἁρμονικώτατα ὡρισμένα.

Τὸ ὑπέροχον τοῦτο πνεῦμα τῶν ἐγχωρίων χορῶν δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι ἐν οὐ μακρῷ μέλλοντι θὰ γίνῃ παραίτιον πρὸς δημιουργίαν τεχνικωτέρων *ἐθνικῶν ἑλληνικῶν χορῶν*. Τοῦτο δὲ θὰ κατορθωθῇ διὰ τῆς μελέτης τῶν τε ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων δημοτικῶν χορῶν ὑπὸ εἰδικῶν ἀνδρῶν. Ἐπεχείρησα καὶ ἐγὼ κατὰ τὰς ἑκάστοτε μουσικὰς περιοδείας μου ὅπως ἐγκύψω, κατὰ τὸ ἑνόν, εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν τεχνικωτάτων καὶ λεπτοτάτων ποδικῶν κινήσεων αὐτῶν. Ἀλλ᾽ ἥ τε ἀνεπάρκεια τοῦ χρόνου καὶ αἱ ἄλλαι δυσκολίαι τούτων ἠνάγκασάν με, ὅπως, τό γε νῦν, ἀπόσχω αὐτῶν. Καὶ ὅμως τοιαύτη τις εὐρυτέρα ἐργασία εἶναι ἀπαραίτητος, διότι ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τῆς *ποιήσεως*, τῆς *μουσικῆς* καὶ τῆς *ὀρχήσεως*, τῆς ἀδελφικῆς ταύτης καὶ ἀχωρίστου ἁρμονικῆς τριάδος, θέλει παράσχει τὴν πλήρη καὶ ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς γνησίας ἑλληνικῆς μουσικῆς. Ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ δύναμις τῆς ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας ὑπῆρξεν ἀείποτε ἐν τῇ ἑνώσει καὶ ἁρμονικῇ συμπράξει τῶν διαφόρων αὐτῆς κλάδων[1]). Ἡ ἀναγνώρισις δὲ τῆς ἀρχῆς ταύτης παρεκίνησε καὶ τὸν διάσημον γερμανὸν μουσουργὸν Ῥιχάρδον

[1]) Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἴδε διὰ μακρῶν ἐμὴν μουσικὴν ἀνασκοπὴν ἐν τῇ «*ΙΘ´ ἑκατονταετηρίδι*» Ἐπ. Κυριακίδου ἐν σελ. 123. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1902.

Βάγνερ νὰ προαγάγῃ τὴν νεωτέραν μελοδραματικὴν μουσικὴν εἰς τὸ ὕψιστον τῆς προόδου σημεῖον.

* * *

Κατὰ ταῦτα ἄρα ἡ ἡμετέρα μουσική, ἥ τε δημοτικὴ καὶ ἡ ἐκκλησιαστική, διάκειται νῦν ὡς ὁ μυθολογούμενος θεὸς Γλαῦκος. Ὅπως ἐκείνου αἱ ὑπὸ τῶν κυμάτων βλάβαι καὶ τὰ ἐκ τῆς πολυκαιρίας ἐπὶ τοῦ σώματος προσκεκολλημένα θαλάσσια φύκη καὶ ὄστρακα καὶ ἡ ἄλλη θαλασσία πιναρότης ἐξήλλαξαν καὶ κατέστησαν ἀδιάγνωστον τὴν μορφήν, οὕτω καὶ τῆς καθ᾽ ἡμᾶς μουσικῆς τὴν αἰγλήεσσαν περιβολὴν ἐκάκωσαν καὶ μετεμόρφωσαν μακραίωνα δεινοπαθήματα. Ἀλλ᾽ ὅπως ὑπὸ τὰ φύκη καὶ τὰ ὄστρακα διεφαίνετο ἔτι τοῦ θεοῦ Γλαύκου ἡ θεία ἰδιότης, οὕτω καὶ ὑπὸ τὴν κεκακωμένην μορφὴν καὶ ὑπὸ τὸ πενιχρὸν σχῆμα τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ᾀσμάτων κρύπτονται βαθέως οἱ σεμνοὶ τῆς ἀρχαίας εὐκλείας καὶ εὐγενείας χαρακτῆρες.

Τὴν ἐξωτερικὴν λοιπὸν μόνον μορφὴν κατώρθωσαν οἱ δυσμενεῖς χρόνοι νὰ μεταβάλλωσι, τὸ οὐσιωδέστατον δ᾽ ὅμως καὶ τιμιώτατον ἔμεινε καθ᾽ ὅλα ἄθικτον. Ἡ μουσικὴ ψυχὴ καὶ τὸ μουσικὸν φρόνημα. Ἀλλὰ νῦν καὶ ταῦτα, τὰ ὕψιστα τοῦ ἑλληνικοῦ μέλους ἀγαθά, κινδυνεύουσι ν᾽ ἀπολεσθῶσιν, ἐκ τῆς ἀθρόας εἰσελάσεως τῶν προϊόντων τῆς ὀθνείας μουσικῆς δυναμένης νὰ συνεπάγηται καὶ τὴν παντελῆ πρὸς τὰ πάτρια ἀδιαφορίαν καὶ περιφρόνησιν.

Ἡ ἑλληνικὴ ἄρα γενεὰ πρόκειται νῦν δύο σπουδαιότατα νὰ ἐπιτελέσῃ καθήκοντα. Πρῶτον μὲν ν᾽ ἀποξέσῃ ἀπὸ τοῦ παγκάλου ποτὲ σώματος τῆς περισῳζομένης ἐθνικῆς μου-

σικῆς τὰ φύκη καὶ τὰ ὄστρακα καὶ τὴν ἐπικαθημένην τῶν αἰώνων σκωρίαν, ἵνα ἀναλάβῃ αὕτη τὴν ἀρχαίαν καλονήν, τὴν ἀρχαίαν σεμνότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν, καὶ δεύτερον νὰ δημιουργήσῃ *ἔντεχνον καὶ λογίαν ἐθνικὴν ἑλληνικὴν μουσικήν*, κατὰ πάντα ἀνταξίαν τῆς τῶν προγόνων τέχνης [1]). Ἄλλως τε δὲ ἡ φροντὶς αὕτη ἐπιβάλλεται καὶ ἐκ λόγων ὑψίστης ἐθνικῆς φιλοτιμίας καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀθάνατον ἀρχαιότητα.

«Ὅσῳ πλουσιωτέρα καὶ μεγαλειοτέρα ἡ ἱερὰ κληρονομία τῶν Πατέρων», λέγει [2]) καὶ ὁ σεμνὸς καὶ εὐφραδὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας κ. Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης, «τοσούτῳ θαλπερωτέρα καὶ ἡ ἑστία περὶ ἣν θερμαίνονται καὶ ζωογονοῦνται τὰ μέλη τοῦ ἔθνους, τοσούτῳ ἀφθονωτέρα ῥέει καὶ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πρὸς μεγαλουργήματα ἐνθουσιασμοῦ, τοσούτῳ καὶ τὸ ἔχον τὴν κληρονομίαν ταύτην ἔθνος εὐγενέστερον, σεμνότερον, ἐνδοξότερον καὶ ἧττον εἰς τὴν φθορὰν ὑποκείμενον».

Ἀλλ᾽ ἔντεχνος καὶ λογία ἐθνικὴ μουσικὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ δημιουργηθῇ, ἂν μὴ πρότερον ἀκριβῶς γνωσθῇ αὐτὴ αὕτη ἡ μουσικὴ τοῦ ἔθνους ψυχή, ἥτις ἀναντιρρήτως

[1]) Ὀρθότατα δὲ παρατηρεῖ καὶ ὁ δαφνοστεφὴς ποιητὴς κ. Ἰ. Καλοστύπης, ὅτι «Τὴν μουσικὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἔθνους δὲν πρέπει νὰ θεωρῶμεν ἧττον σπουδαίαν καὶ ἧττον ἐθνωφελῆ τῆς γλωσσικῆς ἀναγεννήσεως. Τὴν ψυχὴν καὶ τὸ ἦθος ἑνὸς ἔθνους διαγινώσκομεν ἐκ τῆς γλώσσης καὶ τῆς μουσικῆς αὐτοῦ, τῶν δύο τούτων ἀληθῶν κατόπτρων τοῦ ἔσω κόσμου, τῶν δύο ἀεννάων πηγῶν, ἀφ᾽ ὧν ἀντλοῦσι τὸ καλὸν αἱ εὐγενεῖς φύσεις καὶ οἱ εὐγενεῖς λαοί, καὶ δι᾽ ὧν πηγῶν ὁ πνευματικὸς βίος ἀνακαινίζεται καὶ λαμπρύνεται. Ἐκ τῶν συντριμμάτων τῆς γλώσσης ἀνασυνιστᾶται καὶ ἀνεγείρεται ὁ γλωσσικὸς Παρθενών, καὶ ἐκ τῆς σώφρονος περισυλλογῆς τῶν δημωδῶν μελῳδιῶν δύναται καὶ πάλιν ν᾽ ἀναπλασθῇ παγκάλως ἡ ἑλληνικὴ μουσική».

[2]) Ἐν τῷ πανηγυρικῷ αὐτοῦ λόγῳ τῆς «Πρώτης ἐπετείου ἑορτῆς» τοῦ ἐν Ἀθήναις μικρασιατικοῦ συλλόγου «Ἀνατολῆς» τοῦ ἔτους 1892.

ἐμφωλεύει ἐν ταῖς δημοτικαῖς μελῳδίαις καὶ τοῖς πολυαρίθμοις τῆς Ἐκκλησίας ᾄσμασιν. Ἀπατῶνται δ' ἀπάτην δεινήν, ὅσοι νομίζουσιν ὅτι δύνανται νὰ παραγάγωσι γνήσιον ἑλληνικὸν μουσούργημα, χωρὶς πρότερον τὴν ἔμπνευσιν αὐτῶν ν' ἀρυσθῶσιν ἀπὸ τῶν κρυσταλλωδῶν μουσικῶν πηγῶν τοῦ ἔθνους.

Τὰ δημώδη ᾄσματα λόγον ἔχουσι πρὸς τὰ μουσικὰ ποιήματα καὶ μελοδράματα, ὃν περίπου αἱ μυθικαὶ καὶ αἱ ποιητικαὶ παραδόσεις τοῦ λαοῦ πρὸς τὸ διήγημα καὶ τὸ ἐθνικὸν δρᾶμα. Ὅπως δὲ δὲν ἀρκούμεθα εἰς τὰ πατροπαράδοτα μόνον *παραμύθια*, ἀλλ' ἀξιοῦμεν παρὰ τῶν διηγηματογράφων καὶ δραματικῶν συγγραφέων νὰ λάβωσι τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ καὶ νὰ ζυμώσωσιν αὐτὰ τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν ἰδιοφυΐᾳ, ἵνα παραγάγωσι πρωτότυπα καὶ μεστὰ καλλιτεχνικῆς ζωῆς καὶ χάριτος ἔργα, οὕτω καὶ οἱ ἕλληνες μελοποιοὶ ὀφείλουσι πάντως τὴν ἑαυτῶν ἔμπνευσιν ν' ἀρύωνται ἀπὸ τῶν πολυτίμων μουσικῶν τοῦ ἔθνους στοιχείων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τούτων νὰ δημιουργῶσι καλλίτεχνα καὶ ἐπὶ πρωτοτυπίᾳ καὶ ἑλληνοπρεπείᾳ διακρινόμενα ἔργα. Φυσικῷ δὲ τῷ λόγῳ εἰς τοιαύτας ἀπαρχὰς ὀφείλομεν νὰ μὴ ἐπιζητήσωμεν ἀμέσως τὸ τέλειον, διότι μόνον ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ πάνοπλος καὶ κατὰ πάντα τελεία ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς ἐγεννήθη.

Τοιαύτην τινὰ γνώμην ἀπεριφράστως ἤδη ἐξέφρασε καὶ ὁ διαπρεπὴς γάλλος μουσικολόγος κ. Ducoudray εἰπών· «Ἄν ποτε ἡ Ἑλλὰς ἀποβῇ ἑστία ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς, συμφέρει ἵνα αὕτη καταστῇ πρωτότυπος καὶ γόνιμος καὶ ἡ τέχνη ἀντλήσῃ ἀπὸ τῶν ζωογόνων τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος πηγῶν...

Ποῦ εἶναι ἡ κοιτὶς τῆς νεωτέρας παραγωγῆς; Ποῦ ἔγκειται ἡ ἀρχὴ τῶν ἀριστουργημάτων, ἅτινα τιμῶσι τὴν ἰταλικήν, γαλλικὴν καὶ γερμανικὴν σχολήν; Ποῦ ἀλλαχοῦ, *ἢ ἐν τῷ δημοτικῷ ᾄσματι;* »

Ἀλλὰ παρ᾽ ἡμῖν, ἀντιθέτως ὅλως πρὸς τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας καὶ καλλιτεχνίας κλάδοις ἐπιτευχθεῖσαν ζηλευτὴν πρόοδον, δὲν ἠδυνήθημεν ἀκόμη δυστυχῶς καὶ γνήσια ἑλληνικὰ μουσουργήματα νὰ δημιουργήσωμεν. Διατί δὲ τοῦτο; Διότι δὲν ἔσχομεν ἐπαρκεῖς συλλογὰς δημοτικῶν μελῳδιῶν πασῶν τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν, δι᾽ ὧν νὰ κατανοήσωμεν τὰ ἰδιαίτατα χαρακτηριστικὰ τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς γνωρίσματα καὶ δι᾽ ὧν ν᾽ἀπεργάζηται πᾶσα ἀληθὴς καὶ γνησία ἑλληνικὴ ἔμπνευσις. Τούτου δ᾽ ἕνεκα, καὶ ὁ μεγαλοφυέστατος ἕλλην μελοποιός, ὃν ὡς *Μεσσίαν* ἀναμένουσί τινες, στερούμενος τοῦ ἀπαραιτήτου τούτου πρὸς πᾶσαν ἐθνικὴν μελοποιίαν ὑλικοῦ, κατ᾽ ἀναπόφευκτον ἀνάγκην θὰ προστρέχῃ καὶ θὰ συμβουλεύηται μουσικὰς πηγὰς ἄλλων ἐν τῷ πολιτισμῷ προηγμένων λαῶν. Τότε δὲ τὰ μελουργήματα αὐτοῦ θὰ τέρπωσι μὲν ἴσως, ἀλλ᾽ οὐδέποτε θὰ δυνηθῶσι νὰ ἐπιβληθῶσι καὶ ὡς κοινὸν ἐθνικὸν κτῆμα καὶ σέμνωμα, ἐπειδὴ ἡ πηγὴ τῆς ἐμπνεύσεως αὐτῶν ὑπῆρξε *ξενικὴ* καὶ οὐχὶ *ἐθνική.*

Ἐπὶ τοιούτων τοὐλάχιστον ἀρχῶν καὶ βάσεων ἀνέκαθεν ἐργασθέντες καὶ πάντα τὰ πεπολιτισμένα τῆς ὑφηλίου ἔθνη ἠδυνήθησαν νὰ δημιουργήσωσιν ἰδίαν ἐθνικὴν μουσικήν[1]).

[1]) Αἱ ὑπ᾽ ἐμοῦ ἐπιχειρηθεῖσαι μελοποιίαι τῶν καὶ ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἀρχαίων δραμάτων ἐγένοντο ἐπὶ τῇ βάσει γνησίων ἐθνικῶν ἑλληνικῶν μελῳδιῶν. Ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπείας διδάκτωρ κ. Γουλιέλμος Μπάρτ, περὶ τῆς ἐμῆς μελοποιίας τῶν χορικῶν καὶ τῶν κομμῶν «Ἰφιγενείας

Κατὰ τὰ τελευταῖα δὲ ταῦτα ἔτη οἱ μουσικολόγοι καὶ μελοποιοὶ τῆς Δύσεως τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἔστρεψαν καὶ εἰς τὰ μουσικὰ προϊόντα τῆς καθ᾽ ἡμᾶς Ἀνατολῆς, περὶ ἧς πρότερον μετά τινος περιφρονήσεως καὶ ἐμπαιγμοῦ ὡμίλουν καὶ ἔγραφον. Σκέπτονται οὗτοι σοβαρῶς, ἵνα, διὰ τῆς ἀκριβοῦς τεχνικῆς μελέτης καὶ γνώσεως τῶν ἡμετέρων ᾀσμάτων, πλου-

ἐν Ταύροις» τοῦ Εὐριπίδου, ὑπέβαλε πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς «Ἑταιρείας πρὸς παράστασιν τῶν ἀρχαίων δραμάτων» κ. Γ. Μιστριώτην τὴν ἑξῆς *τεχνικὴν κρίσιν*·

«Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ὁ μελοποιὸς τῶν χορικῶν τούτων μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ ἐπιτυχίας ἐξεπλήρωσε τούς τε ῥυθμικοὺς καὶ μελικοὺς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ. Ἡ μελοποιία, ἐξαιρέσει τῶν μονῳδικῶν μερῶν, εἶνε συντεθειμένη κατὰ ἁρμονικὴν τριφωνίαν καὶ διὰ πλήρη γυναικεῖον χορόν. Καὶ ὡς μὲν πρὸς τὴν προσῳδίαν καὶ τὸν ῥυθμὸν τοῦ ἀρχαίου κειμένου εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ὁ μελοποιὸς ἐπιτυχῶς ἀπέδωκε τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀρχαίου ῥυθμοῦ καὶ συμβιβάζει αὐτὸν δι᾽ ἀναλόγου κινήσεως πρὸς τὴν ψυχολογικὴν ἔκφρασιν καὶ τὰ ποικίλα νοήματα τοῦ τραγικοῦ. Ὅσον δ᾽ ἀφορᾷ εἰς τὸ μελικὸν μέρος, καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην νομίζομεν, ὅτι ηὐστόχησεν ὁ μελοποιός, καὶ καθόσον ἡ μελοποιία αὐτοῦ δὲν εἶναι παντάπασιν ἀπομίμησις ὀθνείας μουσικῆς, τοὐναντίον φαίνεται ἡμῖν ὅλως πρωτότυπος καὶ τὰ μάλιστα ἑλληνοπρεπής. Εἰς τοῦτο δὲ συντείνει ἰδίᾳ ἡ ποικίλη χρῆσις μουσικῶν κλιμάκων καθαρῶς Ἑλληνικῶν, αἵτινες συνδυαζόμεναι μετὰ γονίμων μουσικῶν ἰδεῶν ἢ θεμάτων καθιστῶσι συγχρόνως τὸ ἔργον τοῦ μελοποιοῦ καὶ τερπνὸν εἰς τὸν ἀκούοντα. Ἐνιαχοῦ ὁ μελοποιὸς τὴν αὐστηρὰν ἁρμονικὴν πολυφωνίαν δὲν διστάζει νὰ θυσιάσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν γνησίων ἑλληνικῶν κλιμάκων· ἡ ἀπόπειρα αὕτη, ἀπὸ εὐρωπαϊκῆς ἀπόψεως ἐξεταζομένη, εἶναι βεβαίως τολμηρά, ἀλλ᾽ ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι δὲν θεωροῦμεν τὸ τοιοῦτον ὡς μειονέκτημα, καθόσον ὁ θέλων νὰ συνδυάσῃ τὰ στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ἐν πολυφώνῳ ἔργῳ δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ τοῦτο — ὡς παρετηρήθη καὶ κατὰ τὴν ὑπὸ διαφόρων μουσικῶν ἀποπειραθεῖσαν πολύφωνον ἐκτέλεσιν τοῦ εἰς *Ἀπόλλωνα ὕμνου* — διότι ἄλλοι οἱ κανόνες τῆς ἑλληνικῆς, ἄλλοι οἱ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς. Τέλος παρατηροῦμεν, ὅτι προσεπάθησεν ὁ μελοποιὸς νὰ δώσῃ ταῖς μελῳδίαις καὶ τὴν ὡς ἐκ τῶν νοημάτων τοῦ κειμένου ἀπαιτουμένην χροιὰν ἐκφράζων διὰ τῶν μελῶν τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, τὰ δηλούμενα διὰ τῶν λέξεων.

Ὅθεν, καθ᾽ ὅσον τοὐλάχιστον ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, τὸ ἔργον τοῦτο, εἰς ὅπερ ἀπενεμήθη καὶ τὸ βραβεῖον, εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξιον καὶ θὰ εὐδοκιμήσῃ παριστανόμενον καὶ ἐκτελούμενον ἐν τῷ θεάτρῳ».

Καὶ ἡ Ἀκαδήμεια τῆς Ῥουένης διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτῆς τμήματος διαπρεποῦς μουσικολόγου κ. Bourdon, οὐ μόνον ὑπὸ τὸ αὐτὸ εὐνοϊκὸν πνεῦμα ἐξεφράσθη περὶ τῶν ἐμῶν ἔργων, ἀλλ᾽ ἠγαθύνθη νὰ μ᾽ ἐκλέξῃ καὶ μέλος αὐτῆς ἀντεπιστέλλον. Ἡ περὶ τῶν ἡμετέρων ἔργων ἔκθεσις τοῦ ἀκαδημειακοῦ

τίσωσι καὶ εὐρύνωσι τὴν μουσικὴν αὐτῶν γλῶσσαν καὶ ἔκφρασιν. Καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ ἀνὰ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολὴν μουσικὴ ἀποστολὴ τοῦ διαπρεποῦς μουσικολόγου Bourgauld-Ducoudray, ἡ δαπάναις τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως πρό τινων ἐτῶν ἐπιχειρηθεῖσα, εἰς τοῦτο κατ᾽ οὐσίαν ἀπέβλεπεν[1]). Ὅπου λοιπὸν σώζεται πληθὺς γνησίων καὶ πρωτοτύπων δημοτικῶν ᾀσμάτων, ἐκεῖ διανοίγονται καὶ εὐρύνονται κατ' ἀνάγκην καὶ νέοι εἰς τὴν μουσικὴν ἐπιστήμην ὁρίζοντες.

Κατὰ ταῦτα ἄρα εὐτυχεῖς δυνάμεθα νὰ λογισθῶμεν, διότι ὁ ἡμέτερος λαός, παρὰ πάσας τὰς ἀντιξόους καιρικὰς περιστάσεις, οὐ μόνον περισώζει εὐλαβῶς τὰ τῶν Πατέρων αὐτοῦ ᾄσματα, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῇ βάσει τούτων ἐξακολουθεῖ παράγων καὶ νέα[2]). Τὰ ᾄσματα δ᾽ αὐτοῦ ἅπτονται τῶν εὐγενε-

τούτου μουσικολόγου, «La musique moderne en Orient» ἐπιγραφομένη, δημοσιεύεται ἐν τῷ τόμῳ τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀκαδημείας τοῦ 1902—1903 ἐν σελ. 369—375 (Rouen, imprimerie Cagniard, 1903).

Ἐπίσης καὶ ὁ γνωστὸς διδάκτωρ καὶ μουσικολόγος καθηγητὴς κ. Bürchner περὶ τῶν ἐμῶν μελοποιιῶν τῆς «*Ἰφιγενείας*» καὶ «*Μηδείας*» τοῦ Εὐριπίδου ἐν τῇ «Γενικῇ ἐφημερίδι» τοῦ Μονάχου τοῦ 1903 τὸν αὐτὸν ποιεῖται χαρακτηρισμόν·

«Ἐν γένει δ' εἰπεῖν τό τε φωνητικὸν ὡς καὶ τὸ ὀργανικὸν μέρος τῆς μελοποιίας τῆς «*Μηδείας*» ἐν ταῖς βάσεσιν δεικνύει ἀδιαφιλονείκητον καὶ ἐξαιρετικὴν πρόοδον. Παρατηρῶ ἐν τῇ συνθέσει σημαντικωτάτην ἀπόπειραν πρὸς διαμόρφωσιν μιᾶς ἀπροσίτου σχεδὸν ἡμῖν τοῖς δυτικοῖς εὐρωπαίοις ὁδοῦ πρὸς μουσικὴν σύνθεσιν τῶν μελοδραματικῶν μερῶν τῆς πολυτίμου ἀρχαίας τραγῳδίας. Ἐφ᾽ ὅσον δέ τις προχωρῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς μελοποιίας ταύτης, τόσῳ μᾶλλον ἀποκαλύπτει, ὅτι ὁ συνθέτης ἐλευθεριώτερον καὶ εὐχερέστερον ἐργάζεται, καθόσον καταλείπει ἐντυπώσεις καὶ ἐπ' αὐτῆς ἔτι τῆς μουσικῆς τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Οὕτω περὶ τὸ τέλος τοῦ δράματος ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ὀργανικῇ μουσικῇ μελικὰ σχήματα, ὡς μετεχειρίσθη αὐτὰ ὁ Παλαιστρίνας καὶ βραδύτερον ὁ Μπάχ, ἀναμφιβόλως συγκινητικά . . . Ὅθεν τὸ βοηθῆσαι αὐτόν, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, ἀποτελεῖ πρωτοβουλίαν πρὸς ἰδεώδη προσπάθειαν».

[1]) Ἴδε Ducoudray «Conférence sur la modalité dans la musique grecque Paris (Imprimerie Nationale) 1879.

[2]) «Ἡ ποιητικὴ ἔμπνευσις, ὡς λίαν ὀρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ διακεκριμένος λογογράφος κ. Χαρ. Ἄννινος, κατοικεῖ πατροπαραδότως εἰς τὰ στήθη τοῦ λαοῦ

στάτων καὶ ὑγιεστάτων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐκδηλώσεων, ἐφ᾽ αἷς τὰ ἔθνη καὶ οἱ λαοὶ καυχῶνται καὶ σεμνύνονται. Ἡ εὐσέβεια, ὁ πατριωτισμός, ὁ ἁγνὸς ἔρως, ἡ φιλοστοργία, οἱ εὐγενεῖς πόθοι, τὰ ἡδέα ἐθνικὰ ὄνειρα καὶ ὅ,τι ἄλλο γενναῖον δύναται ἀνθρωπίνη διάνοια νὰ συλλάβῃ, ᾄδονται ἐν ὡραιοτάταις μουσικαῖς στροφαῖς, τονουμέναις ἐνιαχοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἐκφραστικῶν ἤχων τῶν ἐγχωρίων ὀργάνων. Ἀλλ᾽ ἔτι μᾶλλον τὰ εὐγενῆ ταῦτα τοῦ ἡμετέρου μελῳδοῦ λαοῦ συναισθήματα ἐξαίρονται καὶ θαυμάζονται, ὅταν τὰ θελκτικὰ αὐτῶν μελῳδήματα ἀναλυθῶσιν εἰς τὰς πολυσυνθέτους αὐτῶν τεχνικὰς πτυχάς. Τότε τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κατάστημα ἀνευρίσκεται ἀληθῶς μουσικὸν μέταλλον ἀνεκμετάλλευτον.

Ἂς περισυλλέξωμεν λοιπὸν μετὰ ζήλου καὶ ἀγάπης καὶ τὰ ἐλάχιστα θρύμματα τῶν ἁπανταχοῦ τῆς ἑλληνικῆς γῆς περισῳζομένων δημοτικῶν ᾀσμάτων[1]). Ἡ παροῦσα συλλογή,

μας, ὅστις ἐν δεδομένῃ στιγμῇ οἰστρηλατούμενος παράγει ᾄσματα θαυμαστὰ διὰ τὴν εὕρεσιν, διὰ τὸ πάθος, διὰ τὴν ἁρμονίαν, διὰ τὴν χάριν τῆς ἐκφράσεως, διὰ τὸ πρωτότυπον τῶν εἰκόνων, ὧν τὸ ἄφθαστον κάλλος κατέπληξεν ἄλλοτε καὶ αὐτὸν τὸν ὀλύμπιον Γκαῖτε . . . Ἡ ποιητικὴ αὕτη τάσις τοῦ λαοῦ μας παρατηρεῖται εἰς πάσας τὰς περιστάσεις τοῦ κοινωνικοῦ του βίου. Πᾶν γεγονὸς ἐκφεῦγον τῆς συνήθους μονοτονίας καὶ κινοῦν ζωηρότερον τὸ πάθος καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, γαργαλίζει τὴν ποιητικήν του διάθεσιν, ἀπὸ τὰ σπλάγχνα δὲ αὐτοῦ θὰ προκύψῃ μεθ᾽ ἑτοιμότητος τὸ ᾆσμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐκδηλώσῃ τὸ κοινὸν αἴσθημα καὶ θ᾽ ἀπαθανατίσῃ τὸ ἐξαιρετικὸν συμβάν».

[1]) Ὁ κ. Ducoudray εἰς τὸ ἕτερον αὐτοῦ σύγγραμμα («Études sur la musique ecclesiastique») γράφει τάδε· «Τὰ δημώδη ταῦτα ᾄσματα, ἐν οἷς ἀπαντῶνται ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν τρόπων, τῶν ῥυθμῶν καὶ τῆς μελῳδικῆς ἐπινοίας τοσαύτη ποικιλία, συνδεδεμένη μετὰ τόσης βαθύτητος καὶ τοσούτου ἐκφραστικοῦ θελγήτρου, οὐδόλως καθωρίσθησαν διὰ τῆς γραφῆς. Δέον νὰ συλλεγῶσιν ὡς ἡ ἁγνοτάτη ἀπόρροια τῆς μουσικῆς ψυχῆς τῆς Ἑλλάδος. Ἂν τοῦτο δὲν ἐπιδιωχθῇ ἀπὸ τοῦδε, θὰ ἐξαφανισθῶσιν ἐπὶ τέλους, διότι ἡ Ἑλλὰς κατακλύζεται ἐπὶ μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς παραγωγῆς. Συλλεγέτωσαν μετ᾽ ἐπιμονῆς καὶ πάθους τὰ γνήσια ἑλληνικὰ ᾄσματα, ἐκ πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν. Ὅταν τὸ μουσικὸν τοῦτο ἔργον συντελεσθῇ ἡ Ἑλλὰς θὰ κατέχῃ ὑλικὸν ἐπιτρέπον αὐτῇ τὴν ἀνίδρυσιν τέχνης σοφῆς ἅμα καὶ πρωτοτύπου, εὐρωπαϊκῆς ἅμα καὶ ἐθνικῆς».

ἥτις, χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ νέου ἕλληνος Μαικήνα, μετὰ πολυετεῖς κόπους καὶ μόχθους παραδίδεται ἤδη, σὺν Θεῷ, τοῖς τε ὁμοεθνέσι καὶ τῷ διεθνεῖ μουσικῷ κόσμῳ, ἡ παροῦσα, λέγω, συλλογὴ ἀπέναντι τῆς σπουδαιότητος καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ζητήματος τῆς μακραίωνος ἑλληνικῆς μουσικῆς, εἶναι σχετικῶς ἐλαχίστη.

Τὸ πενιχρὸν λοιπὸν *ἐθνικὸν ᾀσματολόγιον* δέον νὰ πλουτισθῇ καὶ δι' ἄλλων πολυαριθμοτέρων μελῳδιῶν. Ἂν δ' ὁ πλουτισμὸς οὗτος ἐγκαίρως συντελεσθῇ, τότε πλέον ἂς μὴ ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι ἡ νέα ἑλληνικὴ γενεὰ δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἴδῃ καὶ πάλιν τὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πολυτίμων τούτων θρυμμάτων μεγαλοπρεπῆ δημιουργίαν νέου *μουσικοῦ Παρθενῶνος*.

Ἔγραφον κατὰ μῆνα Ἰανουάριον τοῦ 1905.

Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΥΠΑΓΟΡΕΥΣΑΝΤΩΝ ΤΑ ᾼΣΜΑΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ ΑΥΤΩΝ

		Ἐτῶν
1	*Ἀδαμαντίδης Φώτιος*	25
2	*Ἀδαμαντίδου Εὐγενικώ*	52
3	*Ἀδαμίδης Παναγῆς*	31
4	*Ἀδαμίδου Θαμαή*	60
5	*Αἰγίδης Ἰωάννης*	47
6	*Αἰγίδου Βασιλική*	40
7	*Αἰκατερινίδης Ἀσκληπιάδης*	19
8	*Ἀκλὴ Γιώργη*	84
9	*Ἀκλὴ Γιώργη Αἰκατερίνη*	85
10	*Ἀλτίνογλου Ἰωάννης*	64
11	*Ἀλτίνογλου Νικόλαος*	65
12	*Ἀμβροδῆς Ἰωάννης*	25
13	*Ἀμπατζίογλου Λουλουδι̯ά*	72
14	*Ἀνδροῦτσος Δ.*	38
15	*Ἀποστόλου Χατζῆ Μαρία*	62
16	*Ἀρχέλαος Σαραντίδης Ι.*	(;)
17	*Β. Α. (κυρία)*	30
18	*Βασιάδου Ἀσπασία*	34
19	*Βασιλειάδης Θεόδωρος*	64
20	*Βασιλείου Χατζῆ Δεσποινώ*	67
21	*Βασιλείου Χατζῆ Σοφία*	89
22	*Βασιλικοῦ Φωτεινή*	24
23	*Βαφοπούλου Ἀναστασία*	42
24	*Βεζιρτζιόγλους Ἰωάννης*	(;)
25	*Βλασιάδης Βασίλειος*	72
26	*Βλασιάδου Ἐλπίς*	25
27	*Βυτινίδης Νικόλαος*	30
28	*Βυτινίδης Φώτιος*	63
29	*Βυτινίδου Μαρία*	52
30	*Γεόγλου Γεώργιος*	28
31	*Γεράρδου Μαριγώ*	30
32	*Γεωργιάδης Χαρίτων*	23
33	*Γεωργίου Εὐφροσύνη*	67
34	*Γεωργίου Ὄλγα*	(;)
35	*Γι̯αμαλόγλου Μαργι̯ώρα*	70
36	*Γι̯ώργαρος Διαμαντῆς*	58
37	*Γκοκάκης Θεοχάρης*	47
38	*Δανιὴλ Βασιλική*	54
39	*Δανιηλίδου Ἀθηνᾶ*	25
40	*Δαυϊδόπουλος Θεόδωρος*	46
41	*Δημήτρογλου Χατζῆ Καλλιρρόη*	(;)
42	*Ε Α (νεᾶνις)*	22
43	*Εὐαγγέλου Ἄννα*	52
44	*Εὐαγγελίδου Εἰρήνη*	32
45	*Εὐαγγέλου Χρυσῆ*	25
46	*Εὐεργέτου Μαργι̯ώρα*	58

		Ἐτῶν
47	Θεοχαρίδης Γεώργιος	36
48	Θωμᾶ Πουλχερία	(;)
49	Ἰορδανίδης Τιμόθεος	30
50	Ἰορδάνου Φωτεινὴ	55
51	Ἰωαννίδης Ἀδαμάντιος	(;)
52	Ἰωάννου Ἀναστασία	30
53	Ἰωάννου Γεώργιος	20
54	Ἰωάννου Μαρία	(;)
55	Ἰωάνου Στεργίου Χρυσῆ	24
56	Καβάλλη Ἐριφύλη	52
57	Καβάλλης Νικόλαος	27
58	Καϊμακτζόγλους Γεώργιος	56
59	Καναβόπουλος Νικόλαος	36
60	Καπ -Βαλάση Χ''Χριστοδουλίνα	67
61	Καπκανῆς Κωνσταντῖνος	30
62	Καρακατσάνης Χρῆστος	33
63	Καραογλάνη Σμαράγδα	70
64	Καραγιαννίδου Ἐλισάβετ	61
65	Κοκότης Ἰωσὴφ	60
66	Κολάσης Στέφανος	32
67	Κοτζαμάνη Διαμαντὼ	45
68	Κουμπαρᾶκος Πέτρος	35
69	Κουντουρᾶς Θεόδωρος	32
70	Κούρου Τζοχεριὰ	74
71	Κουρτζόγλου Ἰωάννα	62
72	Κρῖνος Κ.	36
73	Κωνσταντινίδης Κωνταταντῖνος	25
74	Κωνσταντόπουλος Κυριακός	24
75	Λαμπρινίδης Γεώργιος	(;)
76	Λαμπρινίδης Γεώργιος	(;)
77	Λαζαρίδης Χρῆστος	45
78	Λάζογλου Διαμαντὼ	(;)
79	Μαϊμοῦ Μαρία	62

		Ἐτῶν
80	Μαρούφογλου Γαρουφαλιὰ	50
81	Μάταινα Ἑλέγκω	75
82	Μαυροπούλου Ἰακωμίνα	60
83	Μεγάλου Σμαράγδα	51
84	Μελαγχροινούδης Παντελῆς	32
85	Μεντζιτζόγλους Χριστόδουλος	20
86	Μιχαήλου Ἑλένη	38
87	Μιχαήλου Θεόφιλος	32
88	Μπόλη Ἑλένη	55
89	Μπόσχου Ἀναστασία	50
90	Νικολάου Χατζῆ Σουλτάνα	40
91	Νικούλου Ἀναστασία	33
92	Πάναινα Λαμπρινὴ	65
93	Παπαδόπουλος Δημήτριος	40
94	Παπαδόπουλος Νικόλαος	42
95	Παπαδοπούλου Σταυρινὴ	28
96	Παπαδόπουλος Δημήτριος	30
97	Παπαδόπουλος Πέτρος	38
98	Παπαϊορδανίδου Θεόδωρος	40
99	Παπᾶ Ἰωάννου Βαρβάρα	(;)
100	Παπᾶ Νικόλαος Χῖος	50
101	Παπαπαύλου Λεωνίδας	38
102	Παυλῆς Χαράλαμπος	62
103	Πολιτούδης Δημήτριος	32
104	Π. Ζ. (δεσποινίς)	23
105	Ῥαπτόπουλος Βασίλειος	32
106	Ῥαπτοπούλου Μαρία	25
107	Σ. Θ. (κυρία)	35
108	Σαρακιώτης Βασίλειος	55
109	Σαράντη Δεσποινοὺ	57
110	Σαράντη Δεσποινὼ	70
111	Σκάϊας Μηνᾶς	30
112	Στεργίου Ἀναστασία	54

		Ἐτῶν
113	Στεργίου Κωνσταντῖνος	27
114	Στεφανίδης Ἰωάννης	48
115	Στόλικος Χρῆστος	44
116	Στράτος Ἀριστείδης	38
117	Τάγης Ἀναστάσιος	68
118	Ταντελίδου Κρουσταλλία	40
119	Τ. Θ. (νεᾶνις)	20
120	Τζαλῆς Δημοσθένης	22
121	Τζινοῦ Ἀναστασία	67
122	Τ. Μ. (νεᾶνις)	19
123	Τουργούτης Χρῆστος	(;)
124	Τραπεζούντιος Λάζαρος	42
125	Τσικνόπουλος Ἀνδρέας	40
126	Τσίλλου Μαρία	75
127	Τσολακίδου Ὄλγα	35
128	Τσολακίδου Ἀναστασία	35
129	Φιλαλήθους Ἀναστασία	19
130	Φιλιππάκης Κωνσταντῖνος	35
131	Φιλίππου Κωνσταντῖνος	33
132	Φραγκούλη Ζωήτσα	65
133	Φωτακάκης Φώτιος	30
134	Φώτη Φωτεινή	65
135	Χαϊκαλόπουλος Κωνσταντῖνος	57
136	Χαϊκαλοπούλου Κλεονίκη	17
137	Χάϊτα Χριστοδουλίνα	55
138	Χαλκιαδάκης Ἀνδρέας	35
139	Χαραλαμπίδης Γεώργιος	60
140	Χαραλαμπίδου Αἰκατερίνη	44
141	Χατζέσσα Δάφνη	35
142	Χατζηβασιλείου Δεσποινώ	68
143	Χατζηβασιλείου Σοφία	85
144	Χατζηχρήστου Χρῆστος	60
145	Χορόζη Ἀγγέλω	66
146	Χρηστίδης Χρῆστος	30
147	Χριστοδούλου Ἑλένη	70
148	Χριστοδούλου Μελισσηνός	50

Α′

ΔΗΜΩΔΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑιΣΜΑΤΑ
ΤΗΣ
ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ

Α′

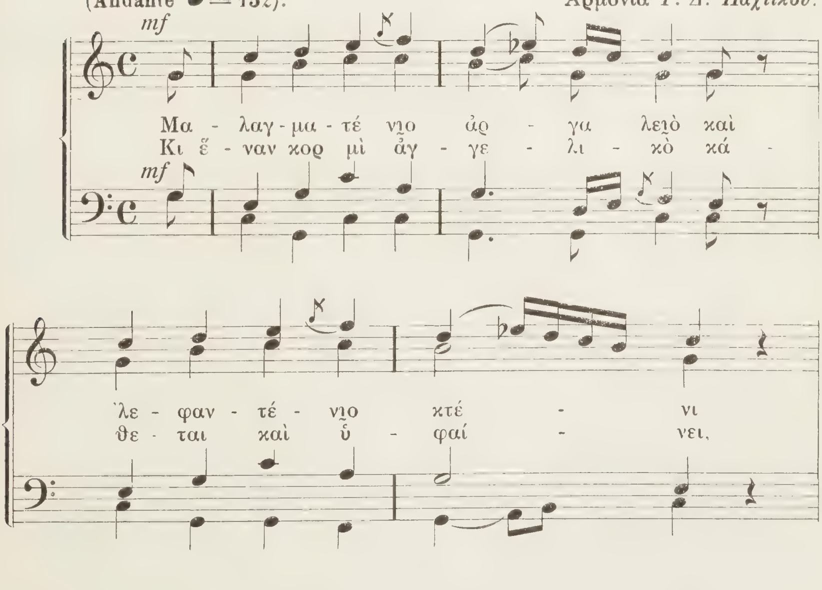
ΔΗΜΩΔΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑιΣΜΑΤΑ
ΤΗΣ
ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

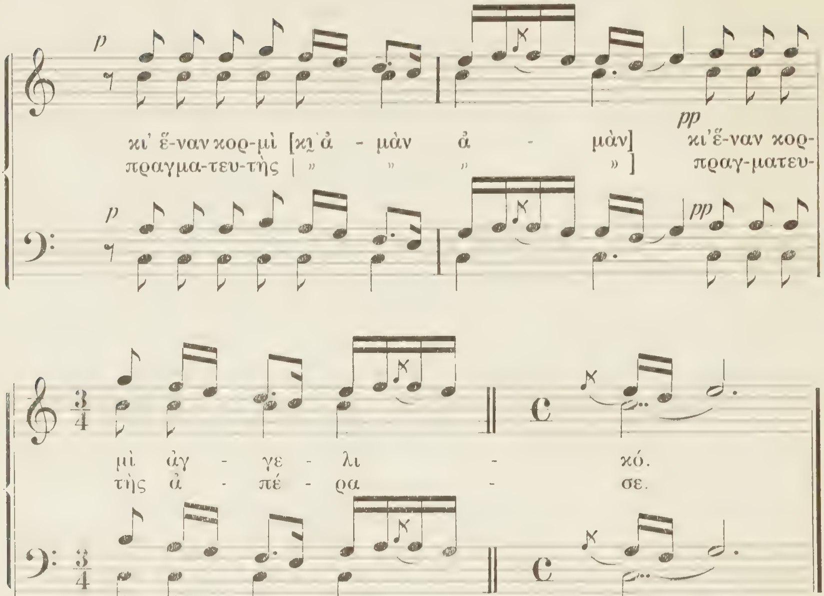
ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ

1. — ΜΑΛΑΓΜΑΤΕΝΙΟ ΑΡΓΑΛΕΙΟ

(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ*. — Κύκλιος χορός).
Ὑπαγόρευσις *Βασιλικῆς Αἰγίδου*.

(Andante ♩ = 132). Ἁρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου*.
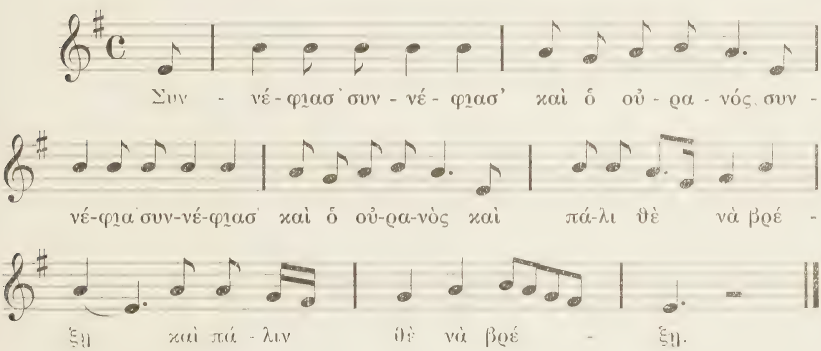

Μαλαγματένι̯ο ἀργαλει̯ὸ καὶ 'λεφαντένι̯ο κτένι
κ' ἕναν κορμὶ ἀγγελικὸ κάθεται καὶ ὑφαίνει.
Πραγματευτὴς ἀπέρασε μὲ μαῦρον καβαλλάρη
βροντοκροτεῖ, βροντοκροτεῖ τὸ μαῦρό του
βροντοκαβαλλικεύει καὶ τὴν χαιρετᾷ·
—Ὥρα καλή σου, κόρη μου.— Καλῶς τὸ παλληκάρι.
— Κόρη μ', δὲν 'παντρεύεσαι νὰ πάρῃς παλληκάρι;
— Κάλλι̯ο νὰ σκάσ' ὁ μαῦρός σου παρὰ τὸν λόγον, ποὖπες·
Ἔχω ἄνδρα 'ς τὴν ξενιτειὰ τώρα δώδεκα χρόνια,
ἀκόμ' τρία τὸν καρτερῶ καὶ τρία τὸν παντυχαίνω.
Ἂν δὲν ἔλθῃ κι' ἂν δὲν φανῇ, καλόγρῃα θὰ γείνω·
πρέπει νὰ 'πάγω 'ς τὴν ἐρημι̯ὰ τὰ δάκρυά μου νὰ χύνω.
- Κόρη μ', ὁ ἄνδρας σ' πέθανε, κόρη μ', ὁ ἄνδρας σου ἐχάθη.
Τὰ χέρι̯α μου τὸν 'θάψαν, τὰ 'μμάτι̯α μ' τὸν εἶδαν.
Κερί, ψωμὶ τοῦ 'δάνεισα, καὶ εἶπε νὰ μὲ τὰ δώσῃς.
— Κερί, ψωμὶ κι̯' ἂν τὸν 'δάνεισες, ἔχω νὰ σὲ τὰ δώσω.

— Κόρη μ', φιλὶ τὸν 'δάνεισα, καὶ εἶπε νὰ μὲ τὸ δώσῃς.
— Φιλὶ κι' ἂν τὸν 'δάνεισες, τρέχα καὶ γύρευέ το.
— Κόρη μ, ἐγώ 'μαι ὁ ἄνδρας σου, ἐγώ 'μαι ὁ καλός σου
— Καλέ μ', ἂν εἶσαι σὺ ὁ ἄνδρας μου, ἂν εἶσαι σὺ ὁ καλός μου,
πές με σημάδι̯α τοῦ κορμι̯οῦ, σημάδι̯α τοῦ σπιτι̯οῦ μου.
— Ἔχεις ἐληὰ 'ς τὰ στήθι̯α σου, καὶ κλῆμα 'ς τὴν αὐλή σου,
κάμνει σταφύλι ῥαζακί, καὶ τὸ κρασὶ μοσχᾶτο,
τὸ πίνουνε οἱ ἥρωες καὶ 'πᾶν νὰ πολεμήσουν.
— Καλέ, ἐσὺ εἶσαι ὁ ἄνδρας μου, ἐσὺ εἶσαι ὁ καλός μου!

2. — ΣΥΝΝΕΦΙΑΣ' ΚΑΙ Ο ΟΥΡΑΝΟΣ

(Ἄδεται ἐν *Μαλακοπῇ*.— Μέλος χορευτικόν).
Ὑπαγόρευσις *Ἰωάννου Αἰγίδου.*

Andante (♩ = 132).

Συννέφιασ' συννέφιασ' καὶ ὁ οὐρανὸς
καὶ πάλι θὲ νὰ βρέξῃ.
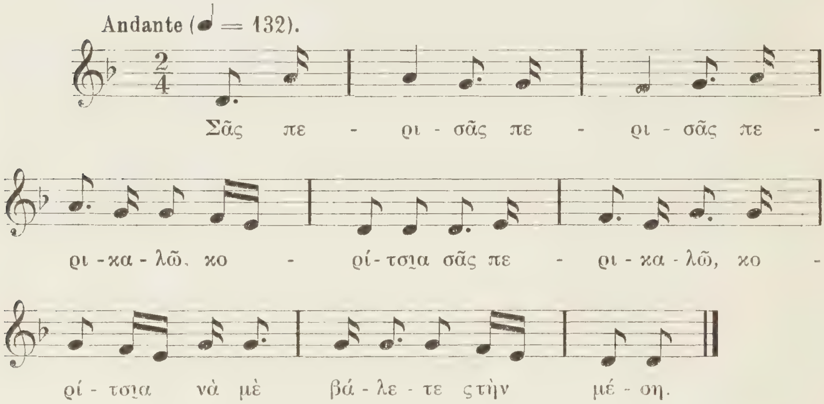
Περνᾷς καὶ περνᾷς καὶ δὲν μὲ χαιρετᾷς
καὶ δὲν καλημερίζεις.

Καρσοῦ γι̯ὰ καρσοῦ 'ς τὰ παραθύρι̯α σου
καθοῦτσαν δυὸ ἀδελφάδες.

(ἡμιτελές).

3. — ΣΑΣ ΠΕΡΙΚΑΛΩ ΚΟΡΙΤΣΙΑ

(Ἄδεται ἐν *Μαλακοπῇ*. Ἀστεῖον μέλος χορευτικόν).
Ὑπαγόρευσις *Ἰωάννου Αἰγίδου*.

Σᾶς περικαλῶ, κορίτσια,
νὰ μὲ βάλετε 'ς τὴν μέση.

Ἔχω κόρη νὰ 'πανδρέψω
καὶ γαμβρὸ νὰ κανακέψω.
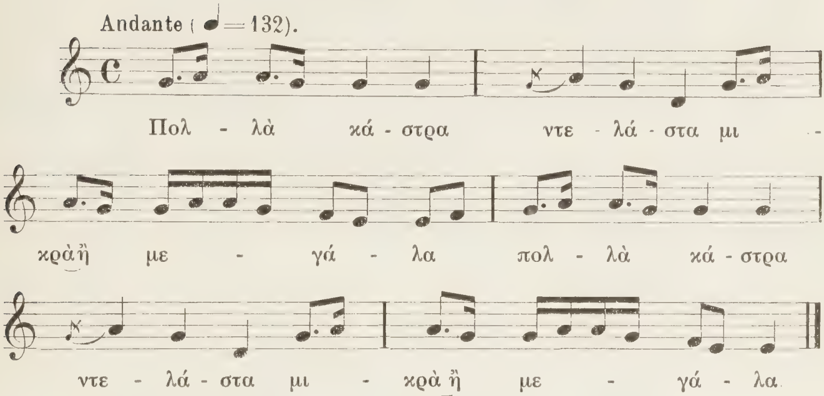
Νὰ τὸν δώσω καὶ προικιὰ
κ' ἕναν κόσκινο κουκκιά.

Νὰ τὸν δώσω κ' ἓν ἀμπέλι
Καὶ 'ς τὴν μέση ἕνα δενδρί.

Νὰ τὸν στείλω 'ς τὸ Μισίρι
'ς τὸ μεγάλο μοναστῆρι.

4. — ΠΟΛΛΑ ΚΑΣΤΡΑ ΝΤΕΛΑΣΤΑ

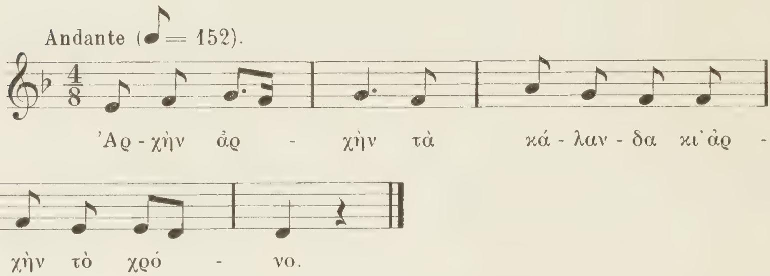
(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ*. Κύκλιος χορός).
Ὑπαγόρευσις *Βασιλικῆς Αἰγίδου*.

Πολλὰ κάστρα ντελάστα μικρὰ ἢ μεγάλα
κι᾽ ἂν τοὺς Μάρου μ᾽ τὸ κάστρο κάστρο δὲν εἶδα·
διπλὸν τριπλὸν χτισμένο μολυβόχτιστο
σίδερον καρφωμένο καὶ ἀπαράδιτον.
Τοῦρκοι τὸ παρακράτσαν χρόνους δώδεκα,
γιὰ νὰ τὸ πάρουν θέλουν καὶ δὲν ᾽μποροῦσαν.
Κι ἕνας ἀπὸ τοὺς στρατιώτας ἐκαυχήσθηκε·
— *Κι ἐγὼ ἂν πάρω τὸ κάστρο, τί εἶν᾽ τὰ δῶρά μου;*
— *Ξανθὰ ξανθὰ κοράσια ἂς εἶναι δοῦλαί σου,*
τἄμμορφα παλληκάρια ᾽ς εἶν οἱ σκλάβοι σου.
— *Ἄνοιξε, Μάρω μ᾽, ἄνοιξε νὰ ᾽μῇ ὁ ξένος,*
καὶ ᾽γὼ ὁ ἀπαινεμένος ποῦ νὰ βραδυασθῶ;
Ἔξω τὸν Μάδη μ᾽ βρέχει, ἡ γῆ χιονίζει.
Ἄνοιξεν ἡ Μάρω νὰ πάρ᾽ τὸν ξένον,
καὶ ᾽ς τὸν ξένον κατόπιν χίλιοι μπήκανε·
᾽Σ τοὺς . . . ἀνατρέχει καὶ μεργιλογᾷ,
ἔβγαλε τὰ τσαγκιά της τὰ ῥοῦχα φορεῖ,
ἔβγαλε τὴν ζωστρή, ῥάμμα ζώνεται.

5. — ΑΡΧΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΑ ΚΑΛΑΝΔΑ

(Ἄδεται ἐν τῷ χωρίῳ *Μισθὶ* κατὰ τὴν πρώτην ἑκάστου ἔτους).
Ὑπαγόρευσις *Ἰωάννου Αἰγίδου.*

Ἀρχὴν ἀρχὴν τὰ κάλανδα κι᾽ ἀρχὴν τὸ χρόνο
τὰ πουλ̲ιὰ λαλοῦν καὶ τὰ χελιδόνια κράζουν·

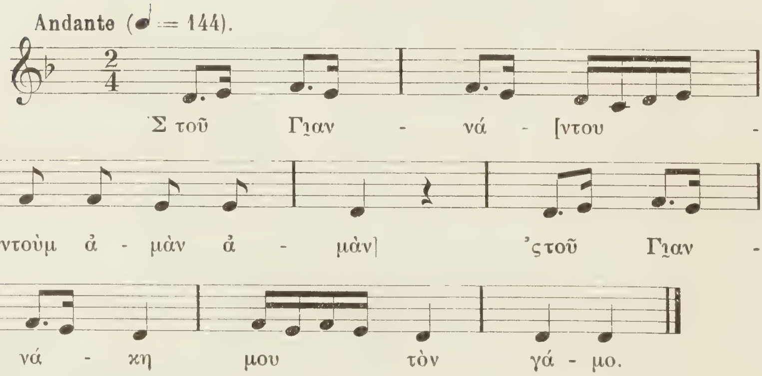
Ἅγ̲ιο Βασίλη καλὸ ζευγάρι λάμπει·
Καλὸν κι᾽ εὐλογημένον ᾽ναι ἀφέντα.

(ἡμιτελές).

---

6. — ᾽Σ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΚΗ ΜΟΥ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ

(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ* εἰς χορούς καὶ εὐωχίας).
Ὑπαγόρευσις *Ἰωάννου Αἰγίδου.*

᾽Σ τοῦ Γιαννάκη μου τὸν γάμο
ἕνα δράκο θὲ νὰ σφάξω
νὰ καλέσω τοὺς πασσάδες
κι᾽ ὅλους τοὺς πραγματευτάδες.

Νὰ τὸν στείλω ᾽ς τὸ Μισίρι
σὲ μεγάλο μοναστῆρι.
Νὰ τὸν δώσω κι᾽ ἕν ἀρνὶ
μὲ μεταξωτὸ μαλλί.
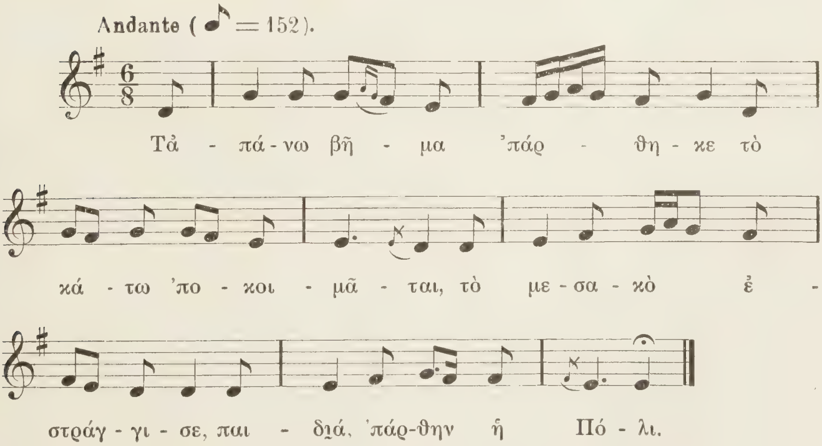
Νὰ τὸν δώσω καὶ προικι̯ὰ
κι᾽ ἕνα κόσκινο κουκκιά.
Νὰ τὸν δώσω καὶ σεντούκια
τῆς χελώνης τὰ καμούκια.

---

7. — ΤΑΠΑΝΩ ΒΗΜΑ ᾽ΠΑΡΘΗΚΕ

(Ἄ̥δεται ἐν *Συνασῷ* συνήθως κατὰ μῆνα Μάϊον).

Ὑπαγόρευσις *Βασιλικῆς Αἰγίδου.*

Τἀπάνω βῆμα ᾽πάρθηκεν
τὸ κάτω ᾽ποκοιμᾶται
τὸ μεσακὸ ἐστράγγισε
παιδιά, ᾽πάρθην ἡ Πόλι.

᾽Πῆραν τὴν Πόλι, ᾽πῆράν την
᾽πῆραν καὶ τὴν ᾽Ασία
᾽πῆραν καὶ τὴν Ἁγ̮ιὰ Σοφ̮ιὰ
τὸ μέγα μοναστῆρι
μὲ τετρακόσ̮ια σήμαντρα,
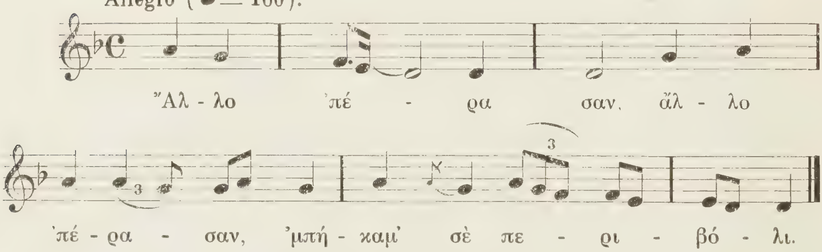
μὲ ἑξῆντα καλογέρους.
Κλαμμός, θραμμὸς ᾽ποῦ γένηκε
ἐκείνην τὴν ἡμέρα·
᾽χάσε ἡ μάνα τὸ παιδὶ
καὶ τὸ παιδὶ τὴν μάνα.

---

8. — ΑΛΛΟ ᾽ΠΕΡΑΣΑΝ

(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ* τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ ἐν κυκλίῳ χορῷ).
Ὑπαγόρευσις *Μάρθας Ι. Τσίλλου.*

Allegro (♩= 160).
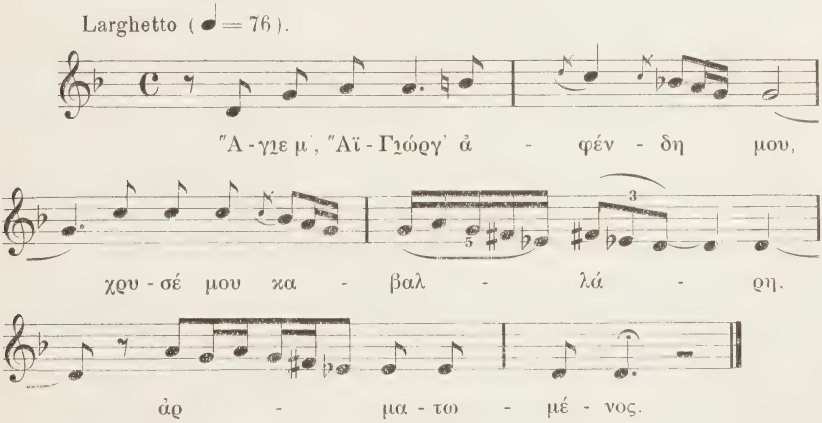

Ἄλλο ᾽πέρασαν ᾽μπήκαμ᾽ σὲ περιβόλι·
πῆγαν ἡ γιορταὶς καὶ τὰ μεγάλ᾽ ἡμέραις.
Πάει κ̮ι᾽ Ἄγουρος σελλόνει πὲ σελλόνει.
— Ποῦ πᾷς, Ἄγουρε, ποῦ πᾷς καὶ ᾽μέν᾽ ἀφίνεις;

— Ἀπάγω 'ς τὴ θειά μου· ἔχω γονοὺς καὶ τέκνα·
ἔχω καὶ Καλή, καλλίτερα ἀπ' τὰ σένα.
Ἂς φιλήσωμε κι' ἂς ἀποχωρισθοῦμε,
ἂς πιοῦμε καυκὶ καὶ ἂς φᾶμε παξιμάδι.
Γιώμονε καυκί, τὸν Ἄγουρο τὸ δίνει·
— Μπρὲ, ξανθὴ κόρη, 'μπροστὰ 'ποῦ κερνᾷ πίνει.
Ἐπεσκέφθηκε καὶ 'πίσω της τὸ ῥίχνει·
ξανὰ γιομόνει, κι' ὅλο ἦταν φαρμάκι.
— Μπρὲ, ξανθὴ κόρη, καὶ πῶς δὲν μοῦ λυπᾶσαι;
— Κάλλιο νὰ 'πῶ· «Ἔχω 's τὴν γῆν θαμμένο»,
παρὰ 'πὸ νὰ 'πῶ· «Ἔχω 's τὰ ξένα ξένο».

9. — ΑΓΙΕ Μ', ΑΪ-ΓΙΩΡΓ' ΑΦΕΝΔΗ ΜΟΥ

(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ* ἐν οἰκογενειακαῖς συναναστροφαῖς καὶ ἐν εὐωχίαις)
Ὑπαγόρευσις *Μάρθας Ι. Τσίλλου.*

Ἄγιε μ', Ἄϊ-Γιώργ' ἀφένδη μου, χρυσέ μου καβαλλάρη,
ἁρματωμένος μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι.
Ἄγιε μ', Ἄϊ-Γιώργ', κρύψε με ἀπὸ τῶν Τουρκῶν τὰ χέρια,
θὰ φέρω λίτρα τὸ κερὶ καὶ λίτρα τὸ λιβάνι.

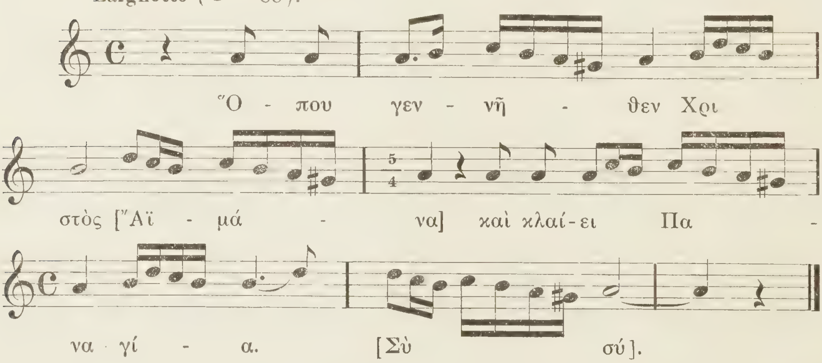
Ἀνοίγηκε μ̮ιὰ κάμαρη καὶ κρύφθεν τὸ κοράσι,
φανῆκεν καὶ ὁ Τουρκόπαιδος καὶ τὴν κόρην γυρεύει.
«Ἅγ̮ιε μ', Ἅϊ-Γιώργ', δός μού την, πὶρν(*) μὴν νὰ σὲ χαλάσω·
Θὰ φέρω λίτρα τὸ κερὶ καὶ λίτρα τὸ λιβάνι·
Θὰ βαπτισθῶ εἰς τὴν μνήμην σου, θὰ βάλω τὤνομά σου».
Ἀνοίγηκεν ἡ κάμαρη καὶ 'βγῆκε τὸ κοράσι·
ἀπ τὰ μαλλιὰ τὴν ἔπιασεν, 'ς τὰ μάρμαρα τὴν ῥίχνει·
Ἀκούσατε, Χριστιανοί, τοῦ Ἅϊ-Γ̮ιωργ̮ιοῦ τὸ θαῦμα!
Παράδωσε τὸν Χριστιανὸ καὶ 'ς τῶν Τουρκῶν τὰ χέρ̮ια.
—Ἄφες με, Τοῦρκε, ἀπ' τὰ μαλλ̮ιὰ καὶ π̮ιάσ' με ἀπ' τὸ χέρι,
καὶ δεῖξέ με τὴν δέντα σου καὶ μοναχή μου πάγω.

(*) Πὶρν = πρίν.

10. — ΟΠΟΥ ΓΕΝΝΗΘΕΝ ΧΡΙΣΤΟΣ

(Ἄδεται ἐν *Μαλακοπῇ* ἐπὶ διττῆς ποιήσεως).
Ὑπαγόρευσις *Βασιλικῆς Αἰγίδου.*

Larghetto (♩ = 88).

Ὅπου 'γεννῆθεν Χριστὸς καὶ κλαίει Παναγία.
Σήκω, μάνα καλή, αὐγὴ καὶ κλαίει Παναγία.
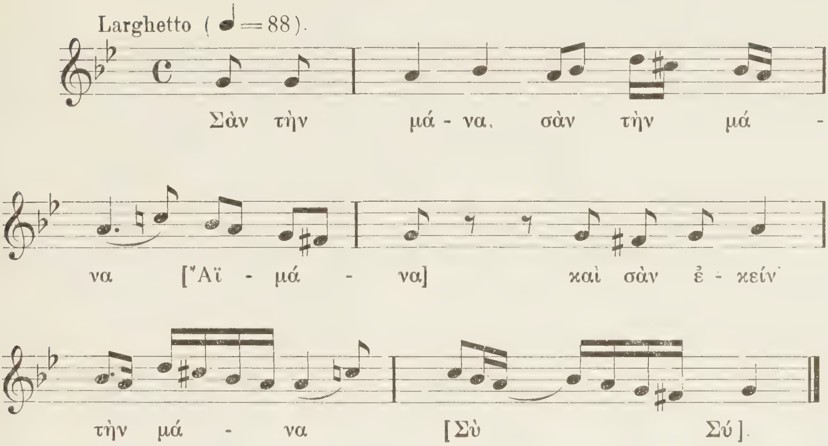
(ἡμιτελές).

ΣΗΜ. Κατὰ τὸ μέλος τοῦτο ᾄδονται ἐν *Μαλακοπῇ* καὶ οἱ στίχοι τοῦ κάτωθι ᾄσματος «*Σὰν τὴν μάνα*».

11. — ΣΑΝ ΤΗΝ ΜΑΝΑ

(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ* πρὸς κύκλιον χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Ἰ. Ἀμβροδῆ.*

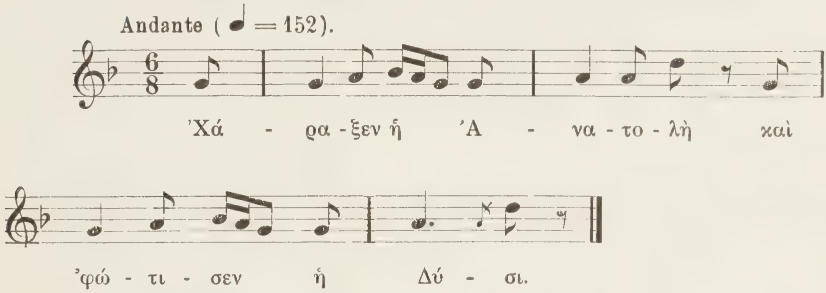
Σὰν τὴν μάνα, σὰν τὴν μάνα καὶ σὰν ἐκείν' τὴν μάνα,
ποῦ̯χε τὰ ἐννηὰ παιδι̯ὰ καὶ τὰς ἐννηὰ νυφάδες·
σειόσαν καὶ 'ς τὸ σπίτι της ἐννηὰ παιδι̯ῶν νανούδια
σειόσαν καὶ 'ς τὸ σπίτι της ἐννηὰ νυφῶν καβάδες.
Κι̯' ὁ βασιληᾶς ἐπρόσταξε νὰ πᾶν' ὄρει̯ο ταξίδι·
— *Μάνα, ζύμω, μάνα, κόλλα, ψῆσέ μας παξιμάδια.*
Μὲ δάκρυα τὰ 'κόλλησε, μ' ἀνασασμὸ τὰ πᾶτζεν.
Ὀκτὼ παιδι̯ὰ 'καβαλλίκευσαν, τῶνα δὲν καβαλλικεύει.
— *Υἱέ μου, καβαλλίκευσε, πρόφθασ' τοὺς ἀδελφούς σου.*
— *Μάνα μ', φέρ' με τὴν νύφη σου, τὴν μικρὴ φεγγαρίνα,*
ἂς τὴν φιλήσω μιὰ καὶ δυό, καὶ ς τὸ τρίτο ἂς καβαλλικεύσω.
— *Υἱέ μου, καβαλλίκευσε, πρόφθασ' τοὺς ἀδελφούς σου.*
— *Μάνα μ', φέρ' με τὴν νύφη σου, τὴν νεροκουβαλίστρα,*
ἂς τὴν φιλήσω μιὰ καὶ δυό, καὶ 'ς τὸ τρίτο ἂς καβαλλικεύσω.
— *'Πήδησε, 'καβαλλίκευσε, κατώδρομο πηγαίνει.*
Ξανθὴ κόρην ἀπήντησε, ἀπ' τὸ λουτρὸ 'ποῦ βγαίνει·

κρατεῖ κτένι ᾽ς τὰ χέρια της, γαϊτάνι ᾽ς τὰ μαλλιά της.
— Νὰ σὲ ᾽πῶ, ξανθὴ κόρη, αὐτοῦ στρατιώτας εἶδες;
— Ὀκτὼ ἀδέλφια ἀντίκρυσα, σὰν νἄχανε καὶ ἄλλους.
. . . .
᾽Σηκώθηκε ἡ νύφη της καὶ λέγει τὴν μητέρα·
— Μάνα, ἐψὲς ᾽ς τὸν ὕπνο μου, ἐψὲς ᾽ς τὤνειρό μου
εἴχαμ᾽ δενδρὶ ᾽ς τὸ σπίτι μας, καὶ κλώνια ᾽ς τὴν αὐλή μας.
Τὰ κλώνια ὅλα ἔκοψαν, τὴν ῥίζα του ἀφῆκαν.
— Κόρη, νὰ καῇ ὁ λόγος σου, νὰ πάψ᾽ ἡ συντυχιά σου·
ἡ ῥίζα του ἐγὼ εἶμαι, τὰ κλώνια τὰ παιδιά μου.
Ὡς νὰ σωθῇ ὁ λόγος της, νὰ λάβῃ ἡ συντυχιά της,
τοῦ Κωνσταντίνου τἄλογο, τοῦ Κωσταντῆ τὸ μαῦρο
καταπατεῖ τὴν σέλλα του, τρώγει τὰ χαλινά του.
Τὸν Κωνσταντῖνο τὸν μικρό, τὸν νεοπανδρευμένο
μαῦρα πουλιὰ τὸν ᾽φάγαν, ἄσπρα τὸν κυνηγοῦσαν!
. . . .
Ἄφσε με, καλὸ πουλί, νὰ γράψω ᾽ς τὰ φτερά σου,
νὰ γράψω τρία γράμματα καὶ τρία μαῦρα λόγια.
Τὸ ἓν νὰ ᾽πάγῃ ᾽ς τὴν μάνα μου, τἄλλο ᾽ς τὴν ἀδελφή μου,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ νὰ πάῃ ᾽ς τὴν Καλή μου.
Ὅταν τἀκούσῃ ἡ μάνα μ᾽, νὰ κλαίῃ ἡ ἀδελφή μου,
κι ὅταν τἀκούσῃ ἡ ἀδελφή μ᾽, νὰ κλαίῃ ἡ Καλή μου,
κι᾽ ὅταν τἀκούσῃ ἡ Καλή μ᾽, νὰ κλαίῃ ὁ κόσμος ὅλος.

12. — ᾽ΧΑΡΑΞΕΝ Η ΑΝΑΤΟΛΗ

(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ* ἐν εἴδει μυρολογίου ὑπὸ τῆς νύμφης, ὅταν μεταβαίνῃ ἔφιππος ἀπὸ τὸ χωρίον της εἰς ἄλλο χωρίον).

Ὑπαγόρευσις *Βασιλικῆς Αἰγίδου.*

᾽Χάραξεν ἡ ᾽Ανατολὴ καὶ ᾽φώτισεν ἡ Δύσι·
᾽πῆγαν τὰ πουλι̯ὰ ᾽ς τὴν βοσκὴ κ᾽ οἱ ἔρημοι ᾽ς τὴν Δύσι·
᾽πάγω κ᾽ ἐγὼ ἡ ἔρημη ᾽ς τῆς Ἄδανας τὸ γεφύρι
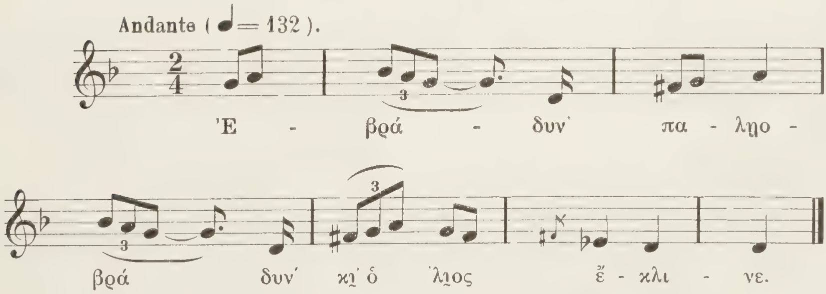
(ἡμιτελές).

---

13. — ΕΒΡΑΔΥΝ᾽, ΠΑΛΗ̯ΟΒΡΑΔΥΝ᾽

(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ*.—Ἆσμα τοῦ χοροῦ).

Ὑπαγόρευσις *Βασιλικῆς Αἰγίδου.*
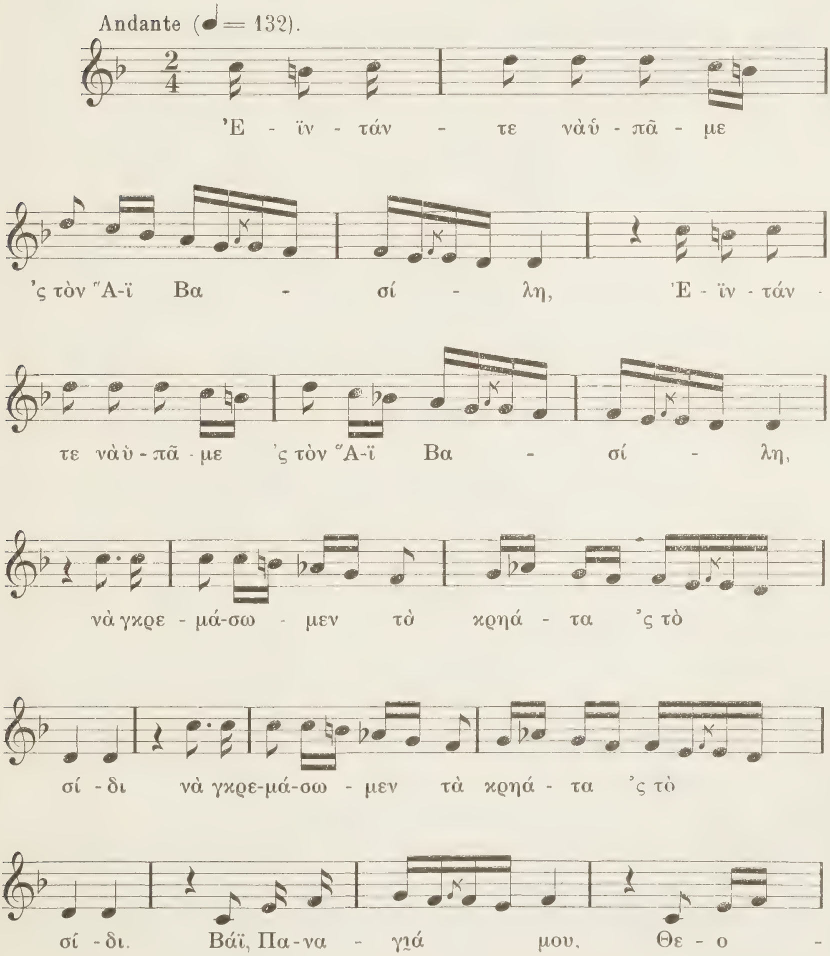

Ἐβράδυν, παληοβράδυν κι̯᾽ ὁ ᾽λι̯ος ἔκλινε,
καὶ ὥρηος ὁ Γιαννάκης πάγ᾽ ᾽ς τὸ ᾽ξύβουνο,
᾽ς τὸ ᾽ξύβουνο ὀπίσω ἔνι πεγάδι.
᾽Εκεῖ ᾽ναι ὁ Γιαννάκης. Ἄχ, Γιαννάκη μου!
δεμένος, σκοτωμένος, ὀρεικείμενος
κι̯᾽ ἀγγελοσκορπισμένος κι̯᾽ ἀναγνώριστος.
— Γιαννάκη μ᾽, νᾆχες μάνα, νᾆχες ἀδελφή,
ἢ νᾆχες μιὰ Καλὴ νά σ᾽ ἔκλαιε.
Γιαννάκη μ᾽, ἡ Καλὴ ἐφάνη κι̯᾽ ἔρχεται
μὲ δυὸ παιδι̯ὰ ᾽ς τὸ χέρι κι̯᾽ ἄλλο ᾽ς τὴν ποδι̯ά,
μὲ δυὸ μαῦρα λιθάρια συχνοδέρνεται·
— Δέν σ᾽ τὤλεγα, Γιαννάκη μ᾽, ἄχ, Γιαννάκη μου,
᾽ς τὸν πόλεμο μὴ βγαίνεις καὶ μὴ πολεμᾷς·
ὁ Τοῦρκος πονηρὸς εἶν᾽ καὶ σκοτόνει σε,
ὁ Τοῦρκος πονηρὸς εἶν᾽ καὶ νύκτα πολεμᾷ.
— Χίλιους Τούρκους ᾽σκότωσα γι̯ὰ τὸν Χριστό,
κι̯᾽ ἄλλους πεντακόσιους γι̯ὰ τὴν Παναγία·
ἐμέν᾽ οἱ Τοῦρκοι ἐκόμπωσαν καὶ πι̯ᾶσάν με
ὁλήμερα μὲ δέρνουν κι̯ ἀναστάζουν με,
τὴν νύκτα μὲ πετάζουν εἰς τὰ κρύα νερά
. . . .
᾽Κόψαν τὰ βραχιόνι̯α του ὡς τοὺς κόμπους του,
ἐκόψαν τὰ ποδάρια του ὡς τὰ γόνατα.
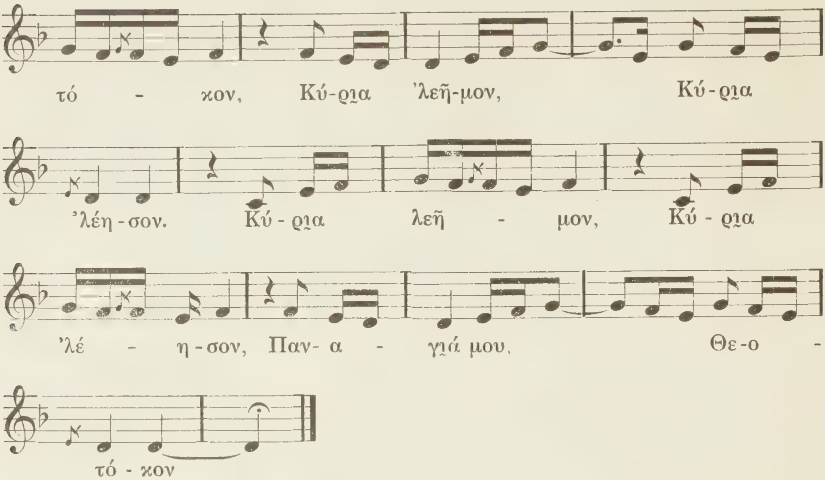
(ἡμιτελές).

14 — ΕΪΝΤΑΝΤΕ ΝΑ ΠΑΜΕ ’Σ ΤΟΝ ΑΪ-ΒΑΣΙΛΗ

("Ἄδεται ἐν *Φαράσοις* τῆς Καισαρείας κατὰ τὰς θρησκευτικὰς πανηγύρεις. — Χορὸς ἰδιόρρυθμος μετὰ χαρακτηριστικῶν τῶν χειρῶν καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ σώματος κινήσεων τῶν χορευτῶν).

Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Χρηστίδου.*

1 — Ἔϊντατε (1) νὰ ὕπᾶμε 'ς τὸν Ἅϊ-Βασίλη
νὰ γκρεμάσωμε τὰ κρηάτα (2) 'ς τὸ σίδι (3)·

Ἐπῳδός.

Βάϊ, Παναγ̰ιά μου Θεοτόκον·
Κύρ̰ια 'λεῆμον, Κύρ̰ια 'λέησον.
Κύρ̰ια 'λεῆμον, Κύρ̰ια 'λέησον,
Παναγ̰ιά μου Θεοτόκον.

2 — Ἔσυρεν τζὲ (4) δότζεν (5) ἂ (6) γεσίλη (7) τζε
τζὲ χτὲς τὴν ἐβίτζ̰α (8) 'ς τὸν Ἅϊ-Βασίλη.
Βάϊ, Παναγ̰ιά μου Θεοτόκον. κτλ.

3 — Μασαῖρι (9) τσὲ (10) βρήκανε 'ς τὸ σφάξο (11)·
Ἔσφαξάν το τζε μὲ τὸ κοδευτῆρι (12).
Βάϊ, Παναγ̰ιά μου Θεοτόκον. κτλ.

4 — Πήρτσεν (13) 'ς τὸ γαηλόνι (14) τζὲ τερλήτσεντα (15)
ἔθητσεν (16) 'ς τὸ ντόν̰ια (17) ἂ γαραφύλλι (18).
Βάϊ, Παναγ̰ιά μου Θεοτόκον. κτλ.

(1) Ἔϊντατε = Ἄϊντε. (2) κρέατα. (3) δενδρί. (4) καί. (5) ἐκτύπησεν. (6) ἕν. (7) πτηνόν, πουλί. (8) τὸ πρωΐ. (9) μαχαῖρι. (10) δέν. (11) σφάξιμον (12) κλαδευτῆρι. (13) ἐγλύστρισεν. (14) γαλόνι. (15) ὕδρωσεν. (16) ἔθηκεν. (17) 's τὸν κόσμον (18) γαρούφαλον.

5 — Τζὲ χτὲς τὴν ἐβίτζ̰α 'ς τὸν "Αϊ-Βασίλη
τὸ ποτάμι 'ς τὸ κούτζουρο ([1]) ὕριστην ([2]).
Βάϊ, Παναγ̰ιά μου Θεοτόκον. κτλ.

6 — Ἔτζι κατιν̰ὸ ([3]) τοῦ Χριστίνου ([4]) ἡ πίστι
τὸ ποτάμι 'ς τὸ κούτζουρο ὕριστην.
Βάϊ, Παναγ̰ιά μου Θεοτόκον. κτλ.

7 — Ὦ νί μου ([5]), ὦ νί μου, 'Αρικούτονα ([6]),
Πῦρ τὸ φοῦρνο ([7]) τζὲ ποίτζε με ([8]) ἀ χρε̰ιά ([9]).
Βάϊ, Παναγ̰ιά μου Θεοτόκον. κτλ.

8 — Ἐγὼ 'πόψε πάλι' πάλι' παγαίνω
'Εγὼ 'πόψε 'ς τὴν 'Αγ̰ιὰ Σοφία.
Βάϊ, Παναγ̰ιά μου Θεοτόκον.

9 — Ἔντζι κάψε μου, 'τζοὺς ([10]) ἅγ̰ιος Μηράν ([11]),
τζὲ κάτου τέφνε ([12]) τὰ φύα ([13]).
Βάϊ, Παναγ̰ιά μου Θεοτόκον. κτλ.
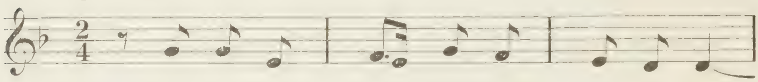
10 — Δίβατε ([14]) νὰ 'πᾶμε 'ς τὸν ἅϊ-Βασίλη
νὰ κρεμάσουμε τὰ κρηάτα 'ς τὸ σίδι
Βάϊ, Παναγιά μου Θεοτόκον. κτλ.

([1]) τὸν Φεβρουάριον, τὸν κουτσόν. ([2]) ἐγύρισε. ([3]) καθαρά, ἁγνή. ([4]) τοῦ Χριστιανοῦ. ([5]) ὦ μάνα μου! ([6]) ὄνομα κύριον. ([7]) πυρπόλησον, ἢ μᾶλλον ἄναψον. ([8]) κάμε μου. ([9]) μίαν δόσιν φαγητοῦ. ([10]) ἀγαθός, ἀφελής. ([11]) ὄνομα ἁγίου. ([12]) δάφνη. ([13]) τὰ φύλλα. ([14]) περπατῆστε, πηγαίνετз.
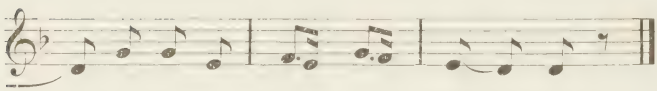
15.—Η ΔΕΣΠΟΙΝΟΥΛΑ

(ᾌδεται ἐν *Μαλακοπῇ*.— Χορὸς κύκλιος).
Ὑπαγόρευσις *Μαρίας Β. Ραπτοπούλου*.

Allegro (♩= 160).

Ὤ - ρα κα - λή. [Δε - σποι - νού - λα μου],
Κι̯ἀ - γέ - ρας (χὰ) [Δε - σποι - νού λα μου],

ὥ - ρα κα λὴ 'ς τὴν πρύ - μνη σου.
κι̯'ἀ - γέ - ρας 'ς τὰ πα - νι̯ά σου.

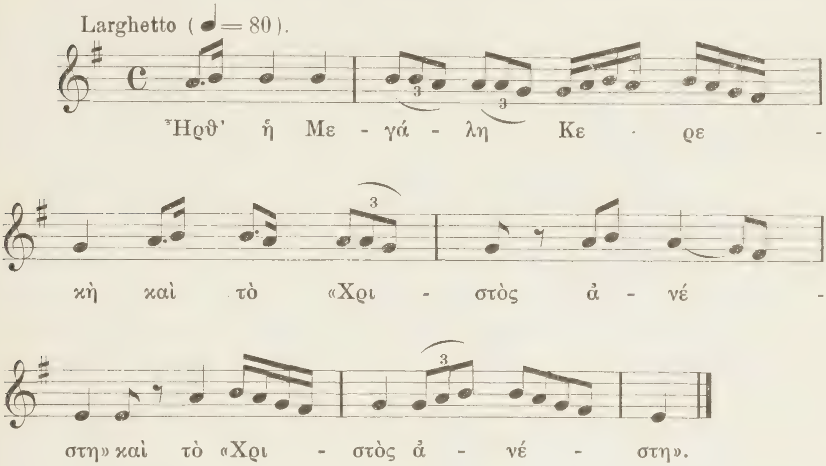
Ὥρα καλή, Δεσποινούλα μου,
ὥρα καλὴ 'ς τὴν πρύμνη σου
κι̯ ἀέρας (χα) κι̯ ἀέρας
κι̯ ἀέρας 'ς τὰ πανι̯ά σου.
Κι̯' ἕνα πουλί, Δεσποινούλα μου,
κι̯ ἕνα πουλὶ πετάμενο
κι̯ ἕνα πουλὶ πετάμενο
νὰ μὴ βρεθῇ μπροστά σου.
Κι̯' ὅλα τ' ἀμπέλ', Δεσποινούλα μου,
κι̯ ὅλα τ' ἀμπέλ τὰ 'γύρισα,
νὰ εὕρω 'γώ, Δεσποινούλα μου,
νὰ 'βρῶ γλυκὸ σταφύλι.
Γλυκὸ σταφύλι, Δεσποινούλα μου,
δὲν ἔχει νοστιμάδα.

(ἡμιτελές).

16. — ΗΡΘ' Η ΜΕΓΑΛΗ ΚΕΡΕΚΗ

(Ἄδεται ἐν *Μαλακοπῇ* καὶ *Ἀνακοῦ* κατὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας τοῦ Πάσχα. — Χορὸς κύκλιος).

Ὑπαγόρευσις *Ἰωάν. Αἰγίδου* (εἰς τὸ μέλος) καὶ *Β. Ραπτοπούλου* (εἰς τὸ ποίημα)·

Ἦρθ' ἡ Μεγάλη Κερεκὴ καὶ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη»·
«Χριστὸς ἀνέστη!» 'μμάτια μου, ἔλα ἂς φιληθοῦμε!
Τὰ παλλικάρια σαίρονται κι' οἱ γηόρ' ἀναστενοῦνε,
Οὗλα κηφάλην ἔκλιναν, Βαγγέλια ἀνακριοῦνται (¹)·
κι 'γὼ κηφάλην ἔκλινα τὴν κόρη συντιchιέμαι (²)
— Παπᾶ, κοινώνησε κι ἐμέ, 'φύγαν τὰ κορασοῦλες,
κοινώνησες, κοινώνησες τὴν Πλουμιστὴν ἀφῆκες.
— Ἄμε ἀρνῆστ' τὸν κύρκο σου (³) κι' ἔλ' ἂς σὲ κοινωνήσω.
— Δὲν ἀρνιέμαι τὸν κύρκα μου, κι ἔρουμαι (⁴) μὲ τάσένα.
Παίνω ἐγὼ 'ς τὸ σπίτι μου, 'μαίνω 'ς τὸν ἐγκελιό μου (⁵)
Πέρνω καυκὶ (⁶) τὸ νάμα μου, ψηφῶ το 'ς κοινωνιά μου
τρώγω μοῦκα (⁷) τὴν προσφορά, ψηφῶ το 'ς ἀντίδρο μου.

(ἡμιτελές).

(¹) *ἀκροῶνται.* (²) *συνομιλῶ.* (³) *κύριόν σου, πατέρα σου.* (⁴) *ἔρχομαι.* (⁵) *εἰς τὸ κελλίον μου.* (⁶) *μικρὸν δοχεῖον.* (⁷) *βοῦκα.*

17.— ΗΡΤΕΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΚΕΡΕΚΗ

Ἡ ἄνωθι μελῳδία ἐν *Ἀνακοῦ*, ᾄδεται καὶ κατὰ τοὺς ἑξῆς στίχους.

Ἦρτεν Μεγάλην Κερεκὴ καὶ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη»·
οὗλοι κεφάλην ἔκλιναν, Βαγγέλι̯α ἀνακρι̯οῦνται
κι̯ ἐγὼ κεφάλη ἔκλινα, τὴν κόρη συντυChιέμαι.
Καὶ Πλουμιστὴ τὸ ᾽φόρηνεν τὸ πλουμιστὸ τὸ ἱμάτι
ἐCheιότανε (¹), λυγι̯ότανε (²) σῆς ἐκκληChιᾶς τὴν πόρτα.
Εἶδαν τὸ παπάδ᾽ ἔσταξαν (³) δι̯ακλόνι̯α (⁴) σκανδαλίσταν
ἂν τὸ μικρὸ βαγγελιστὴς (⁵) ἔρριψε τὸ Βαγγέλι̯ο.
Κοινώνησε, κοινώνησε τὴν Πλουμιστὴν ἀφῆκεν.
— Παπᾶ κοινώνησε κι̯ ἐμὲ ἐπῆγαν τὰ κοράChι̯α.
— Ἄμε ἄρνῆστ᾽ τὸν Κύρκο σου, ἔλ᾽ ἂς σε κοινωνήσω.
— Δὲν ἀρνιέμαι τὸν Κύρκο μου κι̯ ἔρχουμαι μετ᾽ ἐσένα·
πηγαίνω ᾽γὼ σὸ σπῆτί μου κάθουμαι σὸν κελι̯ό μου
τρώγω ψίδι (⁶) γι̯ὰ προσφορά, πίνω καυκὶ γι̯ὰ νάμα
ὡς τραγουδᾷ κι̯ ὁ κύρκος μου, δι̯αβαίνει ψαλμουδι̯ά μου.

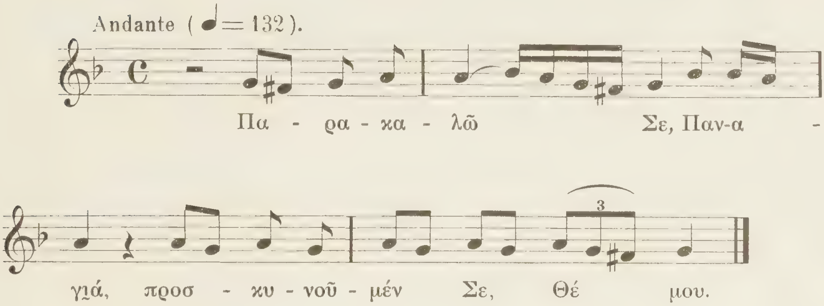
(*Ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου» Κων/πόλεως βραβευθείσης συλλογῆς τοῦ κ. Χρ. Τουργούτη*).

(¹) *ἐσείετο, ἐκινεῖτο.* (²) *ἐλυγίζετο.* (³) *ἐθαύμασαν.* (⁴) *διακάκι̯α.* (⁵) *δι̯ακάκι.* (⁶) *ψύχουλο*

18.— ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΣΕ, ΠΑΝΑΓΙΑ

(Ἄδεται ἐν *Μαλακοπῇ*. — Χορὸς κύκλιος μετὰ συμπλοκῆς τῶν χειρῶν).

Ὑπαγόρευσις *Β. Ραπτοπούλου.*

Παρακαλῶ σε, Παναγ̱ιά, προσκυνοῦμέν σε, Θέ μου,
νὰ μᾶς χαρίσῃς τὰ κλειδ̱ιὰ καὶ τ' ἀναχτήρ̱ια (1) ντάμα,
*ν' ἀνοίξουμε Χριστοῦ τὸ θύρ' νὰ ζ̱ιοῦμε (2) μέσα τί ἔ***ch** *(3)*
τρασὰ τρασὰ (4) βρ̱οῦν (5) τὰ ν̱ερά (6), τὰ ν̱ερὰ 'ς τὸ πηγάδι,
*καὶ εἰς τὸ πηγαδό***ch***ειλο ἕνα δενδρὶ φυλλώνει*
καὶ τὸ δενδρὶ κ̱ι ἂν φύλλωνε, κ̱ι ἂν φύλλο δὲν μυρίζει.
'Καθοῦταν κ̱ι Ἅγι' Θόδωρος κ̱ι Ἅγι' Στράτηγος (7) ντάματ'
καὶ ζύγ̱ιαζαν τ' ἁμαρτωλοὺς μὲ τὄνομά τους ντάμα (8)
κ̱ι ἁμαρτωλοὶ 'ς τὴν κόλασι, 'ς τάϊ πίσσης τὰ κατράν̱ια.
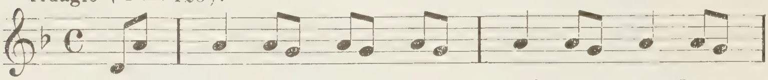
---

(1) ἀνοικτήρια = κλειδ̱ιά. (2) ἰδοῦμεν. (3) τὸ **ch** *σχεδὸν πάντοτε ἔχει τὴν θέσιν τοῦ χ (4) τραχε̱ιά (5) βρύουν, ἀναβρύουν. (6) νερά, ὕδατα (7) Ἅγι' Στράτηγος ἐνταῦθα σημαίνει τοὺς Ταξιάρχας, εἰς τὴν μνήμην τῶν ὁποίων ὑπάρχει καὶ ναὸς ἐν Μαλακοπῇ, ὅπως καὶ τῶν ἁγίων Θεοδώρων. (8) ντάμα = μαζί.*
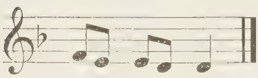
19. — ΕΠΑΡ' ΣΗΝΙΑ 'Σ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΟΥ

(Ἄδεται ἐν *Μαλακοπῇ* τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου ὑπὸ χοροῦ γυναικῶν ἐκ μέρους τῆς μητρὸς τῆς νύμφης).

Ὑπαγόρευσις *Β. Ραπτοπούλου.*

Adagio (♩= 126).

Ἡ μήτηρ πρὸς τὴν κόρην.

Ἔπαρ' chηνιὰ (1) 'ς τὰ χέρια σου [*κορούλα μου*]
μακνάδια (2) 'ς τὸ κεφάλι σου, [» »]
κι ἀπόψε βράδ' 'ς κύρη σου 'σαι [» »]
κι τάση (3) ἀργὰς (4) 'ς πεθεροῦ 'σου σαι. [» »]

Ἀπάντησις τῆς κόρης.

Δὲν πέρνω 'γὼ χόρας (5) chηνιά [*μανίτσα μου*]
χόρας chηνιὰ δὲν πρέπ' 'ς ἐμέ, [» »]
μόν' πρέπουνε 'ς ἀδέρφια μου [» »]
Ἂν τὰ ἀκούch κύρη. μ 'ς τὴν Πόλ' [» »]
χατιρλαντίch (6) κι ὁ κύρης μου. [» »]

ΣΗΜ. Τοῦ ᾄσματος τούτου ἐλέγοντο πολλοὶ στίχοι μὴ περισωθέντες. διατηροῦνται ὅμως πολλοὶ τοιοῦτοι τουρκιστὶ ᾀδόμενοι.

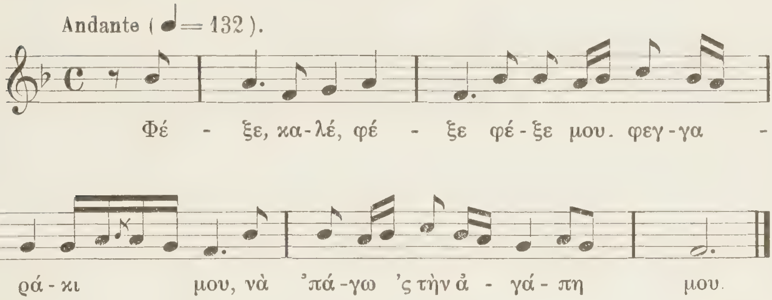
---

(1) Τὸ γνωστὸν χόρτον χρησιμεῦον πρὸς χρωματισμὸν τῶν ὀνύχων τουρκιστὶ κηνά. (2) φκιασίδια. (3) ταχηά, αὔριον. (4) βράδυ. (5) χόρας=ξένου (6) κακοκαρδίζεται

20. — ΦΕΞΕ, ΚΑΛΕ, ΦΕΞΕ

(῎Αδεται ἐν *Συνασῷ*. — Χορὸς κύκλιος δετός).

῾Υπαγόρευσις ᾽*Ιωάν*. ᾽*Αμβροδῆ*.

Φέξε, καλέ, φέξε,
Φέξε μου, φεγγαράκι μου,
νὰ ᾽πάγω ᾽ς τὴν ἀγάπη μου.
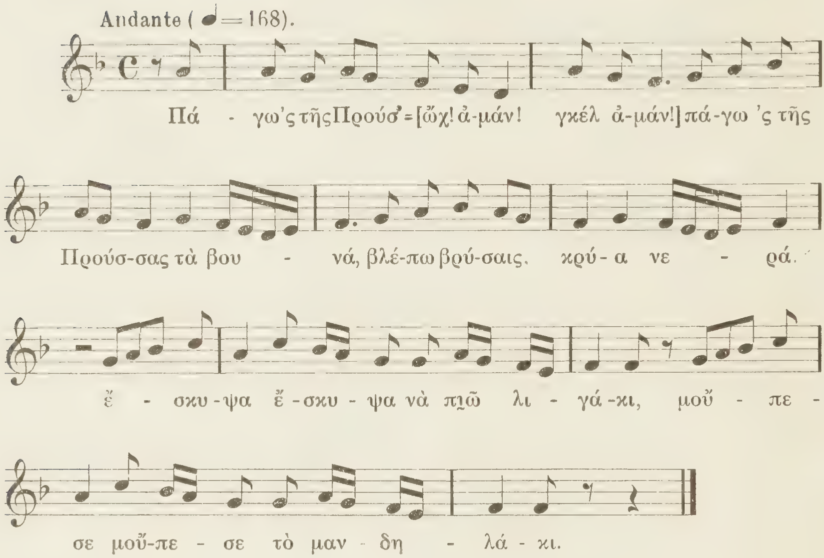
Φέξε, καλέ, φέξε,
φέξε ᾽ψηλὰ καὶ χαμηλά,
γι̯ατ᾽ ἔχει λάσπαις, νερά.

— *Φωτῶ ἐγὼ φωτῶ,*
φωτῶ ἐγὼ εἰς τὴν αὐγή,
ὁπώχ᾽ ἀγάπ᾽ ἂς τὴν ἐδι̯ῇ.

21.— ΠΑΓΩ 'Σ ΤΗΣ ΠΡΟΥΣΣΗΣ ΤΑ ΒΟΥΝΑ

("Ἄδεται ἐν *Συνασῷ* καὶ *Μαλακοπῇ*).

Ὑπαγόρευσις *Ἰωάν. Ἀμβροδῆ.*
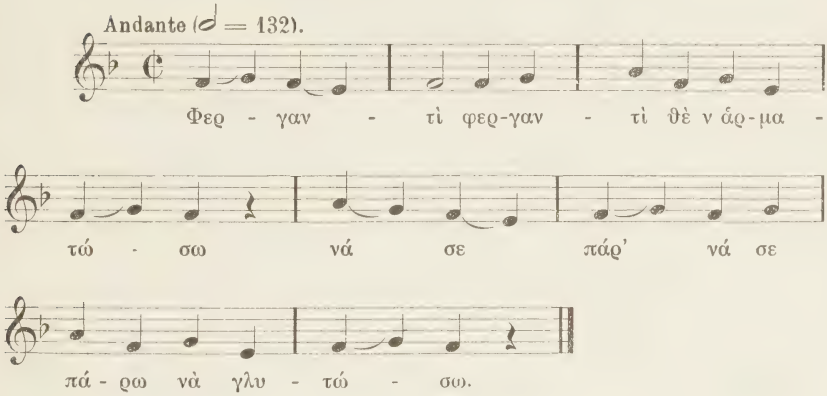

Πάγω 'ς τῆς Προύσσας τὰ βουνὰ
βρίσκω βρύσαις, κρύα νερά·
ἔσκυψα νὰ πιῶ λιγάκι
μοὔπεσε τὸ μανδηλάκι.

Μὲ τετρακόσια δυὸ φλουριὰ
μ' ἑξῆντα δράμια μόσχο·
γιὰ νὰ 'δῇς, γιὰ νὰ δῇς ἀγάπη πὤχο. (δὶς)

22. — ΦΕΡΓΑΝΤΙ ΘΕ Ν' ΑΡΜΑΤΩΣΩ

(Ἄδεται ἐν *Μαλακοπῇ* μετὰ τὴν στέψιν τῶν νεονύμφων Χορὸς κύκλιος).

Ὑπαγόρευσις *Ἰωάν. Αἰγίδου*

Φεργαντὶ φεργαντὶ θὲ ν' ἁρματώσω
νά σε πάρ' νά σε πάρω νὰ γλυτώσω.

Μή σε δι̰ῶ μή σε δι̰ῶ 'γὼ ξένον χέρια
σφάζον με σφάζον με μὲ δυὸ μαχαίρι̰α.

'Γύριζα 'γύριζα τὸν μαχαλᾶ σου
γι̰ὰ νὰ μά = γιὰ νὰ μάθω τὄνομά σου.

Ρίξε τὰ ρίξε τὰ μάλλι̰ά σου 'πίσω
νά σε δι̰ῶ νά σε δι̰ῶ νὰ σ' ἀγαπήσω.

Τὰ μαλλι̰ά σ' τὰ μαλλι̰ά σου κι̰' ὁ λαιμός σου
μ' ἔφεραν μ' ἔφεραν 'ς τὸν ὁρισμόν σου.

Τὰ μαλλι̰ά σ' τὰ μαλλι̰ά σου τέλι τέλι
κι̰' ἡ καρδι̰ά μ' κι̰' ἡ καρδι̰ά μ' ἐσένα θέλει.

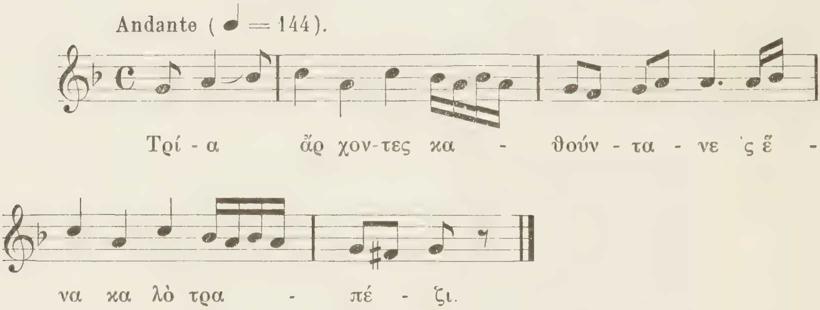
Τὸ ποτῆρ᾿ τὸ ποτῆρι τῆρι τῆρι
᾿ς τὴν ὑγει̯ὰ τοῦ νοικοκύρη.

Τὸ ποτῆρ᾿ τὸ ποτῆρι τὸ γεμᾶτο
πίνουν το πίνουν το πηγαίν᾿ ᾿ς τὸ μπάτο.

23.— ΤΡΙΑ ΑΡΧΟΝΤΕΣ ΚΑΘΟΝΤΑΝΕ

(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ* κατὰ τὰς Ἀπόκρεω. — Χορὸς κύκλιος)·

Ὑπαγόρευσις *Βασιλικῆς Αἰγίδου.*

Τρία ἄρχοντες καθούντανε ᾿ς ἕνα καλὸ τραπέζι·
ὁ εἷς ᾿καυκ̯ιοῦνταν τ᾿ ἄσπρα του, κ̯ι᾿ ἄλλος τὴν φορεσ̯ιά του
καὶ ὁ Μαυροζῆς καυχ̯ιοῦνταν, καυχ̯ιοῦνταν τὴν Καλή του.
— *Στάσου στάσου, κὺρ Μαυροζῆ, στάσου καὶ μὴ καυχ̯ιέσαι.*
Καλή σου ᾿ναι μπροστὰ καλή, καὶ πίσω σὲ χαλανεῖ (1).
— *Καλή μ᾿ τὰ χίλ̯ια ξιάζεστα* (2), *τὰ ᾿μμάτ̯ια δυὸ χιλ̯ιάδες*
καὶ τὸ λιγνό της τὸ κορμὶ τὴν Πόλι ἀγοράζει.
Ἓν ἄδικο τὸν ἔρηξαν νὰ πάρουν τὴν Καλήν του.
Πουλεῖ τὸ σπῆτι τὄμμορφο ἡ αὐλαῖς μαρμαρωμέναις
πουλεῖ καὶ τὴς παχτζέδες του τὰ μῆλα φορτωμένα.

(1) *χαλανεῖ = ἀπατᾷ.* (2) *ξ̯ιάζεστα = ἀξίζει.*

Ἐπούλησεν ἐπούλησε καὶ τὰ μισὰ δὲν σῶθαν.
—Ἄλλο τίποτε δὲν ἔχω μόνον ἔχω τὴν Καλή μου·
ἀπὸ τὸ χέρι τὴν ἔπι̯ασε καὶ ᾽ς τὸ παζάρι τὴν βγάζει.
Κ᾽ ἕνας ἀπὸ τοὺς Γενίτσαρους, μικρὸς Γενιτσαρέος
ἀμέτρητα τὰ ἔβγαλε καὶ ἀψήφιτα τὰ δίνει.
Τὰ γι̯ώμισε ᾽ς τὸν κόρφο του, κλαίει καὶ παραμένει·
γυρνᾷ, κυττάζει ᾽πίσω του γι̯ὰ νὰ δῇ τὴν Καλή του.
— Στάσου, στάσου, Γενίτσαρε, στάσου σὲ παραγγείλω·
μὴ τὴν φιλᾷς ἐντρέπεται, μὴ τὴν τσιμπᾷς φοβᾶται,
μὴ σφίγγεις τὰ δακτύλι̯α της λιγνᾶνται καὶ διπλοῦνται.
᾽Εκεῖν᾽ ὅταν φιλι̯ούντανε ὁ ἥλι̯ος ἐκρυβοῦνταν·
ἐκεῖν᾽ ὅταν τσιμπι̯ούντανε τ᾽ ἄστρα αἱματοῦσαν.
—Ἔλα ἐσύ, ξανθὴ κόρη, ἔλα νὰ ᾽ρωτηθοῦμε.
Πές μου ἄϊ κοράσι̯α, πές μου ἀπὸ τί γένος εἶσαι;
—Ἦταν ἡ μάνα μ᾽ Κλέπαρη κι᾽ ὁ κύρης μου Γουλκέρης,
εἶχα κι̯᾽ ἕνα ἀδελφὸ Λουκᾶ καραβοκύρη.
῾Κάθησε καὶ τὴν ᾽ρώτηξε καὶ βγαίνει ἡ ἀδελφή του!
—᾽Εγὼ ἂν σ᾽ ἐφίλησα πάντα τ᾽ ἀδέλφι̯α παίζουν·
κι᾽ ἐγὼ ἂν σ᾽ ἐτσίμπησα, ἂς ἦναι ἡ ἁμαρτία μου.

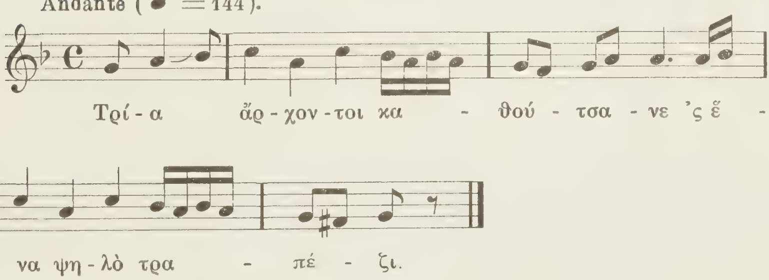
---

24. — Ο ΣΤΑΒΙΑΝΟΣ

(Ἄδεται τὸ ἄνωθι μέλος καὶ ἐν *Μαλακοπῇ* κατὰ τὴν ἑξῆς τοῦ ποιήματος παραλλαγήν).

Ὑπαγόρευσις *᾽Ιακωμίνας Σ. Μαυροπούλου.*

Andante (♩ = 144).

(Ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς κ. Β. Ραπτοπούλου).

Τρία ἄρχοντοι καθούτσανε ᾿ς ἕνα ᾿ψηλὸ τραπέζι
ἄλλος καυχιώτουν τἄσπρα του κι̯ ἄλλος τὴν ἐχτιchιάμ τ᾿(1).
Καυχι̯ώτανε κι̯ ὁ Σταβι̯ανὸς ᾿παίνευε τὴν Καλή του.
— Τὤμο(2) Καλή(3), καληῶν καλή, ᾿σὰν τὸν ὅλι̯ο(4) λαμπίζει!
ἀλλ᾿ τίποτα δὲν ἔχω ᾿γὼ μονάχα τὴν Καλή μου.
— Στᾶσε, ἄϊ μαῦρε Σταβι̯ανέ, μὴ λὲς καὶ μὴ καυκι̯έσαι.
Καλή σ᾿ εἶν᾿ ὀμπροστά σ᾿ καλὴ καὶ πίσω σε χαλάνει(5).
Ἕν ἄδικο(6) ἔθηκάν το νὰ πάρουν τὴν Καλή του·
καὶ εἰς μικρὸν Γι̯ενίτσαρον ᾿πούλησεν τὴν Καλή του.
Πουλεῖ τὰ σπήτια τἄμμορφα νευλές(7) του μαρμαρένι̯ες,
πουλεῖ καὶ τὰ παχτσέδι̯α του σὰ μῆλα φορτωμένα,
πουλεῖ καὶ τὰ χωράφι̯α του σωρόβ᾿(8) τὰ θερισμένα.
᾿Αλλ᾿ ἕνα σέη(9) δὲν πόμενε(10), μονάχα ἡ Καλή του·
ἀπὸ τὸ chέρι τ᾿ (11) τὸ ἔπιασε τὸ βγάλει ᾿ς τὸ παζάρι,
πουλεῖ καὶ παζαρεύει το καὶ κόφτει τὴν τιμή του·
ἔκοψεν τὴν τιμίτσα του ὅσον ἠννι̯ὰ chιλιάδες.
Τὰ chείλητ᾿ chίλι̯α ᾿ξίζει τα, τὰ μάτι̯α δυὸ chιλι̯άδες.
Πέρει τὰ γρόσι̯α σὴν ποδι̯ὰ καὶ τὰ φλωρι̯ὰ σὸ τσόπλατ᾿(12)
Τὸν ἔκλωσε τὸν ᾿τράνισε(13), ἔχει τη καὶ παγαίνει.
— Στέκα, στέκα, Γι̯ενίτσαρε, στᾶ ἄς σε παραγγείλω·
μὴ τὴ φιλᾶς καὶ ᾿ντρέπεται, μὴ τὴ τσιμπᾶς φοβᾶται,
μὴ τὰ σιχτᾶς(14) τὰ λαχτυλά τ᾿(15) λιγνᾶνται καὶ διπλοῦνται.

(Συνέχειαν ἴδε Συνασοῦ ὅμοιον ᾆσμα ἀριθμ. 23).

ΣΗΜ. Τὸ ᾆσμα τοῦτο ἐν Μαλακοπῇ λέγεται τοῦ *Σταβιανοῦ* ἐνῷ ἐν ᾿Ανακοῦ καὶ Συνασῷ λέγεται τοῦ *Μαύροζη*. Ὅμοιον σχεδὸν μετά τινων παραλλαγῶν εἶναι καὶ τὸ ἐν ᾿Ανακοῦ.

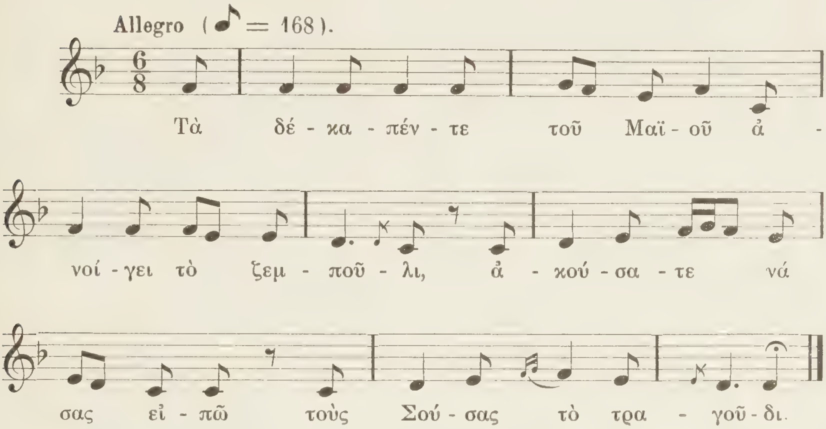
---

(1) ὑπόληψιν, ἐκτίμησιν. (2) ἡ ἰδική μου. (3) σύζυγός μου. (4) ἥλιον. (5) προδίδει, ἀτιμάζει. (6) συκοφαντία. (7) αὐλαίς, προαύλια. (8) σωρεύει, μαζεύει. (9) πρᾶγμα ἐκ τοῦ τουρκικοῦ. (10) ἀπέμεινε. (11) χέρι της. (12) θυλάκιον. (13) ἐκύτταξε. (14) σφίγγεις. (15) δάκτυλά της.

25. — ΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΤΕ ΤΟΥ ΜΑΪΟΥ

(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ* εἰς οἰκογενειακὰς συναναστροφὰς καὶ εὐωχίας).

Ὑπαγόρευσις *Μάρθας Α. Τσίλλου.*
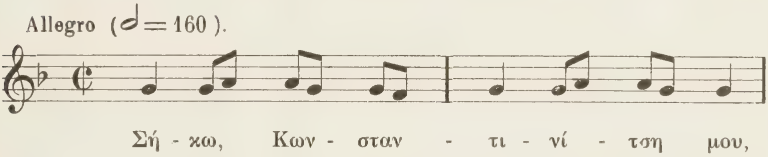

Τὰ δεκαπέντε τοῦ Μαϊοῦ ἀνοίγει τὸ ζεμποῦλι
ἀκούσατε νὰ σᾶς εἰπῶ τοὺς Σούσας τὸ τραγοῦδι.
Ἡ Σούσα ἤτανε λιγερή, τοὺς Κρήτης τὸ κανάρι·
ἀγάπα τὸ Σαρίπαλη τὤμμορφο παλλικάρι.
Ἀγάπαν την κι̯' ἀγάπαν τον χρόνους δεκατεσσάρων·
ἀλήθεια̯ τ' ἀδελφάκι της λείπει μὲ τῆς Κολτζάδων.
Ἡ κόρη ὠνειρεύθηκε κι̯' εἶδε τὸν ἀδελφόν της·
ἤτανε μὲ τ' ἅρματα καὶ μὲ σπαθὶ ζωσμένο,
κ' ἦταν τὸ φουστανάκι της 'ς τὸ (γ)αἷμα βουτηγμένο.
'Σηκώθηκεν ἀπ' τὸ πρωῒ 'ς τὸ παραθὺρ καθίζει
καὶ μὲ τὸ μανδηλάκι της τὰ δάκρυα της σκουπίζει·
τὴν βλέπει ἡ μητέρα καὶ τὴν ἐρωτάει·
Τί ἔχει τὸ Σουσανάκι μου καὶ κάθεται καὶ κλαίει;
κι' ἐμένα τὴν μητέρα γι̯ατί δὲν μού το λέγει;
— *Τί νὰ σοῦ 'πῶ, μητέρα, τὶ νὰ σοῦ 'μολογήσω!*
ἐψὲ βραδυὰ 'ς τὸν ὕπνο μου εἶδα τὸν ἀδελφό μου.
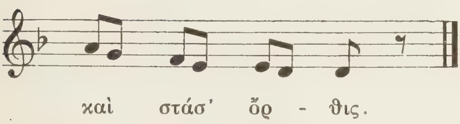
ἤτανε μὲ τ᾽ ἅρματα, καὶ μὲ σπαθὶ ζωσμένος
κ᾽ ἦταν τὸ φουστανάκι μου ᾽ς τὸ (γ)αἷμα βουτηγμένο.
— Σουσάννα, τὸ ἀδελφάκι σου ᾽ς τὴν ξενητειὰ γυρίζει
᾽ς ἄλλη στερι̯ὰ τὸν βγάλανε κι᾽ ἄλλη μάνα ὁρίζει.
Τὴν τρίτη ἀπὸ τὸ βραδὺ ἡ πόρτα των χτυπάει
κι᾽ ἀπὸ τὸν χτύπο τὸν πολὺ ἡ πόρτα των βροντάει.
—᾽Ακοῦς, ἀκοῦς, Σαρίπαλη, τὴν πόρτα μας χτυπᾶνε!
Κοιμήθου, Σουσανάκι μου, κι᾽ ἄλλων πόρτα χτυπάει.
—῾Ως ὅτ᾽ νὰ σώσ᾽ τὸν λόγον του, νὰ σώσ᾽ τὴν ὁμιλι̯ά του,
ἄλλη βολὰ τὸ χτύπησε κι᾽ ἡ πόρτα του βροντάει!
— Σήκω, Σωσάννα, κι ἄνοιξε, καὶ ᾽γὼ πέφτω ᾽ς τὴν κλίνη,
γι̯ατ᾽ εἶν᾽ ὁ ὕπνος μου βαρὺς νὰ φύγω δὲν μ᾽ ἀφίνει.
Σηκώθηκε καὶ ἄνοιξε κι᾽ εἶδε τὸν ἀδελφόν της,
τὸ (γ)αἷμά της τραβήχθηκεν ἀπὲ τὸ πρόσωπόν της.
— Ποι̯ὸς εἶναι, Σωσανάκι μου, ᾽ς τὴν κλίνην ποῦ κοιμᾶται;
— Φύγε ἀδελφέ μου, ᾽ς τὸ καλὸ καὶ πᾶνε ᾽ς τὴν δουλειά σου.
αὐτὰ τὰ λόγια ποῦ μοῦ λὲς τὰ κάνει ἡ ἀφεντι̯ά σου.
—᾽Ακοῦς, ἀκοῦς! ἒ τί μοῦ λέγει ἡ σκύλα, ἡ πουτάνα;
᾽μπροστά μου κάνει μασκαρᾶ καὶ ᾽πίσω πεζεβέγκη.
Τραβάει τὸ μαχαῖρί του ἀπ᾽ ἀργυρὸ θηκάρι
εἰς τὸ βυζὶν τὴν βάρεσε καὶ ᾽ς τὴν καρδι̯ὰ χτυπάει.
᾽Εμῆκε καὶ ξαπλώθηκεν μέσα εἰς τὴν αὐλήν της.
Σηκώθηκε κι᾽ ὁ Σαρίπαλης καὶ τὴν ἐρωτάει.
— Σοῦσα μ᾽, ποι̯ὸς σὲ βάρωσε καὶ σ᾽ ἔδωσε ᾽ς τὸν Χάρο;
Τ᾽ ἅρματά μου νὰ ζωσθῶ κομμάτι̯α νὰ τοὺς κάμω!

26. — ΣΗΚΩ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΤΣΗ ΜΟΥ

(Ἄδεται ἐν *Μαλακοπῇ*. — Χορὸς κύκλιος μετὰ συμπλοκῆς τῶν χειρῶν).

Ὑπαγόρευσις *Θεοδώρου Δαυϊδοπούλου*

Πατήρ. — *Σήκω, Κωνσταντινίτση μου, καὶ στάσ' ὄρθις*(1).

Υἱός. — *Τὰ χέρ̮ια μου δεμένα 'νται καὶ δὲν 'μπορῶ.*
Ζωή μ (2) *καταιβασμέν' εἶναι καὶ δὲν 'μπορῶ.*

(ἡμιτελές).

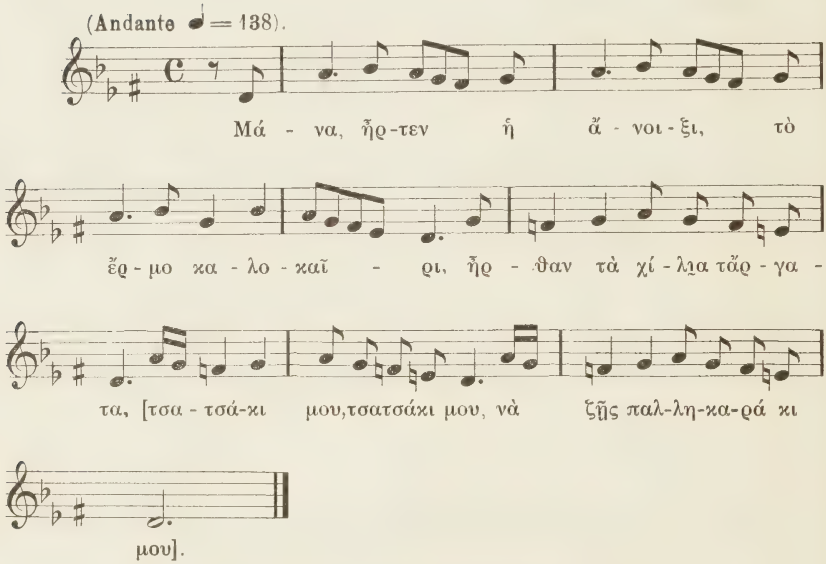
---

(1) *ὄρθις* = *ὄρθιος*. (2) *Ἀντὶ τῆς λέξεως ζωή μ', λέγεται καὶ κορμί μ'.*

27. — ΜΑΝΑ, ΗΡΤΕΝ Η ΑΝΟΙΞΙ

(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ* τὸ ἔαρ. — Χορὸς κύκλιος).

Ὑπαγόρευσις *Ἰωάν. Ἀμβροδῆ* εἰς τὸ μέλος.

Μάνα, ἦρτεν ἡ ἄνοιξι, τὸ γɪέρμο καλοκαῖρι,
ἦρθαν τὰ χίλɪα τἄργατα, τὰ θέλουν χίλɪα χέργɪα.
— *Δούλεψε, ξένε μ᾽, δούλεψε κɪ᾽ ἐγὼ νά σε ᾽παντρέψω·*
πάλε ὁ ξένος δούλευεν ᾽ς τὸν τόπο γɪὰ νὰ πάγῃ·
νύχτα σελλόνει τἄλογο, ᾽μέρα τὸ καλιγόνει.
βάζ᾽ ἀσημένɪα πέταλα, καρφɪὰ μαλαγματένɪα
καὶ τάϊ καλιγοσίνɪα του ὅλ᾽ ἀπὸ τζεβαέρι.
. . . .
Ἄλλο ᾽πέρασαν ἡ μεγάλαις ἡ γɪορταὶς καὶ ἡ μεγάλαις ᾽μέραις
ἄλλο ᾽πέρασαν, ἄλλο ᾽πέρασαν, ἄλλο ᾽πέρασαν.
Ἦρτεν ὁ καιρὸς ποῦ πρέπ᾽ νὰ χωριστοῦμεν, ν᾽ ἀπομακρυ-
ἦρτεν ὁ καιρός, ἦρτεν ὁ καιρός, ἦρτεν ὁ καιρός. [θοῦμ᾽,

θὰ πᾶν οἱ βρωμισμένοι καὶ οἱ βαρετοί, (τετράκις)
θἄρτουν οἱ μυρισμένοι καὶ οἱ ποθητοί. »
῞Ωρα σας καλή, ὥρα σας καλή, ὥρα σας καλή!

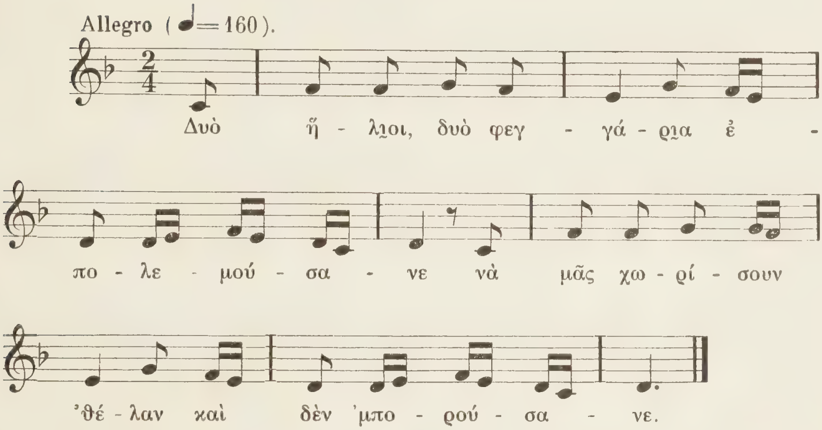
('Εκ τῆς «*Συνασοῦ*» Ι. Σαραντίδου 'Αρχελάου).

---

28. — ΔΥΟ ΗΛΙΟΙ, ΔΥΟ ΦΕΓΓΑΡΙΑ

("Ἀδεται ἐν *Συνασῷ* καὶ *Μαλακοπῇ*. — Συρτός).

'Υπαγόρευσις *Ἰωάννου 'Αμβροδῆ.*

Δυὸ ἥλ̰ιοι, δυὸ φεγγάρια ἐπολεμούσανε
νὰ μᾶς χωρίσουν 'θέλαν καὶ δὲν 'μπορούσανε.

Ἐσὺ 'ς τὸ παραθύρι καὶ ἐγὼ 'ς τὰ βάσανα·
ρίξε με τὴν σουγ̰ιά σου νὰ κόψω λάχανα.

῾Ο ἥλ̰ιος βασιλεύει 'ς τὰ παραθύρ̰ια σου
καὶ σύ, δ̰ιαβόλου κόρη, βάφεις τὰ 'φρύδ̰ια σου.

Ἐσύ 'σαι τὸ σταφύλι κ̰ι' ἐγὼ τὸ τσάμπουρο,
φίλα με σὺ 'ς τὰ χείλη κ̰ι' ἐγὼ 'ς τὸ μάγουλο.

Ἐσύ 'σαι ἡ αἰτία ποὺ μέλλω νὰ χαθῶ
καὶ τὸν ἐπάνω κόσμον νὰ τὸν ὑστερηθῶ.
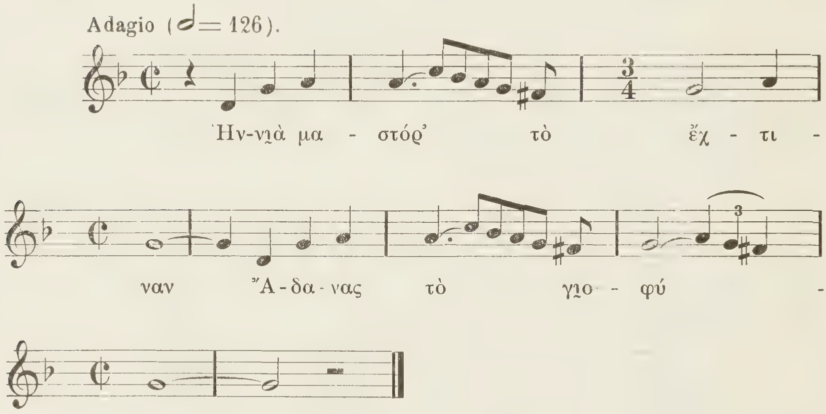
Ἔβγα 'ς τὸ παραθύρι νὰ 'διῇς τί γίνεται,
τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς μου γιὰ 'σένα χύνεται.

---

29. — ΗΝΝΙΑ ΜΑΣΤΟΡ' ΤΟ ΕΧΤΙΝΑΝ

(Ἄδεται ἐν *Ἀνακοῦ* καὶ *Μαλακοπῇ* εἰς οἰκογενειακὰς εὐθυμίας)

Ὑπαγόρευσις *Β. Ραπτοπούλου.*

Ἠννιὰ μαστόρ' τὸ ἔχτιναν Ἄδανας τὸ γιοφύρι,
Κι' ὁλομεριὸ(1) *τὸ ἔχτιναν, κι' ὁλονυχτιὸ χαλιόταν*(2).
— *Ἐλᾶτε σεῖς, ἠννιὰ μαστόρ', ἐλᾶτ' ἂς τσακιστοῦμε*(3).
Τὸ τσάκι(4) *εἴς τινα ἔπεσε, 'ς τὸν ὄλιο*(5) *τὸν Γιαννάκη.*
— *Πᾶνε πέστε 'ς τὴν Καλή μου, ἀργ' ἂς λουστῇ καλάνα μου*(6),
ἀργ' ἂς πλεχτῇ Καλή μου, ἀργ' ἂς ἐρθῇ Καλή μου.

(1) *κάθε 'μέρα.* (2) *κατέρρεε.* (3) *ἂς ρίψωμεν κλῆρον.* (4) *ὁ κλῆρος.* (5) *ς τὸν δόλιον.* (6) *ἡ ἀγαπητή μου.*

—Ἀψὰ (1) ἦρτα καὶ ᾿πρόφταξα. Τί κλαῖς ἐκεῖ, Γιαννάκη μ᾿;
Τίεἶναι, τίεἶναι, Γ̰ιαννάκη μου, κι᾿ἦρτες ᾿ς τὸν ὅλ̰ιον (2)
[κοῦπα; (3)
— ἐδὰ ᾿ς τὸ ντορτοράνι μου (4) ἔπεσεν τὴ ἀρραβῶνα μου.
ὅποι̰ος κατέβ᾿ καὶ ᾿βρίσκει το, ἂς τὸ ἔχωμεν ντάμα.
Ἐγὼ γ̰ιὰ τ᾿ ἀρραβῶνα μας καταβαίνω καὶ ᾿βρίσκω το.
Τσανὸς Γ̰ιαννάκς, μωρὸ Γ̰ιαννάκς,
τσανὸς καὶ μεθυσμένος,
χώρας (5) κόρη εὑρίσκεται
καὶ κεφάλι σ᾿ δὲν ᾿βρίσκεται.
— Στέκα, στέκα, Γ̰ιαννάκη μου, ἔχω δυὸ λόγ̰ια νὰ σὲ ᾿πῶ.
Σαράντα ὀργ̰ὲς κατέβα, κι̰᾿ ἄλλα σαράντα εἴντη·
τὸν ὤρτωσα (6) τὸν ᾿τράνισα (7), τρομάξανε τὰ γόνατα μ᾿,
χὰν (8) ᾿τρόμαξαν τὰ γόνατα μ᾿ νὰ τρέμ̰η τὸ γ̰ιοφύρ᾿ σας.
Τὸ μωρό μου ᾿ς τὸ νανοῦδί τ᾿ (9), τὰ ψωμ̰ιά μου ᾿ς τὸ πι-
[στόμι (10),
Τὰ πρόβατά μ᾿ ᾿ς τὸ κωσάνι (11), τὰ χτηνά μου (12) ἀλίμεχτα (13)
— Μωρὸ εἶναι᾿ μερώνουν το (14), πρόβατά ᾿νται (15) σαλτοῦν τα (16)
᾿ς τό ᾿να τὸ ᾿γ̰ιὰν (17) τὸ χῶμά της ᾿ς τό ᾿ναν τὸ γ̰ιὰν τὸ πλάκα τ᾿.

ΣΗΜ. Τὸ ᾆσμα τοῦτο ᾄδεται καὶ ἐν Ἀνακοῦ, δίωρον ἀπεχούσῃ βορείως τῆς Μαλακοπῆς· ἐκεῖ δὲ φαίνεται τὸ ᾆσμα πληρέστερον.
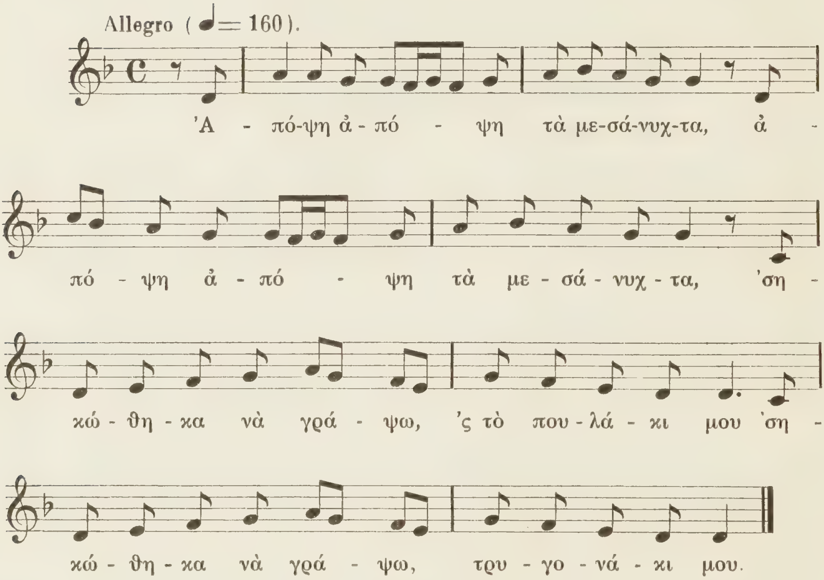
---

(1) γρήγορα (2) ᾿ς τὸν ἥλιον (3) μὲ τὸ πρόσωπον κατὰ γῆς, πρηνής. (4) βαθὺ θεμέλ̰ιο. (5) ξένου. (6) ὠρθώθην. (7) ἐκύτταξα. (8) ὡσάν, ὅπως (9) κούν̰ια. (10) ἐπιστόμιον τοῦ κατωγείου κλιβάνου (ταντουρίου). (11) τόπος καὶ τὸ σχοινίον, δι᾿ οὗ δένουσι τὰ πρόβατα πρὸς τὸ ἀμέλγειν. (12) τὰ κτήνη, αἱ ἀγελάδες. (13) μὴ ἀμελχθέντα. (14) τὸ ἡμερόνουν. (15) εἶναι, ὡς καὶ τὸ ἐν στίχῳ 17 εἴντη. (16) τὰ στέλλουν (πρὸς βοσκήν). (17) πλευρά.

30. — ΑΠΟΨΗ ΤΑ ΜΕΣΑΝΥΧΤΑ

(Ἄδεται ἐν *Συνασῷ*. — Κύκλιος χορὸς δετός).

Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Χρηστίδου*.

Ἀπόψη ἀπόψη τὰ μεσάνυχτα (δὶς)
᾿σηκώθηκα νὰ γράψω ᾿ς τὸ πουλάκι μου
᾿σηκώθηκα νὰ γράψω, τρυγονάκι μου.

Καὶ κονδύ = καὶ κονδύλ̮ια δὲν ἔρριξα (δὶς)
χωρὶς νἀναστενάξω, τρυγονάκι μου,
χωρὶς νἀναστενάξω γ̮ιὰ σέ, πουλάκι μου.

Σηλυβρ̮ια = Σηλυβρ̮ιανή μου Παναγ̮ιά, (δίς)
᾿ς τὸ πόγι σου λαμπάδα, τὸ πουλάκι μου,
᾿ς τὸ πόγι σου λαμπάδα, τρυγονάκι μου.

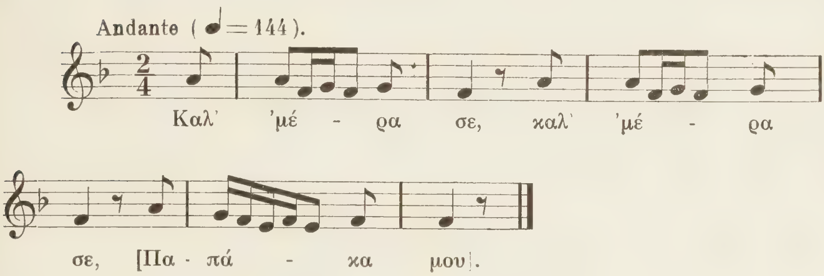
Φύλαξε, φύλαξε τὸ πουλάκι μου, (δίς)
ποῦναι κάτω 'ς τὰ ξένα, τρυγονάκι μου,
ποῦναι κάτω 'ς τὰ ξένα, τὸ πουλάκι μου.

---

31. — ΚΑΛ' 'ΜΕΡΑ ΣΕ, ΚΑΛ' 'ΜΕΡΑ ΣΕ

Θρῆνος ᾀδόμενος ἐν *Μαλακοπῇ* πρὸ τῆς στέψεως ὑπὸ τῆς νύμφης ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός).

Ὑπαγόρευσις *Β. Ραπτοπούλου.*

Καλ' 'μέρα σε, καλ' 'μέρα σε, [παπάκα μου]
κι̮' ἀπὸ σκοντᾶς καλ' 'μέρα σε! [ἄχ κύρη μου]
'Ποῖκε (¹) τὸ χῶμά σ' ἄλογο [» »]
κι̮' τ' πλάκα σου χαλινάρι, [» »]
πέφτα (²) κι̮ ἔλα 'ς τὸ σπίτι σου. [» »]
ἔστειλα τρίσκελα (³) κερι̮ὰ [» »]
καλεστζίδι μ' (⁴) μικρὰ ἦταν 'νται. (⁵) [» »]

ΣΗΜ. Τοῦ ᾄσματος τούτου ᾄδονται καὶ ἕτεροι στίχοι εἰς τουρκικὴν γλῶσσαν.

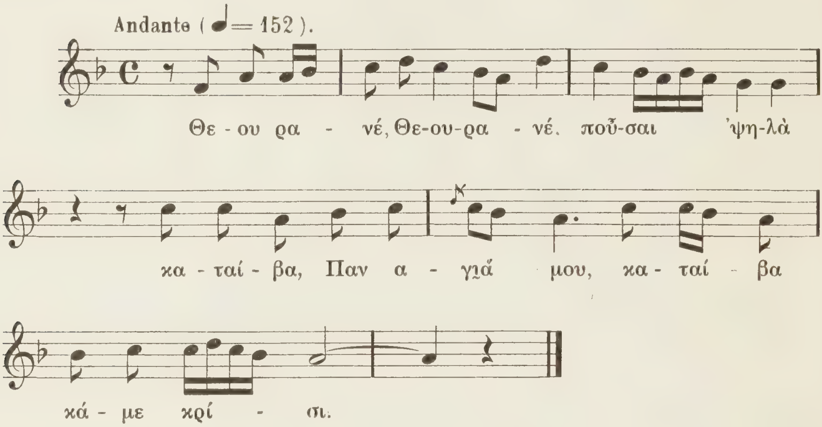
---

(1) *Ποίησον, κάμε.* (2) *σήκω, πρόφθασον.* (3) *μὲ τρία σκέλη, τρισκέλιον.* (4) *προσκαλετάδες.* (5) *ἦσαν.*

32. — ΘΕΟΥΡΑΝΕ, ΘΕΟΥΡΑΝΕ

("Ἄδεται ἐν *Συνασῷ*. — Μέλος χορευτικόν).

Ὑπαγόρευσις *Ἰωάν. Αἰγίδου* (εἰς τὸ μέλος) καὶ *Ἰω. Ἀμβροδῆ* (εἰς τὸ ποίημα).

Θεουρανέ, θεουρανέ, ποῦσαι 'ψηλά,
καταίβα, Παναγι̯ά μου, καταίβα κάμε κρίσι.
Ἀγάπησα ἀγάπησα μι̯ὰ ἄσπλαχνη
καὶ τώρα, Παναγι̯ά μου, καὶ τώρα θά μ' ἀφήσῃ.
Καταίβηκε καταίβηκε ζουγράφισε
'ς τῆς Πανα —, λιγερή μου, 'ς τῆς Παναγιᾶς τὴν θύρα,
Γι̯ὰ νὰ βαπτί — γι̯ὰ νὰ βαπτίσω 'να παιδί,
νὰ βάλω, λιγερή μου, νὰ βάλω τὄνομά σου.
Πρὶν τὸ βουτή — πρὶν τὸ βουτήσω 'ς τὴν βαπτὶ
πολλαὶς καρδι̯αίς, μικρό μου, πολλαὶς καρδι̯αὶς θὰ κάψω.
θὰ κάψω καὶ θὰ κάψω κι̯' ἄλλωνῶν καρδι̯αὶς
ὡς ἔκαψα, μικρό μου, ὡς ἔκαψα 'δικό σου.
Παραίτα καὶ παραίτα κ' ἔλα μι̯ὰ βραδυὰ
κ' ἕνα Σαββᾶ —, μικρό μου, κ' ἕνα Σαββᾶτο βράδυ·
ποῦ θἆν' ἡ μά — ποῦ θἆν' ἡ μάνα μ' 'ς τὴν 'κλησι̯ὰ
κι̯' ὁ κύρη μ' — ἔλα ἔλα, κι̯' ὁ κύρης μου 'ς τὰ ξένα.
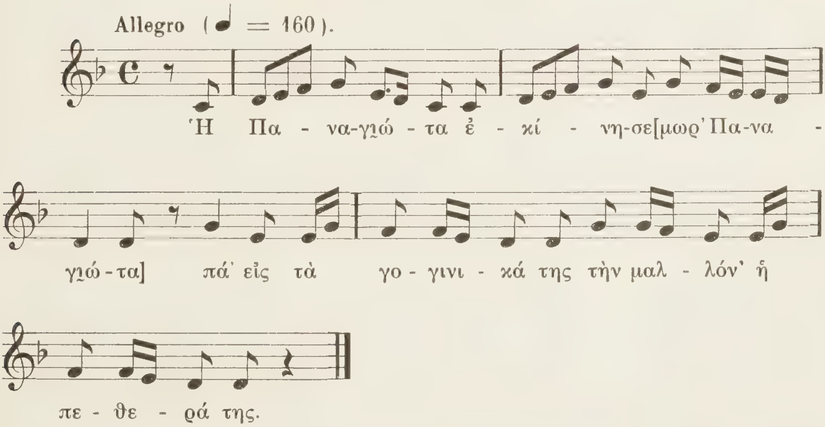
Τὰ δυὸ μικρά, τὰ δυὸ μικρά μου τἀδέλφια
λείπουνε, ἔλα ἔλα, λείπουν 'ς τὸ περιβόλι.
Τότε σοῦ δί = τότε σοῦ δίν' ἀπ' τὴν μηλιὰ
τὰ μῆλα 'γώ, μικρό μου, τὰ μλὰ πὤχω κομμένα.
Ποῦ τἆχα καὶ ποῦ τἆχα καὶ τὰ 'φύλαγα
γιὰ σένα δά, μικρό μου, ἐσὲ γιὰ νά σ' τὰ δώκω.
Δὲν θέλω 'γώ, δὲν θέλω 'γὼ τὰ μῆλά σου
τὰ τσαλοπα =, μικρό μου, τὰ τσαλοπατημένα.
Μόν' θέλω τὸ μόν' θέλω τὸ λιγνό σ' κορμὶ
νὰ τὸ σφικτο =, μικρό μου, νὰ τὸ σφικταγγαλιάσω.

---

33. — Η ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

("Ἄδεται ἐν *Συνασῷ*. — Χορὸς κύκλιος δετὸς ᾀδόμενος κατὰ τὰς Ἀπόκρεως).

Ὑπαγόρευσις *Ἰωάν. Ἀμβροδῆ*.

Ἡ Παναγιώτα ἐκίνησε
πά' εἰς τὰ γογινικά (¹) της,
τὴν μαλλόν ἡ πεθερά της.

(¹) *γογινικά=γονικά.*

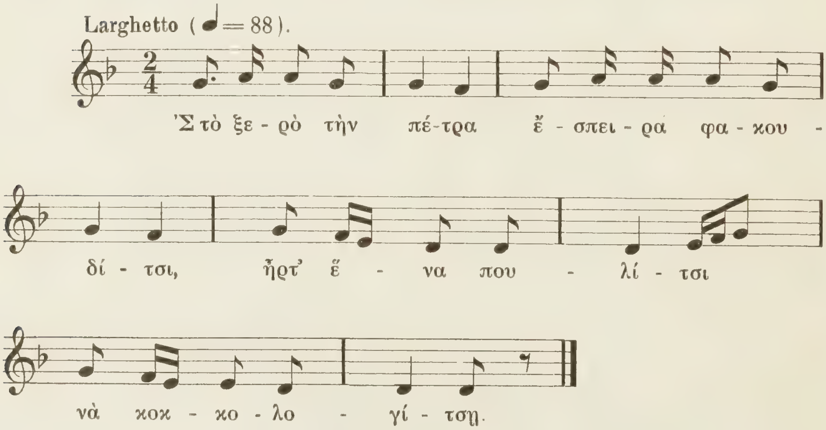
'Σ τὸν δρόμον ὅπου ἐπήγαινε,
'ς τὸν δρόμον ποὺ διαβαίνει
τί κακὸ 'πάθε ἡ καϊμένη!
Τρεῖς κλέφταις τὴν ἐπι̯άσανε,
ἕνας ἀπὸ τὸ χέρι
κι̯' ἄλλος βγάζει τὸ μαχαῖρι.
— Δός μας φιλί, δός μας τσιμπί,
δός μας καὶ μαῦρα 'μμάτια,
γι̯ὰ (¹) σὲ κάνομεν κομμάτια.
— Οὔτε φιλί, οὔτε τσιμπί,
οὔτε καὶ μαῦρα 'μάτια·
θέλτε κάντε με κομμάτια.

---

34. — 'Σ ΤΟ ΞΕΡΟ ΤΗΝ ΠΕΤΡΑ

(Ἄδεται ἐν *Φαράσοις* τῆς Καισαρείας εἰς οἰκογενειακὰς συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις *'Ιωάννου 'Αμβροδῆ.*

(¹) *γι̯ὰ = γι̯ατί, ἄλλως.*

'Σ τὸ ξερὸ τὴν πέτρα
ἔσπειρα φακουδίτσι (1)
ἦρτ' ἕνα πουλίτσι (2)
νὰ κοκκολογίτσῃ (3).
'Πῆρά 'το καὶ 'ντώκα 'το (4)
τσὰχ (5) 'ς τὸ ποδαρίτσι του.
ἦρτεν μαύρη τ' μάνα
κλαίει καὶ κλαμουρίζει (6).

(ἡμιτελές)

---

(1) φακουδίτσι = φακή (ὑποκορ.). (2) πουλίτσι = πουλί. (3) κοκκολογίτσῃ = νὰ τρώγῃ κόκκους. (4) 'ντώκα 'το = τὸ ἐκτύπησα. (5) τσὰχ = ἕως, ἀκριβῶς. (6) κλαμουρίζει = κλαυθμηρίζει.
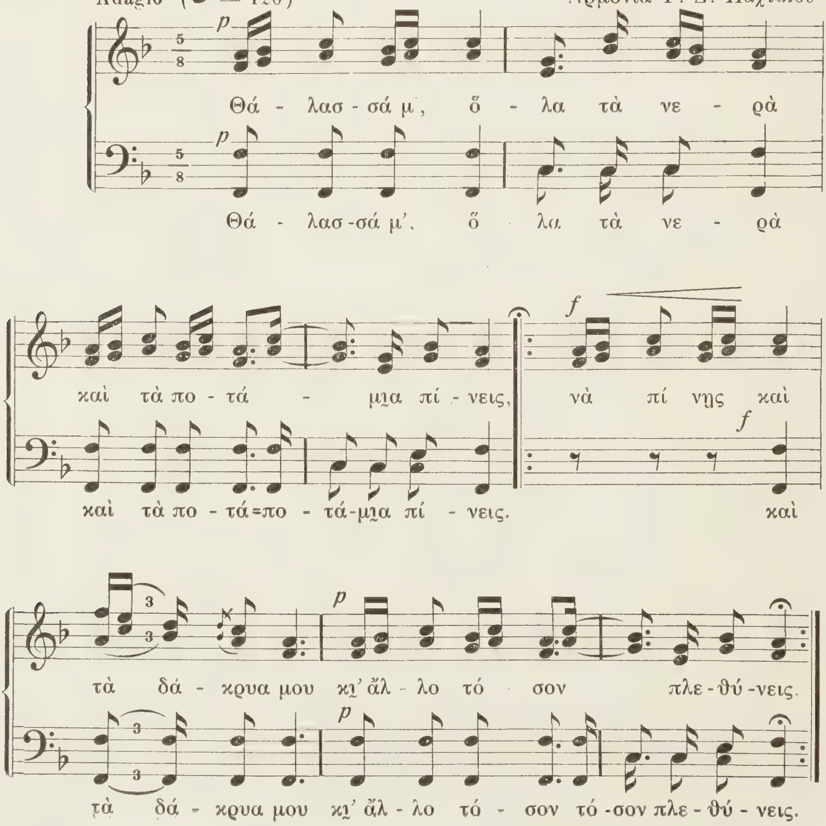
ΠΟΝΤΟΣ

35.—ΘΑΛΑΣΣΑ Μ', ΟΛΑ ΤΑ ΝΕΡΑ

(Ἄδεται ἐν *Κρώμνῃ*, ὀρεινῇ κωμοπόλει τῆς Τραπεζοῦντος.—Χορὸς *διπάτι*, ἤτοι δύο βήματα ἐμπρὸς καὶ δύο ὀπίσω).

Ὑπαγόρευσις *Σ. Κολάσση*.

Adagio (♪ = 120) Ἁρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου*

Δίστιχα

1 — Θάλασσά μ', ὅλα τὰ νερὰ καὶ τὰ ποτάμια πίνεις,
νὰ πίνῃς καὶ τὰ δάκρυα μου κι̯' ἄλλο τόσον πλεθύνεις.

2 — Τἄνθι̯α καὶ τὰ τριαντάφυλλα ἔχουν τὰ εὐωδίας,
γι̯ὰ τἄμορφα τὰ κοράσι̯α θὰ ἐβγάλω τραγῳδίας.

3 — 'Ανάθεμ' τὴν ἐφτωχίαν καὶ τὴν ἀνεχετίαν (1)·
ἀχπάσκουμ' (2) 'ς τὴν ξενιτείαν, πουλί μ' ἄρ' (3) ἔχοις ὑγείαν.

4 — Ξερὸν ψωμίν μοι δίτε με κι̯' ἐγὼ θὰ θρυμμουλίζω (4);
κι̯' ὅπου ἔμμορφα κοράσι̯α ἐγὼ θὰ τσουρμουλίζω (5).

5 — 'Αγάπη μ' κεῖται ἄρρωστος κι̯' ἐγὼ σύρω τὰ πόνι̯α,
Θεέ μ', νὰ κόψ' καὶ δῇς ἀτὲν (6) τἀμὰ τ' ἡμίσ' τὰ χρόνι̯α.

6 — 'Ανάθεμά σε, κεμεντζέ (7), γι̯ατὶ 'κι παίεις ντογρία (8);
νὰ τραγῳδοῦν καὶ χαίρωνται τῆς χώρας τὰ παιδία;

7 — Ναλοὶ (9) ἐσὲν καὶ ναῖ (10) Ξωμὸν (11) 'κι ὄντας ψοφᾷς καὶ
θὰ κλαίῃ σε καὶ τοῦ Χαμουρῆ κι̯' ὅλον ἡ ἐπαρχία. [χάσαι.

---

(1) ἀνεχετία = ἀνέχεια. (2) ἀχπάσκουμαι = ξεκινῶ, φεύγω. (3) ἄρ' ἔχοις = λοιπὸν ἔχοις ὑγείαν. (4) θρυμμουλίζω (θρύμμα) = κομματιάζω (5) τσουρμουλίζω = τσιμπῶ. (6) δῇς ἀτὲν = νὰ δώσῃς εἰς αὐτήν. (7) κεμεντζὲ = λυρῳδέ. (8) 'κι (οὐκ) παίεις ντογρία; = δὲν παίζεις καλά, σωστά; (9) ναλοὶ = ἀλλοίμονον. (10) ναῖ = αἰαῖ. (11) Ξωμόν, περίφημος λυρικὸς ποιητὴς τῆς Λαζίας (ὁ 'Ορφεὺς τῆς Λαζίας) γεννηθεὶς ἐν Χαμουρῇ καὶ ἀποθανὼν τῷ 1892.

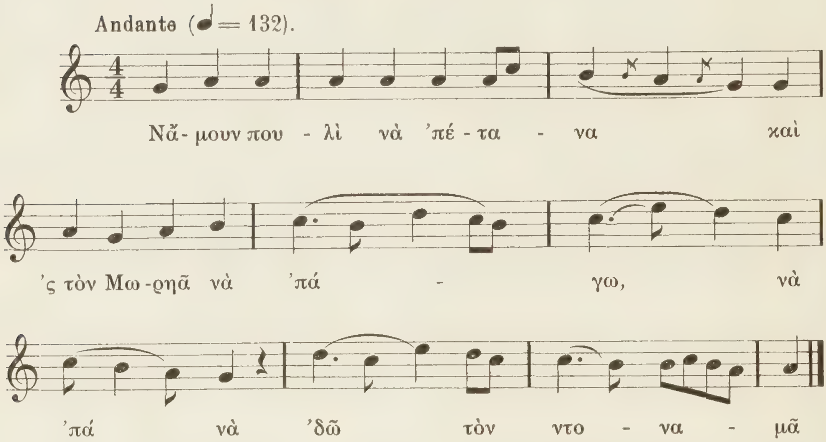
36.—ΝΑ ΗΜΟΥΝ ΠΟΥΛΙ ΝΑ 'ΠΕΤΑΝΑ

ἤτοι

Ἆσμα τῷ Πατριάρχῃ Γρηγορίῳ τῷ Ε΄.

(Ἄδεται ἐν *Κερασοῦντι* εἰς οἰκογενειακὰς συναθροίσεις)

Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Στολίκου.*

Α΄.

Νὰ ἤμουν πουλὶ νὰ 'πέτανα
καὶ 'ς τὸν Μωρηᾶ νὰ 'πάγω
νὰ 'πά' νὰ 'δῶ τὸν ντοναμᾶ
πῶς πᾶνε τὰ καράβια.
Κ' ἕνα καράβι Ψαριανὸ
ὅπ' ἔρχεται ἀπὲ τὴν Πόλιν
καὶ Ψαριανοὶ τὰ 'ρώτησαν
χαπέρια ἀπὲ τὴν Πόλιν.
Τί νὰ σᾶς 'πῶ, μωρὲ παιδιά,
τί νὰ σᾶς 'μολογήσω!
τοὺς Δεσποτάδες 'κρέμασαν

μαζὶ τὸν Πατριάρχην,
καὶ τὰ Ἄρμενα καὶ τὰ σκυλ̰ὰ
ἀπὸ μακρὰν ̔γελοῦσαν.

Ἕτερον.

Β΄.

(Κατὰ τὸ αὐτὸ μέλος ψάλλονται ἐν *Κερασοῦντι* καὶ οἱ ἑπόμενοι στίχοι).

Νἄμουν πουλὶ νὰ ̓πέτανα
καὶ ̓ς τὸν Μωρηᾶ νὰ ̓πάγω
νὰ πά̓ νὰ ̓δῶ τὸν ντοναμᾶ
πῶς πᾶνε τὰ καράβια.
Κ̓ ἕνα καράβι ψαριανὸ
μὲ τὰ χρυσᾶ τὰ κ̰όσκ̰α.
̓ς τἕνα τὸ κ̰όσκι ̓κάθονταν
τραπάρθενα κοράσια
μοιρολογοῦσαν κ̓ ἔλεγαν
μοιρολογοῦν καὶ λένε.
Ἀνάθεμά σε, Γ̰άτανε (1),
καὶ σὲ καὶ τὸ καλόν σου.
Παρέδοσες τὴν πίστιν μας
μαζὶ τὸν Πατριάρχην.
Τὸν Πατριάρχην ̓κρέμασαν
̓ς τῆς Πόλης τὰ σοκάκ̰α
καὶ Ἑβραῖοι τὸν κολοσύρανε
καὶ Ἀρμένοι ἐγελοῦσαν.
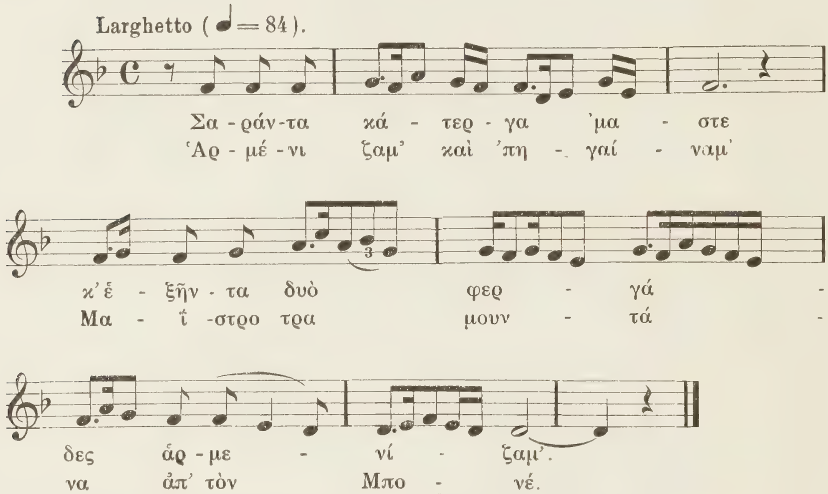
---

(1) *Γ̰άτανε = Διάκε.*

37. — Ο ΣΚΛΑΒΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

(Ἄδεται μετὰ σείστρων ὑπὸ πρεσβυτῶν ἰδίως εἰς οἰκογενειακὰς συναναστροφὰς τῆς *Κερασοῦντος*).

Ὑπαγόρευσις *Χρίστου Στολίκου*.

Σαράντα κάτεργα εἴμαστε κ' ἑξῆντα δυὸ φεργάδες
ἁρμενίζαμ' καὶ 'πηγαίναμ' Μαΐστρο τραμουντάνα [1]
ἀπὸ τὸν Μπονέντι 'φύγαμε καὶ 'ς τὸ Λεβάντι πᾶμε,
εἴχαμ' καὶ σκλάβους ἀπείρους, σκλάβους ἀνδρειωμένους.
'Σ τὸν δρόμον ὅπου πήγαιναμ' 'ς τὴν στράταν ποῦ διαβαίναμ'
κι' ὁ σκλάβος ἀνεστέναξε καὶ στάθην ἡ φεργάδα
κι' ὁ Μπέης μας μᾶς ἐρωτᾷ κι' ὁ Μπέης μας μᾶς λέγει·
«Ποιὸς ποῦ ἀναστέναξε καὶ στάθην ἡ φεργάδα;
Ἂν εἶναι ἀπὸ τοὺς ναύτας μου χάριν νὰ τοῦ χαρίσω
κι' ἂν εἶναι ἀπὸ τοὺς σκλάβους μου νὰ τὸν ἐλευθερώσω».
κανεὶς κανεὶς δὲν λάλησε κανεὶς δὲν πολογήθη
καὶ ὁ σκλάβος ἀνεστέναξε κι' ἀπελογήθη κι' εἶπε·

(1) *τραμουντάνα = ἀὴρ τοῦ βορηᾶ.*

ἐγώ 'μουν 'παναστέναξα καὶ στάθην ἡ φεργάδα.
Τριήμερον γαμβρὸς ἤμουν δώδεκα χρόνους σκλάβος
τώρα τὰ σπήτια μου πουλοῦν, τἀμπέλια μου μοιράζουν
τώρα καὶ τὴν ἀγάπην μου ἄλλον τὴν εὐλογιάζουν(1).
— Τραγούδησε βρὲ σκλάβο μου νὰ σοῦ ἐλευθερώσω.
— Πολλαῖς φοραῖς 'τραγούδησα καὶ ἐλευθεριὰ δὲν ηὗρα
κι' ἂν εἶνε γιὰ τὴν λευθεριὰ πάλιν ἂς τραγουδήσω.
Γιὰ φέρτε με τὴν λύρα μου καὶ τὸ χρυσὸ βιολί μου
νὰ τὸ βαρέσω θλιβερὰ γιὰ ν' ἀκουσθῇ οἱ καϋμοί μου·
νὰ κάψω νηοὺς νὰ κάψω νηὲς νὰ κάψω παλληκάρια
νὰ κάψω καὶ τὴν λιγερὴ 'ς τοῦ Μπέη μ' τὴν ἁρμάδα.
Κι' ὁ σκλάβος ἐλευθερώθηκε, 'ς τὸν δρόμο του πηγαίνει.
— Στὸν δρόμον ὅπου ἐπήγαινε 'ς τὴν στράτα ποῦ διαβαίνει·
— Σὸν Θῷ(2), Σὸν Θῷ ναὶ Γέροντα.— Καλῶς τὸ παλληκάρι.
— Ποιανοῦν' τἀμπέλια αὐτὰ ποῦ κόβεις ποῦ κλαδεύεις;
Τὰ ἔρημα τὰ σκοτεινὰ τοῦ γυιοῦ μου τοῦ Γιαννάκη·
τριήμερον γαμβρὸς ἦτον δώδεκα χρόνια σκλάβος
τώρα τὰ σπήτια του πουλοῦν τἀμπέλια του μοιράζουν
τώρα καὶ τὴν ἀγάπην του, ἄλλον τὴν εὐλογιάζουν.
— Σὸν Θῷ, Σὸν Θῷ ναι γέροντα, σώνω κι' ἐγὼ 'ς τὸ γάμο;
Σἂν εἶναι ὁ μαῦρος δυνατός, σώνεις καὶ σὺ 'ς τὸν γάμο.
Κι' ὁ μαῦρος ἐχλιμίτισε, ἀφρίζει καὶ πηγαίνει.
Στὸν δρόμον ὅπου πάγαινε 'ς τὴν στράτα ποῦ διαβαίνει
λαχεῖ κι' ἐκεῖ μιὰ καλογραῖα ποῦ πλύνει καὶ στεγνώνει.
— Σὸν Θῇ, σὸν Θῇ καλογρηά!— Καλῶς τὸ παλληκάρι.
— Ποιανοῦν' τὰ ῥοῦχα αὐτὰ ποῦ πλύνεις ποῦ στεγνώνεις;
Τὰ ἔρημα τὰ σκοτεινὰ τοῦ γυιοῦ μου τοῦ Γιαννάκη
Τριήμερον γαμπρὸς ἦτο δώδεκα χρόνους σκλάβος
τώρα τὰ σπήτια του πουλοῦν τ' ἀμπέλια του μοιράζουν
τώρα καὶ τὴν ἀγάπη του, ἄλλον τὴν εὐλογιάζουν.
Σὸν Θῇ, σὸν Θῇ, καλογρηὰ σώνω κι' ἐγὼ 'ς τὸν γάμο;

(1) εὐλογιάζουν = στεφανώνουν. (2) Σὸν Θῷ = Σὺν Θεῷ.

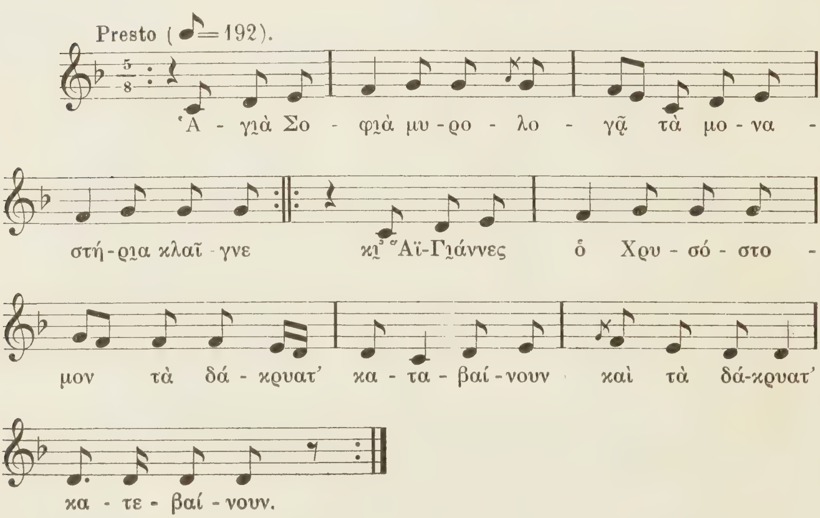
Κι᾽ ὁ μαῦρος ἐχλιμίτισε ἀφρίζει καὶ πηγαίνει,
καὶ εἰς τὸ σπῆτί τ᾽ ἔφθασε ἀπάνω ἀνιβαίνει
καὶ τὸ λαοῦτό τ᾽ ἔπ̮ιασε καβάλλα καὶ πηγαίνει.
᾽Στὴν ἐκκλησία ἔφθασε ᾽ς τῆς ἐκκλησ̮ιᾶς τὴν πόρτα
καὶ ὁ μαῦρος ἐχλιμίτισε ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα·
κ᾽ ἡ νύμφη ᾽κεῖ ᾽μίλησε καὶ τοῦ παπᾶ τοῦ λέγει·
— *Παπᾶ μ᾽, κλῶσε*(1) *τὰ στέφανα, κλῶσε καὶ τὴν Ἁγ̮ιά σου*
ἦλθε καὶ ὁ καλός μου καὶ ὁ καλλίτερός μου.

ΣΗΜ. Τοιαύτης περίπου ὑποθέσεως ᾆσμα κατὰ τὸ μέλος τοῦ «*Μαλαγματένιο ἀργαλιὸ*» (ἀριθμ. 1), ψάλλεται καὶ ἐν *Συνασῷ τῆς Καππαδοκίας*. Τὸ κείμενον τοῦ ᾄσματος τούτου ἴδε «*Συνασὸν*» Ι. Σ. Ἀρχελάου ἐν σελ. 164.

38.—ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ ΜΥΡΟΛΟΓΑ

(Ἄδεται ἐν *Κηρετσχανὲ* τῆς Τραπεζοῦντος εἰς κύκλιον χορὸν μετὰ λύρας).

Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Ἐξακουστίδου* (εἰς τὸ μέλος) καὶ *Γεωργ. Χρ. Λαμπρινίδου* (εἰς τὸ ποίημα).

(1) *κλῶσε = λύσε.*

Αγ̱ιὰ Σοφ̱ιὰ μυρολογᾷ
τὰ μοναστήρια κλαῖγνε
κι̱' Ἅϊ-Γι̱άννες ὁ Χρυσόστομον
τὰ δάκρυατ' κατεβαίνουν,

Ἅϊ-Γι̱άννες καὶ Ἅϊ-Θεόδωρε
ἐποῖκαν (1) συντροφ̱ιά,
ἐπάτησαν τὸ μοναστῆρ'
τ' ἀπάν' τὴν Παναγίαν.
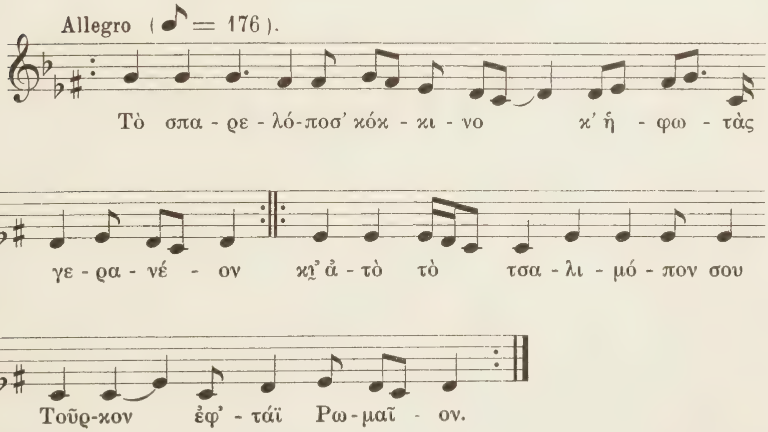
(ἡμιτελές).

---

39. — ΤΟ ΣΠΑΡΕΛΟΠΟΣ ΚΟΚΚΙΝΟ

(Ἄδεται ἐν *Τραπεζοῦντι* καὶ *Ἀργυρουπόλει* ὑπὸ γραιῶν. — Χορὸς εἰς διπλοῦν βῆμα).
Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Ἐξακουστίδου.*

(Τῆς μελῳδίας ταύτης ἀδυνατοῦμεν νὰ καθορίσωμεν τὸν ἀκριβῆ ρυθμόν, δι' αὐτὸ δὲ καταλείπομεν αὐτὴν ἄνευ ποδικῶν διαιρέσεων).

(1) *ἐποῖκαν = ἔκαμαν, ἐποίησαν·*

Τὸ σπαρελόπο σ' (1) κόκκινο
ἢ φωτὰς (2) γερανέον (3)
κι̯ ἀτὸ τὸ τσαλιμόπον σου
Τοῦρκον ἐφτάει (4) Ρωμαῖον.

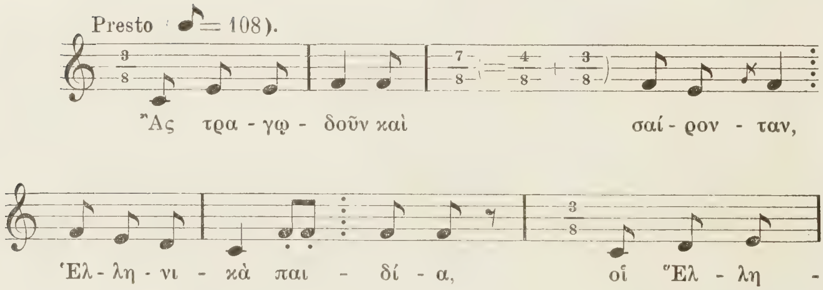
Τὸν σεβταλῆν τὸν ἄνθρωπον
κάθ' κὰ (5) καὶ 'μίλησέ τον
σῦρον τὰ λόγι̯α τῆς σεβτᾶς
καὶ παρηγόρησέ τον.

Τὸ σεβταλοὺκ (6) πῶς γίνεται
καὶ νὰς τὴν ἐμμορφάδα;
Γίνετ' ἂς τὸ καλάτσεμα (7)
καὶ νὰς τὴν νοστιμάδα.

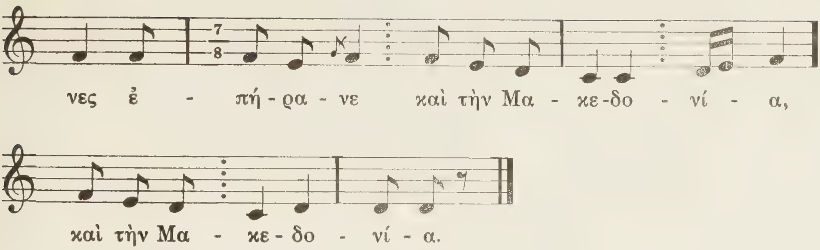
40.—ΑΣ ΤΡΑΓΩΔΟΥΝ ΚΑΙ ΣΑΙΡΟΝΤΑΝ

(Ἄδεται ἐν Τραπεζοῦντι.—Χορὸς κύκλιος).

Ὑπαγόρευσις Ἄννης Ἐξακουστίδου.

(1) σπαρελόπος = ἐμπροσθέλλα φθάνουσα μέχρι ζώνης. (2) φωτὰς = ἐμπροσθέλλα ἢ κάτωθεν τῆς ζώνης. (3) γερανέον = κυανοῦν. (4) ἐφτάει = κάμνει Ἕλληνα τὸν Τοῦρκον. (5) κάθ' κὰ = κάθησε κοντά. (6) Τὸ σεβαταλοὺκ πῶς . . . = ἡ ἀγάπη μήπως γίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐμμορφάδα; (7) Ἂς τὸ καλάτσεμα = ἀπὸ τὴν συνομιλίαν καὶ ἀπὸ τὴν νοστιμάδα.

Ἂς τραγῳδοῦν καὶ σαίρωνταν
Ἑλληνικὰ παιδία·
Οἱ Ἕλληνες ἐπήρανε
Καὶ τὴν Μακεδονία.

ΣΗΜ. Τοῦ ᾄσματος τούτου τὸ μέλος εἶνε παλαιόν, αἱ λέξεις δὲ ἐποιήθησαν ἐπὶ ταῖς διαδιδομέναις πρώταις νίκαις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν τελευταῖον Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον (1897). — Κατὰ τὸ αὐτὸ μέλος ψάλλονται καὶ οἱ ἑπόμενοι στίχοι τὴν τρίτην ἡμέραν τοῦ πάσχα εἰς τὴν Τραπεζοῦντα ἐπίσης καὶ εἰς τὰ περὶ αὐτὴν χωρία.

1 — Ἡ Τραπεζούντα ἔμμορφος
σεγὲρ καὶ πολιτεία,
λελέβω(¹) τὰ ματόπα σου
τὸ λάμπ' ἄμμον(²) φωτ̰ιά.

2 — 'Σ τὰ Πλάτανα ἐλείβωσε(³)
'ς τὴν Τραπεζοῦντα βρέσει(⁴)
καὶν ἐγὼ φοβοῦμαι κ̰' ἂς τὸ μάτ'
ἡ μάνα μ' ἄλλο 'κ ἔχει.

3 — Ἐσὺ τὸ κομενόχρουν(⁵)
καὶ τὸ κατηραμένο,
κρύο νερὸ γ̰ιατὶ 'κε ξύνεις(⁶)
'ς τὴν καρδ̰ιά μου τὸ καμένο;

(1) *λελέβω τὰ ματόπα σου* = *νὰ χαρῶ τὰ 'μμάτ̰α σου.* (2) *ἄμμον* = *ὡς, καθώς.* (3) *ἐλείβωσε* = *ἐψιχάλισε, ἔβρεξε.* — (4) *βρέσει* = *βρέχει.* (5) *κομενόχρουν* = *διαβολευμένο.* (6) *'κε ξύνεις* = *οὐκ ξύνεις, δὲν χύνεις.*

4 —Ὀμμάτι̯α κι̯' ὀμματόφρυδα
προσώπ'(1) σ' ἄμμο φεγγάρι,
ἡ κόρη ἰδὲν κι̯ ἀγάπησεν
ἐμέν' τὸ παλλικάρι.

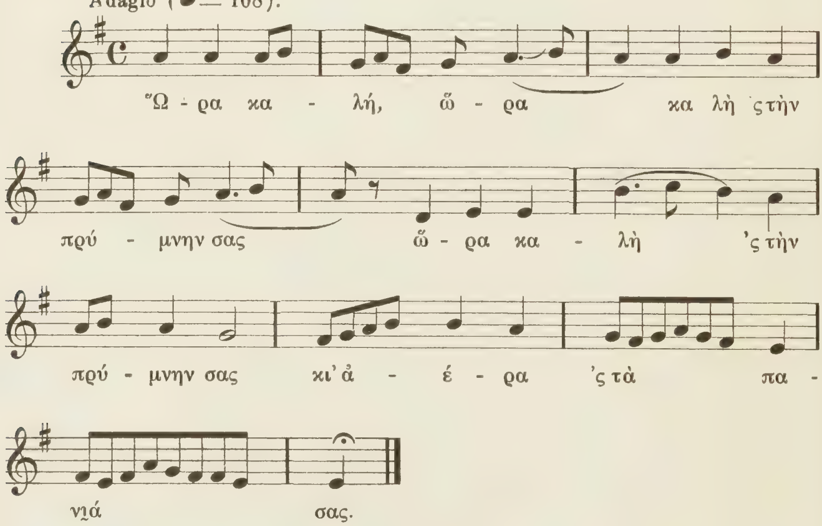
5 —Ἡ Λιβερὴ καλὸ χωριό,
καλὸν κυβερνωμένον,
'τὰ(2) καυγάδες τὀγίντανε(3)
γι̯ατ' ἔνεν φωταγμένο(4).

41.— ΩΡΑ ΚΑΛΗ 'Σ ΤΗΝ ΠΡΥΜΝΗΝ ΣΑΣ

("Ἄδεται ἐν διαφόροις χωρίοις τοῦ *Πόντου*, ὅταν, ὄρθρου βαθέως, ἀπέρχωνται ἐκ τοῦ γάμου οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι).

Ὑπαγόρευσις *Σ. Κολάσση.*

Adagio (♩= 108).
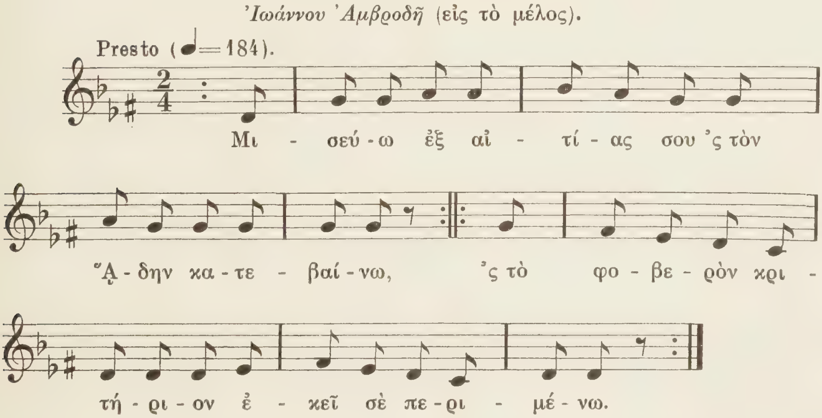

(1) προσώπ σ' = τὸ πρόσωπόν σου καθὼς τὸ φεγγάρι. (2) 'τα' = ὅταν (3) τὀγίντανε = ἐγίνοντο. (4) γι̯ατ ἔνεν φωταγμένο = Δι' ἕνα ἔμμορφον ἄνθρωπον, φωταγμένος ἐκ τοῦ φῶς = ἄνθρωπος.

Ὥρα καλὴ ’ς τὴν πρύμνην σας
κι’ ἀέρα ’ς τὰ πανι̱ά σας
κὶ ὁ νοικοκύρης τοῦ σπητιοῦ
χρόνους πολλοὺς νὰ ζήσῃ.
Νὰ ζήσῃ χρόνους ἑκατὸν
ἡμέραις χιλιάδες
’ς τὸν Ἅγι̱ον τάφον τοῦ Χριστοῦ
νὰ πάῃ νὰ προσκυνήσῃ
’ς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν
νὰ πάῃ νὰ προσκυνήσῃ.

42.— ΜΙΣΕΥΩ ΕΞ ΑΙΤΙΑΣ ΣΟΥ

(Ἄδεται ἔν τισι χωρίοις τῆς *Σεβαστείας* τῆς ἐπαρχίας Κολωνίας.— Χορὸς κύκλιος μετὰ ἀνατεταμένων χειρῶν).

Ὑπαγόρευσις *Λαζάρου* Τραπεζουντίου εἰς τὸ ποίημα) καὶ *Ἰωάννου Ἀμβροδῆ* (εἰς τὸ μέλος).

Δίστιχα.

1 — Μισεύω(1) *ἐξ αἰτίας σου, ’ς τὸν Ἅδην κατεβαίνω,*
’ς τὸ φοβερὸν κριτήριον, ἐκεῖ σὲ περιμένω.

(1) *μισεύω = ταξιδεύω, ξεκινῶ.*

2 — Ἅφτει (1) κανδύλα ᾽ς τὸ γιαλὸ καὶ ᾽ς τὴν στεργὰ δὲν ἅφτει
ἂν ρωτᾷς γιὰ τὴν φιλίαν πληθαίνει ἀμὰ δὲν βλάπτει.

3 — Σεισθῆτε ὄρηα καὶ βουνὰ καὶ δάση μαραμένα
σήμερον ἐξεχώρησαν δύο πολὺ ἀγαπημένα.

4 — Πουλί μου, τὴν ἀγάπην σου καὶ τὶ θὰ τὴν ἐκάνω
νὰ τὴν βαστῶ δὲν δύναμαι νὰ τὴν ρίξω τὴν χάνω.

5 — Νὰ τὴν ρίξω ᾽ς τὸ ᾽γιαλὸ τὰ ψάρια θὰ τὴν ᾽βροῦνε
καὶ νὰ τὰ πιάνῃ ὁ ψαρᾶς, νὰ μᾶς ὁμολογοῦνε.

---

43. — ΕΤΕΡΑ ΔΙΣΤΙΧΑ

(Κατὰ τὸ ἀνωτέρω μέλος ἔν τισι χωρίοις τῆς *Χαλδείας* τοῦ Πόντου ᾄδονται καὶ τὰ ἑξῆς δίστιχα).

Ὑπαγόρευσις *Λαζάρου* Τραπεζουντίου.

1 — Κόρη, δέβα (2) ᾽ς τὴν ἐκκλησίαν καὶ φέρε καλὰ τὴν ὑγείας
καὶ σὺ μάθε γράμματα καὶ ᾽γὼ τραγῳδίας.

2 — Ἀνάθεμα τὴν γενεά σ᾽ κι᾽ ἀλάη (3) μαλάη τὸ σόη σ᾽ (4)
ἔκαψε τὴν καρδοῦλά μου τὸ τζιλβελὴ τὸ μπόγι σ᾽.

3 — Ἡ μπεθερά μ᾽ ἔδωκέ με ἀσῆμιν ταπακιέρα
καὶ παρακάλει κι᾽ ἔλεγεν ἔπαρ᾽ τὴ θεατέρα (5).

(1) Ἅφτει = ἀνάπτει. (2) δέβα = πήγαινε. (3) ἀλάη μαλάη = ὁλόκληρον. (4) τὸ σόη = ἡ γενεά. (5) θεατέρα = θυγατέρα.

4 —Ἂς ἔχαμ' (1) ἕναν δι̯άολον μὲ ντρία γκουδουνόπα (2)
νὰ γύριζε τὴ νύχτα καὶ ἐγνέφιζε (3) νυφαδόπα.

5 — Τὸν Οὐρανὸν χρωστῶ τὴν ψυ' μ' τὸν Ἅδην τὸ κορμόπο μ'
καὶ σὲ τί χρωστῶ Σιμελίτσα μ' καὶ πρι̯ονίζεις τὸ ψυχόπο μ'

6 — 'Τραγούδισα 'τραγούδισα ἐκόπει τὸ λαλόπο μ' (4)
κι̯' ἂν ἀγαπᾷς μὲ πέα το (5), μὴ καίω τὸ καρδόπο 'μ (6).

7 — Νὰ εἶχα χίλι̯α πρόατα καὶ ντούνατα (7) εἰς τὸ πέρην (8)
ἀέλ (9) ἐκεῖνον 'π' ἀγαπᾷ καὶ γκὲ (10) 'πορεῖ νὰ πέρην (11).

8 — Νὰ εἶχα χίλα πρόατα (12) καὶ πεντακόσα 'ρνόπα (13).
νὰ εἶχα σὲ ἀγάπη μου 'ς τὰ ψιλὰ τὰ ρασόπα (14).

9 —'Αέλ ἐμέναν τὸν φτωχὸν 'ς τὸν κόσμον κανὲν γκ ἔχω
καὶ λύκος τρώγ' ἐμένα κι̯' ἀραεφτὴν (15) γκὲ ἔχω.

10 — Παρακαλῶ σε δέσκαλε (16) ἐμέν' μὴ κανονίζεις (17)
κι̯' ἐμὲ ἂς τὴν τρυγόνα, καμμίαν (18) μὴ χωρίζεις.

11 —Ἡ κόρη ἐπῆεν σὸ λουτρὸν μὲ τρία πορτοκάλι̯α
ὄντες ἔβγαινεν ἂς τὸ λουτρὸν ἐμάρενε παλλικάρι̯α.

12 — Τὰ τραγῳδίας τὰ καλά, τὄναν μπεΐτην (19) ἄξαν (20)
τὰ καλὰ τὰ κοριτσόπα τὄνα φίλι τὄνα δᾶξον (21).

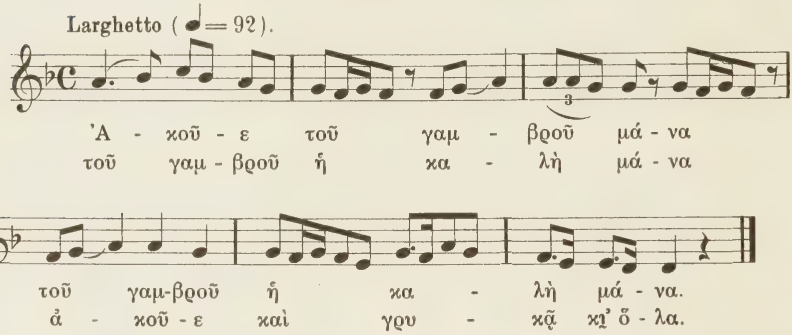
---

(1) ἂς ἔχαμ' = ἂς εἴχαμεν. (2) γκουδουνόπα = κουδουνάκι̯α. (3) ἐγνέφιζε = ἔγνεφε. (4) λαλόπ' = λαλι̯ά. (5) πεά το = εἰπέ το. (6) καρδόποκ' = καρδίτσα μου. (7) ντούνατα = νὰ τὰ ἔδινα. (8) εἰς τὸ πέρην = ἄντικρυ. (9) ἀὲλ = ἀλλοίμονον. (10) γκὲ = δέν. (11) πέρην = νὰ πάρῃ. (12) πρόατα = πρόβατα (13) 'ρνόπα = ἀρνάκι̯α (14) ρασόπα = ρασάκι̯α, ἐνδυματάκι̯α. (15) ἀραεφτὴν = γυρεύοντα, ἀναζητητήν. (16) δέσκαλε = παπᾶ μου, διδάσκαλέ μου. (17) κανονίζεις = βάλεις κανόνα (18) καμμίαν = οὐδέποτε. (19) μπεΐτην = στίχον. (20) ἄξον = φέρε, τραγούδισε. (21) δᾶξον = δάγκασε.

44. — ΑΚΟΥΕ ΤΟΥ ΓΑΜΒΡΟΥ ΜΑΝΑ

(Ἄδεται ἐν *Κερασοῦντι*, ὅταν τὸν γαμβρὸν στολίζουσιν οἱ φίλοι του).

Ὑπαγόρευσις *Δημητρίου Π. Παππαδοπούλου.*

Ἀκοῦε τοῦ γαμβροῦ μάνα
τοῦ γαμβροῦ ἡ καλὴ μάνα
ἀκοῦε καὶ γρυκᾷ (1) κι̯᾽ ὅλα.
Τί σ᾽ ἔλεγε ὁ υἱός σου
τοῦ Σουλτὰν Μπέη ὁ υἱός;
Μάνα, χαλᾷς τὴν τσέπη μου
καὶ βγάλε τὰ τρανοιγάρι̯α (2)
καὶ ἄνοιξε χρυσᾶ σεντούκια
καὶ βγάλε ἀργυρᾶ τάρπουλα (3)
νὰ στολίζετ᾽ ὁ υἱός σου
τοῦ Σουλτὰν Μπέη ὁ υἱὸς
ἤπλουσε (4) χρυσᾶ δάκτυλα
καὶ πι̯ὰ τὴν περιστερά,
τὴν μάκρυσσαν, τὴν φάρδυσσαν,
τὴν ἁπολουτροβγαλμένισσαν.

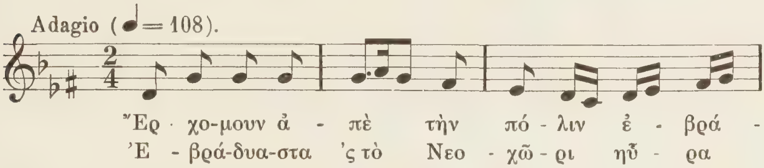

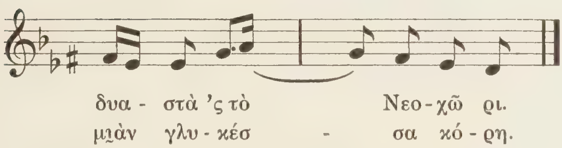
(1) *γρυκᾷ = ἐννοεῖ.* (2) *τρανοιγάρι = ἀνοιγάρι, κλειδί.* (3) *τάρπουλα = μεταξίνη ζώνη.* (4) *ἔπλουσε = ἤπλωσε.*

45.— ΕΡΧΟΜΟΥΝ ΑΠΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ

(Ἄ̤δεται ἐν *Κερασοῦντι* εἰς τοὺς γάμους.— Συρτὸς κοινῶς *κοτσαγγέλι* ὀνομαζόμενος).
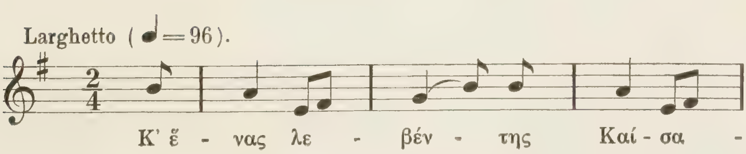
Ὑπαγόρευσις *Χρίστου Στολίκου.*
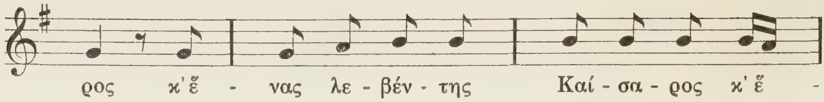

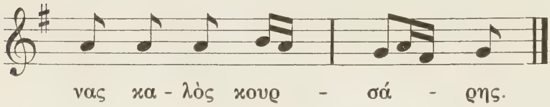

Ἔρχομουν ἀπὲ τὴν Πόλιν
ἐβράδυαστα ’ς τὸ Νεοχῶρι
ηὗρα μ̤ιὰν γλυκέσσαν κόρη
ἔπαιζε τοῦ Μάη τὸ μῆλο.
Μ̤ιὰ τὸ μῆλο μ̤ιὰ τἀπίδι
εἶπα τεν· νὰ ζήσῃς κόρη!
δός κ’ ἐμὲν ἀπὲ τὸ μῆλον
γ̤ιά ’π’ τὸ μῆλο γ̤ιά ’π’ τἀπίδι
γ̤ιὰ ἀπ’ τὰ κόκκινά σου χείλη.

Ἐπῳδός.
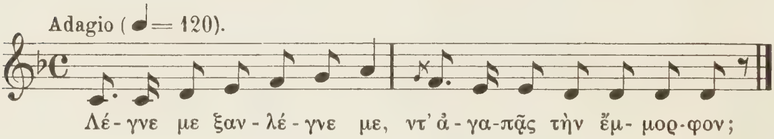

Κ' ἕναν λεβέντης Καίσαρος
κ' ἕνας καλὸς κουρσάρης (1)
μὲ τὰ μαχαίρ̠ια περπατεῖ
μὲ τὰ σπαθ̠ιὰ ζωσμένος
πῆρε τὸν νοῦν, 'πῆρε τὸν λογισμόν μου.

46.—ΛΕΓΝΕ ΜΕ ΞΑΝΛΕΓΝΕ ΜΕ

("Ἄδεται ἐν *Ἀργυρουπόλει* (Κ̠ιουμουσχανὲ) καὶ *Κοτυώροις* Ὀρδοῦ ὑπὸ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατὰ τὰς Ἀπόκρεω.— Χορὸς κύκλιος).

Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Ἐξακουστίδου.*

Λέγνε με ξανλέγνε με,
ντ' (2) *ἀγαπᾷς τὴν ἔμμορφον;*
Ντ ἀγαπῶ τὴν ἔμμορφον
καὶ τὴν καγκελόφρυδον (3)·
'πὤχει τὰ μέσα τὰ λιγνὰ
τὰ μαλλία τὰ μακρά,

(1) *κουρσάρης* = *ἀνδρειωμένος.* (2) *ντ'* = *διατί.* (3) *καγκελόφρυδον* = *τὴν ἡνωμένα φρύδ̠ια (ὀφρῦς) ἔχουσαν.*

κ' ἐγὼ εἶμαι σεβταλῆς
[πιλιλί κουζούμ, πιλιλί].
Παίρ' ὁ ἥλιον 'ς τὸ 'ρασὶν(1)
τὸ καρδόπο μ' λύεται(2)
ναὶ κουτσὶ(3) *μελαγχρενὴ*
μόναξον(4) *μ' ἕνα βραδύν.*

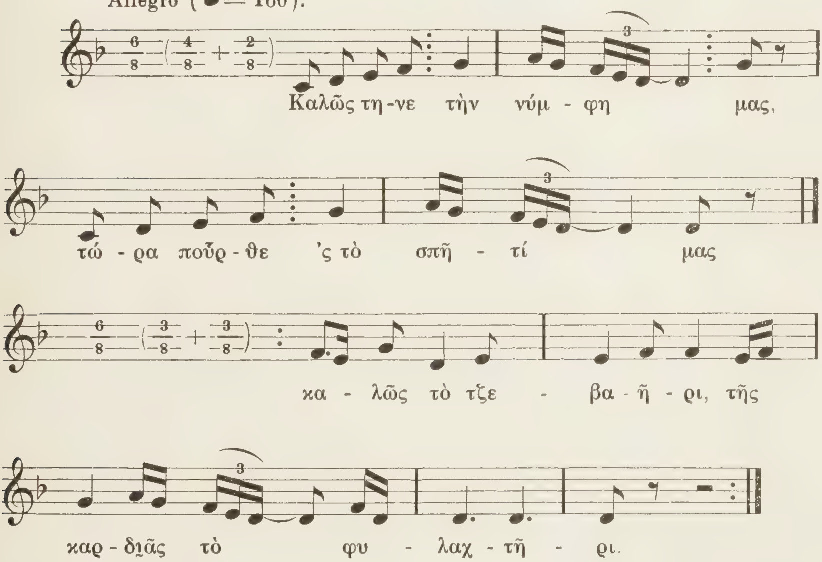
(ἡμιτελές).

47.—ΚΑΛΩΣ ΤΗΝΕ ΤΗΝ ΝΥΜΦΗ ΜΑΣ

("Ἄδεται ἐν *Τραπεζοῦντι, Κοτυώροις* καὶ *Ἀργυρουπόλει*, ὅταν μετὰ τὴν στέψιν ὁδηγῆται ἡ νύμφη εἰς τοῦ γαμβροῦ).

Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Ἐξακουστίδου.*

Allegro (♪ = 160).

(1) *Παίρ ὁ ἥλιον 'ς τὸ 'ρασὶν = βγαίνει ὁ ἥλιος εἰς τὴν ὅρασιν, φαίνεται* (2) *καρδὸπο μ' λύεται = ἡ καρδιά μου λυώνει.* (3) *κουτσὶ = κόρη.* (4) *μόναξόν με = φιλοξένησόν με μίαν νύκτα.*

Καλῶς τηνε τὴν νύμφη μας
τώρα ποὖρθε ᾽ς τὸ σπῆτί μας
καλῶς τὸ τζεβαῆρι(1)
τῆς καρδ̰ιᾶς τὸ φυλαχτῆρι.

Τίμα κόρη τὴν πεθερά σ᾽
τίμα καὶ τἀνδραδέλφ̰ια σου.
γ̰ιατ᾽ ἀφέντς(2) *τἀδέλφ̰ια σου*
καὶ φτᾳ̃ς(3) *ἄλλα ἀδέλφ̰ια.*

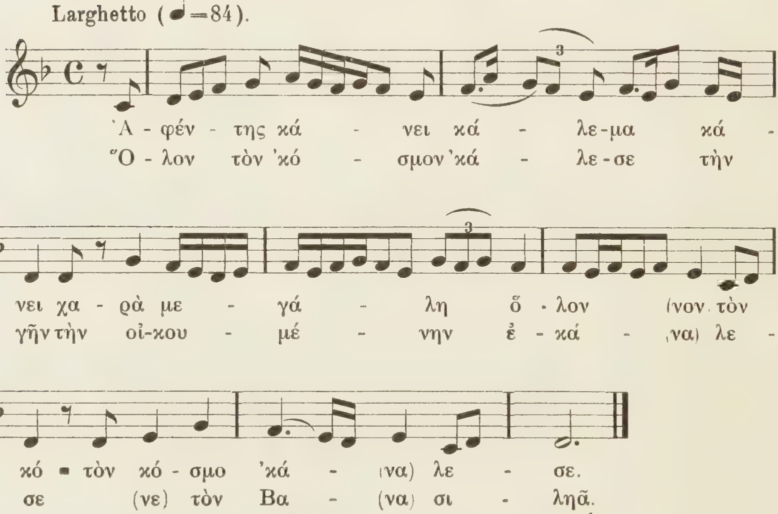
---

48. — ΑΦΕΝΤΗΣ ΚΑΝΕΙ ΚΑΛΕΜΑ

(Ἄδεται ἐν *Κερασοῦντι* ὑπὸ γηραλέων ἀνδρῶν, ὅταν ἡ νύμφη ὁδηγῆται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ).

Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Στολίκου.*

Larghetto (♩=84).
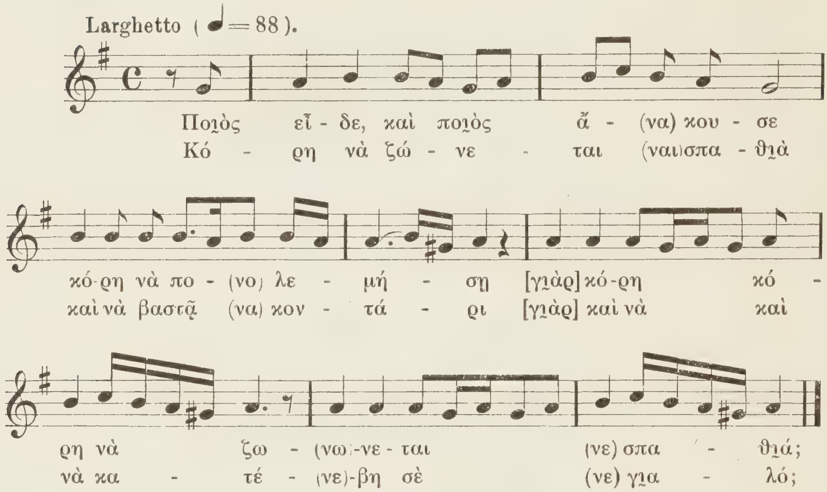

(1) *τζεβαῆρι=διαμάντι.* (2) *ἀφέντς=ἀφίνεις.* (3) *φτᾳ̃ς=κάμνεις.*

᾿Αφέντης κάνει κάλεμα
νάκει χαρὰ μεγάλη·
ὅλον τὸν κόσμο ᾿κάλεσε
τὴν γῆν τὴν οἰκουμένην·
ἐκάλεσε τὸν Βασιληᾶ
μὲ τὴν βασιλοπούλα.
Βαλεῖ κἐμένα κερναστὴ
᾿ς τῆς ταύλας τὸ κεφάλι.
Ὅλον τὸν κόσμον ᾿κέρασα
τὴν γῆν τὴν οἰκουμένην.
Ἐκέρασα τὸν Βασιληᾶ
καὶ τὴν βασιλοπούλα,
συντρόμαξε τὸ χέρι μου
καὶ ᾿πέσε τὸ ποτῆρι.
οὐδὲ ᾿ς τὴν γῆν εὑρέθηκε
μηδὲ ᾿ς τῆς γῆς τὸ μπάτο,
᾿ς τἀφέντι μου τὰ γόνατα
γενῆκε τρὰ κομμάτ̱ια
Ἐκάκωσε καὶ ἀφέντης μου
θέλει νά με πουλήση
οὐδὲ ᾿ς τὰ χίλ̱ια μ᾿ ἔδωσε
οὐδὲ ᾿ς τὰ δυὸ χιλιάδες·
σὲ μ̱ιᾶς ξανθῆς τὸ φίλημα
θέλει νά με πουλήση.

49.—ΠΟΙΟΣ ΕΙΔΕ ΚΑΙ ΠΟΙΟΣ ΑΚΟΥΣΕ

(Ἄδεται ἐν *Κερασοῦντι,* ὅταν ἡ νύμφη διὰ πρώτην φορὰν χορεύῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ.— Χορὸς κύκλιος).

Ὑπαγόρευσις *Χρίστου Στολίκου.*

Ποιὸς εἶδε καὶ ποιὸς ἄκουσε κόρη νὰ πολεμήσῃ,
κόρη νὰ ζώνεται σπαθιὰ καὶ νὰ βαστᾷ κοντάρι,
καὶ νὰ κατέβῃ σὲ γιαλὸ νὰ πάῃ νὰ πολεμήσῃ;
'Σ τὴν ἔμπα χίλιους ἔκοψε, 'ς τὴν ἔβγα δυὸ χιλιάδες,
καὶ 'ς τὰ κλωθογυρίσματα 'λάχε(¹) τὸν ἀδελφόν της.
—'Οπίσω, ὀπίσω, ἀδελφέ, ὀπίσ' καλανδρειωμένε!
Τὰ 'μάτια μου 'στραμπὴν(²) ἔχουν, τὰ χείλη μου φαρμάκι!
Κι' αὐτὴ παραπολέμησε καὶ 'λύθαν τὰ κουμπιά της,
καὶ 'λύθαν τὰ κουμπίσια της καὶ ἐφάνθην τὰ στήθια της.
—'Αγούρι'(³), μὴ κυττάζετε καὶ μὴ λιγοθυμᾶτε.
Κοριτσιακὸς ὁ πόλεμος, νυφαδιακὸς ὁ κοῦρσος(⁴)

(¹) *'λάχε=ἔλαχεν, εἶδεν.* (²) *στραμπὴν = ἀστραπήν, θόλωμα.* (³) *'Αγούρι'='Αγόρια εἰς τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν ἀγόρι.* (⁴) *Κοῦρσος =λάφυρα· κουρσεύω=καταστρέφω, λαφυραγωγῶ.*

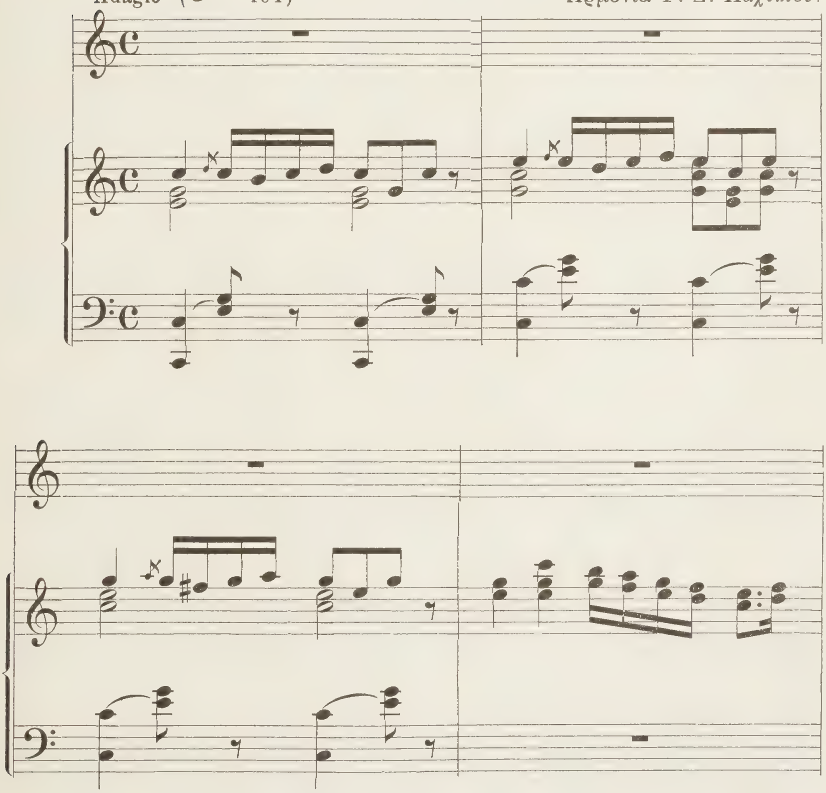
ΒΙΘΥΝΙΑ
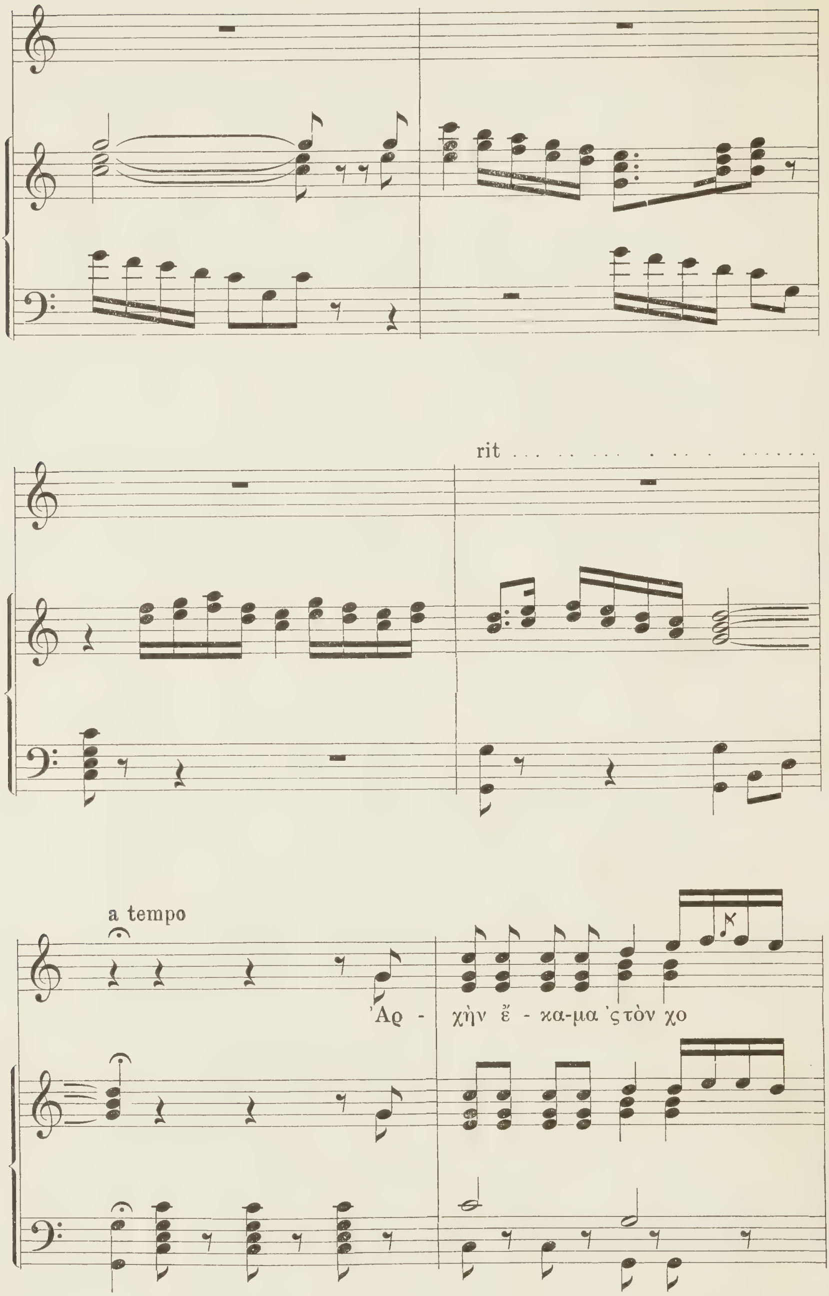
50. — ΑΡΧΗΝ ΕΚΑΜΑ 'Σ ΤΟΝ ΧΟΡΟ

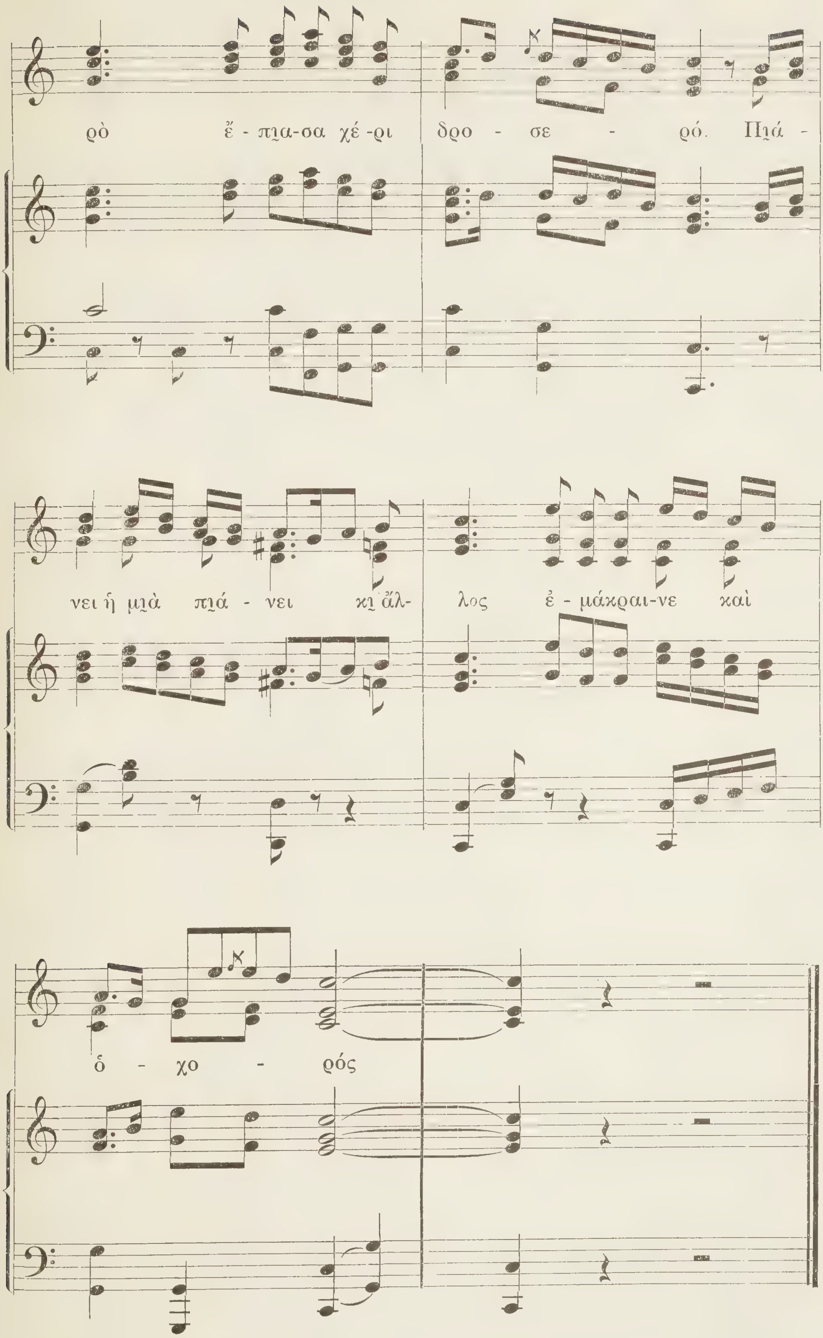
("Ἄδεται ἐν *Ρυσίῳ* ('Αρετσοῦ). — Χορὸς συρτός).

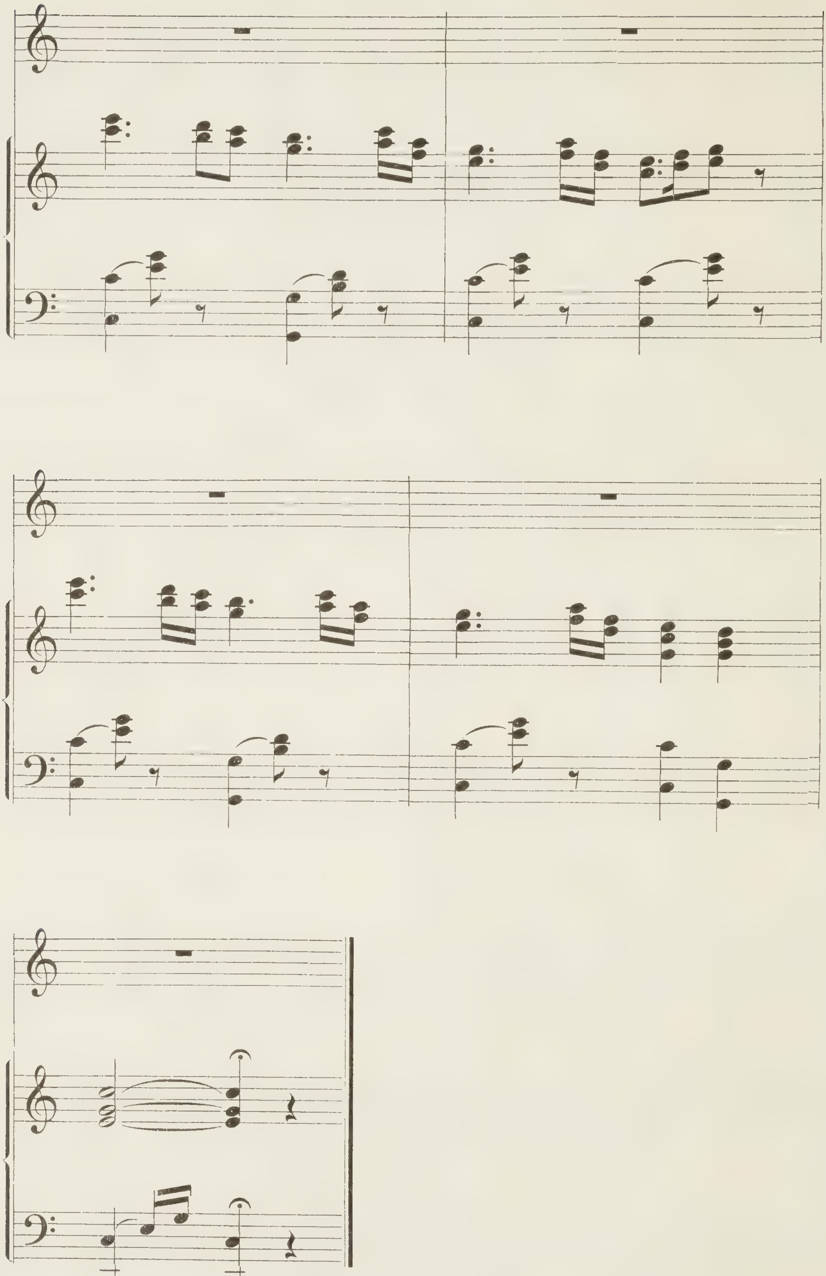
Ὑπαγόρευσις *Νικολάου Παπαδοπούλου.*

Adagio (♩ = 104) 'Αρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου.*

rit
a tempo
Ἀρ - χὴν ἔ - κα-μα ᾿ςτὸν χο

ρὸ ἔ - πι̯α-σα χέ -ρι δρο - σε - ρό. Πι̯ά -
νει ἡ μι̯ὰ πι̯ά - νει κι̯ ἄλ- λος ἐ - μάκραι-νε καὶ
ὁ - χο - ρός

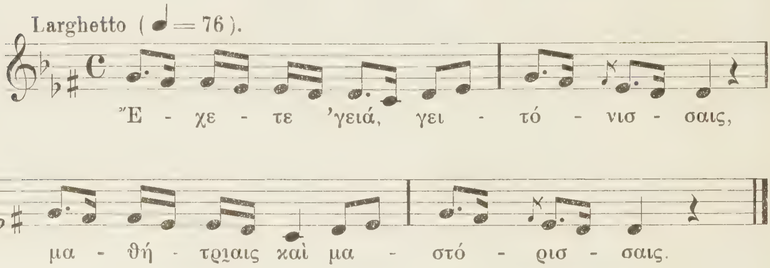
᾿Αρχὴν ἔκαμα ᾿ς τὸν χορὸν
ἔπ̮ιασα χέρι δροσερό·
π̮ιάν᾿ ἡ μ̮ιά, π̮ιάνει κ̮ι᾿ ἄλλος
ἐμάκραινε καὶ ὁ χορός.
Π̮ιάν᾿ κ᾿ ἡ ἀγαπίτσα μου,
᾿ποῦ καίει τὴν καρδίτσα μου·
᾿ποῦ καίει καὶ φλογίζεται
καμμ̮ιὰ φορὰ δροσίζεται.
Σὲ περιβόλι ἔμβηκα
κ̮ι᾿ ὅλα τὰ δένδρα ᾿ρώτησα.
— Πο̮ιὸ δένδρο δὲν κάμ᾿ καρπό;
— Τὸ κυπαρίσι τἀψηλό,
πὤχει ᾿ς τὴ ρίζα του νερό,
καὶ ᾿ς τὴν κορφὴ χρυσὸ σταυρὸ
καὶ ᾿πάνω ᾿ς τὸ χρυσὸ σταυρὸ
κάθεται πέρδικα καὶ ἀηδώ.(1)
῾Η πέρδικα βαστᾷ χαρτὶ
καὶ ὁ ἀετὸς βαστᾷ γραφή,
καὶ μέσα γράφει τὸ χαρτί·
«῞Οπ᾿ ἀγαπήσῃ κ̮ι᾿ ἀρνισθῇ.
τὸ αἷμά του νὰ κινηθῇ.
κ̮ι᾿ ὁπώχει δυὸ ἀγαπητικαὶς
νἄχῃ σαράντα μαχαιριαίς.
κ̮ι ὁπώχει τρεῖς καὶ τέσσαρες
νἄχῃ σαράντα πέντε.
κ̮ι᾿ ὁπ᾿ δὲν ἔχει οὔτε μ̮ιὰ
νὰ τόνε δίν᾿ ἡ Παναγ̮ιά.

(1) ᾿Αηδὼ = ᾿Αετός.

51.— ΕΧΕΤΕ ’ΓΕΙΑ, ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑΙΣ

(Ἄδεται ἐν *Ρυσίῳ* ὑπὸ τῶν παρθένων, ὅταν ὁδηγῆται ἡ νύμφη εἰς τοῦ γαμβροῦ τὴν οἰκίαν.

Ὑπαγόρευσις *Νικολάου Παπαδοπούλου.*

ΣΗΜ. Κατὰ τὸ αὐτὸ μέλος ᾄδονται καὶ οἱ κατώτεροι στίχοι, ὅταν ἡ μελλόνυμφος ἐνδύεται τὰ νυμφικά.

1 — *Κάθοντας πύργος φαίνεσαι*
ὀρθὴ σὰν κυπαρίσσι (ἀμάν).

2 — *Καὶ μέσ᾽ τὴν μέση τοῦ σπητιοῦ*
σὰν κρυσταλλένια βρύσι (ἀμάν).

3 — *Τὰ μαλλιά σου καὶ ὁ λαιμός σου*
σκλάβος γίνομαι ᾽δικός σου.

4 — *᾽Αμύγδαλο ἐτσάκισα*
καὶ μέσα σ᾽ ἐζωγράφισα.

5 — *Ἔχεις ᾽ς τὸ πηγοῦνι μῆλο*
᾽π᾽ ἀντικρύζει μὲ τὸν ἥλιο.

6 — *Ἔχεις τὰ μαλλιὰ μετάξι*
καὶ πλεγμένα μὲ τὴν τάξι.

7 — *Ἔχεις φρύδια σὰν γαϊτάνι*
᾽ποῦ ζωγράφος δὲν τὰ κάνει.
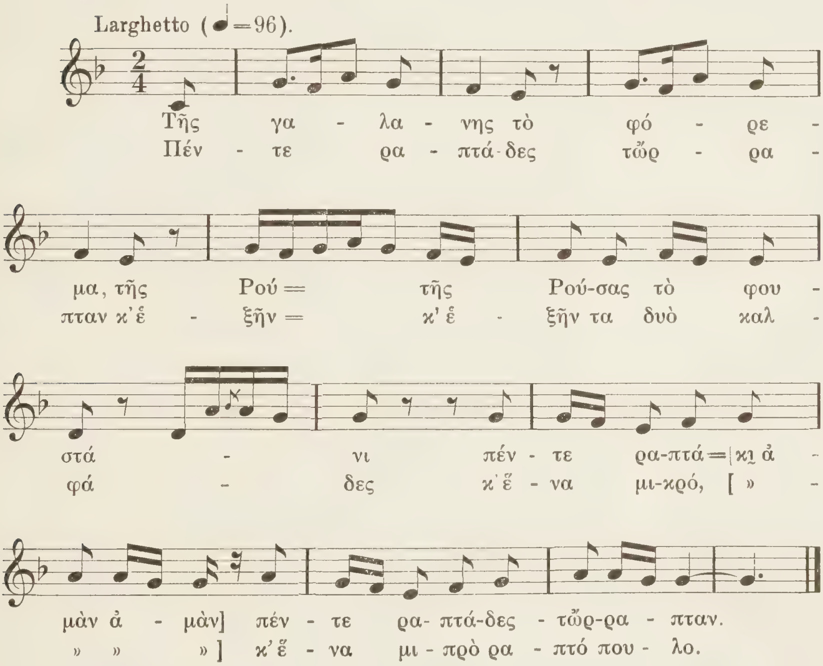
8 — *Ὁ νιόγαμβρος γαρύφαλλο*
καὶ ἡ νύμφη μαντζουράνα.

9 — *Καὶ ὁ σύντεκνος βασιλικὸ*
μὲ τὴν περικοκλάδα.

52.— ΤΗΣ ΓΑΛΑΝΗΣ ΤΟ ΦΟΡΕΜΑ

(Ἄδεται ἐν *Ρυσίῳ*. — Χορὸς κύκλιος).

Ὑπαγόρευσις τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Κυρίας *Α.* καὶ *Γ. Χαραλαμπίδου.*

Τῆς γαλανῆς τὸ φόρεμα
τῆς Ρούσας τὸ φουστάνι
πέντε ραπτάδες τῶρραπταν
κι' ἐξῆντα δυὸ καλφάδες·

κι᾽ ἕνα μικρὸ ῥαπτόπουλο
ῥάπτει καὶ τραγουδάει·
«Φουστάνι μου Βενέτικο,
καὶ πυκνοτσατισμένο(1)·
ἂς εἶχα τὴν κυράκα σου
᾽ς τὰ γόνατά μου ᾽πάνω
νὰ τὴν ποτίζω ζάχαρι
νὰ τὴν ταγίζω μέλι.

(Οἱ κάτω στίχοι εἶναι συμπλήρωσις μεταγενεστέρα, τῆς κυρίας Α. Χαραλαμπίδου)·

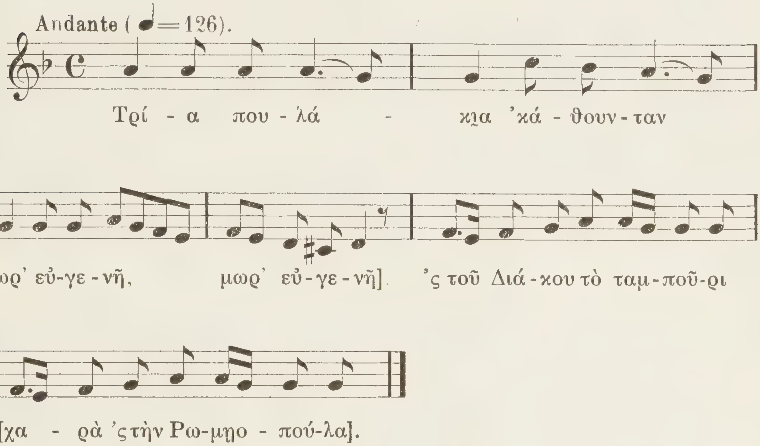
Ποὖχει τὰ ᾽μμάτια γαλανὰ
σὰν τοὐρανοῦ τὸ χρῶμα
᾽φρύδια πυκνὰ καὶ σπαθωτὰ
καὶ δακτυλίδι στόμα·
μέτωπο σὰν ἀλάβαστρο
καὶ μύτη σὰν κονδύλι·
μάγουλα τριαντάφυλλα
καὶ κοραλλένια χείλη·
ξανθὰ μαλλιὰ κι᾽ ὁλόσγουρα
χέρι λευκὸ κι᾽ ἀφράτο
σὰν τὴν λαμπάδα ἀνάστημα·
πόδι ῥοδοχιονάτο
ἀγγελικὸ χαμόγελο
᾽δόντια μαργαριτάρι.
Ποιὰ κι᾽ ἄλλη σὰν τὴν κυράκα σου
ἔχει περίσσεια χάρι;

(1) *πυκνοτρυπημένο.*

53.— ΤΡΙΑ ΠΟΥΛΑΚΙΑ 'ΚΑΘΟΥΝΤΑΝ

("Ἄδεται ἐν *Ρυσίῳ*. — Χορὸς κασάμπικος).

Ὑπαγόρευσις *Νικολάου Παπαδοπούλου.*

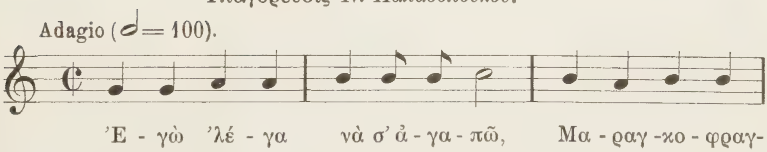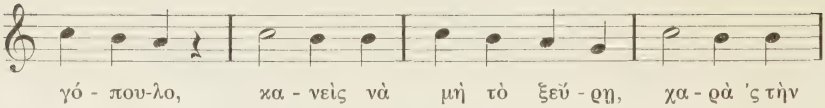

ΣΗΜ. Τὸ ποιητικὸν κείμενον τοῦ ᾄσματος εὑρίσκεται ἐν τοῖς κοινοῖς 'Ανθολογίοις.

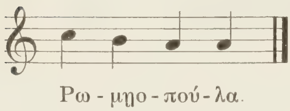
54.— ΕΓΩ 'ΛΕΓΑ ΝΑ Σ' ΑΓΑΠΩ

("Ἄδεται ἐν *Ρυσίῳ*. —Χορὸς κύκλιος).

Ὑπαγόρευσις *Ν. Παπαδοπούλου.*

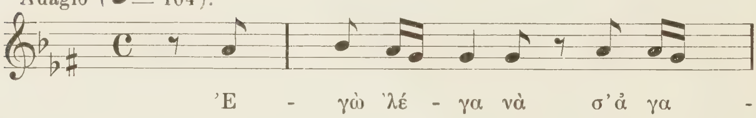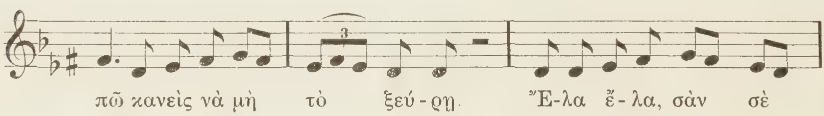
---

55. — ΕΓΩ 'ΛΕΓΑ ΝΑ Σ' ΑΓΑΠΩ

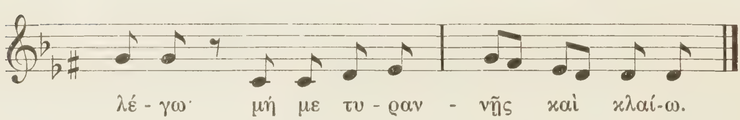
("Ἄδεται ἐν *Ρυσίῳ*. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ν. Παπαδοπούλου*.

Adagio (♩= 104).

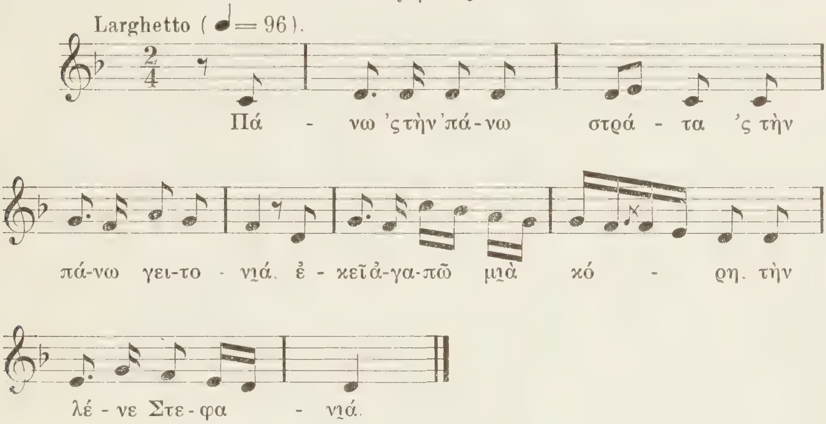

---

56. — ΠΑΝΩ 'Σ ΤΗΝ 'ΠΑΝΩ ΣΤΡΑΤΑ

("Ἄδεται ἐν *Ρυσίῳ*. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις τῆς κυρίας *Αἰκατερίνης Γ. Χαραλαμπίδου,* τῆς καὶ μουσουργοῦ τοῦ ᾄσματος.

Πάνω 'ς τὴν 'πάνω στράτα
'ς τὴν πάνω γειτονι̯ά,
ἐκεῖ ἀγαπῶ μιὰ κόρη
τὴν λένε στεφανι̯ά.
"Εχει καὶ μαῦρα μάτια
καὶ ξανθὰ μαλλι̯ὰ
τὸν ἥλι̯ο τὸν θαμπόνει
ἀπ' τὴν ἐμμορφι̯ά.
'Ανάμεσα 'ς τὸ στῆθός της
ἔχει καὶ μίαν ἐληά,
τὸν ἥλι̯ο θαμπόνει
'πὸ τὴν ἐμμορφι̯ά.
'Απὸ τὴν πολλὴ ἀγάπη,
ὁποῦ τὴν εἴχαμε
τὰ δυό μας σὲ μι̯ὰ κλίνη
'κοιμηθήκαμε.

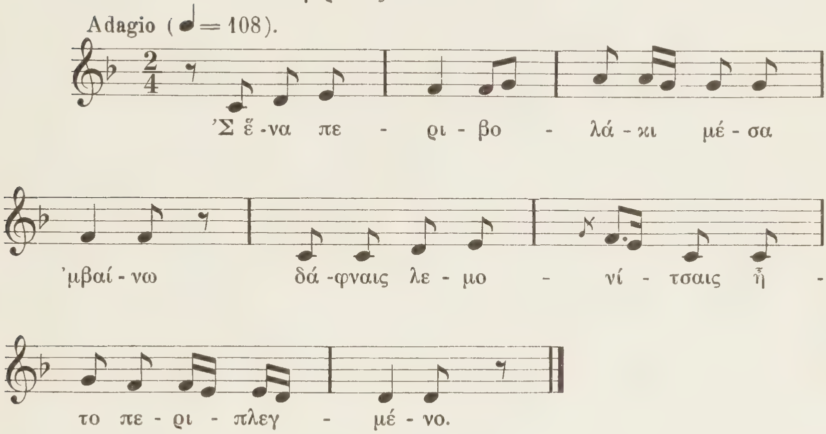
Τὰ πάθη ὁ εἷς τοῦ ἄλλου
ἐδιηγηθήκαμε.
καὶ τὸ προσκέφαλό μου
ἦτονε χαμηλό.
ἐκόμπωσε ὁ ὕπνος
νὰ ᾿νοιώσω δὲν ᾿μπορῶ
μὰ ἐκείνη εἶχε ἔννοια
καὶ πρωτοξύπνησε
μὲ ζαχαρένι̯ο στόμα
γλυκὰ μοῦ ὡμίλησε.
— Σήκω, πουλί μου, σήκω.
κι̯ ἡ μάνα μ᾿ ἔρχεται
νὰ μὴν σὲ ᾿δῇ ᾿ς τὸ στρῶμά μου,
γι̯ὰ θὰ μαλώσετε.
Σηκώνομ᾿ ὁ καϊμένος
ἀπὸ τὴν βαθει̯ὰν αὐγὴ
δύο ὥραις νὰ ᾿ξημερώσῃ.
Νά! κράζουν οἱ πετεινοί.
Σηκόνομαι ὁ καϊμένος πάλιν
καὶ ὁ ἥλιος ᾿ς τὰ βουνά,
κι̯᾿ ἄνθρῶποι τοῦ χωρι̯οῦ
᾿πηγαίνανε γι̯ὰ δουλι̯ά.
Σηκώνομαι ὁ καϊμένος
καὶ δέν την ἐθωρῶ
τὰ ρουχά μου νὰ βάλω
τρέμω καὶ δὲν ᾿μπορῶ.

---

57. —'Σ ΕΝΑ ΠΕΡΙΒΟΛΑΚΙ ΜΕΣΑ 'ΜΒΑΙΝΩ

("Ἄδεται ἐν *Ρυσίῳ* τῆς Βιθυνίας.— Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ν. Παπαδοπούλου.*

'Σ ἕνα περιβολάκι μέσα 'μβαίνω
δάφναις λεμονίτσαις ἦτο περιπλεγμενο·
δάφναις λεμονίτσαις καὶ πορτοκαλίτσαις
τὰς ἐτριγυρνούσανε ἔμμορφαις κοπελίτσαις
Ζητῶ τὴν λεμονι̯ὰ λεμόνι ἕνα·
μὰ ἐκείνη λέγει· «τἄχω μετρημένα».
Ζητῶ τὴν λεμονι̯ὰ λεμόνι̯α δύο·
μὰ ἐκείνη λέγει· «ἐγὼ δὲν σέ τα δίδω».
Ζητῶ τὴν λεμονι̯ὰ λεμόνια τρία·
μὰ ἐκείνη λέγει· «παρ' ἀπὸ τὰ φύλλα».
— Θυμήσου λεμονι̯ὰ πῶς θὰ γηράσῃς,
θὰ πέσουνε τὰ φύλλα σου νὰ κιτρινοχλωμι̯άσῃς.
— Ἐγώ θ' ἀνθίσω καὶ θὰ λουλουδίσω
νέους καὶ νέας θά τους δαιμονίσω.

58.—ΜΙΑ ΜΑΝΑ ΕΙΧΕ ΕΠΤΑ ΓΥΙΟΥΣ

(Ἥδετο ἐν *Ρυσίῳ* ἐν οἰκογενειακαῖς συναναστροφαῖς).

Ὑπαγόρευσις *Δεσποινοῦς Σαράντη*.

Μιὰ μάνα εἶχε ἑπτὰ γυιοὺς καὶ ἑπτὰ νυφάδες
καὶ μιὰ μοναχοκόρη 'ς τὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουε
καὶ 'ς τὸ φέγγος τὴν ἔπλεκε καὶ 'ς τὸ ἡλιοκατέβασμα τὴν [ἐστόλιζε.
Προξενητιὰ τὴν ἔρχεται ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα.
Οἱ ἑφτὰ γυιοὺς δὲν ἤθελαν καὶ οἱ ἑπτὰ νυφάδες
καὶ ὁ Κωνσταντῆς ἤθελε νὰ τὴν ἐδώσῃ 'ς τὰ μακρυά.
— Σὰν μ' ἔρθῃ πίκρα καὶ χαρὰ ποιὸς θὰ παρηγορήσῃ;
εἶπε καὶ ὁ Κωνσταντῆς· ἐγὼ θά σε παρηγορήσω.
Πεθαίνανε οἱ ἑφτὰ γυιοὺς καὶ οἱ ἑφτὰ νυφάδες,
καὶ ἡ μάνα της μπαινοέβγαινε μὲ τὰ μαλλιὰ 'ς τὰ χέρια [καὶ ἔκλαιε·
— Ἀνάθεμά σε, Κωνσταντῆ, καὶ τρισκαταραμένε,
ποῦ μ' ἔκαμες κ' ἔδοσα τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα·
οὐδὲ μακρυὰ οὐδὲ κοντά, κάτω 'ς τὴν Βαβυλῶνα.
Ἀπὸ τὸ θρῆνος ποῦ ἔκαμε, 'ταράχθηκε τὸ μνῆμα.
Βάλει τὸ χῶμα μιὰ μεριὰ καὶ τὸ κυβοῦρι [1] *τὴν ἄλλη*
τὸ μαῦρό του δίνει βυτσιὰ [2] *'ς τὴν Βαβυλῶνα πάει.*
Ἐκεῖ χορὸς χορεύανε καὶ ἡ Ἀρετὴ χορεύει.
— Ἄϊντε νὰ πᾶμε, Ἀρετή, κ' ἡ μάνα σου σὲ θέλει.
— Γιὰ διὲς τοῦ σκύλου τὸν υἱό, ποῦ ξεύρει τὄνομά μου;
— ἐγὼ δὲν εἶμαι σκύλου γυιός· μόν' εἶμαι ἀδελφός σου ὁ [Κωνσταντῆς.
— Ποῦ εἶναι τὰ μουστάκια σου, ποῦ εἶναι ἡ θωριά σου,
ποῦ εἶναι καὶ ὁ πλεκτζές σου; [3]

[1] *κυβοῦρι* = *νεκροκρέββατον*. [2] *βυτσιὰ* = *βεργιά*. [3] *Παρώτια μαλλιά, ζουλοῦφι.*

— Πολλὴ ἀρρώστια μὲ ἤρθενε καὶ ᾿πέσαν τὰ μουστάκια μου,
καὶ ᾿πέσαν τὰ μαλλι̯ά μου καὶ ᾿χάθηκε ἡ θωρι̯ά μου.
—῞Αϊντε, νὰ πᾶμε, ᾿Αρετή, κι̯᾿ ἂς εἶσαι καθὼς εἶσαι.
Τὴν ἔκατσε ᾿ς τὸ μουλάρι καὶ τὴν ἐπήγαινε.
᾿Σ τὸν δρόμο ποῦ πηγαίνανε πουλι̯ὰ καὶ κελαδούσανε.
Γι̯ὰ δι̯ὲς ᾿ς τὸν κάτω κόσμο, γι̯ὰ δι̯ὲς τί γένεται!
νὰ προπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀποθαμμένοι!
— Πουλάκι̯α εἶν᾿ κι̯᾿ ἂς κελαδοῦν, πουλάκι̯α εἶν᾿ κι̯᾿ ἂς λένε,
νὰ προπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀποθαμμένοι.
— Πήγαινε σὺ ᾿ς τὸ σπῆτι κ᾿ ἐγὼ θὰ πά᾿ νὰ δέσω τὸ μαῦρό μου.
Πάει χτυπάει τὴν πόρτα.—῎Ανοιξε, μάνα μ᾿, ἄνοιξε,
καὶ ἡ ᾿Αρετή σου εἶμαι.—Κόρη μ᾿, καὶ ποι̯ὸς σ᾿ ἔφερε;
—῾Ο Κωνσταντῆς μ᾿ ἔφερε, ἀδελφός μου ὁ Κωνσταντῆς.
— Νὰ πᾶμε νὰ τὸν εὕρωμε . . . .
Μάνα καὶ κόρη ᾿πῆγαν ᾿ς τὸ μνῆμα τὸν ηὗραν μισοπα-
[ραχωμένο.

(*ἡμιτελές*).
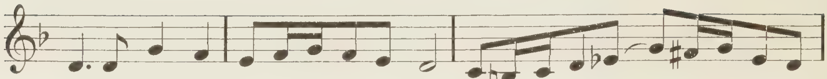
ΣΗΜ. Τὸ ᾆσμα τοῦτο ἀρρύθμως πως ἐγράφη, διότι ἡ ὑπαγορεύσασα γραία, ἕνεκα τοῦ ἀσθενοῦς μνημονικοῦ της ἀτελῶς ὑπηγόρευεν τοὺς στίχους ἀτελέστερον δὲ καὶ ἀσταθέστερον τὸ μέλος, τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τούτου δὲν ἠδυνήθημεν νὰ παρασημάνωμεν.

59.—ΣΕ ΤΙ ΠΑΚΤΖΕ ᾿ΚΑΤΕΒΗΚΕΣ

(῎Αδεται ἐν *Ρυσίῳ* ὅταν στολίζεται ἡ νύμφη ὑπὸ τῶν φίλων της).

῾Υπαγόρευσις *Μαργιώρας Πέτρου Αὐεργέτου*.

Largo (♩=96).

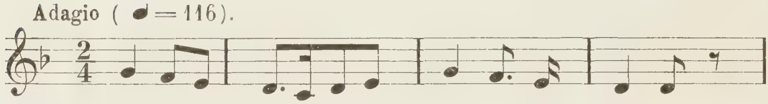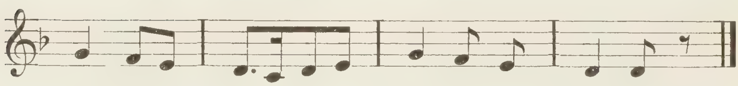

Ἐπῳδός.

(Τσάκισμα — Κοτσάκι).

Adagio (♩= 116).

Α′.

Σὲ τί πακτζὲ ᾿κατέβηκες
καὶ ᾿δ̰ιάλεξες καὶ ᾿πῆρες
᾿πῆρες καὶ τὸ γαρύφαλλο
κ̰ι᾿ ἄφησες τὴς κρίνες.

Ἐπῳδός.

Ἔχεις τὸν λαιμὸ δεμένο
μαστραπᾶς ζουγραφισμένο

Β΄.

Κάθοντας πύργος φαίνεσαι
ὀρθὴ σὰν κυπαρίσσι,
καὶ μέσ᾽ τὴν μέση τοῦ ὀδᾶ(1)
μιὰ κρυσταλλένια βρύσι.

Ἐπῳδός.

Ἔχεις πρόσωπο σὰν μῆλο
᾽π᾽ ἀντικρύζει μὲ τὸν ἥλιο.

Γ΄.

Ἥσουνα στύλος τοῦ σπητιοῦ
καὶ κλειδαριὰ τῆς πόρτας
καὶ τῆς νενές σου καρδιακιὰ
ἤσουνα ἀπὸ τὰ πρῶτα.

Ἐπῳδός.

Ἔχεις πρόσωπο σὰν δίσκο
κι ὅπου πάγω ἐσένα βρίσκω.

Δ΄.

Ἐσὺ εἶσαι χαϊδευμένη μου
κλειδὶ τῆς Ἐγγλιτέρας
φεγγάρι ἀπ᾽ ἑσπερινοῦ
καὶ ἥλιος τῆς ἡμέρας.

Ἐπῳδός.

Εἶσαι ἥλιος τῆς ἡμέρας
καλοκαιρινὸς ἀέρας.

(1) *Ὀδᾶς = δωμάτιον· λέξις τουρκική.*

Ε΄.

Ὅταν ἀνοίξω νὰ σὲ 'πῶ
'παινέματα καὶ χάραις,
ἀπ' τὰ νύχῐα ὥς τὴν κορφὴ
σὲ βρίσκω νοστιμάδες.

Ἐπῳδός.

Εἶσαι ἥλῐος καὶ φεγγάρι
κῐ' ἀπὸ τὸν Θεὸν ἔχεις χάρι.

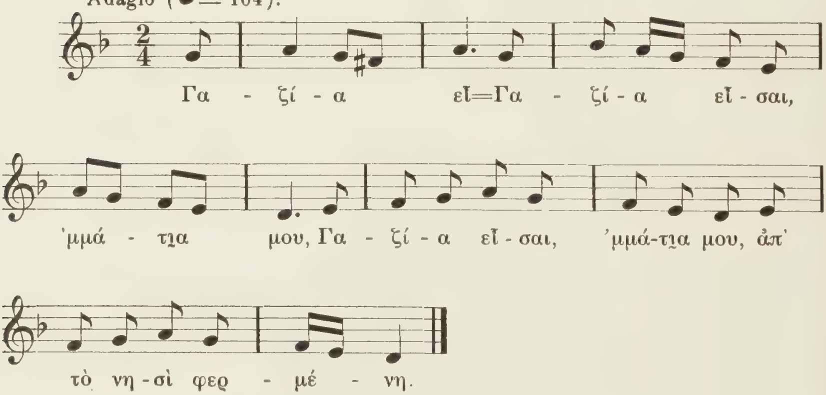
---

60. — ΓΑΖΙΑ ΕΙΣΑΙ, 'ΜΜΑΤΙΑ ΜΟΥ

("ΑΙδεται ἐν *Ρυσίῳ*.— Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ζωήτσας Φραγκούλη*

Adagio (♩= 104).

Γαζία εἶσαι, 'μμάτῐα μου,
ἀπ' τὸ νησὶ φερμένη,
ἡ ὥρα 'ποῦ σ' ἀγάπησα
ἦτον εὐτυχισμένη.

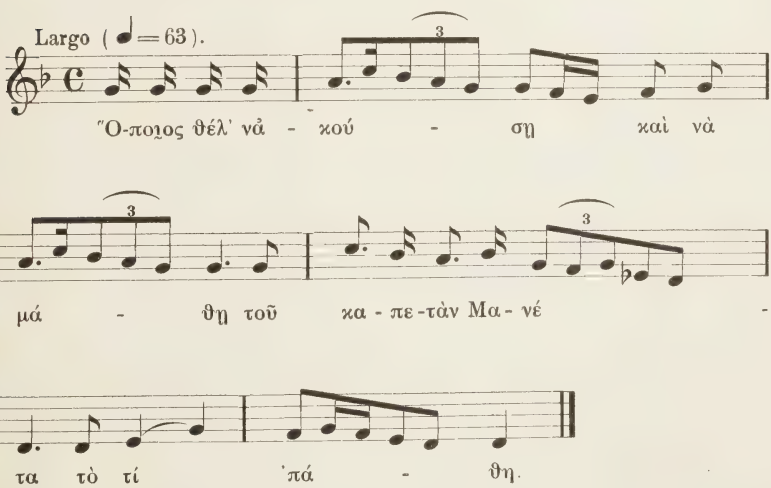
Γαζία εἶσαι, 'μμάτια μου,
ἀπ' τὴν μέσ' Ἑλλάδα,
'ποῦ ηὗρες τέτοιαν ἐμμορφιὰ
τέτοια νοστιμάδα.
Γαζία εἶσαι, 'μμάτια μου,
δποῦ μοσχομυρίζει
ἔτσι καὶ ἡ καρδίτσα μου
ἐσένα λαχταρίζει
Γαζία πρῶτον ἄρχισα
σ' ἐπαίνεσα, γαζία,
γαζία σὲ παρώμοιαζα
ἀλλὰ εἶσαι κυρία.

---

61. — ΟΠΟΙΟΣ ΘΕΛ' Ν' ΑΚΟΥΣῌ

("Ἄδεται ἐν *Ρυσίῳ* εἰς οἰκογενειακὰς συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις *Χ'' Χριστοδουλίνας Καπετὰν Βαλάσση.*

Ὅποι̯ος θέλ' νἀκούσῃ καὶ νὰ μάθῃ
τοῦ καπετὰν Μανέτα τό τί 'πάθη.
Ἤτανε καπετάνι̯ος ξακουσμένος,
ἤτανε καὶ 'ς τὴν Μῆλο 'πανδρευμένος.
Εἶχε μι̯ὰ γυναῖκα ἀπ' τὸ κάστρο
ἔλαμπε ἡ ὠμορφι̯ά της σὰν τὸ ἄστρο.
Γράμμα τὸν ἦρθε ἀπὸ τὴν Ρουσσία
νὰ πάῃ νὰ δουλέψῃ τὴν βασιλεία.
Δὲν ἔχει μάνα, δὲν ἔχει κύρη
ν' ἀφήσῃ 'ς τὸ σπῆτί του νοικοκύρη.
Ἕνας παπᾶς 'δικός του τροπικός του,
τὸν ἄφησε 'ς τὸ σπῆτί του, 'ς τὸ σπητικό του·
ἀκόμα δὲν ἀλάργαρε ἀπὸ τὸ Τὰλ-μπογάζι
ἀρχίνησε ὁ τρελλο-παπᾶς νὰ τὴν πειράζῃ.
—Ἄϊντε, Παπᾶ μου, φεύγα ἀπὸ 'μένα,
μὴ βάλω καὶ σὲ κόψουνε μαλλι̯ὰ καὶ γένεια.
Ἄϊντε, Παπᾶ μου, πᾶνε 'ς τὴν δουλει̯ά σου
μὴ βάλω καὶ σὲ κόψουν καὶ τὴν λειτουργι̯ά σου.
Τότε ὁ τρελλο-παπᾶς ξέρεις τί κάνει;
Πέρνει χαρτὶ καὶ πέννα καὶ 'κάτε(¹) γράφει.
γραφὴ γραμμένη καὶ μὲ τὴν μαύρη βούλλα βουλομένη.
«Ἤξευρε, καπετᾶνέ μου, ἡ κυρά σου
'βουλήθη νἀπαρνήσῃ τὴν ἀφεντι̯ά σου,
μὲ ἄλλους καπετάνους ἐσυμβουλήθη
καὶ σένα, καπετᾶνέ μου, θὲ νὰ σ' ἀφήσῃ.»
Τὸ πέρνει ὁ καπετᾶνος καὶ τὸ διαβάζει
καὶ 'πάνω 'ς τὴν κουβέρτα καὶ σουλατσάρει·
καὶ τὸ Τζενέτη κράζει 'ς τὴν κάμαρά του
νά τον ἐπῇ τὰ λόγι̯α του τὰ μυστικά του.
—Ἄϊντε, νὰ πᾷς 'ς τὴν Μῆλο μὲ τὴν βουλή μου
νὰ φέρῃς τὴν γυναῖκά μου καὶ τὸ παιδί μου.

(¹) 'κάτε = ἐκάθησε.

Πέρνει τὴν σκαμπαβία[1] *ἀπὸ τὸ καράβι*
'ς τὴν Μῆλο 'ς τὸ Πόρτο πάει καὶ ἀράζει.
— Ποι̯ὰ εἶναι ἡ γυναῖκα τοῦ καπετὰν Μανέτα;
ὁ ἄνδρας της πολλὰ πολλὰ τὴν ἐχαιρέτα.
'Σ τὴν κάμαρά της μπῆκε γι̯ὰ ν' ἀλλάξῃ
νὰ βάλῃ τἄλλα ροῦχά της τὰ πατρογονικά της.
Ὅταν τὴν κατεβάζαν ἀπὸ τὴν σκάλα
κυρὰ καὶ καπετάνι̯α τὴν 'φωνάζανε.
Ὅταν τὴν 'πηγαίνανε μέσ' τὴν φελούκα[2]
ἡ πέτραις καὶ τὰ ξύλα τὴν ὡμιλούσανε.
Μπαίνει ἡ καπετάνι̯α μέσ' τὸ καράβι
καὶ τὴν ἐβλέπει καὶ τὴν κυττάζει
καὶ μὲ τὸν νοῦν του βάζει τί νά την κάμῃ.
Τὸν μάγειρό του κράζει 'ς τὴν κάμαρά του·
κάνει νά την φιλέψῃ
καὶ μέσα τὸ φαρμάκι νὰ φαρμακέψῃ·
ὁ μάγειρος τὴν ἐλυπήθη
καὶ βάζει τὸ φαρμάκι μέσ' τὸ κρασί της.
Εἶδ' ὁ Θεὸς τὴν ἀδικι̯ά της
καὶ χύνει τὸ κρασὶ μέσ' τὴν ποδι̯ά της·
βγάλτε τηνε ἔξω 'ς ἕνα λαγκάδι
ἐκεῖ νά την ἐδείξετε τὸν μαῦρο Ἅδη.
Πῆγε νὰ προβάλῃ μέσ' τὴν φελούκα.
καὶ τὸ μωρό της τὴν τραβάει 'πὸ τὴν φούστα.
— Ἀφες με, μωρό μου, νὰ ἔβγω ἔξω νὰ σεργι̯ανίσω
σὲ μία σὲ δύο ὥραις καὶ νὰ γυρίσω.
Μιὰ τρουμπουνι̯ὰ τὴν δίνει ἐπάνω 'ς τὴς πλάταις
'ς τὴς ἄσπραις κρυσταλλένι̯αις καὶ 'ς τὴς παχνάταις.
— Τί τοὔκαμα τἀνδρός μου καὶ μὲ σκοτόνει
ἄδικα τὴν καϊμένη μὲ θανατόνει;

[1] *μεγάλη λέμβος.* [2] *βάρκα, λέμβος.*

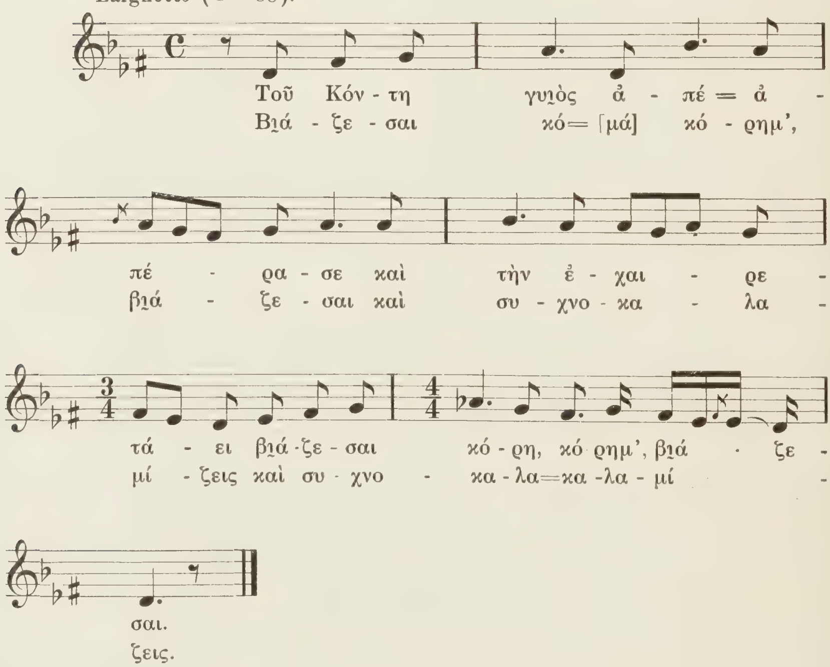
Δὲν ἔχω μάνα, δὲν ἔχω ἀδέρφια
νὰ κάμω τὸν Μανέτα τὸ τί τον 'πρέπαν.
Ἀπὸ σαράντα 'μέραις κι̯' ὕστερη κλαίει καὶ πάει
'ς τὸν τάφον της ἐπάνω καὶ ἀναστενάζει.
— Σήκω ψιλή μου, σήκω λιγνή μου!
Κλαίει καὶ δὲν μερώνει(1) τὸ παιδί μου!

62.— ΤΟΥ ΚΟΝΤΗ ΓΥΙΟΣ ΑΠΕΡΑΣΕ

(Ἄδεται ἐν *Ρυσίῳ* εἰς διασκεδάσεις καὶ εὐωχίας).

Ὑπαγόρευσις *Χ" Χριστοδουλίνας Καπετὰν Βαλάσση.*

Larghetto (♩=88).

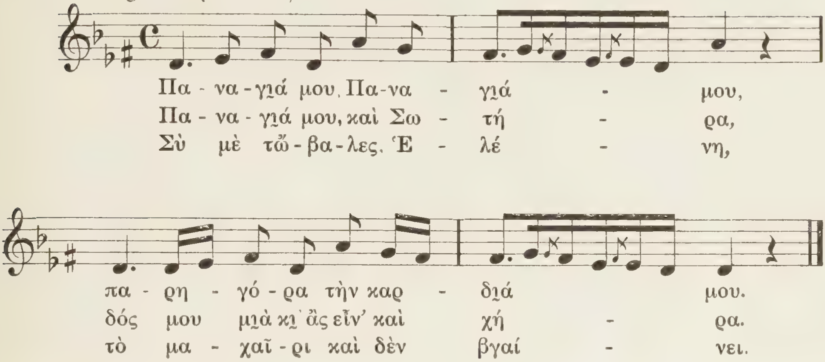

(1) *δὲν ἡσυχάζει.*

Ἐπῳδός.

(Τσάκισμα. — Κοτσάκι).

Larghetto (♩= 88).

ΣΗΜ. Ἡ ἐπῳδός, *τσάκισμα* ἢ καὶ *κοτσάκι* λεγόμενον, ᾄδεται κατόπιν ἑκάστης ᾠδικῆς στροφῆς τοῦ ᾄσματος.

Τοῦ Κόντη γυιὸς ἀπέρασε
καὶ τὴν ἐχαιρετάει.
— Βι̯άζεσαι, κόρη μ', βι̯άζεσαι
καὶ συχνοκαλαμίζεις.
Γραμμένη σ' ἔχω 'ς τὸ χαρτὶ
'ς τὸ ἀργυρὸ τὸ χτένι
'ς τὴν ἄκρη τῆς σαΐτας σου
σ' ἔχω ζωγραφισμένη.
— Ἔννοι̯α σου, σκύλ' Ἀρετή,
σκυλοκαταραμένη,
καὶ δὲν θ' ἄλθουν τἀδέλφι̯α σου
κι̯ ἂν δέν το 'μολογήσουν.
— Τί εἶδες, μάνα μ', τί θὰ πῇς
καὶ τί θὰ 'μολογήσῃς;
— Ποῦ εἶναι, μάνα μ', ἡ ἀδελφή,
ποῦ εἶναι ἡ ἀδελφή μας;

— Μιὰ ἀδελφή, μόν' ἀδελφὴ
καὶ 'κείνη πλανεμένη.
— Μάνα μ', ποιὸς τὴν 'πλάνεσε.
καὶ εἶναι πλανεμένη;
— Τοῦ Κόντη ὁ γυιὸς ἀπέρασε
καὶ τὴν ἐχαιρετάει.
Ἕνας τὴν πιάνει ἀπ' τὰ μαλλιὰ
κι' ἄλλος ἀπ' τὰ χέρια·
ὁ τρίτος ὁ μικρότερος
βγάλει καὶ τὴν σκοτόνει.
Τοῦ Κόντη ὁ γυιὸς σὰν τἄκουσε
ἔπεσε καὶ 'λιγώθη.
Χρυσὸ μαχαῖρι ἔβγαλε
ἀπ' ἀργυρὸ θηκάρι
σιγὰ σιγὰ τὸ ἔβγαλε
καὶ 'ς τὴν καρδιά του μπῆκε.
'Σ ἕνα μνῆμα τὴς βάλανε
'ς ἕνα χρυσὸ κυβοῦρι(¹).
Ἡ κόρη 'βγῆκε λεμονιὰ
Ὁ νέος κυπαρίσσι·
φυσάει βοριᾶς τὴν λεμονιὰ
φιλεῖ τὸ κυπαρίσσι.
Γιὰ διὲς τοῦ σκύλου τὸν γυιὸ
τῆς σκύλας καὶ τὴν κόρη.
'Σ τὰ ζῶντας ἀγαπιούντανε
'ς τὸν πεθαμὸ φιλιούντανε! . . .
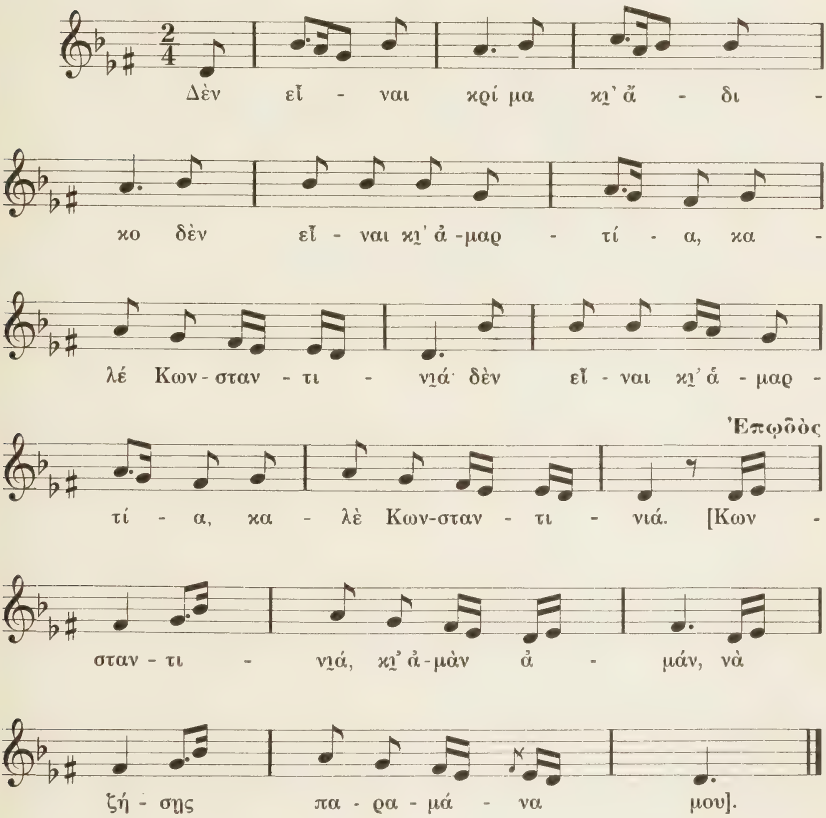
(¹) κυβοῦρι = σεντοῦκι, νεκροκράββατον.

63. — Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑ

("Ἄδεται ἐν *Ἀρτάκῃ* (Κυζίκου) ὡς καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις τῆς Βιθυνίας καὶ Καππαδοκίας. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Κ. Καπκανῆ* καὶ *Ι. Ἀμβροδῆ.*

Adagio (♩= 100).

1 *Δὲν εἶναι κρῖμα κι̯ ἄδικο*

(δὶς) Δὲν εἶναι κι̯ ἁμαρτία, (Καλὴ Κωνσταντινι̯ὰ)

2 *νὰ τυραννῶ τὴν νειότη μου*

(δὶς) χωρὶς καμμι̯ὰ αἰτία, (Καλὲ Κωνσταντινι̯ά).

Ἐπῳδός.

Κωνσταντινι͜ὰ καὶ Ἄννα μου
νὰ ζήσῃς παραμάνα μου.

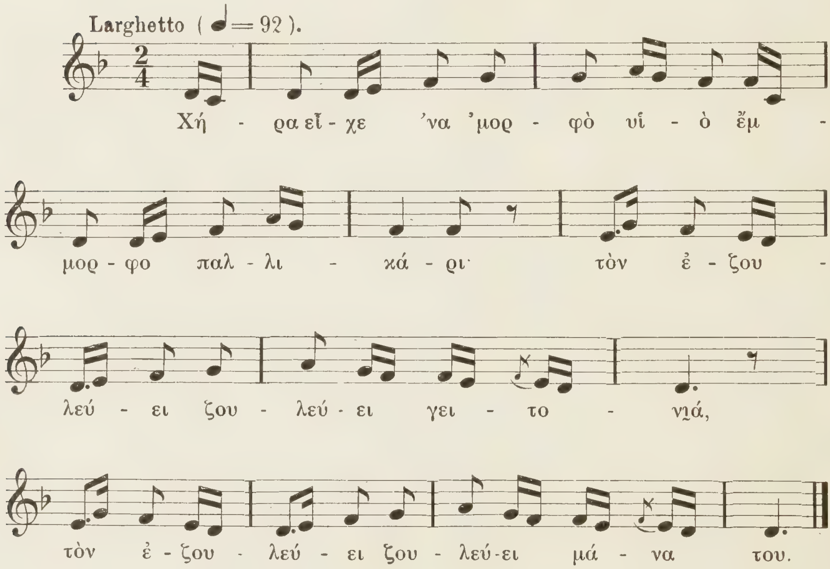
ΣΗΜ. Συνέχειαν ἴδε νέας Ἀνθολογίας

---

64. — ΧΗΡΑ ΕΙΧΕ 'ΝΑ 'ΜΟΡΦΟ ΥΙΟ

(Ἄδεται ἐν *Κουρὶ* τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Πουλχερίας Θωμᾶ.*

Χήρα εἶχε ἕνα ἔμμορφο γυ͜ιό,
ἔμμορφο παλλικάρι·
τὸν ἐζουλεύει ἡ γειτονι͜ὰ
τὸν ἐζουλεύει ἡ χώρα·

τὸν ἐξουλεύει ἡ μάνα του
ἄνδρα νά τον ἐπάρῃ.
—Ἄϊντε, γυιέ μ', νὰ φύγωμε
νὰ πᾶμε 'ς ἄλλα μέρη
νὰ εὐλογηθοῦμε ἀνδρόγυνο
ναὐλογηθοῦμε 'ταῖρι.
— Σώπα, μάνα μ', καὶ μὴν τὸ λὲς
καὶ μήν το ἀναφέρνεις.
νὰ μὴν τἀκούσουν ἐκκλησιαῖς
καὶ πιὰ δὲν λειτουργήσουν·
νὰ μὴν τἀκούσουν τὰ πουλιὰ
καὶ πιὰ δὲν κελαδήσουν·
νὰ μὴν τἀκούσ' ἡ μαύρη γῆς
καὶ πιὰ δὲν πρασινίσῃ·
νὰ μὴν τἀκούσ' ἡ θάλασσα
καὶ πιὰ δὲν κυματίσῃ.

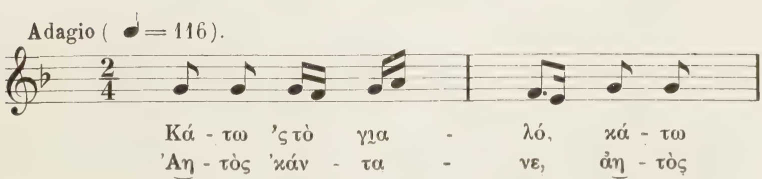
ΣΗΜ. Παρομοίας περίπου ὑποθέσεως τραγῳδία εἶναι καὶ ὁ *Ἱππόλυτος* τοῦ Εὐριπίδου.

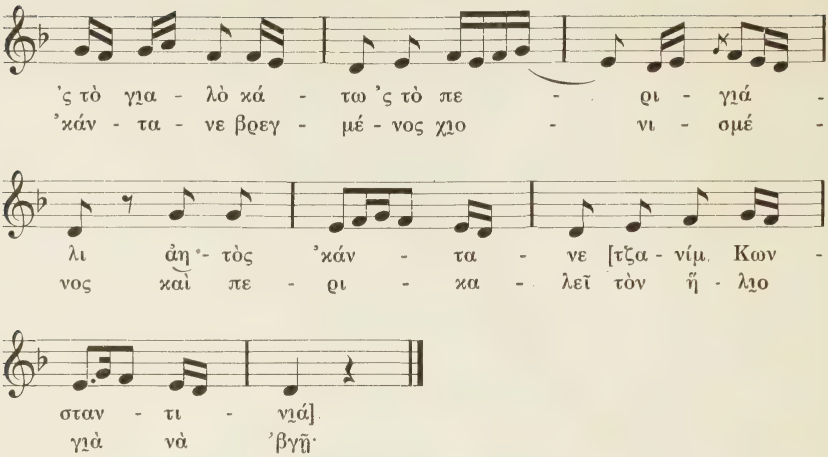
---

65. — ΚΑΤΩ 'Σ ΤΟ ΓΙΑΛΟ

(Ἄδεται ἐν *Ἡρακλείῳ* Νικομηδείας). — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ὄλγας Γεωργίου.*

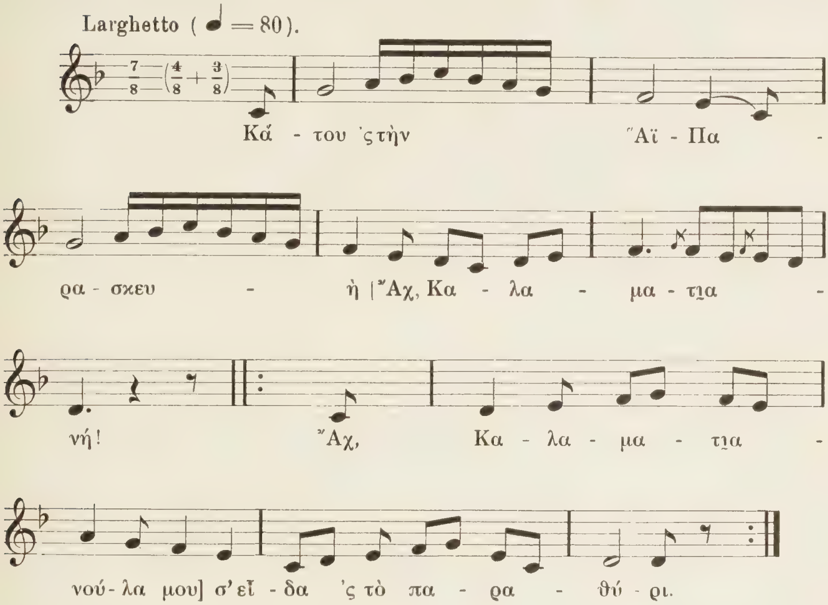
Κάτω 'ς τὸ γιαλὸ κάτω 'ς τὸ περιγιάλι
ἀητὸς 'κάντανε βρεγμένος χιονισμένος
καὶ περικαλεῖ τὸν ἥλιο γιὰ νὰ 'βγῇ
καὶ περικαλεῖ τὸν ἥλιο γιὰ νὰ ξέβγη.
— Ξέβγα, ἥλιε μου, καρσὶ καὶ 'μίλα μου,
ξέβγα, ἥλιε μου, καὶ σὺ λαμπρὸ φεγγάρι
γιὰ νὰ λυώσουνε, νὰ μὴ παγώσουνε·
γιὰ νὰ λυώσουνε τὰ χιόνια ἀπ' τὰ πτερά μου
καὶ τὰ κρύσταλλα ἀπ' τὰ γόνατά μου.
Λάμιετε(¹) κουπιά, Ἀρακλειανὰ παιδιά,
λάμιετε κουπιά, λάμιετε παλληκάρια,
γιὰ νὰ φθάσουμε νὰ μὴν περάσουνε·
γιὰ νὰ φθάσουμε 'ς ἐκείνη τὴν λαμπίδα.
Ἂν εἶναι φλουριά, νὰ εἶναι τοῦ μερτικοῦ μας
κι ἂν εἶναι κουπιὰ νἆναι τοῦ καραβιοῦ μας·
ἂν εἶν' κοπελιὰ νἆναι τοῦ καπετάνου.
Ἦταν κοπελιά, τὴν 'πῆρε ὁ καπετάνιος.

(¹) *λάμιετε κουπιὰ = κωπηλατήσατε· λαμιὰ = τραβηξιά· εἰδικὴ λέξις διὰ τὴν κωπηλασίαν.*

66. — ΚΑΤΩ 'Σ ΤΗΝ ΑΪ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

(Ἄδεται ἐν *Ἡρακλείῳ* (Νικομηδείας). — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Καλλιρρόης Χατζῆ Δημήτρογλου.*

Κάτω 'ς τὴν Ἅϊ-Παρασκευὴ (1)
σὲ εἶδα 'ς τὸ παραθύρι,
Ἄχ, Καλαματιανούλα μου,
σὲ εἶδα 'ς τὸ παραθύρι.
Σὲ εἶδα καὶ σὲ 'λυπήθηκα
ποὖχες τὸν γέρο ἄνδρα.
Βάλε φαρμάκι 'ς τὸ γυαλὶ
φαρμάκωσε τὸν γέρο,
ἄχ, Καλαματιανούλα μου,
φαρμάκωσε τὸν γέρο·

(1) *Εκκλησία, κάτωθεν τοῦ χωρίου κειμένη, ἧς ἐρείπια καὶ σήμερον ἔτι σώζονται.*

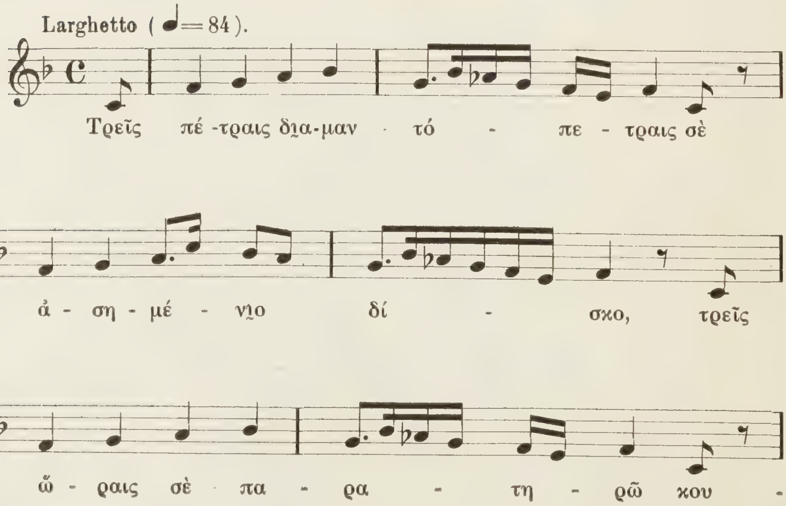
καὶ πάρε με τὸ νηὸ παιδὶ
τὸ νηὸ τὸ παλλικάρι,
ἄχ, Καλαματιανούλα μου,
τὸ νηὸ τὸ παλλικάρι·
καὶ σὲ ταγίζω ζάχαρι
νά σε ποτίζω μόσχο.
Καλαματιανούλα μου,
νά σε ποτίζω μόσχο.
Καλέ μου, ποῦ εἶν᾽ ὁ ζάχαρις;
καλέ μου, ποῦ εἶν᾽ ὁ μόσχος;
᾽Σ τὴν Πόλι εἶναι ὁ ζάχαρις
᾽ς τὴν Βενετ̯ιὰ εἶναι ὁ μόσχος.

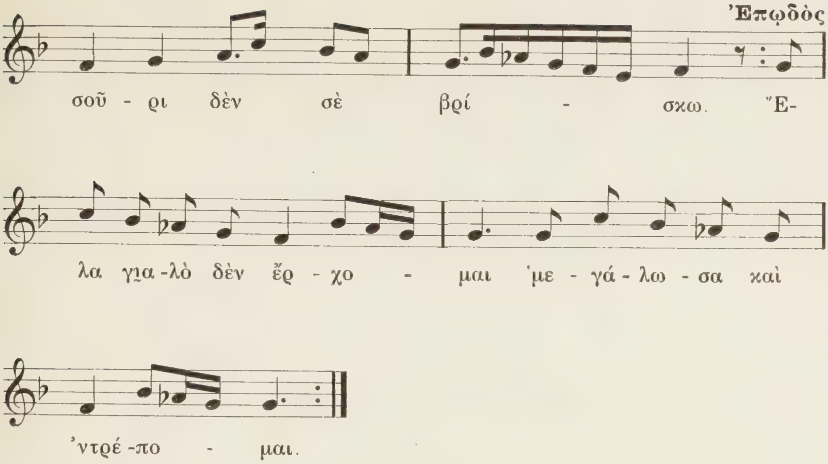
---

67. — ΤΡΕΙΣ ΠΕΤΡΑΙΣ ΔΙ̯ΑΜΑΝΤΟΠΕΤΡΑΙΣ

(Ἄ̯δεται ἐν *Ἡρακλείῳ* (Νικομηδείας). — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Πουλχερίας Θωμᾶ.*

Α΄.

Τρεῖς πέτραις διαμαντόπετραις
σὲ ἀσημένιο δίσκο,
τρεῖς ὥραις σὲ παρατηρῶ
κουσοῦρι (¹) δέν σε βρίσκω.

Ἐπῳδὸς (τσάκισμα).

[: *Ἔλα γιαλὸ δὲν ἔρχομαι*
'μεγάλωσα καὶ 'ντρέπομαι :]

Β΄.

Ἀψήλωσες καὶ ἔγεινες
σὰν ἀσημένια βέργα
Εἶσαι ἀπὸ καλοὺς γονιοὺς
κι' ἀπὸ καλὴ μητέρα.

(¹) *κουσοῦρι = ἐλάττωμα· λέξις τουρκική.*

Ἐπῳδός.

Ὡραία 'ποῦ χορεύεις
λαμπρὰ ποῦ περπατεῖς
καὶ 'ς τὸ ἀνάστημά σου
βασίλειο κρατεῖς.

Γ'.

Βασίλισσα 'σαι, 'μμάτια μου,
πρέπει νὰ σ' ὀνομάσω,
διότι ἡ ὡραιότης σου
μὲ κάμνει νὰ θαυμάσω.

Ἐπῳδός.

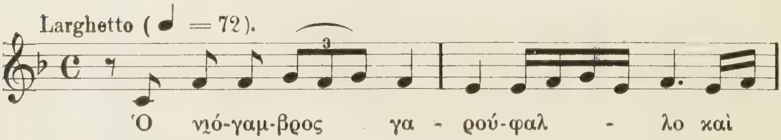
Πολὺ ἔμμορφα χορεύεις,
τὸν νοῦν μου 'σκόρπισες
βγάλε τὸ φόρεσέ σου
καὶ ἀνδροκόπησες.

---

68. — Ο ΝΙΟΓΑΜΒΡΟΣ ΓΑΡΟΥΦΑΛΛΟ

("Ἄδεται ἐν *Ἡρακλείῳ* Νικομηδείας εἰς τοὺς γάμους).
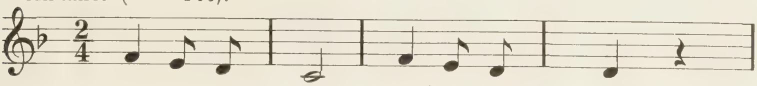
Ὑπαγόρευσις *Αἰκατερίνης 'Ακλιγιώργη.*

Ἐπῳδός.

Α'.

Νι̯όγαμβρος γαρούφαλλο
καὶ νύμφη καραμφίλι
καὶ σύντεκνος μὲ νεούσσι̯α (1)
'πἀνοίγει τὸν 'Απρίλη.

Ἐπῳδός.

Τὰ 'μμάτι̯α σου 'χουνε ψηφὶ
πέρνουν τἀνθρώπου τὴν ψυχή.

(1) *νεούσσι̯α=εἶδος ἄνθους.*

Χρυσῆ κανδήλα τοὐρανοῦ
κι̯' ὁλόχρυσή μοῦ δόξα
κανδήλα τοῦ Πατριαρχει̯οῦ
εἶναι ἡ νύμφη ἀπόψε.

Ἐπῳδός.

Τὰ 'μμάτι̯α σου, πουλάκι μου,
τὸ χαμηλό σου νεῦμα.

Γ'.

Ὅταν σὲ βλέπω 'φραίνομαι
κι̯' ὅλο χαρὰ γι̯ωμίζω
πῶς μἀγαπᾷς, πουλάκι μου,
τώρα τὸ γνωρίζω.

Ἐπῳδός.
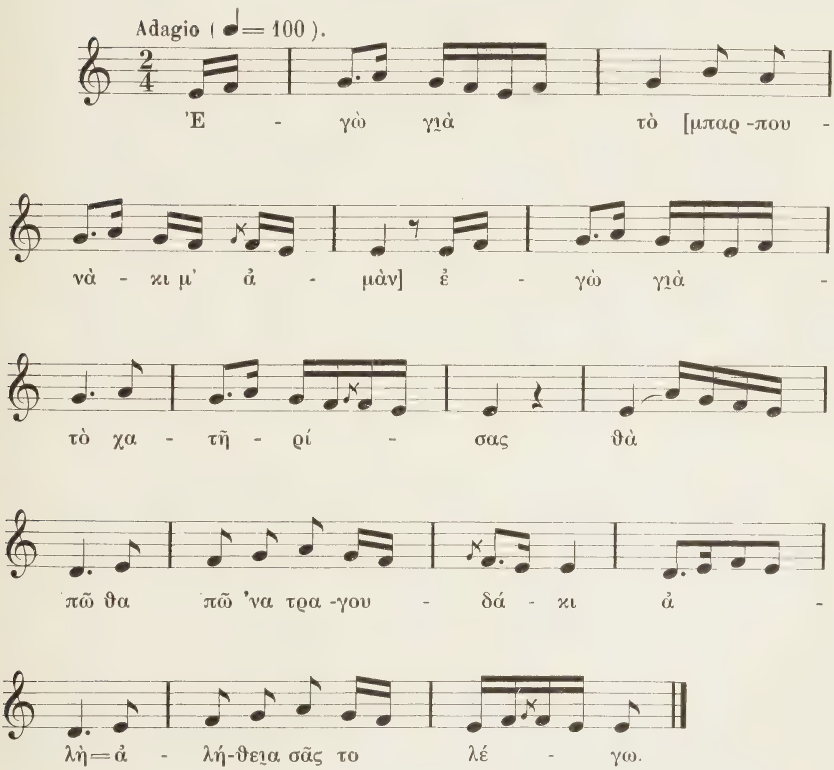
Κίνησε νύμφη, κίνησε
ὁ νι̯όγαμβρος σὲ 'μήνυσε.

κ.τ.λ.

69.—ΕΓΩ ΓΙΑ ΤΟ ΧΑΤΗΡΙ ΣΑΣ ΘΑ 'ΠΩ

("Ἄδεται ἐν *Ἡρακλείῳ* (Νικομηδείας).—Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ἰωάννας Γ. Κουρτζόγλου.*

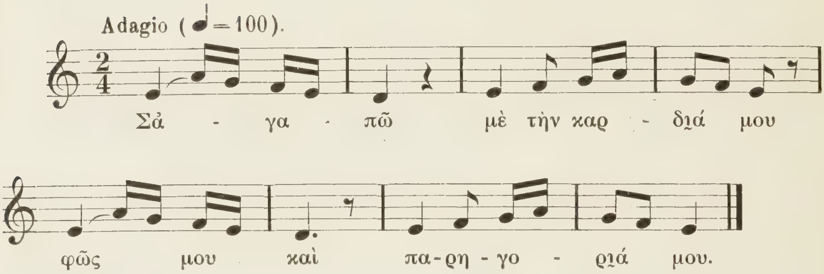

Ἐγὼ γι̯ὰ τὸ χατῆρί σας
θὰ 'πῶ 'να τραγουδάκι
ἀλήθεια σᾶς τὸ λέγω
θ' ἀνοίξω τὶς καρδοῦλαις σας
σὰν τρι̯ανταφυλλάκι.

Τῆς θάλασσας τὰ κύματα
πατῶ καὶ δὲν βουλοῦνε
σἀγαπῶ πουλάκι μου
κανένα δὲν φοβοῦμαι.

Ἐπῳδὸς (τσάκισμα).

Σἀγαπῶ μὲ τὴν καρδι̯ά μου
φῶς μου καὶ παρηγορι̯ά μου.

70.— ΕΝΑΝ ΚΑΙΡΟ ΗΜΟΥΝΑ ΜΙΚΡΟ ΠΑΙΔΑΚΙ

(Ἤδετο ἐν *Ἡρακλείῳ* Νικομηδείας).

Ὑπαγόρευσις *Εὐφροσύνης Γεωργίου.*

Ἕναν καιρὸ ἤμουνα μικρὸ παιδάκι
ʼπότιζα τὴν μάνα μου πίκραις καὶ φαρμάκι·
τώρα πὤγεινα παλλικαράκι
ʼς τὸν ἔρωτα καὶ ʼς τὴν ἀγάπη.
Σὲ πακτζὲ ʼμπῆκα νὰ σεργι̯ανίσω
ναὔρω κορίτσι̯α κοπέλλαις νὰ γλεντίσω.
Βρίσκω μι̯ὰν κόρη ποῦ ʼκοιμοῦνταν
ʼς τοῦ κυπαρισσι̯οῦ τὴν φούντα (1)

(1) *φούντα=κορυφή.*

γιὰ τὴν φωνάξω
θὲ νὰ τὴν τρομάξω·
γιὰ νὰ τὴν τσιμπήσω
θὲ νὰ τὴν ξυπνήσω·
καὶ ἡ φορεσι̯ά της ἤτανε ὅλα ἄσπρη.
— Βρέ, διαβόλου γυι̯έ, ξέρεις ζαριφλίκι̯α; (1)
ποι̯ὸς σὲ τὰ μαθαίνει αὐτὰ τὰ σερετλίκι̯α (2)

ΣΗΜ. Ἡ ὑπαγορεύσασα τὸ ἀνωτέρω ποίημα εἶχε λίαν ἀσαφῆ ἰδέαν τοῦ μέλους·

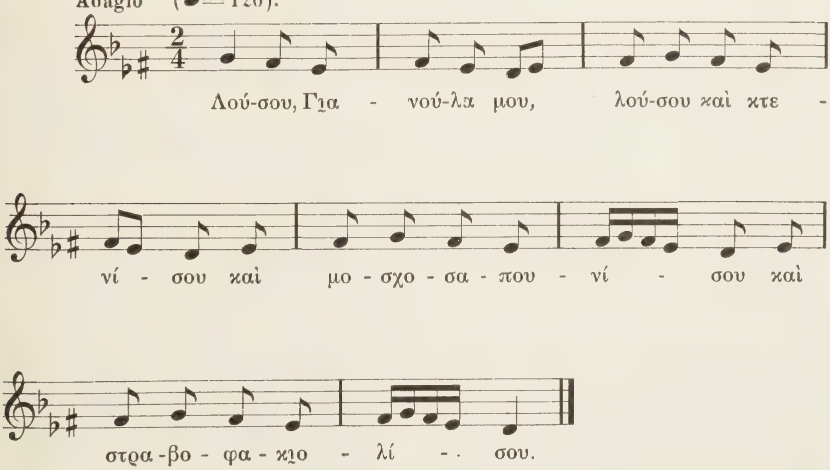
---

71. — ΛΟΥΣΟΥ, ΓΙ̯ΑΝΟΥΛΑ ΜΟΥ

("Ἄδεται ἐν *Ἡρακλείῳ* (Νικομηδείας). — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Φωτεινῆς Φώτη*.

Adagio (♩ = 120).

(1) *ζαριφλίκια = κομψότητας.* (2) *σερατλίκια = πανουργίας.*

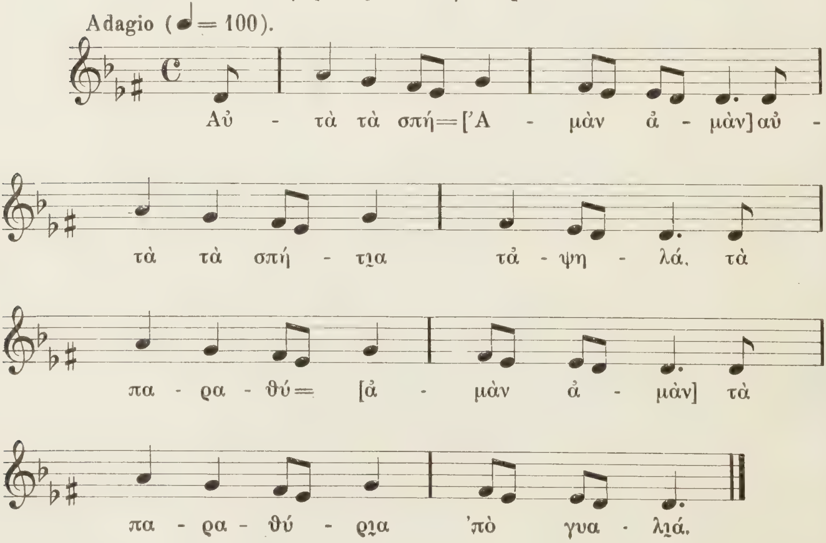
Λοῦσου, Γιαννούλα μου,
λοῦσου καὶ κτενίσου
καὶ μοσχοσαπουνίσου
καὶ στραβοφακι̯ολίσου.
Καὶ 'ς τὸ γυαλί, Γι̯αννούλα μου,
καὶ 'ς τὸ γυαλὶ γυαλίσου
καὶ ἔξω, Γι̯αννούλα μου,
καὶ ἔξω νὰ μὴ βγαίνῃς,
τὸν κόσμον τὸν τρελλαίνεις.
'Τρέλλανες, Γι̯αννούλα μου,
'τρέλλανες καὶ 'μένα
ποῦ μ' ἔχει ἡ μάνα μου ἕνα.

---

72. — ΑΥΤΑ ΤΑ ΣΠΗΤΙΑ ΤΑ 'ΨΗΛΑ

(Ἄδεται ἐν *Ἡρακλείῳ* τῆς Νικομηδείας.— Χορὸς *κασάμπικος* παλαιός).

Ὑπαγόρευσις *Φωτεινῆς Ἰορδάνου.*

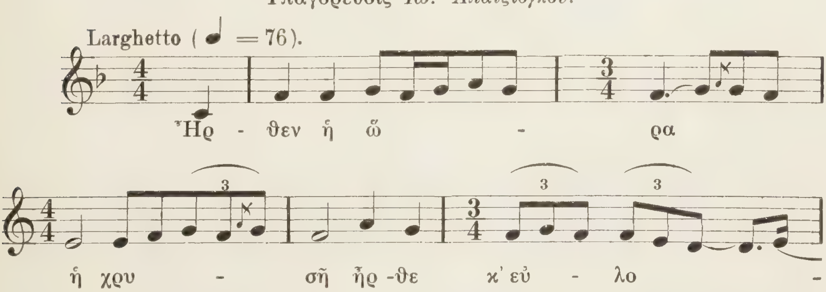
Αὐτὰ τὰ σπήτ̰ια τἀψηλὰ
τὰ παραθύρ̰ια ἀπὸ γυαλ̰ιὰ
κάνε, Θέ μου, ἕνα βορηᾶ
νὰ τσακισθοῦνε τὰ γυαλ̰ιά.
Νὰ βγῇ καὶ κόρη νὰ τὴν 'δ̰ιῶ
νά την ἐπάρω νὰ διαβῶ.
νἀνέβω σὲ ἀψηλὸ βουνὸ
νὰ πελεκίσω μάρμαρο
νὰ κάμω μαρμαρολουτρὸ
νὰ ἔχῃ καὶ γούρναις(1) *δεκαοχτὼ*
καὶ σαντιρβάν̰ια εἰκοσιοχτὼ
νὰ βγάλω καὶ διαλαλιστή·
«Ὁπώχει κόρη ὄμμορφη
νὰ τὴν ἐφέρῃ νὰ λουσθῇ·
'ψηλὰ πλεξούδ̰ια νὰ πλεχθῇ
καὶ 'ς τὸ πακτζὲ νὰ καταιβῇ
τριαντάφυλλα νὰ φορτωθῇ».

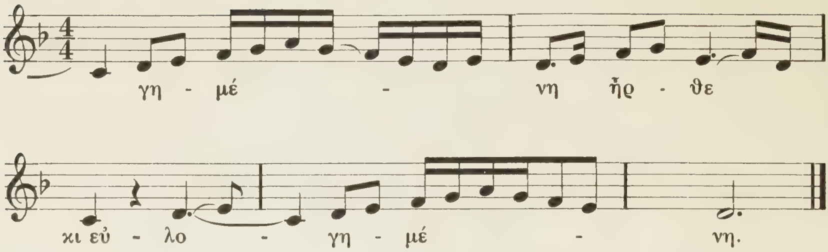
73. — ΗΡΘΕΝ Η ΩΡΑ Η ΧΡΥΣΗ

("Ἄδεται ἐν *Ἡρακλείῳ* τῆς Νικομηδείας, ὅταν τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου κτενίζεται ἡ νύμφη ὑπὸ τῶν φίλων της).

Ὑπαγόρευσις *Ιω. Ἀπατζίογλου.*

(1) *γούρναις = λάκκους.*

Α΄.

Ἦρθεν ἡ ὥρα ἡ χρυσῆ
ἦρθε κ᾽ εὐλογημένη,
νὰ πάρῃ ἀητὸς τὴν πέρδικα
τὴν ὁλοπλουμισμένη (1).

Ἐπῳδὸς (τσάκισμα).

Σᾶς ᾽φήνω ᾽γειά, γειτόνισσαις
μαθήτριαις καὶ μαστόρισσαις.

Β΄.

᾽Απόψε τὰ μεσάνυχτα
ἦρθε φωνὴ ᾽Αγγέλου
ἤκουσα τὸ πουλάκι σου
ἀλλοῦ πώς το γυρεύουν.

Ἐπῳδός.

Ἔχεις ᾽ς τὸ πηγοῦνι μῆλο
᾽πἀντικρύζει μὲ τὸν ἥλιο.

(1) *λέγεται καὶ χρυσοπλουμισμένη.*
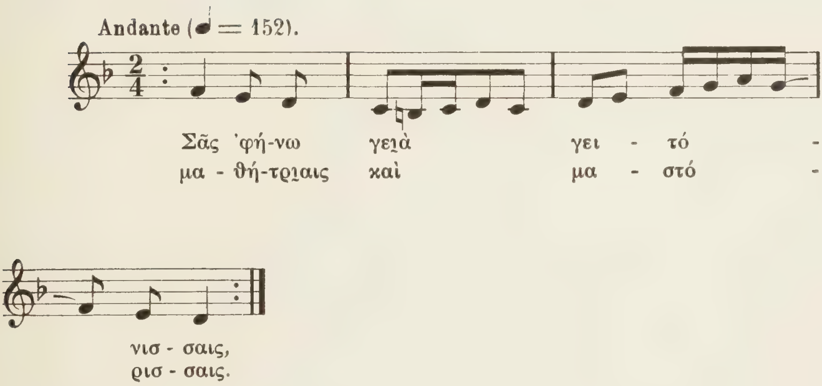
Γ΄.

Φέρετε τἀργυρὸ σκαμνὶ
καὶ τὸ χρυσὸ τὸ κτένι
νὰ πλέξουμε τὴν νύμφη
γιατὶ αὔριο πηγαίνει.

᾿Επῳδός.

Τὰ ᾿μμάτια σου ἔχουνε ζεμπούλια,
παίζουν ὅλα τὰ λουλούδια.

᾿Επῳδός.

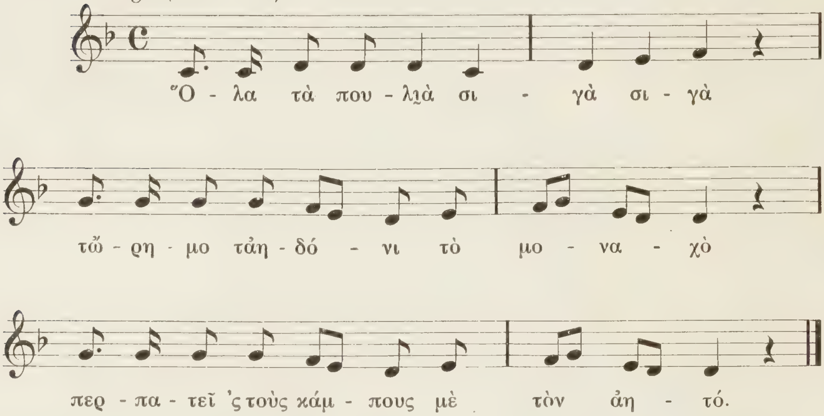

74.—ΟΛΑ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΣΙΓΑ ΣΙΓΑ

(Ἄδεται ἐν *Ἡρακλείῳ* τῆς Νικομηδείας —Χορευτικὸν μέλος).

Ὑπαγόρευσις *Εὐφροσύνης Γεωργίου.*

Adagio (♩= 116).

Ὅλα τὰ πουλ̮ιὰ σιγὰ σιγὰ
τὤρημο τἀηδόνι τὸ μοναχὸ
περπατεῖ ᾽ς τοὺς κάμπους μὲ τὸν ἀητό.
Περπατεῖ καὶ λέγει καὶ κελαϊδεῖ.
«Ἄνδρα μου, Πολίτη πραγματευτὴ
καὶ Μεσολογγίτη ξεφαντωτή.
Γυ̮έ μου, ποῦ τὴν ηὗρες αὐτὴν τὴν νηὰ
τὴν ξανθομαλλοῦσα τὴν λεμον̮ιά;
—*Ἀπὸ τὸν μαχαλά της ἀπέρασα*
καὶ ᾽ς τὸ παραθύρι τὴν ἔλαχα.
Τὰ βασιλικά της ἐπότιζε
καὶ τὴς μαντζουράναις της ἐδρόσιζε
μ᾽ ἔκοψε κλωνάρι καὶ μ᾽ ἔδοσε
μὲ εἶπε κ᾽ ἕναν λόγο καὶ μ᾽ ἄρεσε·
—*Βρὲ παλλικαράκι, σὰν μ᾽ ἀγαπᾷς,*
τ̮ὶ συχνοδιαβαίνεις καὶ δὲν μιλᾷς;

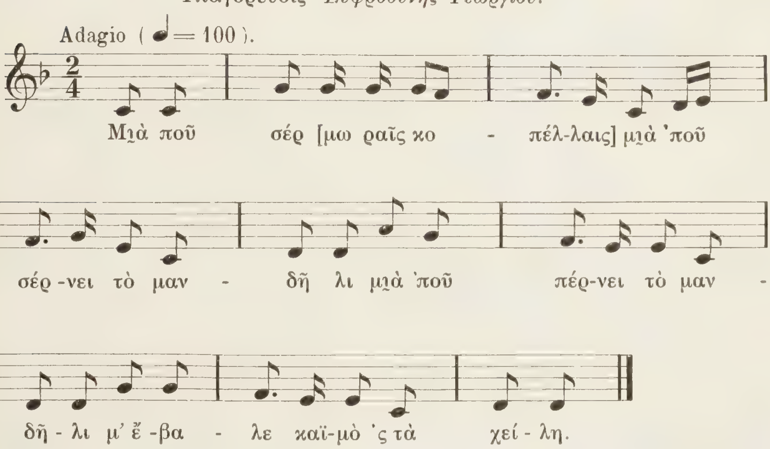
Στεῖλε προξενήταις 'ς τὴν μάνα μου
καὶ προξενητάδαις 'ς τὸν μπάρπα μου·
στεῖλέ με κ' ἐμένα δ̮ιαμαντικὸ
δ̮ιὰ νὰ τὸ φορέσω νὰ σ' ἀγαπῶ
Τὴς προξενήταις τὴς 'δώξανε (¹)
καὶ τὴς προξενήταις 'μαλώσανε·
— *Φευγᾶτε, προξενήταις ἀπ' ἐδῶ*
καὶ δὲν ἔχομε κόρη γ̮ιὰ αὐτὸν τὸν υἱ̮ό

---

75. — ΜΙ̮Α 'ΠΟΥ ΣΕΡΝΕΙ ΤΟ ΜΑΝΔΗΛΙ

("Ἄδεται ἐν *Ἡρακλείῳ* τῆς Νικομηδείας. — Χορὸς συρτὸς παλαιός).

Ὑπαγόρευσις *Εὐφροσύνης Γεωργίου.*

Μ̮ιὰ ποῦ σέρνει τὸ μανδῆλι
μ' ἔβαλε καϊμὸ 'ς τὰ χείλη·
κ̮ι' ἄλλη μ̮ιὰ 'ποῦ εἶναι κοντά της
μὲ τρελλαίνει ἡ ἐμμορφ̮ιά της.

(¹) *ἐδίωξαν.*
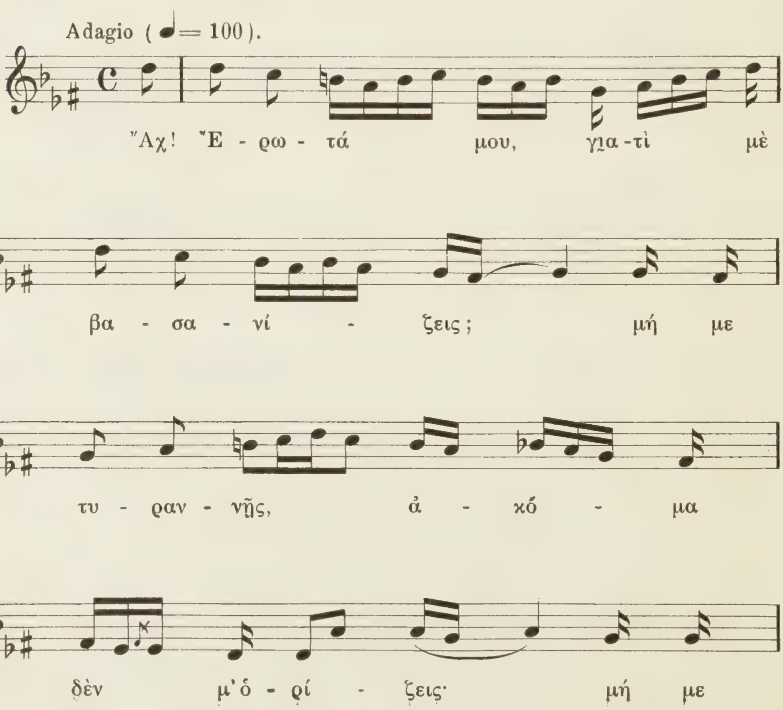
Κι̯᾽ ἄλλη μι̯ὰ ποῦ εἶναι πι̯ὸ ᾽κεῖθες
ἔχει ᾽φρύδι̯α σὰν σαγίτταις·
κι̯᾽ ἄλλη μι̯ὰ ᾽ποῦ εἶναι πι̯ὸ ᾽πίσω.
Ὦ Χριστέ, κι̯᾽ ἂς τὸ φιλήσω!
κι̯᾽ ἂς τὸ ᾽ποῦν τὰ βασιλει̯ὰ
καὶ τὴν κυρὰ βασίλισσα
ἂς ᾽ποῦνε πῶς τὴν ᾽φίλησα.

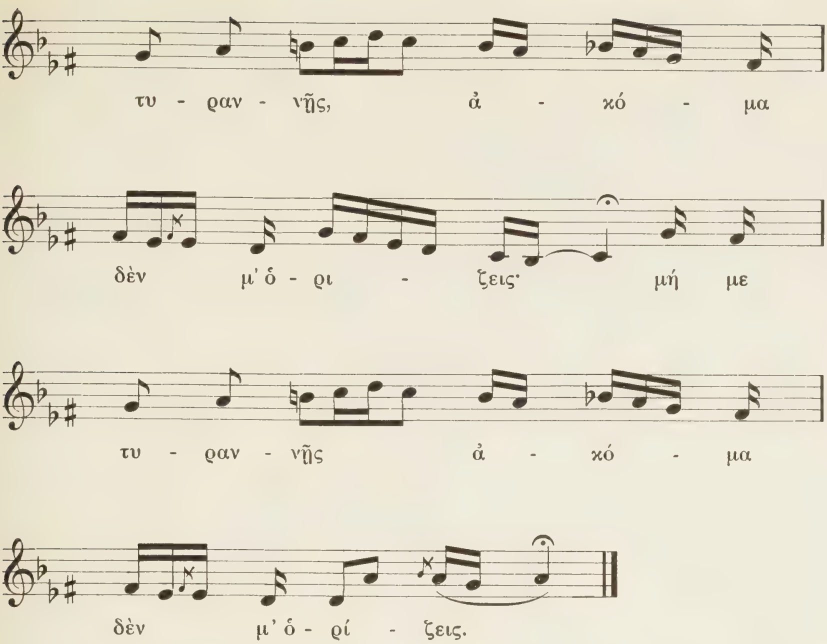
---

76. — ΑΧ! ΕΡΩΤΑ ΜΟΥ, ΓΙΑΤΙ;

(Ἄδεται ἐν *Ἡρακλείῳ* τῆς Νικομηδείας. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Κρουσταλλίας Ν Ταντιλίδου.*

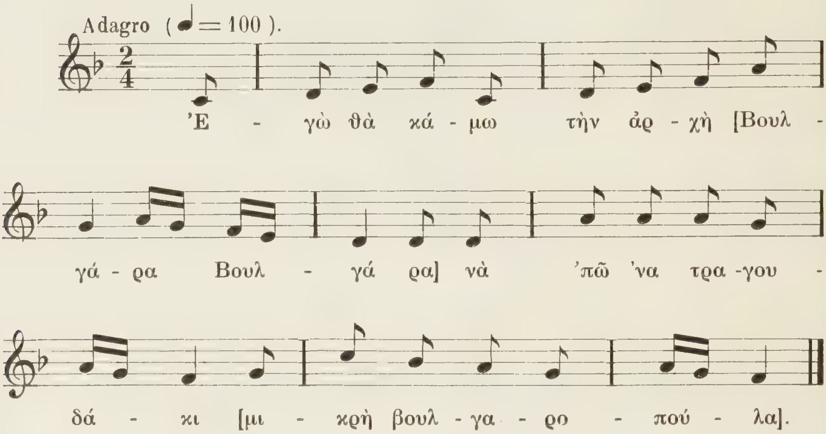

Ἄχ! Ἔρωτά μου, γ͜ιατὶ μὲ βασανίζεις ;
μὴ μὲ τυραννῆς, ἀκόμη δὲν μ' ὁρίζεις.
Χορέψτε, φῶς μου, νὰ σᾶς εἰπῶ τραγούδ͜ια
νὰ σᾶς στολίσω τοῦ Μάϊ τὰ λουλούδ͜ια.
Ἄχ! Ἔρωτά μου, γ͜ιὰ δὲν μὲ λὲς τὸ τέλος,
νὰ ρίξω τὴν ἀγάπη μου σὲ 'μπιστευμένο μέρος ;

77.— ΕΓΩ ΘΑ ΚΑΜΩ ΤΗΝ ΑΡΧΗ

(Ἄδεται ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Νικομηδείας.— Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ν. Ἀθηνᾶς Δανιηλίδου.*
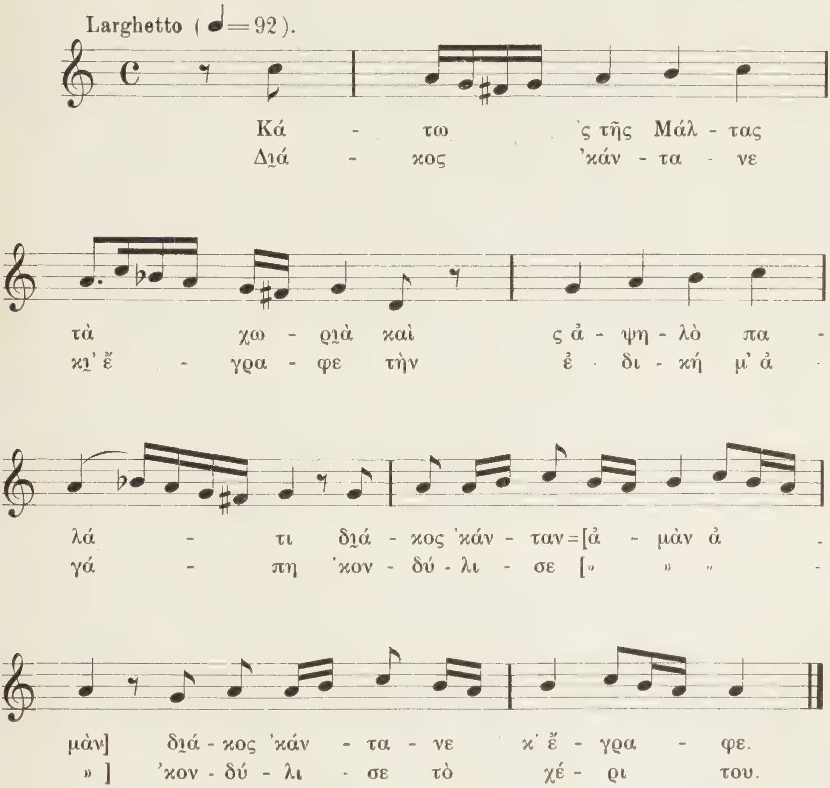

Ἐγὼ θὰ κάμω τὴν ἀρχὴ
[Βουλγάρα Βουλγάρα]
νὰ 'πῶ 'να τραγουδάκι
[μικρὴ βουλγαροπούλα].
Ν' ἀνοίξω τὴς καρδούλαις σας
σὰν τὸ τριανταφυλλάκι.
Ἐσὺ 'ποῦ πέρνεις τὸν χορὸ
μὲ τἄσπρο τὸ μανδῆλι
πρέπει καὶ 'ς τὸ χεράκι σου
διαμάντι, δαχτυλίδι·
Πολὺ ἔμμορφα τραγούδησες
'μιλεῖς καὶ ζαχαρένια
κ' ἐγὼ γιὰ τοῦτο σ' ἀγαπῶ
καὶ χάνομαι γιὰ σένα.

78.—ΚΑΤΩ 'Σ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ ΤΑ ΧΩΡΙΑ

(Ἄδεται ἐν *Ἡρακλείῳ* τῆς Νικομηδείας.—Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Φωτεινῆς Ἰορδάνου*
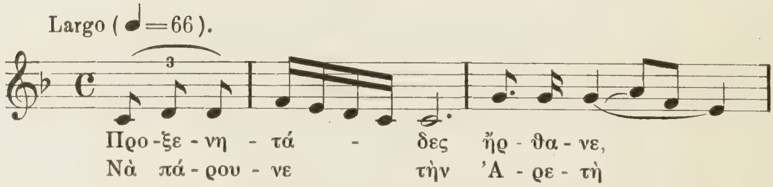

Κάτω 'ς τῆς Μάλτας τὰ χωριὰ
καὶ 'ς ἀψηλὸ παλάτι
δ̮ιάκος 'κάντανε κ' ἔγραφε
τὴν ἐδική μ' ἀγάπη.
5 *Κονδύλισε τὸ χέρι του*
καὶ 'χύθηκε τὸ μελάνι·

οὔτε 'ς τὴν πέτρα 'τσάτσισε (¹)
οὔτε 'ς τὴν γῆς κομμένη·
'λερώσανε τὰ ῥῦοχά του
τἀργυρομέταξά του.
Διαλαλητάδες ἔβγαλε
σὲ πέντε δρόμους μέσα.
— Ποι̯ὸς εἶναι ἄξιος καὶ γρήγορος
νὰ πλύνῃ διάκους ῥοῦχα;
Βασιλοπούλα τἄκουσε
ἀπὸ 'ψηλὸ παλάτι.
— 'Εγὼ εἶμαι ἄξια καὶ γρήγορη
νὰ πλύνω διάκους ῥοῦχα.
'Αντὶ νερὸ ροδόσταμο
καὶ ἀντὶ σαποῦνι μόσχο.

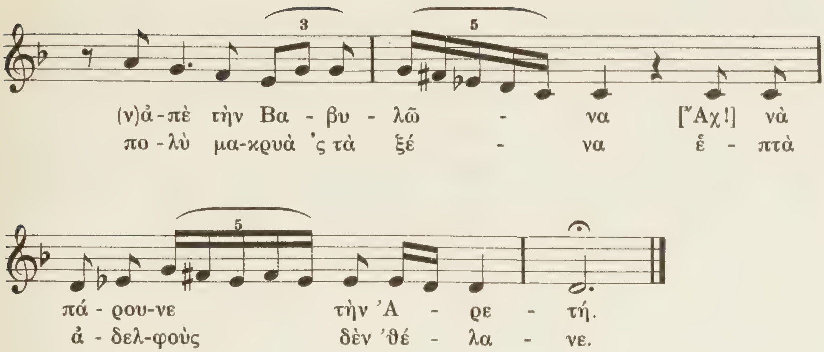
67.— ΠΡΟΞΕΝΗΤΑΔΕΣ ΗΡΘΑΝΕ

(Ἄδεται ἐν *Κάτω-Γενίκ̯οϊ* τῆς Χηλῆς, ἐπαρχίας Χαλκηδόνος εἰς οἰκογενειακὰς συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις *Ἑλένης Α. Χατζῆ-Μπόλη.*

(¹) *'τσάτσισε = ἀκούμπησε*

Προξενητάδες ἤρθανε ἀπὲ τὴν Βαβυλῶνα
νὰ πάρουνε τὴν Ἀρετὴ πολὺ μακρυά, 'ς τὰ ξένα.
Ἑπτὰ ἀδελφοὺς δὲν 'θέλανε καὶ ὁ Κωνσταντῆς θέλει.
— Δός τηνε, μάνα μ', δός τηνε τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα·
μπέλκι (¹) γίνομαι πραγματευτὴς καὶ πάγω μουσαφίρης.
Τὴν ἔκανε καὶ ἔδωσε τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα.
Ἦλθε καὶ ἡ καλότυχη (²) 'πῆρε τ' ἑπτὰ ἀδερφούδαις·
ἦλθε καὶ ὁ χρόνος δίσεφτος πάει κι̮' ὁ Κωνσταντῖνος,
κι' ἡ μάνα του τὸν βλαστημᾷ ἀπ' τὸ παραθύρι.
— Ἀνάθεμά σε, Κωνσταντῆ, καὶ μικρὲ Κωνσταντῖνε,
ποῦ μ' ἔκαμες καὶ ἔδωσα τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα.
Ὁ Κωνσταντῆς σὰν τἄκουσε βαρει̮ὰ τοῦ 'κακοφάνη.
Κάνει τὸ χῶμά τ' ἄλογο, τὴν τάβλα (³) του σεμέρι
καὶ τὸ σγουρό του τὸν πελτζὲ (⁴) τὸν ἔκανε γι̮ουλάρι (⁵).
Τὸ μαῦρό του δίνει βετσι̮ά (⁶), 'ς τὴν Ἀρετὴ πηγαίνει.
'Σ τὸν δρόμον ὅπου 'πήγαινε τὸν Θεὸν ἐπαρεκάλει.
— Κύριέ μ', νά την ηὕρισκα τὴν Ἀρετὴ 'ς τὸ σπίτι.
— Ἐκεῖ πῆγε καὶ ηὗρε τὴν Ἀρετὴ 'ς τὸ ἁλῶνι·
ἑφτὰ κάτια 'χορόουντα, ἡ Ἀρετὴ τὸ σέρνει.

(1) μπέλκι = ἴσως· λέξις τουρκική. (2) πανούκλα. (3) τάβλα = σεντοῦκι, κιβώτιον (4) πετλζὲ = τὰ μαλλι̮ὰ τῆς κεφαλῆς, τὸν βόστρυχον λέξ. τουρκ. (5) γι̮ουλάρι = σχοινίον, δι' οὗ περιδέουσι τὴν κεφαλὴν τῶν ζῴων λέξ. τουρκ. (6) βετσι̮ὰ = καμσικι̮ά, ψιλὴ βέργα.

—"Αϊντε, 'Αρετή, ἄϊντε, ἀδερφή, καὶ ἡ μάνα σὲ θέλει.
—"Αν με θέλῃ γι̯ὰ κακό, νὰ πάω νὰ βάψω μαῦρα.
—"Αϊντε, 'Αρετή, ἄϊντε, ἀδερφή, κι̯' ἂς εἶσαι καθὼς εἶσαι.
'Απ' τὰ μαλλι̯ὰ τὴν ἔπι̯ασε, 'ς τὸ ἄλογο τὴν καθίζει.
'Σ τὸν δρόμο 'ποῦ 'πηγαίνανε, 'ς τὴν στράτα 'ποῦ 'περπάτουν,
ἕνα πουλὶ 'κηλαήδησε ἀπάνω 'ς τὸ κυπαρίσσι.
— Γι̯ὰ γδὲ θαῦμα 'ποῦ 'γένηκε 'ς τὸν ἀπάνω κόσμο!
νὰ σμίγεται ὁ ζωντανὸς μὲ τὸν ἀποθαμμένο!
— 'Ακούεις, μπρὲ Κωνσταντῆ, καὶ μικρὲ Κωνσταντῖνε,
ἀκοῦς τί λέγει τὸ πουλί; 'Ακοῦς τί σεντυχαίνει; (¹)
— Πουλὶ ἔναι κι̯' ἂς κελαδῇ, πουλὶ ἔναι κι̯' ἂς λέγῃ.

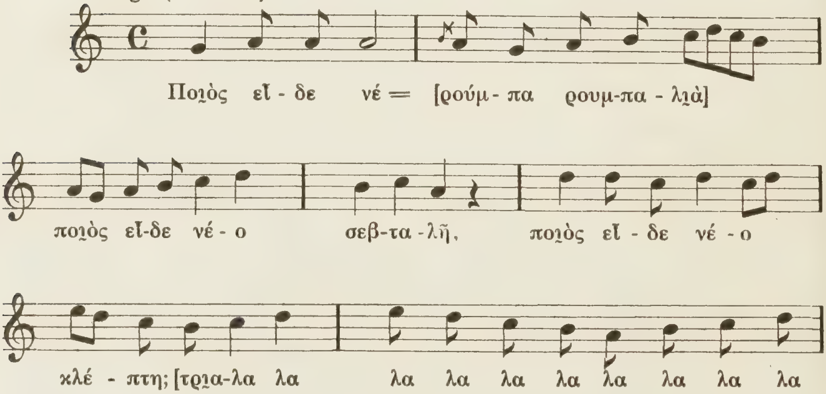
(ἀτελές).

80. — ΠΟΙΟΣ ΕΙΔΕ ΝΕΟ ΣΕΒΤΑΛΗ

('Αδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* Νικομηδείας. — Χορὸς κασάπικος).

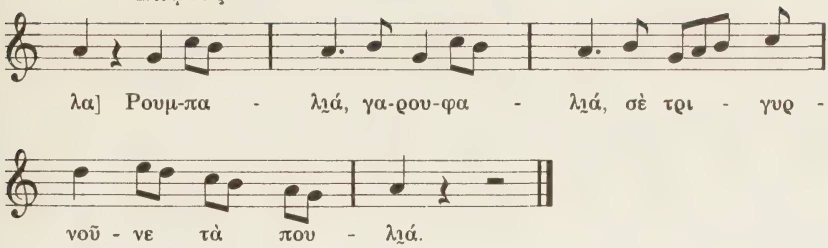
Ὑπαγόρευσις *Φωτίου Φωτακάκη*.

Adagio (♩= 112).

(¹) *Σεντυχαίνει* = ὁμιλεῖ.

Ἐπῳδὸς

1 — Ποι̯ὸς εἶδε νέο σεβταλῆ,
ποι̯ὸς εἶδε νέο κλέπτη;

Ἐπῳδός.

Ρουμπαλι̯ά, γαρουφαλι̯ά,
Σὲ τριγυρνοῦνε τὰ πουλι̯ά.

---

2 — Γι̯ὰ νὰ ξυπνάῃ μὲ τὸ ***Ἄχ*** *!*
καὶ μὲ τὸ ***Βὰχ*** *νὰ πέφτῃ;*

Ἐπῳδός.

Ρουμπαλι̯ά μου Χιώτισσα,
σὲ εἶδα ψὲς καὶ ἀρρώστησα.

---

3 — Τὰ 'μμάτι̯α σου μὲ 'κάμανε
νὰ στρώσω δὲν κοιμοῦμαι.

Ἐπῳδός.

Ρουμπαλι̯ά, γαρουφαλι̯ά,
σὲ τριγυρνοῦνε τὰ πουλι̯ά.

---

4 — Καὶ τὸν σταυρὸ σὰν Χριστιανὸς
νὰ κάμω δὲν θυμοῦμαι.

Ἐπῳδός.

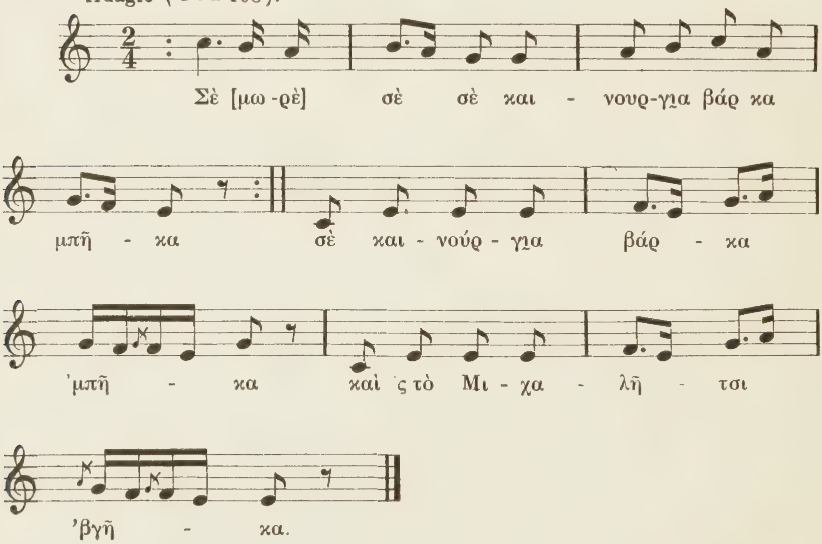
Ρουμπαλιά μου Χιώτισσα,
σὲ εἶδα ψὲς καὶ ἀρρώστησα.

81.—ΣΕ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΒΑΡΚΑ ’ΜΠΗΚΑ

(Ἄδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ*. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ι. Βεζιρτζίογλου.*

Adagio (♩= 108).

Σὲ καινούργια βάρκα ’μπῆκα
καὶ ’ς τὸ Μιχαλῆτσι ’βγῆκα·
βρίσκω ναύταις παλληκάρια
καὶ ’ψαρεύανε ’ς τὰ ψάρια.
—Ἔχετε, ψαράδες, ψάρια
για νὰ φᾶν’ τὰ παληλκάρια;

—*Ἔχουν οἱ ψαράδες ψάρ̠ια*
γ̠ιὰ νὰ φᾶν' τὰ παλληκάρ̠ια.

(ἡμιτελές).

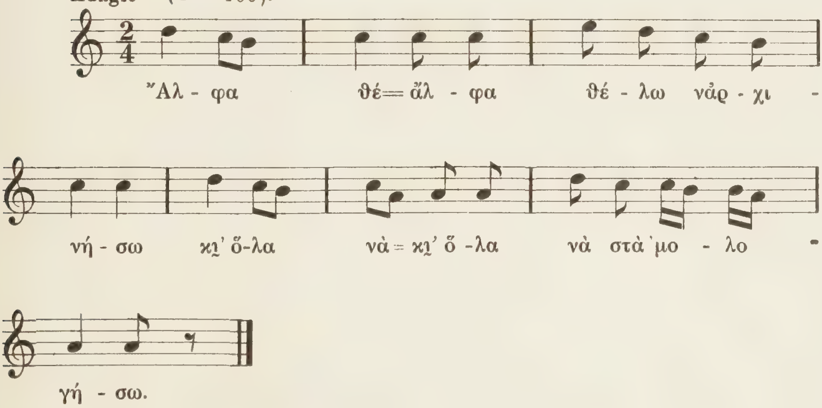

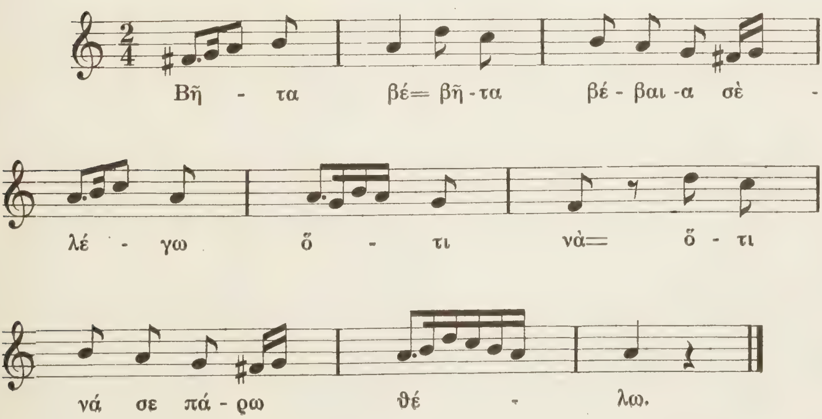
82. — ΑΛΦΑ ΘΕΛΩ Ν' ΑΡΧΙΝΗΣΩ

(Ἄ̣δεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* Νικομηδείας. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Δημητρίου Παπαδοπούλου*, διδασκάλου.

Adagio (♩= 100).

1 — Ἄλφα, θέλω νἀρχινήσω
κι̯' ὅλα νά σου τὰ 'μολογήσω.

2 — Βῆτα, βέβαια σὲ λέγω
ὅτι νά σε πάρω θέλω.

3 — Γά, καὶ γίνομαι κομμάτι̯α
δι̯ὰ τὰ δυό σου μαῦρα 'μμάτι̯α.

4 — Δέλτα, δὲν σ' τὸ φανερώνω
τῆς καρδούλας μου τὸν πόνο,

5 — Ἔ, 'ψηλό μου κυπαρίσσι,
ρίχνεις τὴν βροχὴ σὰν βρύσι.

6 — Ζῆτα, ζώνομαι 'ς τὰ 'φίδια
δι̯ὰ τὰ δυό σου μαῦρα 'φρύδι̯α.

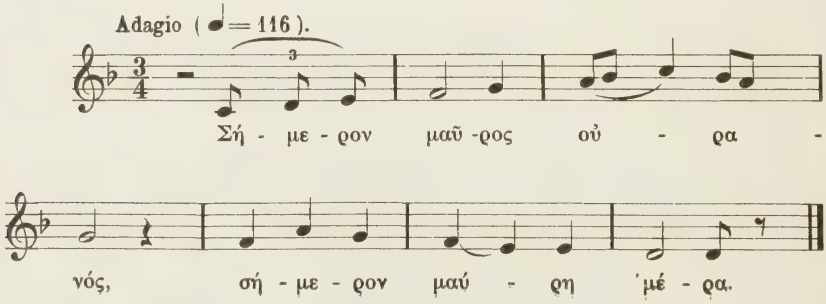
κ.τ.λ.

---

83. — ΣΗΜΕΡΟΝ ΜΑΥΡΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

(Ἄδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* καὶ *Καράτεπε* τῆς Νικομηδείας ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑπὸ τῶν γυναικῶν τὴν ἑσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς).

Ὑπαγόρευσις *Δημητρίου Παπαδοπούλου,* διδασκάλου.

Σήμερον μαῦρος οὐρανός,
σήμερον μαύρη ’μέρα·
σήμερον ὅλοι θλίβονται
καὶ τὰ βουνὰ λυποῦνται.
Σήμερον ἔβαλαν βολὴν
οἱ ἄνομοι Ἑβραῖοι,
οἱ ἄνομοι καὶ τὰ σκυλιὰ
οἱ τρισκαταραμένοι,
διὰ νὰ πιάσουν τὸν Χριστόν,
τὸν πάντων Βασιλέα.
Ὁ Κύριος ἠθέλησε
νὰ ’μπῇ σὲ περιβόλι
διὰ νᾶ λάβῃ Δεῖπνον Μυστικὸ
διὰ νὰ τὸν λάβουν ὅλοι.

κ.τ.λ.

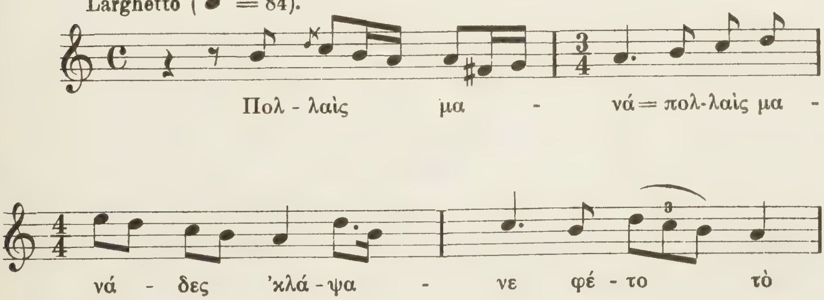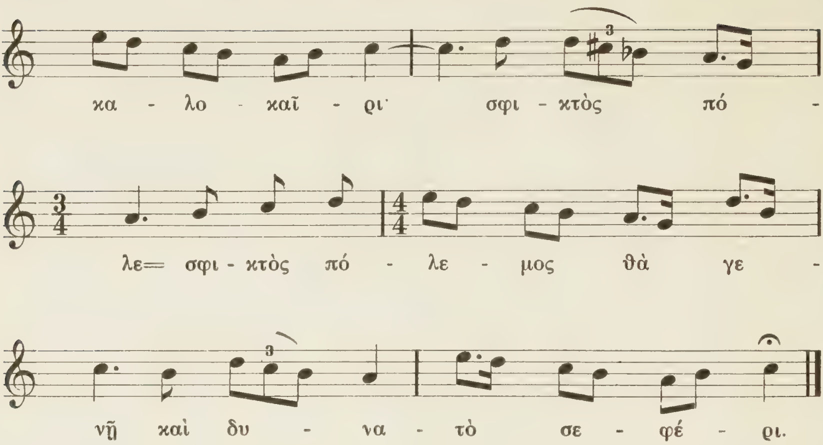
---

84. — ΠΟΛΛΑΙΣ ΜΑΝΑΔΕΣ ’ΚΛΑΨΑΝΕ

(Ἄδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* (τῆς Νικομηδείας) ἐν εὐωχίαις καὶ διασκεδάσεσιν).

Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Λαζαρίδου*

Larghetto (♩ = 84).

Πολλαὶς μανάδες 'κλάψανε
φέτο τὸ καλοκαῖρι.
σφικτὸς πόλεμος θὰ γενῇ
καὶ δυνατὸ σεφέρι (¹).
'Κλείσανε οἱ δρόμοι τῆς Μωρηᾶς
κι̯' ὅλα τὰ δερβέντι̯α
'κλεῖσαν κι̯' ὅλα τὰ τζαμι̯ὰ
κι̯' ὅλα τὰ μπεζεστένι̯α.
Κλαῖνε ἡ μάναις γι̯ὰ παιδι̯ὰ
καὶ τὰ παιδι̯ὰ γι̯ὰ μάναις
κλαῖνε καὶ οἱ Τοῦρκοι γι̯ὰ τζαμι̯ὰ
καὶ τὰ τζαμι̯ὰ γι̯ὰ Τοῦρκοι.
Κλαῖνε τἀχούρι̯α (¹) *γι̯' ἄλογα*
καὶ τἄλογα γι̯ὰ ἀγάδες·
κλαῖνε καὶ τρεῖς χανούμισσαις
καὶ τρεῖς ἐμιροπούλαις (³).
Ἡ μία κλαίει τὸν ἄνδρα της
κι̯' ἄλλη τὸν ἀδελφόν της

(¹) *σεφέρι = πηγαινοερχομός, ἐκστρατεία.* (²) *ἀχούρι̯α = σταῦλοι* (³) *ἐμιροπούλαις = θυγατέραις τῶν ἐμιρῶν.*

καὶ ἡ τρίτη ἡ μικρότερη
κλαίει τὸν Κ̯αμὴλ βέη,
ποῦταν Κ̯αμήλης 'ξακουστὸς
καὶ 'ς τὴν Μωρηᾶ ἀκουσμένος.

(ἡμιτελές)

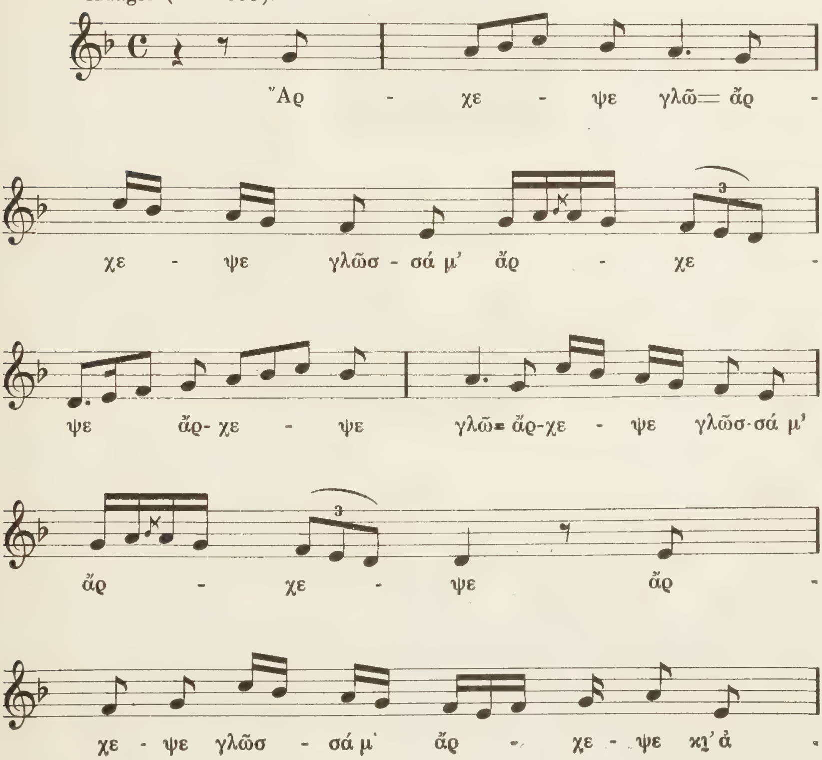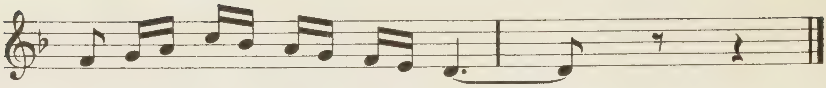
---

85 — ΑΡΧΕΨΕ, ΓΛΩΣΣΑ Μ', ΑΡΧΕΨΕ

("Ἄδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* τῆς Νικομηδείας. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Φωτεινῆς Βασιλικοῦ.*

Adagio (♩ = 100).

1

Ἄρχεψε, γλῶσσά μ', ἄρχεψε
κι' ἀχεῖλι μου, μελέτα·
καὶ σύ, καϊμένη μου καρδιά,
ὅσα ξεύρεις 'πέ τα.

2

Ἄρχεψε, γλῶσσά μ', ἄρχεψε
τραγούδια ν' ἀραδιάσῃς
καὶ ὅλα τὰ προσώπατα
νά τα ἐγκωσμιάσῃς(1).

3

'Σ τὰ 'μμάτια 'μοιάζεις φράγκισσα,
'ς τὰ φρύδια ρωμηοπούλα
καὶ 'ς τὰ διαμάντια 'ποῦ φορεῖς
'μοιάζεις βασιλοπούλα.

4

Νά σε 'παινέψω ἤθελα,
μὰ ἦσουν 'παινεμένη
καὶ ἀπὸ τὰ 'νύχια ὡς τὴν κορφὴ
εἶσαι ζωγραφισμένη.

(1) *ἐγκωσμιάσης = ἐγκωμιάσης.*

5

Βασίλισσα νὰ ἦσουνα,
δὲν θὰ εἶχες τέτοια χάρι
νά σε ζυγιάζουν τὸ φλουρὶ
μὲ τὸ μαργαριτάρι.

6

Βασίλισσα, γειτόνισσα,
τοὐρανοῦ φεγγάρι
καὶ ὁ Θεὸς σοῦ 'χάρισε
τῆς ἐμμορφιᾶς τὴν χάρι.

7

Βασίλισσα εἶσαι, 'μμάτια μου,
φορεῖς καὶ τὴν κορώνα,
βαστᾷς καὶ τὸν παράδεισο
'ς τὰ χείλη καὶ 'ς τὸ στόμα.

8

῞Εχεις μαλλιὰ τετράξανθα
'ς ταὶς πλάταις σου ριγμένα
῎Αγγελοι σοῦ τα 'χτενίζανε
μὲ φιλτισένια χτένα.

9

Τὰ 'μμάτια σου ἔχουνε θελιαὶς
θελιαὶς καὶ ἀνοιγοκλείουν,
τὸν ἄνθρωπο κι' ὁποῦ τὸν 'δοῦν
'ς τὸ τόπο τὸν ἀφίνουν.

10

Τὰ 'μμάτια σου μὲ σφάζουνε,
ὅταν τὰ χαμηλώνῃς·
ὅταν τὰ παίζεις καὶ γελᾷς
τὸ στῆθός μου πληγώνεις.

11

Τὰ 'μμάτια σου ἔχουνε ἔρωτα
κι' ἀγγελικὴ θωρία·
ὅπου τὰ 'δῇ σκλαβώνεται,
δὲν ἔχει ἐλευθερία.

12

Τὰ 'μμάτια σου ἔχουνε ἔρωτα
κι' ἐπάνω ψιχαλίζει
κι' ἐπάνω 's τὸ ψιχάλισμα
ἀνδρόγυνο χωρίζει.

13
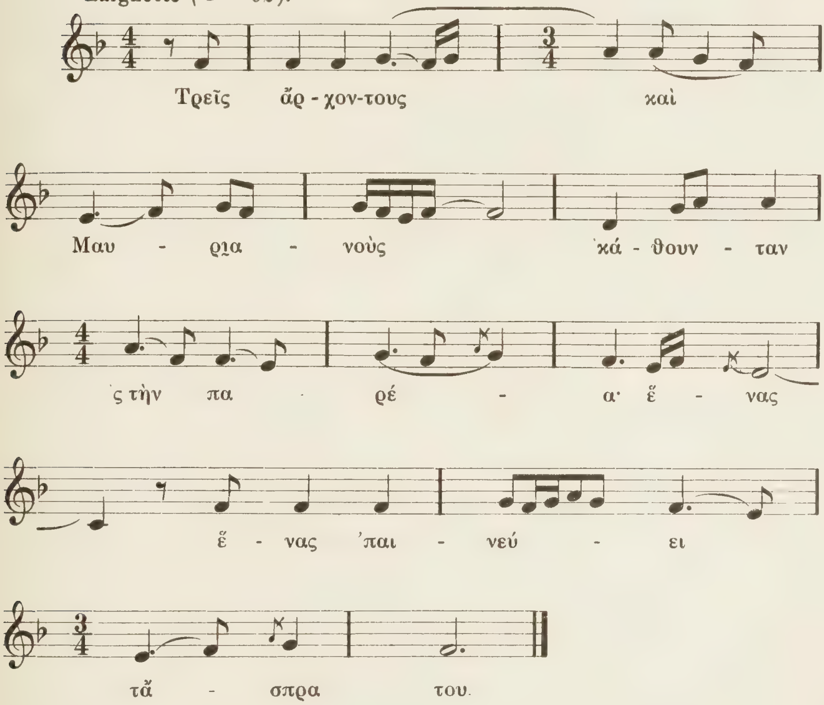
Τὰ 'μμάτια σου μὲ ρίψανε
σαγίταις ἀσημένιαις
ἐμπῆκαν 's τὴν καρδίτσα μου
καὶ 'βγῆκαν λαβωμέναις.

86.—ΤΡΕΙΣ ΑΡΧΟΝΤΟΥΣ ΚΑΙ ΜΑΥΡΙΑΝΟΥΣ

(Ἄδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* τῆς Νικομηδείας πρὸ τῆς νύμφης καὶ τοῦ γαμβροῦ τὴν ἑσπέραν τοῦ γάμου καὶ τὰς Ἀπόκρεω).

Ὑπαγόρευσις *Ἀγγέλως Νικ. Χορόζη.*

Larghetto (♩=92).

Τρεῖς ἄρχοντους καὶ Μαυριανοὺς
ʼκάθουνταν ʼς τὴν παρέα·
ἕνας ʼπαινεύει τἄσπρα του
κι̯ ἄλλος τὴν ἀρχοντι̯ά του,
καὶ τρίτος ὁ μικρότερος
ʼπαινεύει τὰ φλουρι̯ά του.
Ἄρχεψε καὶ ὁ Μαυριανὸς
ʼπαινεύει τὴν Καλήν του.

— Σὰν τὴν ᾿δική μου τὴν Καλὴ
ἄλλη κἀμμία δὲν εἶναι·
ποὖχε τὸν ἥλιο πρόσωπο
καὶ τὸ φεγγάρι ἀστήθη
καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ
τὸ ἔχει μαῦρο φρύδι.
— Σώπα σώπα, Μαυριανέ,
πολὺ μή την ᾿παινεύεις.
Τὰ χίλια παίρνει τὴν βραδιά,
χίλια τὸ μεσημέρι
καὶ τὸν ἥλιο καταίβασμα
ἀμέτρητα τὰ παίρνει.
Τότε τἀκούει ὁ Μαυριανὸς
ἀπὸ τὸ μαγαζί του·
παίρνει τἀργυρὸ σπαθὶ
τὴν κεφαλήν της παίρνει
καὶ ᾿ς τὸ τραπέζι τὴν ἔβανε
᾿ς τὴν μάνα της τὴν πάει.
— Ὁρίστε, κυρά μ᾿ πεθερά,
τὴν ἀκριβή σου κόρη.
— Τί εἶν᾿ αὐτὸ ᾿ποῦ ἔκαμες
τὴν ἀκριβή μου κόρη;
᾿Σ τὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουζα
᾿ς τὰ σκοτεινὰ τὴν πλέχα
τὸν Μαυριανὸ ᾿καρτέραγα
διὰ νά την καμαρώσῃ.

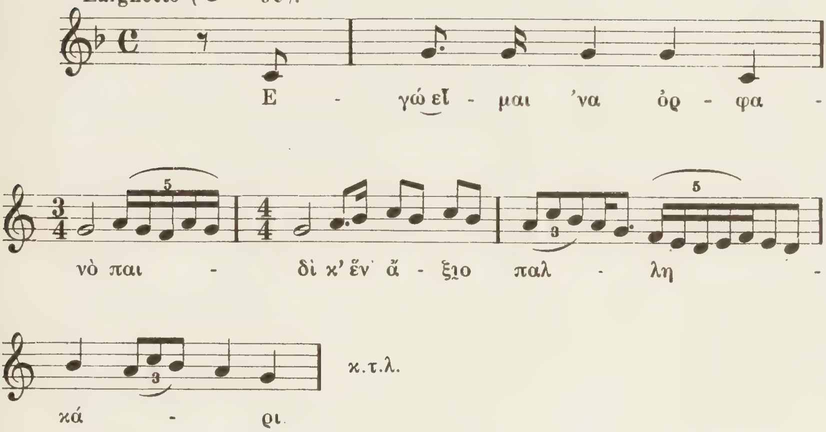
(ἡμιτελές).

87. — ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ 'ΝΑ ΟΡΦΑΝΟ ΠΑΙΔΙ

(Ἄδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* τῆς Νικομηδείας. — Ἆσμα καθιστόν).

Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Λαζαρίδου.*

Larghetto (♩ = 92).

κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Τὸ μέλος τοῦ παρόντος ᾄσματος ἡμιτελῶς ἐγράφη, διότι ὁ ὑπαγορεύσας δὲν ἐγνώριζεν αὐτὸ καλῶς μέχρι τέλους.

Ἐγὼ εἶμαι 'να ὀρφανὸ παιδὶ
κ̮ι' ἕν' ἄξ̮ιο παλληκάρι
κ̮ι' ἡ μάνα μ' ἐστοίχισε (1)
'ς ἕναν καλὸν ἀφέντη.
Κ̮ι' ἀφέντης μας κάνει χαρά,
χαρὰ καὶ πανηγύρι·
ὅλον τὸν κόσμον 'κάλεσε
κ̮ι' ὅλο τὸ ἀρχοντολόγ̮ια·
καλνεῖ κ' ἐμὲ τὸν ὀρφανὸ
νὰ σύρω τὸ ποτῆρι (2).

(1) *μ' ἔδωκεν ὡς δοῦλον.* (2) *νὰ κερνῶ.*

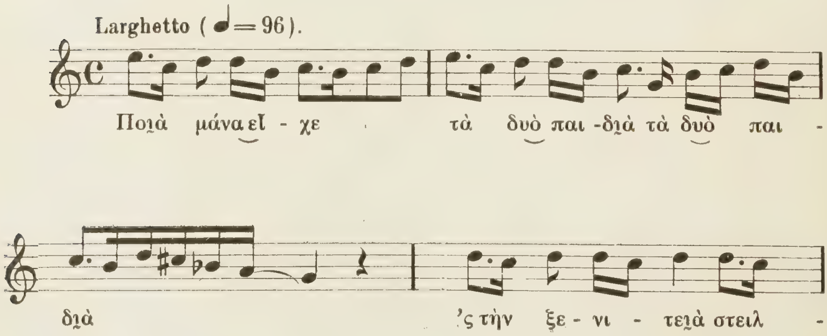
Ἀπὲ τὸ συχνοκέρασμα
κι̯᾿ ἀπὲ τὸ ***σύρεν καὶ ἔλα***
ῥαγίσθηκε τὸ χέρι
κ᾿ ἔσπασε τὸ ποτῆρι.
Τἄκουσε κι̯᾿ ὁ ἀφέντης μας·
γυρεύει νά μας πουλήσῃ.
Οὔτε γι̯ὰ χίλι̯α μᾶς πουλεῖ
οὔτε γι̯ὰ δυὸ χιλιάδες
γι̯ὰ μι̯ανῆς κόρης ἔμμορφης
ξανθι̯ᾶς καὶ μαυρομμάτας.
Ὅλο νηὰ καὶ χαρὰ
καὶ καλοκαρδιωμένη.

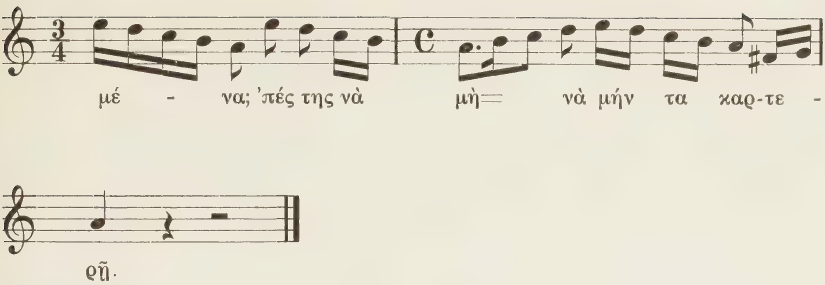
(ἡμιτελές)

88.—ΠΟΙ̯Α ΜΑΝΑ ΕΙΧΕ ΤΑ ΔΥΟ ΠΑΙΔΙ̯Α;

(Ἄδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* τῆς Νικομηδείας ἐν οἰκογενειακαῖς διασκεδάσεσιν).

Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Λαζαρίδου*.

Ποι̯ὰ μάνα εἶχε τὰ δυὸ παιδι̯ὰ
'ς τὴν ξενιτει̯ὰ στειλμένα;
Πές της νὰ μήν τα καρτερῇ
καὶ νὰ μήν τα περιμένῃ.
Κ' ἐκεῖνα ψαριολογᾶνε(¹)
'ς τῆς 'Αρμενι̯ᾶς τὸν κάμπο.
Ἡ 'Αρμενι̯ὰ κατέβασε
δένδρα ξερριζωμένα,
κατέβασε καὶ μι̯ὰ μηλι̯ὰ
τὰ μῆλα φορτωμένα,
κ' ἐπάνω 'ς τὰ κλωνάρι̯α της
δύο ἀδέλφια κονεμένα (²)
εἰς τὸ γκι̯ουμπροὺκ(³) 'βγήκανε
καὶ 'ς τὸ κουμέρκι(³) πᾶνε....
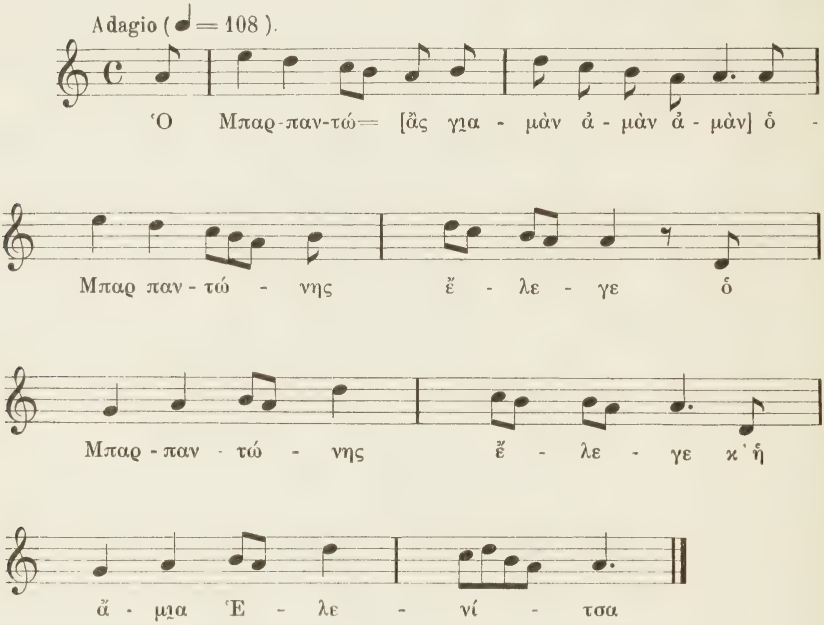
(ἡμιτελές)

(¹) ψαρεύουν. (²) ἀγκαλιασμένα. (³) τελωνεῖον. λέξις τουρκική.

89. — Ο ΜΠΑΡΠΑΝΤΩΝΗΣ

(Ἄδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* τῆς Νικομηδείας καὶ *Χάρακι*. — Χορὸς Κασάμπικος).

Ὑπαγόρευσις *Βαρβάρας Παπᾶ Ἰωάννου.*

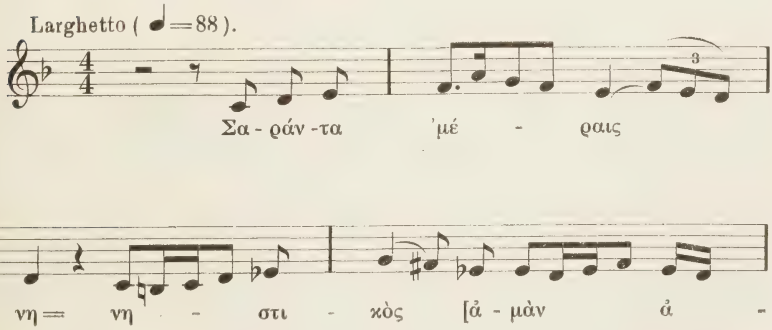
Ὁ Μπαρπαντώνης ἔλεγε
κι᾽ ἡ ἄμια Ἑλενίτσα
καμμιὰ φορὰ δὲν ᾽κάτσαμε
τόσα ρωμηὰ κορίτσια.
—Ἐμεῖς, Μπαρπαντωνάκη μου,
τοῦ Μπέη θά τα ποῦμε
νὰ πᾶν νὰ κάμουν Πασχαλιὰ
καὶ πάλε ἐδῶ θἀρθοῦμε.
Ὁ Μπαρπαντώνης ἔστειλε
τὸ Λάζαρο ᾽ς τὴν Πόλι
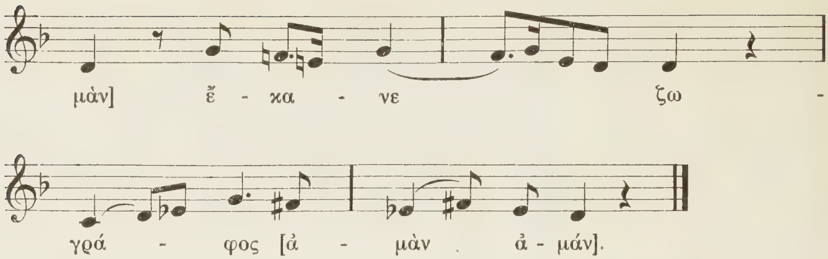
σαράντα λίραις ἔδοσε
νὰ φέρῃ τὸ παμπόρι·
κι̯' ἄλλαις σαράντα τέσσεραις
νὰ στείλῃ 'ς τὸ Νεοχῶρι.
Ὁ Μπαρπαντώνης ἔλεγε
θὰ φύγετε Σαββάτῳ.
Μεγάλη Πέφτη 'μπήκαμε
'ς τὸ παμποράκι τἄσπρο.
—'Εσύ, μάνα μ', τί μ' ἔστειλες
κι̯' ἐγὼ τί θά σε στείλω;
'Εσὺ δέν με 'θυμήθηκες
ἕνα πράσινο φύλλο.
[Σαράντα ὀργυι̯αὶς τὴν ἔσκαψα
τὴν γῆς τὴν μαρμαρένι̯α
νὰ βγάλω τὴν ἀγάπη μου
τὴν μαργαριταρένι̯α].

90.—ΣΑΡΑΝΤΑ 'ΜΕΡΑΙΣ ΝΗΣΤΙΚΟΣ

(Ἄδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* τῆς Νικομηδείας, ὅταν ἡ νύμφη ἐν πομπῇ ὁδηγῆται εἰς τὴν 'Εκκλησίαν πρὸς στέψιν).

Ὑπαγόρευσις *Φωτεινῆς Βασιλικοῦ.*

1

Σαράντα ᾽μέραις νηστικὸς ἔκανε ζωγράφος
᾽ζωγράφισε τὸ πρόσωπό σου καὶ δὲν ἔκανε λάθος.

2

᾽Ανοίξατε τῆς ἐκκλησιαὶς καὶ στρώσατε λουλούδι̰α
καὶ φέρνομε τὴν νύμφη μας μὲ τὰ χρυσᾶ στολίδι̰α.

3

Σήμερις ἄλλος οὐρανὸς σήμερα ἄλλη ᾽μέρα
σήμερις στεφανώνεται ἀετὸς τὴν περιστέρα.

4

῎Ασπρο σταφύλι ραζακὶ καὶ πρώϊμο κεράσι
τὸ στέφανο ᾽ποῦ ᾽γένηκε νὰ ζήσῃ νὰ γεράσῃ.

5

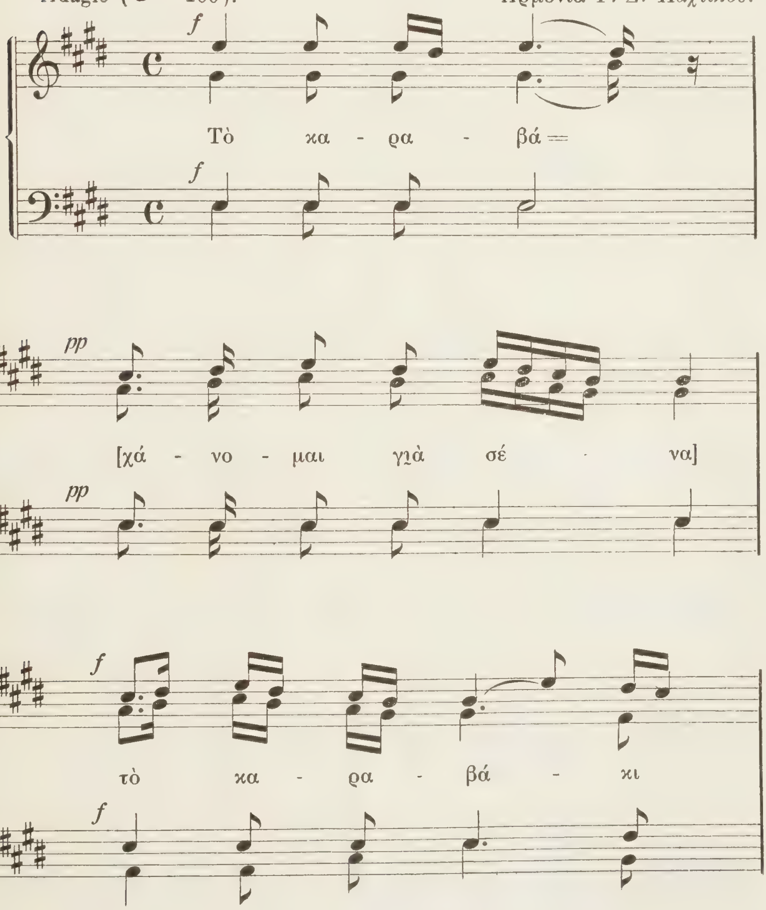
῾Ο ἥλιος τῆς ᾽Ανατολῆς, φεγγάρι τῆς Εὐρώπης
διαμάντι τῆς ᾽Αμερικῆς εἶναι τὰ ᾽μμάτι̰α ποὔχεις.

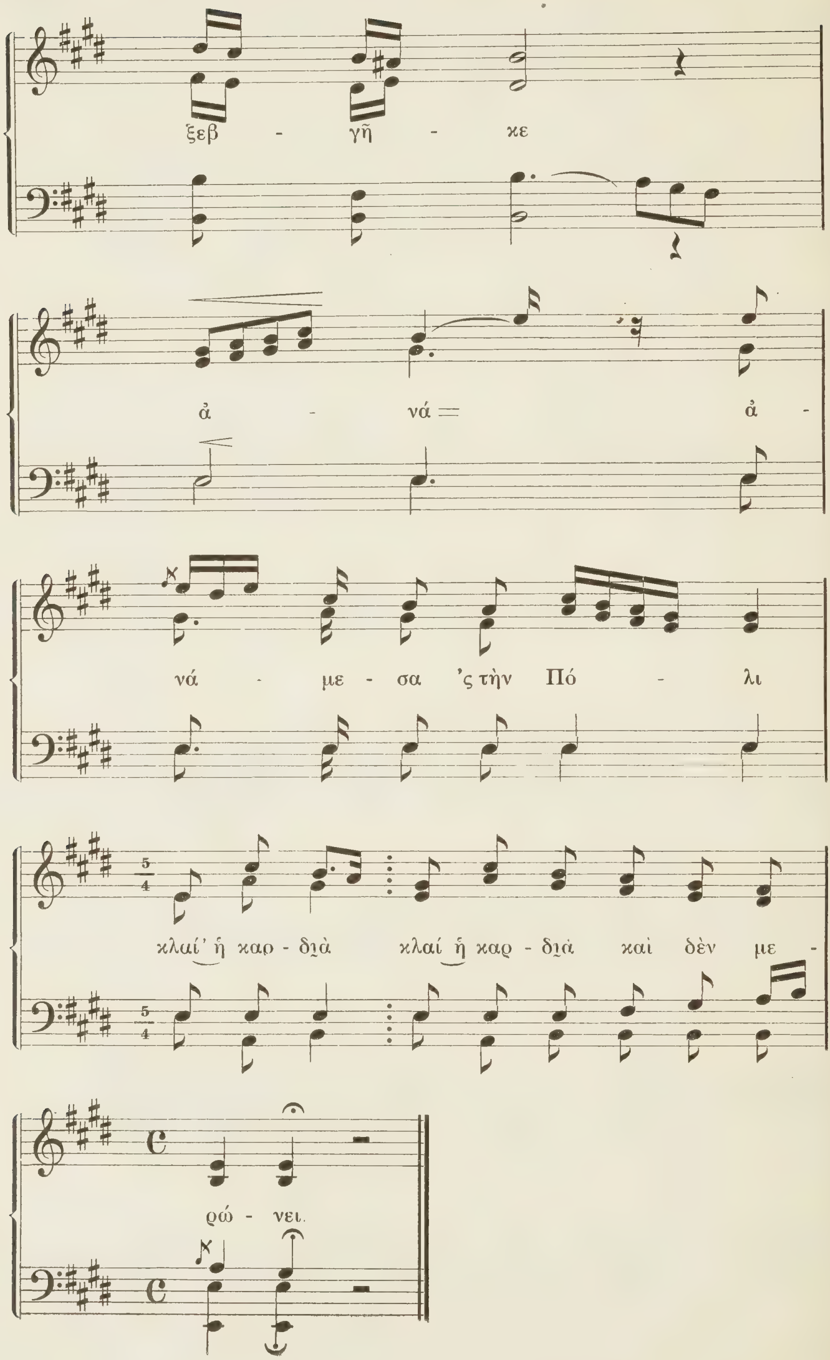
91.—ΤΟ ΚΑΡΑΒΑΚΙ

(Ἄδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* τῆς Νικομήδειας. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Φωτίου Φωτακάκη*.

Adagio (♩= 100). Ἁρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου*.

ξεβ - γῆ - κε
ἀ - νά = ἀ -
νά - με - σα 'ς τὴν Πό - λι
κλαί' ἡ καρ - δ̰ιὰ κλαί ἡ καρ - δ̰ιὰ καὶ δὲν με -
ρώ - νει.

Α΄.

Τὸ καραβά— [χάνομαι γι̯ὰ σένα]
τὸ καραβάκι ξεβγῆκε
[: ἀνά:] μεσα ᾽ς τὴν Πόλι,
[: κλαί᾽ ἡ καρδι̯ά μ᾽ :] καὶ δὲν μερώνει (1).

Β΄.

Ἔχει πανι̯ὰ [χάνομαι γιὰ σένα]
ἔχει πανι̯ὰ μεταξωτὰ
[:καὶ πρά:]σιναις κορδέλλαις
[:σὰν ταὶς Σμυ:]ρνι̯αναὶς κοπέλλαις.

Γ΄.

Μέσα εἶναι [χάνομαι γι̯ὰ σένα]
μέσα εἶναι ἡ ἀγάπη μου
[: εἶναι :] καὶ ὁ καλός μου
[: τὰ ματά:]κι̯α καὶ τὸ φῶς μου.

Δ΄.

Εἶν᾽ λερωμέ— [χάνομαι γι̯ὰ σένα]
εἶν᾽ λερωμένος κι̯᾽ ἄπλυτος
[: καὶ θα:] λασσοβρεγμένος
[: καὶ θαλασ:] σο(νε) βρεγμένος.

(1) *δὲν στέκεται, δὲν ἡσυχάζει*

Ε΄.

Ἔχω λουτρὸ [χάνομαι γ͜ιὰ σένα]
ἔχω λουτρὸ γ͜ιὰ νὰ λουσθῇ
[: καὶ ϱοῦ:]χα γ͜ιὰ ν᾽ ἀλλάξῃ
[: γ͜ιὰ νὰ μὴ:] ἀναστενάξῃ.

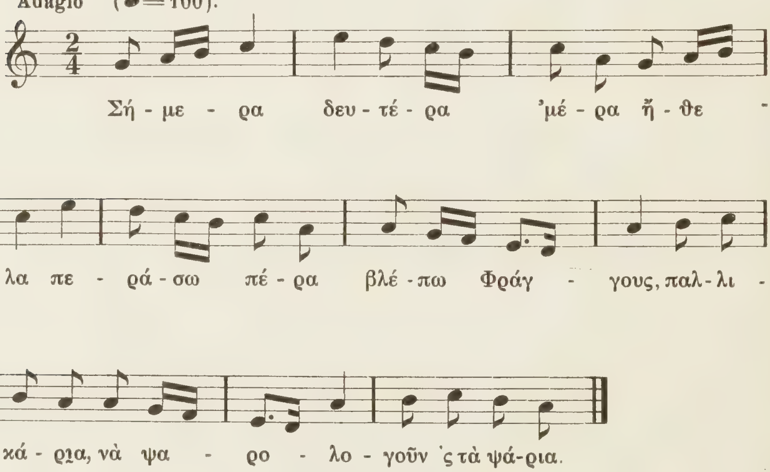
---

92. — ΣΗΜΕΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ ’ΜΕΡΑ

(Ἄδεται ἐν *Κοντζὲ* τῆς Νικομηδείας. — Χορὸς κασάπικος (καζάσκα).

Ὑπαγόρευσις *Φωτίου Ἀδαμαντίδου*.

Adagio (♩=100).

1

Σήμερα δευτέρα ’μέρα
ἤθελα περάσω πέρα

βλέπω Φράγγους, παλληκάρια,
νὰ ψαρολογοῦν 'ς τὰ ψάρια.

2

Καὶ τοὺς λέγω, παλληκάρια,
ἔχετε γιὰ 'μένα ψάρια;
— Ἔχομε παστὰ καὶ φλόρια
ὡς πέντ'-ἕξ ὀκάδες χώρια.

3

Ἄν τα δίντε μὲ παράδες
ζύγιασε πέντ'-ἕξ ὀκκάδες
κι' ἂν τὰ δίντε βερεσιὲ(1)
'μεῖς θὰ κάνωμε τὸν σεφτέ(2).

4

Φέρτε βούρλα βούρλωσέ τα
καὶ καντάρι ζύγιασέ τα
κι' ὥς τε νἄρθουνε τὰ βοῦρλα
'πέταξαν τὰ ψάρια οὗλα.

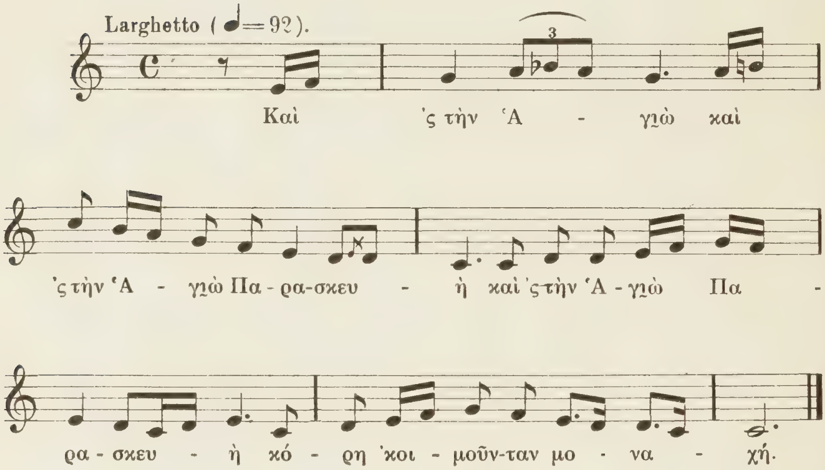
---

(1) ἐπὶ πιστώσει, λέξις τουρκική. (2) ἀρχή, λέξις τουρκική.

93.— ΚΑΙ 'Σ ΤΗΝ ΑΓΙΩ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

("Ἄδεται ἐν *Κοντζέ*.— Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Φωτ. Ἀδαμαντίδου.*

Καὶ 'ς τὴν Ἁγ̰ιὼ Παρασκευὴ
κόρη 'κοιμοῦνταν μοναχή·
κ' ἐκεῖ 'ποῦ ἀποκοιμούντανε
γλυκὰ ὀνειρευούντανε.
Εἶδ' ἀπὸ πύργο πὤβγαινε
σὲ περιβόλι ἔμβαινε
καὶ δυὸ ποτάμ̰ια μὲ νερὸ
νά τα περάσῃ δὲν 'μπορεῖ.
— Νενέ μ', εἶδα 'να ὄνειρο
νά το διαλύσῃς σὲ καλό.
«Εἶδ' ἀπὸ πύργο πὤβγαινα
σὲ περιβόλι ἔμβαινα
καὶ δυὸ ποτάμια μὲ νερὸ
νά τα περάσω δὲν 'μπορῶ».
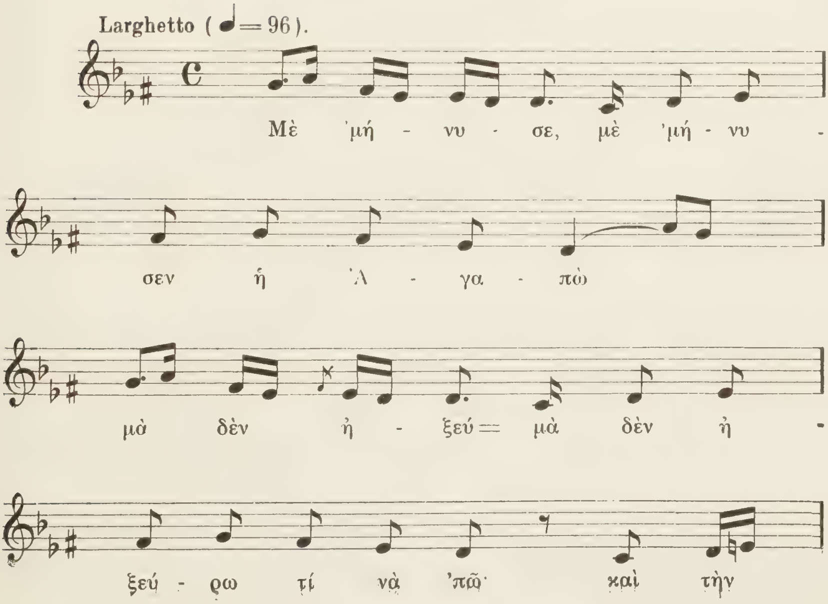
— Κόρη μ', ὁ πύργος χάρος σου·
τὸ περιβόλι τάφος σου·
τὰ δυὸ ποτάμια μὲ νερὸ
εἶν' ὁ παπᾶς μὲ θυμιατό.
— Νενέ μ' καλή, νενέ μ' κακ̠ιά,
δὲν τὸ ξεδιάλυσες καλά.
Ὁ πύργος εἶναι ἄνδρας μου·
τὸ περιβόλι γάμος μου·
τὰ δυὸ ποτάμια μὲ νερὸ
θὰ σμίξ̠η συμπεθερ̠ιό.
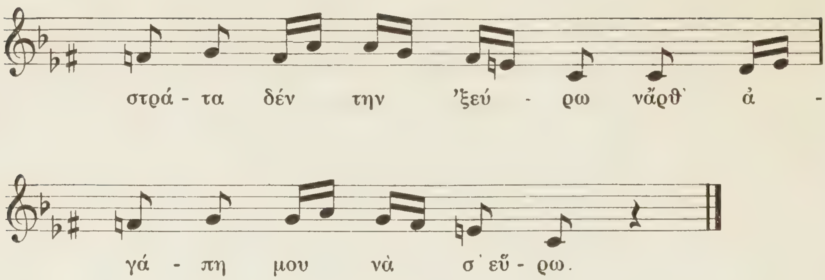
---

94. — ΜΕ 'ΜΗΝΥΣΕΝ Η ΑΓΑΠΩ

(Ἄδεται ἐν *Κοντζέ*. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Παναγῆ Ἀδαμίδου*.

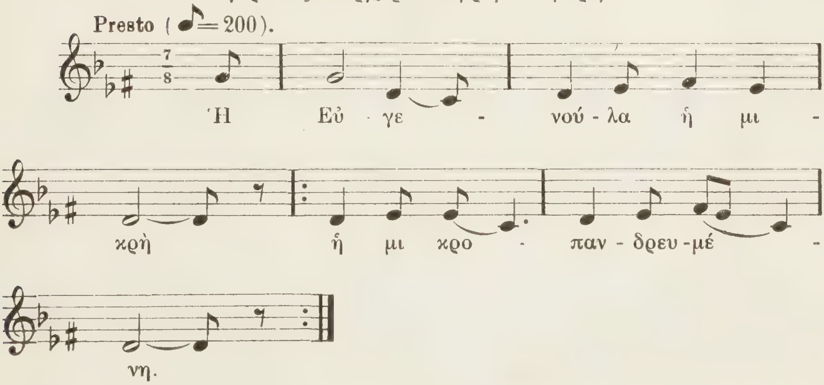
Μὲ 'μήνυσεν ἡ 'Αγαπὼ
μὰ δὲν ἠξεύρω τί νὰ 'πῶ·
καὶ τὴν στράτα δὲν τὴν 'ξεύρω
νἄρθ' ἀγάπη μου νὰ σ' εὕρω.
Πέρνω τὸν δρόμο τὸ δρομὶ
βάσανα, πίκραις καὶ καϊμοὶ
τὸ δρομὶ τὸ μονοπάτι
βάσανα πὤχει ἡ ἀγάπη·
καὶ τὸ δρομὶ μ' ἔβγαλε
'ς τὴν κόρη ποῦ με 'τρέλλανε
καὶ 'ς τῆς 'Αγαπῶς 'ς τὴν πόρτα
καθὼς ἤξευρα τὰ πρῶτα.
Βλέπω τὴν πόρτα της κλειστὴ
ἀγάπη μ' ξεχωριστὴ
καὶ τὰ κλειδιὰ παρμένα
παρ' ἀλλοίμονον 'ς ἐμένα!
Καὶ τὰ παραθυράκια της
ξανθὰ καὶ τὰ μαλλάκια της
σφικτὰ μανδαλωμένα
τρὶς ἀλλοίμονον 'ς ἐμένα!
Καὶ τὴς γειτόνισσαις 'ρωτῶ·
ποῦ εἶναι ἡ 'Αγάπη πἀγαπῶ;
—Μέσα εἶνε καὶ κοιμᾶται
καὶ κανένα δὲν θυμᾶται.

— Κόρη, ἂν κοιμᾶσαι ξύπνησε
καὶ μὲ τὸν νέον 'μίλησε
νά σε κάμω ἕνα φουρκάλι(¹)
σὰν ἐσένα δὲν εἶναι ἄλλη·
νὰ φουρκαλῇς τὴν θάλασσα
μικρὴ ἦσουν καὶ σ' ἀγάπησα·
νἄρχωνται τὰ καραβάκια
τἄμμορφα παλλικαράκια
τὤνα ἀρμενίζει μὲ βορηᾶ
τοῦ κεμιτζῆ παρηγοριά·
τἄλλο μὲ τραμουντάνα(²)
ἄσπρη μου παχειὰ Σουλτάνα.
Τὸ τρίτο τὸ μικρότερο
ἀπ' ὅλα εὐμορφότερο
ἀρμενίζει μὲ λεβάδι(³).
— Γειά, χαρά, βρὲ παλληκάρι.

95. — Η ΕΥΓΕΝΟΥΛΑ Η ΜΙΚΡΗ

("Αδεται ἐν *Κοντζέ*. — Μέλος χορευτικὸν καὶ καθιστόν).

Ὑπαγόρευσις *Μαργιόρας Γαβριὴλ Γιαμάρογλου.*

(¹) *φουρκάλι* = *σκούπα.* (²) *τραμουντάνα* = *τρικυμία.* (³) *πλέει, ταξειδεύει μὲ ἀνατολικὸν ἀέρα.*

Ἡ Εὐγενούλα ἡ μικρὴ
ἡ μικροπανδρευμένη
ὅπου ᾽παινιοῦνταν κ᾽ ἔλεγε·
τὸν Χάρο δὲν φοβοῦμαι.
Ἔχω ἀδέλφια δεκαοχτὼ
καὶ ἄνδρα παλληκάρι.
Κι᾽ ὁ Χάρος, ὅταν τἄκουσε
πολὺ τὸν ᾽κακοφάνη.
Χρυσὸ πουλὶ ᾽γένηκε,
χρυσὸ χελιδονάκι
ἐπῆγε καὶ τὴν ᾽τσίμπησε
᾽ς τὸ δεξὶ χεράκι.
Κι᾽ ἡ μάνα της μπαινοέβγαινε
καὶ τὰ μαλλιὰ βγάζει.
Ἡ Εὐγενούλα ἀρρώστησε,
ἡ Εὐγενούλα πάει.
Τὴν μάνα της τὴν ἔλεγε
κρυφὰ τὴν παραγγέλλει.
«Μάνα μ᾽, κι᾽ ἂν ἔλθῃ Κωνσταντῆς
μή το βαροκαρδίσῃς.
Δός του λεκάνι νὰ νιφθῇ
νὰ πλύνῃ τὸ πρόσωπό του
καὶ μανδῆλι νὰ σκουπίσῃ
δός του γλυκὸ κρασὶ
νὰ πίῃ νὰ μεθύσῃ.
᾽Ανοῖξτε τὸ σκλιβάκι μου(¹)
τὸ μαυροαραχνιασμένο
καὶ δὸς τριὰ ᾽ποκάμισα
καὶ τέσσερα σενδόνια.
Δόσε τὴν ἀρραβῶνά μου
μὲ τὸ μαργαριτάρι·

(¹) σεντοῦκί μου.

Κωνσταντῆς εἶναι μικρὸς
γυναῖκα πέρνει κι' ἄλλη».
'Σ τὸ δρόμο 'ποῦ ἐρχούτανε
'ς τἄλογο καβαλλάρης
βλέπει τὸ μνῆμα ἀνοιχτὸ
βλέπει τὸ μνημοσύρη (¹)
— *Μνημόσυνο καλὸ νἄχῃς.*
Τίνος μνῆμα ἀνοίγεις;
— *Δέν ἔχω στόμα νὰ στὸ 'πῶ*
γλῶσσα νὰ στομιλήσω.
Ἡ Εὐγενούλα 'πέθανε,
ἡ Εὐγενούλα πάει!
. . . .

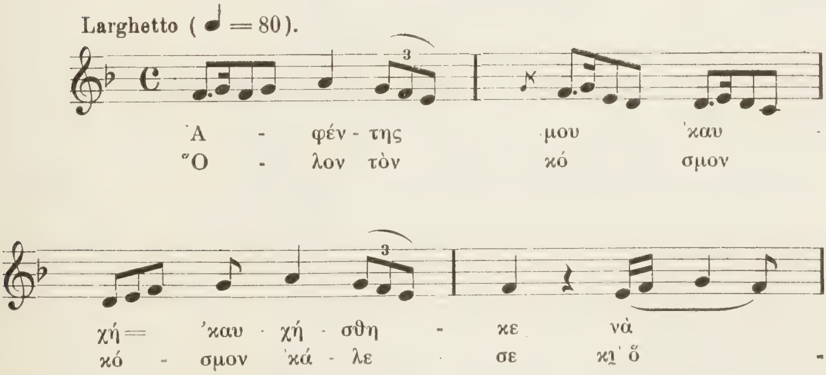
Καὶ ὁ Κωσταντῆς εἶναι μικρὸς
γυναῖκα πέρνει κι' ἄλλη.

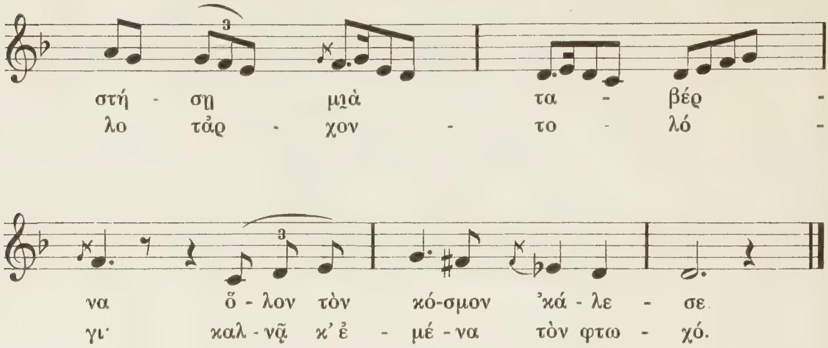
96. — ΑΦΕΝΤΗΣ ΜΑΣ 'ΚΑΥΧΗΣΘΗΚΕ

(Ἄδεται ἐν *Κοντζὲ* τὸν χειμῶνα κατὰ τὰς οἰκογενειακὰς συναναστροφάς)

Ὑπαγόρευσις *Τζοχεριᾶς Κούρου.*

(²) *τὸν νεκροθάπτην.*

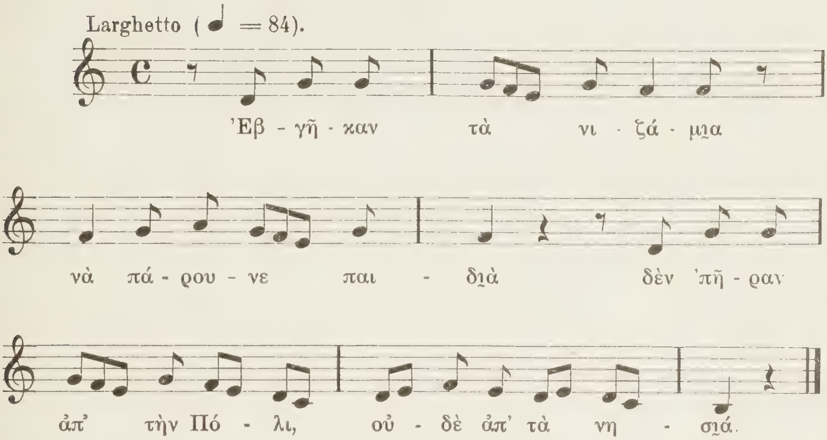
᾿Αφέντης μας ᾿καυχήσθηκε νὰ στήσῃ μιὰ ταβέρνα.
῞Ολον τὸν κόσμο ᾿κάλεσε κι᾿ ὅλο τἀρχοντολόγι,
καλνᾷ κἐμένα τὸν φτωχὸ νὰ σύρω τὸ ποτῆρι·
ἀπὸ τὸ συχνοκέρασμα κι᾿ ἀπὸ τὸ **χάτε κ᾿ ἔλα**
᾿κονδύλισε(¹) τὸ χέρι μου κ᾿ ἔπεσε τὸ ποτῆρι·
μηδὲ ᾿ς τὴν πέτρα ᾿τσάτισε(²), μηδὲ ᾿ς τὴν γῆς ραγίσθη,
μόναις σὲ κόρης γόνατα ἔπεσε καὶ ᾿τσακίσθη.
Καὶ μιὰ λιγνὴ μελαγχροινὴ δὲν ᾿φάνηκε, δὲν γῆρτε.
Πέρνει τὰ μῆλα ᾿ς τὴν ποδιὰ τὰ ρόδα ᾿ς τὸ μανδῆλι
ἀπὸ μακρηὰ τὴν χαιρετᾷ, κι᾿ ἀπὸ κοντὰ τὴν λέγει·
— Γιατί, ψυχή μου λιγερή, δὲν ᾿φάνηκες, δὲν ἦρθες;
— Μὲ ᾿φίλησες κι᾿ ἀρρώστησα, φίλα με γιὰ νὰ ᾿γειάνω
Πέρνει καὶ πάγει ᾿ς τὸ σπῆτί του μὲ δάκρυα ὁ καϊμένος.
— Τί ἔχεις, φίλε μου, καὶ κλαῖς καὶ δὲν ᾿μπορεῖς νὰ ᾿μερώσῃς;
— Ἡ λιγερή μ᾿ ἀρρώστησε βαρειὰ γιὰ νὰ πεθάνῃ!

(¹) ἐγλύστρισε. (²) ἐκτύπησε.

97. — ΕΒΓΗΚΑΝ ΤΑ ΝΙΖΑΜΙΑ

(Ἄδεται ἐν *Κοντζέ*.—Ἆσμα καθιστόν).

Ὑπαγόρευσις *Παναγῆ Ἀδαμίδου.*
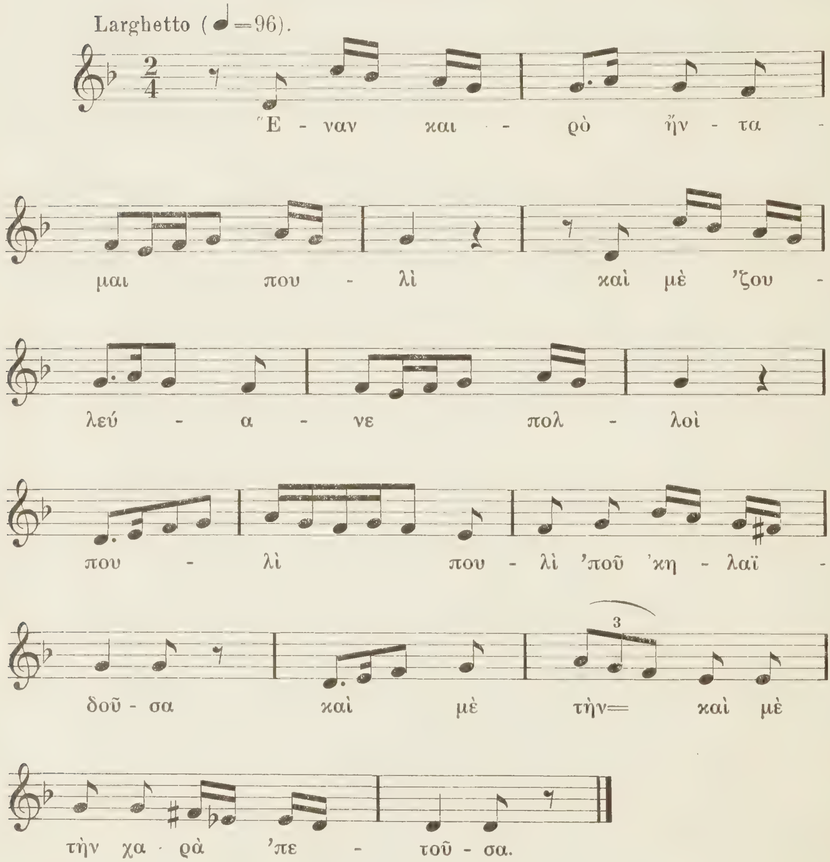

Ἐβγῆκαν τὰ νιζάμια
νὰ πάρουνε παιδιά,
δὲν 'πῆραν ἀπ' τὴν Πόλι,
οὐδὲ ἀπ' τὰ νησιά·
μόν' 'πῆραν ἀπ' τὴν Κόντζα
δυὸ ἔμμορφα παιδιά·
τὸ ἕνα τὸ 'γλυτῶσαν
μὲ δώδεκα πουγγιά,
τἄλλο τὸ ἐστεῖλαν
κάτω 'ς τὴν Βενετιά.

98. — ΕΝΑΝ ΚΑΙΡΟ ΗΝΤΑΜΑΙ ΠΟΥΛΙ

(Ἄδεται ἐν *Κοντζέ*. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ἀναστασίας Θ. Μ. Τζινοῦ.*

Ἕναν καιρὸ ἤνταμαι πουλὶ
καὶ μὲ ’ζουλεύανε(¹) *πολλοὶ*

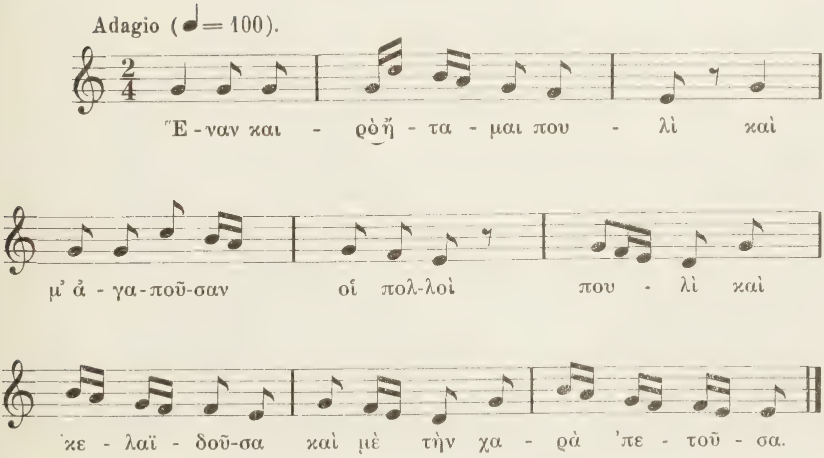
(¹) *λέγεται καὶ ἀγαπούσανε.*

πουλὶ 'ποῦ 'κηλαϊδοῦσα
καὶ μὲ τὴν χαρὰ 'πετοῦσα.
Ἦταμ' πουλάκι σερπετὸ
κι̯' ἀγαποῦσα νὰ πετῶ,
δὲν ἄλλαξα συχνὸ κλαδὶ
νὰ μὴ βάλουν σὲ κλουβί
Δὲν ἄλλαξα τὰ δάση
μή με βάλουν σὲ καφάσι.
— Ποῦ πᾷς, πουλί μου, καὶ δέν το λές,
ἀναστενάζεις κι̯' ὅλο κλαῖς;
— 'Πάγω 'ς τὰ ὄρη, 'ς τὰ βουνὰ
'ς τὰ ἔρημα καὶ 'ς τὰ σκοτεινά.
. . . .

99.— ΕΝΑΝ ΚΑΙΡΟ ΗΤΑΜΑΙ ΠΟΥΛΙ

("Ἄδεται ἐν *Κοντζέ.* — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Εὐγενικῆς 'Αδαμαντίδου.*

1

Ἕναν καιρὸ ἤταμαι πουλὶ
καὶ μ' ἀγαποῦσαν οἱ πολλοί,
πουλὶ καὶ 'κελαϊδοῦσα
καὶ μὲ τὴν χαρὰ 'πετοῦσα.

2

Μὲ τὴν γλυκειά μου τὴν λαλιὰ
μ' εἴχανε ὅλα τὰ πουλιὰ
καὶ μ' ἔπερναν κοντά τους
νά μ' ἔχουν συντροφιά τους.

3

Σὲ περιβόλι σὲ δενδριὰ
μαζὶ μὲ ὅλα τὰ πουλιὰ
σὲ ζέφκια, 'ς ἐγλεντζέδες,
σὲ ζέφκια σὲ παχτζέδες.
. . . .

4

Νενέ, τὸ πάνθι μου εἶναι πολὺ
ὅπ' ἀγαπῶ ἕνα πουλὶ
κοντὰ 'ς τὴν γειτονιά μου
τὸ χαίρεται ἡ καρδιά μου.

5

Θὲ νὰ τὸ πάρω νὰ διαβῶ
μέσα 'ς τὰ δάση μοναχὸ
'ς τὰ ἔρημα τὰ δάση
ὁ κόσμος νὰ μᾶς χάσῃ.
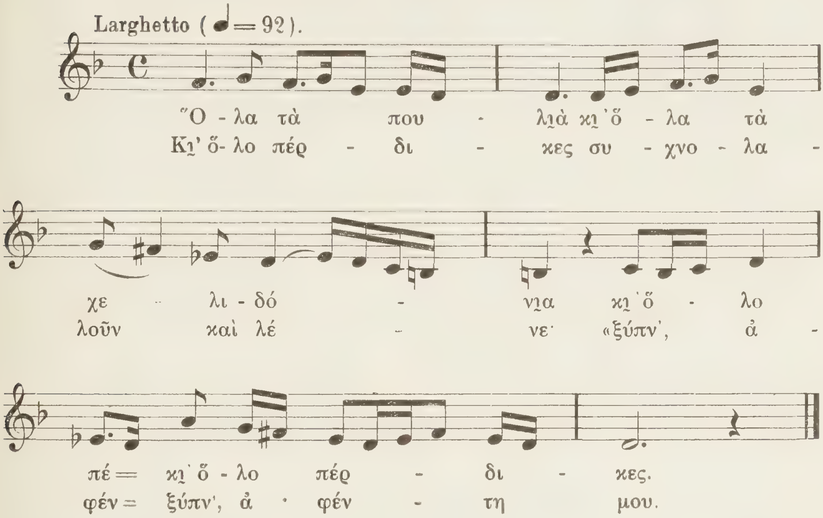
6

Ν' ἀνταμωθοῦμε μιὰ βολά,
νὰ γένῃ λύπη μας χαρά,
νὰ γλυκομιληθοῦμε
τὰ πάθια μας νὰ 'ποῦμε.

100. — ΟΛΑ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΚΙ͜ ΟΛΑ ΤΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ

("Ἄδεται ἐν *Κοντζέ*. — Ἆσμα καθιστόν).

Ὑπαγόρευσις *Φωτίου Ἀδαμαντίδου.*

Ὅλα τὰ πουλ̬ιὰ καὶ ὅλα τὰ χελιδόν̬ια
κ̬ι᾽ ὅλο πέρδικες συχνολαλοῦν καὶ λένε·
«Ἐξύπν᾽, ἀφέντη μου, ᾽ξύπνα, γλυκε̬ιά μ᾽ ἀγάπη·
᾽ξύπνα νὰ ἰδῇς κορμὶ σὰν κυπαρίσσι
κ̬ι᾽ ἄσπρο μου λαιμό, ᾽φρύδ̬ια σὰν γαϊτάνι».
—Ἄφες με, κυρό, ᾽λίγο ὕπνο νὰ πάρω,
γ̬ιατ᾽ ἀφέντης μου ᾽ς τὴν βάρδια μὲ προσμένει.
Ἔδωκε ὁ Θεός, Κερὰ ἡ Παναγία
καὶ ᾽ξεσπάθωσα καὶ ᾽μπῆκα μέσ᾽ ᾽ς τἀσκέρι.
Χίλ̬ιους ἔκοψα καὶ χίλιους σκλάβους ᾽πῆρα·
ἕνας μ᾽ ἔφυγε, κ᾽ ἐκεῖνος σκλάβος μου ἦτο.
Εἶχε ἀητοῦ φτερὰ καὶ ᾽νύχ̬ια τοῦ κοράκου.
Παίρνω τὸ δρομί, δρομὶ τὸ μονοπάτι,
βρίσκω ἕνα δενδρὶ ᾽ψηλὸ σὰν κυπαρίσσι,

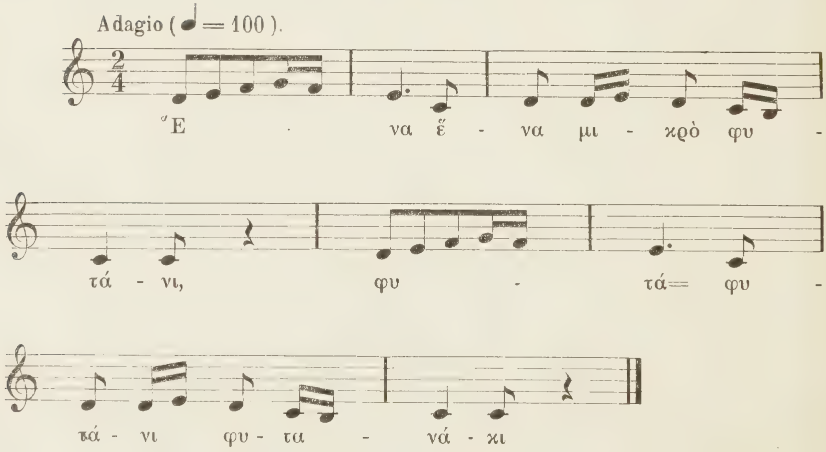
— Δέξαι με, δενδρί, 'ς τὸν ἴσκι̰ο νὰ πλαγι̰άσω.
— Νὰ οἱ κλῶνοί μου καὶ κρέμα τἄρματά σου.
Νὰ κ' ἡ ρίζα μου καὶ δέσε τἄλογό σου.
Νὰ καὶ ὁ ἴσκι̰ος μου καὶ πέσε καὶ κοιμήσου,
κι̰' αὔριον τὸ πρωῒ τὸ 'νοῖκί μου γυρεύω·
μι̰ὰ στάμνα νερὸ 's τὴν ρίζα μου νὰ χύσῃς.
—Ἄκου, οὐρανὲ καὶ γῆ, μὴν τὸ βαστάξῃς!
ὡς καὶ τὸ δενδρὶ τὸ 'νοῖκι τὸ γυρεύει!

---

101. — ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΦΥΤΑΝΙ

(Ἄδεται ἐν *Κοντζέ*. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ἀναστασίας Μ. Τζινοῦ.*

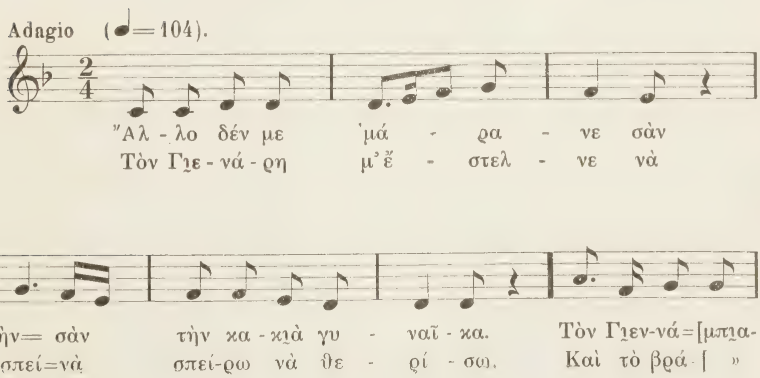
Ἕνα μικρὸ φυτάνι,
φυτάνι, φυτανάκι
ἀξιώνει καὶ ἀναδίνει
καρπὸ καὶ ἄνθη δίνει,
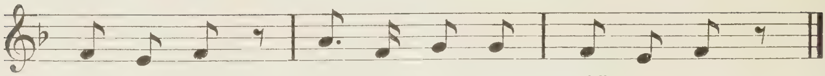
'λίγο νερὸ σταλάκι
νὰ τρέξῃ τὸ φαρμάκι
νὰ μὴ μαραγκι̯ασθοῦνε
κι̯' ὅλα νὰ μὴ χυθοῦνε.
Μὴ μαραθοῦν τὰ φύλλα του
καὶ πέσουνε τὰ μῆλά του·
— Τί νά σε στείλω, βασιλέ,
βασιλικέ μου δροσερέ;
— Ἕνα δακτυλιδάκι
'ς τἀκρινό σου δακτυλάκι·
νά σε στείλω κ' ἕνα μῆλο
νὰ μὴν κάνῃς κι̯' ἄλλο φίλο·
νά σε στείλω κι̯' ἀκόμα ἕνα
γι̯ὰ ν' ἀγαπᾷς κ' ἐμένα.

102.—ΑΛΛΟ ΔΕΝ ΜΕ 'ΜΑΡΑΝΕ
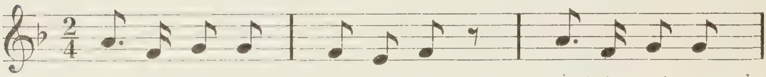
(Ἄδεται ἐν *Κοντζέ*.—Χορὸς κασάπικος ἀστεῖος, ᾀδόμενος μόνον τὰς 'Απόκρεως).
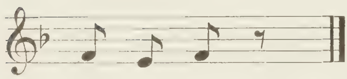
Ὑπαγόρευσις *Παναγῆ 'Αδαμίδου*.

Ἐπῳδός.

῎Αλλο δέν με ᾽μάρανε
σὰν τὴν κακ̰ὰ γυναῖκα.
Τὸν Γ̰εννάρη μ᾽ ἔστελνε
νὰ σπείρω, νὰ θερίσω
καὶ τὸ βράδ᾽ ἐρχούμουνα
κουτσούρια φορτωμένος.
Βλέπω τὴν ἀρχόντισσα
μὲ ἄλλον τρώγει καὶ πίνει.
Εἶχε κούρκα ᾽ς τὸ ταψὶ
αὐγὰ τηγανημένα.
῎Εσκυψα νὰ πάρ᾽ αὐγὸ
σὰν καλονοικοκύρης.
Μαῦρο δαῦλο (1) ᾽σήκωσε
μ̰ὰ ᾽ς τὴς πλάταις μ᾽ ἔδωσε.

Ἐπῳδός.

῎Οξω τσάτσαλο (2) βρακὶ
᾽μπαλλωμένο μὲ σακκί.

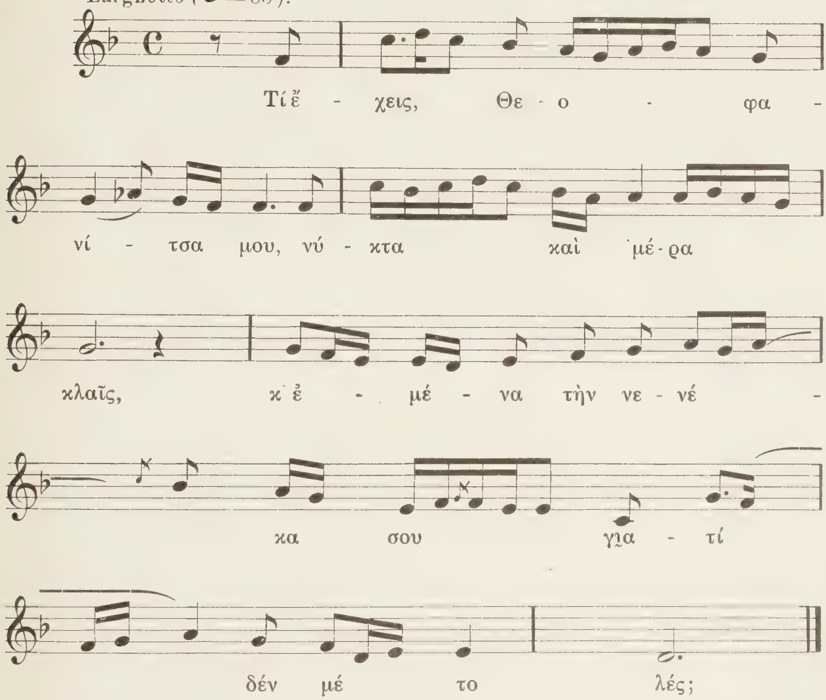
(1) *δαυλός.* (2) *κουρελιασμένο.*

103.— ΤΙ ΕΧΕΙΣ, ΘΕΟΦΑΝΙΤΣΑ ΜΟΥ;

(Ἄδεται ἐν *Κοντζέ*.—Ἆσμα καθιστόν).

Ὑπαγόρευσις *Διαμαντοῦς Βαλάσση Λάζογλου*.

Larghetto (♩=88).

Τί ἔχεις, Θεοφανίτσα μου,
νύκτα καὶ 'μέρα κλαῖς,
κ' ἐμένα τὴν νενέκα σου
γ̮ιατὶ δέν μέ το λές;
— *Τί νά σου 'πῶ, νενέκα μου,*
τί νά σ' ἀποκριθῶ;
Τὸν κύριο Θανασάκη
π̮ολὺ τὸν ἀγαπῶ.

— Ποῦ σὲ εἶδε, κόρη μου,
καὶ ποῦ σ' ἄρεσε;
— Νενέ μ', 'ς τὴν κάμαρή μου,
'ποῦ 'χτενιζούνταμαι
νενέ μ', 'ς τὴν κάμαρή μου
'ποῦ 'φακ̯ιολίζταμαι.
— Τί σ' ἔδωσε, ἄχ κόρη μου,
ὅπου σ' ἄρεσε;
— Τῆς μόδας δαχτυλίδι,
νενέ μ', μ' ἔδωσε
ἑξῆντα δυὸ βενετικὰ
καὶ δυὸ τόπ̯ια σεβαή (1).
— Τί τἄκαμες, ἄχ κόρη μου,
— καὶ ποίονα τἄδωσες;
— Νενέ μ', τοῦ ράφτη τἄδωσα
νὰ κόψω φορεσ̯αίς.
Τὴν μ̯ιὰ θὰ τὴν δώσω,
νενέ μ', 'ς τὴν 'Εκκλησ̯ιὰ
νὰ τὴν φορῇ ὁ διᾶκος
ὅταν θὰ λειτουργᾷ.
Τὴς ἄλλαις θὰ τὴς δώσω
τὴς φιληνάδαις μου
νὰ τὴς φοροῦν νὰ λένε
τὴς ὀμμορφάδες μου.
. . . .
Ὅταν τὴν καταιβάσανε
ἀπὸ τὴν σκάλα της
μικροὶ μεγάλοι 'κλαίγανε
τὴν ἐμμορφάδα της·
μικροὶ μεγάλοι 'κλαῖγαν
ὡς καὶ ἡ Τουρκ̯ιά.
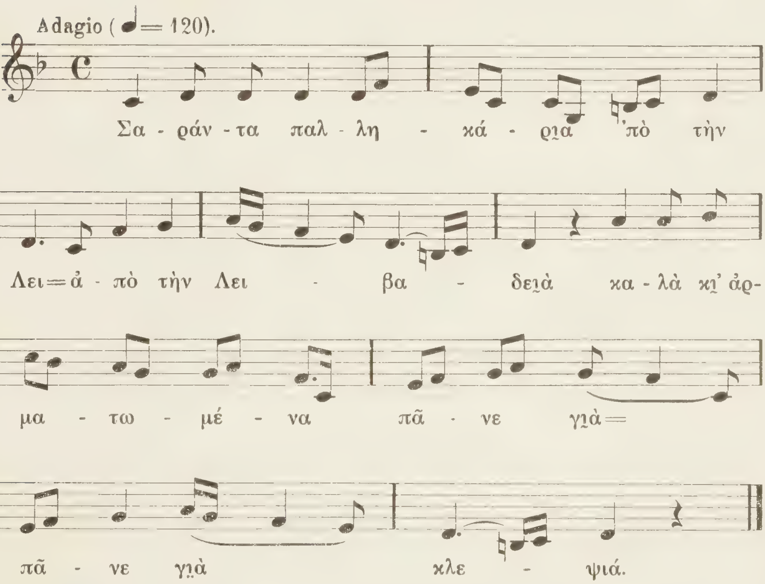
(1) εἶδος μεταξωτοῦ ὑφάσματος.

Πῶς 'ταν αὐτὸ καὶ 'γένηκε
'ς αὐτὴν τὴν κοπελλ̰ιά;
Ὅταν τὴν ἀπεράσανε
ἀπὸ τὸ στενὸ στενὸ
ὅλοι τὴν περιχοῦσαν
ἀθάνατο νερό.

104.—ΣΑΡΑΝΤΑ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΑ

(Ἄδεται ἐν *Κοντζέ*.—Χορὸς κασάπικος).

Ὑπαγόρευσις *Διαμαντῆ Ἀλεξάνδρου Γιωργάρου.*

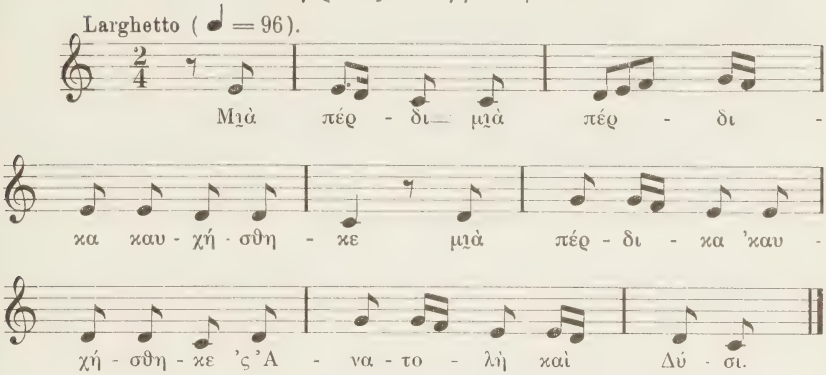

Σαράντα παλληκάρ̰ια 'πὸ τὴν Λειβαδε̰ιὰ
καλὰ κ̰ι' ἀρματωμένα, πᾶνε γ̰ιὰ κλεψ̰ιά
πᾶνε γ̰ιὰ νὰ πατήσουν τὴν Τροποκκλησ̰ιά,
πᾶνε καὶ γ̰ιὰ νὰ κάψουν χώραις καὶ νησ̰ιά.

Σ τὸν δρόμον ’ποῦ πηγαίνουν γέρον ἀπαντοῦν.
— Καλησπερίζω, γέρε.— Καλῶς τα τὰ παιδιά!
Παιδιά μ’, αὐτοῦ ποῦ πᾶτε; — Πᾶμε γιὰ κλεψιά·
πᾶμε γιὰ νὰ πατήσουμ’ τὴν Τροποκκλησιά.
Ἔλα καὶ σὺ μαζί μας νὰ κάνουμ’ συντροφιά.
— Δὲν ’μπορῶ, παιδιά μ’, γιατὶ ἐγήρασα.
περνᾶτε ἀπ’ τὸ χωριὸ κι’ ἀπ’ τὸ σπίτι μου
καὶ πᾶρτε τὸν υἱόν μου τὸν ἀσῆκί μου,
πὤχει λαγοῦ ποδάρια, πέρδικας πτερά,
’ποῦ ξέρει τὰ λημέρια ἀπὸ ὅλους πιὸ καλά.
Ὥρα καλή, παιδιά μου, γιὰ τὴν Τροποκκλησιά.
Ἔχει ὄμμορφα κορίτσια καὶ γλυκὰ κρασιά
μὴν πιῆτε καὶ μεθύσετε καί σας πιάσουνε
’ς τὴν φυλακὴν σᾶς βάλουν καὶ σᾶς κρεμάσουνε.
Τοῦ γέρου τὴν ἑρμούνια τὴν ἐξεχάσανε·
ἔπιαν καὶ ’μεθύσαν καὶ τοὺς πιάσανε,
’ς τὴν φυλακὴ τοὺς ’πῆγαν νά τους κρεμάσουνε.
Σὰν τἄκουσε κ’ ὁ γέρος ἐχαμογέλασε.
Κουμπούρια ξεκουμπάνει καὶ ἁρματώνεται
’ς τὸν δρόμο ’ποῦ πηγαίνει Πασσᾶ ἀπαντῇ.
— Ὥρα καλή, Πασσᾶ καὶ Τοῦρκο κριτή.
Νὰ βγάλῃς τὰ παιδιά μου ἀπὸ τὴν φυλακή.
Πῆρε ἀράπης τὰ κλειδιά, πά’ νὰ βγάλῃ τὰ παιδιά.

105.— ΜΙΑ ΠΕΡΔΙΚΑ 'ΚΑΥΧΗΣΘΗΚΕ

("Ἄδεται ἐν *Κοντζέ*.— Χορὸς συρτός).
Ὑπαγόρευσις *Παναγῇ 'Αδαμίδου*.

Μι̯ὰ πέρδικα 'καυχήσθηκε
'ς 'Ανατολὴ καὶ Δύσι·
πῶς δέν την ηὗρεν ὁ κυνηγὸς
νά τηνε κυνηγήση.
Σὰν τἄκουσε κι̯' ὁ κυνηγὸς
πολὺ τὸν βαροφάνη
καὶ πολὺ τὸν κακοφάνηκε.
Δένει τοὺς κάμπους, τὰ βουνά,
τῆς πέρδικας τὴν βρύσι.
Πάει ἡ πέρδικα νερό,
τὴν πι̯άνει 'πὸ τὴν μύτη.
—'Αχαμνοπιάστη[1] *κυνηγὲ*
καὶ ἀχαμνοκυνηγάρη,
ἀφῆσες τέτοια πέρδικα
καὶ τὴν ἐπῆραν ἄλλοι.
Κ' ἡ πέρδικα ἀπὸ τὸν φόβον της
(ν)εὑρέθηκε λιγωμένη
καὶ ἀραθυμισμένη[2].
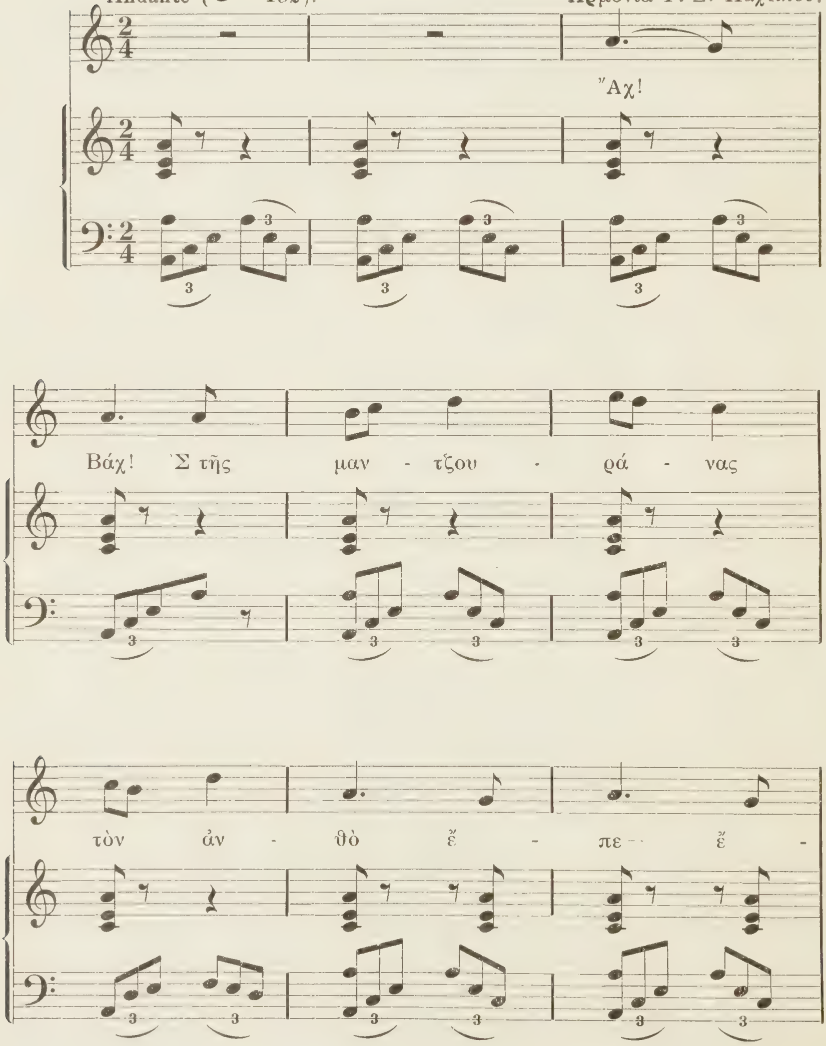
---

(1) *ὁ πιάνων ἄσχημα, κακός.* (2) *λιπόθυμος.*
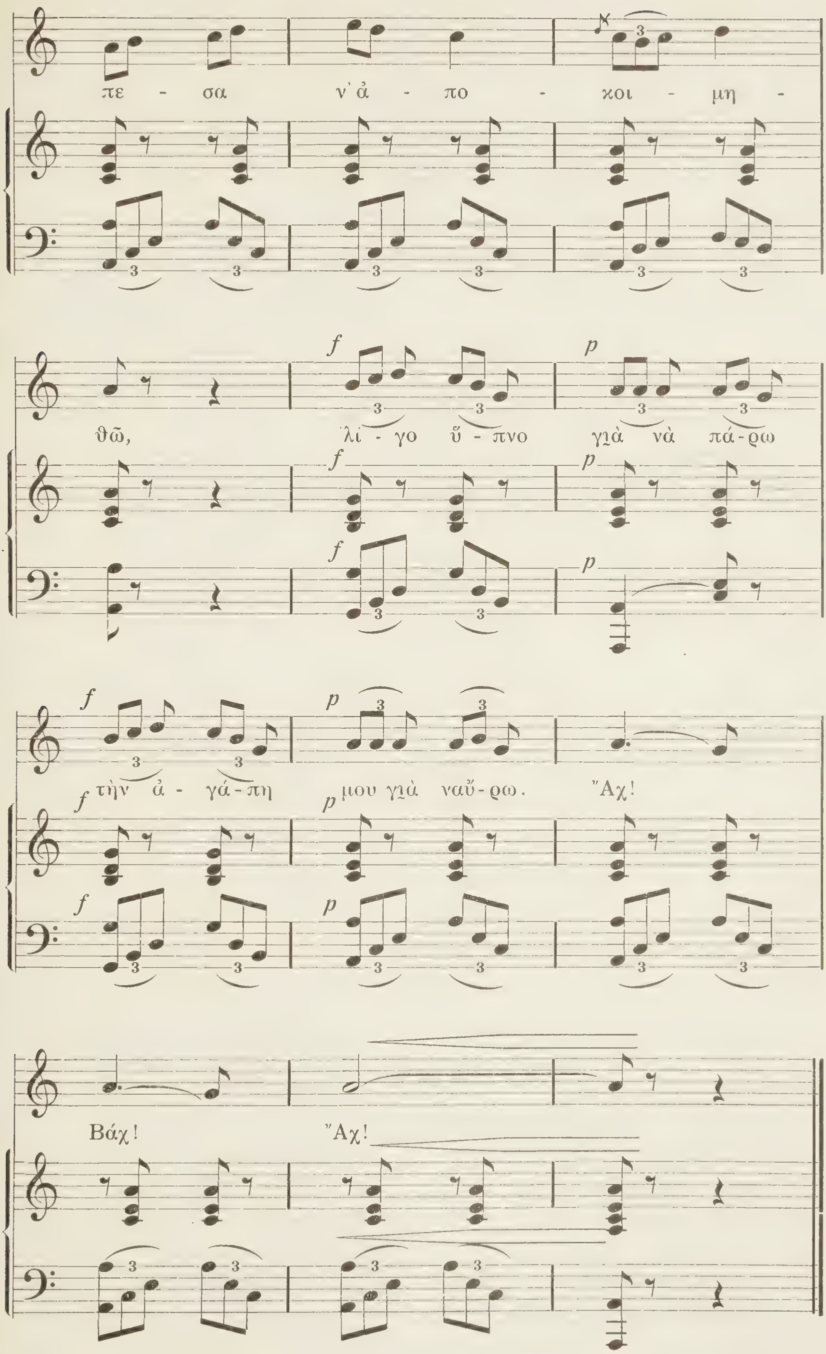
106. — ΑΧ! ΒΑΧ! ’Σ ΤΗΣ ΜΑΝΤΖΟΥΡΑΝΑΣ ΤΟΝ ΑΝΘΟ

(ᾌδεται ἐν *Κοντζέ*. — Χορὸς κασάπικος).

Ὑπαγόρευσις *Παναγῆ Ἀδαμίδου*.

Andante (♩ = 132). Ἁρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου*.

πε - σα ν᾽ ἀ - πο - κοι - μη -
θῶ, λί - γο ὕ - πνο γι̯ὰ νὰ πά - ρω
τὴν ἀ - γά - πη μου γι̯ὰ ναΰ - ρω. Ἄχ!
Βάχ! Ἄχ!

Α΄

῎Αχ! Βάχ!
᾿Σ τῆς μαντζουράνας τὸν ἀνθὸ
ἔπεσα ν᾿ ἀποκοιμηθῶ,
᾿λίγο ὕπνο γ̱ιὰ νὰ πάρω
τὴν ἀγάπη μου γ̱ιὰ ναὕρω.
῎Αχ! Βάχ!

Β΄

῎Αχ! Βάχ!
᾿Πάνδρευαν τὴν ἀγάπη μου
τὸ ᾿κάμαν γ̱ιὰ ἰνάτι μου (1)
καὶ τὴν ᾿δίναν τῶν ἐχθρῶ μου
γ̱ιὰ τὸ πεῖσμα τὸ ᾿δικό μου.
῎Αχ! Βάχ!

Γ΄

῎Αχ! Βάχ!
Καὶ ᾿ς τὴν χαρὰ μὲ προσκαλοῦν
καὶ γ̱ιὰ κουμπάρο μὲ καλοῦν,
γ̱ιὰ νὰ πά᾿ νὰ στεφανώσω
τί χεράκ̱ια νὰ σταυρώσω!
῎Αχ! Βάχ!

Δ΄

῎Αχ! Βάχ!
Κάνω λαμπάδα ἀπὸ φλουρὶ
νὰ ζῇς, ἀγάπη μου χρυσῆ,
καὶ στεφάνι ἀπ᾿ ἀσῆμι
κλάψετε, ᾿δικοὶ καὶ φίλοι.
῎Αχ! Βάχ!
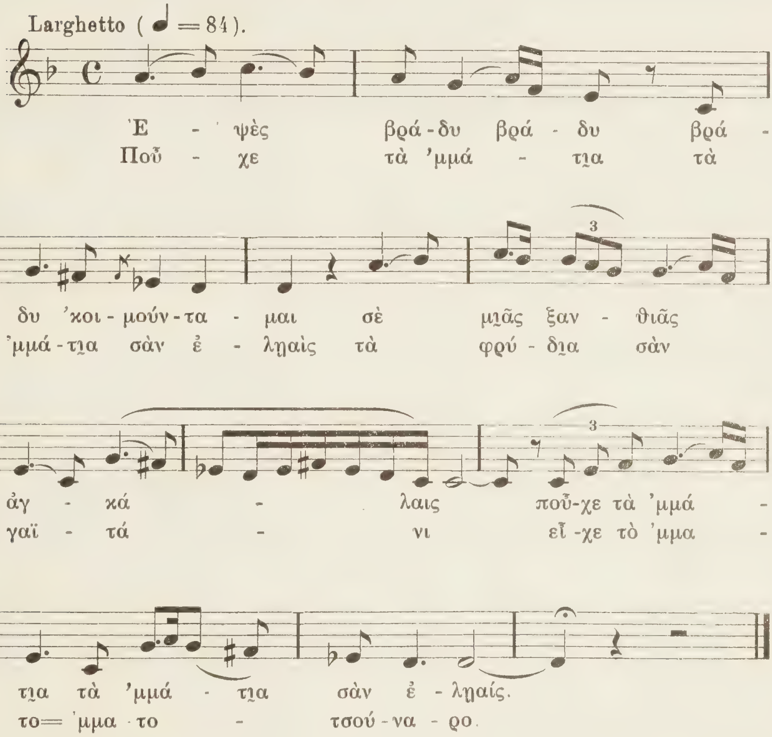
---

(1) ἰνάτι = πεῖσμα. λέξις τουρκική.

107. — ΕΨΕΣ ΒΡΑΔΥ 'ΚΟΙΜΟΥΝΤΑΜΑΙ

("Ἀδεται ἐν *Κοντζὲ* ὑπὸ ὁμίλου ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατὰ τὰς μακρὰς χειμερινὰς νύκτας).

Ὑπαγόρευσις *Θαμαῆς Π. Ἀδαμίδου.*

Ἐψὲς βράδυ 'κοιμούνταμαι σὲ μιᾶς ξανθιᾶς (¹) *ἀγκάλαις,*
ποῦχε τὰ 'μμάτια σὰν ἐληαὶς τὰ 'φρύδια σὰν γαϊτάνι
εἶχε τὸ ματοτσούναρο σὰν τῆς ἐληᾶς τὸ φύλλο·
ἀπάνω ποῦ θὰ κοιμηθῶ 'λίγον ὕπνο νὰ πάρω
ἀκούω τὴν κόρη νὰ 'μιλᾷ, τὴν κόρη καὶ φωνάζει.

(¹) *Ἀντὶ ξανθιᾶς λέγεται καὶ ζουγρῆς.*

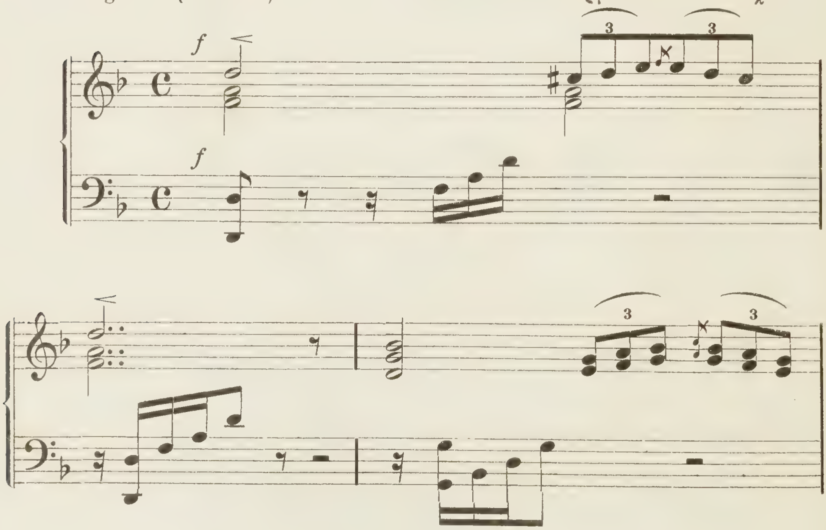
«Σήκω, καλέ μου Κωνσταντῆ, 'ς τὴν Ἐκκλησι̯ὰ νὰ πᾶμε
σήκω καὶ ψέλνουν ἡ Ἐκκλησιαὶς, ψέλνουν(²) τὰ μοναστή-
ψέλνει κ' ἡ Ἁγι̯ὰ Σοφι̯ὰ τὸ μέγα μοναστῆρι [ρια,
μὲ τετρακόσα σήμαντρα, μ' ἑξῆντα δυὸ καμπάναις,
μὲ δεκαοχτὼ καλόγερους κ' ἑξῆντα δυὸ παπάδες».
*Ἀπάνω 's τὸ «**Ἅγιος ὁ Θεὸς**» καὶ 's τὴν «**Τιμιωτέραν**»*
'ψηλὴ φωνὴ ἐξέβγηκε ἀπάνω ἀπ' τὰ οὐράνια
καὶ μέσ' ἀπ' τὸ Ἅγιον βῆμα ἀπὸ Ἀγγέλου στόμα·
«Νὰ κόψουνε ἡ ψαλμῳδι̯αὶς νὰ πάψουν οἱ παπάδες (³)
Ἁγι̯ὰ Σοφι̯ὰ 'πάρθηκε 's τ' Ἀγαρηνοῦ τὰ χέρι̯α».

ΣΗΜ. Ἐπὶ τῶν στίχων τοῦ ᾄσματος τούτου ᾄδεται ἐν *Κοντζὲ* καὶ τὸ κάτωθι ἐλαφρῶς παρηλλαγμένον μέλος
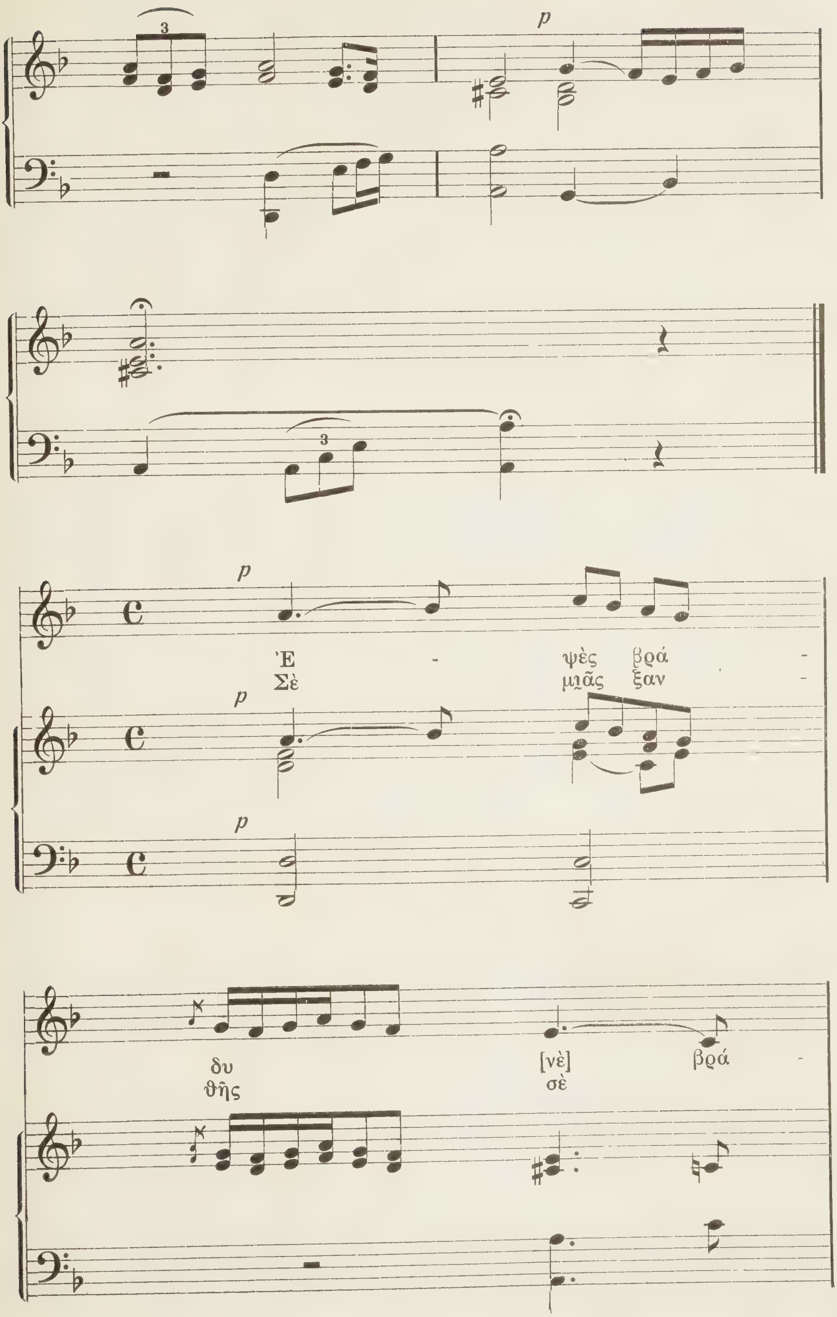
108.—ΕΨΕΣ ΒΡΑΔΥ ΚΟΙΜΟΥΝΤΑΜΑΙ
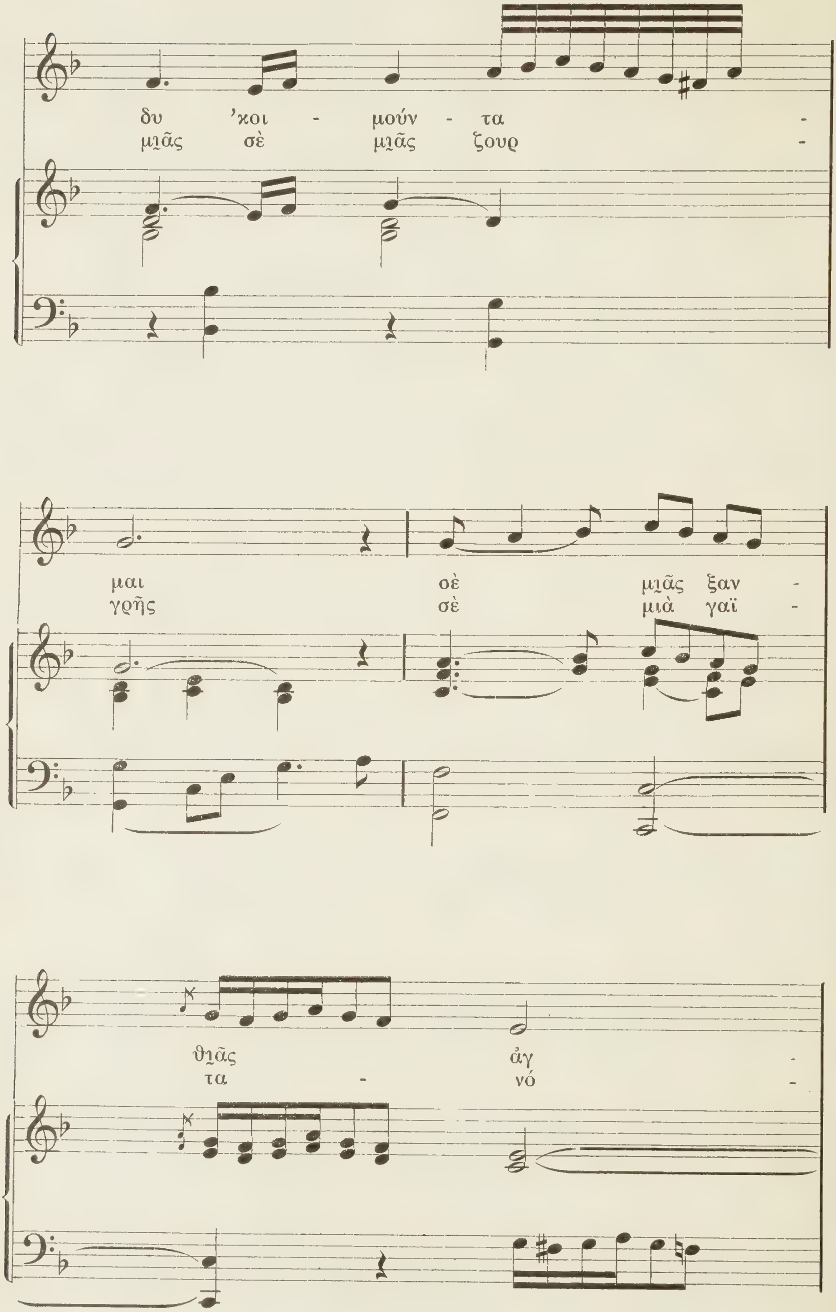
(Ἄδεται ἐν *Κοντζέ*).
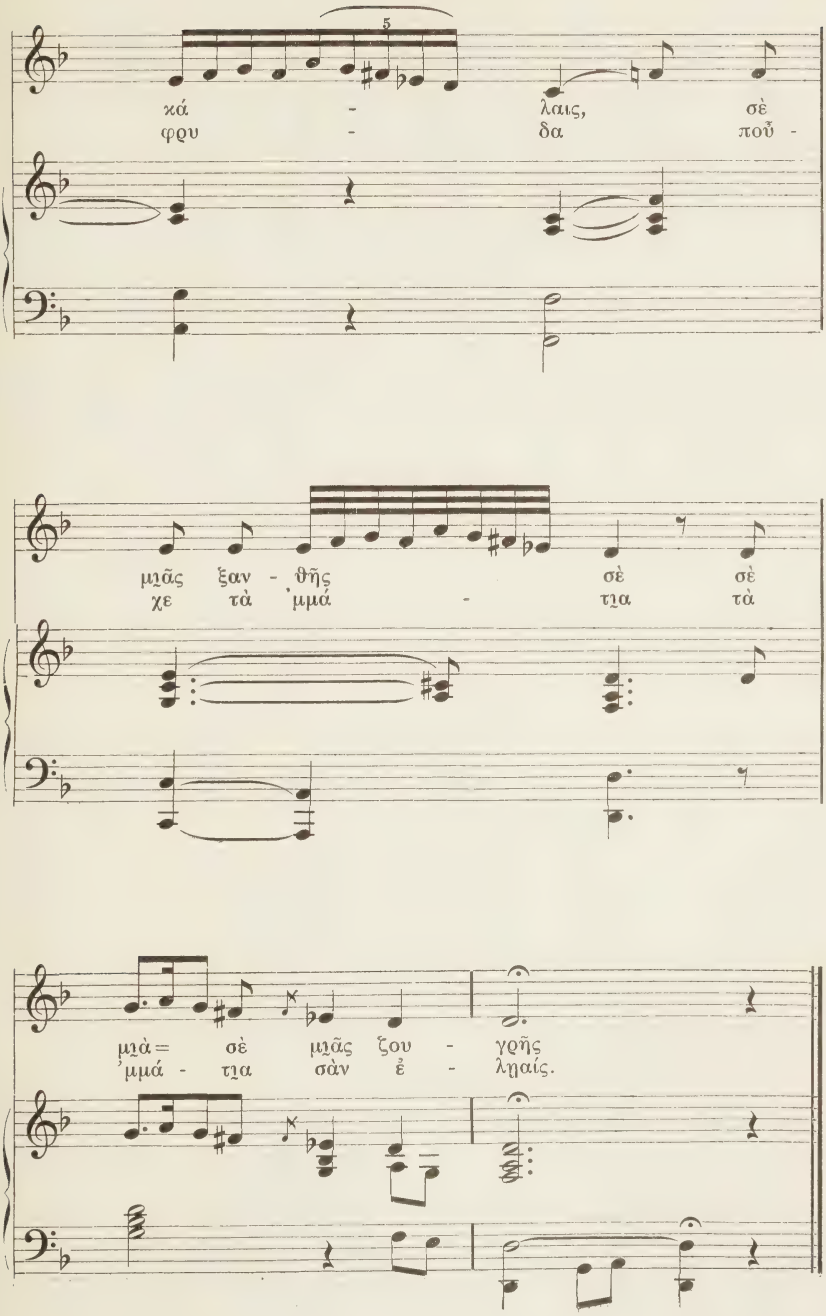
Larghetto (♩= 84). Ἁρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου.*

(¹) *Ἀντὶ ψέλνουν λέγεται καὶ κι̯ὄλα.* (²) *Ὁ στίχος οὗτος λέγεται καὶ ὡς ἑξῆς:* **«Νὰ πάψουνε ἡ ψαλμῳδι̯αὶς νὰ καταιβάσουν τὰ Ἅγια».**

p
p
Ἐ - ψὲς βρά -
Σὲ μιᾶς ξαν -
p
p
δυ [νὲ] βρά -
θῆς σὲ

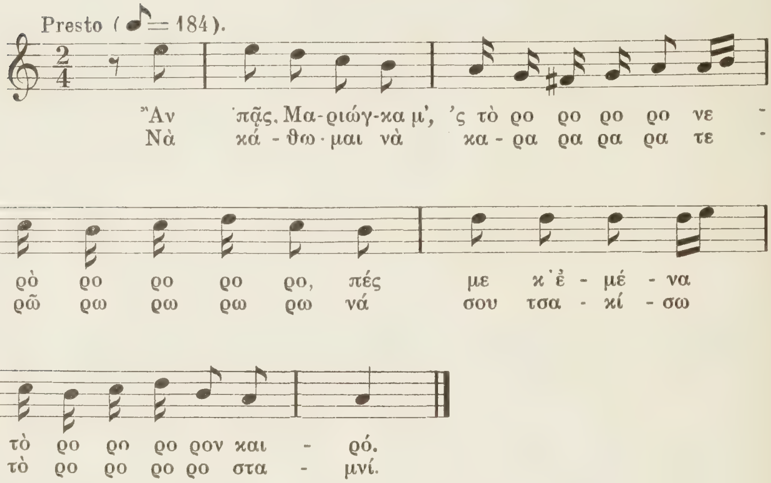

δυ 'κοι - μούν - τα -
μ̯ιᾶς σὲ μ̯ιᾶς ζουρ -
μαι σὲ μ̯ιᾶς ξαν -
γρῆς σὲ μιὰ γαϊ -
θ̯ιᾶς ἀγ -
τα - νό -

κά - λαις, σὲ
φρυ - δα ποὖ -
μιᾶς ξαν - θῆς σὲ σὲ
χε τὰ ᾽μμά - τια τὰ
μιὰ= σὲ μιᾶς ζου - γρῆς
᾽μμά - τια σὰν ἐ - ληαίς.

109.— ΑΝ ΠΑΣ, ΜΑΡΙΩΓΚΑ Μ', 'Σ ΤΟ ΝΕΡΟ

(Ἄδεται ἐν *Νικομηδείᾳ*.—Χορὸς συρτὸς ἀστεῖος).

Ὑπαγόρευσις *Μαρίας Χ'' Ἀποστόλου.*

Ἂν πᾶς, Μαριώγκα μ', 'ς τὸ νερό,
πές με κ' ἐμένα τὸν καιρό,
νὰ κάθωμαι νὰ καρτερῶ
νά σου τσακίσω τὸ σταμνί·
νὰ πᾶς 'ς τὴν μάνα σ' ἀρειανὴ
κι̯' ἂν σε ρωτήσῃ ἡ μάνα σου·
— Μαριώγκα μ', ποῦν' ἡ στάμνα σου;
— Μάνα μ', παραπάτησα,
τὴν στάμνα μου τὴν 'τσάκισα.
— Δὲν εἶναι παραπάτισμα
παρὰ εἶν' ἀγάπης τσάκισμα.
— Μάνα μ', τὰ χι̯όνι̯α 'λυώσανε
'ς τὴν γειτονι̯ά μας 'νοιώσανε·
στεῖλέ με, μάνα μ', στεῖλέ με
κι̯ ἂν δὲν σοῦ το φέρω, δεῖρέ με.

Στεῖλέ με, μάνα μ', 'ς τὸ νερὸ
νά σέ το φέρω δροσερό.
Φεργάδες ἁρματώσανε
τὰ παλληκάρια 'νοιώσανε.
. . . .

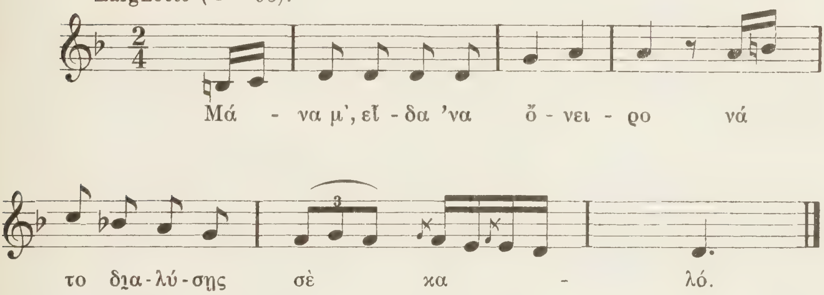
ΣΗΜ. Παραλλαγαὶ τοῦ ᾄσματος τούτου σῴζονται καὶ ἐν ἄλλοις μέρεσι τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

110.—ΜΑΝΑ Μ', ΕΙΔΑ 'ΝΑ ΟΝΕΙΡΟ

(Ἄδεται ἐν *Νικομηδείᾳ*.—Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Μαρίας Χ'' Ἀποστόλου*.

Larghetto (♩=96).

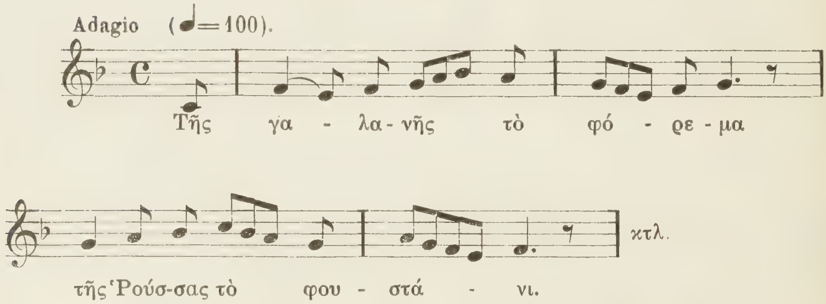
Μάνα μ', εἶδα 'να ὄνειρο
νά το διαλύσης σὲ καλό.
«Ψηλὸ πύργο ἀνέβαινα
σὲ περιβόλι ἔμβαινα
καὶ δυὸ ποτάμια μὲ νερὸ
νά τα περάσω δὲν 'μπορῶ».
—Ὁ πύργος εἶναι ὁ χάρος σου,
τὸ περιβόλι ὁ τάφος σου·
τὰ δυὸ ποτάμια μὲ νερὸ
εἶναι ὁ παπᾶς μὲ τὸ σταυρό·

— Μάνα μ᾽ τρελλή, μάνα μ᾽ κακ̮ιά,
δέν το ξεδιάλυσες καλά·
ὁ πύργος εἶναι ἄνδρας μου,
τὸ περιβόλι γάμος μου.
Τὰ δυὸ ποτάμ̮ια μὲ νερὸ
θὰ σμίξῃ τὸ συμπεθερ̮ιό.

111.—ΤΗΣ ΓΑΛΑΝΗΣ ΤΟ ΦΟΡΕΜΑ

(Ἄδεται ἐν *Νικομηδείᾳ* ἐν οἰκογενειακαῖς διασκεδάσεσιν).

Ὑπαγόρευσις *Θεοδώρου Βασιλειάδου.*

Τῆς γαλανῆς τὸ φόρεμα,
τῆς Ῥούσσας τὸ φουστάνι
πέντε ῥαφτάδες τὤρραπταν
καὶ δεκαοχτὼ καλφάδες.
[Ποῦ ἡ πρώτη σου χαρὰ
τώρα πάσχεις καὶ θρηνεῖς
καὶ σκληρὰ μὲ τυραννεῖς].
. . . .

ΣΗΜ. Τοῦ ᾄσματος τούτου τό τε μέλος καὶ τὸ ποίημα ἡμιτελὲς ἔμεινε, διότι τὸ ἀτμόπλοιον, ἐφ᾽ οὗ κατὰ τὴν τελευταίαν εἰς Βιθυνίαν ἐκδρομήν μου κατ᾽

Αὔγουστον τοῦ 1903) ἐγράφη, ἀπῆρε τοῦ λιμένος τῆς Νικομηδείας πρὸ τοῦ δυνηθῇ ν' ἀποτελειώσῃ ὁ ἀξιότιμος κ. Θεόδωρος Βασιλειάδης, ὁ καὶ ὑπαγορεύσας αὐτό.

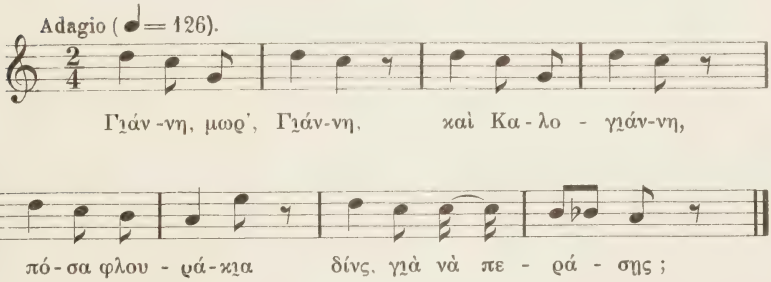
Κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ κ. Θ. Βασιλειάδου, ἐν Νικομηδείᾳ πρὸ ἐτῶν πολλῶν ᾔδετο καὶ τὸ ἑπόμενον γαμήλιον ᾆσμα, τοῦ ὁποίου τὸ μέλος ἐλησμονήθη. Τὸ ᾆσμα τοῦτο ᾔδετο κατὰ τὴν ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας ἔξοδον τῆς νύμφης.

Ἄσπρο σταφύλι ῥαζακὶ
καὶ κόκκινο κεράσι
τἀνδρόγυνο 'ποῦ γίνεται
νὰ ζήσῃ νὰ γεράσῃ.
Πηγαίνω, μάνα μ', κ' ἔχε 'γεɩ̮ὰ
καὶ δός με τὴν εὐχή σου,
καὶ πές πώς δέν μ' ἀνάθρεψες
καὶ δέν μ' ἔχεις παιδί σου.
. . . .

112.— ΓΙΑΝΝΗ, ΜΩΡ' ΓΙΑΝΝΗ

("Ἄδεται ἐν *Νικομηδείᾳ* ὑπὸ τῶν παίδων κατὰ τὰς παιδιάς).

Ὑπαγόρευσις *Κωνστ. Κωνσταντινίδου.*

— *Γɩ̮άννη, μωρ' Γɩ̮άννη,*
καὶ Καλογɩ̮άννη,
πόσα φλουράκɩ̮α δίνς
δɩ̮ὰ νὰ περάσῃς;

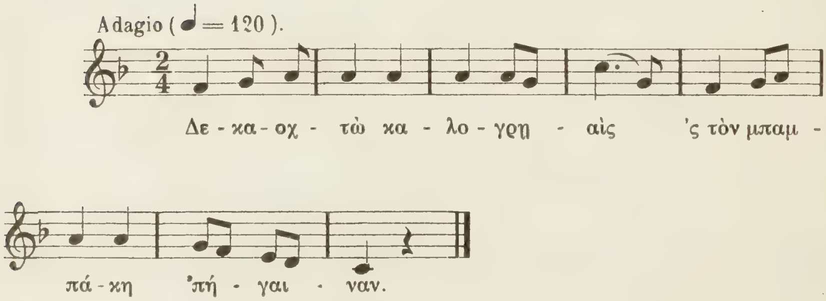
— *Χίλια τὰ δίνω*
χίλια τὰ παίρνω,
αΐ, μωρὲ Γιάννη,
καὶ Καλογιάννη.

ΣΗΜ. Τὸ παρὸν ᾆσμα, κατὰ τὸν φιλόπονον Νικομηδέα νέον καὶ ἐμὸν μαθητὴν κ. Κωνσταντῖνον Κωνσταντινίδην, εἶναι ἀπήχησις τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἁλώσεως τῆς Νικομηδείας ΙΒ΄ αἰὼν μ.Χ.). Δύο παῖδες, συμπεπλεγμένας ἔχοντες τὰς χεῖρας κατὰ πρόσωπον σχηματίζουσιν ἁψῖδα, κάτωθεν τῆς ὁποίας προσπαθοῦσι νὰ διέλθωσιν ἄλλοι παῖδες 5-6 τὸν ἀριθμόν. Οἱ παῖδες οὗτοι ἀντιπροσωπεύουσι τοὺς πολιορκουμένους Νικομηδεῖς, μεταξὺ τῶν ὁποίων παρουσιάζεται καὶ μεγαλόσωμός τις παῖς, ἀπεικονίζων τὸν βυζαντηνὸν αὐτοκράτορα *Ἰωάννην τὸν Καλογιάννην*, ἐφ' οὗ ἑάλω ἡ ἄλλοτε περικαλλὴς πρωτεύουσα τῆς Βιθυνίας.

113.— ΔΕΚΑΟΧΤΩ ΚΑΛΟΓΡΗΑΙΣ

(Ἄδεται ἐν *Ἐσμὲ* τῆς Νικομηδείας. — Χορὸς κασάπικος).

Ὑπαγόρευσις *Χαραλάμπους Παυλῆ.*

Δεκαοχτὼ καλογρηαὶς
'ς τὸν μπαμπάκη 'πήγαιναν
νά το βοτανίσουνε
νά το κορφολογήσουνε.

Βρίσκουν τὸ νερὸ ζεστό,
τὸ ποτάμι σιγανό,
βγάζουν τὰ ῥασάκ̲ια τους
τὰ 'ποκαμισάκ̲ια τους.
Λέγει μ̲ιὰ τὴς ἄλλαις δυὸ
νά μας 'λάχαινε κἀνεὶς
νἄπαιρνε τὰ ῥασάκ̲ια μας,
τὰ 'ποκαμισάκ̲ια μας.
Νά! κ' ἕνας καλόγερος
'πίσω ἀπὸ τὸν Πλάτανον
παίρνει τὰ ῥασάκ̲ια τους
τὰ 'ποκαμισάκ̲ια τους.
— Δέ μας (1) τὰ ῥασάκ̲ια μας,
τὰ 'ποκαμισάκ̲ια μας,
καὶ ἀπὸ θὰ 'μᾶς τὴς δεκαοχτὼ
ὅποιον θέλεις ἔπαρέ μας.
— Δὲν θέλω καμμ̲ιάνα σας,
μόν' θέλω νὰ χορέψτε,
τὸν ἀβράκο τὸν χορό;
τὸν ἀβράκο τὸν χορὸ
'ποῦ τὸν ἀγαπῶ κ' ἐγώ.

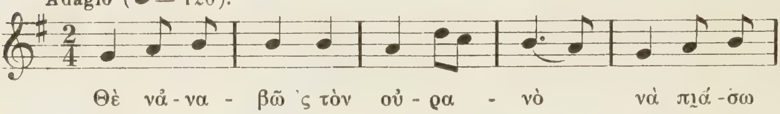
(1) *Δός μας.*

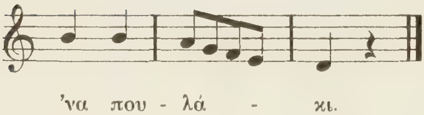
114. — ΘΕ Ν' ΑΝΑΒΩ 'Σ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ

("Ἄδεται ἐν *Ἐσμὲ* τῆς Νικομηδείας. — Χορὸς κασάπικος).

Ὑπαγόρευσις *Ἀναστασίας Ζωῆς Τσολακίδου.*

Adagio (♩= 120).

Θὲ νἀναβῶ 'ς τὸν οὐρανὸ
νὰ πιάσω 'να πουλάκι
νὰ κάθωμαι νά το 'ρωτῶ
πῶς πιάνεται ἡ ἀγάπη.
Ἀπὲ τὰ 'μμάτια πιάνεται
'ς τὰ χείλη καταιβαίνει·
κι' ἀπὸ τὰ χείλη 'ς τὴν καρδιὰ
ῥιζώνει καὶ ἀπομένει.
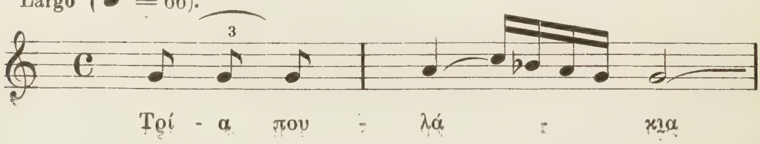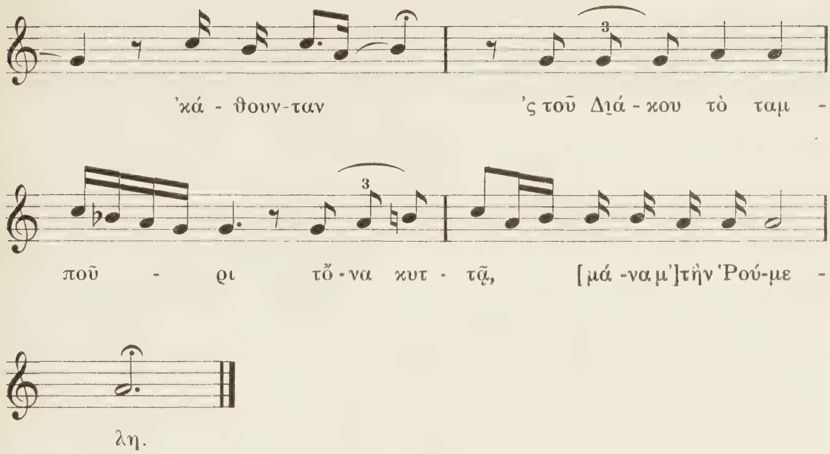
---

115. — ΤΡΙΑ ΠΟΥΛΑΚΙΑ 'ΚΑΘΟΥΝΤΑΝ

("Ἄδεται ἐν *Ἐσμὲ* τῆς Νικομηδείας ἐν οἰκογενειακαῖς διασκεδάσεσιν).

Ὑπαγόρευσις *Δεσποινοῦς Χ'' Βασιλείου.*

Largo (♩ = 66).

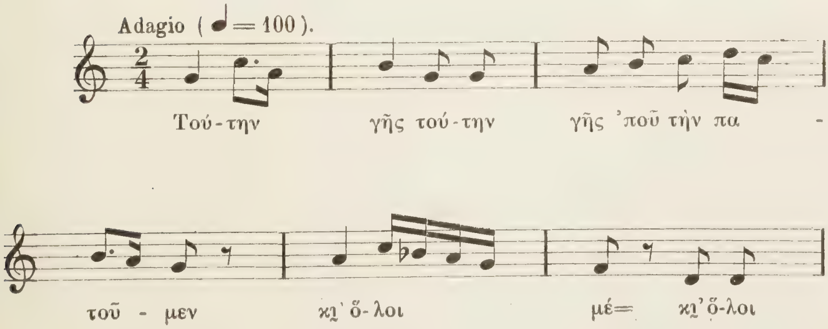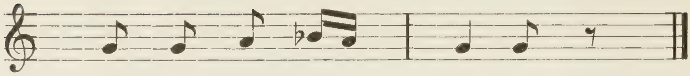

Τρία πουλάκ̰ια 'κάθουνταν 'ς τοῦ Δ̰ιάκου τὸ ταμποῦρι,
τὄνα κυττᾶ̰ τὴν Ῥούμελη, τὸ ἄλλο τὸ Ζητοῦνι,
τὸ τρίτο τὸ μικρότερο μυρολογᾶ̰ καὶ λέγει.
κτλ.

116. — ΤΟΥΤΗΝ ΓΗΣ 'ΠΟΥ ΠΑΤΟΥΜΕ

(Ἄ̰δεται ἐν *'Εσμὲ* τῆς Νικομηδείας. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Δεσποινοῦς Χ'' Βασιλείου.*

Τούτην γῆς 'ποῦ τὴν πατοῦμε
κι̯' ὅλοι μέσα θὲ νὰ 'μποῦμε.
Τούτην γῆς μὲ τὰ χορτάρια
τρώγει νηαὶς καὶ παλληκάρι̯α.
Τούτην γῆς μὲ τὰ λουλούδι̯α
τρώγει νηαὶς καὶ κοπελούδι̯α.
Τράβα τὸ χορὸ κι̯' ἂς πάῃ
μαύρη γῆς θὲ νὰ μᾶς φάγῃ.
Νά σας 'πῶ τὰ βάσανά μου
καὶ τὰ ντέρτι̯α τῆς καρδι̯ᾶς μου,
φίλοι μου, ἀφρεγκασθῆτε [1]
κι̯' ὅλοι 'ς τὸν χορὸ πιασθῆτε.
'Φέτο τὸ καλοκαιράκι
'κυνηγοῦσα ἕνα πουλάκι
'κυνηγοῦσα λαχταροῦσα
νά το πάρω δὲν 'μποροῦσα.
Ἔκαμα γι̯ὰ νά το πι̯άσω
'πέταξε κ' ἔχασά το.

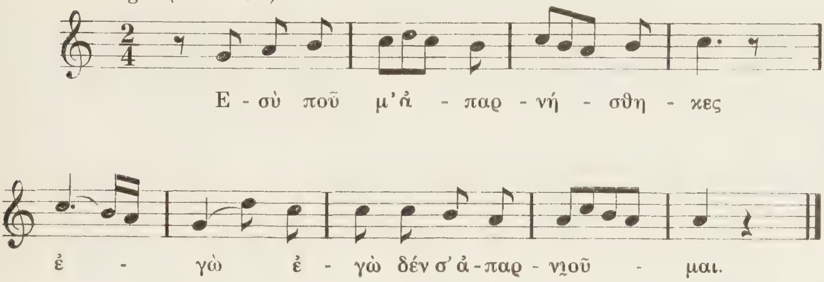
[1] Ἀκροασθῆτε.

117. — ’ΕΣΥ ’ΠΟΥ Μ’ ΑΡΝΗΘΗΚΕΣ

(Ἄδεται ἐν *Ἐσμὲ* τῆς Νικομηδείας. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ἀναστασίας Ἰωάννου.*

Adagio (♩= 100).

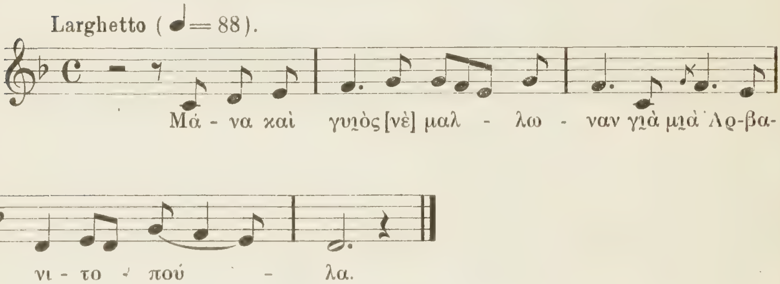

Ἐσὺ ’ποῦ μ’ ἀπαρνήσθηκες
ἐγὼ δέν σ’ ἀπαρνηοῦμαι.
Ἂν ἔχῃς καὶ πολλαὶς ’δικὸς
ἐγὼ δέν σ’ ἀπαρνηοῦμαι.
Ἐσὺ ’ποῦ μ’ ἀπαρνήσθηκες
θαρρεῖς θὰ κιτρινίσω·
γαρουφαλλάκι θὰ γενῇς
καὶ θά σε δαιμονίσω.
Ἐσὺ ’ποῦ ’ξεύρεις τὰ πολλὰ
καὶ περιγελᾷς ἐμένα
καὶ κάθεσαι καὶ μελετᾷς
ἀνάμεσα ’ς τὰ ξένα.

118.—ΜΑΝΑ ΚΑΙ ΓΥΙΟΣ 'ΜΑΛΛΩΝΑΝΕ

(Ἄδεται ἐν *Ἐσμὲ* τῆς Νικομηδείας ἐν οἰκογενειακαῖς συναναστροφαῖς).

Ὑπαγόρευσις *Σοφίας Κ. Χ'' Βασιλείου.*

Μάνα καὶ γυ̯ιὸς μάλλωναν γ̯ιὰ μ̯ιὰ Ἀρβανιτοπούλα.
— *Μάνα, θά την ἐπάρωμεν τὴν Ἀρβανιτοπούλα*
μὲ τάζουν χίλ̯ια πρόβατα καὶ πεντακόσ̯ια 'γίδ̯ια.
— *Σὰν θές, γυ̯ιέ μου, νά πάρ' την κ̯ι' ἀπὸ τὸ σπίτι φεύγα.*
Πήγανε καὶ τὴν ἔφερναν σὰν ἥλ̯ιο, σὰν φεγγάρι
κ̯ι' ὅλα τὰ σπίτ̯ια ἔλαμψαν ἀξώγ̯ια καὶ κατώγ̯ια [1].
Σηκώθηκε σκυλοπεθερὰ ἡ Εὔα ἡ ἀνδραδέλφη
διπλᾶ 'πήρανε τὰ βουνά, διπλᾶ τὰ κορφοβούν̯ια
νὰ βροῦνε φίδι, νὰ βροῦν ὀχ̯ιά, [2] *νὰ βροῦν μονομερίδα* [3].
Βρῆκαν φίδι, βρῆκαν ὀχ̯ιά, βρῆκαν μονομερίδα.
'Πῆγαν καὶ τὰ 'μαγείρεψαν τριῶν εἰδῶν κεφάλ̯ια.
Ἔχαψεν ἡ νύμφη μ̯ιὰ χαψ̯ιά, ἔχαψεν ἡ νύμφη δυὸ
'ς τὰ τρεῖς ταὶς φαρμακεραίς, ἐφαρμακώθηκε ἡ νύμφη
— *Λήγορα, κυρίτση νεόγαμβρε, νερὸ καὶ θενὰ σκάσω!*
Ὅσον νὰ 'πάγῃ καὶ νἄρθῃ, βρίσκει τὴν νύμφη σκασμένη.
— *Μάνα, ἔφαγες τὴν νύφη σου, θὰ φᾷς καὶ τὸν γυ̯ιόν σου·*
βγάνει τάσημομάχαιρο καὶ 'σφάχθηκε μοναχός του.
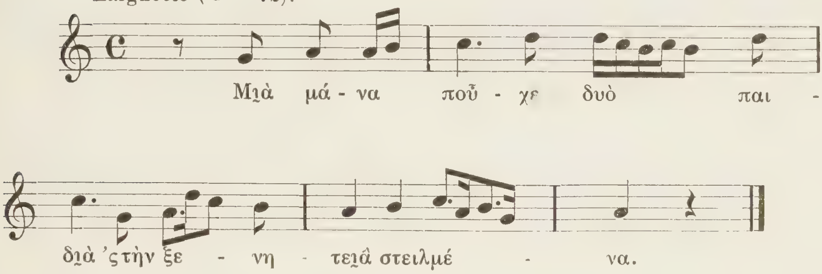
[1] *Μέσα καὶ ἔξω.* [2] *Ἔχιδνα.* [3] *Σαύρα.*

119.— ΜΙΑ ΜΑΝΑ ΠΟΥΧΕ ΔΥΟ ΠΑΙΔΙΑ

(Ἄδεται ἐν Ἐσμὲ τῆς Νικομηδείας εἰς οἰκογενειακὰς συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις *Μαρίας Ἰωάννου.*

Larghetto (♩= 72).

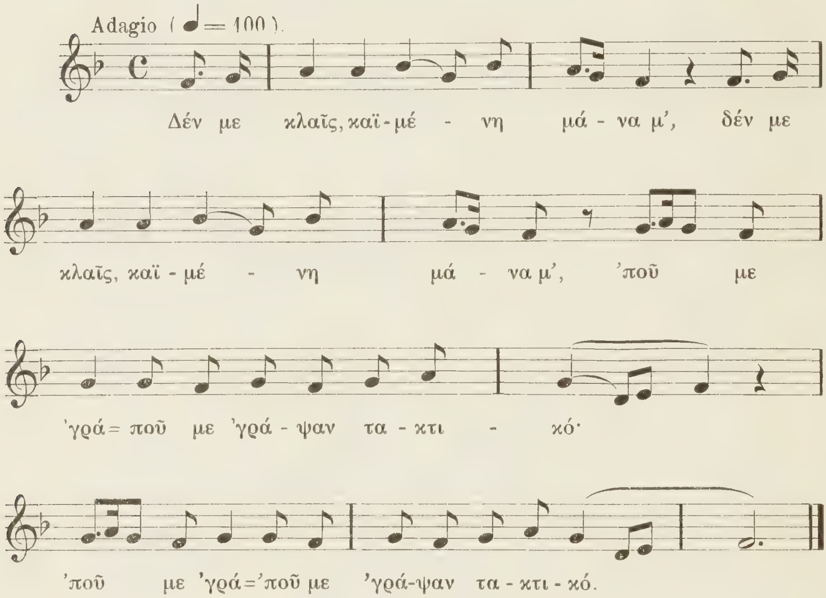
Μιὰ μάνα ποῦχε δυὸ παιδιὰ
ʼς τὴν ξενητειὰ στειλμένα,
πές την ἄς μὴν τὰ καρτερῇ
καὶ ἄς μὴ τὰ περιμένῃ.
Κ' ἐκεῖνα ψαριολογᾶνε
ʼς τῆς Ἀρμενιᾶς τὰ μέρη.
Ἡ Ἀρμενιὰ ʼκατέβασε
δένδρα ξερριζωμένα,
ʼκατέβασε καὶ μιὰ μηλιὰ
τὰ μῆλα φορτωμένα·
κι' ἀπάνω ʼς τὰ κλωνάρια της
καὶ τὸ γιουμπρούκ ʼβγήκανε
καὶ ʼς τὸ κουμέρκι πᾶνε.

(ἡμιτελές)

120. — ΔΕΝ ΜΕ ΚΛΑΙΣ, ΚΑΪΜΕΝΗ ΜΑΝΑ

(Ἄδεται ἐν *Σαρδογανίῳ*.—Χορὸς συρτὸς μετὰ ῥυθμικοῦ κτυπήματος τῶν ποδῶν).

Ὑπαγόρευσις *Μαρίας Βυτινίδου*.

Δέν με κλαῖς καϊμένη μάνα μ',
'ποῦ με 'γράψαν τακτικό·(1)
μ' ἔδοσαν καὶ τὴν μπαγινέττα
τὴν μπαλάσκα 'ς τὸ πλευρό,
μ' ἔδοσαν καὶ τὴν τρομπέτα
νὰ λαλῶ πᾶσα πρωΐ
νὰ ξυπνῶ τὸ μιραλάγι
ἀπ' τὸν ὕπνο τὸ γλυκό.
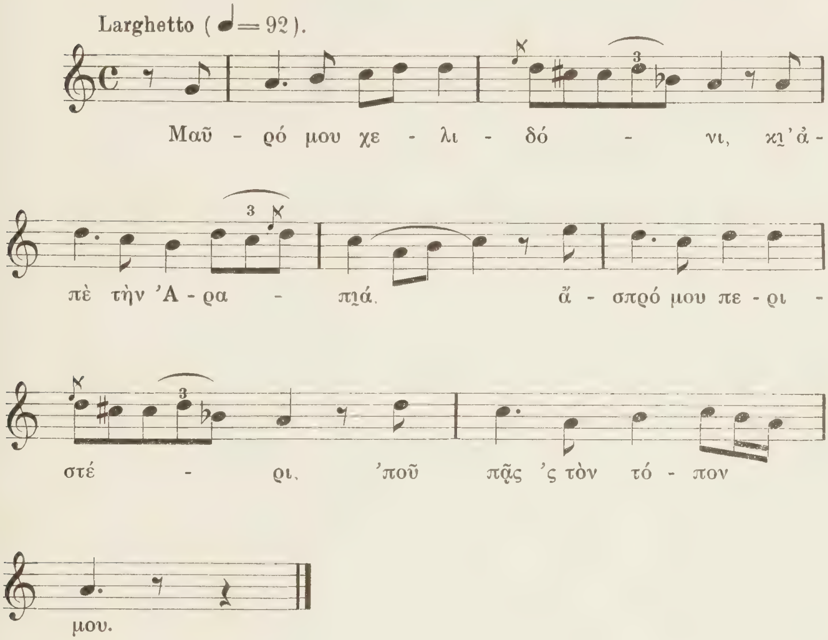
---

(1) *Οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ πληρώσωσι τὸν κεφαλικὸν φόρον κατετάσσοντο ἄλλοτε εἰς τὸν τακτικὸν τῶν Ὀθωμανῶν στρατόν.*

121. — ΜΑΥΡΟ ΜΟΥ ΧΕΛΙΔΟΝΙ

(Ἄδεται ἐν *Σαρδογανίῳ* εἰς διαφόρους διασκεδάσεις καὶ εἰς τὴν αἰώραν).

Ὑπαγόρευσις *Φωτίου Γ. Βυτινίδου*, διδασκάλου.

Μαῦρό μου χελιδόνι, κι̯᾽ ἀπὲ τὴν ᾽Αραπι̯ά,
ἄσπρό μου περιστέρι, ᾽ποῦ πᾶ̣ς ᾽ς τὸν τόπον μου,
χαμήλωσε ᾽λιγάκι νὰ γράψω μι̯ὰ γραφὴ
νὰ στείλω τῆς καλῆς μου νά μή με καρτερῇ·
ἐδῶ ᾽ς τὰ ξένα ᾽ποῦ εἶμαι κ᾽ ἐδῶ ᾽ς τὰ μακρυνὰ
ἐδῶ εἶναι τὰ κορίτσια δύο τρία ᾽ς τὸν παρᾶ.
᾽Γελάσθηκα ὁ καϊμένος ᾽πῆρα κ᾽ ἐγὼ μι̯ά,
μιᾶς Φράγκισσας κορίτσι καὶ μάγισσας παιδί,
᾽ποῦ μαγεύουν τὴς θάλασσαις καὶ τὰ καράβι̯α τους.
᾽Μαγεύσανε κ᾽ ἐμένα καὶ δὲν ᾽μπορῶ νἀλθῶ.

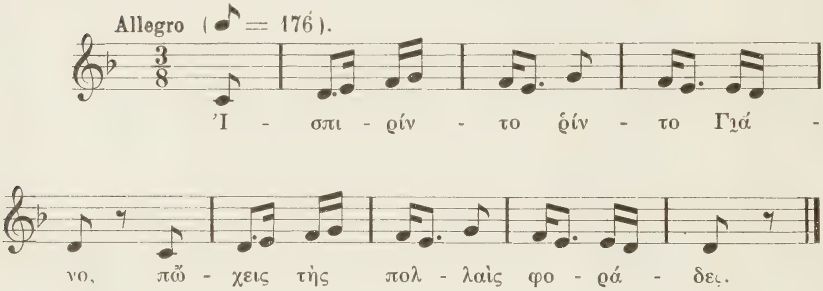
Ὄντας κινῶ νὰ ἔλθω χι̯όνι̯α καὶ βροχὴ
κι̯' ὄντας γυρίζω 'πίσω ἥλι̯ος ξαστερι̯ά.
. . . .

---

122. — ΙΣΠΙΡΙΝΤΟ ΡΙΝΤΟ ΓΙΑΝΝΟ

(Ἄδεται ἐν *Σαρδογανίῳ* ὑπὸ τῶν κορασίδων ἐν ταῖς παιδι̯αῖς).

Ὑπαγόρευσις *Μαρίας καὶ Νικολάου Φ. Βυτινίδου.*

Λύκος. *'Ισπιρίντο ῥίντο Γι̯άννο,*
πῶχεις τὴς πολλαὶς φοράδες.

Ποιμήν. *Ἄμα (ν) ἔχω καὶ δὲν ἔχω*
κἂν καλὴ χρειὰ δὲν σ' ἔχω.

Λύκος. *Τώρα στέλλω τὸ τζιρόνι μ'* (1)
καί σε κλέβει τὴν φορβάδα.

Ποιμήν. *Ἄμα (ν) ἔχω καὶ δὲν ἔχω*
κἂν καλὴ χρειὰ δὲν σ' ἔχω.

Λύκος. *Τώρα ρίχνομαι κι̯' ἀτός μου*
καί σε κλέβω τὴν φορβάδα.

(1) *Ὑπηρέτην μου.*

Ποιμήν. *Ἄμα ἔλθῃς καὶ δὲν ἔλθῃς*
κἂν καλὴ χρειὰ δὲν σ' ἔχω.
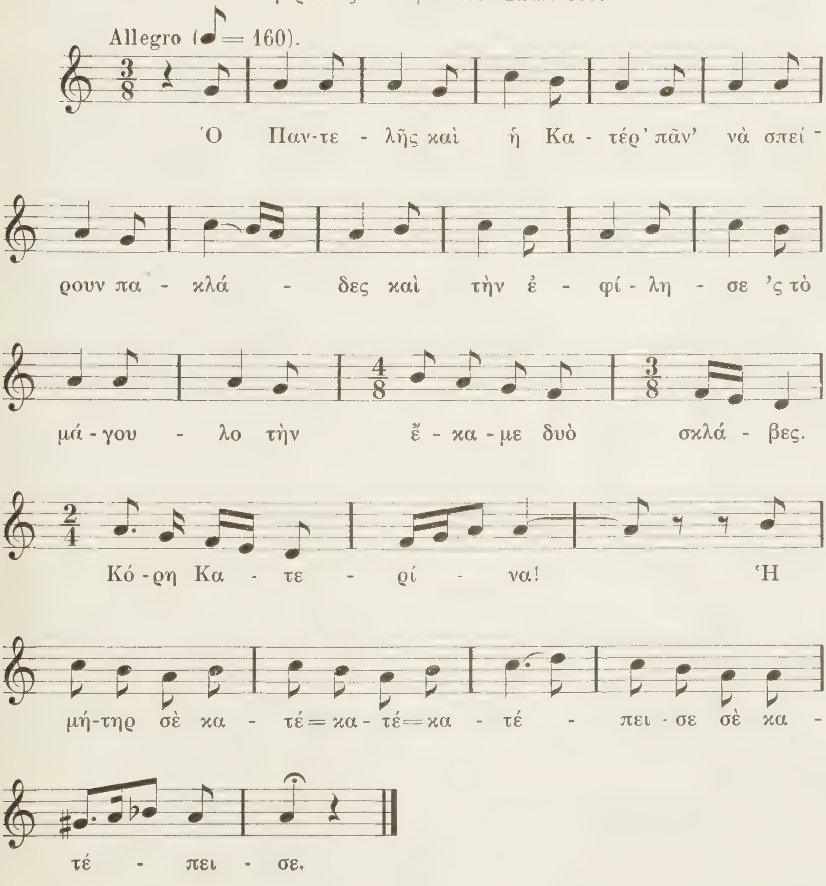
ΣΗΜ. Αἱ παίζουσαι, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχουσαι ὁμήλικά των ὡς *Ποιμένα*, παντοιοτρόπως προφυλάσσονται ἵνα μὴ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ *Λύκου*.

---

123. — Ο ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΕΡ'

(Ἄδεται ἐν *Σαρδογανίῳ* εἰς φιλικὰς διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις *Ἀδαμαντίου Ἰωαννίδου.*

Ὁ Παντελῆς καὶ ἡ Κατέρ'
πᾶν' νὰ σπείρουν πακλάδες(1),
καὶ τὴν ἐφίλησε 'ς τὸ μάγουλο
τὴν ἔκαμε δυὸ σκλάβες.
Κόρη Κατερίνα!
Ἡ μήτηρ σὲ κατέπεισε.

(ἡμιτελές).

ΣΗΜ. Τὸ ἀνωτέρω ᾆσμα ἐποιήθη πρὸς κοινὸν χλευασμὸν στενωτάτου συγγενικοῦ γάμου, ἐπισυμβάντος πρὸ δεκαετίας ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους. Ἐν Σαρδογανίῳ, χάρις εἰς τὰς ἀντιχριστιανικὰς ἐνεργείας τῶν ἐν *Ἀδάπαζαρ* ψυχεμπόρων προτεσταντατῶν, ἠλλαξοθρήσκησάν τινες ἐκ τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων. Οἱ ὀρθόδοξοι τοῦ χωρίου βαρέως φέροντες τὴν ἀλλαξοπιστίαν τῶν συμπατριωτῶν των ἀπεφάσισαν πάντες ὁμοφώνως ἵνα μὴ ἔλθωσι μετ' αὐτῶν εἰς γάμου κοινωνίαν. Συνέβη δὲ τότε εἷς τῶν ἀρνησιθρήσκων ἐν χηρείᾳ διατελῶν, ἔχων καὶ υἱὸν ὥριμον πρὸς γάμου κοινωνίαν, νὰ συζευχθῇ χήραν, ἔχουσαν ἐπίσης κόρην πρὸς γάμον. Καὶ τὰ τέκνα δὲ τῶν ἀλλαξοπίστων συζύγων συνέβη πρὸ δεκαετίας καὶ αὐτὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς γάμου κοινωνίαν, ἐπευλογήσαντος αὐτὰ τοῦ διαμαρτυρομένου διδασκάλου Ἀλεξιάδου. Τέσσαρες νέοι τοῦ Σαρδογανίου, διερμηνεύοντες καὶ τὴν ὁμόφωνον γνώμην τῶν συμπατριωτῶν των, ἐποίησαν τὸ δηκτικὸν ἅμα καὶ χλευαστικὸν τοῦτο ᾆσμα, τὸ ὁποῖον ἐπιδεικτικῶς ψαλὲν παρ' αὐτῶν παρέσχεν ἀφορμὴν συμπλοκῆς ἑκατέρωθεν. Ἡ οὑτωσὶ συζευχθεῖσα νύμφη ἐν μέσῳ τῶν φρικτῶν πόνων τοῦ τοκετοῦ ἀπεβίωσεν, ὅπερ ἐξελήφθη ὑπὸ τῶν κατοίκων ὡς θεία δίκη καὶ διὰ τοῦτο ὁ προτεσταντισμὸς ἤρξατο νὰ ἐλαττωθῇ ἐκ τοῦ χωρίου.

Τὸ ποιητικὸν μέρος τοῦ ᾄσματος ἐγράφη ἡμιτελῶς, διότι κατὰ τὴν ἐν Σαρδογανίῳ ἐπίσκεψιν ἡμῶν (1903) ἀπουσίαζον οἱ ποιήσαντες αὐτὸ νέοι
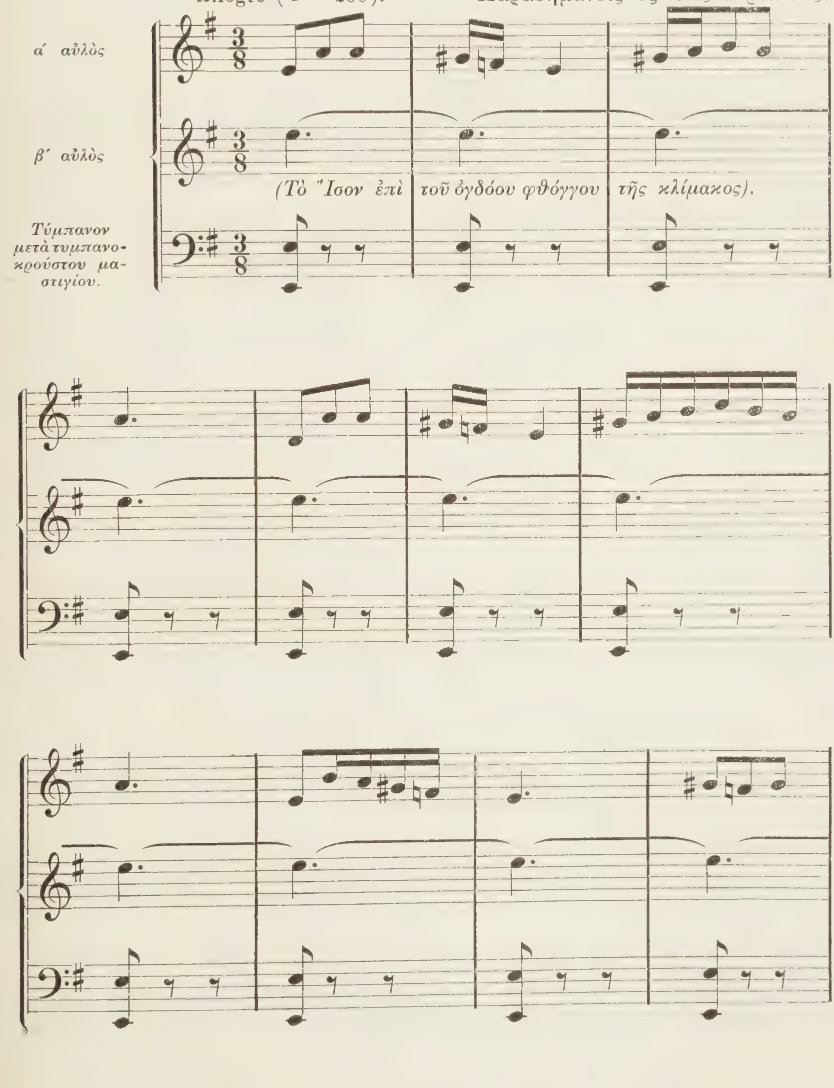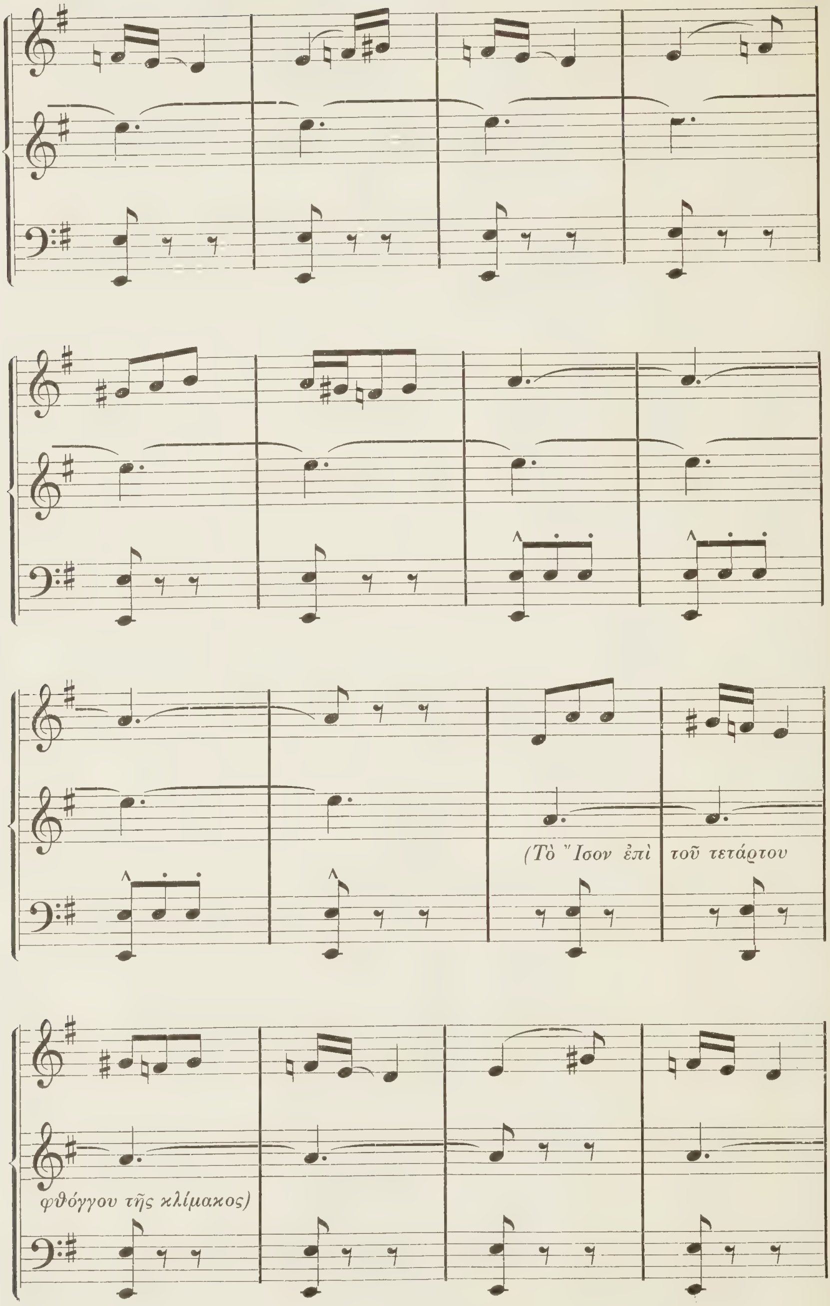
---

(1) *κουκιά.*
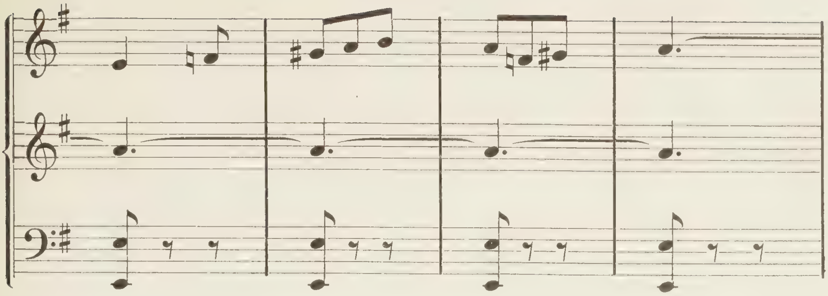
124.— ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΝ ΜΕΛΟΣ
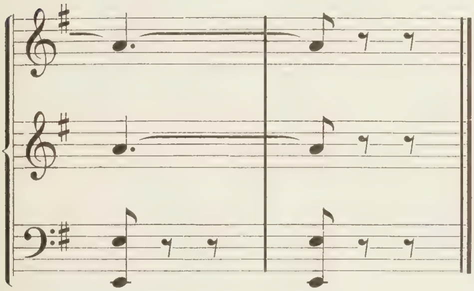
(Κρούεται ἐν *Ὀρτάκιοϊ* της Νικαίας εἰς ὁδοιπορίας συνήθως ὑπὸ δύο ὀρθίων αὐλῶν (ζουρνᾶ) καὶ δύο τυμπάνων. Οἱ χορευταὶ προηγούμενοι τῶν μουσικῶν ὀργάνων κροτοῦσι τὰς χεῖράς των ῥυθμικῶς).

Allegro (♪ = 200). Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως.*

(Τὸ Ἴσον ἐπὶ τοῦ τετάρτου
φθόγγου τῆς κλίμακος)
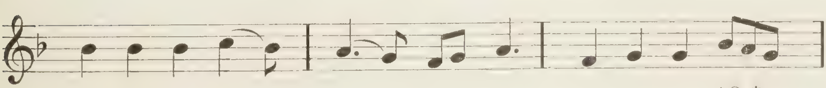

125. — ΟΡΓΑΝΙΚΟΝ ΜΕΛΟΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΧΟΡΟΥ
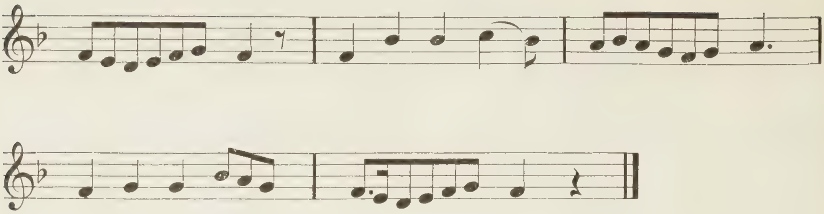
(Γυναικεῖος ἀντικρυστὸς (καρσιλαμᾶς) χορός, κρουόμενος ἐνίοτε δὲ καὶ ᾀδόμενος ἐν *Ὀρτάκιοϊ* ὑπὸ αὐλοῦ, τυμπάνου καὶ σείστρων).

Παρασήμανσις *ἐξ ἰδίας ἀκροάσεως*.

Adagio (♩= 112).
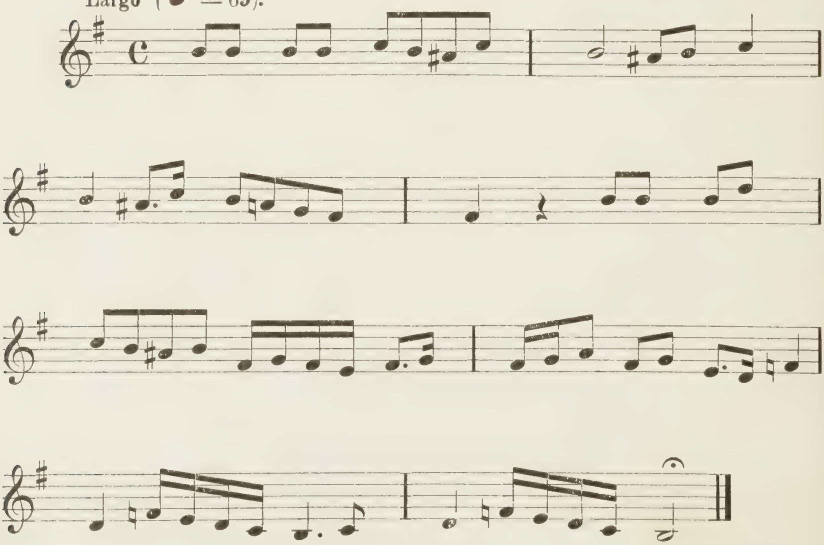

126. — ΟΡΓΑΝΙΚΟΝ ΜΕΛΟΣ ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΥ

(Κρούεται ἐν *Ὀρτάκιοϊ* καὶ ἐν τοῖς περιχώροις ὑπὸ αὐλῶν συνήθως κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἐκ τῆς πατρίδος ἀποχωρισμοῦ).

Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως*.

Largo (♩ = 69).
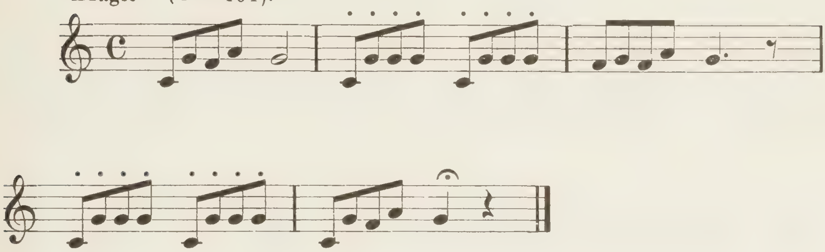

127. — ΠΑΙΔΙΚΟΝ ΜΕΛΟΣ

(Ἄδεται ἐν *Ὀρτάκιοϊ* ὑπὸ τῶν παίδων συνήθως κατὰ μῆνα Μάϊον).

Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως.*

Adagio (♩= 104).

ΣΗΜ. Ὅμιλος παίδων, κατὰ τὴν ἄνοιξιν, κόπτων τρυφεροὺς κλάδους δένδρων διὰ μαχαιριδίου φέρει ἐλαφρὰ ῥυθμικὰ κτυπήματα, ὅπως ἀποσπάσῃ τὸν φλοιὸν αὐτῶν καὶ ἐξ αὐτοῦ κατασκευάσῃ *σφυρήκτρας*. Κατὰ τὰ ῥυθμικὰ δὲ ταῦτα κτυπήματα ᾄδεται τὸ ἀνωτέρω μέλος, δι' οὗ τὸ παιδικὸν πνεῦμα νομίζει, ὅτι ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ φλοιοῦ ἀπὸ τοῦ κλάδου κατορθοῦται εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον.
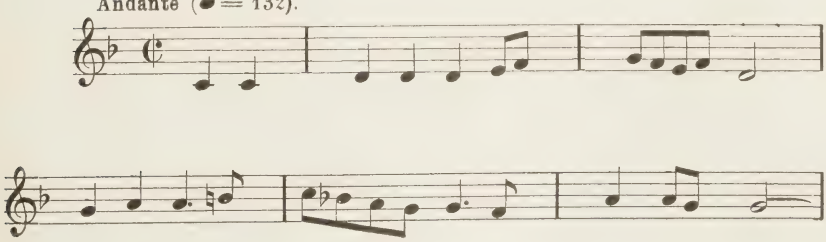

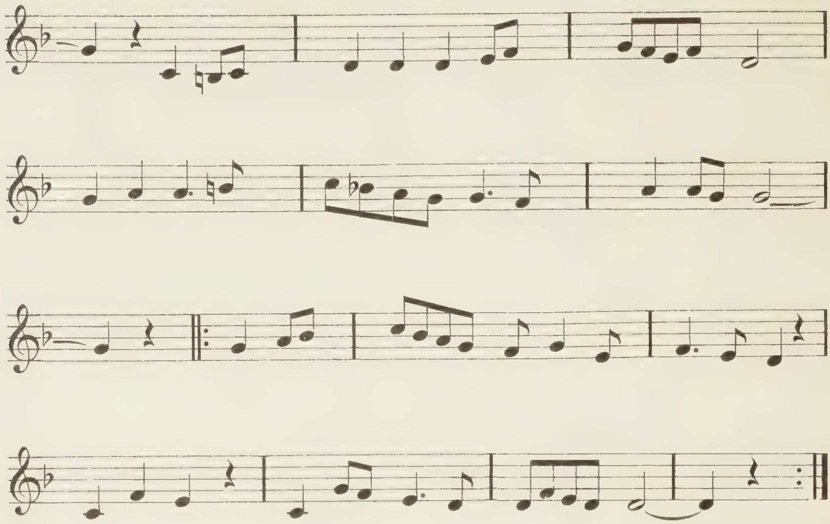
128. — ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΝ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΙΩΡΑΣ

(Κρούεται ἢ καὶ ᾄδεται πολλάκις, ἐν *Ὀρτάκιοϊ*, ὅταν ἐπὶ ἐξοχικῶν δένδρων αἰωρῶνται τὰ κοράσια).

Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως.*

Andante (♩= 132).

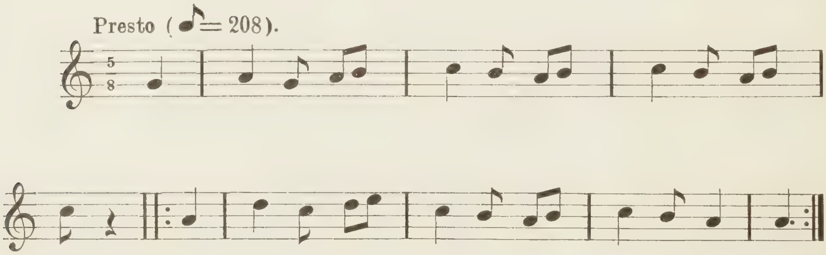

129.— ΠΥΡΡΙΧΙΟΝ ΜΕΛΟΣ

(Κρούεται ἐν *Ὀρτάκιοϊ* ὑπὸ ὀρθίου αὐλοῦ καὶ τυμπάνου εἰς ἐνόπλιον χορόν).

Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως*.

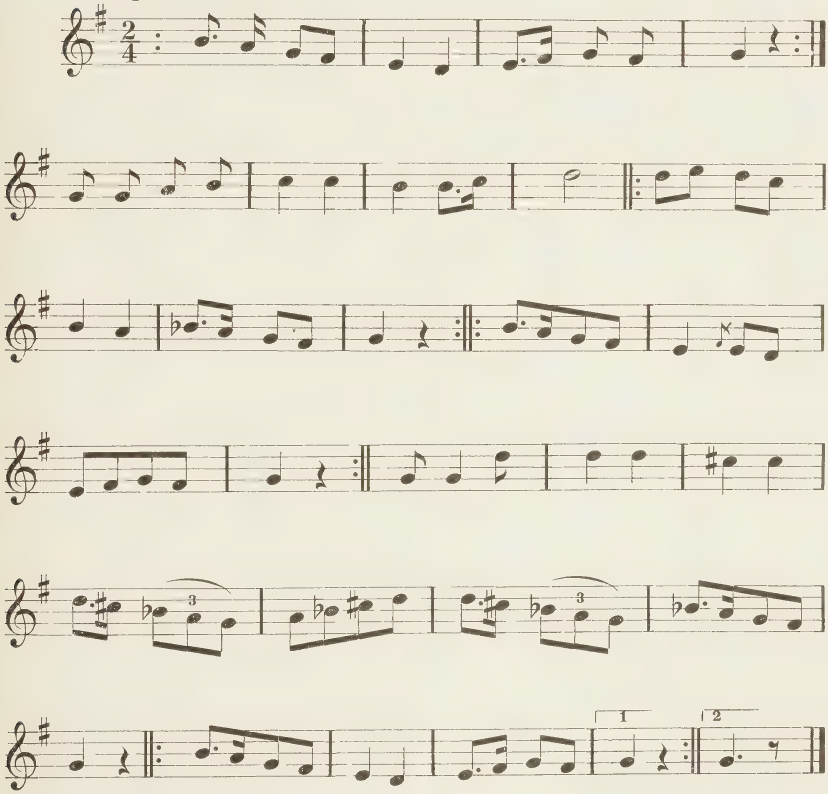
ΣΗΜ. Ὁ χορὸς οὗτος ἐκτελεῖται ὑπὸ δύο ῥωμαλέων ἀνδρῶν κρατούντων εἰς τὰς χεῖρας ἀνὰ δύο μαχαίρας καὶ κινούντων αὐτὰς ῥυθμικῶς· εἶναι δὲ ὅμοιος τῇ ἀρχαίᾳ *Πυρρίχῃ* Συνήθως καὶ οἱ παριστάμενοι θεαταὶ ῥυθμικῶς κροτοῦσι τὰς χεῖρας.

130. – ΟΡΓΑΝΙΚΟΝ ΜΕΛΟΣ ΑΝΔΡΙΚΟΥ ΧΟΡΟΥ

('Ανδρικὸς ἀντικρυστὸς χορὸς καρσιλαμᾶς) κρουόμενος ἐν *'Ορτάκιοϊ* ὑπὸ ὀρθίων αὐλῶν (ζουρνᾶ) (1) καὶ τυμπάνου).

Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως.*

Adagio (♩= 120).

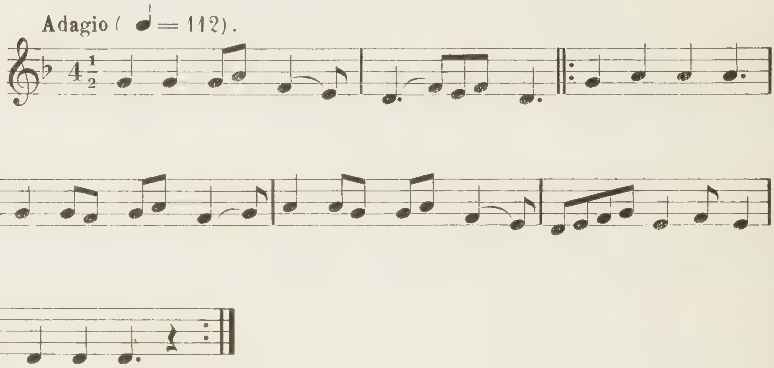

(1) *ὁ ζουρνᾶς ἤτοι ὁ ὄρθαυλος ὁμοιάζει κατὰ πολὺ τὸν ὀξυβόαν (H.- Bois) τῶν εὐρωπαϊκῶν ὀρχηστρῶν.*

131 — ΟΡΓΑΝΙΚΟΝ ΜΕΛΟΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΥ ΧΟΡΟΥ

(Γυναικεῖος ἀντικρυστὸς χορὸς κρουόμενος ἐν *Ὀρτάκιοϊ* ὑπὸ ὀρθαύλου (ζουρνᾶ καὶ τυμπάνου ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὸ σείστρων ντέφια, κοχλιαρίων καὶ ᾠδῆς).

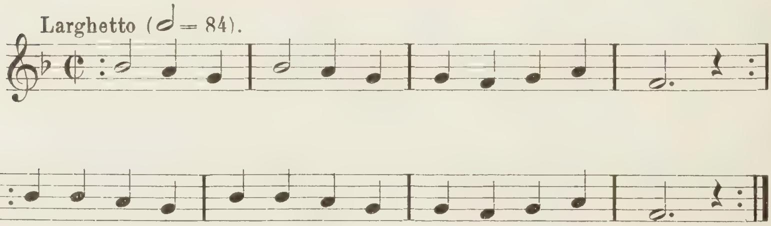
Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως.*

132. — ΠΑΡΘΕΝΙΚΟΝ ΜΕΛΟΣ

(Κρούεται ἢ καὶ ᾄδεται ἐν *Ὀρτάκιοϊ, Χουδίῳ, Ἀδάπαζαρ* καὶ ἀλλαχοῦ κατὰ τὰς παιδειὰς ὑπὸ παιδικῶν αὐλῶν μετὰ ῥυθμικῶν κροτημάτων τῶν χειρῶν).

Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως.*

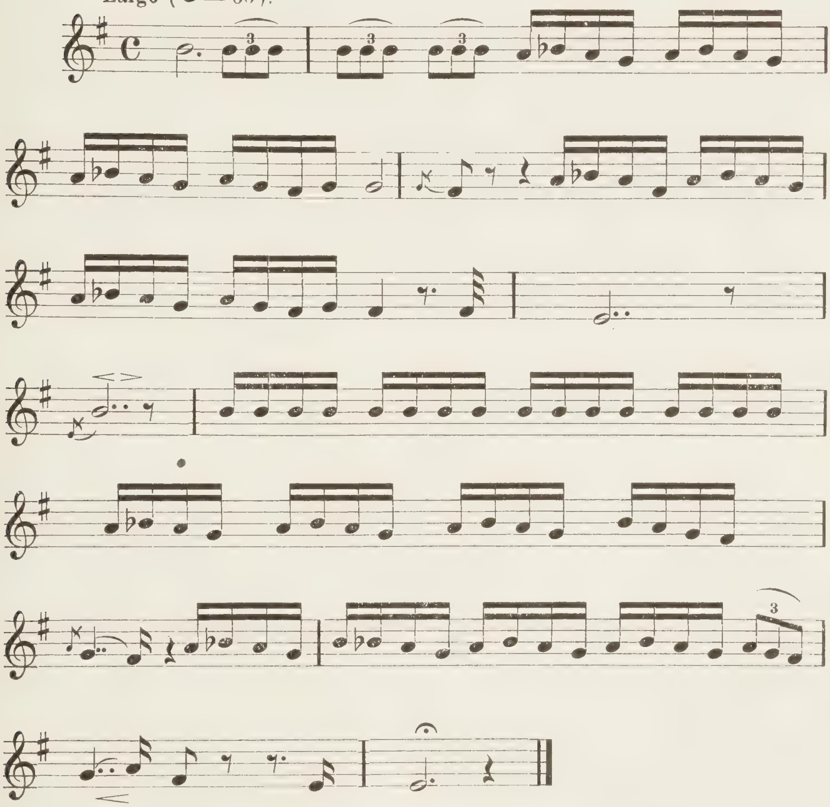
ΣΗΜ. Αἱ παίζουσαι παρθένοι, συμπεπλεγμένας ἔχουσαι τὰς χεῖρας, διαιροῦνται εἰς δύο ἀντιμέτωπα ἡμιχόρια.

133.—ΝΕΚΡΙΚΟΣ ΘΡΗΝΟΣ

("Ἄδεται ἐν *Ὀρτάκιοϊ, Χουδίῳ, Σασλί, Κιοὺπ* καὶ τοῖς πέριξ χωρίοις ὑπὸ τῶν οἰκείων καὶ συγγενῶν τῶν νεκρῶν ἢ καὶ ὑπὸ θρηνῳδῶν γυναικῶν καὶ ἐπὶ στίχων αὐτοσχεδίων).

Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως.*

Largo (♩= 66).

ΣΗΜ. Ὁ ἐπικήδειος οὗτος θρῆνος ᾄδεται ὑπὸ τῶν γυναικῶν, τῶν ἀνδρῶν ἁπλῶς κλαιόντων πέριξ τοῦ νεκροῦ ἢ καὶ εἰς παρακείμενον δωμάτιον καθημένων. Αἱ θρηνῳδοὶ ᾄδουσαι *κόπτουσι* ἤτοι κτυποῦσι τὰ ἑαυτῶν στήθη, ἀποσπῶσι τὰς κόμας τῆς κεφαλῆς καὶ ἄλλα τινὰ λύπης κινήματα, ὑπομιμνήσκοντα τοὺς *Κομμοὺς* τῶν ἀρχαίων τραγῳδιῶν. Παράβαλε καὶ τὸν ἐν τῇ Ω τῆς Ἰλιάδος ἐπὶ τῷ νεκρῷ τοῦ Ἕκτορος θρῆνον, ὡς καὶ *Ἀντιγόνην* τοῦ Σοφοκλέους.

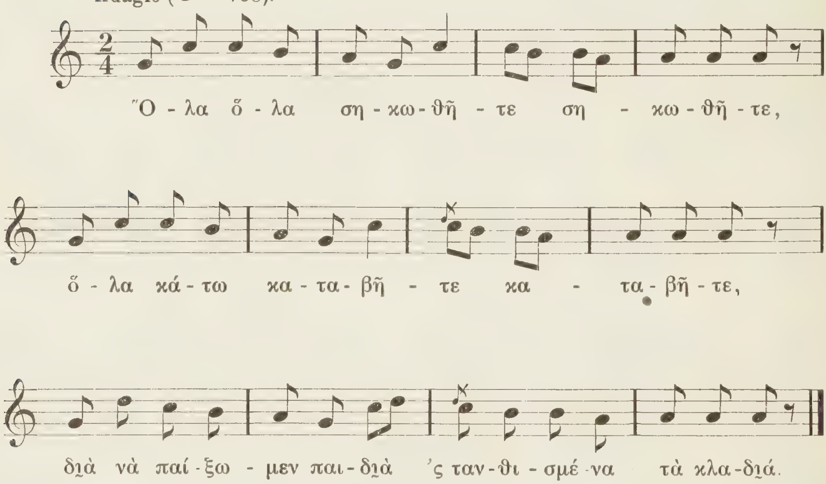
134. — ΟΛΑ ΟΛΑ ΣΗΚΩΘΗΤΕ

(Ἄδεται ἐν *Ὀρτάκ̰οϊ* εἰς τὸ μέλος μόνον κατὰ τὰς Ἀπόκρεως. — Χορὸς κύκλιος παμπάλαιος).

Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως*.

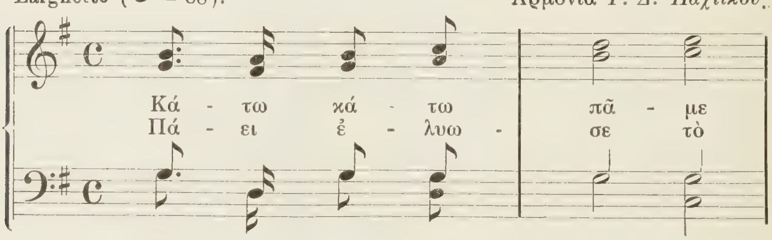
Α′
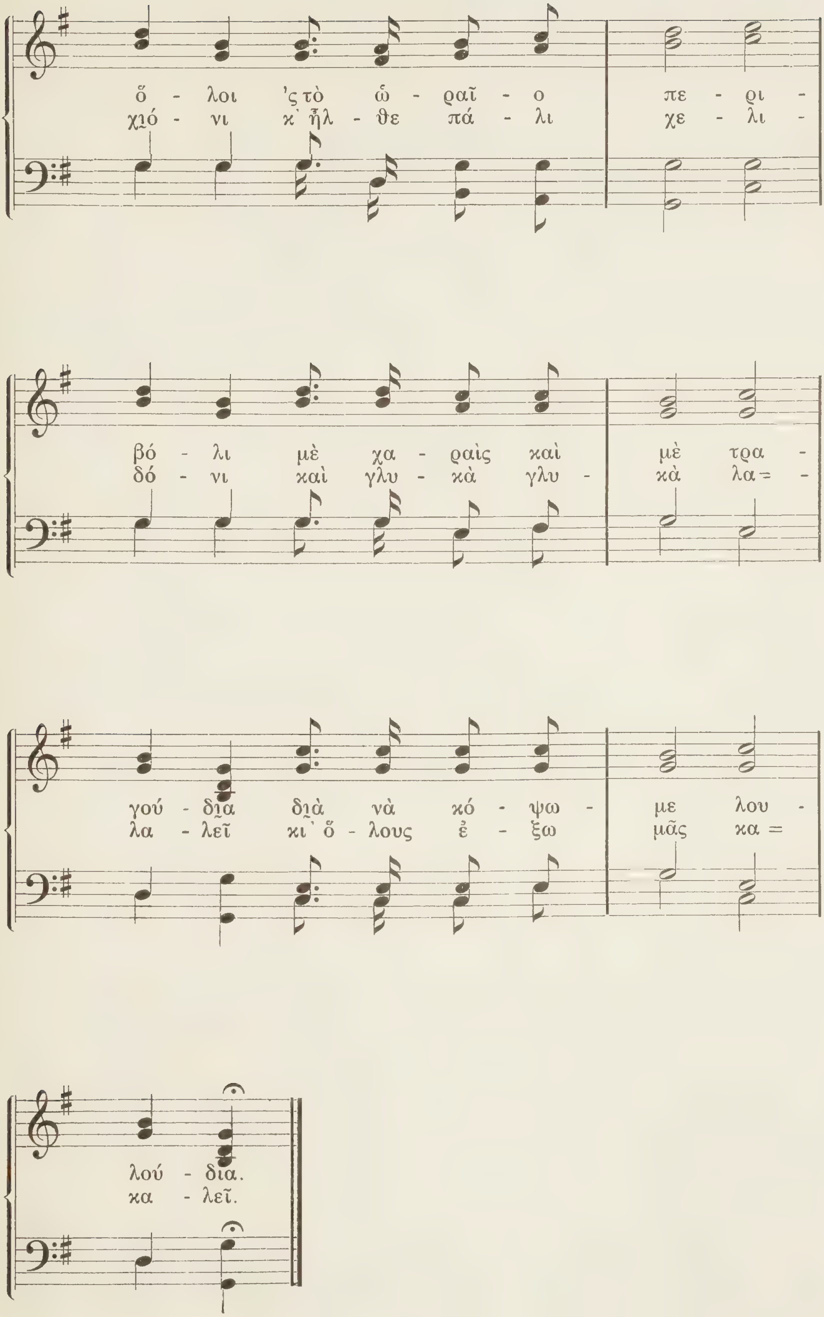
Adagio (♩ = 108).

Β′

Larghetto (♩ = 88). Ἁρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου*.

ὅ - λοι 'ς τὸ ὡ - ραῖ - ο πε - ρι -
χ̮ιό - νι κ' ἦλ - θε πά - λι χε - λι -
βό - λι μὲ χα - ραὶς καὶ μὲ τρα -
δό - νι καὶ γλυ - κὰ γλυ - κὰ λα= -
γού - δ̮ια δ̮ιὰ νὰ κό - ψω - με λου -
λα - λεῖ κι' ὅ - λους ἐ - ξω μᾶς κα =
λού - δια.
κα - λεῖ.

1

Κάτω κάτω πᾶμε ὅλοι
'ς τὸ ὡραῖο περιβόλι
μὲ χαραῖς καὶ μὲ τραγούδ̯ια
δ̯ιὰ νὰ κόψωμε λουλούδ̯ια.

2

Πάει ἔλυωσε τὸ χ̯ιόνι
κ' ἦλθε πάλι χελιδόνι
καὶ γλυκὰ γλυκὰ λαλεῖ
κ̯ι' ὅλους ἔξω μᾶς καλεῖ.

3

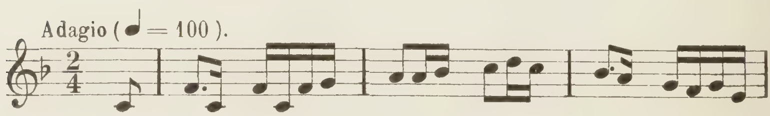
'Εκεῖ κάτω 'ς τἄνθη πᾶμε
νὰ χορέψωμε νὰ φᾶμε·
κι' ἔπειτα πετοῦμε πάλι
'ς τῆς μητέρας τὴν ἀγκάλη.

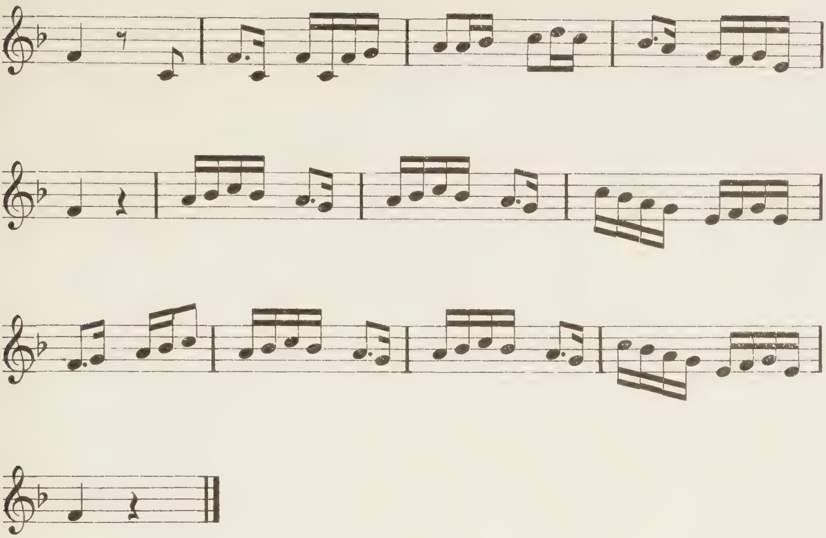
---

135. — ΟΡΓΑΝΙΚΟΝ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΝ ΜΕΛΟΣ

(Κρούεται ἐν *Λεύκαις* τῆς Νικαίας *Βεζιρχάν. Κιουπλίοις, Σογ̯ούτ* κλπ. εἰς ὁδοιπορίας ὑπὸ λύρας, κλαρινέτου καὶ ἀνατολικῆς κιθάρας (μπουζουκίου).

Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως.*

Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὡς ἐκ τῆς ὑπάρξεως *τουρκοφώνων, ἀρμενοφώνων* καὶ *ἀραβοφώνων* ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, ὑπάρχουσι καὶ πολυάριθμα δημοτικὰ ᾄσματα, ᾀδόμενα *τουρκιστί, ἀρμενιστὶ* καὶ *ἀραβιστὶ* μετὰ περιεχομένου *μέλους* καὶ *ποιήματος* καθαρῶς ἑλληνικοῦ, περὶ ὧν ἀλλαχοῦ γενήσεται ὁ πρέπων λόγος.

Β'

ΔΗΜΩΔΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑιΣΜΑΤΑ

ΤΗΣ

ΘΡΑΚΗΣ

Β′

ΔΗΜΩΔΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑιΣΜΑΤΑ

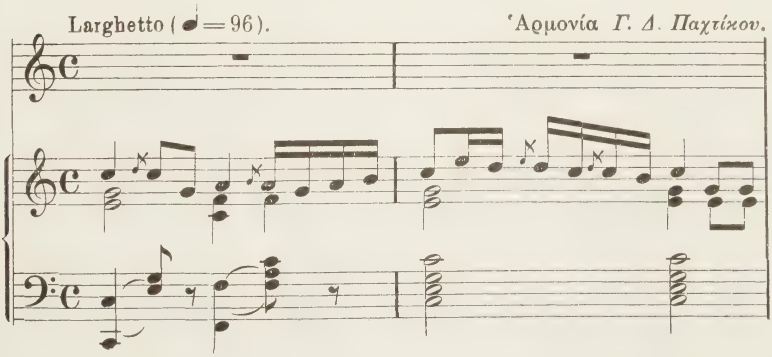
ΤΗΣ

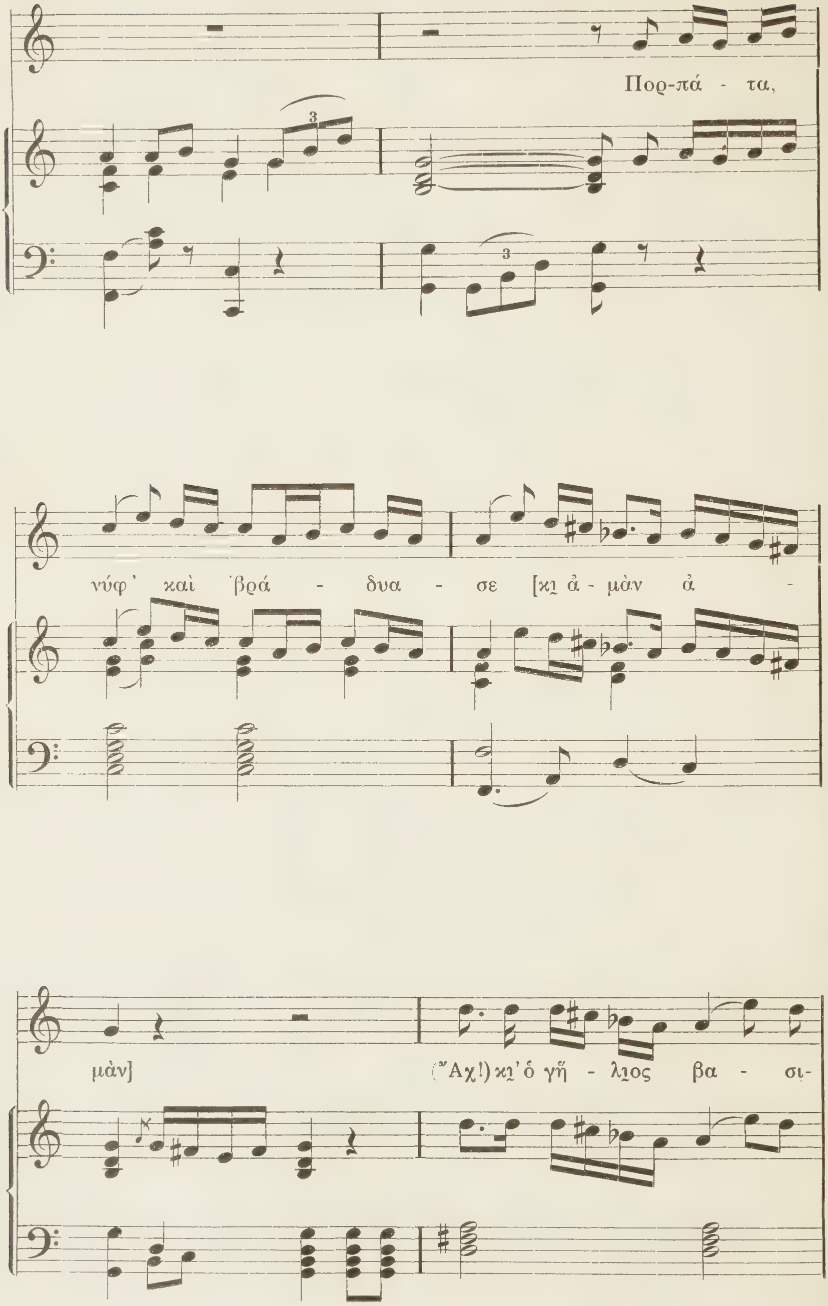
ΘΡΑΚΗΣ

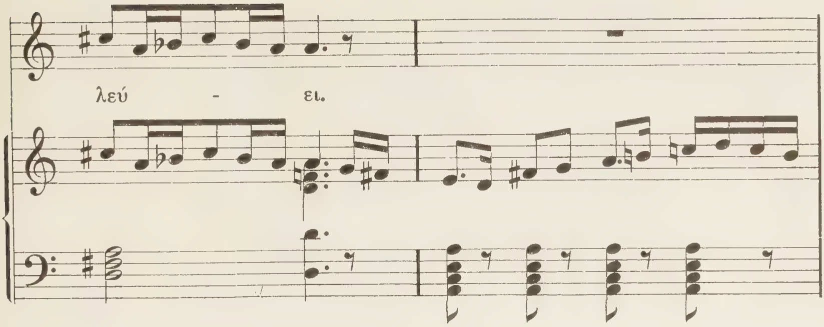
136. — ΤΟ ΚΑΜΑΡΩΤΟ

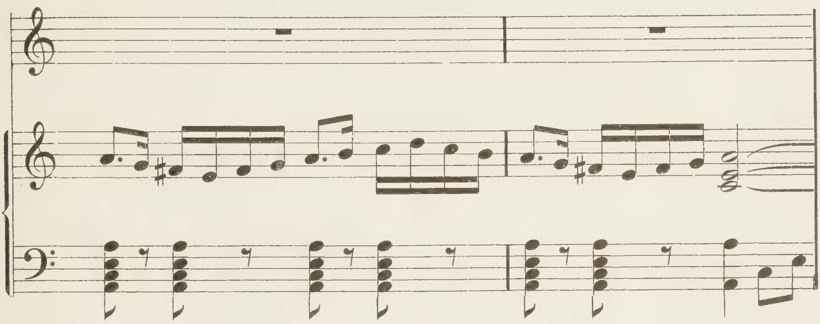
("Ἄδεται ἐν *Πύργῳ* τῆς ἐπαρχίας Δέρκων ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ὅταν ἡ νύμφη ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας ὁδηγῆται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς στέψιν).
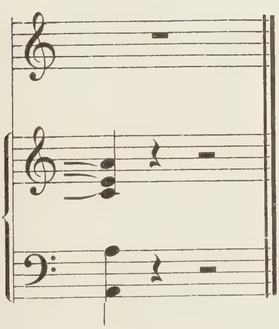
Ὑπαγόρευσις *Γαρουφαλιᾶς Στυλ. Μαρούφογλου*

Πορ-πά - τα,
νύφ' καὶ 'βρά - δυα - σε [κι̯ ἀ - μὰν ἀ -
μὰν] ("Αχ!) κι̯' ὁ γἤ - λι̯ος βα - σι-

λεύ - ει.

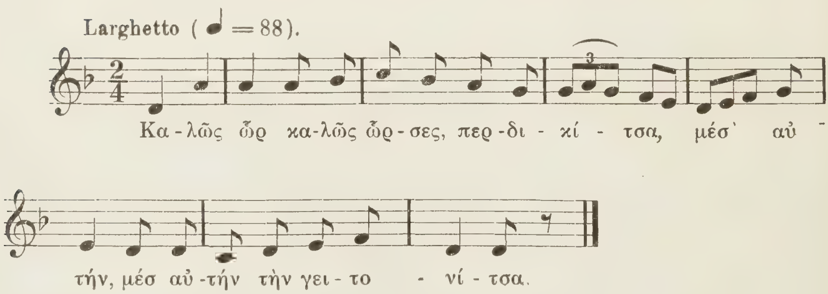
1 — Πορπάτα(¹), νύφ', καὶ 'βράδυασε
(ἄχ!) καὶ ὁ γῆλ̰ιος βασιλεύει.
2 — Δὲν εἶναι κρίμα 'ς τὸν γαμβρὸ
(ἄχ!) ποῦ κάθεται καὶ κλαίει;
3 — Πορπάτα, νυμφοπούλα μου,
(ἄχ!) πῶς περπατοῦσες πρῶτα.
4 — Καὶ ὁ γαμβρὸς σὲ καρτερεῖ
(ἄχ!) 'ς τῆς 'Εκκλησ̰ιᾶς τὴν πόρτα.
5 — Ἔβγα μητέρα τοῦ γαμβροῦ
(ἄχ!) καὶ πεθερὰ τῆς νύμφης.
6 — Ἦρθεν ἡ νύμφη 'ς τὴν αὐλὴ
(ἄχ!) κουφέτα νὰ ῥαντίσῃς.
7 — Ἡ νύμφη μας εἶναι χρυσῆ
(ἄχ!) σὰν τὴν χρυσῆ λαμπάδα.
8 — Καλὰ νά την κυτάζετε
(ἄχ!) γιατὶ δὲν ἔχει μάνα.

---

137. — Η ΠΕΡΔΙΚΙΤΣΑ

(Ἄδεται ἐν *Πύργῳ* (Δέρκων), ὅταν ἡ νύμφη μετὰ τὴν στέψιν ὁδηγῆται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ).

Ὑπαγόρευσις *Κωνσταντίνου Χαϊκαλοπούλου.*

(¹) *ἀντὶ προπάτα.*

1 — Καλῶς ὧρσες, περδικίτσα,
μέσ' αὐτὴν τὴν γειτονίτσα.

2 —'Εδαδὼ πουλὰ νὰ βγάλης
ἐδαδὼ νὰ ξεπουλάσης(1).

3 —'Αστραπαίς, βρονταὶς κι̯' ἂν 'κούσης
τὰ πουλά σ' μὴν τἀφήσης.

4 — Νἆν' ἡ νύμφη τρυγονάκι
κι' ὁ γαμβρὸς περιστεράκι.

5 — Νἆναι καὶ τὰ συμπεθέρια
περιβόλι μὲ τὰ δένδρα.

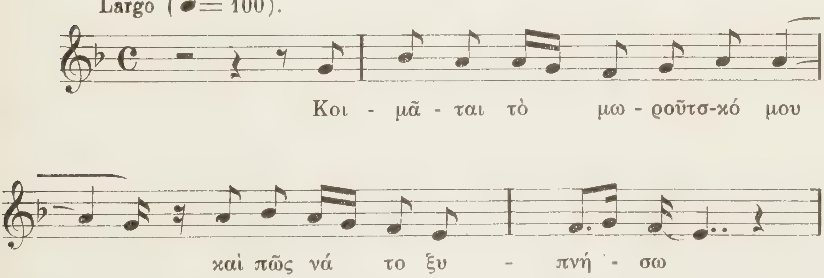
6 — Νἆναι καὶ τὰ συντεκνάκια
μόσχος καὶ γαρουφαάκι̯α(2).

138.—ΚΟΙΜΑΤΑΙ ΤΟ ΜΩΡΟΥΤΣΚΟ ΜΟΥ

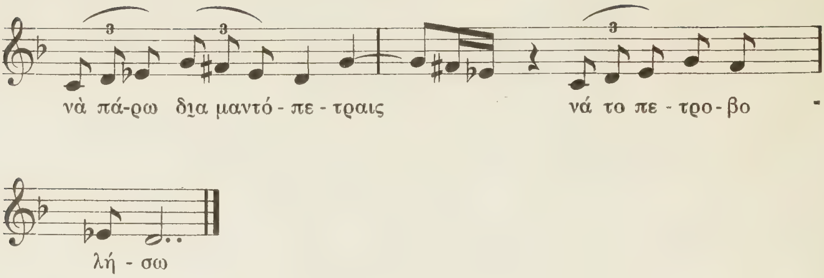
("Ἀδεται ἐν *Πύργῳ* τῆς ἐπαρχίας Δέρκων καὶ ὡς νανούρισμα).

Ὑπαγόρευσις *Κλεονίκης Κ. Χαϊκαλοπούλου.*

Largo (♩= 100).

(1) ἀντὶ τοῦ ξεπουλάσης λέγεται καὶ ξεκλωσάσης. (2) γαρουφαλάκια, τὸ **λ** *ἐν Πύργῳ δυσκόλως προφέρεται.*

1 — Κοιμᾶται τὸ μωροῦτσκό μου
καὶ πῶς νά το ᾿ξυπνήσω
νὰ πάρω διαμαντόπετραις
νά το πετροβολήσω.

2 — Κοιμήσου σὺ μωροῦτσκό μου
σὲ κούν̠ια καρυδέν̠ια
σὲ παγηρδάκια(1) *κεντητὰ*
καὶ μαργαριταρένια

3 — Κοιμᾶται τὸ μωράκι μου
καὶ ᾿γὼ τὸ νανουρίζω
καὶ τὴν κουνίτσα του κουνῶ
καὶ τὸ γλυκογυρίζω.

4 — Ἔλα, Χριστὲ καὶ Παναγ̠ιά,
καὶ πάρτε ᾿ς τὴς παξέδες
καὶ γ̠ιώμοστο τὴς κόρφαις του
λουλούδια μενεξέδες.

5 — Κοιμᾶται νηὸ κοιμᾶται
κοιμᾶται νηὸ φεγγάρι,
κοιμᾶται τὸ παιδάκι μου
᾿ς τἄσπρο τὸ μαξιλάρι.

(1) *παγηρδάκι = ζώνη, δι᾿ ἧς δένονται τὰ νήπια εἰς τὴν κούνιαν.*

6 — Κοιμᾶσαι; σὲ παρήγγειλα
'ς τὴν Πόλι τὰ καλά σου
'ς τὴν Βενετ̮ιὰ τὰ ῥοῦχά σου
καὶ τὰ διαμαντικά σου.

7 — Κοιμήσου ποῦ νά σε χαρῶ
ποῦ νά σε διῶ μεγάλο
ποῦ νά σε δ̮ιῶ τῆς παντρειᾶς
καὶ 'κόμα π̮ιὸ μεγάλο.

8 — Κοιμᾶται τοῦ Βεζύρ' ὁ γυἱὸς
τοῦ Βασιλέως ἀγγόνι
νὰ τοὖχα νά το φίληγα
ὅσο ποῦ 'ξημερώνει.

138ά. — ΚΟΙΜΗΣΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΓΕΙΛΑ

(Κατὰ τὸ αὐτὸ περίπου μέλος ᾄδεται καὶ ἐν *Μιχαλητσίῳ* τῆς Νικομηδείας τὸ ἑξῆς νανούρισμα).

1 — Κοιμήσου καὶ παράγγειλα
'ς τὴν Πόλι τὰ καλά σου
'ς τὸ Γαλατᾶ τὰ ρουχά σου
καὶ τὰ δ̮ιαμαντικά σου.

2 — Κοιμήσ' ἐσύ, παιδάκι μου,
κ' ἡ μοῖρά σου δουλεύει
καὶ τὸ καλό σου ριζικὸ
σὲ κουβανεῖ, σὲ φέρνει.

3 — Ἐσὺ κοιμήσου, κόρη μου,
κ' ἐγὼ σὲ νανουρίζω
κ' ἐγὼ τὴν κούν̮ια σου κουνῶ
καὶ σὲ γλυκοκοιμίζω.

4 —Ὁ ὕπνος τρέφει τὰ μωρὰ
κ' ἡ 'γει̱ὰ τὰ μεγαλώνει
καὶ ἡ κυρὰ ἡ Παναγι̱ὰ
τὰ καλοξημερώνει.
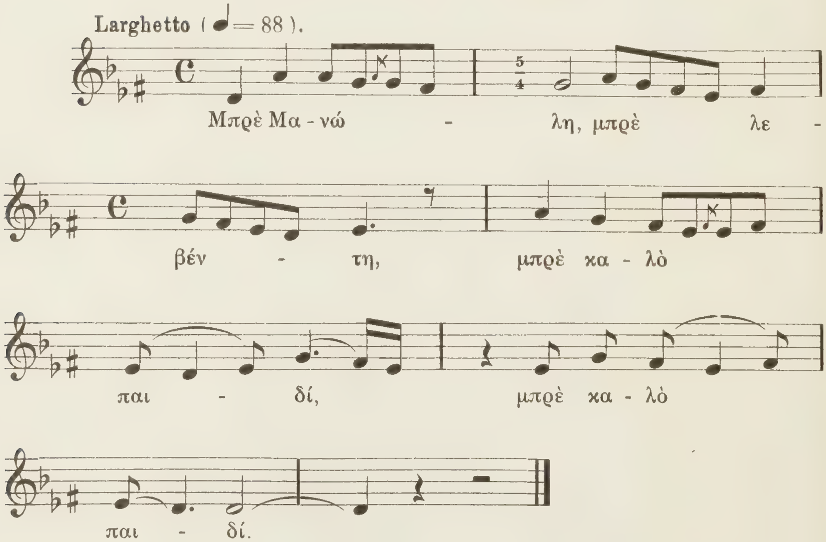
5 —Ἔλα, ὕπνε, καὶ πάρε το
καὶ σύρτο 'ς τοὺς πακτζέδες
καὶ γι̱ώμισ' τὸ κορφάκι του
ὅλο καπακοντζέδες (1)

---

139. —ΜΠΡΕ ΜΑΝΩΛΗ, ΜΠΡΕ ΛΕΒΕΝΤΗ

(Ἄδεται ἐν *Πύργῳ* (Δέρκων) ἐν οἰκογενειακαῖς συναναστροφαῖς καὶ ὡς νανούρισμα τῶν νηπίων).

Ὑπαγόρευσις *Μαρίας Χ. Μαϊμοῦ.*

(1) *Τριαντάφυλλα.*

Μπρὲ Μανώλη, μπρὲ λεβέντη,
μπρὲ καλὸ παιδί,
τί καλὴ γυναῖκα πὤχεις
καὶ δὲν χαίρεσαι!
— *Ποῦ την εἶδες, ποῦ την 'ξεύρεις;*
— *Μέσ' 'ς τὸν γκι̯οὺλ-πακτζέ.*
— *Κι̯' ἂν τὴν εἶδες κι̯' ἂν τὴν 'ξεύρεις*
πές μας τί φορεῖ.
— *Οὐρανὶ φουστάνι 'φόραγε*
ἄσπρα γι̯εμενι̯ά,
κεντημένη βρακοζώνα,
κεντητὸ βρακί.
Καὶ ὁ Μανώλης μεθυσμένος
πῆγε καὶ τὴν ἔσφαξε.
Τὸ πουρνὸ ξενηστικώθηκε.
καὶ τὴν ἔκλαιε.
— *Σήκω, πάπι̯α μ', σήκω χήνα μ',*
καὶ ἄλλαξε.
Βάνε τὰ χρυσᾶ σου ροῦχα
καὶ σεργι̯άνισε.

ΣΗΜ. Τὸ παρὸν ᾆσμα ᾄδεται καὶ ἀλλαχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.
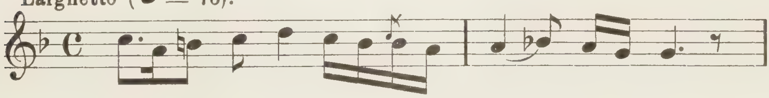

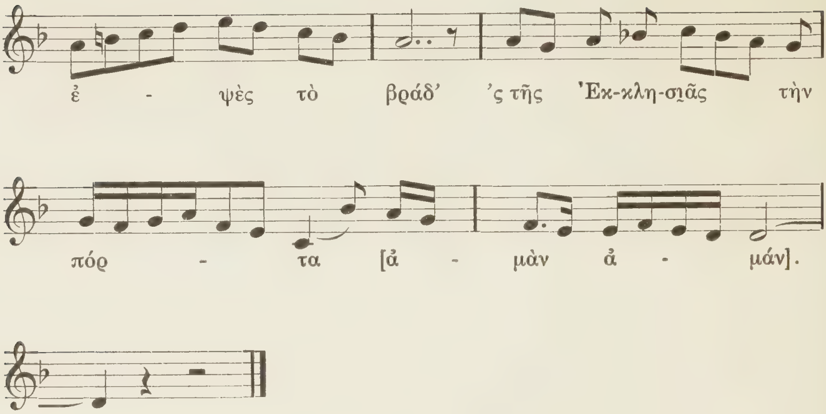
140. = ΑΧ! ΜΑΝΑ Μ', ΚΙ' ΑΝ ΕΙΔΑ

(Ἄδεται ἐν *Πύργῳ* (Δέρκων καὶ τοῖς πέριξ χωρίοις *Μπογάζκι̯οϊ*, *'Αρναούτκι̯οϊ*, *'Αγιασματάκι*, *'Ιμβροχῶρι καὶ ἀλλαχοῦ εἰς οἰκιακὰς ἐργασίας*).

Ὑπαγόρευσις *Γαρουφαλι̯ᾶς Σ. Μαρούφογλου.*

Larghetto (♩ = 76).

Ἄχ! μάνα μ', κι̯' ἂν εἶδα
μιὰν ἐψὲς τὸ βράδυ
'ς τῆς Ἐκκλησι̯ᾶς τὴν πόρτα·
Ἄς τὴν εἶχα κι̯' ἂς τὴν 'φίληγα,
κι̯' ἂς ἔβγαινε ἡ ψυχή μου.
— Τί εἶν' τὸν λόγο ποῦ με λές,
γυι̯έ μ', καί με πικραίνεις;
Γυναίκεια ροῦχα φόρεσε
κοριτσίσα φακι̯ολίσου,
βάλτα κι̯' ἄϊντε μιὰ βραδυὰ
κι̯' ἕνα Σαββάτῳ βράδυ,
ἄϊντε κτύπα τὴν πόρτα της
καὶ σεῖσ' καὶ τὸν χαλκᾶ της
κ' ἡ κόρη θὰ βγῇ ἀπὸ 'ψηλὰ
νά σας γλυκομιλήσῃ.
Σηκώνεται καὶ πάει τὸ βράδ'
κτυπάει καὶ τὴν πόρτα της·
'βγῆκε ἡ κόρη ἀπὸ 'ψηλὰ
καὶ τὸν γλυκορωτάει·
— Ποῖος κτυπάει τὴν πόρτα μου
καὶ σείει τὸν χαλκᾶ μου;

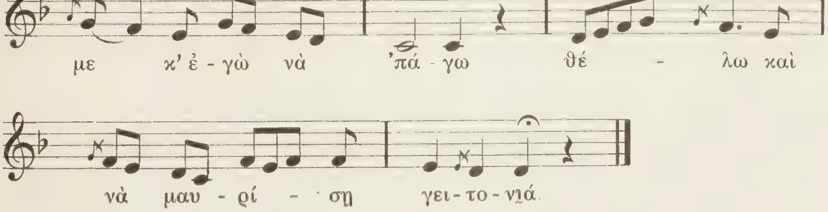
—Ἐγὼ κτυπῶ τὴν πόρτα σου
μ' ἔστειλε ἡ μάνα μου,
γι̯ὰ νά με μάθῃς ἀργαλει̯ό,
γι̯ὰ νά με μάθῃς ξώμπλια(1).
— Δὲν εἶναι βραδυὰ γι̯ὰ ἀργαλει̯ό,
δὲν εἶναι βραδυὰ γι̯ὰ ξώμπλι̯α.
—Ἡ μάνα μου μ' ἔστειλε,
'πίσω νὰ μὴ γυρίσω.
—Ἀτίτε, σκλάβαις, ἀνοῖξτε
τὴν κόρη νἄρθ' ἐπάνω·
ἀτίτε, σκλάβαις, βάλτε την
τὴν κόρη γι̯ὰ νὰ φάῃ·
ἀτίτες, σκλάβαις, στρῶστέ
τηνα τὴν κόρη νὰ πλαγι̯άσῃ.
Ἂν δὲν ἀρέσει μοναχή τς
πές τέ την νἄρθ' κοντά μου.

---

141. — ΔΙΩΞΕ ΜΕ, ΜΑΝΑ Μ', ΔΙΩΞΕ ΜΕ

(Ἄ̯δεται ἐν *Πύργῳ* (Δέρκων) ὑπὸ ὁμίλου πρεσβυτέρων γυναικῶν, θρηνουσῶν γοερῶς).

Ὑπαγόρευσις *Ἀναστασίας Δ. Μπόσχου.*

(1) *σχέδια ὑφασμάτων· λέξις περσική.*

Δι̯ῶξέ με, μάνα μ', δι̯ῶξέ με
καὶ γὼ νὰ 'πάγω θέλω
καὶ νὰ μαυρίσῃ γειτονι̯ά,
νὰ κάμω μῆνες δώδεκα
καὶ χρόνια δέκα πέντε.
Ἄντε, μάνα μ', 'ς τὴν Ἐκκλησι̯ὰ
καὶ κάμε τὸν σταυρό σου
καὶ δι̯ὲ τὴς νειαὶς
ἂ δι̯ὲς τὴς νειούς,
ἂ δι̯ὲς τὰ παλλικάρια
ἂ δι̯ὲς τὸν τόπο μ' ἄδειονα
καὶ τὸ στασίδι μαῦρο.
Πάρε, μάνα μ', τὰ βουνά,
μάνα μ', τὰ μονοπάτι̯α
νὰ λὲς ποῦ εἶν' ὁ γυι̯οῦτσκός μου
ὁ καπετὰν Γεωργάκης.
—Ἐψὲς βράδυ τὸν εἴδαμε
'ς τῆς Ἐρετῆς τὴν πόρτα·
ἔχει τὸ χῶμα πάπλωμα
τὴν γῆ τὴν εἶχε στρῶμα
ἕνα κομμάτι μάρμαρο
τὸ εἶχε μαξιλάρι.
Μαῦρα πουλὰ τὸν τρώγανε
κι̯' ἄσπρα τὸν 'τριγυρίζανε.
Ἕνα χρυσὸ χρυσούτσικο
κάθεται καὶ τὸν κλαίει.
Φάγε καὶ σύ, χρυσὸ πουλί,
ἀντρειωμέναις πλάταις
νὰ κάμῃς φτερούγιαις παχυναῖς
καὶ μύτη κοκκαλένια,
νὰ βγάνω τὴν φτερούγα σου
τρία χρυσᾶ κοντύλια
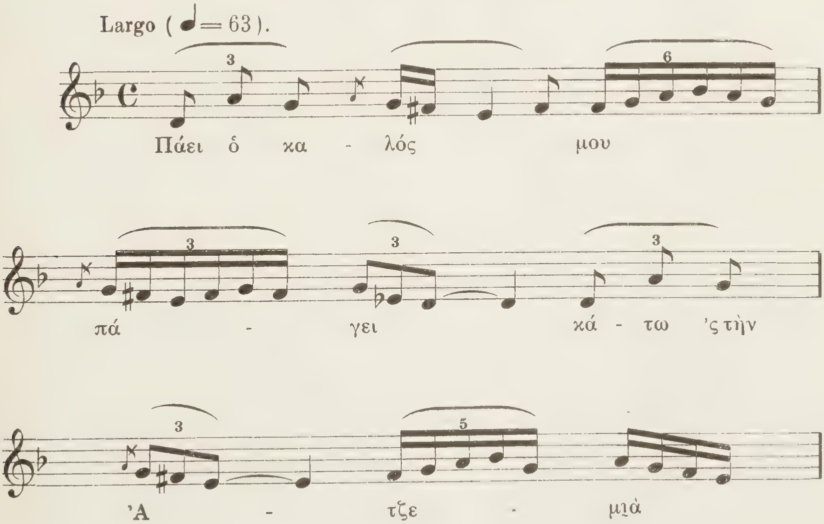
νὰ γράψω τρία γράμματα
τρία κακὰ μαντάτα.
Ἕνα τὸ δώκῃς τὴ μάνα μου,
τἄλλο τὴν ἀδελφή μου,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ
τὸ δώκῃς τὴν καλή μου.
Ὄντας ν᾽ ἀναγνώνῃ ἡ μάνα μου
νὰ κλαίῃ ἡ ἀδελφή μου,
κι̯᾽ ὄντας ν᾽ ἀγνώνῃ ἡ ἀδελφή μου
νὰ κλαίῃ ἡ καλή μου,
κι̯᾽ ὄντας ν᾽ ἀγνώνῃ ἡ καλή μου
νὰ κλαίῃ ὁ κόσμος ὅλος.

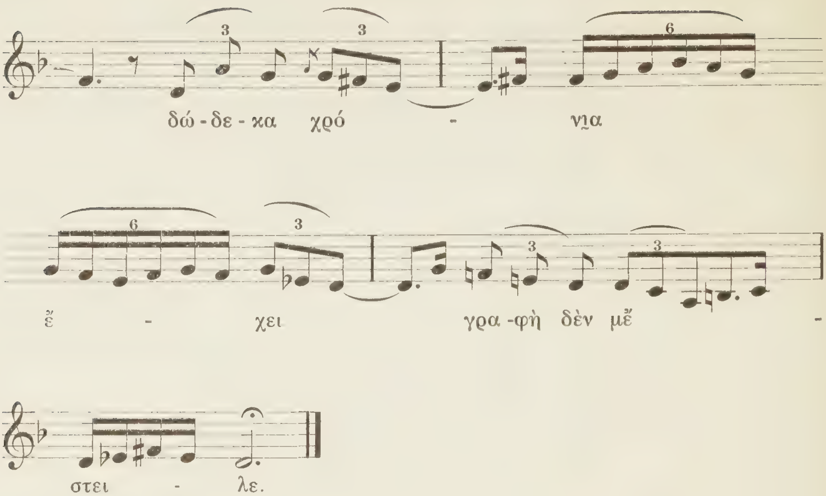
---

142. — Η ΑΤΖΕΜΙ̯Α

(Ἄδεται ἐν *Πύργῳ* τῶν Δέρκων κατὰ τὰς οἰκογενειακὰς συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις *Γαρουφαλι̯ᾶς Στυλ. Μαρούφογλου.*

Πάει ὁ καλός μου πάγει κάτω 'ς τὴν 'Ατζεμιὰ
δώδεκα χρόνια ἔχει γραφὴ δὲν μ' ἔστειλε·
τώρα γραφὴ μὲ στέλλει, τώρα καὶ μήνυμα.
— Θέλεις, κόρη μ', 'παντρέψου ἄνδρα ἔπαρε,
θέλεις τὸ ράσο βάλε καὶ καλογέρεψε.
Ἐμένα μὲ 'παντρέψαν κάτω 'ς τὴν 'Ατζεμιὰ (1)
μὲ 'δῶσαν 'Ατζεμοπούλα καὶ πρώτη μάγισσα,
μαγεύει τὰ καράβια καὶ δὲν ἔρχονται,
μὲ 'μάγεψε καὶ 'μένα καὶ δὲν ἔρχομαι.
Ἂν ἀρχινήσω κ' ἔρθω, χιόνι̯α καὶ βροχαίς·
καὶ σὰν γυρίσω 'πίσω ἥλιος καὶ χαραίς.
Ἂν (2) τἄκουσε ἡ κόρη κορασιὰ
τζιφτὲ καΐκ (3) πι̯άνει καὶ πάει 'ς τὴν 'Ατζεμιά.
— Καλὴ 'μέρα, 'Ατζεμοπούλα, καὶ πρώτη ἀρχόντισσα,
ποῦ πάγει ὁ καλός σου, ποῦ πάγει ὁ ἄντρας σου;
— 'Κατέβηκε καὶ πάει γι̯ὰ νὰ κυνηγήσῃ,
καθίσατε λιγάκι καὶ τώρα ἔρχεται.

(1) *Περσία.* (2) *ὡς, καθώς.* (3) *λέμβος μὲ δύο ζεύγη κωπῶν, λέξις τουρκική.*

— Μήτε νὰ κάτσω εἶμαι οὔτε γιὰ νὰ σταθῶ,
τριὰ λογάκια ἔχω γιὰ νὰ σοῦ τα 'πῶ
«Τοῦ Γεῶργο ἡ Καμάρα δὲν ῥαγίσθηκε,
ἡ ἀσημένια βέργα δὲν 'τσακίσθηκε,
τὰ τρία περιστέρια δέν 'πετάξανε».
Κατέβηκε καὶ πάει· ἦρθε κι' ὁ ἄνδρας της.
— Ἦρθε μιὰ κοπελούδα, μιὰ μονοπλεξιδού,
'φοροῦσε 'ς τὸν λαιμόν της Βενέτικο φλουρί,
τριὰ λογάκια μῶπε γιὰ νὰ σᾶς τα 'πῶ.
«τοῦ Γεῶργο ἡ Καμάρα δὲν ῥαγίσθηκε,
ἡ ἀσημένια βέργα δὲν 'τσακίσθηκε,
τὰ τρία περιστέρια δὲν 'πετάξανε».
— Τοῦ Γεῶργο ἡ Καμάρα εἶνε ἡ μάνα μου,
ἡ ἀσημένια βέργα εἶνε ἡ γυναῖκά μου,
τὰ τρία περιστέρια εἶν' τὰ παιδάκια μου.
Ἔχε 'γειά, 'Ατζεμοπούλα, κ' ἐγὼ θὰ φύγω πιά.

---

143. — ΑΡΧΙΖΑΝΕ ΚΑΙ 'ΦΚΕΙΑΝΑΝΕ

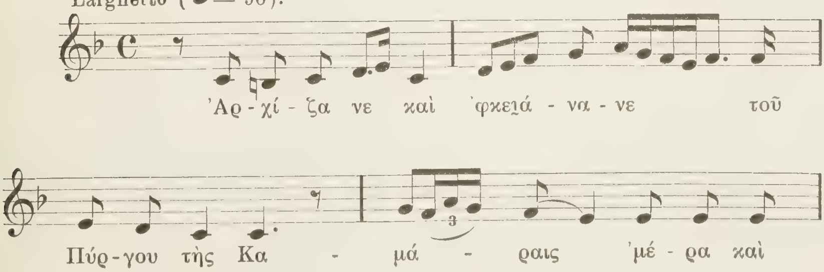
ἤτοι
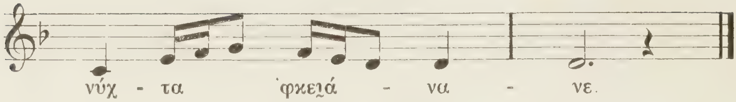
Η ΛΙΓΕΡΗ

(Ἄδεται ἐν *Πύργῳ* τῶν Δέρκων ὑπὸ τῶν γυναικῶν κατὰ τὰς χειμερινὰς οἰκογενειακὰς συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις *Λαμπρινῆς Πάναινας.*

Larghetto (♩= 96).

Ἀρχίζανε καὶ 'φκειάνανε τοῦ Πύργου τὴς καμάραις(1)
οὔλη 'μερίτσα 'φκειάνανε καὶ ὡς τὸ πουρνὸ κρεμοῦσε·
'κελάηδησε κ' ἕνα πουλὶ καὶ κελαηδεῖ καὶ λέγει·
«Ἂν δὲν στοιχειώσῃ ἄνθρωπο καμάρα δὲν στερεώνει
μηδὲ φτωχό, μηδ' ἀρφανό, μηδὲ καὶ διαβατάρη
μηδὲ τὸ πρωτομάστορα, τοῦ κάλφα τὴν γυναῖκα.
— Τὸ δακτυλίδι μου ἔχασα καὶ ἔμπα νά μου τὤβρῃς·
σαράντα γύροι 'γύρισε δακτυλίδι δὲν ἐηῦρε.
Ἐδῶ ποῦ 'μπῆκες, λιγερή, ποτὲ βγαλμοὺς δὲν ἔχεις.
Τρεῖς ἀδελφάδες εἴμασθε κ' ἡ τρεῖς ἐστοιχειωμέναις
Μία κρατεῖ τὸν Δούναβο, κ' ἡ ἄλλη τὴς καμάραις
καὶ τρίτη ἡ μικρότερη τῆς τρίχας τὸ γεφύρι(2).
Ἀφῆκα τὸ σπητάκι μου 'ς τὴν μέση σκουπισμένο,
ἀφῆκα τὸ ψωμάκι μου 'ς τὴν σκάφη ζυμωμένο,
ἀφῆκα τὸ παιδάκι μου 'ς τὴν κούνια κοιμισμένο.
— Τὸ παιδί σ' κοιμίζεται καὶ τὸ ψωμάκι σ' φουρνίζεται
καὶ τὸ σπητάκι σκουπίζεται
— Ἐδῶ ποῦ 'μπῆκες, λιγερή, ποτὲ βγαλμοὺς δὲν ἔχεις.

---

(1) θόλους. Ἐν Πύργῳ σώζονται πολλὰ ἀρχαῖα θολωτὰ ὑδραγωγεῖα. (2) Ἡ ὑπαγορεύσασα τὸ ᾆσμα τοῦτο γυνὴ «Ἄχ! πῶς θὰ περάσω. Παναγιά μου, αὐτὸ τὸ γεφύρι» λέγουσα ἐκ τῆς συγκινήσεως ἐλειποθύμησεν.

(Ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τῆς ἐμῆς ἐκδρομῆς τοῦ θέρους τοῦ 1903).
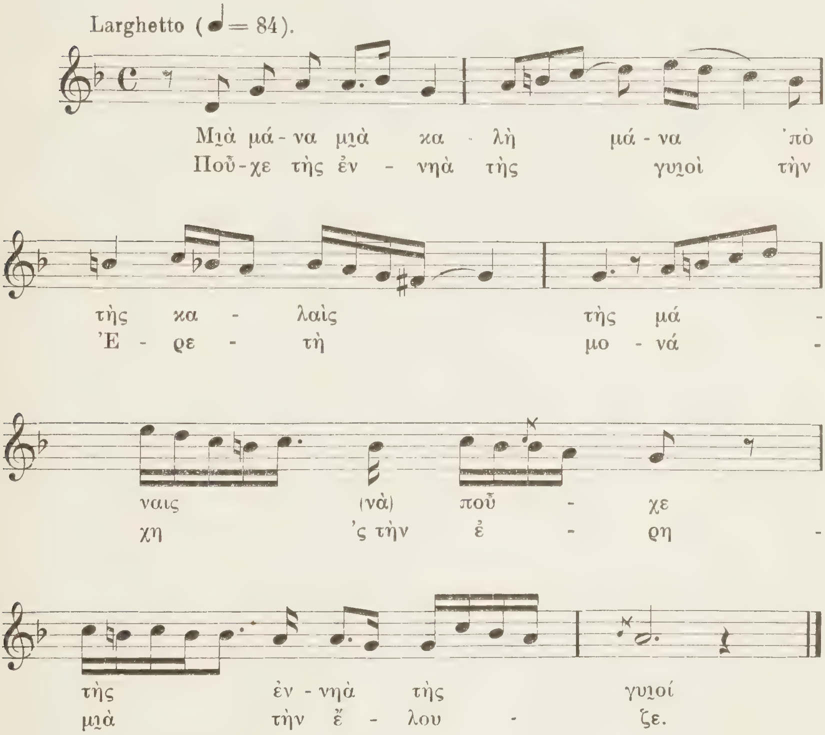
144.— ΜΙΑ ΜΑΝΑ ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΜΑΝΑ

ἤτοι

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

(Ἄδεται ἐν *Πύργῳ* τῆς ἐπαρχίας Δέρκων κατὰ τὰς οἰκογενειακὰς συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις *Γαρουφαλι̯ᾶς Μαρούφογλου.*

Μι̯ὰ μάνα μι̯ὰ καλὴ μάνα
᾽πὸ τὴς καλαὶς τὴς μάναις,
ποῦχε τὴς ἐννηά τὴς γυ̯οὶ
τὴν ᾽Ερετὴ (1) μοναχη·

(1) ᾽Αρετήν.

Ἐς τὴν ἐρημιὰ τὴν ἔλουζε,
ʼς τὴν σκοτινι̯ὰ τὴν πλέει(1)
καὶ κάτω ʼς τὴν ἀστροφεγγι̯ὰ
κάθεται καὶ τὴν δένει.
Βάζει τὸν γῆλιο πρόσωπο
καὶ τὸ φεγγάρ᾽ ἀστήθη
καὶ τὸν καθάρ᾽ αὐγερινὸ
τὸν βάζει δακτυλίδι.
Προξενητάδες ἤρθανε
ʼπὸ μέσ᾽ τὴν ʼΕγγλιτέρα
τὴν ʼΕρετὴ νὰ πάρουνε
ʼς τὰ μακρυά, ʼς τὰ ξένα.
Οὖλοι οἱ γυιοὶ δὲν θέλουνε
κι̯᾽ ὁ Κωνσταντῆς τὴν δίνει.
— Δός τηνα, μάνα μ᾽, δός τηνα
ʼς τὰ μακρυά, ʼς τὰ ξένα,
νᾆχμε γαμβρὸ ʼς τὴν ξενητει̯ὰ
ʼς τὰ μακρυά, ʼς τὰ ξένα.
Τὴν ʼδόσανε τὴν ʼΕρετὴ
ʼς τὰ μακρυά, ʼς τὰ ξένα.
Ἦρθε ὁ χρόνος δύστυχος
καὶ οἱ μῆνες δυστυχισμένες·
ʼπεθάναν κι̯᾽ οἱ ἐννηὰ γυι̯οὶ
καὶ ἡ μάνα ψυχομαχάει.
— ʼΑνάθεμά σε, Κωνσταντῆ,
ʼποῦ ἔγεινες αἰτία
καὶ ἔδοσα τὴν ʼΕρετή μ᾽
ʼς τὰ μακρυά, ʼς τὰ ξένα.
Σὰν τἄκουσε κι̯᾽ ὁ Κωνσταντῆς
ἡ γῆς ἀναταράζει·
κάμνει τὸ μνῆμα ἄογο(2)

(1) πλέκει. (2) ἄλογον. Τὸ λ δυσκόλως προφέρουσιν οἱ ἐν Πύργῳ.

τὸ κεραμίδ᾿[1] καπίστρι[2]
κι̯᾿ ἀνέβηκε ᾿ς τὸν μαύρονα
᾿ς τὴν ᾿Ερετὴ καὶ πάει.
Πάει βρίσκει τὴν ᾿Ερετὴ
μέσα ᾿ς τὸ πανηγῦρι
μ᾿ ἑξήντα δυὸ καλογήρ᾿
καὶ τὸν χορὸ τραβάει.
—῎Αφησ᾿, ᾿Ερετή, τὸν χορό σ᾿
κ᾿ ἔλα δῶ εἰς ἐμένα.
῞Αϊντε νὰ πᾶμε ᾿ς τὴν μάνα σου
κι̯᾿ ἡ μάνα σὲ γυρεύει.
— ῍Αν με θέλῃ γιὰ κακὸ
νὰ ᾿πάγω νὰ ξαλλάξω,
κι̯᾿ ἂν με θέλῃ γι̯ὰ καλὸ
νἄρθω ὅπως εἶμαι.
— Μηδὲ καλό, μηδὲ κακό,
μόν᾿ ἔλα καθὼς εἶσαι.
Πέρνει τὴν ᾿Ερετὴ καὶ πάει
τὴν ᾿Ερετὴ καὶ πᾶνε.
᾿Σ τὸν δρόμο ᾿ποῦ ᾿πηγαίνανε
πουλὶ καὶ ᾿κελαηδοῦσε.
῍Α! διέστε θαῦμα ποῦ γένεται
καὶ ᾿ς τὸν ἐπάνω κόσμο·
νὰ προπατοῦν οἱ ζωντανοὶ
μαζὶ μὲ τὴς πεθαμμένοι!
—᾿Ακοῦς τί λέγει τὸ πουλί;
— Πουλὶ εἶνε καὶ ἂς λέγῃ.
Πάρε τὸ δακτυλίδι μου
κι̯᾿ ἄϊντε νὰ πᾷς ᾿ς τὴ μάνα
θὰ πά᾿ νὰ δέσω τἄογο
᾿ς τὸ μέγα τὸ τσαΐρι[3].

(1) εἴς τινα χωρία τῆς Θράκης τοὺς νεκροὺς θάπτουσιν οἱ κάτοικοι θέτοντες τεμάχιον κεραμιδίου ἐπὶ τοῦ στόματος. (2) χαλινόν. (3) νεκροταφεῖον ἐννοεῖ ἐνταῦθα.

*Ἀ*Σηκώθηκε καὶ ἡ Ἀρετὴ
καὶ 'πῆγε πι̯ὰ 'ς τὴν μάνα της.
— Καλὴ 'μέρα σ', μάνα.
— Ἄ! καλῶς τὴν Ἐρετή μ'!
ποι̯ὸς σ' ἤφερε, Ἐρετή μ';
— Μὲ ἤφερεν ὁ Κωνσταντῆς
ὁ πρῶτος ἀδελφός μου.
— Ὁ Κωνσταντῆς ἀπέθανε
τώρα ἔχει δώδεκα χρόνια!
— Ἂν δὲν πιστεύεις μάνα μ',
νὰ καὶ τὸ δακτυλίδι.
Ἀγκαλι̯ασθῆκαν κι̯' οἱ δύο
'ς τὴν ὥραν 'ξεψυχῆσαν!...

---

144 α. — ΜΙΑ ΜΑΝΑ, ΜΙΑ ΚΑΛΟΜΑΝΑ

(Τὸ ᾆσμα τοῦτο μετά τινων παραλλαγῶν ψάλλεται καὶ ἐν *Γενί-κι̯οϊ* Νεοχωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Δέρκων. Τὸ κείμενον αὐτοῦ κατὰ τὴν ὑπαγόρευσιν τῆς *Σταυρινῆς Παπαδοπούλου* ἔχει ὡς ἑξῆς).

Μι̯ὰ μάνα μι̯ὰ καλόμανα
ἀπ' τὴς καλαὶς τὴς μάναις,
ὀπ' ἔχει τὴς ἐννηὰ γυι̯οὺς
τὴν Ἀρετὴ μονάχη
Προξενητάδες ἔρχουνται
τὴν Ἀρετὴ νὰ πάρουν
ὅλα τἀδέλφι̯α δὲν τὸ στρέν (1)
ὁ Κωνσταντῆς τὸ στρέει.
— Δός τηνα, μάνα μ', δός τηνα
τὴν Ἀρετὴ 'ς τὰ ξένα

(1) *Στέργουσιν.*

νὰ κάνουμ' φίλοι καὶ 'δικοὶ
νὰ κάνουμ' συμπεθέροι,
νὰ γένω καὶ πραγματευτὴς
νἄχω κ' ἐγὼ κονάκι.
'Σ τὰ ἔρημα τὴν ἄλλαζε
'ς τὰ σκοτεινὰ τὴν πλέκει
κι' ἔξω μέσ' 'ς τὴν ἀστροφεγγιὰ
κάθεται τὴν ἀλλάζει.
Τὴν βάζει τὸν Ἥλιο πρόσωπο
καὶ τὸ φεγγάρι στήθη
καὶ τὸν καθάριο αὐγερινὸ
'ς τὸ χέρι τς δακτυλίδι.
Ὅλα τἀδέλφια 'πέθαναν
μάνα τς ψυχομαχάει,
'βλαστήμαε τὸν Κωνσταντῆ
πικρὰ τὸν 'καταροῦσε.
—'Ανάθεμά σε, Κωνσταντῆ,
καὶ τρὶς ἀνάθεμά σε
'ποῦ μ' ἔκαμες καὶ ἔδοσα
τὴν 'Αρετὴ 'ς τὰ ξένα
'Σ τὰ ὅλα τὰ παιδάκια μου
χορτάρι νὰ φυτρώση
'ς τοῦ Κωνσταντῆ μ' τοῦ ὅλων μικροῦ
ῥίζα νὰ μὴ φυτρώση.
Καὶ ὁ Κωνσταντῆς σὰν τἄκουσε
εὐθὺς ἀναταράχθηκε.
Κάμει τὸ κυβοῦρί (1) του ἄλογο
τὸ σκέπασμα καλτάκι (2)
καὶ 'πῆρε πάει 'ς τὴν 'Αρετὴ
τρεῖς ὥραις νύχτα.

(1) νεκροκρέββατον. (2) ἐφίππιον, σέλλα.

Πάει χτυπᾷ τὴν πόρτα της
καὶ τὸν χαλκᾶ τὸν παίζει.
— Ποι̯ὸς εἶναι αὐτὸς ὅπου βροντᾷ
καὶ τὸν χαλκᾶ μου παίζει;
—Ἐγὼ εἶμαι, ἀδελφούλα μου,
κατέβα νὰ μ' ἀνοίξῃς.
***Καλὴ 'σπέρα** σου ἀδελφή.*
— Καλῶς τὸν Κωνσταντῆ μας!
καὶ πῶς μυρίζεις, Κωνσταντῆ,
καὶ πῶς μυρίζουν τὰ ῥοῦχά σου;
— Σαράντα 'μέραις ἄπλυτος
σαράντα λερωμένος
κι' ἔπεσε τὸ μουστάκι μου
κ' ἡ ἀργυρῆ περτσά(1) μου.
Ἄϊντε, ἀδελφή, 'ς τὴν μάνα μας
'ς τὴν πυκνογειτονι̯ά μας
κ' ἡ μάνα ψυχομάχει
κ' ἡ ψυχή της βγαίνει.
. . . .

(ἡμιτελές).
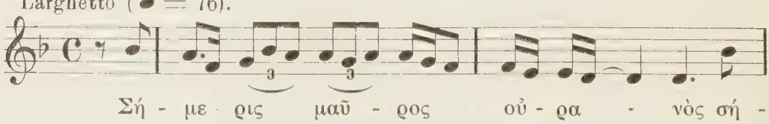
145.—ΣΗΜΕΡΙΣ ΜΑΥΡΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

ἤτοι
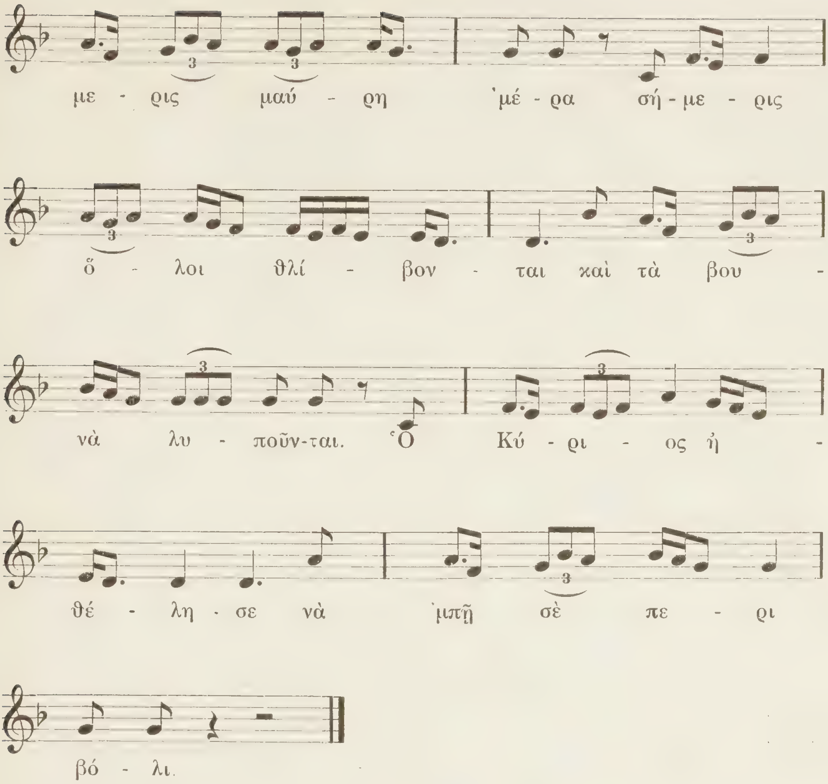
ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

(Ἄδεται ἐν *Πύργῳ* Δέρκων τὴν νύκτα τῆς Μεγάλης Πέμπτης πέριξ τοῦ Ἐσταυρωμένου ὑπὸ τῶν γυναικῶν).

Larghetto (♩ = 76).

(1) τὰ ἐπιμετώπια μαλλι̯ά.

Α΄

Σήμερις μαῦρος οὐρανὸς
σήμερις μαύρη 'μέρα
σήμερις ὅλοι θλίβονται
καὶ τὰ βουνὰ λυποῦνται.
Ὁ Κύριος ἠθέλησε
νὰ 'μπῆ σὲ περιβόλι
νὰ λάβη Δεῖπνον Μυστικὸν
νὰ τὸ λάβουν ὅλοι.
Κ' ἡ Παναγιὰ σὰν τἄκουσε
ἔπεσε καὶ 'λιγώθη·

σταμνὶ νερὸ τῆς ῥίξανε
τρία κανάτια μόσχο
καὶ τρία μὲ ῥοδόσταμο
γιὰ νἄλθῃ ὁ λογισμός της.
Καὶ σὰν τὴν ἦλθε ὁ λογισμὸς
καὶ σὰν τὴν ἦλθε ὁ νοῦς της
ζητεῖ μαχαῖρι νὰ σφαγῇ
φωτιὰ νὰ πάγῃ τὰ πέσῃ.
Ζητεῖ κρεμνὸ νὰ κρημνισθῇ
γιὰ τὸν Μονογενῆ της
κτλ.

ΣΗΜ. Τὸ ᾆσμα τοῦτο ἀπαντᾶται καὶ ἀλλαχοῦ Κατὰ τὸ αὐτὸ μέλος ᾄδονται ἐν Πύργῳ καὶ οἱ ἑξῆς στίχοι.

Β΄

Καλόν 'ναι τὸ Ἅγιος ὁ Θεὸς
καλόν 'ναι κι' ἂς τὸ 'ποῦμε
κι' ὅπου τὸ λέγει σώνεται
κι' ὅπου τἀκούει ἁγιάζει
κι' ὁποῦ τὸ καλοφογκρασθῇ (1)
παράδεισο θὰ ναὕρῃ.
Παράδεισο καὶ 'λευθεριὰ
καὶ καθαρὴ ψυχούλα.
Κάτου 'ς τὰ Γεροσόλυμα
καὶ 'ς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο
ἐκεῖ δενδρὶ δὲν ἤτανε
δενδρὶ 'φανερώθηκε·
τὸ δενδρὶ ἤτανε ὁ Χριστὸς
καὶ Κυρία ἡ Παναγία
τὰ περικλώνια
ἤτανε οἱ 'Αποστόλοι

(1) *Καλοφογκρασθῇ = καλοακροασθῇ.*

ποῦ μαρτυροῦσαν κ' ἔλεγαν
γι̯ὰ τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη.
Τετάρτη τὸν ἐπι̯άσανε
Πέφτη τὸ ἐδιατάγουν
Παρασκευὴ τὸ πρωΐ
πᾶνε νὰ τὸν σταυρώσουν.
Παράγγελαν τὸν Τσιγγενὲ[1]
νὰ φκειάσῃ τρία πιρούνια
κ' ἐκεῖνος ὁ παράνομος
βαρεῖ καὶ φκειάνει πέντε.
Καταραμένε Τσιγγενέ,
κατάστασι [2] *νὰ μὴν ἔχῃς*
ὅπου κι̯' ἂν πᾷς κι' ὅπου σταθῇς
τὴν τσέργα [3] *σου νὰ στένῃς·*
ἐσὺ ποῦ μας τὰ ἔφκειασες
νά μας διατάξῃς κι̯' ὅλας
τὰ δυό του δυό του πόδια,
τὰ δυό του δυό του χέρια,
τὸ πέμπτο τὸ φαρμακερὸ
βάλτε το 'ς τὴν καρδιά του
νὰ τρέξῃ αἷμα καὶ νερὸ
φαρμάκι 'ς τὴν καρδιά του·
τότες καὶ ὁ ἥλιος 'χάθηκε
τότες καὶ τὸ φεγγάρι
τὰ μάρμαρα ῥαγίζονται
τὰ δένδρα προσκυνοῦνε.
Βγαίνει κυρὰ ἡ Παναγι̯ὰ
τὴς γειτόνισσαις ῥωτάει.
Γι̯ατὶ ὁ ἥλιος 'χάθηκε
γι̯ατὶ καὶ τὸ φεγγάρι;

[1] Ἀθίγγανον. [2] Κατάλυμα. [3] σκηνή

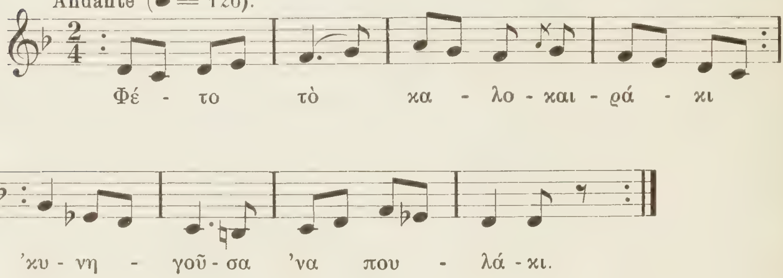
ποι̯ὸς ἔχει νὰ στὸ 'πῇ,
'μιλι̯ὰ νὰ στὸ 'μιλήσῃ;
. . . .

---

146. — ΦΕΤΟ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΑΚΙ

(Ἄδεται ἐν Τζεβετζὶ τῆς ἐπαρχίας Δέρκων. — Χορὸς κασάπικος)
Ὑπαγόρευσις *Δημοσθένους Π. Τζαλῆ καὶ Γεωργίου Ἰωάννου.*

Andante (♩ = 126).
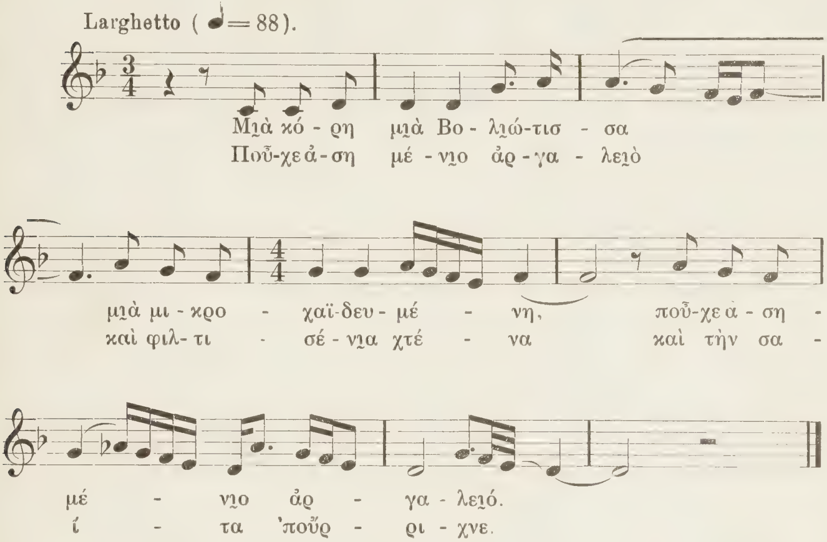

Φέτο τὸ καλοκαιράκι
'κυνηγοῦσα 'να πουλάκι,
'κυνηγοῦσα λαχταροῦσα
νὰ τὸ πι̯άσω δὲν 'μποροῦσα.
Ἔστησα τὰ χρυσόβεργά μου
ἦλθε τὸ πουλὶ κοντά μου
κι̯' ἀπὸ τὴν πολλὴ χαρά μου
'πέταξε ἀπ' τὴν ἀγκαλι̯ά μου.
Πέτα πέτα θὰ πετάξω
καὶ 'ς τοὺς οὐρανοὺς θὰ φτάξω.
Ἄγγελον θὰ καταιβάσω
καὶ τὴν θάλασσα θ' ἀδει̯άσω
νὰ τὴν κάμω περιβόλι
περιβόλι δενδροβόλι.

---

147. — ΜΙΑ ΚΟΡΗ ΜΙΑ ΒΟΛΙΩΤΙΣΣΑ

(Ἄδεται ἐν *Τζεβετζὶ* τῆς ἐπαρχίας Δέρκων εἰς διασκεδάσεις καὶ συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Χαρ. Καρατσάνη καὶ Γεωργίου Ἰωάννου.*

Μιὰ κόρη μιὰ Βολιώτισσα
μιὰ μικροχαϊδευμένη,
ποῦχε ἀσημένιο ἀργαλειὸ
καὶ φιλτισένια χτένα
καὶ τὴν σαΐτα ποῦρριχνε
ἤτανε μαλαγματένια
'ς τὸ παραθύρι 'κάθουνταν
καὶ 'ς τὸ παχτζὲ κυττάζει
κι' ἀπὸ τὴν βοὴ τἀργαλειοῦ
κι' ἀπ' τὰ ψηλὰ τραγούδια
πραγματευτὴς ἀπέρασε
καὶ τὴν καλησπερνάει.
— Καλὴ 'σπέρα σου, κόρη μου.

— Καλῶς τον τὸν διαβάτη.
— Κόρη μ', ἂν θέλῃς 'πανδρειά,
πραγματευτὴ νὰ πάρῃς.
— Ποῦ νὰ σκάσ' ὁ μαῦρός σου
καὶ σὺ καὶ τἄλογό σου·
πέρε τὸν λόγο πἄκουσα
πέρε τὴν ὁμιλιά σου.
'Εγώ 'χω ἄνδρα 'ς τὴν ξενητειὰ
ἄνδρα 'ς τὸ Βουκουρέστι.
Ἕξη χρόνια τὸν καρτερῶ
καὶ ἑπτὰ τὸν περιμένω
κι' ἂν δὲν φανῇ γιὰ νἄλθῃ
κ' ἐγὼ καλογερεύω.
— Κόρη μ', ἐγώ 'μαι ὁ ἄνδρας σου
ἐγώ μαι καὶ ὁ καλός σου.
— Ἂν εἶσαι καὶ ὁ καλός μου
πές με σημάδια τοῦ σπητιοῦ
ν' ἀνοίξω νὰ ἔμπῃς μέσα.
— Ἔχεις μηλιὰ 'ς τὴν πόρτα σου
καὶ δράνα 'ς τὴν αὐλή σου,
κάνει σταφύλι ῥαζακὶ
καὶ τὸ κρασὶ μοσχάτο.
ὅποιος τὸ φάῃ μοσχίζεται
κι' ὅποιος τὸ πιῇ μουσκιέται,
κι' ὅποιος τὸ καλομυρισθῇ
πέφτει καὶ λιγοθυμιέται.
— Ξένε μ', δέν σε 'πίστεψα
κι' ἡ γειτονειὰ τὸ ξέρει·
πές με σημάδια τοῦ κορμιοῦ
ἴσως καὶ σὲ πιστέψω.
— Ἔχεις ἐληὰ 'ς τὸ μάγουλο
ἐληὰ 'ς τὴν ἀμασκάλη
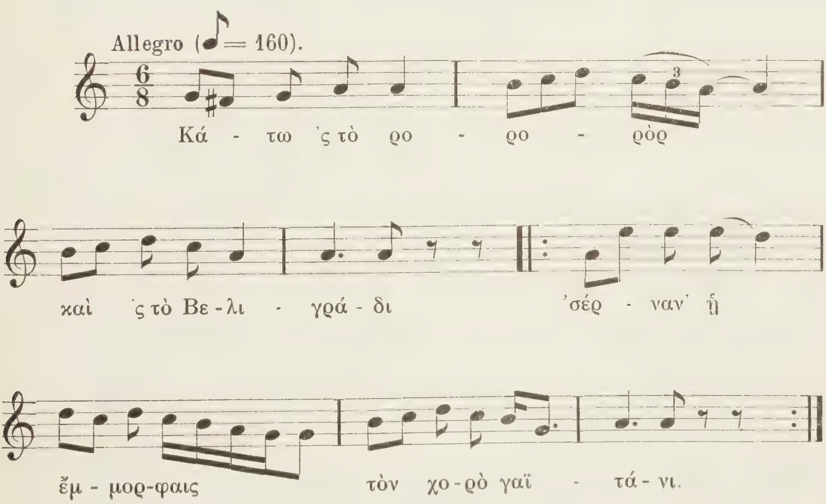
κι̯' ἀνάμεσα 's τὰ στήθια σου
ἐλη̯ὰ μαργαριτάρι.
— Τρεχᾶτε, σκλάβοι, ἀνοίξετε
τὸν ξένον νἄρθη μέσα·
νὰ πῆτε καὶ τὴς πετεινοὶ
ἀπόψε μὴ λαλήσουν.
Ξένε μου, γιατὶ 'γέρασες
κι̯' ἀσπρίσαν τὰ μαλλι̯ά σου;
— Ἡ ξενητειά με γέρασε, κι̯' ἀσπρίσαν τὰ μαλλιά μου.

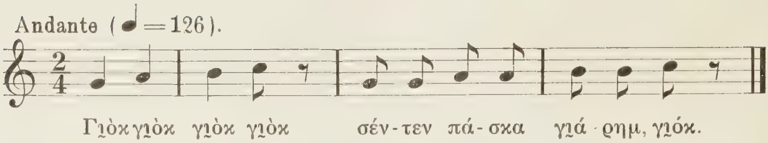
148. — ΚΑΤΩ 'Σ ΤΟ ΡΟΡΟΡΟΡΟΡ ΚΑΙ 'Σ ΤΟ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ

("Ἡδετο ἐν τῷ χωρίῳ *Βελιγραδίῳ*, τῆς ἐπαρχίας Δέρκων, τῷ ἀπαλλοτριωθέντι ἀπό τινων ἐτῶν χάριν τῆς καθαριότητος τῶν αὐτόθι ὑπαρχόντων ὑδραγωγείων τῆς Κων/πόλεως. "Ἄδεται δὲ νῦν ἐν *Πύργῳ, Μπογάζκι̯οϊ, 'Αρναούτκι̯οϊ, Ἁγιασματάκι* καὶ *'Ιμβροχωρίῳ*, ὑπὸ τῶν αὐτόθι μετοικησάντων κατοίκων τοῦ Βελιγραδίου. — Χορὸς κασάπικος).

Ὑπαγόρευσις *Σουλτάνας Χ" Νικολάου.*

Ἐπῳδός.

Κάτω 'ς τὸ ρορορορὸρ καὶ 's τὸ Βελιγράδι
'σέρνανε ἡ ἔμμορφαις τὸν χορὸ γαϊτάνι.
Γι̯ὸκ γι̯ὸκ γι̯ὸκ γι̯όκ, σεντὲν πασκά, γιάριμ, γι̯όκ(¹).

Ἤτανε καὶ μι̯ὰ ἔμμορφη ποῦ λάμπει σὰν φεγγάρι
λάμπουν καὶ τὰ ματάκι̯α της σὰν τὰ μαργαριτάρια.
Γι̯ὸκ γι̯ὸκ κτλ.

Δέρνομαι, σκοτώνομαι, νά σε πάρω θέλω.
— *Κι̯' ἂν δαρθῇς καὶ σκοτωθῇς πάλιν δέν σε πέρνω.*
Γι̯ὸκ γι̯ὸκ κτλ.

— *Δέρνομαι, σκοτώνομαι νά σε πάρω θέλω.*
— *Κι̯' ἂν δαρθῇς καὶ σκοτωθῇς πάλιν δέν σε θέλω.*
Γι̯ὸκ γι̯ὸκ κτλ.

—*'Ιμπρισίμι* (²) *γένομαι 'ς τὸ τσαρσὶ πηγαίνω.*
— *Πέντε ἰπεκτζῆ ὀλούρουμ* (³) *ἔρχομαι σὲ πέρνω.*
Γι̯ὸκ γι̯ὸκ κτλ.

— *Δέρνομαι, σκοτώνομαι, νά σε πάρω θέλω.*
— *Κι̯' ἂν δαρθῇς καὶ σκοτωθῇς πάλιν δέν σε θέλω.*
Γι̯ὸκ γι̯ὸκ κτλ.

(¹) *«Δὲν ὑπάρχει δὲν ὑπάρχει δὲν ὑπάρχει, δὲν ὑπάρχει, ἀγάπη μου, ἀπὸ σένα ἄλλη δὲν ὑπάρχει· λέξεις τουρκικαί».* (²) *κλωστὴ ἐκ μετάξης.* (³) *καὶ ἐγὼ μεταξᾶς γίνομαι.*

— Μπαρπουνάκι γένομαι 'ς τὸ γ̯ιαλὸ πηγαίνω.
— Πέντε μπαλουκτζὶ ὀλούρουμ (1) *ἔρχομαι σὲ πέρνω.*
Γ̯ὸκ γ̯ὸκ κτλ

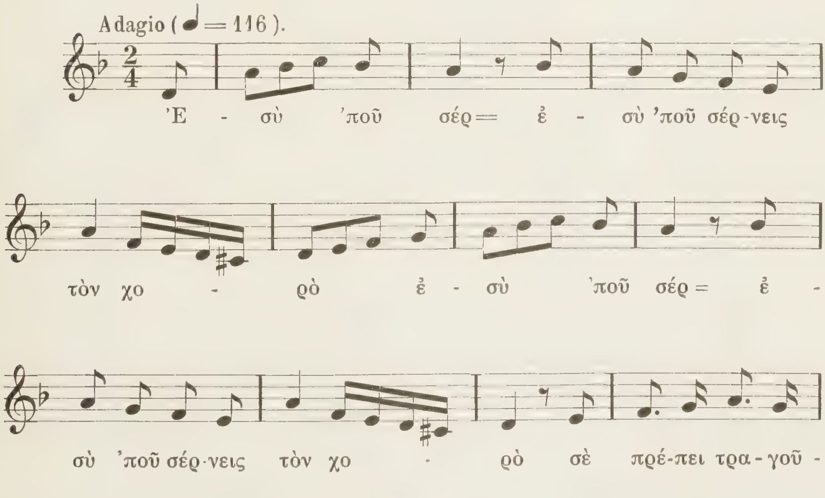
—'Ορνιθίτσα γίνομαι 'ς τὸ κουμάσι (2) *'μπαίνω.*
— Πέντε πὶρ Χορὸζ (3) *ὀλούρουμ ἔρχομαι σὲ πέρνω.*
Γ̯ὸκ γ̯ὸκ κτλ.

— Χορταράκι γίνομαι 'ς τὸ βουνὸ φυτρώνω.
— Πέντε πὶρ κουζοῦ ὀλούρουμ (4) *ἔρχομαι σὲ τρώγω.*
Γ̯ὸκ γ̯ὸκ κτλ.

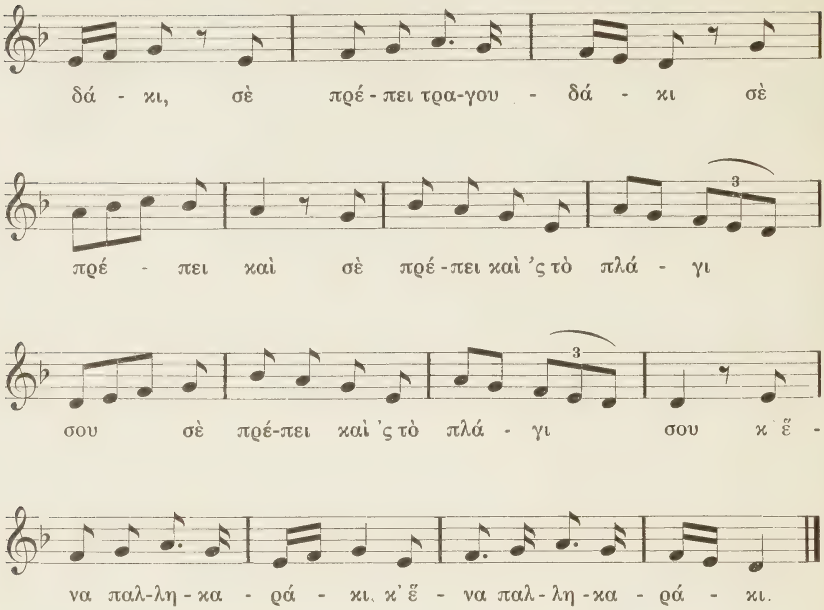
---

149. — ΕΣΥ 'ΠΟΥ ΣΕΡΝΕΙΣ ΤΟΝ ΧΟΡΟ

("Ἄδεται ἐν *Μπακτζέ-κ̯οϊ*, *Πύργῳ* καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Θράκης.— Χορὸς συρτός).
Ὑπαγόρευσις *Κωνστ. Φιλ. Φιλιππάκη*

(1) Καὶ ἐγὼ ψαρᾶς γίνομαι. (2) Εἰς τὸ ὕφασμα (3) Καὶ ἐγὼ πετεινὸς γίνομαι. (4) Καὶ ἐγὼ πρόβατον γίνομαι.

Ἐσὺ ᾽ποῦ σέρνεις τὸν χορὸ
σὲ πρέπει τραγουδάκι
σὲ πρέπει καὶ ᾽ς τὸ πλάγι σου
κ᾽ ἕνα παλληκαράκι.
Τὸ σπάνω τὸ λαοῦτο
τὸ κάνω πέταυρα (¹)
νὰ ἤμουν παλληκάρι
ἴσως καὶ σ᾽ ἔπερνα.
Ὡς καὶ τὸ ἀηδόνι τὸ πουλὶ
καὶ ᾽κεῖνο πάθη ἔχει
πάγει νὰ κάτσῃ ᾽ς τὸν κοντζὲ
καὶ τὸ τσιμπᾷ τἀγκάθι.
Τί ἔμμορφα ᾽ταιριάξαμε
ὅλα ἕνα μπόϊ,

(¹) *κομμάτια, πέταυρον=ῥοκανίδι.*

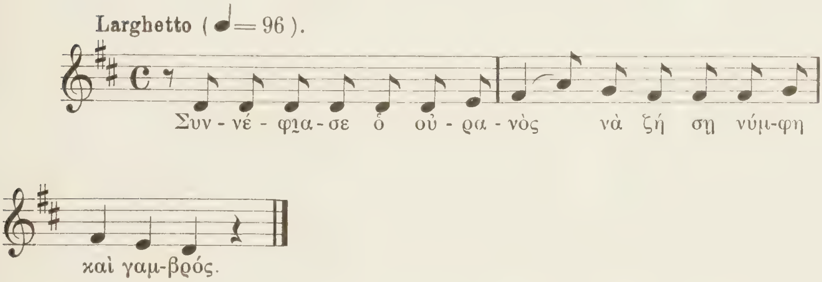
σὰν τὰ ζεμπούλια τὰ μαβιὰ
ποῦναι 'ς τὸ περιβόλι.
Τί ἔμμορφα χορεύεις
τί ἔμμορφα πηδᾷς
μὲ φαίνεται, πουλί μου,
'ς τὴν γῆ 'ποῦ δὲ πατᾷς.
Τί ἔμμορφα 'ταιριάξαμε
ὅλοι μας 'ς τὴν ἀράδα
σὰν τὸν Ἑλληνικὸ στρατὸ
ποῦ εἶναι 'ς τὴν Ἑλλάδα.

---

150. — ΣΥΝΝΕΦΙΑΣΕ Ο ΟΥΡΑΝΟΣ

(Ἄδεται ἐν *Μπακτζέ-κιοϊ* ὑπὸ τῶν κορασίων, ὅταν ἡ νύμφη ὁδηγῆται εἰς τοῦ γαμβροῦ).

Ὑπαγόρευσις *Ἑλένης Μάταινας*

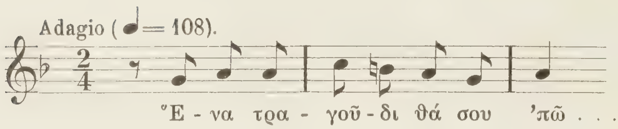
Συννέφιασ' ὁ οὐρανὸς νὰ ζήση νύμφη καὶ γαμβρός.
'Ταν σὲ γλέπω κ' ἔρχεσαι τρέχω κ' ἐγὼ 'ς τὴν σκάλα,
Βάζω τὰ ἀηδόνια καὶ λαλοῦν ὅλα μὲ τὴν ἀράδα·
Αὐτὰ τὰ μαῦρα 'μμάτια καὶ τὰ ξανθὰ μαλλιὰ
ὁ Χάρος νά τα πάρη νά μή τα βλέπω πιά.
Αὐτὰ τὰ μαῦρα 'μμάτια κι' ἄσπρος λαιμὸς
ἔκαμε τὸν καϊμένο καὶ περπατοῦσε τρελλός.

---

151. — ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΘΑ ΣΕ ’ΠΩ

(Ἤδετο ἐν *Μπακτζέ-κιοϊ* ὡς χορευτικὸν ᾆσμα).

Ὑπαγόρευσις *Ἑλένης Μάταινας*.

ΣΗΜ. Ἡμιτελὲς ἀφέθη τὸ μέλος ὡς λησμονηθὲν καὶ ὑπ’ αὐτῶν τῶν γεροντοτέρων.

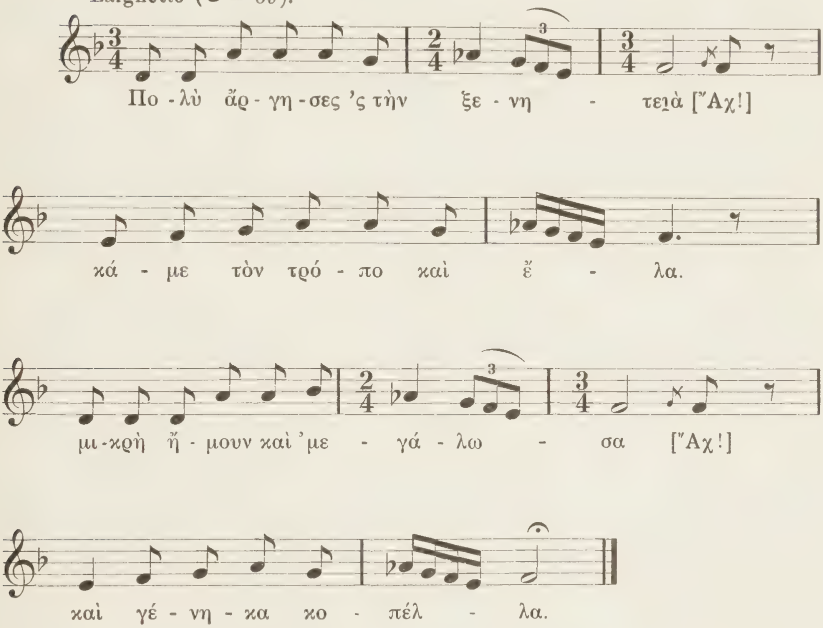
Ἕνα τραγοῦδι θά σου ’πῶ, νἄχῃ ἀρχὴ καὶ τέλος
γιατὶ εἶναι ἡ παρέγα μας ἀπὸ μεγάλο μέρος.
’Σ τοῦ τραγουδιοῦ τὴν ἀρχὴν τὸ **Ἄχ** *εἶναι γραμμένο*
ἔβγα, πουλί μου, νά σε διῶ γιατασένα διαβαίνω.
Ὁ Ἔρωτας εἶναι πικρός, ἀδέρφι τοῦ θανάτου
κι’ ὅποιος τὴν ἐπιχειρισθῇ δὲν γλέπει τὴν ὑγειά του.
’Βαρέθηκα νὰ περπατῶ ’ς τοῦ Ἔρωτα τὴν στράτα
’ποῦ εἶναι τὰ δένδρα περισσὰ καὶ τὰ νερὰ δροσάτα.
Κυπαρισσάκι μου ἀψηλὸ φυσᾷ καὶ κάνει ἀγέρι
ἡ νειότη καὶ ἡ λεβεντιὰ δὲν εἶναι ὅλη ’μέρα.
Κυπαρισσάκι μου ἀψηλὸ χαμήλωσ’ τὰ κλωνιά σου
νὰ κοιμηθῶ ’ς τὸν ἴσκιο σου νὰ πάρω τὴν δροσιά σου.
Κυπαρισσάκι μου ἀψηλὸ μὲ τὸ σταυρὸ ’ς τὴν μέση
κι’ ὅπου με ’πῇ νά σ’ ἀρνησθῶ τὰ χείλη του νὰ πέσῃ.
Ὅταν σε καλοθυμηθῶ κι’ ὅταν σε βάζει ὁ νοῦς μου
σὰν θάλασσα βουρκώνομαι, σὰν κῦμα δέρνει ὁ νοῦς μου.
Ἡ νύκτα μὲ περικαλεῖ καὶ πέφτω καὶ κοιμοῦμαι
κι’ ἀλησμονῶ τὴς πόνοι νὰ μή με τυραννοῦνε.
ὁ Ἔρωτας ποῦ εἶναι Ἔρωτας λυπᾶται τὴν σκλαβιά μου
καὶ σὺ δέν τα ’βαρέθηκες τὰ παραδέρματά μου.

152.—ΠΟΛΥ ΑΡΓΗΣΕΣ 'Σ ΤΗΝ ΞΕΝΗΤΕΙΑ

(Ἄδεται ἐν *Μπακτζέ-κιοϊ* τῆς ἐπαρχίας Δέρκων ὡς μυρολόγιον).

Ὑπαγόρευσις *Ἑλέγκως Μάταινας* τῆς καὶ μουσουργοῦ τοῦ ᾄσματος.

Larghetto (♩= 69).

Πολὺ ἄργησες 'ς τὴν ξενητειὰ
κάμε τὸν τρόπο καὶ ἔλα.
μικρὴ ἤμουν καὶ 'μεγάλωσα
καὶ γένηκα κοπέλλα.
Ἄχ! γυιέ μου, (Μῆτρό μου)
'ς τὴν ξενητειὰ εἶσαι, γυιόκα μου,
στεῖλέ με τὸ μανδῆλί σου.
— *Ποῦ τοὖβρες, μάνα μ', τὸ νερό,*
ποῦ τοὖβρες τὸ σαποῦνι;
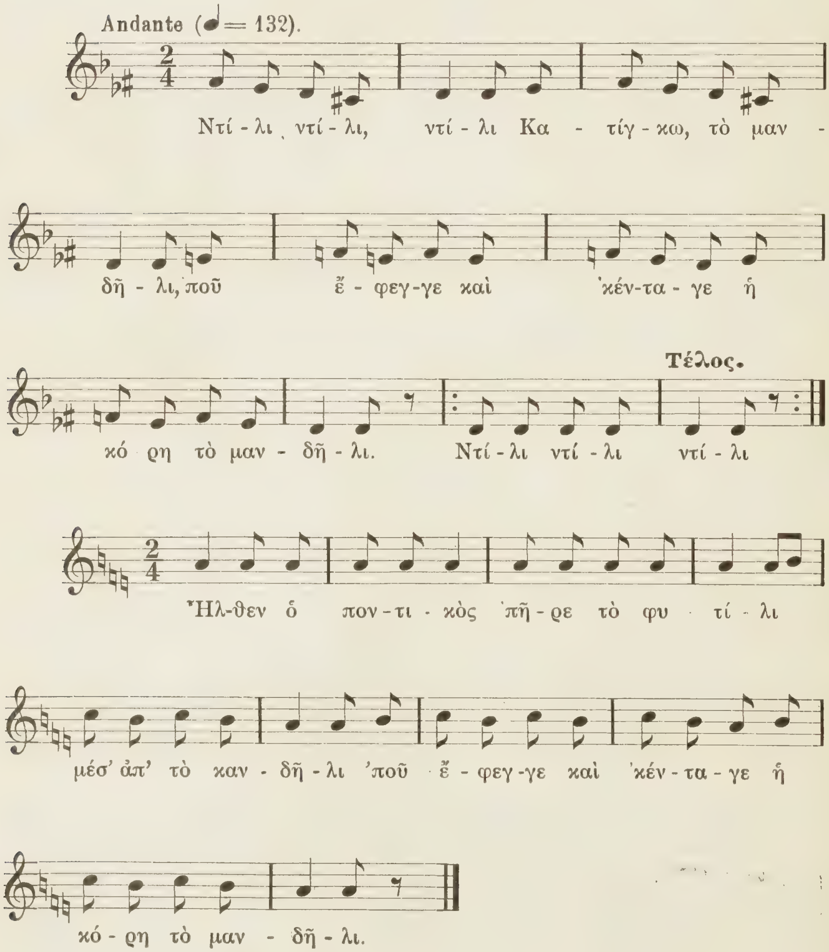
10 —Ἔχω τὰ δάκρυα μ' νερὸ
τὸ σάλ̰ιο μου σαποῦνι.

---

153. — ΝΤΙΛΙ ΝΤΙΛΙ ΝΤΙΛΙ

(Ἄδεται ἐν *Ἀρεσσοῦ* τῆς Σηλυβρίας καὶ μετά τινων παραλλαγῶν ἐν *Πόντῳ* καὶ *Βιθυνίᾳ* τῆς Μικρᾶς Ἀσίας).

Ὑπαγόρευσις *Πέτρου Κουμπαράκου*.

Ντίλι ντίλι ντίλι,
Κατίγκω, τὸ μανδῆλι
'ποῦ ἔφεγγε καὶ 'κένταγε
ἡ κόρη τὸ μανδῆλι.
Ντίλι ντίλι ντίλι.

Ἦλθεν ὁ ποντικὸς
'πῆρε τὸ φυτίλι
μέσ' ἀπ' τὸ κανδῆλι
'ποῦ ἔφεγγε καὶ κένταγε
ἡ κόρη τὸ μανδῆλι.

Πάει ἡ γάτα
ἔφαγε τὸν ποντικὸ
'ποῦ 'πῆρε τὸ φυτίλι
μέσ' ἀπ' τὸ κανδῆλι
πὤφεγγε καὶ 'κένταγε
ἡ κόρη τὸ μανδῆλι.

Πάει ὁ σκύλος
ἔφαγε τὴν γάτα
'ποῦ ἔφαγε τὸν ποντικό,
'ποῦ πῆρε τὸ φυτίλι
μέσ' ἀπ' τὸ κανδῆλι
'ποῦ ἔφεγγε καὶ 'κένταγε
ἡ κόρη τὸ μανδῆλι.

Ἦλθε μὲ τὸ ξύλο
ἔδειρε τὸ σκύλο
'ποῦ ἔφαγε τὴν γάτα
'ποῦ ἔφαγε τὸν ποντικὸ
'ποῦ 'πῆρε τὸ φυτίλι
'ποῦ ἔφεγγε καὶ 'κένταγε
ἡ κόρη τὸ μανδῆλι.

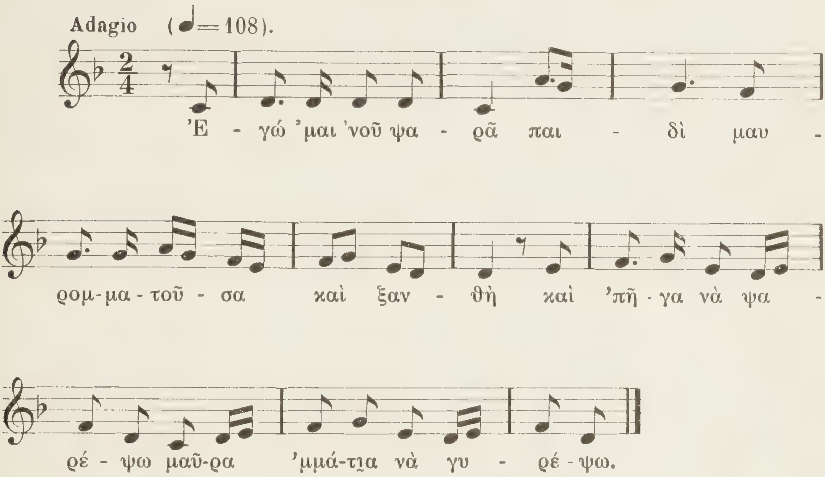
Ἦλθεν ὁ φοῦρνος
ἔκαψε τὸ ξύλο
'ποῦ ἔδειρε τὸ σκύλο
'ποῦ ἔφαγε τὴν γάτα
'ποῦ ἔφαγε τὸν ποντικὸ
'ποῦ 'πῆρε τὸ φυτίλι
μέσ' ἀπ' τὸ κανδῆλι
'ποῦ ἔφεγγε καὶ 'κένταγε
ἡ κόρη τὸ μανδῆλι.

Ἦλθεν ὁ ποταμὸς
καὶ ἔσβυσε τὸν φοῦρνο
ἦλθε τὸ βῶδι
καὶ ῥούφιξε τὸν ποταμὸ
'ποῦ ἔσβυσε τὸ φοῦρνο.
Ἦλθεν ὁ χασάπης
ἔσφαξε τὸ βῶδι
'ποῦ ῥούφιξε τὸν ποταμὸ
'ποῦ ἔσβυσε τὸν φοῦρνο.
Ἦλθεν ὁ Ἀρχάγγελος
καὶ 'πῆρε τὸν χασάπη
'ποῦ ἔσφαξε τὸ βῶδι.

154.— ΕΓΩ ᾽ΜΑΙ ᾽ΝΟΥ ΨΑΡΑ ΠΑΙΔΙ

(Ἄδεται ἐν *᾽Επιβάταις* τῆς Σηλυβρίας, *Σαρανταεκκλησίαις* καὶ ἐν *Πύργῳ.*— Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Τιμοθέου ᾽Ιορδανίδου*, ἱεροδιακόνου.
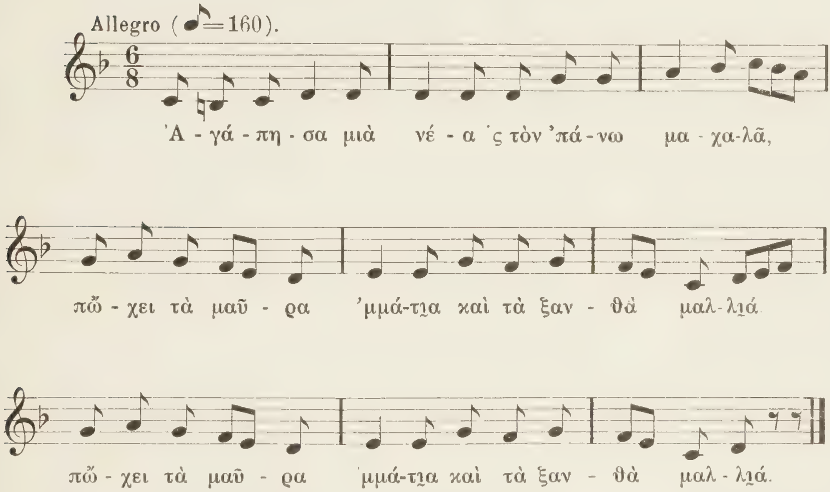

Ἐγώ ᾽μαι ᾽νοῦ ψαρᾶ παιδὶ
μαυρομματοῦσα καὶ ξανθὴ
καὶ ᾽πῆγα νὰ ψαρέψω
μαῦρα ᾽μμάτ̮ια νὰ γυρέψω.
῾Ρίχνω τὸ πλεμματάκι μου
καϋμὸ πῶχ᾽ ἡ ἀγάπη μου
καὶ πιάνω ᾽να ψαράκι
τῶδωκε ὁ Θεὸς λαβράκι.
Ἔσκισα τὴν κοιλίτσα του
καὶ βγῆκαν τρεῖς κοπέλλαις
καὶ ἡ τρεῖς ἦσαν ὡραίαις.
Ἡ μ̮ιὰ ᾽ταν ἀπὸ τὸν Γαλατᾶ
βαστᾷ τὸν νοῦν της δυνατά·

κ᾽ ἡ ἄλλη ἀπ᾽ τὸ Νηχῶρι
τοῦ Χατζῆ Γι̯αννάκ᾽ ἡ κόρη·
ἡ τρίτη ἡ μικρότερη
ἦταν ἀπὸ τὴν Πόλι
καὶ τὴν ἀγαποῦσαν ὅλοι.
Μὰ τὴν ἀγάπησα κ᾽ ἐγὼ
νὰ τὴν ἐπάρω δὲν ᾽μπορῶ.
Τὸ σπῆτί της δὲν ᾽ξεύρω
γι̯ὰ νὰ ᾽πάγω νά την εὕρω.
Πέρνω τὸν δρόμο τὸ δρομί,
γαρουφαλι̯ά μου φουντωτή,
τὸ δρόμο μονοπάτι
καϋμὸ πὤχει ἡ ἀγάπη.
Τὸ μονοπάτι μ᾽ ἔβγαλε
᾽ς τὴν κόρη ᾽ποῦ με ᾽τρέλλανε
᾽ς τῆς ᾽Αγαπῶς τὴν πόρτα
σὰν νὰ ἤξευρα καὶ πρῶτα.
Καὶ τὴς γειτόνισσαις ρωτῶ·
ποὖναι ἡ κόρ᾽ ὅπ᾽ ἀγαπῶ;
—᾽Εδῶ ᾽ναι καὶ κοιμᾶται
καὶ κανένα δὲν θυμᾶται.
— Κόρ᾽, ἂν κοιμᾶσαι ξύπνησε
καὶ μὲ τὸν νέον δείπνησε.
— Ξυπνὴ εἶμαι δὲν κοιμοῦμαι
μόν᾽ ἐσένα συλλογι̯οῦμαι!

155.—Η ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ

("Ἄδεται πρὸς χορὸν ἐν *Δελλιώναις* τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας).

῾Υπαγόρευσις *Τιμοθέου ᾿Ιορδανίδου.*

1

᾿Αγάπησα μι̯ὰ νέα
῾ς τὸν ᾿πάνω μαχαλᾶ
πῶχει τὰ μαῦρα ᾿μμάτι̯α
καὶ τὰ ξανθὰ μαλλι̯ά.

2

῞Εχει καὶ μέσ᾿ ῾ς τὰ στήθι̯α
χρυσῆ πορτοκαλι̯ὰ
᾿ποῦ κάνει πορτοκάλι̯α
κ᾿ εἶναι πολὺ γλυκά.

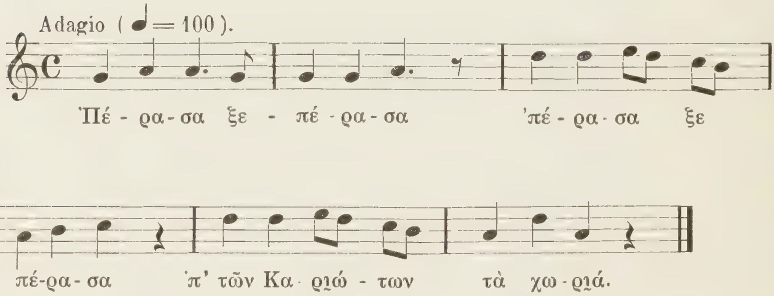
3

Κόψ' ἕνα πορτοκάλι
καὶ δός μ' ἕνα φελλὶ
γι̯ὰ λίγα τὴν μεσούλα σ'
καὶ δός μ' ἕνα φιλί.

156.—'ΠΕΡΑΣΑ ΞΕΠΕΡΑΣΑ

(Ἄδεται ἐν *Δελλιώναις* τῆς Σηλυβρίας.— Χορὸς ἀστεῖος μετὰ ἀστείων καὶ εἰρωνικῶν μιμητικῶν κινήσεων).

Ὑπαγόρευσις *Τιμοθέου Ἰορδανίδου.*

'Πέρασα ξεπέρασα 'π' τῶν Καρι̯ώτων τὰ χωρι̯ὰ
κ' εἶδα πῶς τὰ 'πέρνανε οἱ Καρι̯ώταις τὰ κουκι̯ά.
Ἔτσι δὰ τὰ σπέρνουνε οἱ Καρι̯ώταις τὰ κουκι̯ά. (*μίμησις*)
Πάλε ξαναπέρασα 'π' τῶν Καρι̯ώτων τὰ χωρι̯ὰ
κ' εἶδα πῶς τὰ 'βγάλανε οἱ Καρι̯ώταις τὰ κουκι̯ά.
Ἔτσι δὰ τὰ 'βγάζανε οἱ Καρι̯ώταις τὰ κουκι̯ά. (*μίμησις*)
Πάλε ξεπέρασα 'π τῶν Καριώτων τὰ χωρι̯ὰ
κι' εἶδα πῶς τ' ἀλώνιζαν οἱ Καρι̯ώταις τὰ κουκι̯ά.
Ἔτσι δὰ τ' ἀλώνιζαν οἱ Καρι̯ώταις τὰ κουκι̯ά. (*μίμησις*)

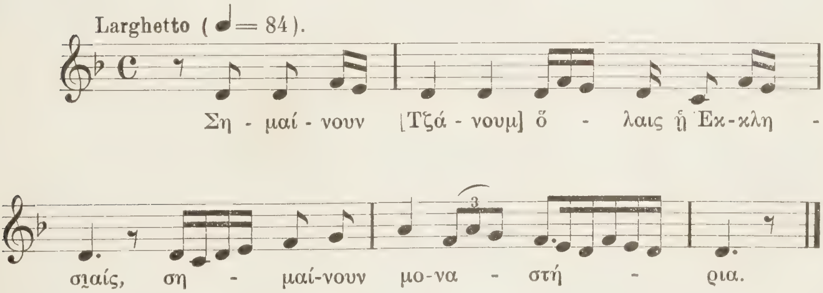
Πάλιν ξαναπέρασα 'π' τῶν Καρι̯ώτων τὰ χωρι̯ὰ
κ' εἶδα πῶς τὰ 'λίχνιζαν οἱ Καρι̯ῶταις τὰ κουκι̯ά.
ἔτσι δὰ τὰ 'λίχνιζαν οἱ Καρι̯ῶταις τὰ κουκι̯ά.
Πάλιν ξαναπέρασα 'π' τῶν Καρι̯ώτων τὰ χωρι̯ὰ
κ' εἶδα πῶς τὰ 'τρώγανε οἱ Καρι̯ῶταις τὰ κουκι̯ά.
ἔτσι δὰ τὰ τρώγανε οἱ Καρι̯ῶταις τὰ κουκι̯ά.

ΣΗΜ. Εἰς ἕκαστον στίχον ὅπου ὑπάρχει ἡ λέξις *ἔτσι δὰ* μιμοῦνται οἱ χορευταὶ τὰς κινήσεις τῶν ἐργαζομένων. Τὸ ᾆσμα τοῦτο ᾄδεται πρὸς ἐμπαιγμὸν τῶν ἐν *Νεοχωρίῳ* τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν νεωστὶ κατοικησάντων καὶ ἐχόντων ὡς πρώτιστον ἔργον τὴν καλιέργειαν τῶν κυάμων (κουκι̯ῶν)

157.— ΣΗΜΑΙΝΟΥΝ ΟΛΑΙΣ Η ΕΚΚΛΗΣΙ̯ΑΙΣ

(Ἄδεται ἐν *Σαράντα -'Εκκλησίαις* καὶ τοῖς περιχώροις κατὰ τὰς οἰκογενειακὰς συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις τῆς κυρίας *Σ. Θ.* ἐξ ἀκροάσεως *Δάφνης Χατζέσσας.*

Σημαίνουν ὅλαις ἡ 'Εκκλησι̯αὶς
σημαίνουν μοναστήρια
σημαίνει καὶ ἡ 'Αγι̯ὰ Σοφι̯ὰ
μὲ δώδεκα καμπάναις.
Σήκω, 'Αλέξανδρέ μου Βασιλέ,
'ς τὴν 'Εκκλησι̯ὰ νὰ πᾶμε.
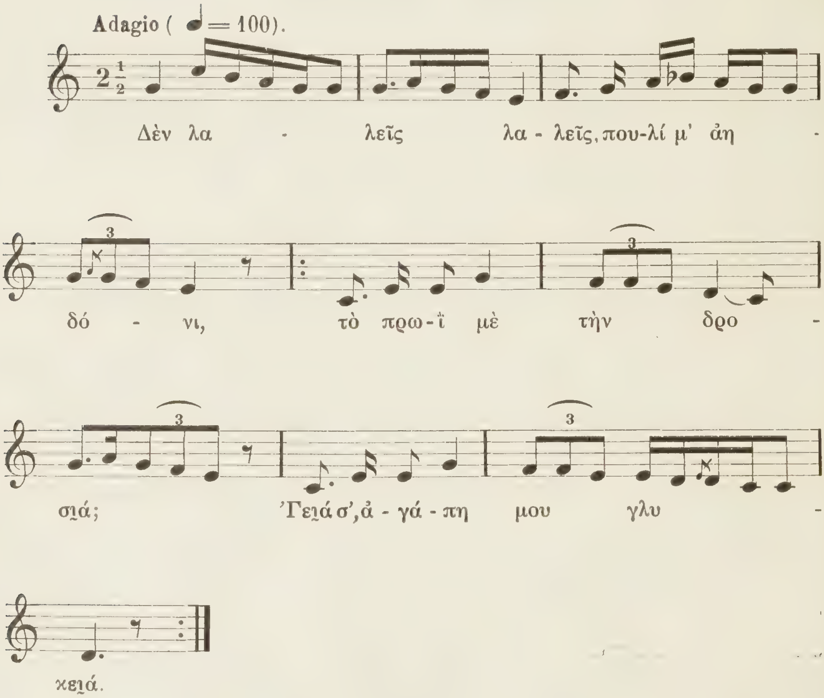
(ἡμιτελές).

---

158. — ΔΕΝ ΛΑΛΕΙΣ, ΠΟΥΛΙ Μ' ΑΗΔΟΝΙ

(Ἄδεται ἐν *Σαράντα-Ἐκκλησίαις*. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις ὑπὸ τῆς δεσποινίδος *Π. Ζ.*

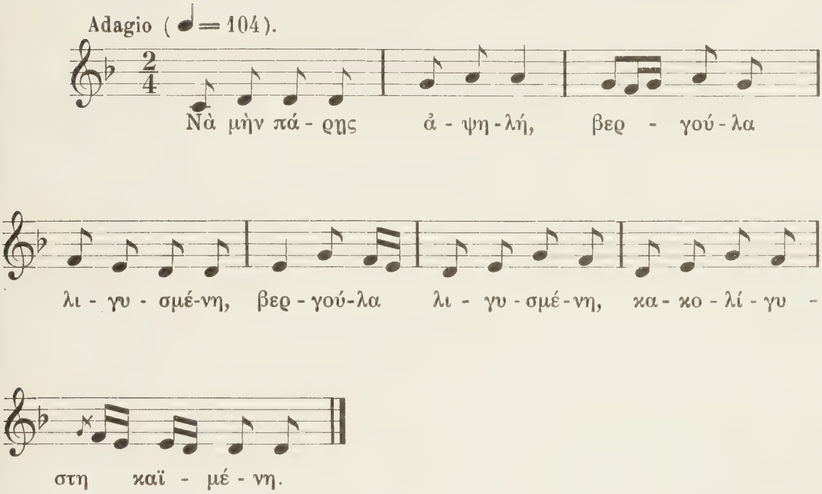
Δὲν λαλεῖς, πουλί μ' ἀηδόνι,
τὸ πρωῒ μὲ τὴν δροσι̯ά;
Ἑι̯ά σ', ἀγάπη μου γλυκει̯ά.

(*ἡμιτελές*).

159. — ΝΑ ΜΗΝ ΠΑΡῌΣ ΑΨΗΛΗ

(Ἄδεται ἐν *Σαράντα-Ἐκκλησίαις.* — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Χριστοδούλου Μενζιλτζόγλου.*
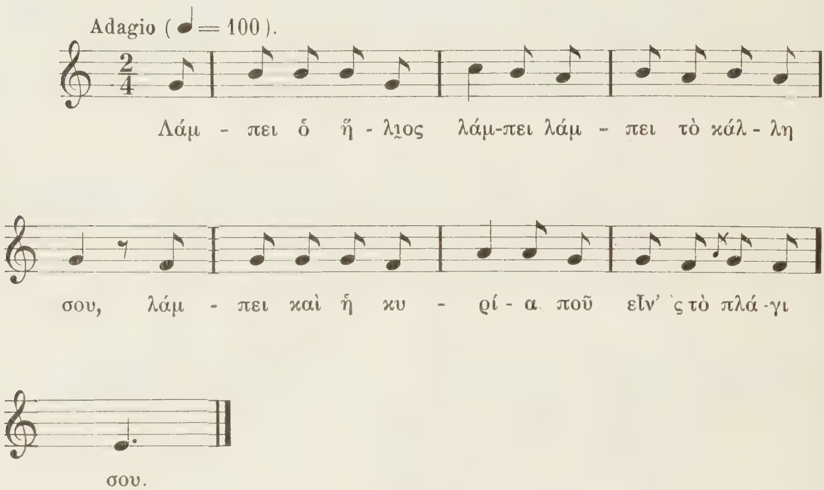

Νὰ μὴν πάρῃς ἀψηλή,
βεργούλα λιγυσμένη,
κακολίγυστη καϊμένη.
Νὰ μὴν πάρῃς χαμηλὴ
κουβάρι μαζευμένο.

(ἡμιτελές).

160. — ΛΑΜΠΕΙ Ο ΗΛΙΟΣ ΛΑΜΠΕΙ

(Ἄδεται ἐν *Σαράντα-Ἐκκλησίαις.* — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις
τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἁγίου Παμφίλου κ. *Μελισσηνοῦ Χριστοδούλου.*
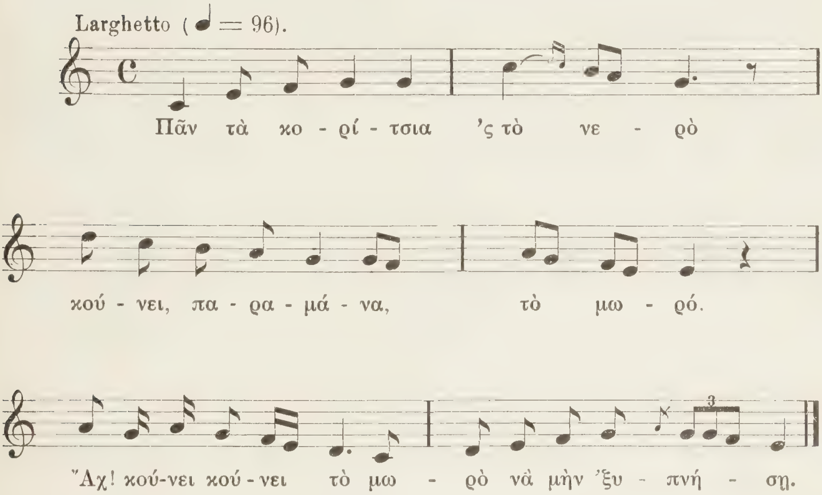

Λάμπει ὁ ἥλ̣ιος λάμπει
λάμπει τὸ κάλλη σου,
λάμπει καὶ ἡ κυρία
'ποῦ εἶν' 'ς τὸ πλάγι σου.

(*ἡμιτελές*).

161.—ΠΑΝ ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ 'Σ ΤΟ ΝΕΡΟ

("Ἄδεται ἐν *Σαράντα-Ἐκκλησίαις* κατὰ τὸν ὕπνον τῶν νηπίων).

Ὑπαγόρευσις τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἁγίου Παμφίλου
κ. *Μελισσηνοῦ Χριστοδούλου.*
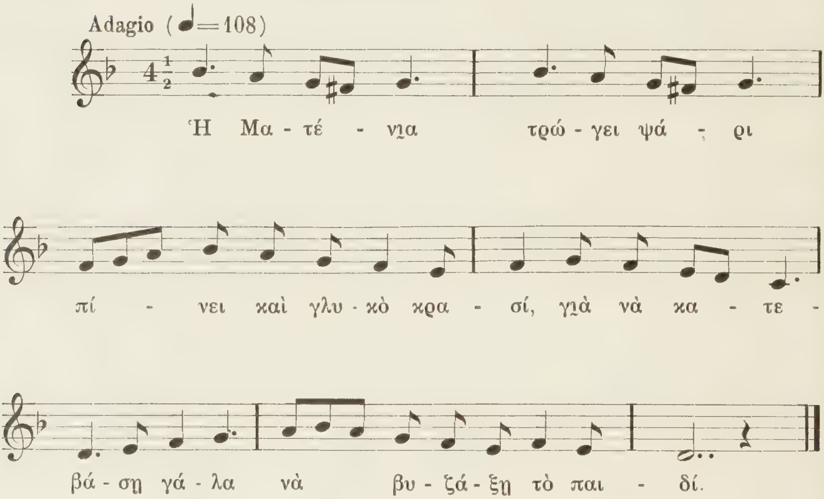

Πᾶν τὰ κορίτσια 'ς τὸ νερὸ
κούνει παραμάνα, τὸ μωρό.
"Αχ! κούνει κούνει τὸ μωρὸ
νὰ μὴν 'ξυπνήσῃ.

(ἡμιτελές).

162.—Η ΜΑΤΕΝΙΑ ΤΡΩΓΕΙ ΨΑΡΙ

(Ἄδεται ἐν *Σαράντα-Ἐκκλησίαις*.— Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις
τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἁγίου Παμφίλου κ. *Μελισσηνοῦ Χριστοδούλου*.

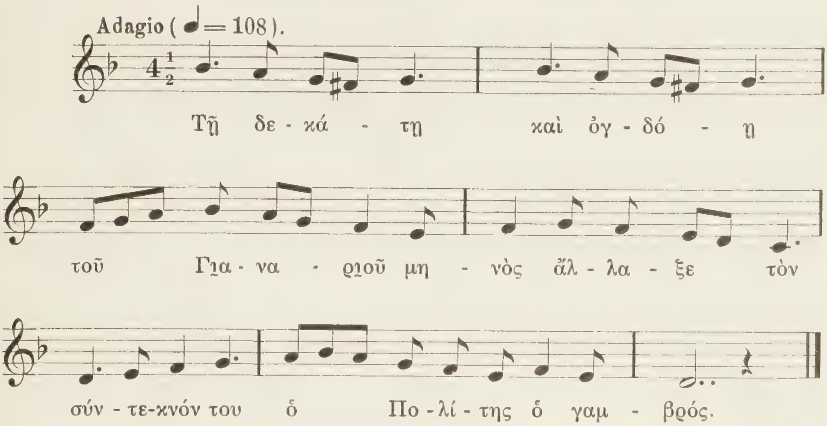
Ἡ Ματένια τρώγει ψάρι
πίνει καὶ γλυκὸ κρασί,
για νὰ κατεβάση γάλα
νὰ βυζάξη τὸ παιδί.

(ἡμιτελές).

162 α.—Τῌ ΔΕΚΑΤῌ ΚΑΙ ΟΓΔΟῌ

(Ἄδεται ἐν *Σκοπῷ* τῶν Σαράντα - Ἐκκλησιῶν πρὸς χορὸν συρτόν).

Ὑπαγόρευσις *Κυριάκου Κωνσταντοπούλου.*

1

Τῇ δεκάτῃ καὶ ὀγδόῃ
τοῦ Γι̯αναρι̯οῦ μηνὸς
ἄλλαξε τὸν σύντεκνόν του (¹)
ὁ Πολίτης (²) *ὁ γαμβρός.*

2

Ἡ Καλλι̯ὼ βάζει σκαρπίνι
καὶ τὴν γούνα Τζερκερζὶ (³)
κρίμα 'ς τὸ ἐξηντάρι
ποὖδωσε 'ς τὸν τζαλκιτζὶ (⁴).
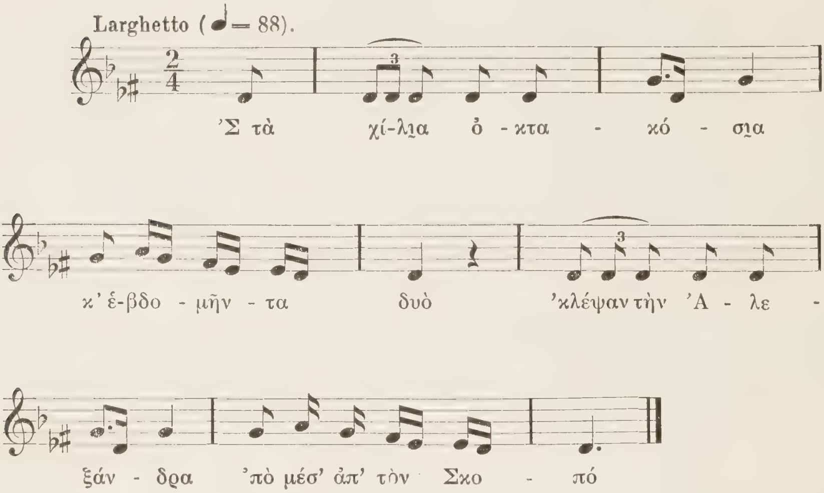
(ἡμιτελές).

(¹) *κουμπάρον του.* (²) *Κωνσταντινουπολίτης.* (³) *Κιρκασιανήν* (⁴) *ὀργανοπαίκτην· τουρκικὴ λέξις.*

163. — ’Σ ΤΑ ΧΙΛΙΑ ΟΚΤΑΚΟΣΙΑ Κ’ ΕΒΔΟΜΗΝΤΑ ΔΥΟ

(Ἄδεται ἐν τῷ χωρίῳ *Σκοπῷ* πρὸς χορὸν συρτόν).

Ὑπαγόρευσις τῆς κυρίας *Τ. Θ.*
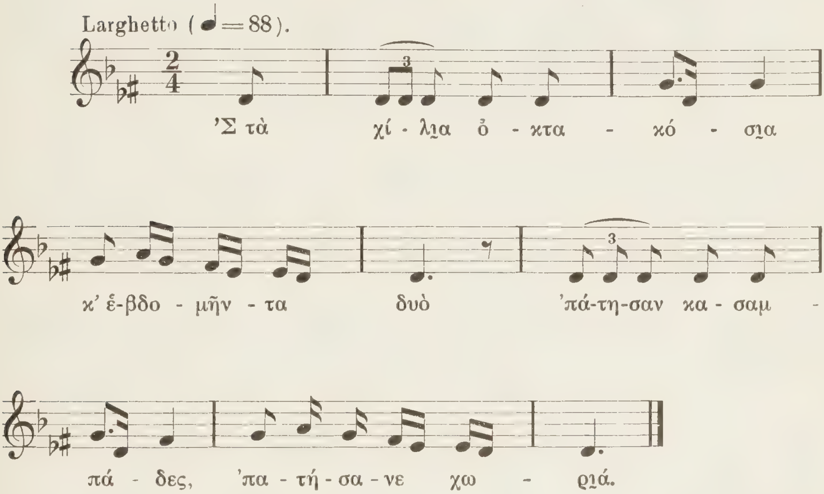

’Σ τὰ χίλια ὀκτακόσια κι’ ἑβδομῆντα δυὸ
’κλέψαν τὴν ’Αλεξάνδρα ’πὸ μέσ’ ἀπ’ τὸν Σκοπό.
τὴν ’πῆραν καὶ τὴν πᾶνε μέσα ’ς τὸν κασαμπᾶ,
’ς τοῦ Κόνδογλου τὸ σπῆτι, ’ς τοῦ Κόντου τὸν ὀντᾶ.
Μαζεύθηκαν παπάδες, ’μαζεῦκαν προεστοί,
νὰ διοῦν τὴν ’Αλεξάνδρα ’ποῦ μυρολογᾷ.
Δὲν φταῖνε οἱ παπάδες δὲν φταῖν’ οἱ προεστοί·
μόν’ φταίει ὁ Πατριάρχης ’ποῦ στέλνει τὴν γραφή(¹).

(¹) *’Εννοεῖ τὰς κατὰ τὸν Ῥωσσοτουρκικὸν πόλεμον ἀπολυθείσας καθησυχαστικὰς ἐγκυκλίους τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.*

163α.—'Σ ΤΑ ΧΙΛΙΑ ΟΚΤΑΚΟΣΙΑ Κ' ΕΒΔΟΜΗΝΤΑ ΔΥΟ

("ΑΙδεται ἐν *Γένᾳ* τῶν Σαράντα-'Εκκλησιῶν κατὰ διαφόρους συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις ὑπὸ τῆς κυρίας *Θ. Σ.*

ΣΗΜ. Ἐποιήθη τὸ ᾆσμα τοῦτο κατὰ τὸν ῥωσσοτουρκικὸν πόλεμον.
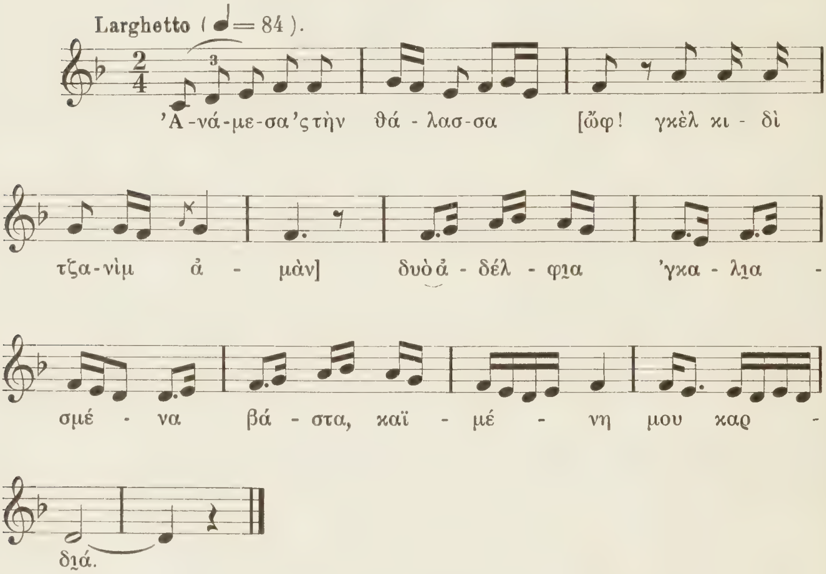
'Σ τὰ χίλι̯α ὀκτακόσι̯α κ' ἑβδομῆντα δυὸ
'πάτησαν κασαμπάδες, 'πατήσανε χωρι̯ά,
'πάτησαν καὶ τὴν Γένα τὸ εὐγενικὸ χωρι̯ό.
'Πι̯άσανε τὸν Πιάδη τῆς Γένας τὸν ἰατρό.

(ἡμιτελές).

166. — ΑΝΑΜΕΣΑ 'Σ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑ

("Ἄδεται ἐν *Γένᾳ* τῶν 40-'Εκκλησιῶν εἰς φιλικὰς διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις ὑπὸ τῆς δεσποινίδος *Π. Ζ.*

1 *'Ανάμεσα 'ς τὴν θάλασσα*
[ὤφ! γκὲλ γκιδὶ τζανὶμ(¹) ἀμὰν]
δυὸ ἀδέλφι̯α 'γκαλιασμένα.
Βάστα, καϊμένη μου καρδι̯ά.

---

2 — *Τὸν τόπο 'ποῦ 'πεχώρησα*
[ὤφ! γκὲλ γκιδὶ τζανὶμ ἀμὰν]
αἰγιόκλιμα φυτρώνει.
Βάστα, καϊμένη μου καρδι̯ά.

(¹) *ἔλα ἐδῶ, ψυχή μου· λέξεις τουρκικαί.*

3 — *Κάμνει, σταφύλι ῥαζακὶ*
[ὤφ! γκὲλ γκιδὶ τζανὶμ ἀμὰν]
καὶ τὸ κρασί του μόσχος.
Βάστα, καϊμένη μου καρδ̮ιά.

---

4 — *Τὸ πίνουν ἄνδρες καὶ μεθοῦν*
[ὤφ! γκὲλ γκιδὶ τζανὶμ ἀμὰν]
γυναῖκες καὶ ῥοδίζουν.
Βάστα, καϊμένη μου καρδ̮ιά.

---

5 — *Ἂς τὤπινε κ' ἡ μάνα μου*
[ὤφ! γκὲλ γκιδὶ τζανὶμ ἀμὰν]
'μένα νὰ μή με κάμῃ.
Βάστα, καϊμένη μου καρδ̮ιά.

---

6 — *Ξέναις πλύνουν τὰ ῥοῦχά μου*
[ὤφ! γκὲλ γκιδὶ τζανὶμ ἀμὰν]
ξέναις τὰ σκαματίζουν (1)
Βάστα, καϊμένη μου καρδ̮ιά.

---

7 — *'Αντὶ νερὸ ῥοδόσταμο*
[ὤφ! γκὲλ γκιδὶ τζανὶμ ἀμὰν]
καὶ ἀντὶ σαποῦνι μόσχος.
Βάστα, καϊμένη μου καρδ̮ιά.
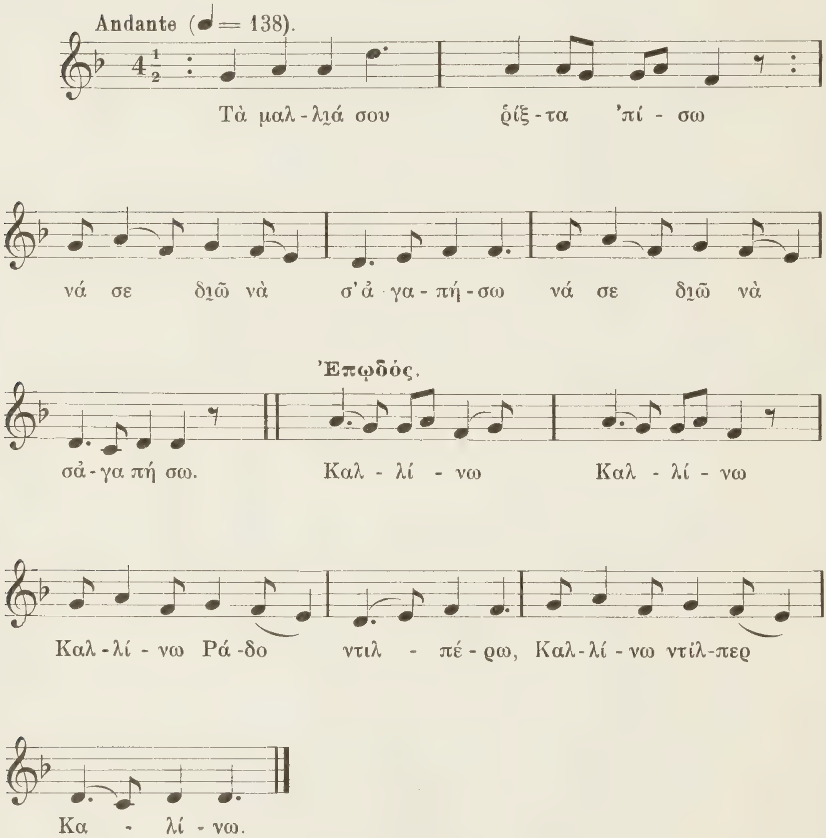
---

(1) *ἐν τῇ σκάφῃ θέτουν.*

165 — ΤΑ ΜΑΛΛΙΑ ΣΟΥ ῬΙΞΤΑ ’ΠΙΣΩ

("Ἄδεται ἐν *Πέτρᾳ* τῶν Σαράντα-’Εκκλησιῶν. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις τῆς δεσποινίδος *Π. Ζ.*

1

Τὰ μαλλιά σου ῥίξτα ’πίσω
νά σε διῶ νὰ σἀγαπήσω.

Ἐπῳδός.

Καλλίνω Ῥάδο(1) ντιλπέρω(2).

2

Τὰ μαλλ̮ιά σου τέλι τέλι
καὶ ἡ καρδ̮ιά μου σένα θέλει.

Ἐπῳδός.

Καλλίνω Ῥάδο ντιλπέρω.

3

Τὰ μαλλ̮ιά σου θέλουν λάδι(3)
Τὰ μάγουλά σου κοκκινάδι.

Ἐπῳδός.

Καλλίνω Ῥάδο ντιλπέρω.

4

Τὸ μανδῆλί σου τινάζεις
καὶ θαρρῶ πώς με φωνάζεις.

Ἐπῳδός.

Καλλίνω Ῥάδο ντιλπέρω.

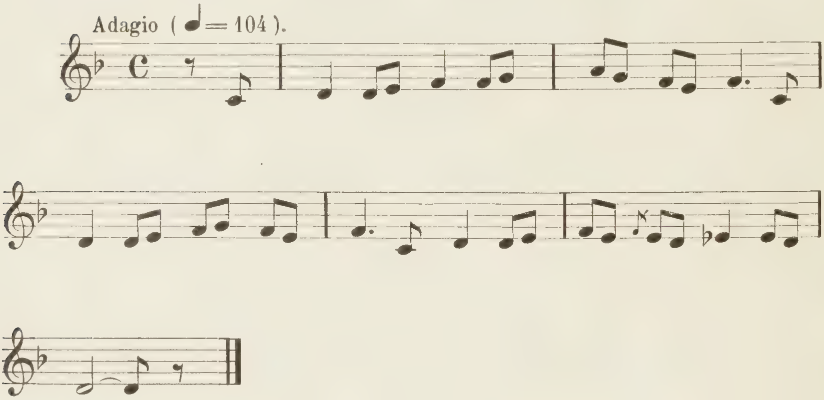
---

(1) Καλλίνω (Καλλιόπη) καὶ Ῥάδο (Ῥαλλοῦ) ἐκβουλγαρισθέντα ἑλληνικὰ ὀνόματα· (2) Ντιλπέρω = θελξικάρδιος, ὡραία· λέξις τουρκική. (3) Αἱ Βουλγαρίδες τῆς Πέτρας καὶ τῶν 40-Ἐκκλησιῶν κοσμοῦσι τὴν κόμην των μὲ ἔλαιον καὶ τὰς παρειὰς μὲ ἐρυθροῦν ψιμμύθιον· ἐπὶ τούτῳ δὲ οἱ Ἕλληνες καὶ αἱ Ἑλληνίδες σκώπτουσιν αὐτάς.

166. — ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗΝ ΚΑΜΕΤΕ!

("Ἄδεται τὰς Κυριακὰς ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ *Πέραν* τῆς *Κωνσταντινουπόλεως* ἐπὶ αὐτοσχεδίων στίχων ὑπὸ τυφλοῦ ἀοιδοῦ ἐπαιτοῦντος).

Παρασήμανσις ἐξ *ἰδίας ἀκροάσεως*.
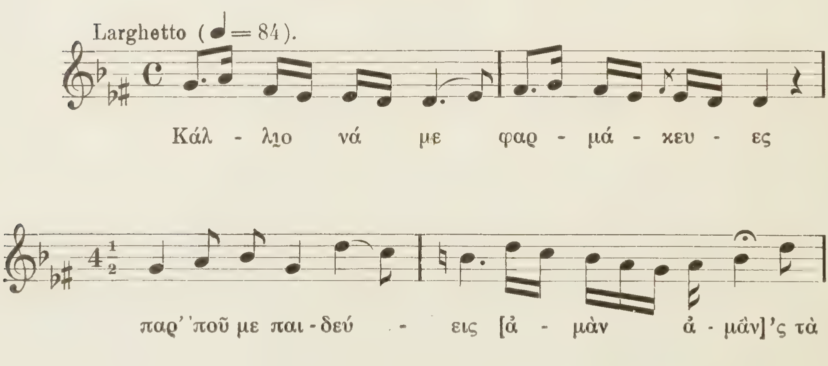

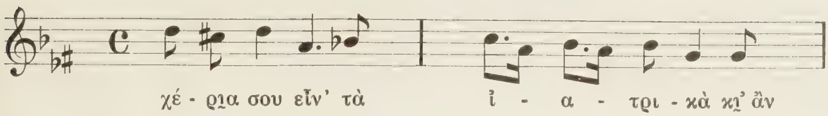

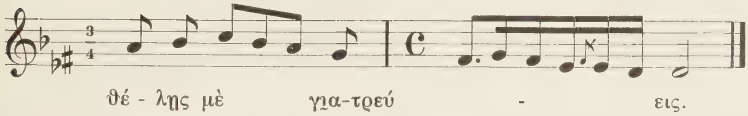
166 α — ΚΑΛΛΙΟ ΝΑ ΜΕ 'ΦΑΡΜΑΚΕΥΕΣ

("Ἄδεται ἐν *Θεραπείοις* καὶ ἐν ἄλλοις Θρακικοῖς χωρίοις τοῦ Βοσπόρου).

Ὑπαγόρευσις δεσποινίδος *Κ. Τζιρᾶ*.

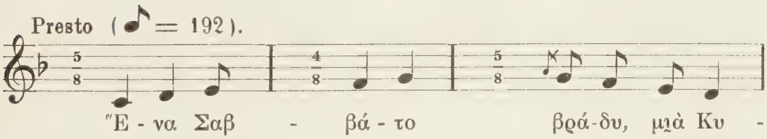

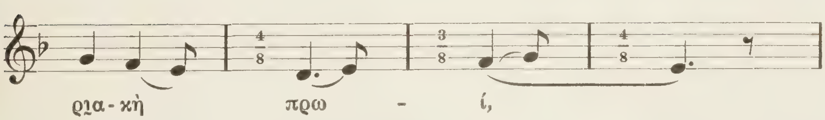
Κάλλι̯ο νά με 'φαϱμάκευες
παϱὰ 'ποῦ με παιδεύεις·
'ς τὰ χέϱι̯α σου εἶν' τὰ γι̯ατϱικὰ
κι̯' ἂν θέλῃς μὲ γι̯ατϱεύεις.
. . . .
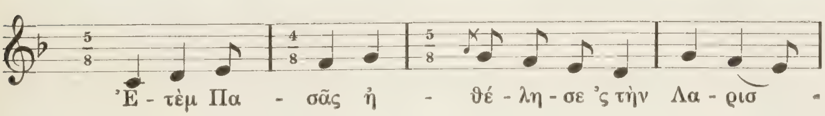
167.— ΕΝΑ ΣΑΒΒΑΤΟ ΒΡΑΔΥ

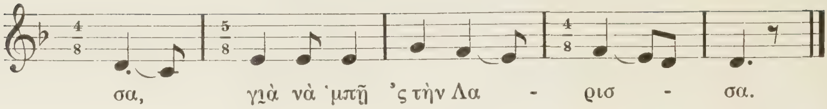
(Ἄδεται ἐν *Κωνσταντινουπόλει* καὶ τοῖς πϱοαστείοις).

Ὑπαγόϱευσις *Θεοφίλου Μιχαήλου.*

Ἕνα Σαββάτο βράδυ, μιὰ Κυρ̮ιακὴ πρωΐ
Ἐτὲμ Πασσᾶς ἠθέλησε ᾿ς τὴν Λάρισσα γ̮ιὰ νὰ ᾿μπῇ.

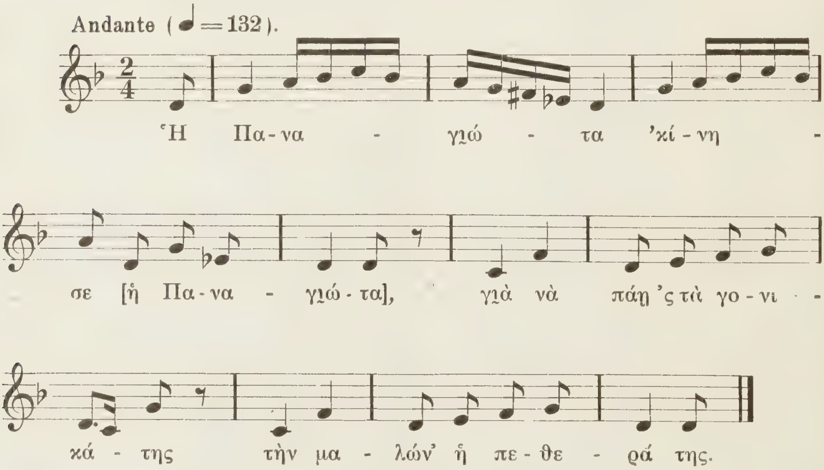
Ἂς ἤτανε νὰ ἔχωμεν τοῦ Τούρκου τὸν λαγὸ(1)
τότε θὰ τὸ ἑνώσωμεν μὲ τὸ Εὐρωπαϊκό.

ΣΗΜ. Τὸ ᾆσμα τοῦτο ἐποιήθη κατὰ τὸν τελευταῖον Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον (1897). Τὸ μέλος ὅμως φαίνεται νὰ εἶναι παλαιόν.

168.— Η ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

(Ἤδετο ἄλλοτε ἐν *Κωνσταντινουπόλει* καὶ τοῖς προαστείοις πρὸς χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Νικολάου Καβάλλη*.

(1) *λαόν, τὸ πλῆθος.*

1 *Ἡ Παναγιώτα ᾽κίνησε [ἡ Παναγιώτα]*
γι̯ὰ νὰ πάῃ ᾽ς τὰ γονικά της
τὴν μαλλών᾽ ἡ πεθερά της.

---

2 *᾽Σ τὸν δρόμο ποῦ ᾽πήγαινε [ἡ Παναγιώτα]*
[γι̯ὰρ] ᾽ς τὸν δρόμο, ποῦ διαβαίνει
τί κακό ᾽παθε ἡ καϊμένη.

---

3 *Τρεῖς κλέφταις τὴν ἐπι̯άσανε [τὴν Παναγιώτα]*
καὶ οἱ τρεῖς Μεσολογγίταις
τὰ σκυλιὰ οἱ Μωραΐταις.

---

4 *Ἕνας τὴν πι̯άν᾽ ἀπ᾽ τὰ μαλλι̯ὰ [τὴν Παναγιώτα]*
κ᾽ ἕνας τὴν πι̯άν᾽ ἀπ᾽ τὸ χέρι,
κι̯᾽ ἄλλος βγάζει τὸ μαχαῖρι.

---

5 — *Δός, Παναγιώτα, τὸ φιλί [᾽ς τοὺς Μωραΐταις],*
δόσε μας τὰ μαῦρα ᾽μμάτι̯α
γι̯ὰ σὲ κάνομε κομμάτι̯α.

---

6 — *Κάλλι̯ο ᾽χω ᾽γὼ τὸ αἷμά μου [βρέ, Μωραΐταις]*
[γι̯ὰρ] ᾽ς τὴν γῆ νὰ κοκκινήσῃ
παρὰ ξένος νὰ φιλήσῃ.

---

7 *Μώρ᾽, ἄνδρα ᾽χω ᾽γὼ ᾽ς τὴν ξενιτει̯ὰ [Παληο-*
κι̯᾽ ἄνδρα ἔχω ᾽ς τὸ σεφέρι Ἀρβανίταις]
τί κακό, ποῦ θὰ σᾶς φέρῃ!
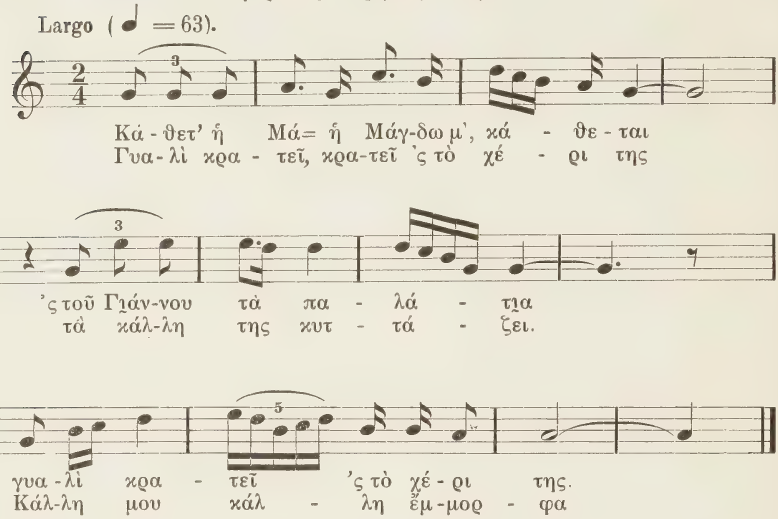
---

8 — *Γι̯ὰ δι̯ές τέ την πῶς περπατεῖ [τὴν Παναγιώτα]*
γι̯ὰ δι̯ές τέ την πῶς πηγαίνει.
σὰν φεργάδ ἁρματωμένη.

ΣΗΜ. Παρόμοιον περίπου ᾆσμα κατ᾽ ἄλλο μέλος ᾄδεται καὶ ἐν Ἑλλάδι.

169.— ΚΑΘΕΤΑΙ Η ΜΑΓΔΩ Μ' ΚΑΘΕΤΑΙ

(Ἥδετο πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἐν *Κωνσταντινουπόλει* καὶ τοῖς προαστείοις κατὰ τὰς οἰκογενειακὰς συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις *Ἐριφύλης Καβάλλη.*

Κάθετ' ἡ Μάγδω μ', κάθεται
'ς τοῦ Γι̯άννου τὰ παλάτι̯α
γυαλὶ(¹) *κρατεῖ 'ς τὸ χέρι της,*
τὰ κάλλη της κυττάζει.
— Κάλλη μου, κάλλη μ' ἔμμορφα,
κάλλη μου διαμαντένια,
κάλλι̯ο ἔχετ' τὸν Κωνσταντῆ
παρὰ τὸν Γι̯άννο ἄνδρα.
Νὰ καὶ ὁ Γι̯άννος ἔρχεται
κυνῆγι φορτωμένος.
—Ἄνοιξε, Μάγδω μ', ἄνοιξε
νἀμπάσω τὸ κυνῆγι

(¹) *καθρέπτης.*

κ̓ ἔφερα ἀρκούδια ζωντανὰ
κ̓ ἐλάφι̯α σκοτωμένα.
— Σκι̯άζομαι, Γι̯άννο μ', σκι̯άζομαι
τἀρκούδι̯α τὰ φοβοῦμαι·
σύρε νὰ πᾷς 'ς τὴν μάνα σ',
ποῦ τἄχει μαθημένα.
Βιτσι̯ὰ (1) δίδει τοῦ μαύρου του
'ς τὴν μάνα του πηγαίνει.
—Ἄνοιξε, μάνα μ', ἄνοιξε
νἀμπάσω τὸ κυνῆγι
κ' ἔφερα ἀρκούδι̯α ζωντανὰ
κ̓ ἐλάφια σκοτωμένα.
— Σύρε νὰ πᾷς 'ς τὸ σπίτι σου
νὰ πᾷς 'ς τἀρχοντικό σου
κ' ἡ Μάγδω σου 'πανδρεύεται
τὸν Κώνστα παίρνει ἄνδρα.
Βιτσι̯ὰ δίδει 'ς τὸ μαῦρό του
'ς τὸ σπίτι του πηγαίνει,
κλωτσι̯ὰ δίδει 'ς τὴν πόρτα του
ἀπάνω ἀναβαίνει.
Πι̯άνει τὴν Μάγδω ἀπ' τὰ μαλλι̯ά,
τὸν Κωνσταντῆ ἀπ' τὸ χέρι.
— Σύρε, ξένε μ', 'ς τὸ καλὸ
καὶ 'ς τὴν καλὴ τὴν ὥρα
κ' ἐμένα νά με θυμηθῇς
κἂν μι̯ὰ φορὰ τὴν ὥρα.
Πι̯άνει τὴν Μάγδω ἀπ' τὰ μαλλι̯ὰ
'ς τὸν μύλο τὴν πηγαίνει.
—Ἄλεσε, μύλε μ', ἄλεσε
κακι̯ᾶς κούρβας (2) κεφάλι.

(1) βεργι̯ά (2) γυναικὸς διεστραμμένης.

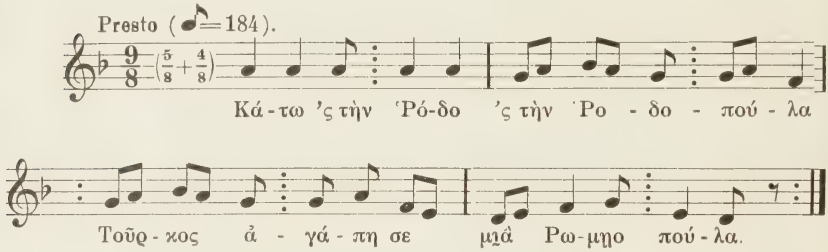
Για̯ὰ νὰ γενῇ παράδειγμα
νὰ μὴν τὸ κάμῃ κι̯᾽ ἄλλη.

---

170. — ΚΑΤΩ 'Σ ΤΗΝ ΡΟΔΟ 'Σ ΤΗΝ ΡΟΔΟΠΟΥΛΑ

(Ἄδεται ἐν *Μαδύτῳ* ὡς καὶ ἐν *Κοζάνῃ* τῆς Μακεδονίας, τῇ *Ῥόδῳ* καὶ ἀλλαχοῦ κατὰ διαφόρους διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις *Γεωργίου Γεόγλου.*

Κάτω 'ς τὴν Ῥόδο 'ς τὴν Ῥοδοπούλα
Τοῦρκος ἀγάπησε μια̯ Ῥωμηοπούλα,
κ' ἡ σκύλλα ἡ μάνα της τὸν προξενεύει!
— Πάρτονα, κόρη μου, τὸν Τοῦρκο ἄνδρα
νά σε φωνάζουν Χανοὺμ-Σουλτάνα.
— Δέν τον ἐθέλω, δέν τον ἐπαίρνω
ἀπ᾽ τὸ παράθυρο πέφτω, πεθαίνω.
— Πάρτονα, κόρη μου, κ᾽ ἔχει βαπόρι̯α
νά σε πηγαίνῃ εἰς τὰ τουρκοχώρια.
— Δέν τον ἐπαίρνω, δέν τον ἐθέλω,
Πέρδικα γίνομαι, εἰς τὰ δάση 'μπαίνω.
— Πάρτονα, κόρη μου, κ᾽ ἔχει λιρίτσαις.
— Ἄς πάγῃ 'ς τὸ διάβολο κ᾽ ἔχει ψειρίτσαις.

Γ'

ΔΗΜΩΔΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΙΣΜΑΤΑ

ΤΗΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Γ′

ΔΗΜΩΔΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΙΣΜΑΤΑ

ΤΗΣ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

171. — ΣΗΚΩΝΟΜΑΙ ΤΑΧΥΝΟ ΤΑΧΥΝΟ

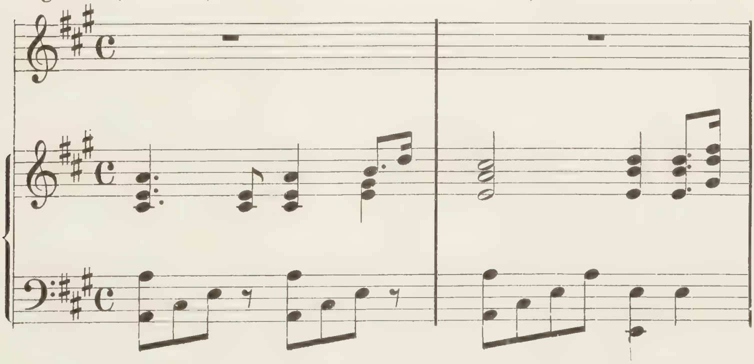
ἤτοι
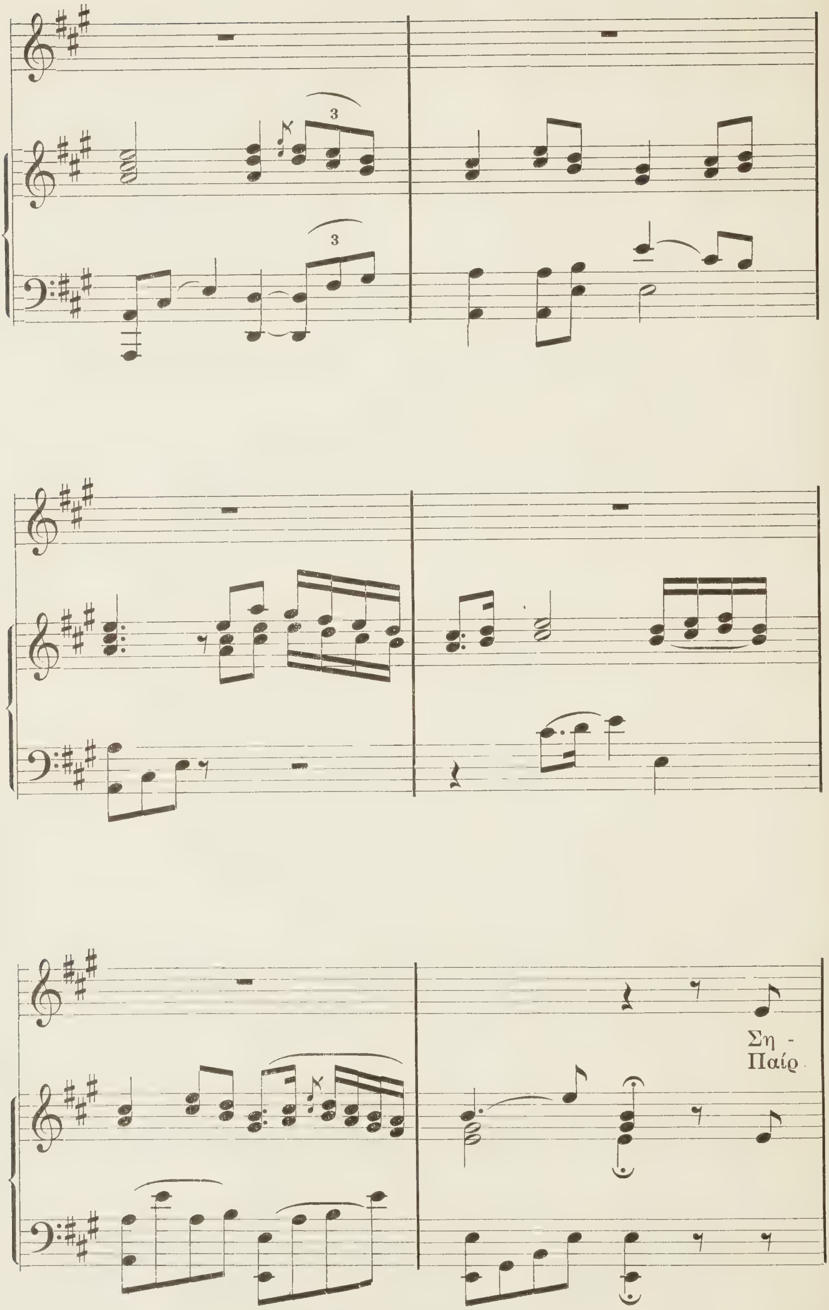
Ο ΠΛΗΓΩΜΕΝΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ
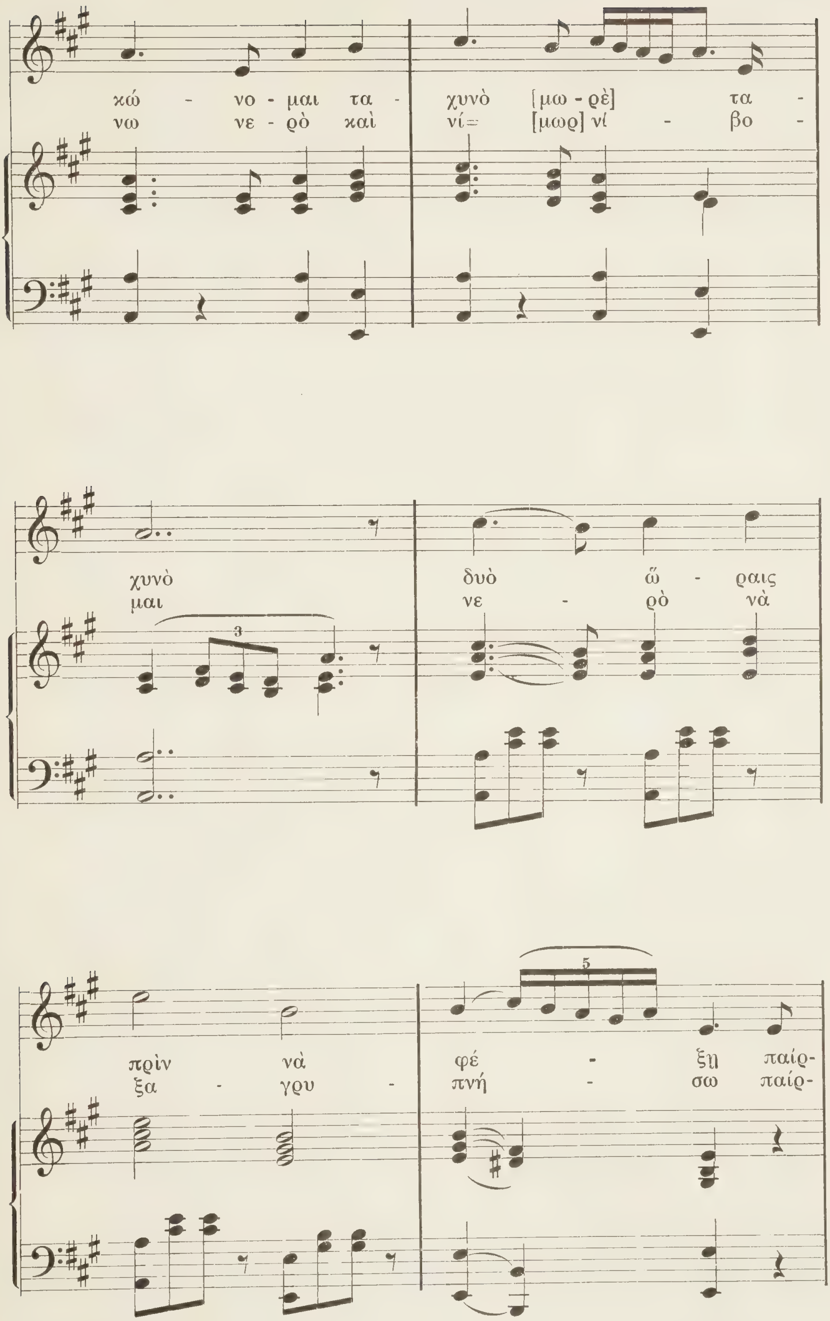
(Ἄδεται ἐν *Μποχορίνᾳ* τῆς ἐπαρχίας Σισανίου).
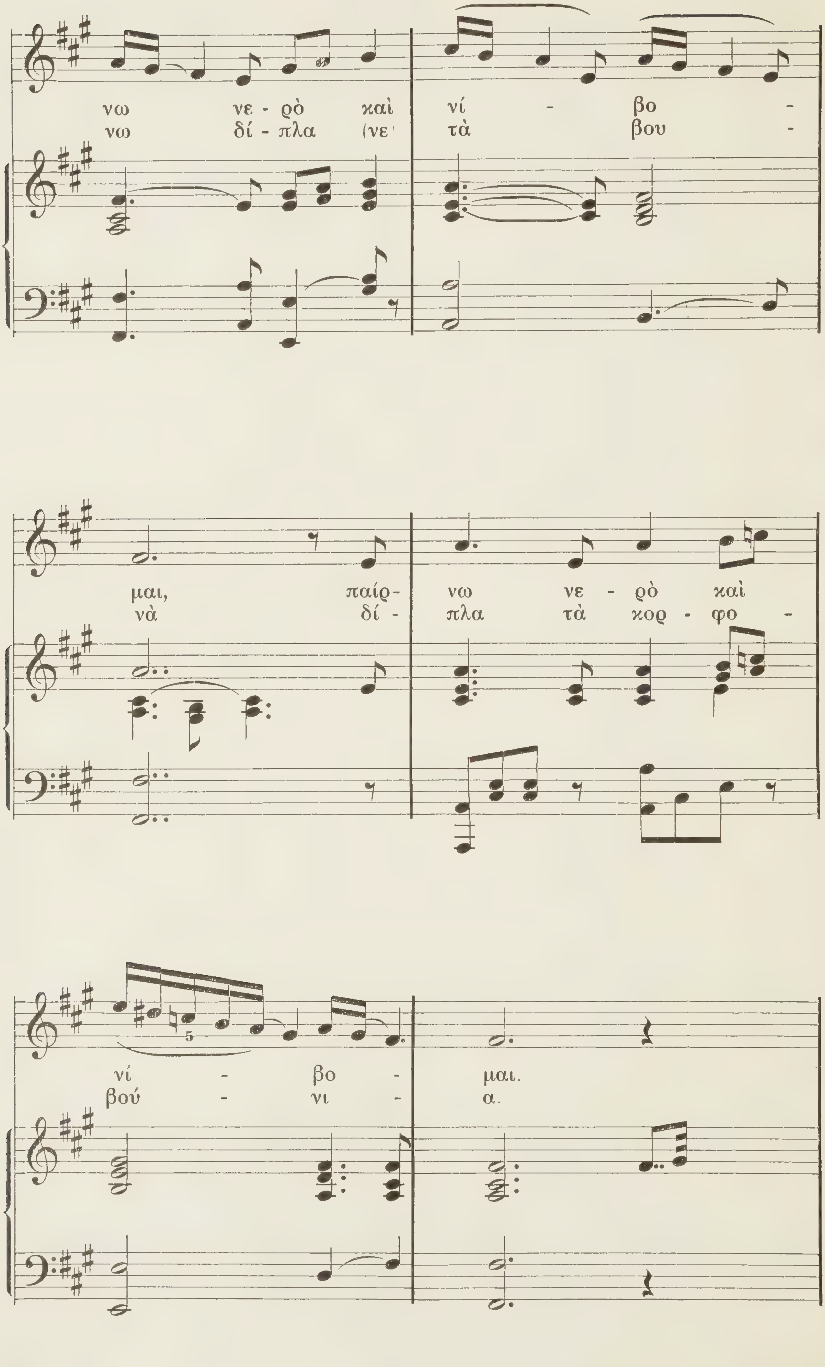
Ὑπαγόρευσις *Γεωργίου Θεοχαρίδου.*

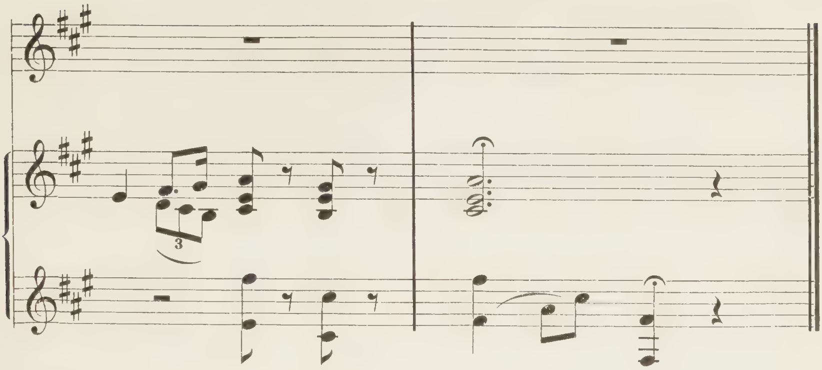
Larghetto (𝅗𝅥 = 92). ‘Αρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου.*

Ση -
Παίρ

κώ - νο - μαι τα - χυνὸ [μω - ρὲ] τα -
νω νε - ρὸ καὶ νί= [μωρ] νί - βο -
χυνὸ δυὸ ὥ - ραις
μαι νε - ρὸ νὰ
πρὶν νὰ φέ - ξῃ παίρ-
ξα - γρυ - πνή - σω παίρ-

νω νε - ρὸ καὶ νί - βο -
νω δί - πλα (νε' τὰ βου -
μαι, παίρ- νω νε - ρὸ καὶ
νὰ δί - πλα τὰ κορ - φο -
νί - βο - μαι.
βού - νι - α.

Σηκώνομαι ταχυνὸ ταχυνὸ[1] *δυὸ ὥραις πρὶν νὰ φέξῃ.*
Παίρνω νερὸ καὶ νίβομαι νερὸ νὰ ξαγρυπνήσω
καὶ πέρνω δίπλα τὰ βουνὰ δίπλα τὰ κορφοβούν̱ια·
ἀκούω τὰ πεῦκα καὶ βογγοῦν τὰ ἔλατα νὰ τρίζουν
καὶ τὰ λημέρ̱ια τῶν κλεφτῶν νὰ βαρυαναστενάζουν.
Κλαῖνε τὸν καπετᾶνό τους ᾿ποῦ εἶναι λαβωμένος!
Γ̱ιὰ σήκω ἐπάνω, βρὲ ἀρχηγέ, καὶ πρῶτε καπετᾶνε.
—*᾿Εγὼ σᾶς λέγω:* **δὲν μπορῶ,** *καὶ σεῖς μοῦ λέτε:* **σήκω.**
Ι̱ὰ π̱ιᾶστέ με νὰ σηκωθῶ, καὶ βάλτε με νὰ κάτσω,
καὶ δόμτε[2] *καὶ τὸν ταμπουρᾶ νὰ γλυκοτραγουδήσω,*
τραγοῦδι τῆς λαβωματ̱ιᾶς ᾿ποῦ μ᾿ ἔχουν λαβωμένο.
Πικρό, παιδ̱ιά μ᾿, τὸ λάβωμα, πικρὸ φαρμακωμένο!
μουστάκι μου ᾿περήφανο καὶ ᾿φρύδ̱ια μου γραμμένα
πῶς θά σας φάγῃ ἡ μαύρη γῆ, τὸ ἔρημο τὸ χῶμα!
Γ̱ιὰ πᾶρτέ με καὶ σύρτε με πέρα ᾿ς ἐκείν᾿ τὴ ῥάχη,
ποὖναι τὰ δένδρα τὰ πυκνά, τὰ πυκναραδ̱ιασμένα,
καὶ σκάψετε τὸ μνῆμά μου φαρδὺ ὡς τρεῖς νομάτοι.
καὶ ᾿ς τὴν δεξ̱ιά μου τὴν μερ̱ιὰ ἀφῆστε παραθύρι.
Νὰ λάμπῃ ὁ ἥλιος τὸ ταχυνὸ νὰ λάμπω κ᾿ ἐγὼ μέσα!

ΣΗΜ. Ὅμοιον περίπου ᾆσμα ᾄδεται καὶ ἐν Φθιώτιδι.

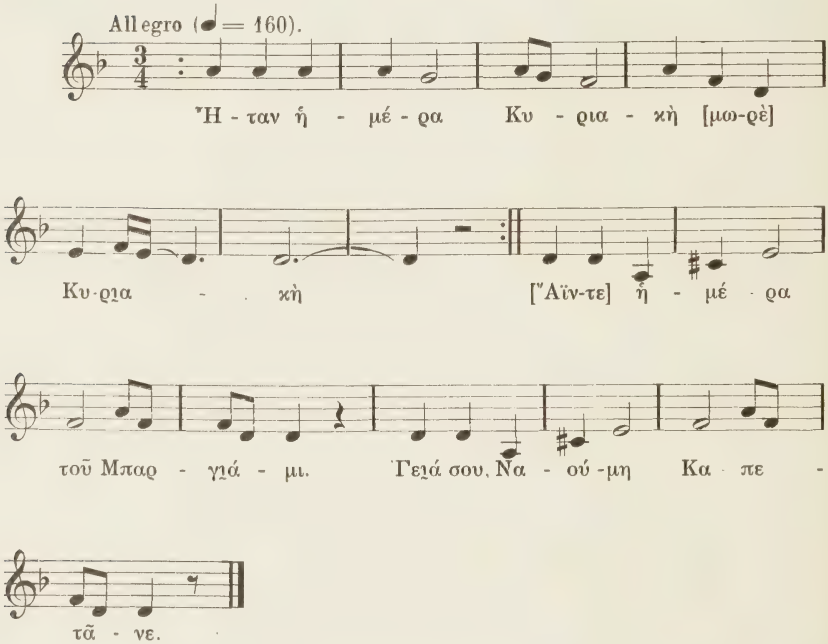
---

(1) *πρωῒ πρωΐ.* (2) *δόμτε = δότε μοι.*

172. — ΗΤΑΝ ΗΜΕΡΑ ΚΥΡΙΑΚΗ

(Ἄδεται ἐν *Μποχορίνᾳ*, *Κριμίνι*, *Ῥαδοβίστι* καὶ ἄλλοις χωρίοις τῆς ἐπαρχίας Σισανίου. — Χορὸς κλέφτικος).

Ὑπαγόρευσις *Γεωργίου Θεοχαρίδου*.

Ἦταν ἡμέρα Κυριακή,
ἡμέρα τοῦ Μπαργ̱ιάμι.
Γε̱ιά σου, Ναούμη Καπετᾶνε.
Σ ὅλον τὸν κόσμον ξαστεριὰ
ς ὅλον τὸν κόσμον ἥλιος
μόνον ς τὴν (γ)ἔρμη Φλώρινα
ὅλο καπνὸς καὶ ἀντάρα.
Ναούμη πάγει ς τὴν Φλώρινα

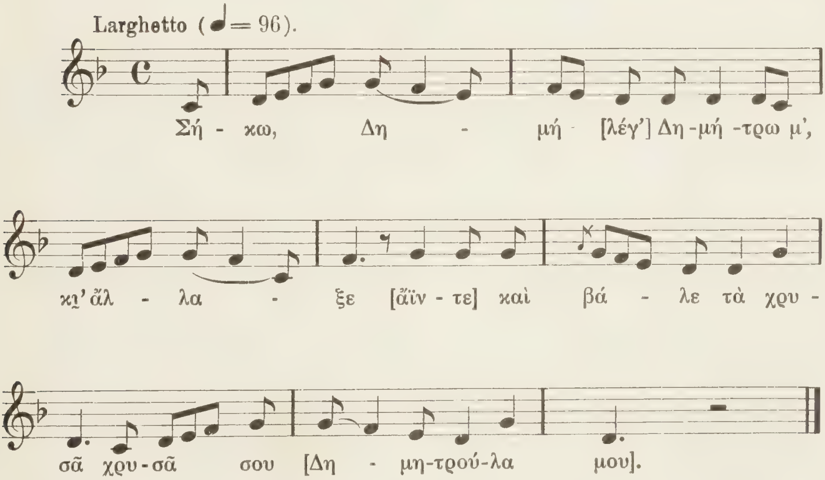
νὰ πάρῃ τὸν Καϊμακάμη.
— Παιδ̮ιά μ', τὸ τί 'στε λέραβα,
τὸ τί 'στε λερωμένα
μέσα 'ς τἀσήμια φορεμένα;
— Εἴμαστε ἀπὸ τὴν κλεφτουργ̮ιὰ
καὶ εἴμαστε λερωμένα
μέσα 'ς τἀσήμια φορεμένα.

---

173. — ΣΗΚΩ, ΔΗΜΗΤΡΩ Μ', ΚΙ' ΑΛΛΑΞΕ

("Ἄδεται ἐν *Μποχορίνᾳ, Μοιρασάνῃ, Μιραλί, Πλάζομι, Πέτσανι* καὶ ἄλλοις χωρίοις τῆς ἐπαρχίας Σισανίου ἐν φιλικαῖς συναναστροφαῖς).

Ὑπαγόρευσις *Γεωργίου Θεοχαρίδου.*

Σήκω, Δημήτρω μ', κ̮ι' ἄλλαξε
καὶ βάλε τὰ χρυσᾶ σου
κ̮ι' ἄϊντε νὰ πᾶμε 'ς τὰ "Αγραφα
'ψηλὰ 'ς τὸ Καρπενῆσι,

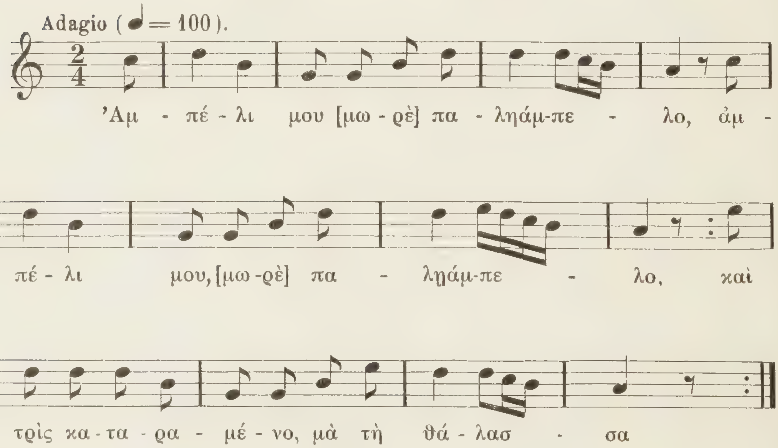
γιὰ νὰ βαπτίσῃς τὸ παιδὶ
νὰ βγάλῃς τ᾽ ὄνομά σου.
Εἰς τὰ ᾽μμάτια ᾽μοιάζει τὸν Παπᾶ,
᾽ς τὰ ᾽φρύδια τὸν Δεσπότη.
— Καὶ τί τὸν ἔχεις τὸν Παπᾶ,
τί ἔχεις τὸν Δεσπότη;
Τὸν ἔχει ἡ μάνα μ᾽ ἀδελφὸ
καὶ ἐγὼ τὸν ἔχω μπάρπα.

---

174. — ΑΜΠΕΛΙ ΜΟΥ, ΠΑΛΗΑΜΠΕΛΟ

(Ἄδεται ἐν *Μποχορίνᾳ, Ῥαδοβίστι, Λοῦβρι, Μπόρσᾳ* καὶ ἄλλοις χωρίοις τῆς ἐπαρχίας Σισανίου κατὰ τὰς Ἀπόκρεως, ὅτε ἄρχεται ὁ χρόνος τῆς καλλιεργίας τῶν ἀμπέλων.— Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Γεωργίου Θεοχαρίδου.*

Ἀμπέλι μου παληάμπελο
καὶ τρὶς καταραμένο,
μὰ τὴ θάλασσα
θά σε πουλήσω, ἀμπέλι μου,
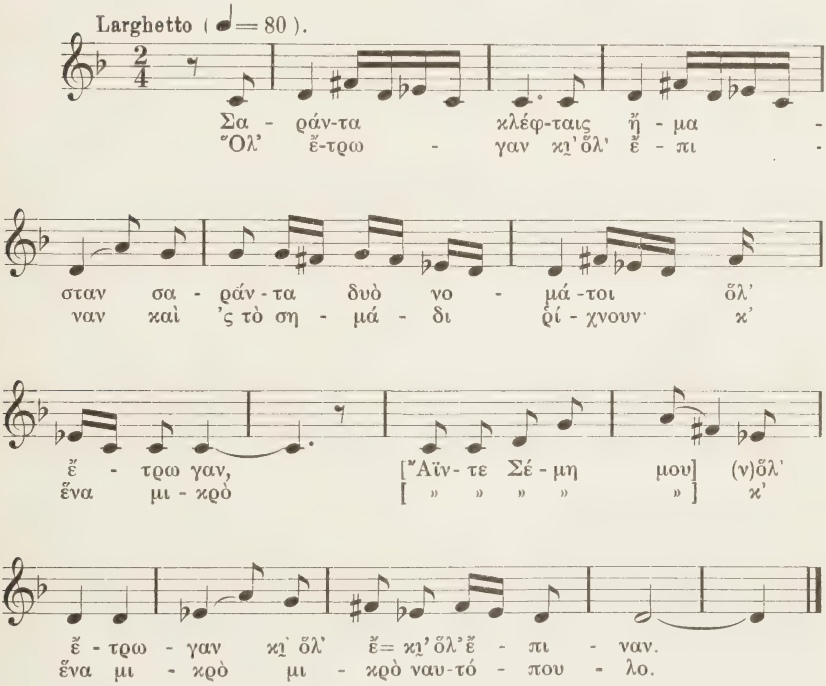
καὶ θά σε κάμω γρόσα.
— Μή με πουλήσῃς, ἀφέντη μου,
καὶ μή με κάμῃς γρόσα.
Μόν' βάλε νηὸ 'ς τὸ σκάψιμο
'ς τὸ κλάδεμά μου γέρο.

---

175. — ΣΑΡΑΝΤΑ ΚΛΕΦΤΑΙΣ ΗΜΑΣΤΑΝ

(Ἄδεται ἐν *Κριμίνῃ* τῆς ἐπαρχίας Σισανίου. — Ἐπιτραπέζιον ᾆσμα).

Ὑπαγόρευσις *Γεωργίου Θεοχαρίδου.*

Σαράντα κλέφταις ἤμασταν σαράντα δυὸ νομάτοι
ὅλ' ἔτρωγαν κι' ὅλ' ἔπιναν καὶ 'ς τὸ σημάδι ρίχνουν.
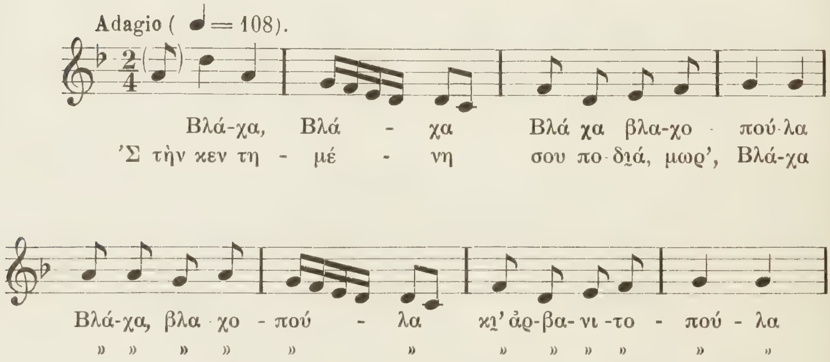
Κ' ἕνα μικρὸ κλεφτόπουλο μικροκαμαρωμένο
οὐδ' ἔτρωγε καὶ οὐδ' ἔπινε καὶ οὐδὲ σημάδι ῥίχνει,
μὲ τ' ἄρματα 'κουβέντιαζε καὶ 'ς τ' ἄρματά του λέγει
— Τουφέκι μου 'περήφανο καὶ δαμασκὶ σπαθί μου,
πολλαὶς φοραὶς μὲ 'γλύτωσες καὶ μιὰ φορὰ ἀκόμα·
κι' ἂν δέν σε κάμω ἀπὸ φλουρὶ καὶ ἀπὸ μαργαριτάρι!
Τὸν λόγο δὲν ἀπόσωσε καὶ συντυχιὰ δὲν εἶχε.
Κι' ἡ παγανιὰ (¹) τοὺς 'πλάκωσε σὰν σύννεφο γεμᾶτο.
Πιάνουν τὸν Σέμο (²) ζωντανό, 'ς τὰ σίδερα τὸν βάνουν.
— Ποῦ ἔχεις, Σέμο, τὰ φλουριά, ποῦ ἔχεις καὶ τὰ γρόσα;
— Τἄχω σέναν ντελήπαπα, πὤχει ταὶς τρεῖς ταὶς κόραις,
ἡ μιὰ μετράει τὰ φλουριά, κ' ἡ ἄλλ' μετράει τὰ γρόσα
καὶ τρίτη ἡ μικρότερη 'ς τὰ 'μμάτια μὲ κυττάζει!....

---

176. — ΒΛΑΧΑ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΑ

("Ἄδεται ἐν *Βλάτσῃ* τῆς ἐπαρχίας Σισανίου καὶ Σιατίστης. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Χαρίτωνος Γεωργιάδου*.

(¹) *ληστρικὴ καταδίωξις.* (²) *Τουρκαλβανὸς λήσταρχος κατὰ τὸ 1850 ἐμφανισθεὶς εἰς τὰ ὄρη τῆς Κρεμίνης καὶ προξενήσας φόβον καὶ τρόμον εἰς τοὺς κατοίκους.*

1 — *Βλάχα Βλάχα, Βλάχα βλαχοπούλα*
Βλάχα βλαχοπούλα κι̯' ἀρβανιτοπούλα
κι̯' ἀρβανιτοπούλα, σὺ τὰ ξέρεις οὖλα.

---

2 — *'Σ τὴν κεντημένη σου ποδι̯ά, μωρ' Βλάχα,*
Βλάχα βλαχοπούλα κι̯' ἀρβανιτοπούλα
κι̯' ἀρβανιτοπούλα, σὺ τὰ ξέρεις οὖλα.

---

3 — *'Σ τὰ κατσαρά σου τὰ μαλλι̯ά, μωρ' Βλάχα,*
πουλάκια κελαηδοῦνε, Βλάχα βλαχοπούλα,
Βλάχα βλαχοπούλα, σὺ τὰ ξέρεις οὖλα.

---

4 — *Τὸν ἄνδρα σου τὸν σεβταλῆ, μωρ' Βλάχα,*
κάθου κουβέντι̯αζέ τον, Βλάχα βλαχοπούλα,
Βλάχα βλαχοπούλα, σὺ τὰ ξέρεις οὖλα.

---

5 — *Καί πές τον λόγι̯α τῆς καρδιᾶς, μωρ' Βλάχα,*
Βλάχα βλαχοπούλα κι̯' 'Αρβανιτοπούλα
κι̯' ἀρβανιτοπούλα, σὺ τὰ ξέρεις οὖλα.

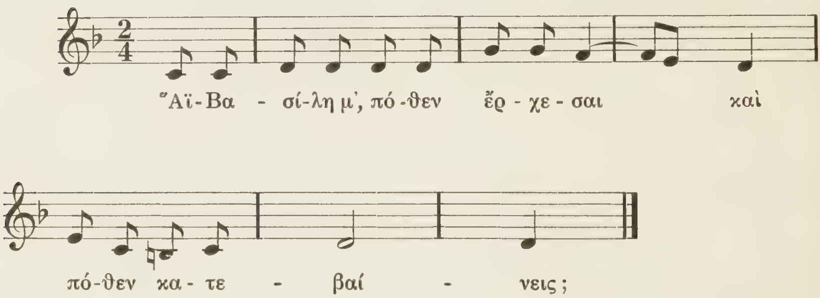
---

177. — ΑΪ ΒΑΣΙΛΗ Μ', ΠΟΘΕΝ ΕΡΧΕΣΑΙ

(Ἄδεται ἐν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπαρχίας *Σιατίστης* τὴν παραμονὴν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου ὑπὸ ὁμίλου νέων, περιερχομένων ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν καὶ εἰσπραττόντων προαιρετικὴν συνδρομὴν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν).

Ὑπαγόρευσις *Γ. Θεοχαρίδου.*

Larghetto (♩= 96).

—Ἅϊ-Βασίλη μ', πόθεν ἔρχεσαι καὶ πόθεν κατεβαίνεις;
—Ἀπὸ τὴν Πόλιν ἔρχομαι καὶ πάγω 'ς τὰ 'δικά μου.
— Σὰν ἔρχεσαι ἀπὸ τὴν ξενητειά, τί δὲν λὲς τραγούδια;
—Ἐγὼ τραγούδια 'μάθαινα, τραγούδια νά σας λέγω;
Ἐγώ 'μαι ἕνας γραμματικὸς 'ξέρω τὴν ἀλφαβήτα·
καὶ 'ς τὸ ῥαβδὶ τὸν ἀκούμπισε νὰ 'πῇ τὴν ἀλφαβήτα,
καὶ τὸ ῥαβδί του ἦτο ξερό, χλωρὰ βλαστάρια βγάζει·
καὶ 'βάλε τὸ χεράκι σου 'ς τὸν ἀργυρὸ τὸ τσέπη.
κέρνα τὰ παλληκάρια σου, νὰ λὲν «**καὶ τοῦ χρόνου!**»

Ὁ ὅμιλος τῶν ἀοιδῶν εἰς μὲν τὴν κόρην τῆς οἰκογενείας, παρ' ἧς εἰσέπραξε τὴν συνδρομὴν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ᾄδει τοὺς ἑξῆς στίχους ὡς ἐπῳδὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μέλους.

Ἡ μάνα πὤχει τὴν κόρη τὴν μικροχαϊδεμένη
τὴν ἔλουζε, τὴν 'κτένιζε διὰ σύννεφα τὴν κρύβει.
Καὶ ἀνοίχθηκαν τὰ σύννεφα καὶ 'φάνηκεν ἡ κόρη,
καὶ 'φάνηκαν σγουρὰ μαλλιὰ κι᾿ ἀρχοντικὰ πλεξούδια.

Εἰς δὲ τὸν υἱὸν ᾄδει τάδε·

Ἡ μάνα πὤχει τὸν υἱὸ τὸν μικροκανακιάρη (1)
τὸν ἔλουζε τὸν 'κτένιζε 'ς τὸν δάσκαλο τὸν στέλλει.
Καὶ ὁ δάσκαλος τὸν καρτερεῖ μὲ μιὰ χρυσῆ βεργίτσα.
— Παιδί μου, ποῦν᾿ τὰ γράμματα, ποῦν᾿ τὰ πινακίδια;
— Τὰ γράμματα εἶναι 'ς τὸ χαρτὶ καὶ ὁ νοῦς μου πέρα πέρα,
πέρα πέρα 'ς ταὶς ἔμμορφαις, πέρα 'ς ταὶς μαυρομμάταις.

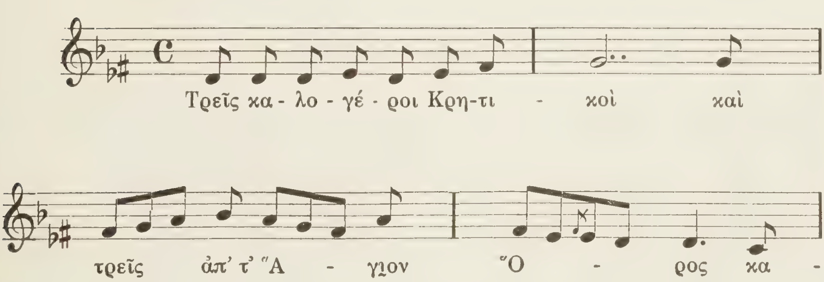
---

178. — ΤΡΕΙΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΙ
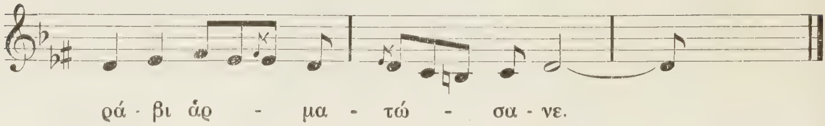
(Ἄδεται ἐν *Τσουκαλοχωρίῳ* τῆς Καστορίας κατὰ διαφόρους συναναστροφὰς καὶ διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις *Κωνσταντίνου Στεργίου.*

Larghetto (♩ = 92).

(1) *τὸν μικροχαϊδευμένο.*
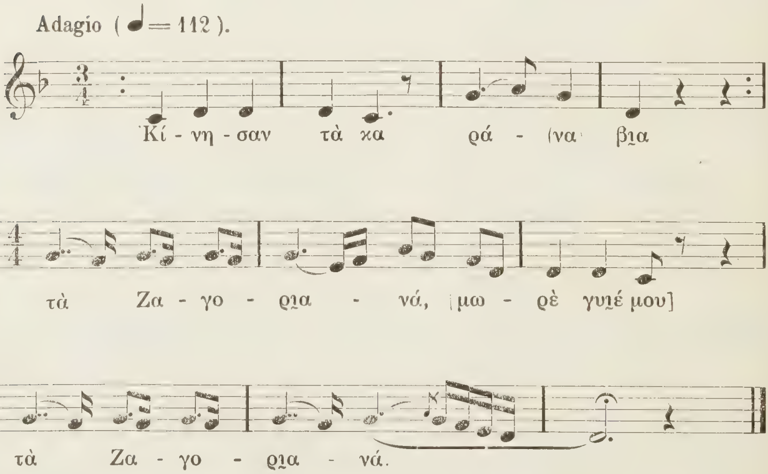

Τρεῖς καλογέροι Κρητικοὶ καὶ τρεῖς ἀπ' τ' Ἅγιον Ὅρος
καράβι ἁρματώσανε καὶ καλοσυγιρίζουν.
'Σ τὴν πρύμη εἶχαν τὸν Σταυρό, 'ς τὴν μέση τὸν Πατριάρχη
καὶ 'ψάλαν τὸ **Χερουβικὸ** *καὶ τὸ* **Ἄξιον ἐστὶν ὡς.**
Φωνὴ ἠκούσθη ἐξ οὐρανοῦ ἐκ στόματος Ἀγγέλου.
—Ἂς παύσῃ τὸ **Χερουβικὸν** *καὶ τὸ* **Ἄξιον ἐστὶν ὡς.**
Πῆραν οἱ Τοῦρκοι τὴν Σοφιά, τὸ μέγα μοναστῆρι,
πῶχει τρακόσια σήμαντρα κ' ἑξῆντα δυὸ καμπάναις.

---

179. — ΚΙΝΗΣΑΝ ΤΑ ΚΑΡΑΒΙΑ

(Ἄδεται ἐν *Τσουκαλοχωρίῳ* τῆς Καστορίας κατὰ τὰς ἀποδημίας).

Ὑπαγόρευσις *Ἀναστασίας Στεργίου*

Ἐκίνησαν τὰ καράβια τὰ Ζαγοριανὰ
'κίνησε καὶ ὁ καλός μου πάει 'ς τὴν ξενητειά.
Δώδεκα χρόνους καὶ ἕξη 'ξάμηνα.
Οὔτε γραφὴ μοῦ στέλνει οὔτε ἀντιλογιά.
μὲ στέλλει 'να μανδῆλι, δώδεκα φλωριά,
'ς τὴν ἄκρα ἀπ' τὸ μανδῆλι ἔχει ἀντιλογιά.
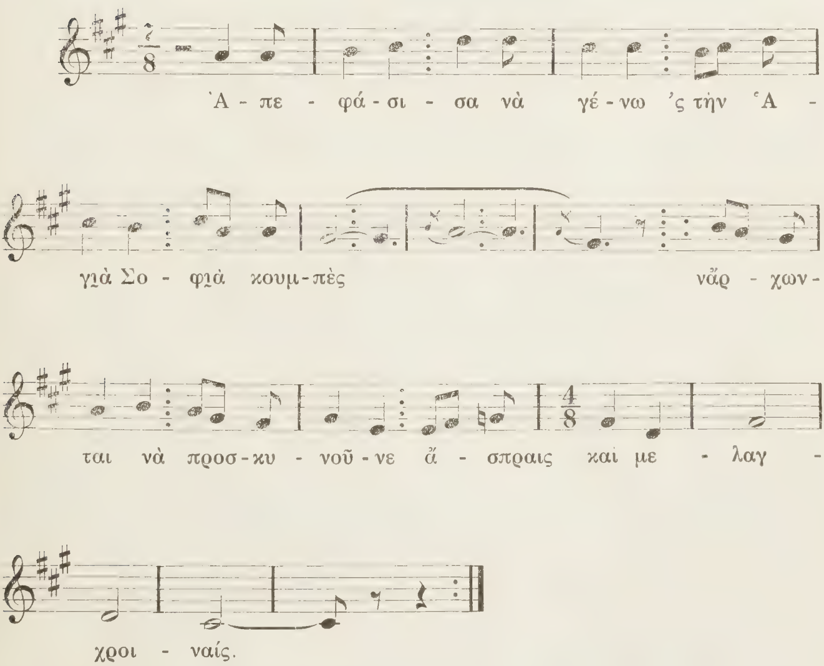
---

180. — ΑΠΕΦΑΣΙΣΑ ΝΑ ΓΕΝΩ

("Ἄδεται ἐν τῇ κωμοπόλει *Γαλάτιστα* τῆς Χαλκιδικῆς. — Ἆσμα χορευτικόν).

Ὑπαγόρευσις *Ν. Καναβοπούλου*.

Allegro (♪ = 168).

1

Ἀπεφάσισα νὰ γένω
'ς τὴν Ἁγ͜ιὰ Σοφ͜ιὰ κουμπὲς (1)
νἄρχωνται νὰ προσκυνοῦνε
ἄσπραις καὶ μελαγχροιναίς.

2

Ἀπεφάσισα νὰ γένω
'ς τὴν Ἑλλάδα τακτικὸς
'ς τὰ καράβια καπετάνιος
καὶ 'ς τὸν πόνον σου γιατρός.

3

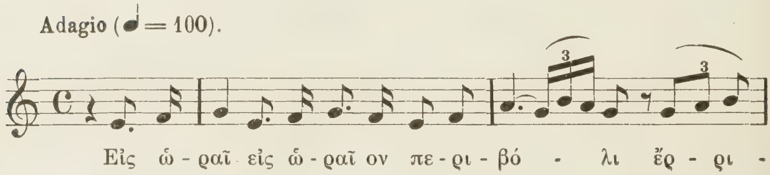
Ἄσπρη μου καθάρια βρύσι,
'ποῦ βαστᾷς κρύο νερό,
ἔτσι κ' ἐγὼ 'βαστοῦσα
τῆς ἀγάπης τὸν καϋμό.
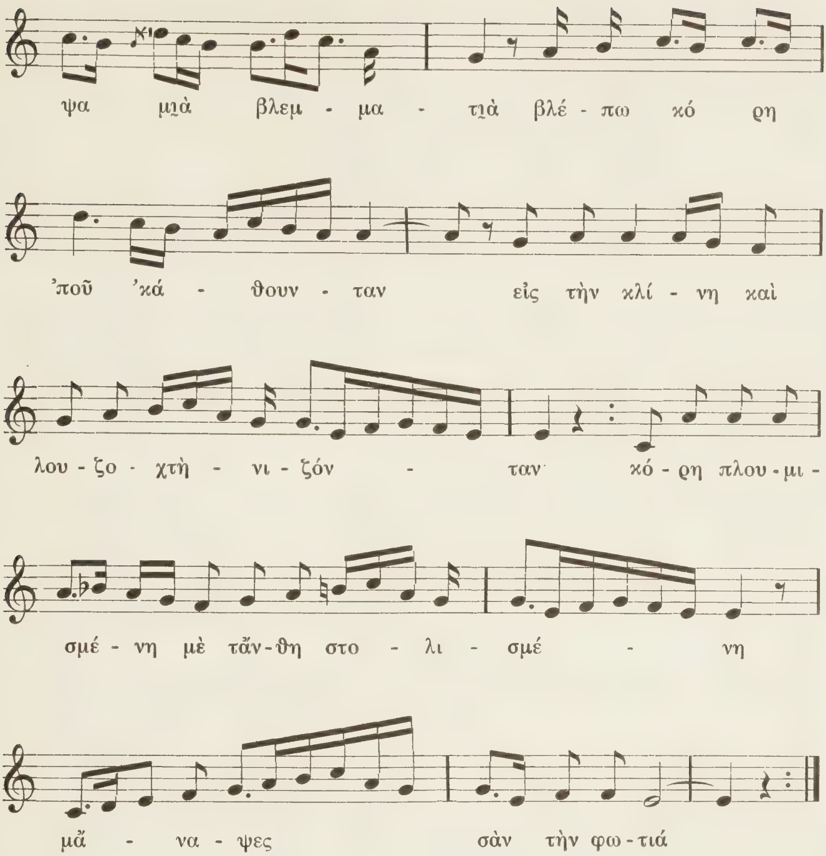
---

181. — ΕΙΣ ΩΡΑΙΟΝ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

(Ἄδεται ἐν *Λαγκαδᾷ* τῆς Χαλκιδικῆς εἰς φιλικὰς συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις *Ν. Καναβοπούλου.*

(1) *θόλος· λέξις τουρκική.*

Εἰς ὡραῖον περιβόλι
ἔρριψα μι̯ὰ βλεμματι̯ά,
βλέπω κόρη 'ποῦ 'κάθουνταν
εἰς τὴν κλίνη καὶ λουζοχτηνιζόνταν (1)
κόρη πλουμισμένη
μὲ τἄνθη στολισμένη
μἄναψες σὰν τὴν φωτιά.
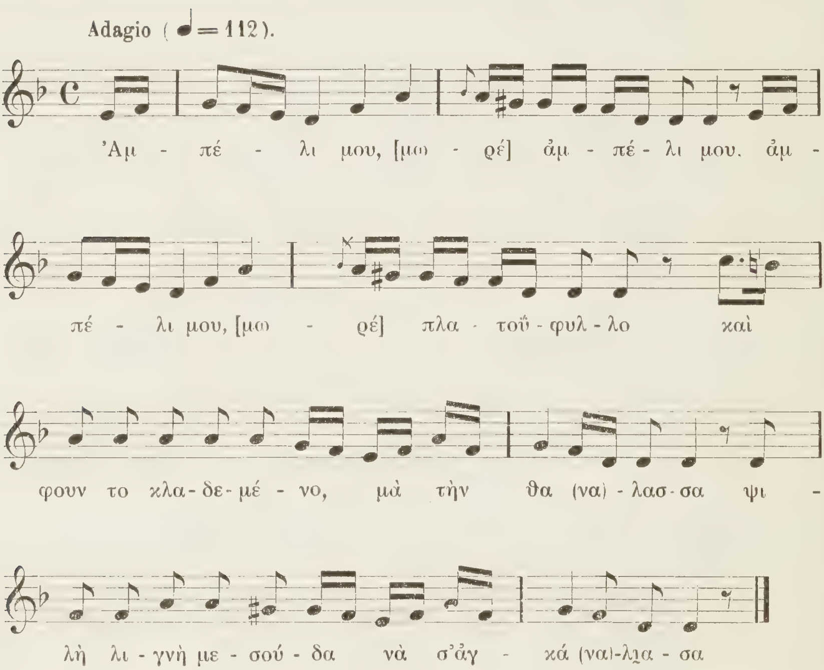
---

(1) *ἐλούετο καὶ ἐκτενίζετο.*

182. — ΑΜΠΕΛΙ ΜΟΥ ΠΛΑΤΟΫΦΥΛΛΟ

(Ἄδεται ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μακεδονίας πρὸς χορόν)

Ὑπαγόρευσις *Ν. Καναβοπούλου.*
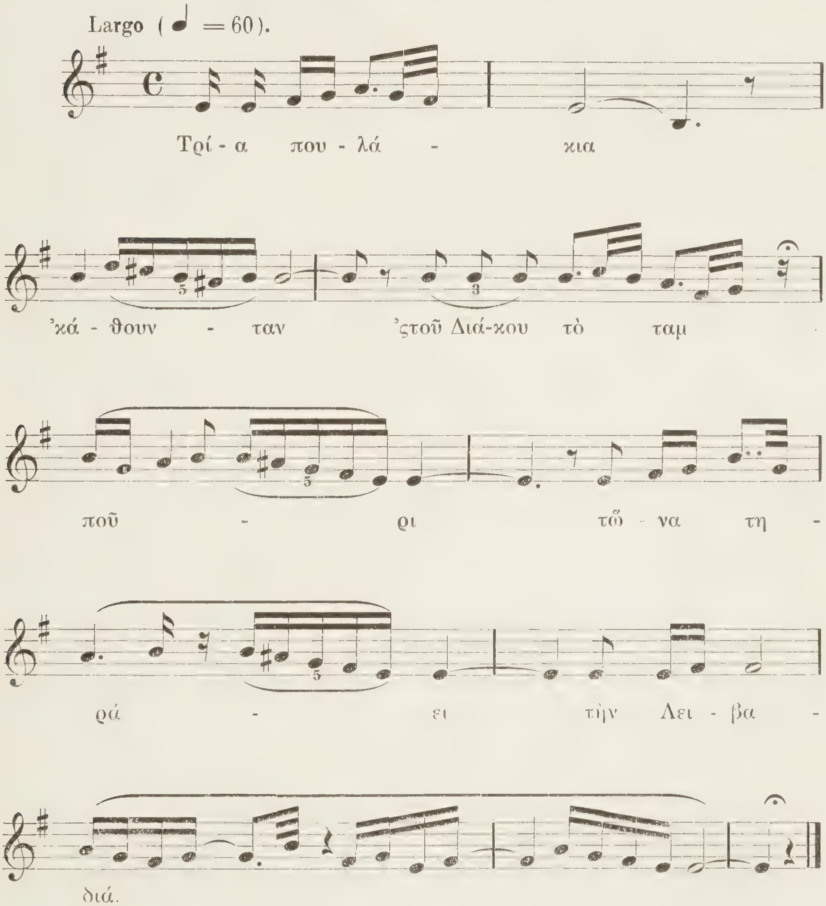

Ἀμπέλι μου πλατοϋφυλλο καὶ φουντοκλαδεμένο,
μὰ τὴν θάλασσα, ψιλὴ λιγνὴ μεσούδανά σ' ἀγκάλ̮ιασα.
Μή με πουλ̮ῆς, ἀφέντη μου, καὶ μή με παζαργ̮ιάζῃς
γαϊτανάκ̮ια δυὸ πλεμένα, μ̮ιὰ χαρὰ 'ταν τὰ καϊμένα.
Γ̮ιὰ βάλε νηοὺς γ̮ιὰ σκάψιμο, γερόντους νὰ κλαδεύουν,
βάλε κορίτσια πάρθενα νὰ τρυφεροχαϊδεύουν.

183. — ΤΡΙΑ ΠΟΥΛΑΚΙΑ 'ΚΑΘΟΥΝΤΑΝ

(Ἄδεται ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μακεδονίας).

Ὑπαγόρευσις *Νικ. Καναβοπ·ύλου.*
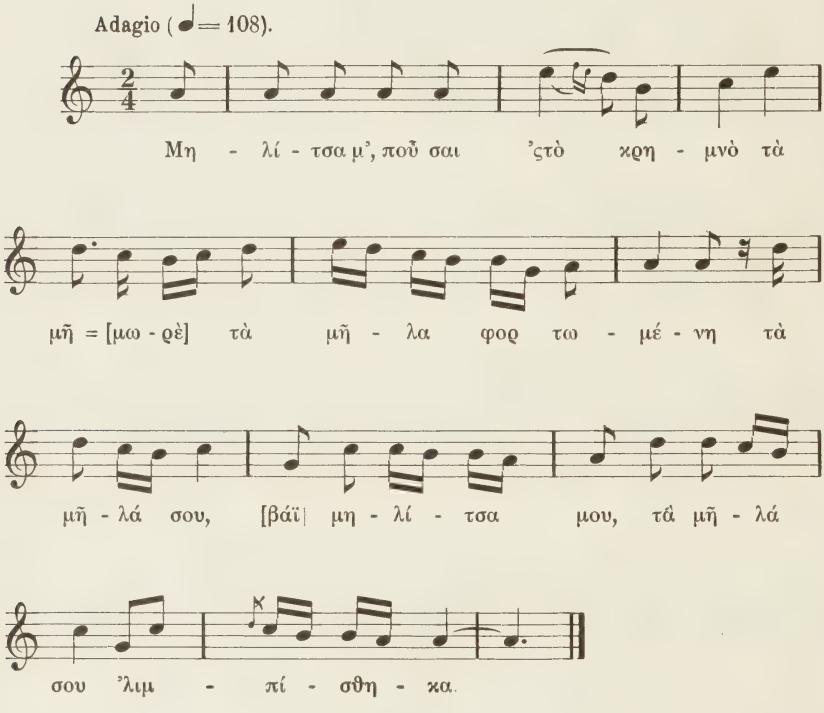

ΣΗΜ. Τὸ ποιητικὸν κείμενον τοῦ ᾄσματος τούτου εὑρίσκεται ἐν τοῖς κοινοῖς 'Ανθολογίοις.

184 — ΜΗΛΙΤΣΑ Μ', ΠΟΥΣΑΙ 'Σ ΤΟΝ ΚΡΗΜΝΟ

(Ἄδεται ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Μακεδονίας).

Ὑπαγόρευσις *Νικολ. Καναβοπούλου.*
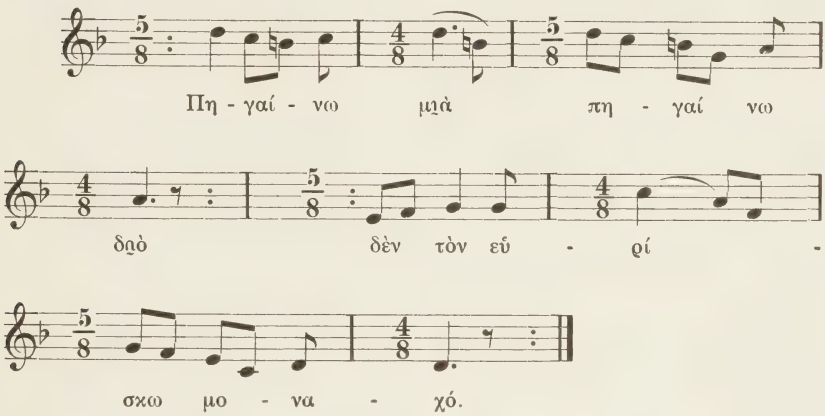

Μηλίτσα μ', ποῦσαι 'ς τὸν κρημνὸ τὰ μῆλα φορτωμένη
τὰ μῆλά σου, μηλίτσα μου, τὰ μῆλά σου 'λιμπίσθηκα.
Μὰ σὰν φοβᾶσαι 'ς τὸν κρημνό, ἔλα 'ς τὸ μονοπάτι
νά σε χορτάσω φίλημα, νά σε χορτάσω μῆλα.
Τὰ μῆλα νἆν' τῆς μάνας σου, τὸ φίλημα 'δικό σου.

185 — ΠΗΓΑΙΝΩ ΜΙΑ, ΠΗΓΑΙΝΩ ΔΥΟ

(Ἄδεται ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Χαλκιδικῆς. Χορὸς ἀντικρυστός).

Ὑπαγόρευσις *Νικ. Καβαβοπούλου.*

Allegro (♪=168).

Πηγαίνω μι̯ὰ πηγαίνω δυὸ
δὲν τὸν εὑρίσκω μοναχό.
Μι̯ὰ Κυρι̯ακὴ πουρνὸ πουρνὸ
τότε τὸν βρίσκω μοναχό.

(ἡμιτελές)
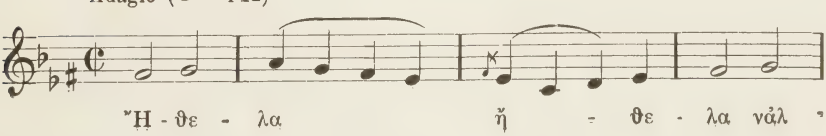

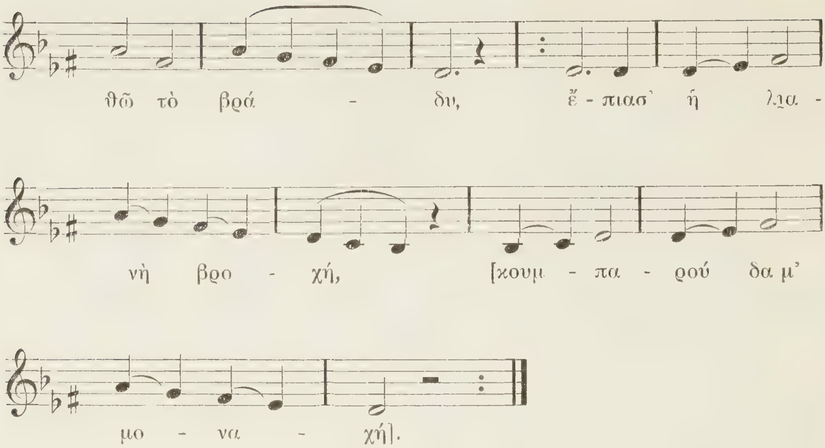
186. — ΗΘΕΛΑ Ν'ΑΛΘΩ ΤΟ ΒΡΑΔΥ

(Ἄδεται ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς *Χαλκιδικῆς* πρὸς χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Ν. Καβαβοπούλου.*

Adagio (𝅗𝅥=112)

1

Ἤθελα ν᾽ἀλθῶ τὸ βράδυ
ἔπιασ᾽ ἡ λιανὴ βροχή.
[κουμπαρούδα μ᾽ μοναχή].

2

Καὶ τὸν Θεὸ περικαλοῦσα
γιὰ νὰ σ᾽ εὕρω μοναχή.
[κουμπαρούδα μου χρυσῆ].

3

Ἂς ἐρχούσαν σύ, καλέ μου,
κι᾽ ἂς ᾽γενούσαν σὰν παπί.
[κουμπαρούδα μου χρυσῆ].

4

Εἶχα ῥοῦχα νὰ σ᾽ ἀλλάξω
πάπλωμα νὰ σκεπασθῇς.
[κουμπαρούδα μου χρυσῆ].

5

Καὶ κορμὶ γιὰ νὰ ἀγκαλιάσῃς
ὅσο ᾽νὰ τὸ βαρεθῇς.
[κουμπαρούδα μου χρυσῆ].
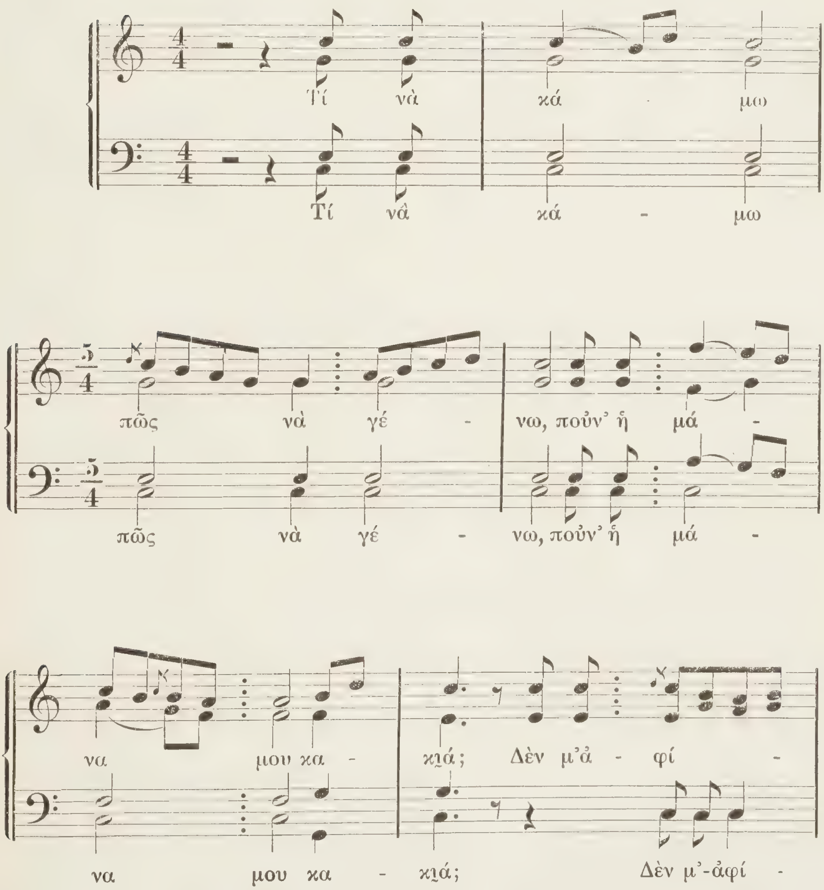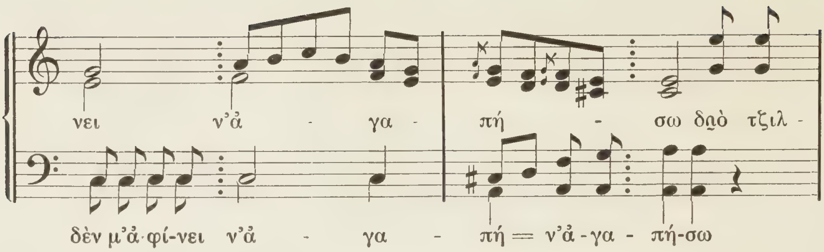
---

187. — ΤΙ ΝΑ ΚΑΜΩ, ΠΩΣ ΝΑ ΓΕΝΩ;
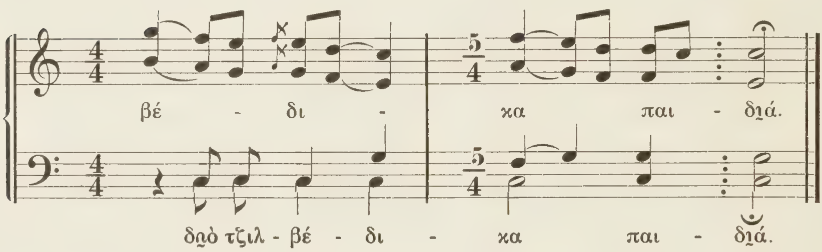
(Ἄδεται ἐν *Σέρραις* καὶ τοῖς περιχώροις κατὰ τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰς εὐωχίας).

Ὑπαγόρευσις *Θεοδώρου Παπαϊορδανίδου.*

Larghetto (♩= 96). Ἁρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου.*

Τὶ νὰ κάμω πῶς νὰ γένω, ποὖν' ἡ μάνα μου κακι̯ά;
δὲν μ' ἀφίνει ν' ἀγαπήσω δυὸ τζιλβέδικα (1) *παιδι̯ά·*
'ποῦ φοροῦν τὰ κοντογούνι̯α καὶ τὰ φέσι̯α τὰ στραβά,
πὤχουν σπήτι̯α κι̯' ἀργαστήρια, παραθύρι̯α μὲ γυαλι̯ά.

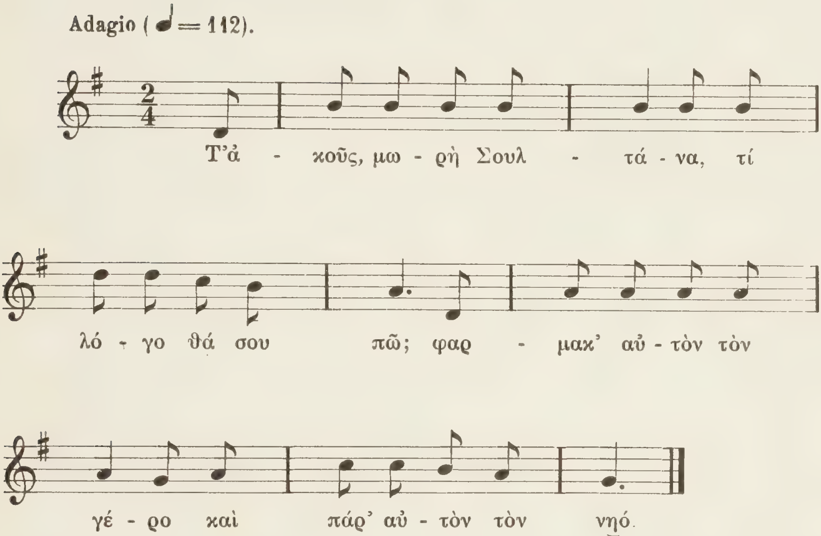
---

(1) *ἐρωτότροπα· λέξις τουρκική.*

188.—Τ'ΑΚΟΥΣ, ΜΩΡΗ ΣΟΥΛΤΑΝΑ;

(Ἄδεται ἐν *Σέρραις* εἰς διαφόρους διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις *Θεοδώρου Παπαϊορδανίδου*

Τἀκοῦς, μωρὴ Σουλτάνα, τί λόγο θά σου πῶ;
φαρμάκ, αὐτὸν τὸν γέρο καὶ πάρ' αὐτὸν τὸν νηό.

— *Πῶς νὰ τὸν φαρμακώσω τὸν γέρο τὸν καλό,*
'ποῦ μ' ἔδωσε φλωράκια τὰ χίλια ἑκατό;
Ταχυὰ πεθαίνει ὁ γέρος ἐγὼ θά τα χαρῶ
καὶ θὰ πάρω παλληκάρι δεκαοχτὼ χρονό.
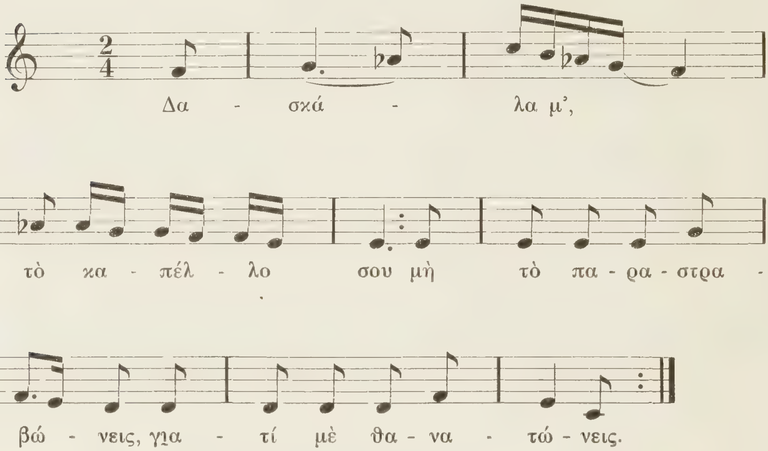
---

189 — ΔΑΣΚΑΛΑ Μ' ΤΟ ΚΑΠΕΛΛΟ ΣΟΥ

(Ἆσμα σκωπτικὸν ᾀδόμενον ἐν *Σέρραις*).

Ὑπαγόρευσις *Θεοδ. Παπαϊορδανίδου*.

Adagio (♩ = 112).

Δασκάλα μ', τὸ καπέλλο σου
μὴ τὸ παραστραβώνεις,
γιατὶ μὲ θανατώνεις. κτλ.

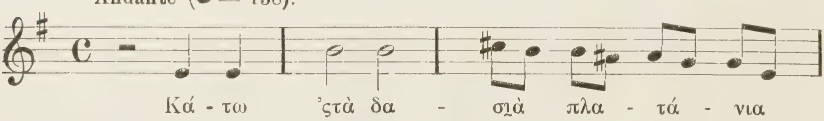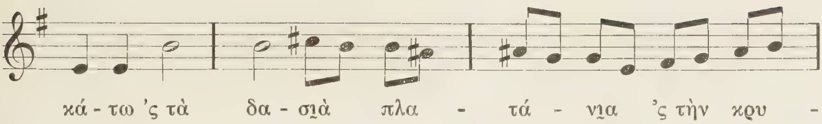
---

190. — ΚΑΤΩ 'Σ ΤΑ ΔΑΣΙΑ ΠΛΑΤΑΝΙΑ

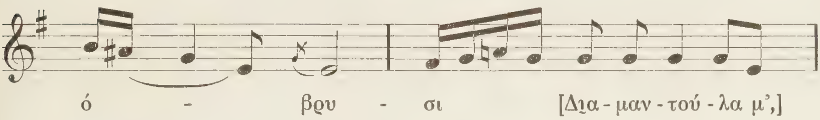
(Ἄδεται ἐν *Θεσσαλονίκῃ*, ἐν *Ξάνθῃ* τῆς Θράκης, καὶ ἔν τισι χωρίοις τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος).
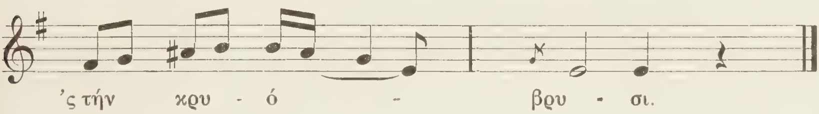
Ὑπαγόρευσις *Θεοχάρους Γκοκάκη*.

Andante (♩ = 138).

Κάτω 'ς τὰ δασι̯ὰ πλατάνι̯α 'ς τὴν κρυόβρυσι
'σκότωσαν δυὸ παλληκάρια καὶ μιὰ λιγερή
Τὰ ἤκουσε ἡ ἀρχοντοπούλα πάει νὰ σκοτωθῇ.
— Τί ἔχεις, κόρη μ', κι' εἶσαι μαύρη κι' εἶσαι μελανή;
Μὴν ὁ ἴσκιος σὲ 'πάτησε, μὴ 'ναι φάντασμα;
— Ὁ Γιαννάκης μὲ 'πάτησε τὸ τσιαρσι̯όπουλο.
Φέρετέ τον ἐδῶ τὸν νέο τὸ βελέτζινα
νὰ τὸν δείρω εἰς τὰ ποδάρι̯α μὲ βασιλικὸ
νὰ τὸν δείρω καὶ εἰς τὰ χέρια μὲ τραντάφυλλα,
νὰ τὸν δείρω καὶ εἰς τὰ χείλη μὲ τὸ φίλημα.

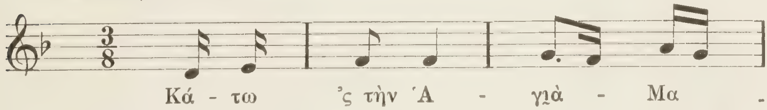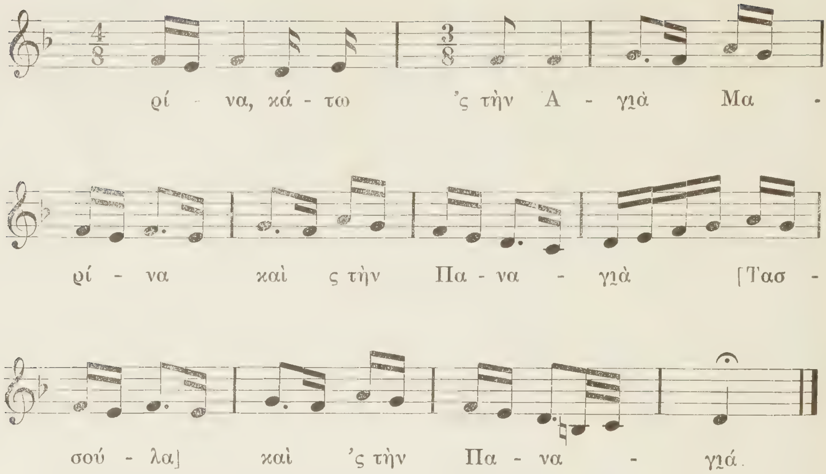
---

191. — ΚΑΤΩ 'Σ ΤΗΝ ΑΓΙΑ-ΜΑΡΙΝΑ

("Ἄδεται ἐν *Θεσσαλονίκῃ* καὶ τοῖς περιχώροις καὶ ἔν τισι χωρίοις τῆς Θρᾴκης καὶ Ἠπείρου κατὰ διαφόρους διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις *Ἑλένης Μιχαήλου.*

Andante (♪ = 132).
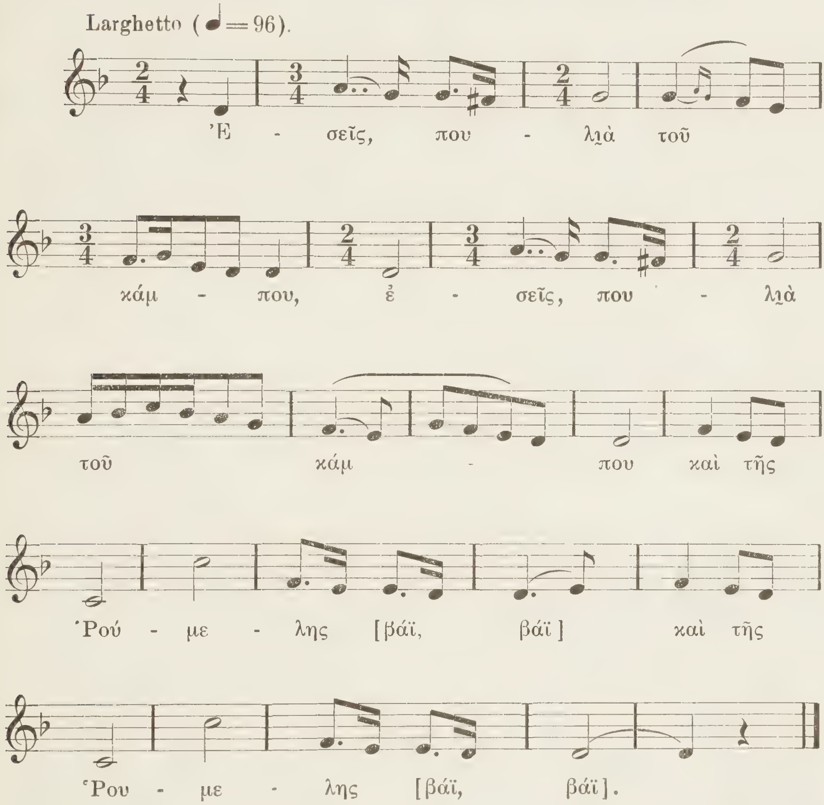

Κάτω στὴν Ἁγιὰ Μαρίνα καὶ ’ς τὴν Παναγιὰ
δώδεκα χρόνω κορίτσι πάει καλογρῃά·
μὲ σταυροὺς καὶ κομπολόγια πάει ’ς τὴν Ἐκκλησιά.
Οὔτε τὸν σταυρό της κάμει οὔτε προσκυνᾷ
μόν τὰ παλληκάρια βλέπει καὶ χαμογελᾷ,
καὶ ’ς τὸ σταυροδρόμι πάει καὶ κρασὶ πουλᾷ.
’Πέρασ’ ἕνας, ’πέρασ’ ἄλλος, πέρασα κ’ ἐγώ.
— Πόσα τὸ κρασί, Τασσούλα, πόσα τὰ πουλᾷς;
— Βρὲ ἀσῆκι, βρὲ λεβέντη, βρὲ καλὸ παιδί,
ἔλα πᾶμε ’ς τὸ κελλί μου,
πὤχω πέρδικες ’ψημέναις καὶ γλυκὸ κρασί·
πὤχω πάπλωμα ’στρωμένο καὶ χρυσὸ χαλί,
ποὖμαι κόρη καὶ κοιμοῦμαι μόν καὶ μοναχή.
Νὰ φιλήσῃς, ν’ ἀγκαλιάσῃς καλογρῃᾶς κορμί,
ποὖν’ ’ς τὰ ῥάσα τυλιγμένο σὰν χλωρὸ τυρί

192. — ΕΣΕΙΣ, ΠΟΥΛΙΑ ΤΟΥ ΚΑΜΠΟΥ

(Ἄδεται ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς Μακεδονίας κατὰ διαφόρους διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις *Λεωνίδα Παπαπαύλου.*

Ἐσεῖς, πουλια̯, τοῦ κάμπου καὶ τῆς Ῥούμελης,
αὐτοῦ 'ψηλά, ποὺ πᾶτε, χαμηλώσετε,
για̯ νὰ σᾶς δώσω γράμμα, γράμμα καὶ γραφή.
Ζητοῦν νὰ μὲ 'πανδρεύσουν 'ς τὴν Ἀνατολὴ
μοῦ δίδουν μια̯ γυναῖκα μάγισσας παιδί.
Ἐμάγευσε τὰ ἄστρα καὶ τὸν οὐρανό,
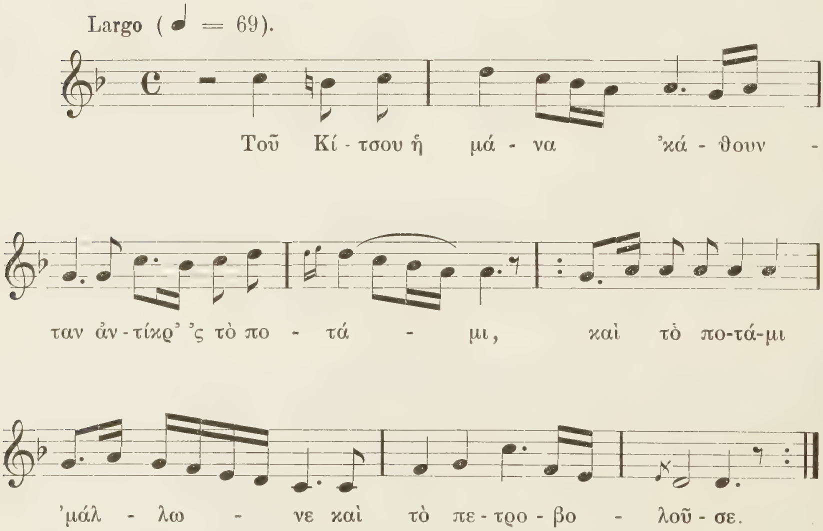
μαγεύει τὰ ποτάμια καὶ δὲν τρέχουνε,
μαγεύει τὰ καράβια καὶ δὲν ἀρμενοῦν·
μὲ ’μάγευσε καὶ ’μένα, δὲν ’μπορῶ νἄλθω.
Ὅταν κινήσω νἄλθω, χιόνια καὶ βροχή,
κι’ ὅταν γυρίζω ’πίσω, ἥλιος, ξαστεριά!

---

193. — ΤΟΥ ΚΙΤΣΟΥ Η ΜΑΝΑ

(Ἄδεται ἐν πολλοῖς χωρίοις τῆς Μακεδονίας κατὰ διαφόρους διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις *Λεωνίδα Παπαπαύλου.*

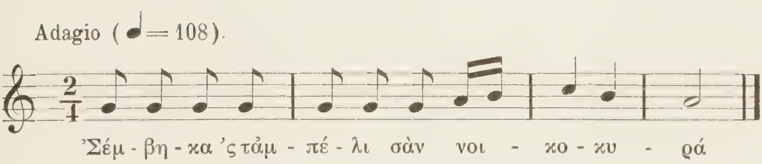
Τοῦ Κίτσου ἡ μάνα ’κάθουνταν ἀντίκρυ ’ς τὸ ποτάμι,
καὶ τὸ ποτάμι ’μάλλωνε καὶ τὸ πετροβολοῦσε.
— Ποτάμι, γιὰ λιγόστεψε, γιὰ κάμε λίγ’ ὀπίσω·
θέλ’ νὰ περάσω ἀντίπερα, πέρα ’ς τὰ κλεφτοχώρια,

π' ἔχουν οἱ κλέφταις σύνοδο, τὰ δώδεκα πρωτᾶτα.
'Σ τὸν δρόμον ὅπου 'πήγαινε, 'ς τὸν δρόμον ποὺ πηγαίνει,
βρίσκει τὸν Κίτσον ὀμπροσθὰ 'ς τὰ σίδερα δεμένον.
Χίλιοι τὸν 'πήγαιναν 'μπροσθὰ καὶ πεντακόσιοι 'πίσω·
κ' ἡ μάνα του τὸν ἔλεγε, κ' ἡ μάνα του τὸν λέγει·
—Κίτσο, ποῦ τἄχεις τ' ἄρματα, ποῦ τἄχεις τὰ τσαπράζα;
—Μάνα ζουρλή, μάνα λουλή, μάνα ξεμυαλισμένη!
Μάνα, δὲν κλαῖς τὰ νειᾶτά μου, δὲν κλαῖς τὴν λεβεντιά μου,
μόν' κλαῖς τἄρημα τ' ἄρματα, τὰ ἔρημα τσαπράζια;
—Κάλλια, Κίτσο, νὰ χάνουσαν, νἄχανες τὸ κεφάλι,
παρὰ νὰ χάσῃς τ' ἄρματα τὰ πατρικοδεμένα.

194. — 'ΣΕΜΒΗΚΑ 'Σ ΤΑΜΠΕΛΙ

("Ἄδεται ἐν *Ροδολείβει* τῆς Δράμας. — Χορὸς Συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Εὐαγγέλου.*
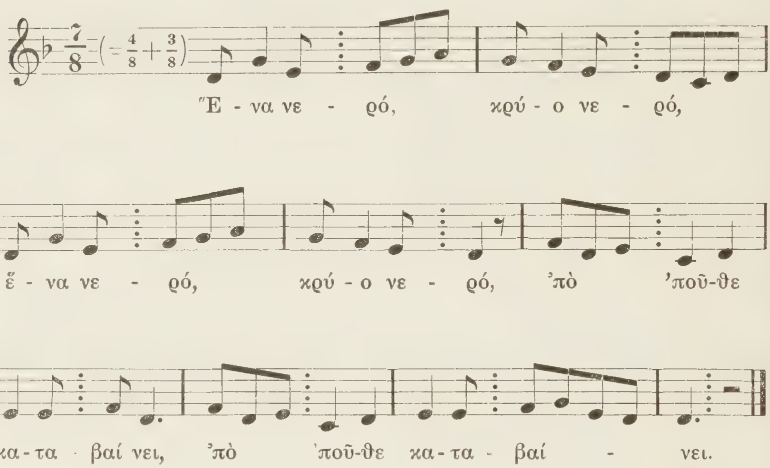

'Σέμβηκα 'ς τἀμπέλι σὰν νοικοκυρά.
Γιά κι' ὁ νοικοκύρης πὤρχεται κοντά.
Ἔλα, νοικοκύρη μ', νὰ τρυγήσωμε,
κόκκινα σταφύλια νὰ πατήσωμε,
δώδεκα βαρέλια νὰ γιωμίσωμε,
'ς τὴν Καβάλλα νὰ πωλήσωμε,
γρόσια καὶ φλωριὰ νὰ καζαντήσωμε.

195. — ΕΝΑ ΝΕΡΟ, ΚΡΥΟ ΝΕΡΟ

(Ἄδεται ἐν *Ροδολείβει* τῆς Δράμας πρὸς χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Εὐαγγέλου*.

Presto (♪ = 200).
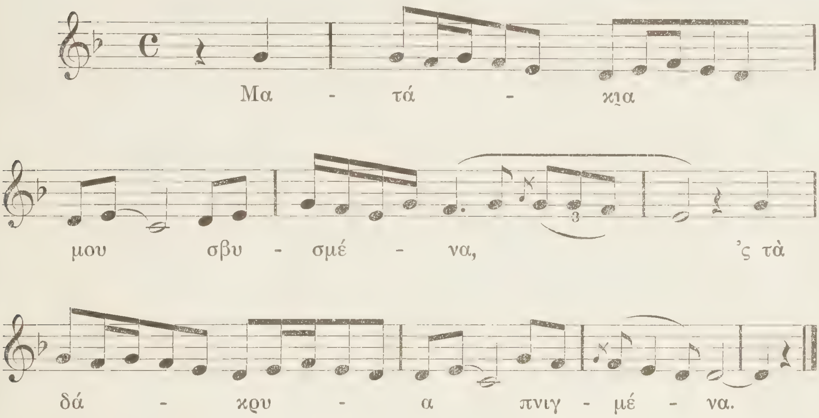

Ἕνα νερό, κρύο νερό, ’πὸ ποῦθε καταβαίνει,
ποτίζει δένδρα καὶ μηλιαίς, ἐληαὶς καὶ κυπαρίσσια,
ποτίζει καὶ ἕν ἁγιόκλημα ποῦ καὶ ἀρῃ’ σταφύλι,
κάμει σταφύλι ῥαζακὶ καὶ τὸ κρασὶ μελᾶτο·
ὅσαις μανίτσαις κι’ ἂν τὸ πιοῦν κἀμμιὰ παιδὶ δὲν κάμει.
Ἄς τὤπινε κ’ ἡ μάνα μου νὰ μὴ κάμ’ κ’ ἐμένα,
ποὺ μ’ ἔκαμε καὶ καίγομαι σὰν τὸ κερὶ ’ς τὸν Ἅγιο.

196.—ΜΑΤΑΚΙΑ ΜΟΥ ΣΒΥΣΜΕΝΑ

(Ἄδεται ἐν *Ῥοδολείβει* τῆς Δράμας, ὅταν ἡ νύμφη μεταβαίνῃ εἰς τοῦ γαμβροῦ).

Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Εὐαγγέλου.*

Larghetto (♩= 72).

Ματάκια μου σβυσμένα,
̓ς τὰ δάκρυα πνιγμένα,
τί σ᾽ ἔφταιξε τὸ στρῶμα
καὶ ̓πλάγιασες ̓ς τὸ χῶμα;

(ἀτελές).

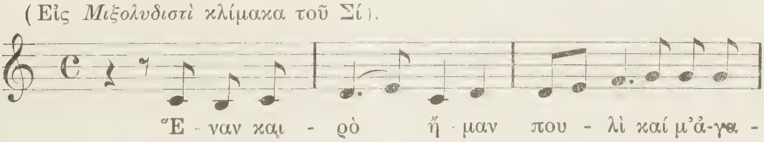
197.—ΕΝΑΝ ΚΑΙΡΟ ΗΜΑΝ ΠΟΥΛΙ

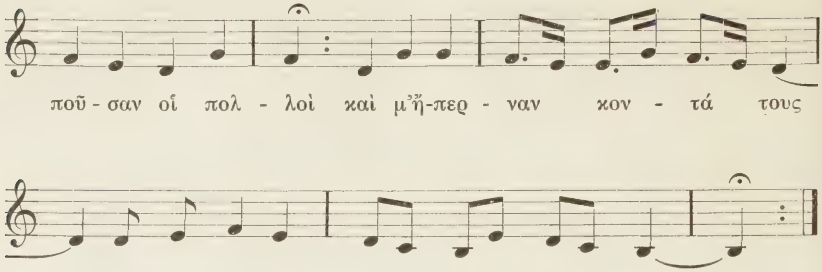
(Ἄδεται ἐν τῷ χωρίῳ *Βουλτζίστα* καὶ *Κιούπ-κιοϊ* τῆς Δράμας ἐν εὐθυμίαις).

Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Εὐαγγέλου.*

Larghetto (♩= 88).

(Εἰς *Μιξολυδιστὶ* κλίμακα τοῦ Σί).

1

Ἕναν καιρὸ ἤμαν πουλὶ
καί μ' ἀγαποῦσαν οἱ πολλοί,
καί μ' ἤπερναν κοντά τους
γ̮ιὰ νά μ' ἔχουν συντροφ̮ιά τους.

2
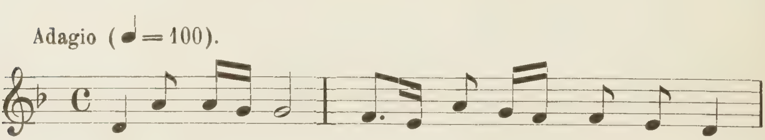
Σὲ περιβόλια, σὲ δενδρ̮ιὰ
μὲ τὴν καλή μου συντροφ̮ιά·
σὲ κάμπους σὲ μπαχτζέδες
σὲ ζέφκ̮ιας 'ς ἐγλεντζέδες.
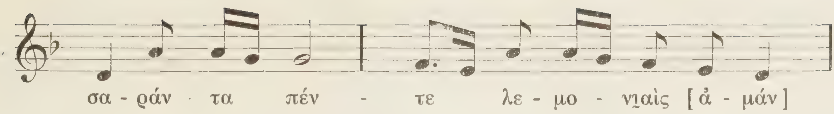
(ἀτελές).
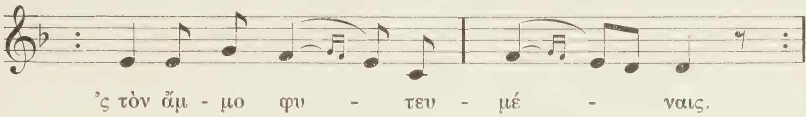
198.—ΣΑΡΑΝΤΑ ΠΕΝΤΕ ΛΕΜΟΝΙΑΙΣ

(Ἄδεται ἐν τῷ χωρίῳ *Βιτάτσιστα* τῆς Δράμας κατὰ διαφόρους διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις *Χρυσῆς Εὐαγγέλου.*

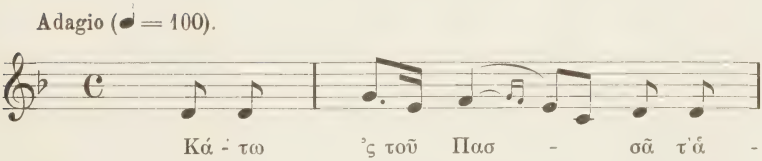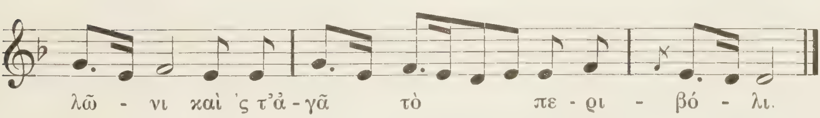

Σαράντα πέντε λεμονι̯αὶς 'ς τὸν ἄμμο φυτευμέναις,
'ς τὴν τρέχῃ τὸ νερὸ καὶ πάλι μαραμμέναις,
κάμουν τὰ φύλλα πράσινα καὶ τὰ λεμόνι̯α ἀσῆμι.
Ὅποιος τὰ κόψῃ κόβεται κ' ὅποιος τὰ φάγ' πεθαίνει.
Ἂς κόψω, κόρη μ', κι ἂς κοπῶ, ἂς φάγω κι' ἂς πεθαίνω.

199.—ΚΑΤΩ 'Σ ΤΟΥ ΠΑΣΣΑ Τ' ΑΛΩΝΙ

(Ἄδεται ἐν *Ροδολείβει* τῆς Δράμας. — Χορός).

Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Εὐαγγέλου.*

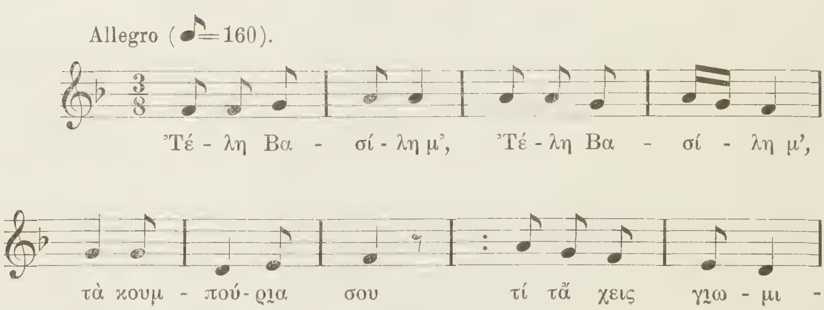
Κάτω 'ς τοῦ Πασσᾶ τ' ἁλῶνι
καὶ 'ς τ' ἀγᾶ τὸ περιβόλι
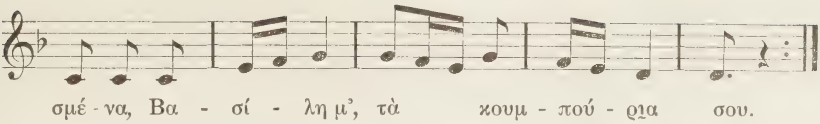
'θέριζε μι̯ὰ βουλγαρούδα
τοῦ παπᾶ θυγατηρούδα.
Πέρασε κ᾽ ἕνας λενβέντης
καὶ τῆς λέγει: Καλῶς κάμεις,
Καλῶς κάμεις, βουλγαρούδα.
— Καλῶς ὥρσες, μπρὲ λεβέντη.
— Μοναχὴ θερίζ᾽, βουλγάρα,
μοναχὴ δένς τὰ δημάτια;
Δέν με παίρνεις, βουλγαρούδα,
νά σοι δένω τὰ δημάτι̯α,
νά σοι δένω τὰ δημάτι̯α σ᾽,
νὰ φιλῶ τὰ μαῦρα μάτι̯α σ᾽;
Δέν σε παίρνω, μπρὲ λεβέντη,
νά μοι δένῃς τὰ δημάτια,
νά μοι δένῃς τὰ δημάτι̯α μ᾽,
νὰ φιλῇς τὰ μαῦρα μάτι̯α μ᾽.
Ἔχω μάνα, μὲ μαλόνει
καὶ ἀδελφόν, πού με σκοτόνει.

200.—'ΤΕΛΗ ΒΑΣΙΛΗ Μ'

(Ἄδεται ἐν *Ῥοδολείβει* τῆς Δράμας πρὸς χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Εὐαγγέλου.*

'Τέλη (¹) Βασίλη μ' τὰ κουμπούρια σου,
τί τἄχεις γ̮ιωμισμένα;
— Αϊ! λέει, τὤνα τὤχω μάλαμμα
καὶ τἄλλο, λέει, ἀσῆμι.
Βασίλης μας πάει 'ς τὰ πρόβατα.
— Βασίλη μ', ποὖν' τὰ πρόβατα;
— [Αϊρ] Τὰ πρόβατα 'ναι 'ς τὸ λ̮ιαϊλ̮ιὰ (²)
καὶ νοῦς μ' 'ς τὴν ἀγάπη μ'.
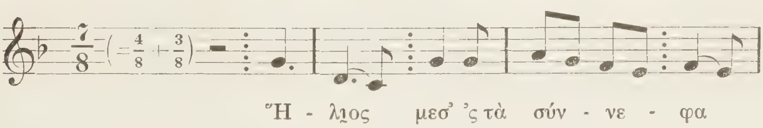

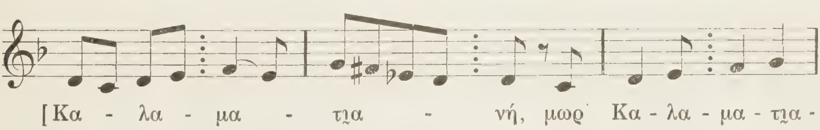
201. — ΗΛΙΟΣ ΜΕΣ' 'Σ ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ

("Ἄδεται ἐν *Ροδολείβει* τῆς Δράμας πρὸς χορόν).
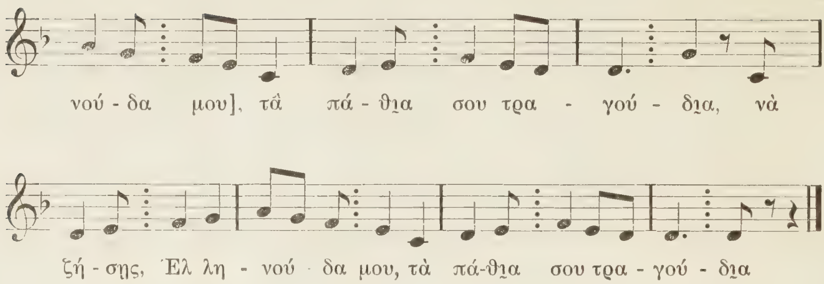
Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Εὐαγγέλου.*

Presto (♪ = 200).

(¹) *'Αριστοτέλη.*
(²) *μάνδρα ἐξοχική.*

1

Ἥλιος μέσ' 'ς τὰ σύννεφα
[Καλαματιανή, μώρ' Καλαματιανούδα μου]
τὰ πάθια σου τραγούδια·
νὰ ζήσης, Ἑλληνούδα μου
τὰ πάθια σου τραγούδια.

2
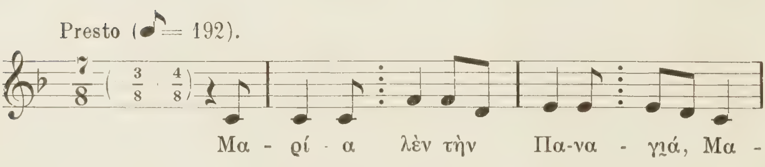
Ἥλιος μέσ' ς τὰ σύννεφα
[Καλαματιανή, μωρ' Καλαματιανούδα μου]
γυρίζει 'σὰν ἁλῶνι·
νὰ ζήσης, Ἑλληνούδα μου,
τὰ πάθια σου τραγούδια.

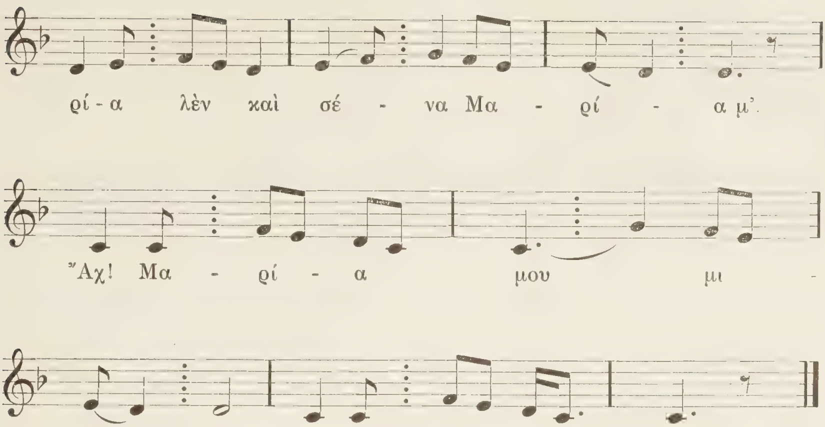
---

202. — ΜΑΡΙΑ ΛΕΝ ΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

(Ἄδεται ἐν *Ροδολείβει* τῆς Δράμας πρὸς χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Εὐαγγέλου*

1

Μαρία λὲν τὴν Παναγιά,
Μαρία λὲν καὶ σένα,
Μαρία μ', ἄχ! Μαρία μου,
μικρὴ καὶ χαϊδεμμένη μου.

2

Μαρία μου μὲ τὴς ἐληαίς,
τί εἶν' τὰ λόγια ποὺ μὲ λές;
Μαρία μ', ἄχ! Μαρία μου,
μικρὴ καὶ χαϊδεμμένη μου.

3

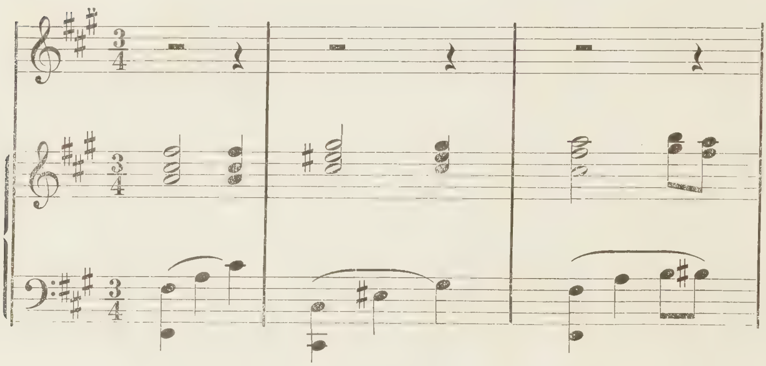
Μαρία μὲ τὰ κίτρινα,
ποιὸν ἀγαπᾶς καλλίτερα;
Μαρία μ', ἄχ! Μαρία μου,
μικρὴ καὶ χαϊδεμμένη μου.
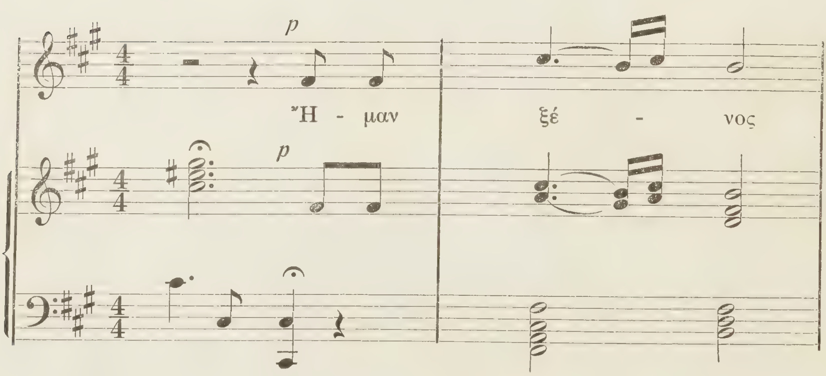
203. — ΗΜΑΝ ΞΕΝΟΣ Κ' ΗΡΘΑ ΤΩΡΑ
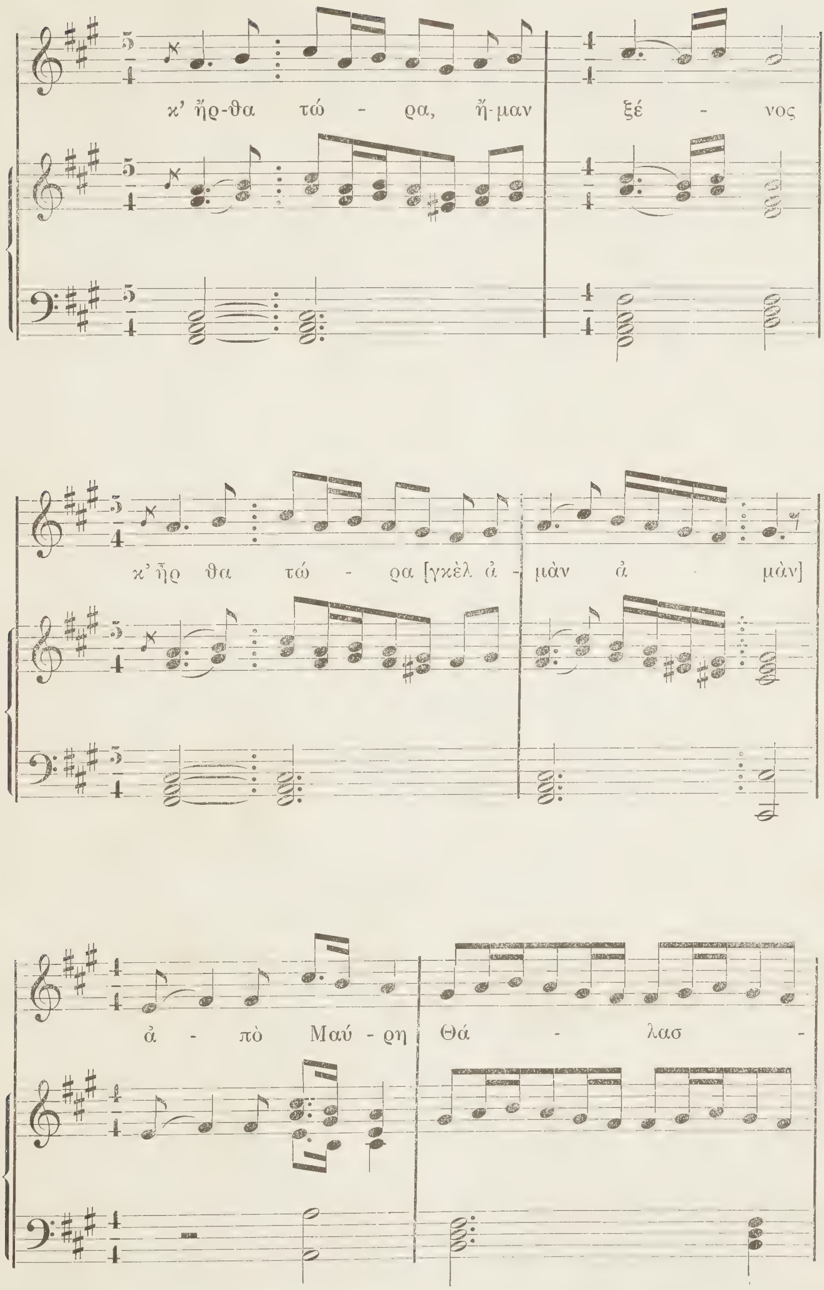
(ᾎδεται ἐν *Ῥοδολείβει* τῆς Δράμας ἐν οἰκιακαῖς ἐργασίας τῶν γυναικῶν)
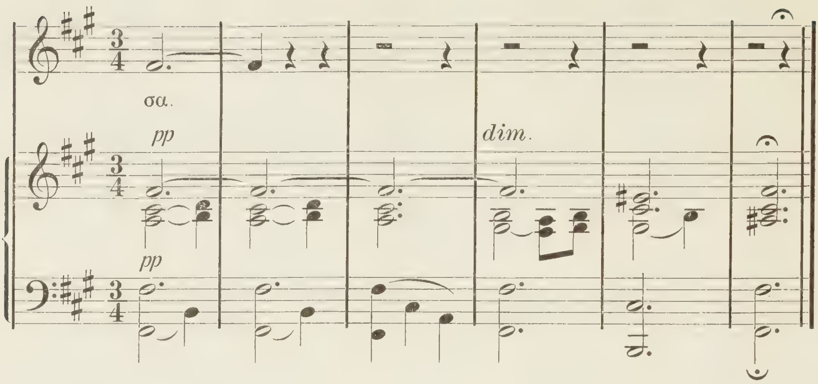
Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Εὐαγγέλου*

Larghetto (♩ = 92). Ἁρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου.*

κ' ἦρ-θα τώ - ρα, ἤ-μαν ξέ - νος
κ' ἦρ θα τώ - ρα [γκὲλ ἀ - μὰν ἀ - μὰν]
ἀ - πὸ Μαύ - ρη Θά - λασ -

Ἤμαν ξένος κ᾽ ἦρθα τώρα
ἀπὸ Μαύρη θάλασσα,
Κἂν κανέν᾽ ᾽δικό μ᾽ δὲν ἔχω
γι̰ὰ νὰ μένω μιὰ βραδι̰ά.
Βγῆκε μι̰ὰ Γιαννιώτισσα,
ἔλα, ξένε μ᾽, μι̰ὰ βραδι̰ὰ
ἔχω ῥοῦχα νά σ᾽ ἀλλάξω
στρῶμα γιὰ νὰ κοιμηθῇς.
Ἔχω καὶ τὰ καρυοφύλλι̰α,
ποὺ κονεύουν τὰ πουλιά.
Ἔχω πέρδικες ᾽ψημέναις.

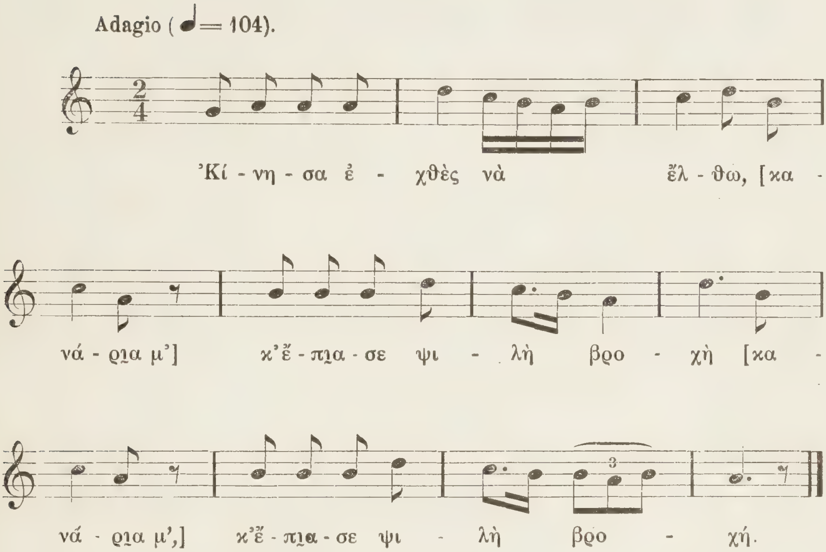
. . . .

Ἔχω καὶ χρυσαῖς ἀγκάλαις
γι̰ὰ νὰ γλυκοκοιμηθῇς.

204. — ΚΙΝΗΣΑ ΕΧΘΕΣ ΝΑ ΕΛΘΩ

(Ἄδεται ἐν *Κοτσακίῳ* τῆς ἐπαρχίας Δράμας. — Χορὸς Συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Χρυσῆς Στεργίου Ἰωάννου.*

—Ἐκίνησα ἐχθὲς νὰ ἔλθω
κ᾽ ἔπιασε ψιλὴ βροχή.
—Ἂς ἤρχουσαν κι̯᾽ ἂς ᾽βρέχουσαν
κι̯᾽ ἂς ᾽γένουσαν μούσκεμμα·
εἶχα ῥοῦχα ν᾽ σ᾽ ἀλλάξω
στρῶμα γι̯ὰ νὰ κοιμηθῇς·
εἶχα καὶ χρυσαὶς ἀγκάλαις
γι̯ὰ νὰ γλυκοκοιμηθῇς.

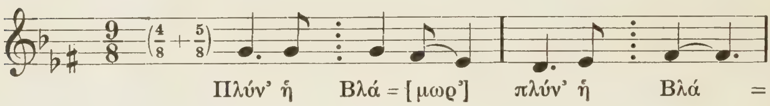

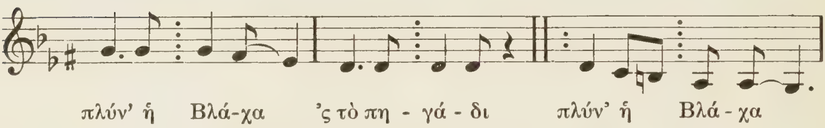
205. — ΠΛΥΝ' Η ΒΛΑΧΑ 'Σ ΤΟ ΠΗΓΑΔΙ
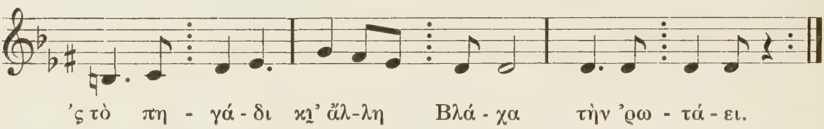
(Ἅδεται ἐν *Σεμάλτῳ* τοῦ Ῥοδολείβους τῆς ἐπαρχίας Δράμας. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Ἀριστείδου Στράτου.*

Presto (♪ = 192).

Πλύν' ἡ Βλάχα 'ς τὸ πηγάδι
κι̯' ἄλλη Βλάχα τὴν 'ρωτάει·
— *Τί 'σαι, Βλάχα μ', πικραμένη*
καὶ πολὺ φαρμακωμένη;

(ἀτελές).
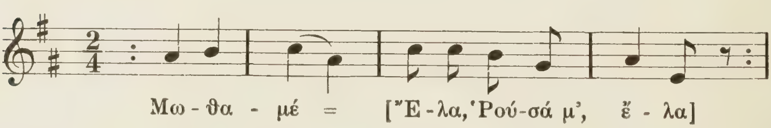

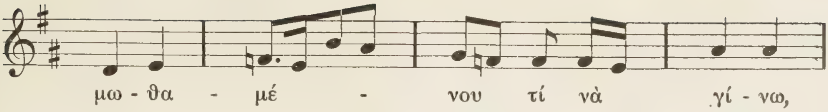
206. — ΜΩΘΑΜΕΝΟΥ ΤΙ ΝΑ ΓΙΝΩ

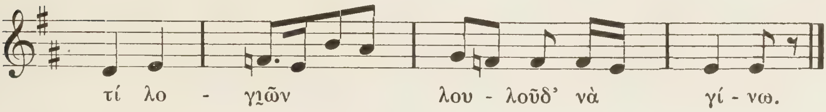
(Ἅδεται ἐν *Ῥοδολείβει, Προβίστᾳ* καὶ *Ἀντζίστᾳ* τῆς Δράμας. — Χορὸς συρτός)

Ὑπαγόρευσις *Ἀσπασίας Βασιάδου.*

Adagio (♩ = 120).

Μωθαμένου (1) *τί νὰ γίνω,*
τί λογιῶν λουλοῦδ' νὰ γίνω;
Ποῦ νὰ πάγω νὰ φυτρώσω
'ς τὸ βουνὸ βουνὸ ντριφύλλι·
τὸ τσουλοῦφ' σ' καρυομφύλλι
τί λογι̯ῶν λουλοῦδ' ν' ἀνοίξω
τί λογι̯ῶν λουλοῦδ' ν' ἀνοίξω
ἢ ζουμποῦλι ἢ ζαμπάκι.

(*ἡμιτελές*).

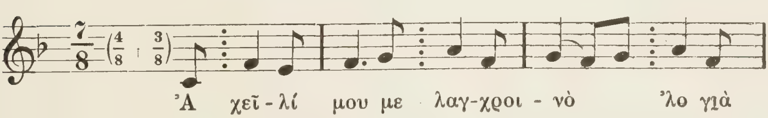
---

207. — ΑΧΕΙΛΙ ΜΟΥ ΜΕΛΑΓΧΡΟΙΝΟ

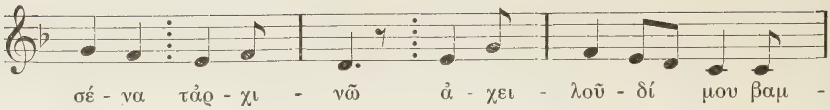
(Ἄδεται ἐν *Λακκοβικείοις* τοῦ Ῥοδολείβους τῆς ἐπαρχίας Δράμας).
Ἆσμα χορευτικόν.

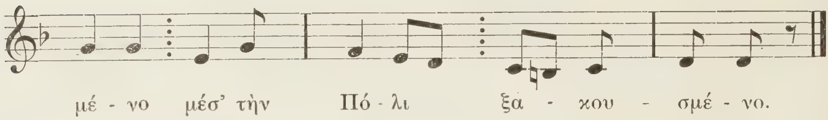
Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Εὐαγγέλου.*

Presto (♪ = 200).

(1) *Μωθαμένου = θαυμάζω.*

Ἀχεῖλί μου μελαγχροινὸ
'λο γι̯ὰ σένα τἀρχινῶ
ἀχειλοῦδί μου βαμμένο
μέσ' τὴν Πόλι ξακουσμένο

(ἀτελές).

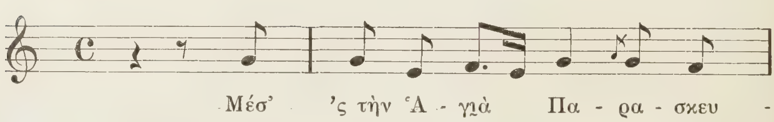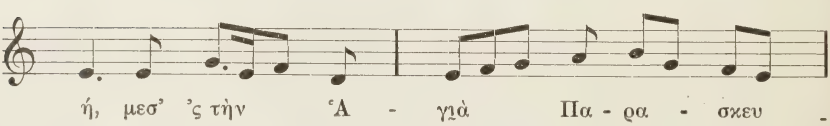
---

208. — ΜΕΣ' 'Σ ΤΗΝ ΑΓΙ̯Α ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

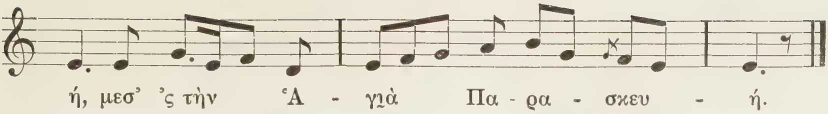
("Ἄδεται ἐν *Ῥοδολείβει* εἰς φιλικὰς διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις *Ἄννης Εὐαγγέλου.*

Larghetto (♩ = 96).

Μεσ' 'ς τὴν 'Αγ̱ιὰ Παρασκευὴ
γαλάζιος πετεινὸς λαλεῖ
Μὰ δὲν λαλοῦσε σὰν πουλὶ
μόνον λαλοῦσε κ' ἔλεγε·
Μὴ σᾶς γελάσουν τὰ φλουρ̱ιὰ
καὶ σᾶς φιλήσ' ὁ γέροντας!
Τοῦ γέροντα τὸ φίλημα
μυρίζει κολοκύθημα,
τοῦ ν̱ιούτσικου τὸ φίλημα
μόσχος καὶ καρυοφύλλημα.

Δ´

ΔΗΜΩΔΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΙΣΜΑΤΑ

ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Δ′

ΔΗΜΩΔΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΙΣΜΑΤΑ

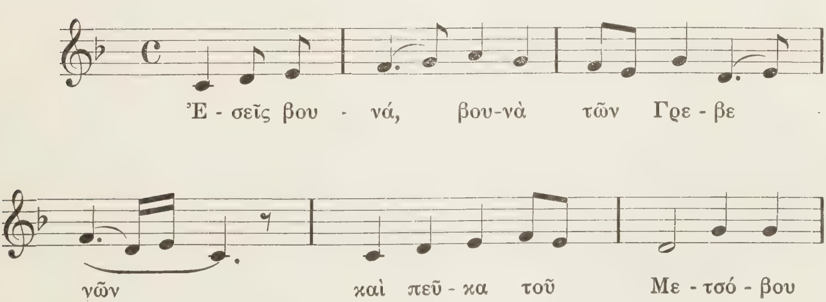
ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

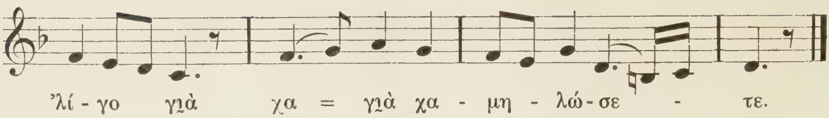
209. — ΕΣΕΙΣ ΒΟΥΝΑ ΤΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

(Ἄδεται ἐν *Ἰωαννίνοις* καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου εἰς φιλικὰς συναναστροφάς).

Ὑπαγόρευσις *Θεοδώρου Κουντουρᾶ*.

Adagio (♩ = 108).

Ἐσεῖς βουνὰ τῶν Γρεβενῶν καὶ πεῦκα τοῦ Μετσόβου
ʼλίγο γ̮ιὰ χαμηλώσετε μ̮ιᾶς τουφεκούλας τόπο,
γ̮ιὰ νὰ φανοῦν τὰ Γρεβενὰ κ̮ιʼ αὐτὸ τὸ Μέγα Σπήλαιο.
Πῶς πολεμοῦν, Ζάκα μʼ, οἱ Ἕλληνες μὲ τὸ Ρεδὶφ-ἀσκέρι (¹).
Πέφτουν τὰ βόλ̮ια σὰν βροχή, τουφέκια ʼσὰν χαλάζι
κ̮ιʼ αὐτὰ τὰ λιανοτούφεκα σὰν ἄμμο τῆς θαλάσσης. κτλ.
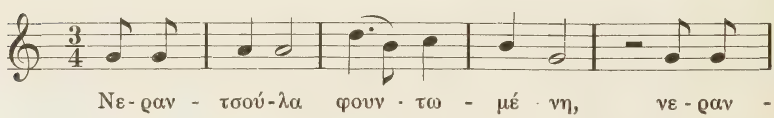

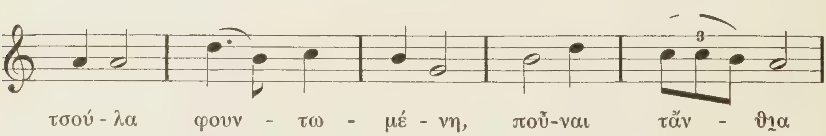
210. — Η ΝΕΡΑΝΤΖΟΥΛΑ
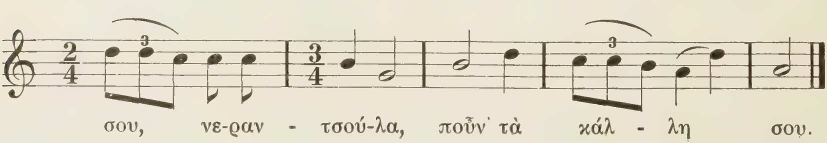
(Ἄ̮δεται ἐν *Ἰωαννίνοις* καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου εἰς οἰκογενειακὰς διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις τῆς Κυρίας *Β. Α.*

Larghetto (♩= 84).

(¹) *ἐφεδρικὸν στρατόν.*

1. Νεραντζούλα φουντωμένη,
ποὖναι τἄνθ̯ια σου, νεραντζούλα,
ποὖν' τὰ κάλλη σου;

2. Ποὖν' ἡ πρώτη ἐμμορφ̯ιά σου
ποὖν' τὰ κάλλη σου, νεραντζούλα,
ποὖν' τὰ κάλλη σου;

3. —'Φύσησε βορηᾶς κ̯ι' ἀγέρας
καὶ μοῦ τἄρριψε, νεραντζούλα,
καὶ μοῦ τἄρριψε.

4. — Σὲ περικαλῶ, βορηᾶ μου,
φύσα ταπεινά, νεραντζούλα μ',
φύσα ταπεινά.

5. Νἄρχωνται τὰ παλληκάρ̯ια
τὰ Ζακυνθιανά, νεραντζούλα μ',
τὰ Ζακυνθιανά.

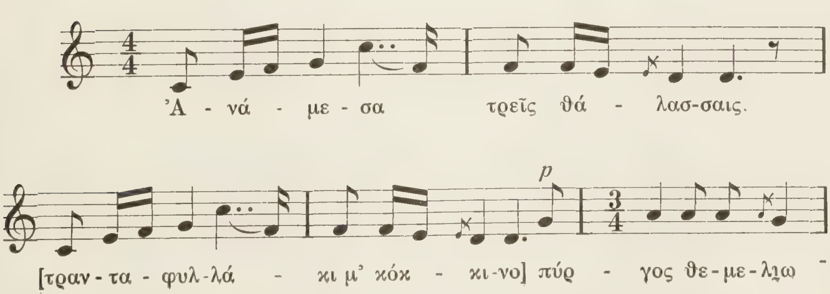

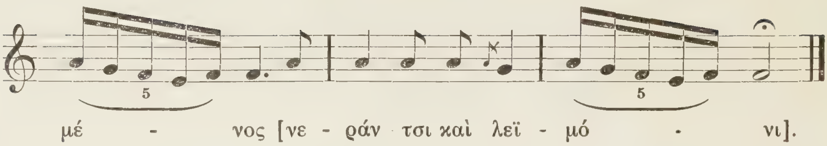
211. — ΑΝΑΜΕΣΑ ΤΡΕΙΣ ΘΑΛΑΣΣΑΙΣ

("Ἀδεται ἐν Ζαγορίῳ πρὸς χορόν).

Ὑπαγόρευσις Ἀναστασίου Τάγη.

Larghetto (♩= 90).

1. *Ἀνάμεσα τρεῖς θάλασσαις [τρι̯ανταφυλλάκι μ' κόκκινο],*
πύργος θεμελιωμένος [νεράντσι καὶ λεϊμόνι].

---

2. *Κ' ἐπάνω κόρη 'κάθονταν [τρι̯ανταφυλλάκι μ' κόκκινο],*
καὶ τὰ φλουρι̯ὰ ἁρμαθιάζει [νεράντσι καὶ λεϊμόνι].

---

3. *Ἁρμάθειαζε ξαρμάθειαζε [τρι̯ανταφυλλάκι μ' κόκκινο],*
ἐννηὰ ἁρμαθούλαις βάνει [νεράντσι καὶ λεϊμόνι].

---

4. *Ταὶς πέντε βάνει 'ς τὸν λαιμὸ καὶ ταὶς τέσσαρες 'ς τὸ χέρι*
χειμῶν' καὶ καλοκαῖρι [νεράντσι καὶ λεϊμόνι].

---

5. *Καὶ μὲ τὸν Ἥλι̯ο μάλωνε [τρι̯ανταφυλλάκι μ' κόκκινο],*
καὶ μὲ τὸν Ἥλι̯ο 'μαλώνει [νεράντσι καὶ λεϊμόνι].

---

6. *Γι̯ὰ ἔβγα, Ἥλι̯ε μ', γι̯ὰ νὰ 'βγῶ [τρι̯ανταφυλλάκι μ' κόκκινο],*
γι̯ὰ λάμψε, γι̯ὰ νὰ λάμψω [νεράντσι καὶ λεϊμόνι].

---

7. *Καὶ σὺ ἂν λάμψῃς, Ἥλι̯ε μου [τρι̯ανταφυλλάκι μ' κόκκινο],*
μαραίνεις τὰ χορτάρια [νεράντσι καὶ λεϊμόνι].

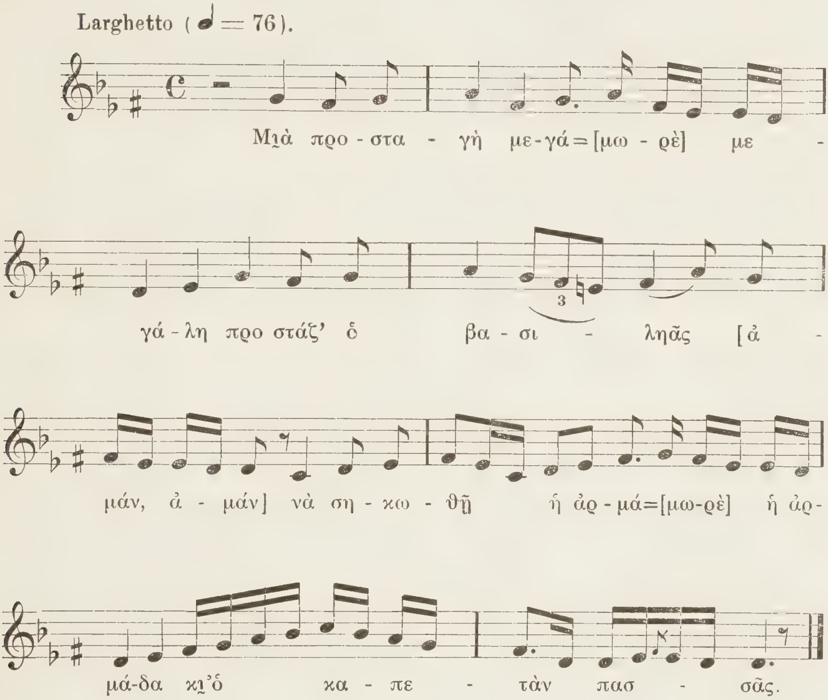
8. *Κ' ἐγὼ ἂν λάμψω, Ἥλι̯ε μου [τριανταφυλλάκι μ' κόκκινο],*
μαραίνω παλληκάρια [νεράντσι καὶ λεϊμόνι].

---

212. — ΜΙΑ ΠΡΟΣΤΑΓΗ ΜΕΓΑΛΗ

(Ἄδεται ἐν *Ζαγορίῳ* καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου ὡς καὶ ἐν Μακεδονίᾳ πρὸς συρτόν).

Ὑπαγόρευσις *Ν. Καναβοπούλου.*

Μι̯ὰ προσταγὴ μεγάλη προστάζ' ὁ βασιληᾶς,
νὰ σηκωθῇ ἡ ἁρμάδα κι̯' ὁ καπετὰν πασσᾶς.
Ἁρμάδα ἐκατέβη, 'ς τὸ Ἀνάπλιν ἄραξε
κι̯' αὐτὸς ἀπ' τὰ ντερβένι̯α μ' ἀσκέρι διάβηκε·
πιάνει καὶ χαρτι̯ὰ στέλνει, χαρτι̯ὰ καὶ προβοδᾷ·
— *Ἐσένα, Μοῦρτο Χάμζα, 'ς ἐσᾶς Ἀρβανιτι̯ά,*
γλήγορα νὰ σκωθῆτ' αὐτοῦϑ' ἀπ' τὸ Μωρηᾶ.
— *Ἐγὼ χαρτι̯ά 'χω χίλι̯α καμμένα 'ς τὴν φωτι̯ὰ*

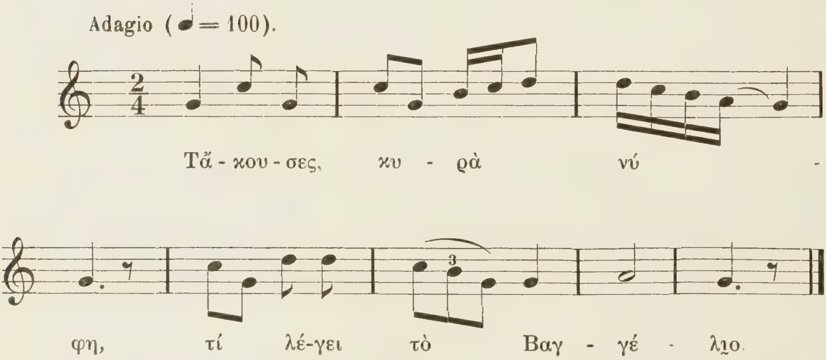
καὶ σένανε σὲ γράφω 'ς τὴν κάτω τὴν μεριά.
— *Σώπα σώπα, μπρὲ Μοῦρτο καὶ μὴ παραμιλᾷς,*
γιατ' ἔχεις λίγ' ἀσκέρι καὶ τὸ μετανογᾷς.
— *Μπεκιάρικα ντουφέκια χιλιάδες ἕξ, ὀχτὼ*
καὶ σεῖς οἱ καλιοντζῆδες χιλιάδες ἑκατό.
Τὸ ἀλλὰχ ἀλλὰχ κράζουν, τραβοῦνε τὰ σπαθιά,
βάνουν 'μπροστὰ τοὺς Τούρκους σὰν 'λάφια, σὰν τραγιά.

---

213. — Τ'ΑΚΟΥΣΕΣ, ΚΥΡΑ ΝΥΦΗ;

(Ἄδεται ἐν *Δοβρᾷ* τοῦ Ζαγορίου ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ὅταν ἡ νύμφη μετὰ τὴν ἐν τῷ ναῷ στέψιν ὁδηγεῖται εἰς τοῦ γαμβροῦ.)

Ὑπαγόρευσις *Θεοχάρους Γκοκάκη.*

Τἄκουσες, κυρὰ νύφη, τί λέγει τὸ Βαγγέλιο,
τί λέγει τὸ Βαγγέλιο τί μοιρολογάει τὸ γράμμα;
Τίμα τὸν πεθερό σου, τίμα τὴν πεθερά σου,
γιὰ νὰ εἶσαι τιμημένη εἰς τὸν κόσμον ζηλεμένη.
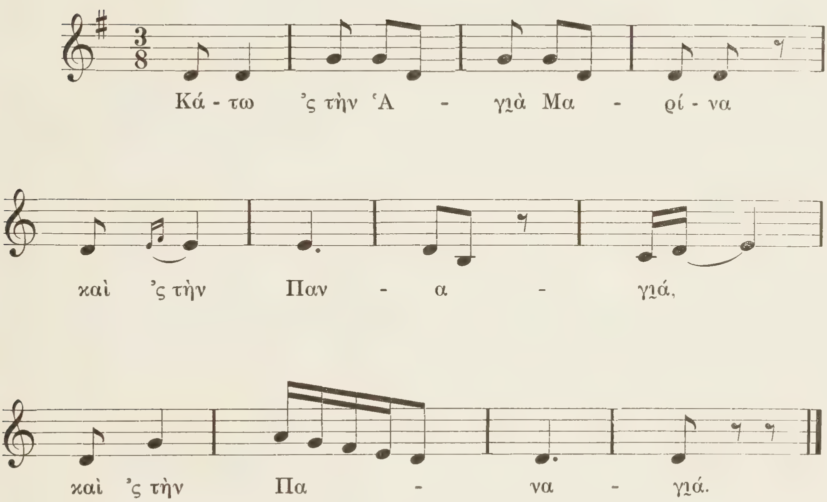
---

214. — ΚΑΤΩ 'Σ ΤΗΝ ΑΓΙ͜Α ΜΑΡΙΝΑ

(Ἄδεται ἐν *Δοβρᾷ* καὶ ἄλλοις χωρίοις τοῦ Ζαγορίου. — Χορὸς συρτός)

Ὑπαγόρευσις *Θεοχάρους Γκοκάκη.*

Allegro (♪=168).
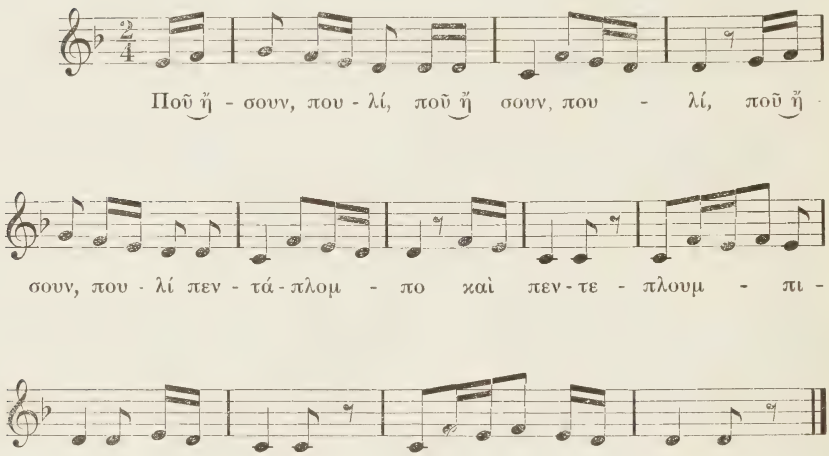

Κάτω 'ς τὴν 'Αγ̰ιὰ Μαρίνα καὶ 'ς τὴν Παναγ̰ιὰ
δώδεκα χρόνων κορίτσι 'γείνε καλογρηά.
Μὲ σταυρὸ καὶ κομπολόγι πάει 'ς τὴν ἐκκλησ̰ιά.
Μήτε τὸ σταυρό της κάμει μήτε προσκυνᾷ
μόν' τὰ παλληκάρια βλέπει καὶ χαμογελᾷ.

215.— ΠΟΥ ΗΣΟΥΝ ΠΟΥΛΙ ΠΕΝΤΑΠΛΟΜΠΟ

(Ἄδεται ἐν *Δοβρᾷ* τοῦ Ζαγορίου. — Χορὸς συρτὸς γυναικεῖος).

Ὑπαγόρευσις *Θεοχάρους Γκοκάκη.*

Larghetto (♩= 96).

— Ποῦ ἤσουν, πουλὶ πεντάπλομπο
καὶ πεντεπλουμπισμένο,
κορμὶ ζωγραφισμένο ;
— Ἤμουν ʼς τοὺς κάμπους πῶβοσκα
καὶ σένα συλλογ̱ιούμουν
καὶ ἀνέβηκα ʼς τὴν πεπερ̱ιὰ
νὰ μάσω (¹) τὸ πιπέρι;
— Ποῦ ἤσουν, χρυσό μου ταῖρι ;
— Ἀγλύστρησα ξαγλύστρησα
ξαγλύστρησα ἀπὸ τὴν πεπερ̱ιὰ

(¹) *μαζεύσω*

καὶ 'πέσα 'ς τὰ σινδόνι̰α
εἰς τοὺς πάγους καὶ 'ς τὰ χι̰όνι̰α
κι̰' ηὗρα κορμὶ γι̰ὰ ἀγκάλι̰ασμα
καὶ μέσα γι̰ὰ κεμέρι. (1)
— *Ποῦ ἤσουν, χρυσό μου 'ταῖρι;*
— *Ηὗρα καὶ πέντε δάκτυλα*
καὶ πέντε δακτυλίδι̰α
δυὸ 'μμάτι̰α καὶ δυὸ 'φρύδι̰α.
Κάλλι̰α ἔλαμπον τὰ δάκτυλα
ἀπὸ τὰ δακτυλίδια
δυὸ 'μμάτια καὶ δυὸ 'φρύδι̰α.

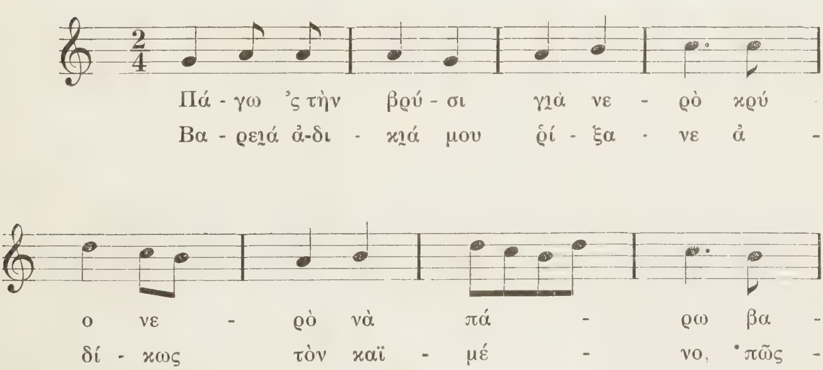
---

216. — ΠΑΓΩ 'Σ ΤΗΝ ΒΡΥΣΙ ΓΙ͜Α ΝΕΡΟ
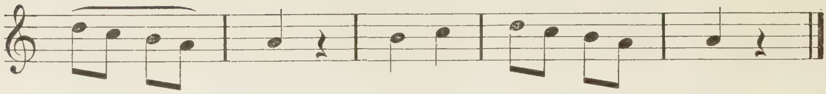
("Ἄδεται ἐν *Δοβρᾷ* καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις τοῦ Ζαγορίου κατὰ τὰς φιλικὰς διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις *Θεοχάρους Γκοκάκη*.

Adagio (♩= 116).

(1) *χρηματοφύλαξ ζώνη· λέξις τουρκική.*

ρειὰ ἀ - δι - κιά μου ῥί - ξα - νε.
'φί - λη - σα μιὰ κο - πη - λιά.

Πάγω 'ς τὴν βρύσι γιὰ νερὸ κρύο νερὸ νὰ πάρω
βαρειὰ ἀδικιὰ μοῦ ῥίξανε ἀδίκως τὸν καϊμένο·
πῶς 'φίλησα μιὰ κοπηλιὰ δέκα χρόνων κορίτσι·
'ς τὴν φυλακὴ μὲ 'βάλανε γιὰ μιὰ τριάντα μία.
Μιὰ 'μέρα 'χάσαν τὰ κλειδιὰ ἀπ' τῆς φυλακῆς τὴν πόρτα
πορτοκαλάκια ἔφαγα καὶ ἀκόμη δὲν ἐβγῆκα.
Μιὰ Κυργιακὴ καὶ μιὰ γιορτὴ μιὰ Πασκαλιὰ μεγάλη
μὲ 'πῆρε τὸ παράπονο καὶ τὸ βαρὺ-γκιτέρη (1)
καὶ ἄρχισα νὰ τραγουδῶ καὶ νὰ παραπονοῦμαι.
Βασιλοπούλα τἄκουσε προστάζει καὶ μὲ βγάζουν.
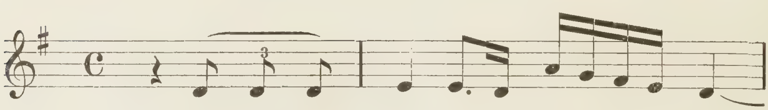
---

217. — ΤΙ ΝΑ ΣΟΥ ΚΑΜΩ, ΡΗΝΑ ΜΟΥ;

(Ἄδεται ἐν *Δοβρᾷ* καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις τοῦ Ζαγορίου εἰς φιλικὰς διασκεδάσεις).
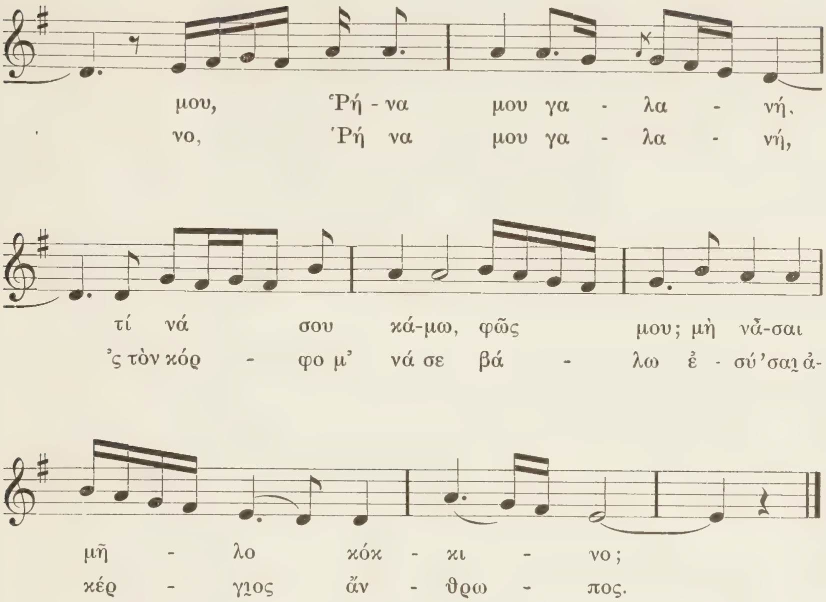
Ὑπαγόρευσις *Θεοχάρους Γκοκάκη.*

Larghetto (♩ = 88).

Τί νά σου κά - μω, Ῥή - να
Μὴ νἆ - σαι μῆ - λο κόκ - κι -

(1) *βαθὺς ἀναστεναγμός.*

Τί νά σου κάμω, Ῥήνα (1) *μου γαλανή,*
τί νά σου κάμω, φῶς μου;
μὴ νἆσαι μῆλο κόκκινο
'ς τὸν κόρφο μ' νά σε βάλω;
'Εσύ 'σαι ἀκέργ̯ιος (2) *ἄνθρωπος*
καὶ ὁ κόρφος δέν σε πέρνει
γ̯ιὰ νά σε βγάλω 'ς τὸ βουνὸ
φοβοῦμαι ἀπὸ τοὺς κλέφτες,
γ̯ιὰ νὰ σ' ἀφήσω σπίτι μου
φοβοῦμαι τοὺς γειτόνους.
Θέλ' νὰ σὲ 'πάγω σὲ χρυσκὸ (3)
νά σε ξυλαγαρίσω (4)

(1) *Εἰρήνη.*
(2) *ἀκέραιος.*
(3) *χρυσοχόον.*
(4) *ξυλαγαρίζω = χωρίζω τὸν χρυσὸν ἀπὸ τὸν ἄργυρον.*

νὰ βγάλω κούπα καὶ σταυρὸ
σταυρὸ καὶ καλαμάρι·
τὸ καλαμάρι νὰ φορῶ
τὴν κούπα γι̯ὰ νὰ πίνω
καὶ τὸν σταυρὸ νὰ προσκυνῶ
κάθε πρωῒ καὶ βράδυ.
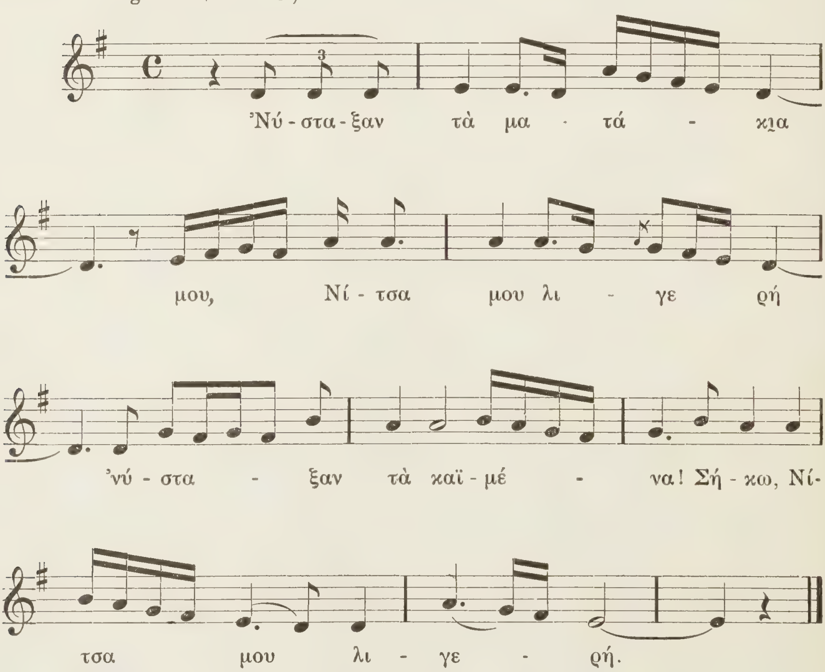
---

218. — ᾿ΝΥΣΤΑΞΑΝ ΤΑ ΜΑΤΑΚΙ̯Α ΜΟΥ

(Ἄ̯δεται ἐν *Δοβρᾷ* καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις τοῦ Ζαγορίου, ὅταν οἱ ἄνδρες ἀποδημοῦσιν ἐκ τῆς πατρίδος των. — Μέλος ἐπιτραπέζιον)

Ὑπαγόρευσις *Θεοχάρους Γκοκάκη.*

Larghetto (♩= 88).
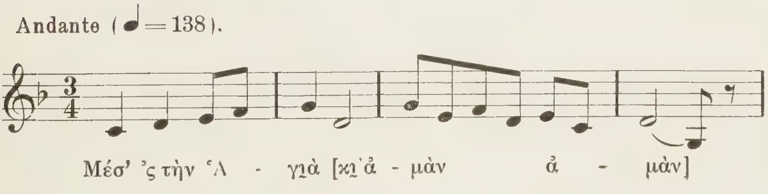

Ἀνύσταξαν τὰ ματάκια μου,
Νίτσα (1) μου λιγερή,
ἀνύσταξαν τὰ καϊμένα!
Σήκω, Νίτσα μου, νὰ πέσωμε,
νὰ κοιμηθοῦμε ἀντάμα,
ἀκόμη ἀπόψε 'ποῦ εἶμ' ἐδῶ
καὶ τὸ ταχὺ θὰ φύγω.
— Ὥρα καλή σ', ἀφέντη μου,
ἀφέντη μου χρυσέ,
χαρὰ 'ς τὸ κίνημά σου·
καλὰ νὰ πᾷς, καλὰ νἄρθῃς,
ἀφέντη μ', λιγυρέ,
καλὰ νὰ καζαντίσῃς,
νὰ φέρῃς γρόσια φόρτωμα,
ἀφέντη μου χρυσέ,
φλωριὰ μὲ τὰ δισάκκια
νὰ φέρῃς καὶ ἄλογο καλό.
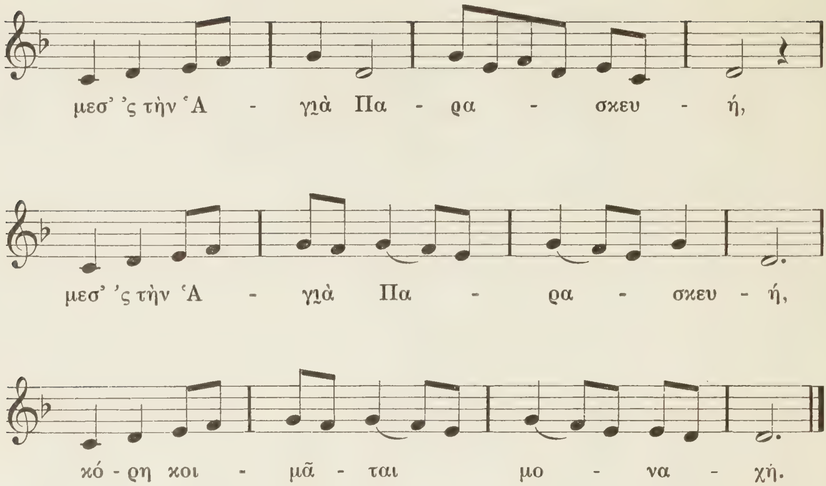
---

219. — ΜΕΣ' 'Σ ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

(Ἄδεται ἐν *Δοβρᾷ* τοῦ Ζαγορίου πρὸς χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Θεοχάρους Γκοκάκη.*

(1) *Θεονίτσα.*

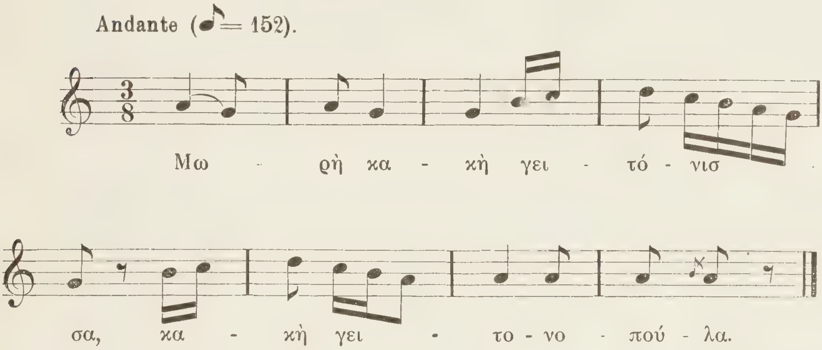

Μέσ᾽ ᾽ς τὴν Ἁγ̯ιὰ Παρασκευὴ
κόρη κοιμᾶται μοναχή,
κοιμᾶται καὶ ὀνειρεύεται
καὶ βλέπει πῶς ᾽πανδρεύεται·
καὶ τὸ ταχὺ σηκώνεται
πέρνει νερὸ καὶ νίβεται
τὸ χτένι καὶ χτενίζεται
καὶ τὸ γυαλὶ γυαλίζεται·
τὰ ᾽μμάτια της ὡρμήνευε
θέλ᾽ νά σας βγάλω ᾽ς τὸ χορὸ
τριγύρω μὴν κυττάξετε,
κανέναν μὴν ἀρέσετε
καὶ πάρετε ἄνδρα γέροντα
καὶ ὁ γέροντας θέλει πολλὰ
θέλει τὰ στρώματα διπλᾶ.

220. — ΜΩΡΗ ΚΑΚΗ ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ

(Ἄδεται ἐν τοῖς χωρίοις τοῦ *Ζαγορίου* κατὰ διαφόρους διασκεδάσεις τῶν ἀνδρῶν).

Ὑπαγόρευσις *Θεοχάρους Γκοκάκη.*

Μωρὴ κακὴ γειτόνισσα, κακὴ γειτονοπούλα,
σίμασ᾽ τὰ περιστέρ̯ια σου πὤρχονται ᾽ς τὴν αὐλή μου.
Μοῦ τρώγουν τὸ σταράκι(1) *μου, μοῦ πίνουν τὸ νερό μου*
μοῦ πέρνουν καὶ τὸ χῶμά μου ᾽ς τὰ ᾽νυχοπόδαρά των·
κ᾽ ἐγὼ τὸ χῶμα τὸ ἤθελα νὰ στήσω(2) *μοναστῆρι,*
νὰ βάλω μέσα καλογρηαὶς καὶ ἀπ᾽ ἔξω καλογέρους.
Νὰ βάλω κ᾽ ἕναν ᾽γούμενον νὰ τοὺς ξεμολογάῃ.
Ὅποια τὸ δίνει τὸ φιλὶ νὰ εἶνε εὐλογημένη
κι̯᾽ ὅποια δὲν δίνει τὸ φιλὶ νἆναι κατηραμένη.
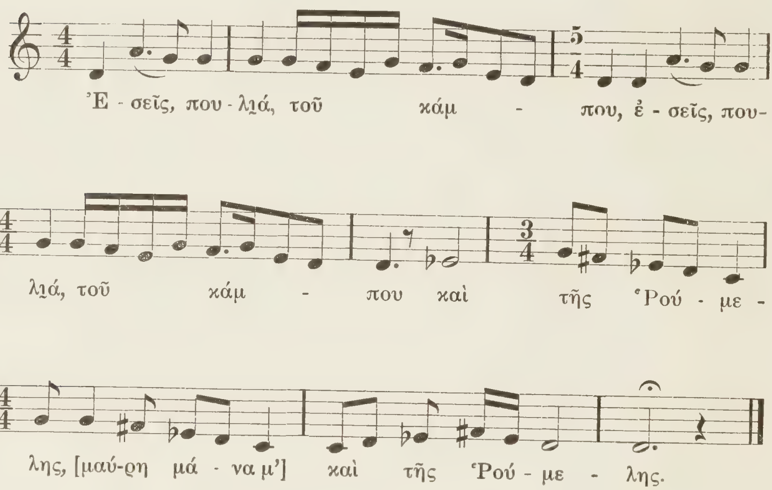
---

(1) *σιταράκι.*
(2) *λέγεται καὶ* κτίσω.

221. — ΕΣΕΙΣ ΠΟΥΛΙΑ ΤΟΥ ΚΑΜΠΟΥ

(Ἄδεται ἐν *Ζαγορίῳ* καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἠπείρου εἰς εὐωχίας).

Ὑπαγόρευσις *Ἀναστασίου Τάγη*

Larghetto (♩= 96).
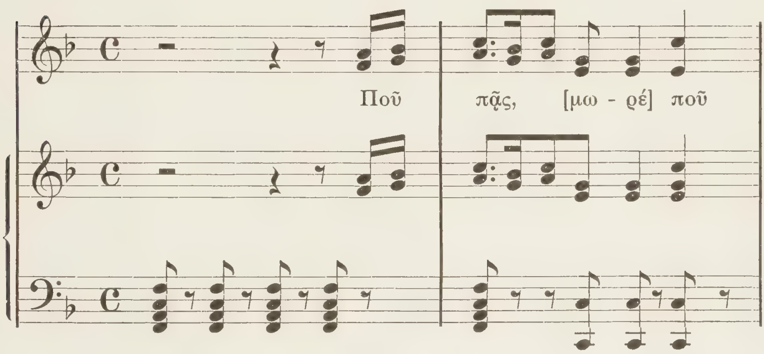

Ἐσεῖς, πουλιά, τοῦ κάμπου καὶ τῆς Ῥούμελης,
αὐτοῦ 'ψηλὰ ποῦ πᾶτε, χαμηλώσετε,
γ̥ιὰ νὰ σᾶς δώσω γράμμα, γράμμα καὶ γραφή.
Ζητοῦν νά με 'πανδρεύσουν 'ς τὴν Ἀνατολὴ
μοῦ δίδουν γ̥ιὰ γυναῖκα μάγισσας παιδί.
Ἐμάγευσε τὰ ἄστρα καὶ τὸν οὐρανό,
μαγεύει τὰ ποτάμια καὶ δὲν τρέχουνε,
μαγεύει τὰ καράβια καὶ δὲν ἀρμενοῦν,
μ' ἐμάγευσε καὶ 'μένα, δὲν 'μπορῶ νἄλθῶ.
Ὅταν κινήσω νἄλθω, χιόνια καὶ βροχή·
κ̥ι' ὅταν γυρίζω 'πίσω, ἥλιος, 'ξαστεριά!
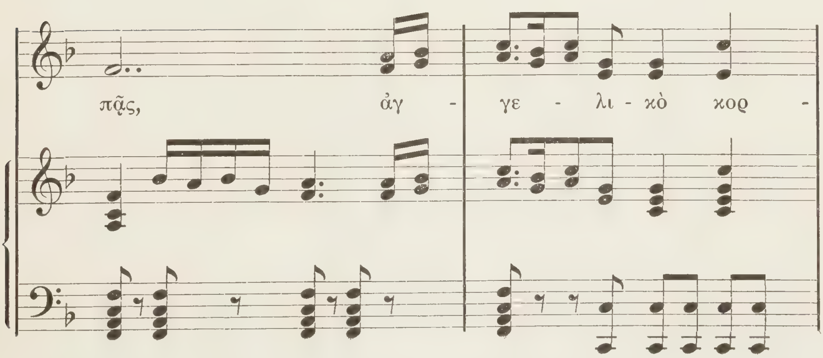
222. — ΠΟΥ ΠᾼΣ, ΜΩΡΕ, ΠΟΥ ΠᾼΣ;
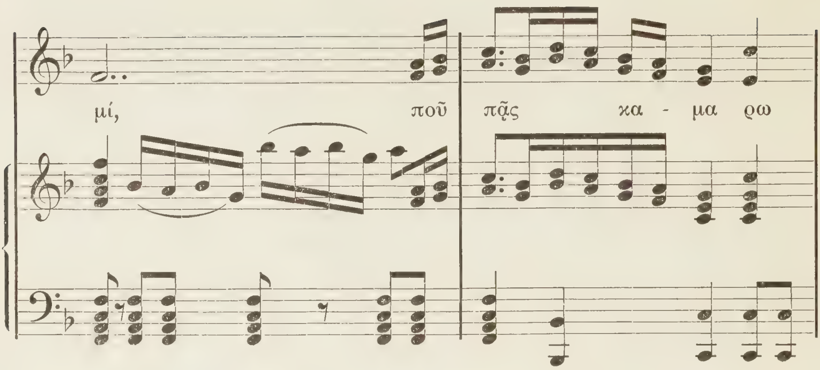
("ᾈδεται ἐν *Ζαγορίῳ*, ὅταν ἡ νύμφη μετὰ συνοδίας συγγενῶν και φίλων πορεύεται τὸ πρῶτον πρὸς ὕδρευσιν).
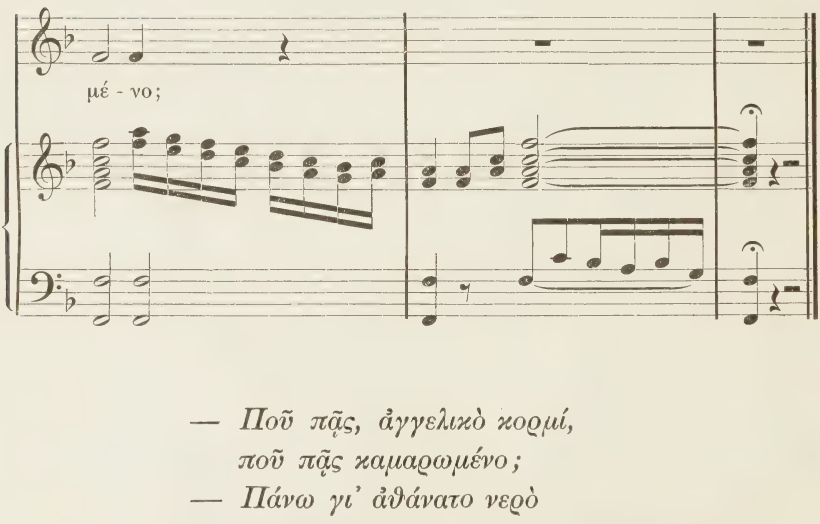
Ὑπαγόρευσις *'Αναστασίου Τάγη*

Larghetto (♩ = 76). Ἁρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου.*

— *Ποῦ πᾳς, ἀγγελικὸ κορμί,*
ποῦ πᾳς καμαρωμένο;
— *Πάνω γι' ἀθάνατο νερὸ*
νὰ πιῶ νὰ μὴν πεθάνω.
Νὰ φέρω καὶ τῆς μάνας μου
νὰ πιῇ νὰ μὴν πεθάνῃ.
Νὰ φέρω καὶ τοῦ κύρη μου
νὰ πιῇ νὰ μὴν πεθάνῃ.
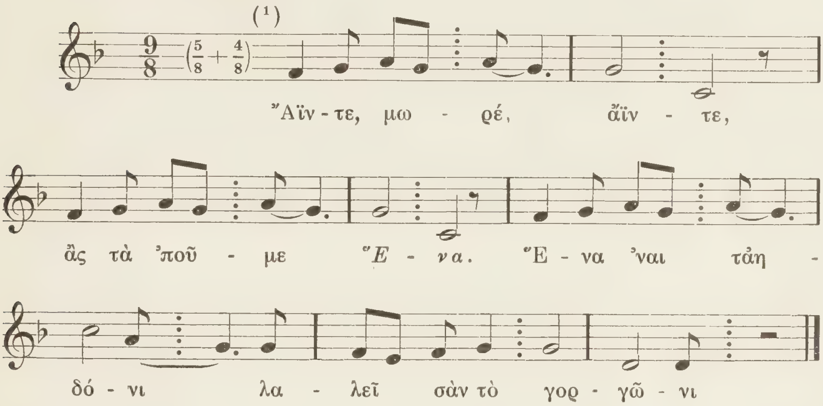
---

223. — ΑΪΝΤΕ, ΜΩΡΕ, ΑΪΝΤΕ

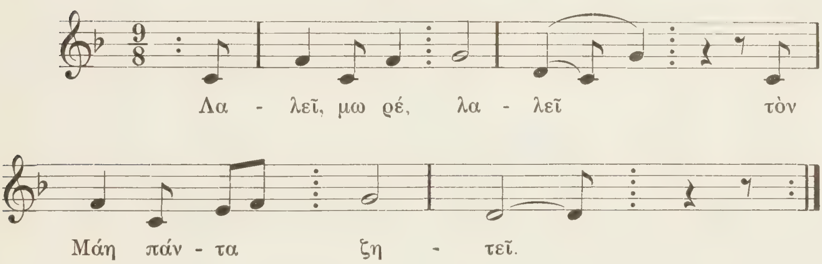
(Ἄδεται πρὸς χορὸν ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς Ἠπείρου).

Ὑπαγόρευσις *Γεωργίου Γεόγλου.*

Presto (♪ = 200).

Ἐπῳδός.

1. *Ἄϊντε, μωρέ, ἄϊντε, ἂς τὰ 'ποῦμε Ἕνα.*
Ἕνα 'ναι τἀηδόνι λαλεῖ σὰν τὸ γοργῶνι.

Ἐπῳδός.

Λαλεῖ, μωρέ, λαλεῖ
τὸν Μάη πάντα ζητεῖ.

(1) *Ὁ ἐννεάσημος πούς, δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ὡς δίσημος, ἤτοι μὲ πεντάσημον θέσιν καὶ τετράσημον ἄρσιν καὶ τἀνάπαλιν.*

2. Ἄϊντε, μωρέ, ἄϊντε, ἂς τὰ ᾽ποῦμε Δύο.
Δύο πέρδικκες ἀντάμα.
Ἕνα ᾽ναι τἀηδόνι λαλεῖ σὰν τὸ γοργῶνι.

Ἐπῳδός.

Λαλεῖ, μωρέ, κτλ.

3. Ἄϊντε μωρέ, ἄϊντε, ἂς τὰ ᾽ποῦμε Τρία.
Τρία ᾽ναι κ᾽ ἡ Ἁγι̯ὰ Τριάδα,
δύο πέρδικκες ἀντάμα.
Ἕνα ᾽ναι τἀηδόνι λαλεῖ σὰν τὸ γοργῶνι.

Ἐπῳδός.

Λαλεῖ, μωρέ, κτλ.

4. Ἄϊντε, μωρέ, ἄϊντε, ἂς τὰ ᾽ποῦμε Τέσσαρα.
Τέσσαρα βυζι̯ὰ ἔχει ἡ ἀγελάδα,
τρία ᾽ναι κ᾽ ἡ Ἁγι̯ὰ Τριάδα,
δύο πέρδικκες ἀντάμα.
Ἕνα ᾽ναι τἀηδόνι λαλεῖ σὰν τὸ γοργῶνι.

Ἐπῳδός.

Λαλεῖ, μωρέ, κτλ.

5. Ἄϊντε, μωρέ, ἄϊντε, ἂς τὰ ᾽ποῦμε Πέντε.
Πέντε δάκτυλα ἔχει ἡ χέρα,
τέσσαρα βυζι̯ὰ ἔχει ἡ ἀγελάδα,
τρία ᾽ναι καὶ ἡ Ἁγι̯ὰ Τριάδα,
δύο πέρδικκες ἀντάμα.
Ἕνα ᾽ναι τἀηδόνι λαλεῖ σὰν τὸ γοργῶνι.

Ἐπῳδός.

Λαλεῖ, μωρέ, κτλ.

6. Ἄϊντε, μωρέ, ἄϊντε, ἂς τὰ ᾽ποῦμε Ἕξ.
Ἕξη μῆνες τὸ μοσχάρι,

πέντε δάκτυλα ἔχει ἡ χέρα,
τέσσαρα βυζ̲ιὰ ἔχει ἡ ἀγελάδα,
τρία 'ναι καὶ ἡ Ἁγ̲ιὰ Τριάδα,
δύο πέρδικκες ἀντάμα.
Ἕνα 'ναι τἀηδόνι λαλεῖ σὰν τὸ γοργῶνι.

Ἐπῳδός.
Λαλεῖ, μωρέ, κτλ.

7. *Ἄϊντε, μωρέ, ἄϊντε, ἂς τὰ 'ποῦμε Ἑ π τ ά.*
Ἑπτὰ 'μέραις ἡ ἑβδομάδα,
ἕξη μῆνες τὸ μοσχάρι,
πέντε δάκτυλα ἔχει ἡ χέρα,
τέσσαρα βυζ̲ιὰ ἔχει ἡ ἀγελάδα,
τρία 'ναι καὶ ἡ Ἁγ̲ιὰ Τριάδα,
δύο πέρδικκες ἀντάμα.
Ἕνα 'ναι τἀηδόνι καὶ λαλεῖ σὰν τὸ γοργῶνι.

Ἐπῳδός.
Λαλεῖ, μωρέ, κτλ.

8. *Ἄϊντε, μωρέ, ἄϊντε, ἂς τὰ 'ποῦμε Ὀ κ τ ώ.*
Ὀκτὼ λέγει ἡ δεκαοχτοῦρα (1),
ἑπτὰ 'μέραις ἡ ἑβδομάδα,
ἕξη μῆνες τὸ μοσχάρι,
πέντε δάκτυλα ἔχει ἡ χέρα,
τέσσαρα βυζιὰ ἔχει ἡ ἀγελάδα,
τρία 'ναι καὶ ἡ Ἁγ̲ιὰ Τριάδα,
δύο πέρδικκες ἀντάμα.
Ἕνα 'ναι τἀηδόνι λαλεῖ σὰν τὸ γοργῶνι.

Ἐπῳδός.
Λαλεῖ, μωρέ, κτλ.

(1) πτηνόν τὸ ὁποῖον ὅταν φωνάζῃ, ἀκούεται ὡς νὰ λέγει δ ε κ α ο κ τ ώ.

9. *Ἄϊντε, μωρέ, ἄϊντε, ἂς τὰ 'ποῦμε Ἐ ν ν έ α.*
Ἐννηὰ μῆνες τὸ παιδί,
ὀκτὼ λέγει ἡ δεκαοχτοῦρα,
ἑπτὰ 'μέραις ἡ ἑβδομάδα,
ἕξη μῆνες τὸ μοσχάρι,
πέντε δάκτυλα ἔχει ἡ χέρα,
τέσσαρα βυζ̮ιὰ ἔχει ἡ ἀγελάδα,
τρία 'ναι καὶ ἡ Ἁγ̮ιὰ Τριάδα,
δύο πέρδικκες ἀντάμα.
Ἕνα 'ναι τἀηδόνι λαλεῖ σὰν τὸ γοργῶνι.

Ἐπῳδός.

Λαλεῖ, μωρέ, κτλ.

10. *Ἄϊντε, μωρέ, ἄϊντε, ἂς τὰ 'ποῦμε Δ έ κ α.*
Δέκα δάκτυλα δύο χέραις,
ἐννηὰ μῆνες τὸ παιδί,
ὀκτὼ λέγει ἡ δεκαοχτοῦρα,
ἑπτὰ 'μέραις ἡ ἑβδομάδα,
ἕξη μῆνες τὸ μοσχάρι,
πέντε δάκτυλα ἔχει ἡ χέρα,
τέσσαρα βυζ̮ιὰ ἔχει ἡ ἀγελάδα,
τρία 'ναι καὶ ἡ Ἁγ̮ιὰ Τριάδα,
δύο πέρδικκες ἀντάμα.
Ἕνα 'ναι τἀηδόνι λαλεῖ σὰν τὸ γοργῶνι.

Ἐπῳδός.

Λαλεῖ, μωρέ, κτλ.
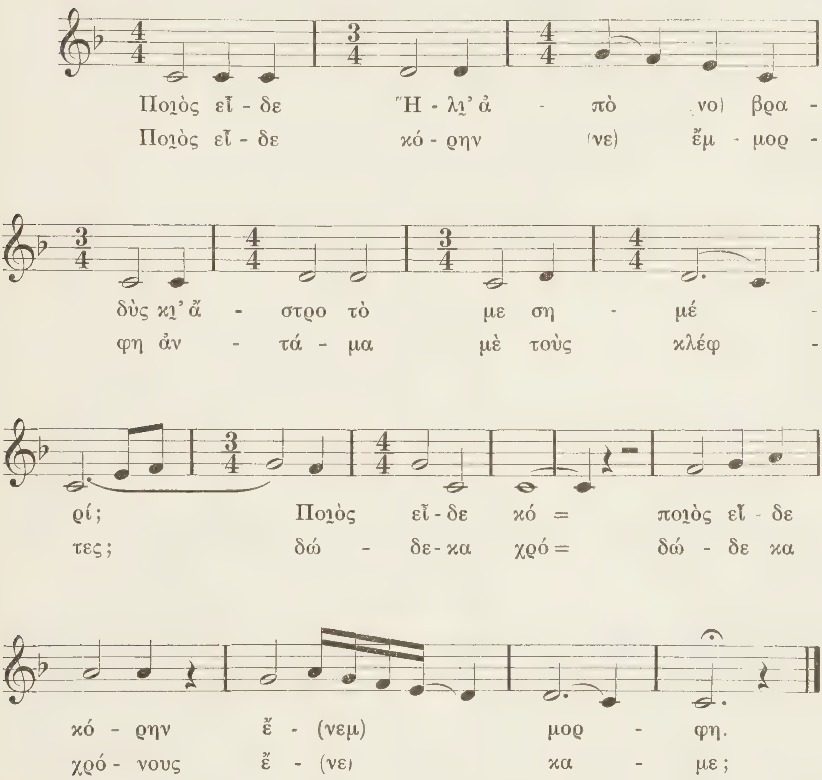
ΣΗΜ. Οἱ ἐπαναλαμβανόμενοι στίχοι ἐπαναλαμβάνονται καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ μέλους τῶν προηγουμένων στροφῶν. Ἐν γένει τὸ ᾆσμα τοῦτο σχηματίζει *μουσικὴν πυραμίδα* ἧς βάσις μὲν εἶναι ἡ τελευταία στροφή κορυφὴ δὲ ἡ πρώτη.

224. — ΠΟΙΟΣ ΕΙΔΕ ΗΛΙ' ΑΠΟ ΒΡΑΔΥΣ

("Ἄδεται ἐν *Συράκῳ*, *Μετσόβῳ* καὶ τοῖς περιχώροις αὐτῶν).

Ὑπαγόρευσις *Βασιλείου Σαρακιώτη* βέη

Allegro (♩=160).

Ποιὸς εἶδε Ἤλι' ἀπὸ βραδὺς κι' ἄστρο τὸ μεσημέρι;
Ποιὸς εἶδε κόρην ἔμμορφη ἀντάμα μὲ τοὺς κλέφτες;
Δώδεκα χρόνους ἔκαμε ἁρματωλὸς καὶ κλέφτης,
κανεὶς δὲν τὴν ἐλλόγιασε ἀπὸ τὰ παλληκάρια.
Κι' ἕνα πρωΐ, μιὰ Κυριακή, μιὰ 'πίσημη μέρα

᾿βγῆκαν νὰ παίζουν τὰ σπαθι̯ὰ νὰ ῥίψουν τὸ λιθάρι.
Κ᾿ ἡ κόρ᾿ ἀπὸ τὸ σφύξιμο κι̯᾿ ἀπὸ τὴν λεβεντι̯ά της
᾿κόπηκε τὸ τσαπράζι της κι̯᾿ ἀφάνη τὸ βυζί της.
Ἕνας τὸ λέγει μάλαγμα, ἄλλος τὸ λέγ᾿ ἀσῆμι
κι̯᾿ ἕνα μικρὸ κλεφτόπουλο κάθεται καὶ τοὺς λέγει·
— Δὲν εἶναι τοῦτο μάλαγμα δὲν εἶν᾿ ἐκεῖν᾿ ἀσῆμι,
μον᾿ εἶν᾿ τῆς κόρης τὸ βυζὶ τῆς κόρης τὸ μαστάρι.
— Σι̯ώπα, μωρὲ κλεφτόπουλε, τἄξι̯ο παλληκάρι,
κ᾿ ἡ κόρη σὰν θὰ ᾿πανδρευθῇ ἄνδρα θὰ πάρ᾿ ἐσένα.

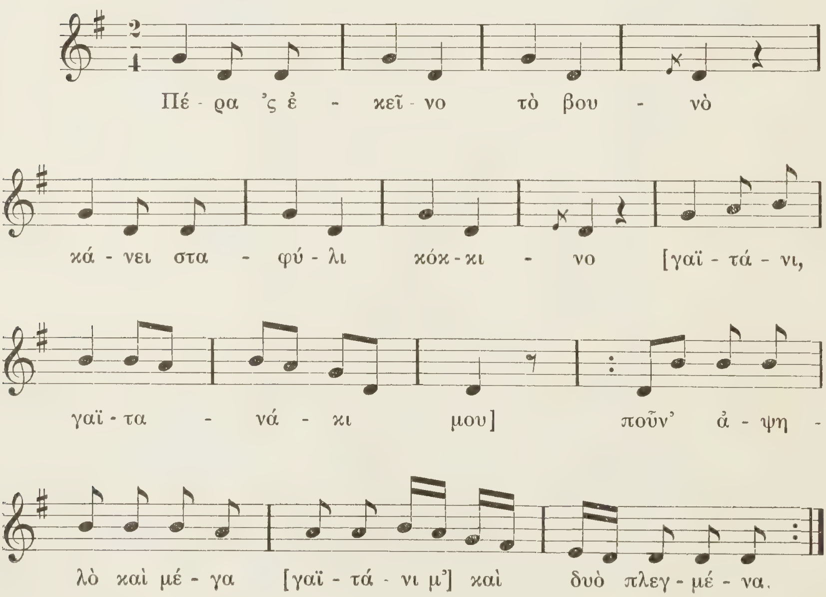
---

225. — ΠΕΡΑ ᾿Σ ΕΚΕΙΝΟ ΤΟ ΒΟΥΝΟ

(Ἄδεται ἐν τῷ Ἠπειρωτικῷ χωρίῳ *Βισσάνῃ* πρὸς χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Ἰωάννου Στεφανίδου.*

Andante (♩ = 126).

1

Πέρα 'ς ἐκεῖνο τὸ βουνὸ
κάνει σταφύλι κόκκινο
[γαϊτάνι, γαϊτανάκι μου],
ποὖν' ἀψηλὸ καὶ μέγα,
γαϊτάνι μ', καὶ δυὸ πλεγμένα.

2

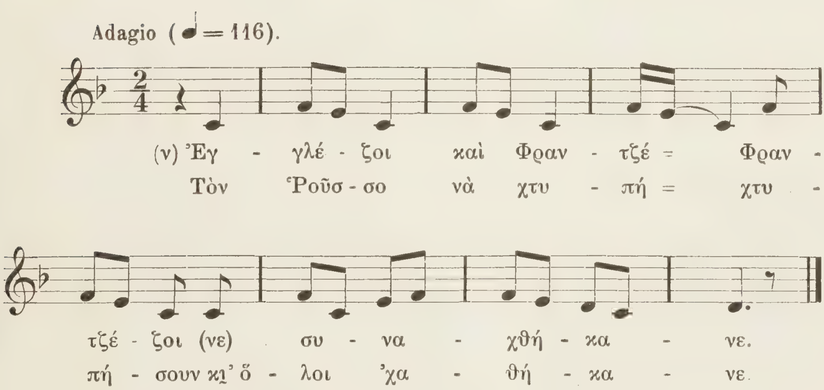
Κάνει σταφύλι κόκκινο
κρασάκι σὰν τὸ μέλι
[γαϊτάνι, γαϊτανάκι μου],
γαϊτάνι μ', καὶ δυὸ πλεγμένα.

---

226. — ΕΓΓΛΕΖΟΙ ΚΑΙ ΦΡΑΝΤΖΕΖΟΙ

(Ἄδεται ἐν τῷ χωρίῳ *Πλεσίβιτσα* τῆς ἐπαρχίας Παραμυθίας κατὰ τὰς εὐωχίας καὶ συναναστροφάς).

῾Υπαγόρευσις *Μηνᾶ ᾿Ηλία Σκάϊα.*

ΣΗΜ. 'Εποιήθη τὸ παρὸν ᾆσμα κατὰ τὸν 'Ρωσσοτουρκικὸν πόλεμον.

Ἐγγλέζοι καὶ Φραντζέζοι ἐσυναχθήκανε
τὸν Ῥοῦσσο νὰ χτυπήσουν κι̯ ὅλοι ᾿χαθήκανε.
Τὰ ῥούσσικα βαπόρια ἀράζουν τὰ νερὰ
᾿ς τῆς Πόλις τὰ μπογάζι̯α, καρσὶ (¹) τὰ Θεραπει̯ά.
Μιὰ ῥούσικι̯α φεργάδα μὲ τἀργυρᾶ της κουπι̯ά,
γυρίζει τριγυρίζει ὅλην τὴν θάλασσα,
᾿ς τὴν Πόλιν γι̯ὰ νὰ πάῃ ᾿ς τὸν Καπετὰν-Πασσᾶ.
Τὴν Πόλιν τοῦ ζητάει καὶ τὴν Ἁγι̯ὰ Σοφι̯ά,
Σκούταρι, Φανάρι καὶ τὸ Γαλατᾶ.
— Ὄντας θὰ πέσῃ αἷμα, νὰ πλέῃ τἄλογο,
τότες θὰ πάρῃς τὴν Πόλι καὶ τὸ Γαλατᾶ,
Σκούταρι, Φανάρι, τὴν Ἁγι̯ὰ Σοφι̯ά.
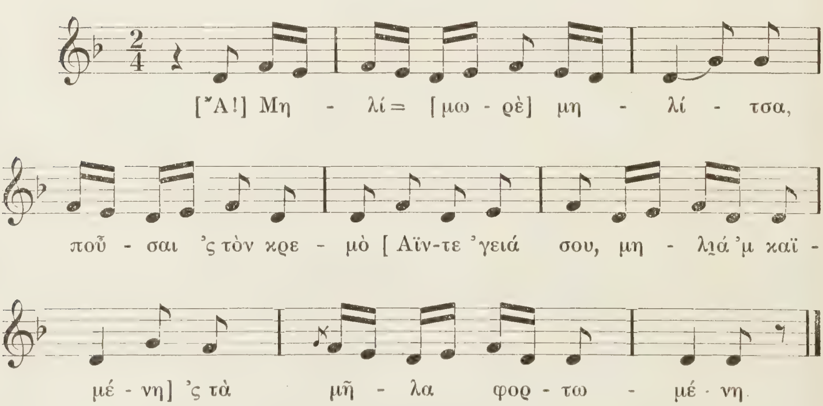
---

227. — ΜΗΛΙΤΣΑ, ΠΟΥΣΑΙ ᾿Σ ΤΟΝ ΚΡΕΜΟ

(Ἄδεται ἐν *Πλεσίβιτσᾳ* τῆς Παραμυθίας. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Μηνᾶ Ἠλία Σκάϊα.*

Adagio (♩ = 108).

(¹) *ἀντίκρυ· λέξις τουρκική.*

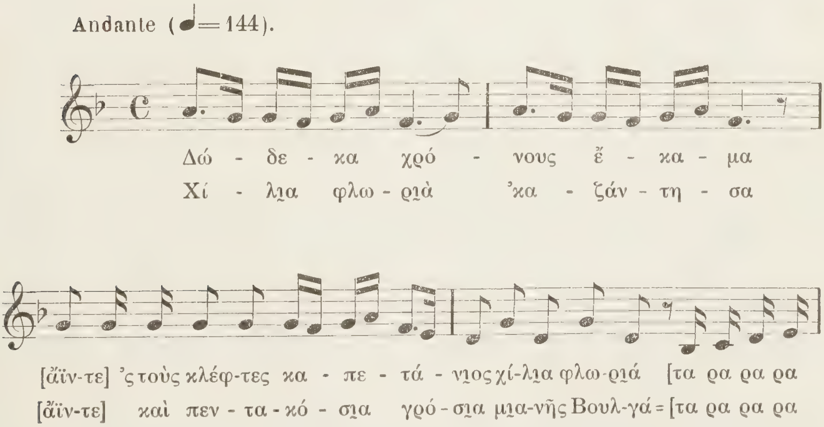
Μηλίτσα, ποὖσαι 'ς τὸν κρεμὸ 'ς τὰ μῆλα φορτωμένη
τὰ μῆλα σου λιμπίζομαι καὶ τὸν κρεμὸ φοβοῦμαι.
— Κι̯' ἂν τὸν φοβᾶσαι τὸν κρεμὸ ἔλα 'ς τὸ μονοπάτι.
Τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε σὲ μι̯ὰ παληὸ 'κλησούρα(1)
κ' ἐκεῖ ἦταν ὅλο μνήματα ἀδέλφι̯α καὶ 'ξαδέλφι̯α.
Κ' ἕνα μνῆμα ἦταν ξέχωρα, ξέχωρα ἀπ' τὰ ἄλλα.
'Αστόχησα καὶ τὸ πάτησα ἀνάμεσα τὰ 'φρύδι̯α
καὶ ἄκουσα ἀγγελικὴ φωνὴ ἀνθρώπινη κουβέντα.
— Ποι̯ὸς εἶσαι σύ, ποῦ μὲ πατεῖς ἀνάμεσα τὰ 'φρύδι̯α;
Ἄχ! τάχα δὲν ἤμουν κ' ἐγὼ νηός, δὲν ἤμουν παλληκάρι;
Τάχα δὲν 'περπάτησα νύκτες μὲ τὸ φεγγάρι;

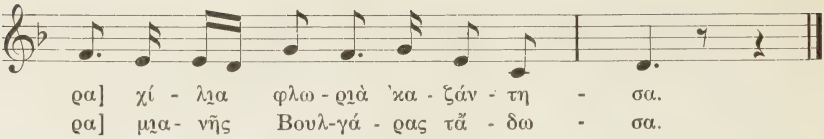
228. — ΔΩΔΕΚΑ ΧΡΟΝΟΥΣ ΕΚΑΜΑ

(Ἄδεται ἐν *Αργυροκάστρῳ* καὶ τοῖς πέριξ χωρίοις κατὰ τὰς εὐωχίας τῶν ἀνδρῶν).

Ὑπαγόρευσις *Πέτρου Δ. Παπαδοπούλου.*

(1) *ἐξοχικὴ ἐκκλησία.*

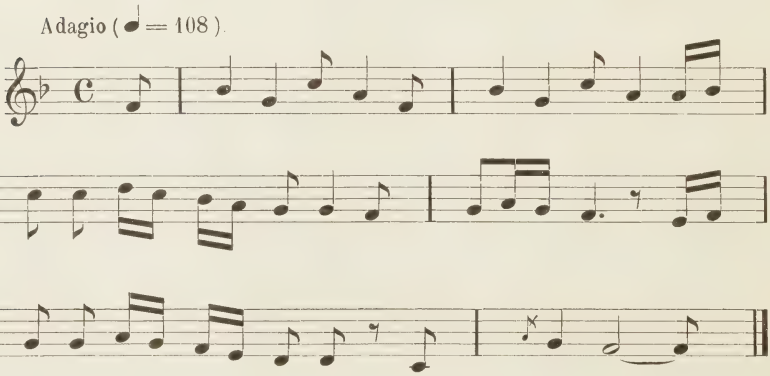
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα 'ς τοὺς κλέφτες καπετάνι̯ος
χίλι̯α φλωρι̯ὰ 'καζάντησα καὶ πεντακόσι̯α γρόσι̯α·
μι̯ανῆς Βουλγάρας τἄδωσα μι̯ανῆς Βουλγαροπούλας
νὰ κοιμηθοῦμε μι̯ὰ βραδυὰ σὲ περιβόλι μέσα,
νὰ πέφτουν τἄνθι̯α ἐπάνω μας τὰ μῆλα 'ς τὴν ποδι̯ά μας.
Καὶ ὁ νηὸς ἀποκοιμήθηκε καὶ τὸ πρωΐ 'σηκώθηκε.
Πέρνει νερὸ καὶ νίβεται πετσέτα καὶ σκουπι̯έται·
— *Βουλγάρα μ', δός μου τὰ φλουρι̯ά, τὰ χίλι̯α πεντακόσα.*
— *'Εγὼ χωράφι σοὔδωσα νὰ σπείρῃς νὰ θερίσῃς*
σὰν εἶναι τὰ βώδι̯α σου ἄρρωστα, τὸ ἀλέτρι σου σπασμένο!
Σύρε, ξένε, 'ς τὴν ξενητει̯ὰ νὰ καζαντήσῃς κι̯ ἄλλα
κι' ἡ Βουλγάρα νἆναι καλά.

---

229. — ΤΕ ΝΤΟΥΑ = ΣΕ ΘΕΛΩ

(Ἄδεται ἐν *Βερατίῳ* τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ τῶν ἀλβανοφώνων Ἑλλήνων).

Ὑπαγόρευσις *Γ. Θεοχαρίδου*.
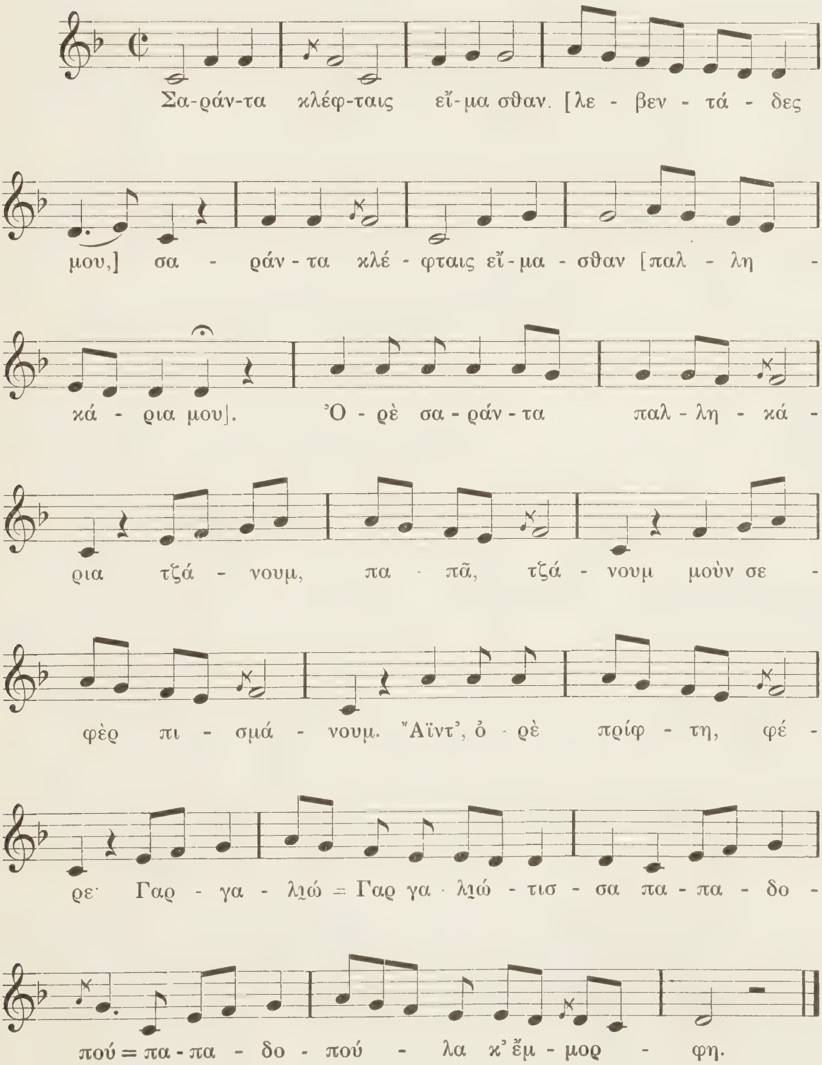

230. — ΣΑΡΑΝΤΑ ΚΛΕΦΤΑΙΣ ΕΙΜΑΣΘΑΝ

(Ἄδεται ἐν τῷ χωρίῳ *Χλωμῷ* τῆς Ἠπείρου καὶ ἐν Ἀλβανίᾳ κατὰ διαφόρους διασκεδάσεις καὶ εὐωχίας).

Ὑπαγόρευσις *Ἀναστασίας Ζ. Φιλαλήθους.*

Larghetto (𝅗𝅥 = 96).

1

Σαράντα κλέφταις εἴμασθαν,
[λεβεντάδες μου,]
σαράντα κλέφταις εἴμασθαν
[παλληκάρια μου.]
Ὀρὲ σαράντα παλληκάρια
τζάνουμ, παπᾶ, τζάνουμ
μοὺν σεφὲρ πισμάνουμ.
Ἄϊντ', ὀρὲ πρίφτη, φέρε·
Γαργαλιώτισσα παπαδοπού'
λεβεντοπούλα κ' ἔμμορφη

2

Παπᾶ μ', ψωμί, παπᾶ μ', τυρὶ
[λεβεντάδες μου,]
παπᾶ μ', ψωμί, παπᾶ μ', τυρὶ
[παλληκάρια μου.]
Ὀρὲ νὰ φᾶν τὰ παλληκάρια
τζάνουμ, παπᾶ, τζάνουμ
μοὺν σεφὲρ πισμάνουμ.
Ἄϊντ', ὀρὲ πρίφτη, φέρε·
Γαργαλιώτισσα παπαδοπού'
λεβεντοπούλα κ' ἔμμορφη.

3

Παπᾶ μ', τὴν θυγατέρα σου
[λεβεντάδες μου,]
παπᾶ μ', τὴν θυγατέρα σου
[παλληκάρια μου.]
Ὀρὲ τὴν θέλ' ὁ καπετάνιος
τζάνουμ, παπᾶ, τζάνουμ
μοὺν σεφὲρ πισμάνουμ.
Ἄϊντ', ὀρὲ πρίφτη, φέρε·
Γαργαλιώτισσα παπαδοπού'
λεβεντοπούλα κ' ἔμμορφη.

Ε΄

ΔΗΜΩΔΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΙΣΜΑΤΑ

ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΚΡΗΤΗΣ

Ε′
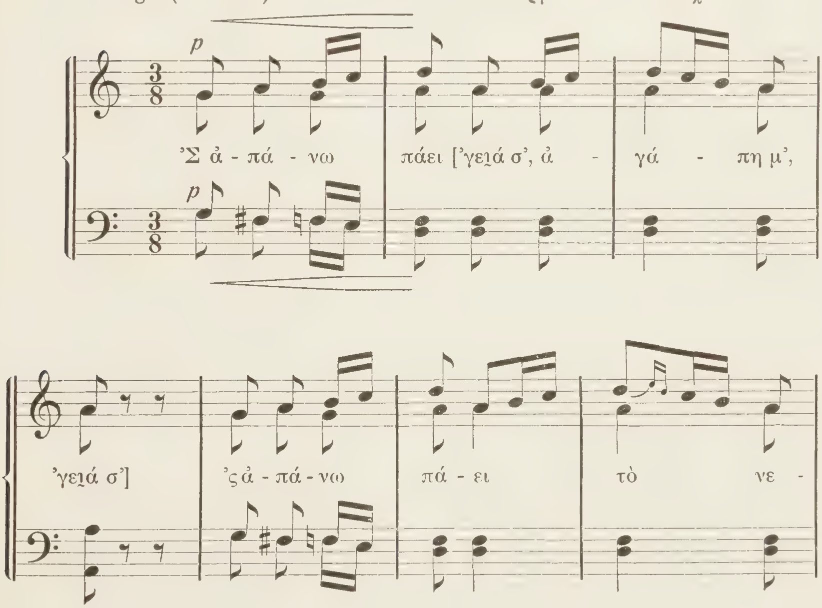
ΔΗΜΩΔΗ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΙΣΜΑΤΑ
ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΚΡΗΤΗΣ
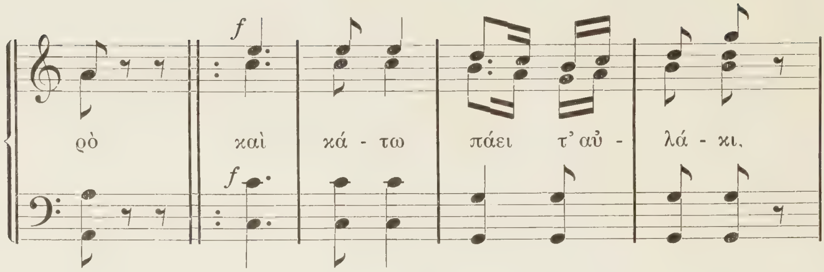
231 — Η ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΥΛΑ
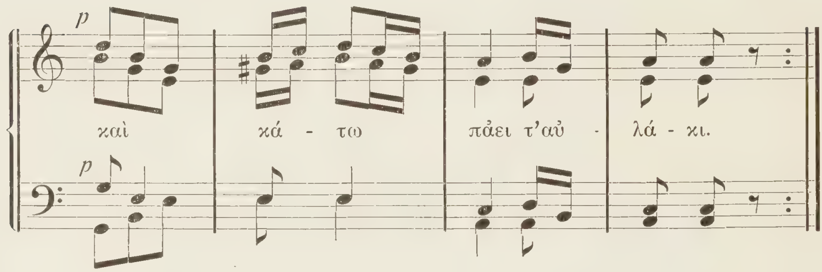
(Ἄδεται ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Φθιώτιδος. — Χορὸς τσάμικος)

Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Χατζηχρήστου*, γυμνασιάρχου.

Adagio (♪ = 104). Ἁρμονία *Γ. Δ Παχτίκου.*
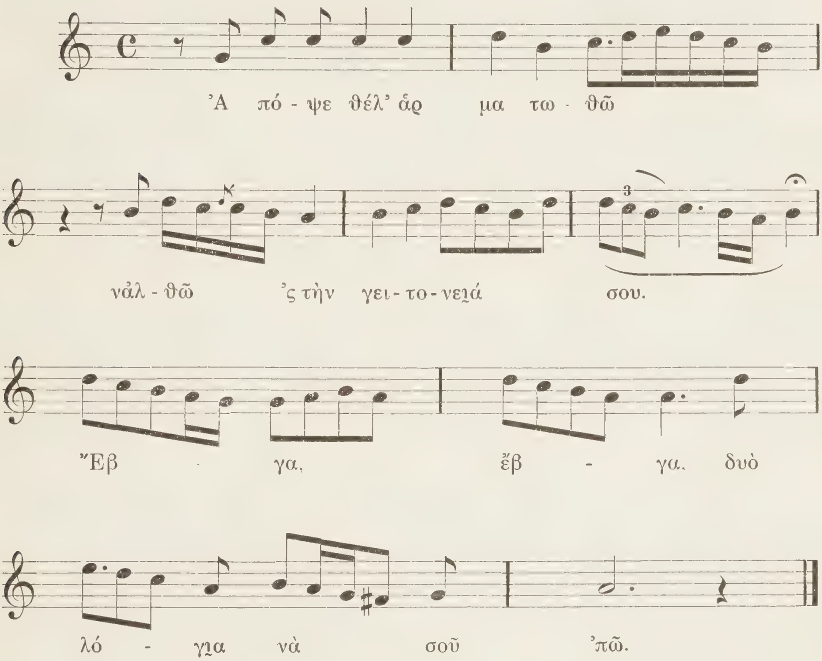

᾿Σ ἀπάνω πάει τὸ νερὸ
καὶ κάτω τ᾿ αὐλάκι
κι̯᾿ ἀπὸ μερι̯ὰ ἡ Παρασκευὴ
μὲ τ᾿ ἄσπρο φακι̯ολάκι.
— Παπᾶς τὴν εἶδε κ᾿ ἔσφαλε,
ὁ Διάκος κ᾿ ἐτρελλάθη,
τὴν εἶδε κ᾿ ἕνας ᾿Γούμενος
κι̯᾿ αὐτὸς κοντά της πάει.
— Σύρε, Σταυρέ μ᾿, ᾿ς τοὺς οὐρανούς,
Βαγγέλι̯ο ᾿ς τοὺς ἀγγέλους
κι̯᾿ ἐγὼ θὰ πάω νὰ ᾿πανδρευθῶ
νὰ πάρω τὴν Σεβούλα,
τὴν μικρὴ Παρασκευούλα.

232. — ΑΠΟΨΕ ΘΕΛ' ΑΡΜΑΤΩΘΩ

("Ἀδεται ἐν *Λαμίᾳ* καὶ τοῖς περιχώροις — Κῶμος (Πατηνάδα).

Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Χατζηχρήστου.*

Larghetto (𝅗𝅥 = 76).

Ἀπόψε θελ' ἀρματωθῶ νἀλθῶ 'ς τὴν γειτονειά σου.
Ἔβγα, ἔβγα, δυὸ λόγια νὰ σοῦ 'πῶ.
Νὰ 'δῶ τί θὰ μοῦ κάμουνε τὰ γειτονόπουλά σου.
Ἔβγα, ἔβγα, 'ς τὰ παραθύρια σου.

ΣΗΜ. Ἕπονται καὶ πολλοὶ ἄλλοι αὐτοσχέδιοι στίχοι.

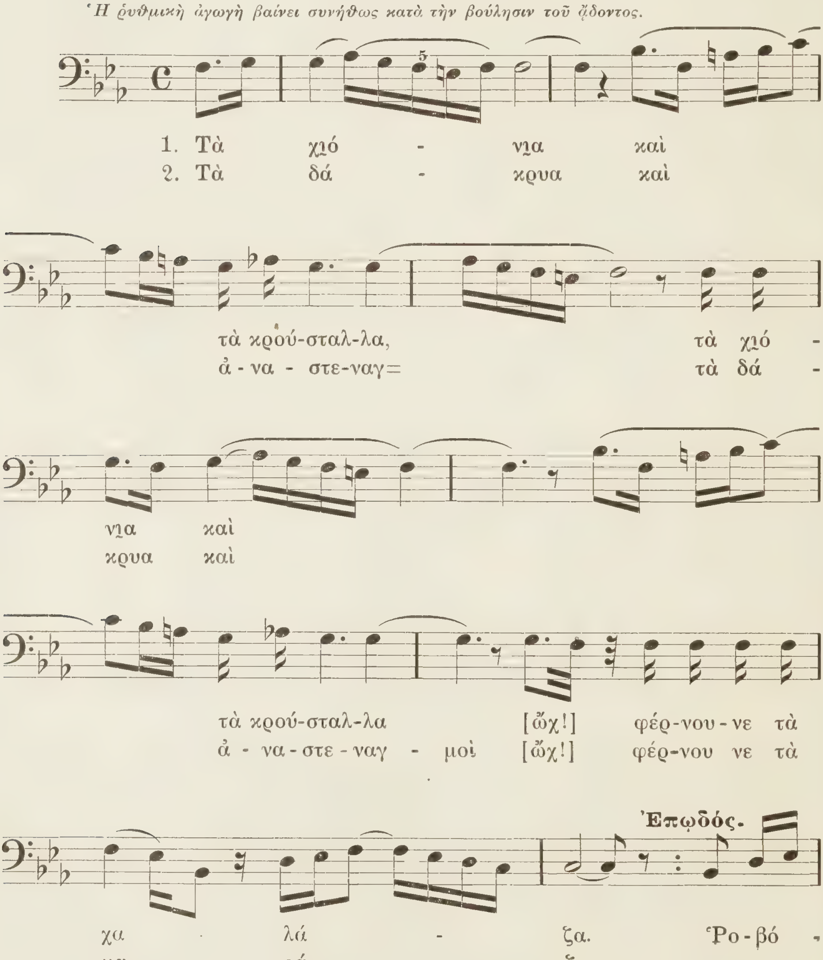
233. — ΤΑ ΧΙΟΝΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΑ
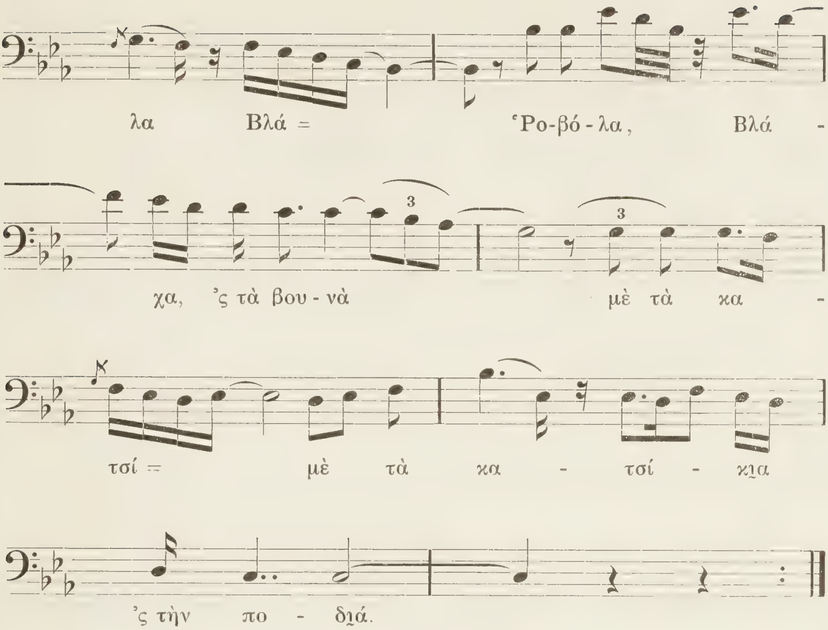
(Ἄδεται ἐν *Λαμίᾳ* καὶ ἐν τοῖς περιχώροις ἐν μονῳδίᾳ ὑπὸ βαρυτόνου συνήθως γέροντος).

Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Χατζηχρήστου.*

Largo (♩= 66).

Ἡ ῥυθμικὴ ἀγωγὴ βαίνει συνήθως κατὰ τὴν βούλησιν τοῦ ᾄδοντος.

Τὰ χιόνι̯α καὶ τὰ κρούσταλλα φέρνουνε τὰ χαλάζα
τὰ δάκρυα κι̯᾽ ἀναστεναγμοὶ φέρνουνε τὰ μαράζα.
Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ βουνὸ πῶς ἄναψε καὶ καίει;
Κἄποι̯ος ἀγάπη ἔχασε καὶ κάθεται καὶ κλαίει.

᾿Επῳδός.
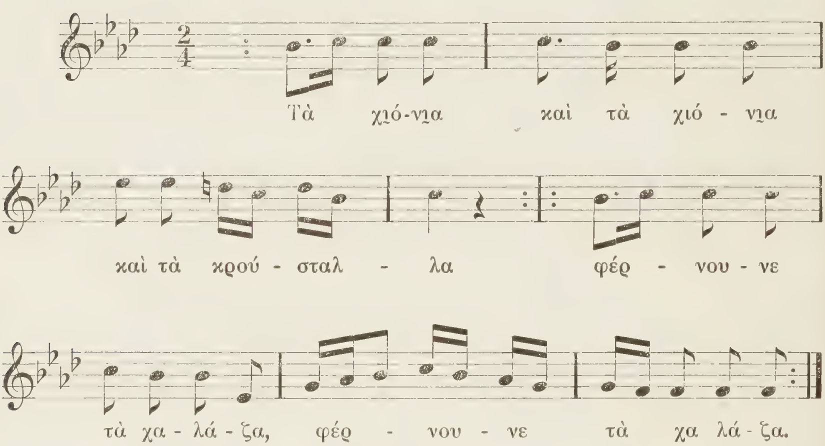
῾Ροβόλα, Βλάχα, ᾽ς τὰ βουνὰ
Μὲ τὰ κατσίκια ᾽ς τὴν ποδι̯ά.

233 α΄. — ΤΑ ΧΙΟΝΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΡΟΥΣΤΑΛΛΑ

("Αδεται ἐν *Λαμίᾳ* καὶ ἐν τοῖς περιχώροις πρὸς χορόν).

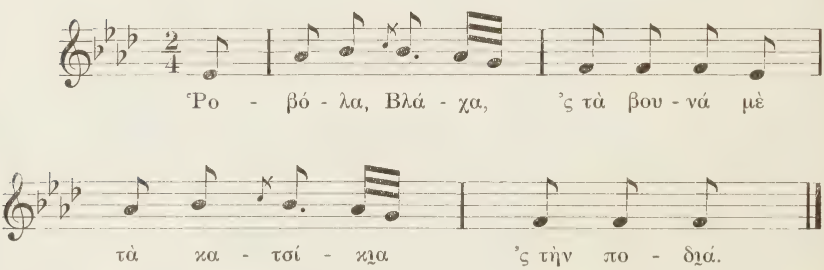
Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Χατζηχρήστου.*

Allegro (♩=160).

Ἐπῳδός.

Allegro (♩=160).
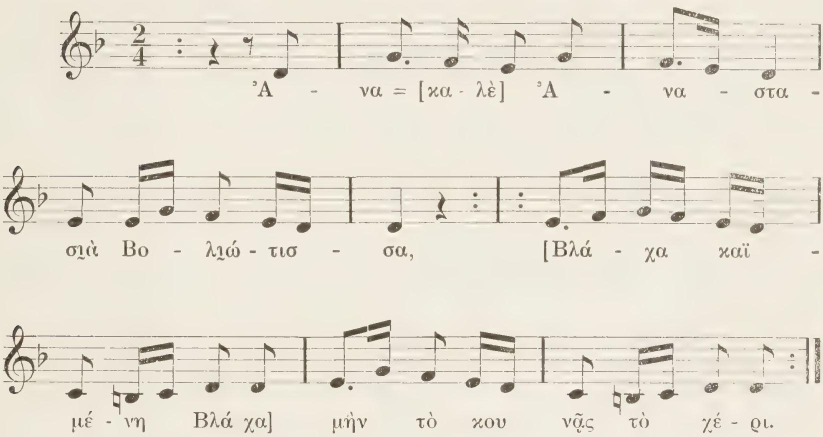

ΣΗΜ. Καὶ εἰς τὸ χορευτικὸν τοῦτο μέλος οἱ αὐτοὶ στίχοι τοῦ ἄνω ᾄσματος (ἀριθ. 233) ἐπαναλαμβάνονται.

234. — ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΒΟΛΙΩΤΙΣΣΑ

(Ἄδεται ἐν *Θεσσαλίᾳ* καὶ *Στερεᾷ Ἑλλάδι*. — Χορὸς συρτός).

Ὑπαγόρευσις *Εἰρήνης Ι. Εὐαγγελίδου*.

Andante (𝅗𝅥 = 132).
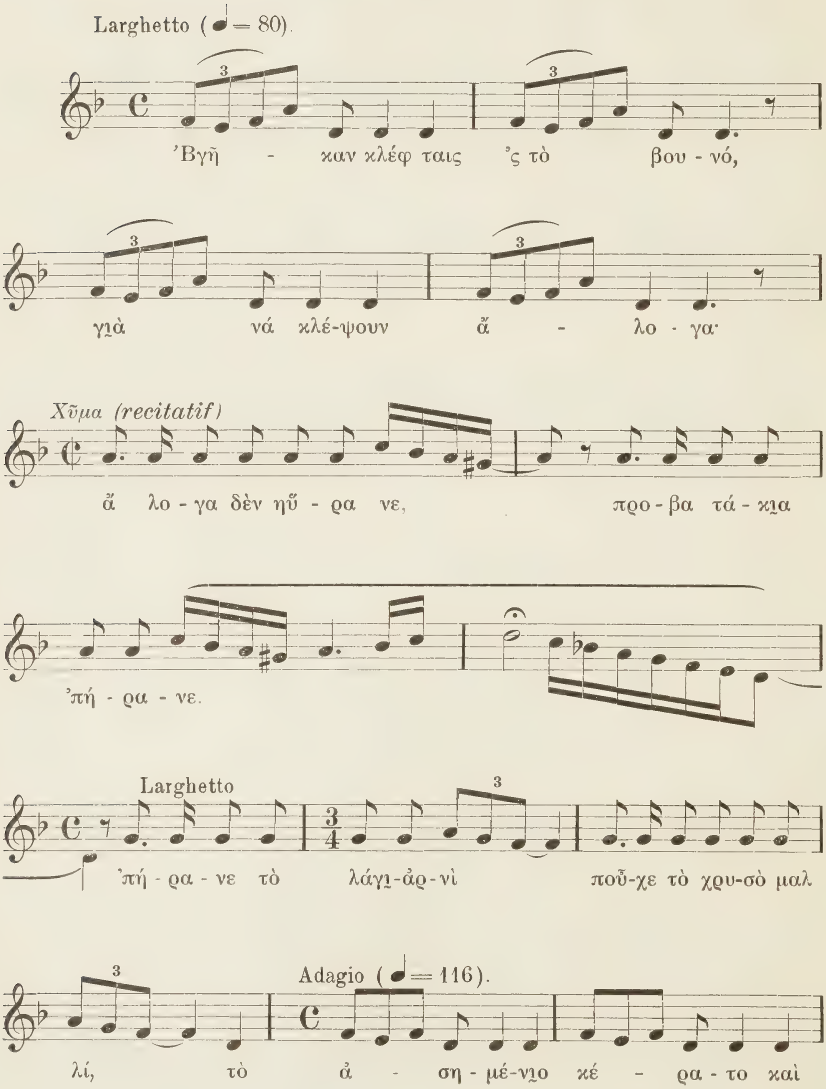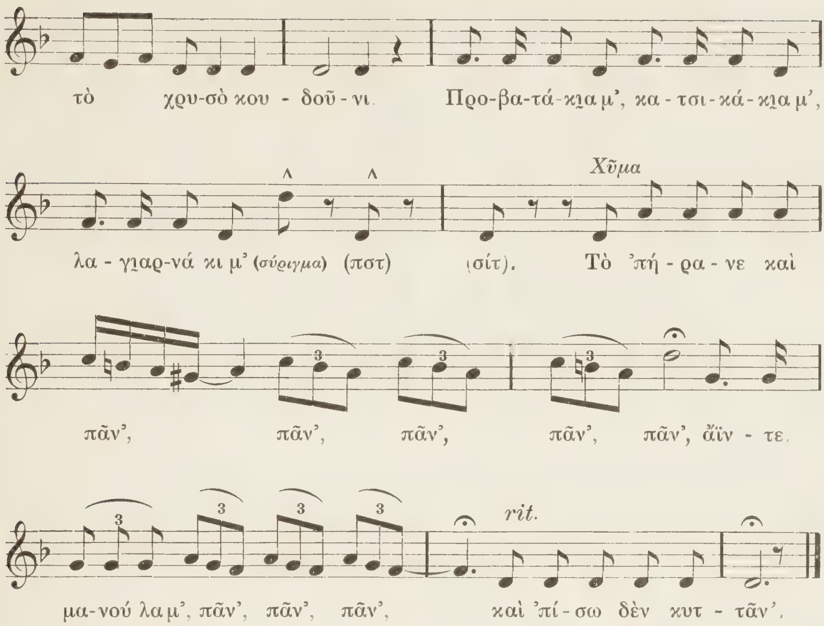

Ἀναστασ̮ιὰ Βολιώτισσα,
μὴν τὸ κουνᾷς τὸ χέρι,
μαζὺ θὰ τὸ περάσωμε
κ̮ι' αὐτὸ τὸ καλοκαῖρι.
Θυμᾶσαι ποῦ σ' ἐφίλησα
'ς τὰ πλάτανα, 'ς τὴν βρύσι
καὶ 'βάλαμε γ̮ιὰ μαρτυρ̮ιὰ
τὰ φύλλα τοῦ πλατάνου;
— *Τώρα τὰ φύλλα 'πέσανε*
καὶ ποιὸς θὰ μαρτυρήσῃ;
— *Θὰ μαρτυρήσῃ ὁ πλάτανος*
θὰ μαρτυρήσῃ ἡ βρύσι.

235. — ’ΒΓΗΚΑΝ ΚΛΕΦΤΑΙΣ ’Σ ΤΟ ΒΟΥΝΟ

(Ἄδεται ἐν τοῖς χωρίοις τῆς *Ἀκαρνανίας*).

Ὑπαγόρευσις *Ἀνδρέου Τσικνοπούλου.*
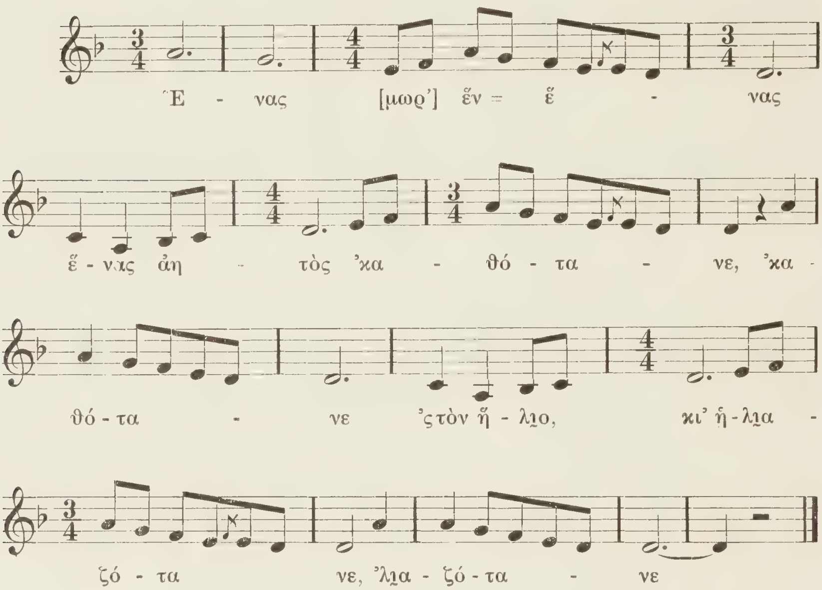

᾿Βγῆκαν κλέφταις ᾿ς τὸ βουνὸ
γι̯ὰ νὰ κλέψουν ἄλογα·
ἄλογα δὲν ηὗρανε
προβατάκι̯α ᾿πήρανε.
᾿Πήρανε τὸ λαγιαρνὶ
ποὖχε τὸ χρυσὸ μαλλί,
τὸ ἀσημένι̯ο κέρατο
καὶ τὸ χρυσὸ κουδοῦνι.
Προβατάκι μ',
κατσικάκι̯α μ',
λαγι̯αρνάκι̯α μ'.
Τὸ ᾿πήρανε καὶ πᾶν', πᾶν',
ἄϊντε, μανούλα μ', πᾶν'
καὶ ᾿πίσω δὲν κυττᾶν'.

236. — ΕΝΑΣ ΑΗΤΟΣ 'ΚΑΘΟΤΑΝΕ

("Ἄδεται ἐν *Πάτραις* καὶ τῇ λοιπῇ Πελοποννήσῳ. — Χορός).

Andante (♩ = 132).
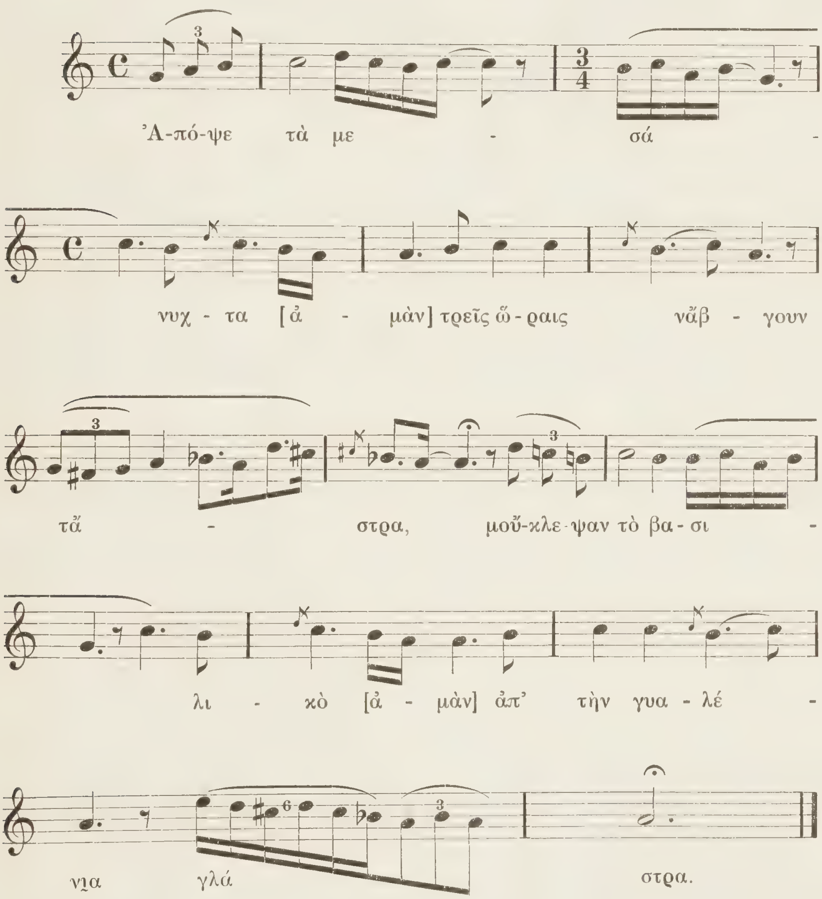

Ἕνας ἀητὸς 'καθότανε
'ς τὸν ἥλ̮ιο κι̮' ἡλ̮ιαζότανε·
κι̮' ἄλλος ἀητὸς ἐπέρασε
τὸν ἐγλυκοχαιρέτισε.
— *'Αητέ μου, γι̮ὰ δὲν κυνηγᾷς,*
μόν' κάθεσαι καὶ βλαστημᾷς;
— *'Αητέ μου, σάν μου τὸ 'ρωτᾷς*
κάτσε λιγάκι κι̮' ἀπὲ πᾷς·
ἐγὼ ἔχασα τὸ ταΐρί μου
κ' ἔφυγ' ἀπ' τὸ χέρι μου.

237. — ΑΠΟΨΕ ΤΑ ΜΕΣΑΝΥΧΤΑ

(Κῶμος ᾀδόμενος ἐν *Σικίνῳ*, *Φολεγάνδρῳ* καὶ ἐν ἄλλαις νήσοις τῶν Κυκλάδων).

Ὑπαγόρευσις *Κ. Κρίνου.*

Larghetto (♩= 84).

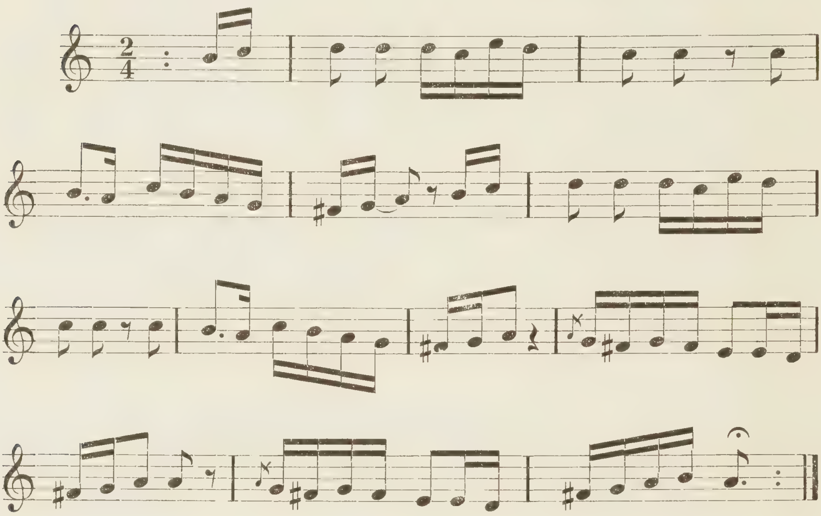
'Απόψε τὰ μεσάνυχτα τρεῖς ὥραις νἄβγουν τἄστρα
μοὔκλεψαν τὸ βασιλικὸ ἀπ' τὴ γυαλένι̯α γλάστρα.

Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα μοῦ 'κλέψανε μιὰ γλάστρα,
μοὔκλεψαν τὴν ἀγάπη μου, τὸν οὐρανὸ μὲ τἄστρα.

Ἐπῳδὸς ὀργανικὴ

κρουομένη ὑπὸ *κλαρινέτου, λύρας καὶ λαγούτου.*

Andante (♩ = 144).

ΣΗΜ. Κατὰ τὸ αὐτὸ μέλος ᾄδονται διάφορα ἄλλα δίστιχα.

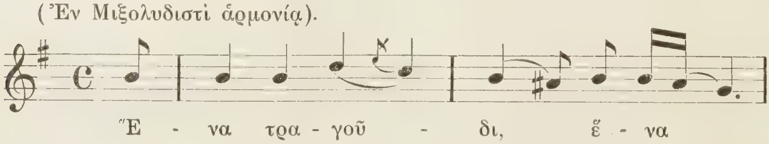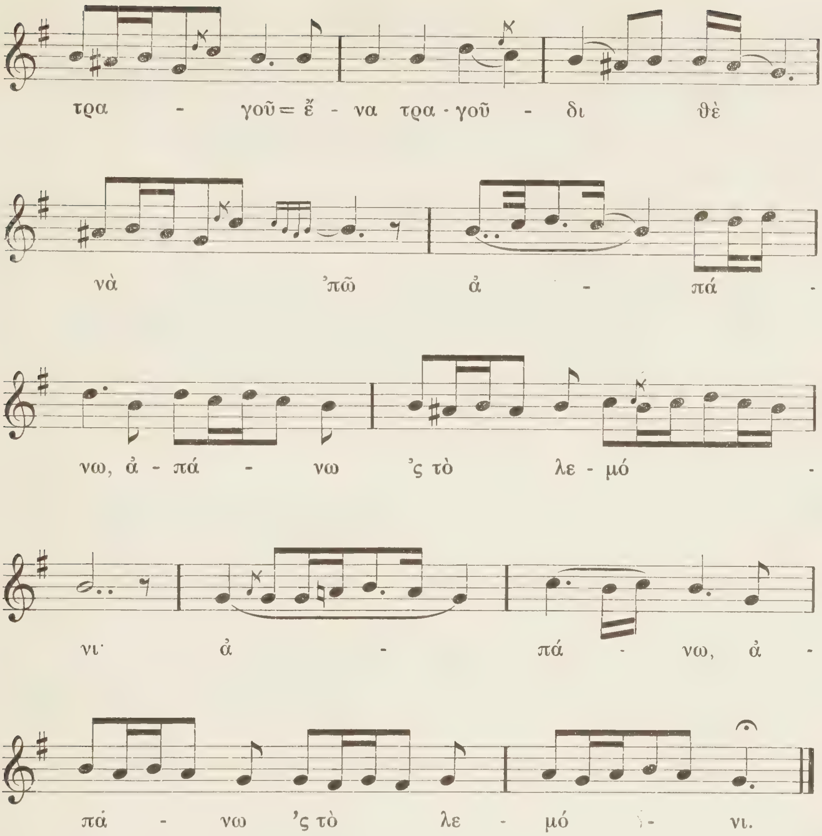
---

238. — ΕΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΘΕ ΝΑ 'ΠΩ

(Ἄδεται ἐν *Φολεγάνδρῳ* κατὰ τοὺς γάμους ὡς ἐπιτραπέζιον ᾆσμα).

Ὑπαγόρευσις *Μαριγοῦς 'Α. Γεράρδου.*

Larghetto (♩ = 80).
(Ἐν Μιξολυδιστὶ ἁρμονίᾳ).
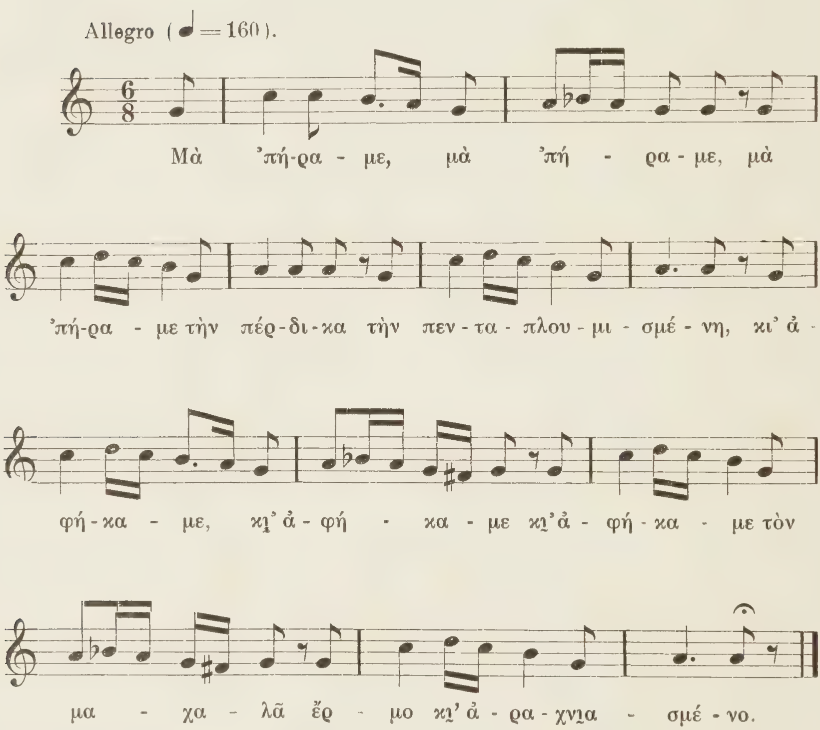

1. Ἕνα τραγοῦδι θὲ νὰ 'πῶ ἀπάνω 'ς τὸ λεμόνι.
2. Νὰ ζήσῃ νύμφη καὶ γαμβρὸς καὶ συντροφιά μας ὅλοι.
3. Τἀνδρόγυνο 'ποῦ ἔγεινε νὰ ζήσῃ χίλι' χρόνοι.

ΣΗΜ. Ἐκτὸς τῶν στροφῶν τούτων ᾄδονται καὶ πολλοὶ ἄλλοι αὐτοσχέδιοι στίχοι, ἀφορῶντες εἰς τοὺς νεονύμφους, τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς τεθνεῶτας.

239. — ΜΑ 'ΠΗΡΑΜΕ ΤΗΝ ΠΕΡΔΙΚΑ

(Ἄδεται ἐν *Χανίοις* τῆς Κρήτης, καθ' ἣν στιγμὴν μεταβαίνει ἡ νύμφη ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας εἰς τὴν τοῦ γαμβροῦ).

Ὑπαγόρευσις *Ἀνδρέου Χαλκιαδάκη*.

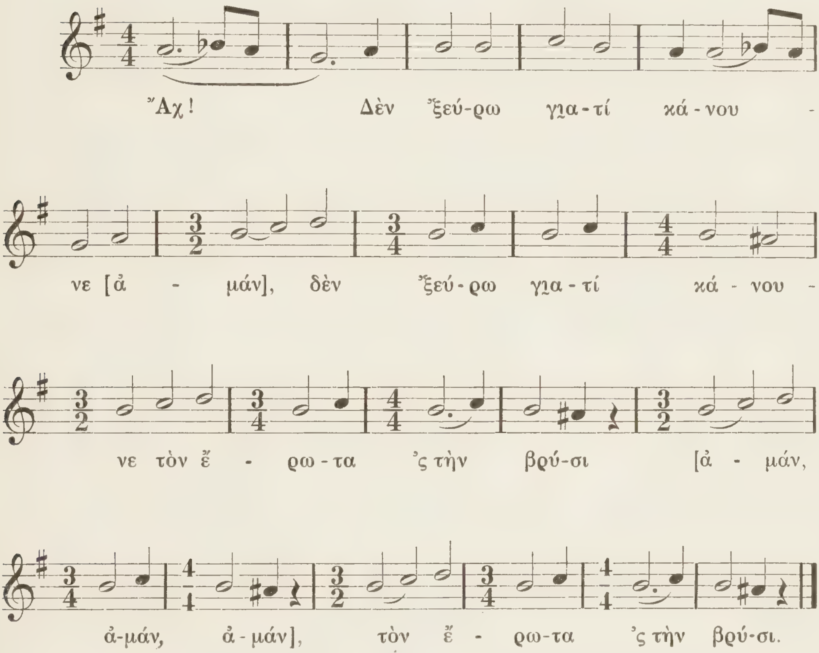
Μὰ πήραμε τὴν πέρδικα τὴν πενταπλουμισμένη
κι̯' ἀφήκαμε τὸν μαχαλᾶ ἔρμο κι̯' ἀραχνι̯ασμένο. κτλ.

240. — ΑΧ! ΔΕΝ ’ΞΕΥΡΩ ΓΙ͜ΑΤΙ;

(Ἄδεται ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς *Κρήτης* καὶ πρὸς χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Ἀνδρέου Χαλκιαδάκη.*

Allegro (♩=108).

1

Ἄχ! Δὲν ’ξεύρω γι͜ατί κάνουνε τὸν ἔρωτα ’ς τὴν βρύσι·
μήπως μπορεῖ κάθε νερὸ τέτοια φωτι͜ὰ νὰ σβύση;

2

Ἄχ! ’Σ ἕνα ντουμάνι βρίσκομαι, σὲ μι͜ὰ φωτιὰ μεγάλη
καὶ σὰν σὲ ἰδῶ σβύν’ ἡ φωτι͜ὰ καὶ δροσερεύω πάλι.

3

Ἄχ! Ὁ λυρατζῆς θὰ τὴν ἐπῇ τὴν πρώτην μαντινάδα
κι᾽ ἀπὸ ὕσ᾽(1) θ᾽ ἀρχινήσουνε ὅλ᾽ ἀπ᾽ τὴν ἀράδα.

4

Ἄχ! Διάλε, τσ᾽ ἀποθαμμένους του, ἀποὔχει μιὰν ἀγάπη
καὶ δέν τηνε τσαλαπατεῖ νά τηνε κάνῃ ζάφτι.

5

Ἄχ! Ἀστροπελέκι καὶ φωτιὰ ᾽ς τῆς χήρας τὸ καλύβι,
ἀποὔχει κόρην ὄμμορφη καὶ δέν μού τηνε δίδει.

ΣΗΜ. Κατὰ τὸ αὐτὸ μέλος ᾄδονται καὶ πολλὰ ἄλλα δίστιχα.

(1) *ὕσ᾽ = ὕστερον.*

ϛ΄

ΔΗΜΩΔΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΙΣΜΑΤΑ

ΤΩΝ

ΝΗΣΩΝ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑΛΙΩΝ

ΤΗΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΟΣ

ς΄

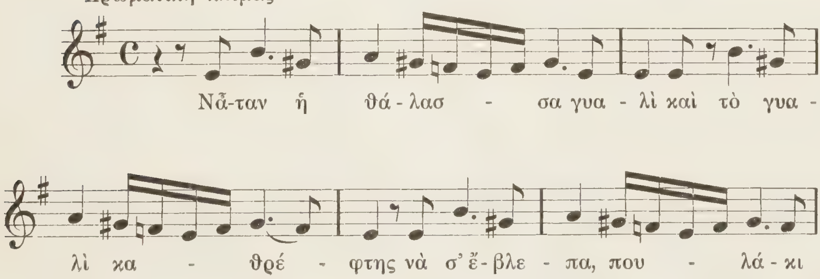
ΔΗΜΩΔΗ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑΛΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΟΣ

241. — ΝΑΤΑΝ Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΓΥΑΛΙ

("Ἄδεται ἐν *Λέσβῳ* καὶ ἐν ἄλλαις νήσοις τοῦ Αἰγαίου καὶ τῶν Κυκλάδων. Χορὸς συρτός).

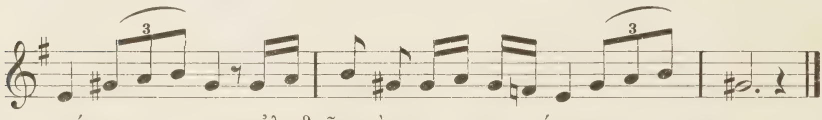
Ὑπαγόρευσις *Χρήστου Χατζηχρήστου*.

Adagio (♩=116).
Χρωματικὴ κλῖμαξ.

Ἐπῳδός.

Νἆταν ἡ θάλασσα γυαλὶ καὶ τὸ γυαλὶ καθρέφτης
νά σ' ἔβλεπα, πουλάκι μου, σὲ τί κρεβάτια πέφτεις.

Ἐπῳδός.

Φύσα, βοργιᾶ, τὰ κύματα
νἄλθοῦν τὰ χαιρετήματα.
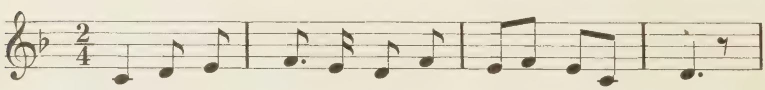
---

242. — ΜΙΑ ΘΟΛΟΠΟΤΑΜΟΥΣΑΙΝΑ

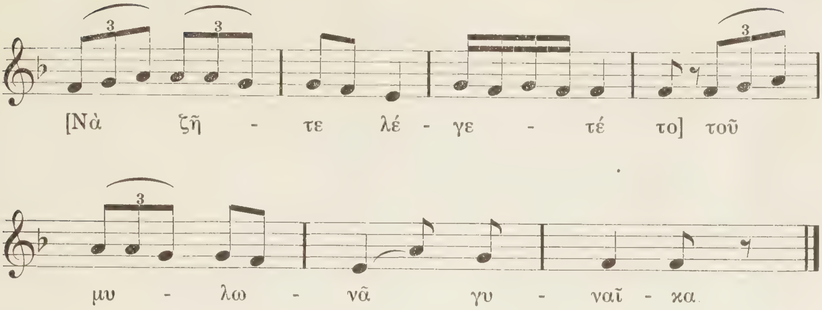
(Ἄδεται ἐν *Θολοποταμίῳ*, κωμοπόλει τῆς Χίου. — Παλαιὸς χορὸς ὡς ὁ κασάπικος).

Ὑπαγόρευσις τοῦ αἰδεσιμωτάτου *Παπᾶ Νικολάου*, Χίου.

Adagio (♩ = 104).
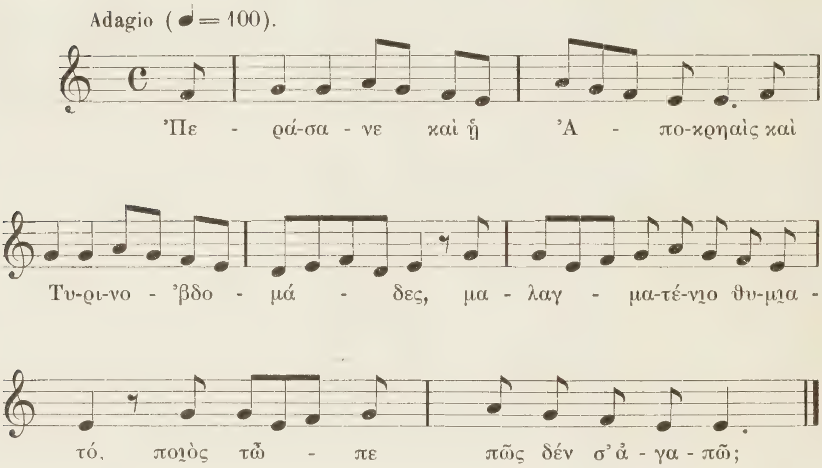

Μιὰ Θολοποταμούσαινα τοῦ μυλωνᾶ γυναῖκα
παμπάκιν (¹) εἶχε κ' ἔκλωθε κ' ἐνεκουβάργιαζέ το.
Κι' ὁ πρόγονός της τὴν ῥωτᾷ· — Μάνα, ἴντα ποῦ κάνεις;
— *Κάνω τοῦ πάη (²) σου βρακὶ καὶ τ' ἀδερφοῦ σου ζώνα,*
καὶ τοῦ μικροῦ μας τοῦ παιδιοῦ κάνω μιὰ βρακοζώνα.
Μὲ τριὰ καρύδια τὸ γελᾷ, τὸ βάζει 'ς τὸ κατώγι'·
σὰν τὸ ἀρνάκι τὤσφαξε καὶ σὰν βῷδι μουγγρίζει.
Παίρνει τὸ συκωτάκι του καὶ τὸ ξεροτηγανίζει,
τὸ βάζει 'ς τὸ σκουτέλι (³) της, 'ς τὸν μύλο τὸ πηγαίνει.
— *Σ' ἔφερα, ἄνδρα μου, φαΐ, ἓν ἀρνιακὸ συκῶτι.*
Κάθετ' ὁ ἄνδρας της νὰ φά' ἀπὲ τὸ συκωτάκι.
Καὶ τὸ συκῶτι 'μίλησε μέσα 'πὲ τὸ σκουτέλι.
Ἂν εἶσαι σκύλος, φάγε με, Τοῦρκος κατέλυσέ με·
καὶ ἂν σὺ ὁ πάης μου, σκύψε καὶ φίλησέ με.
Τότε ἡ μητρυιὰ σπαρτάρισε καὶ βγῆκε ἡ ψυχή της!...
Γλέπετε, ἄντρες, τὸ κακό; μὴ ξαναπαντρευθῆτε!
Γιατ' ἡ μητρυιὰ εἶν' ὄχεντρα, φαρμακωμένος ὄφις.

(¹) *βάμβακα.*
(²) *πάης = πατήρ*
(³) *πινάκιον.*

243. — ΠΕΡΑΣΑΝΕ ΚΑΙ Η̯ ΑΠΟΚΡΗΑΙΣ

(Ἄ̯δεται ἐν *Καλιμασίᾳ* τῆς Χίου κατὰ τὰς Ἀπόκρεως — Χορὸς κύκλιος δετός).

Ὑπαγόρευσις *Παντελῆ Μελαγχροινούδη*.

1

Περάσανε καὶ ἡ̯ Ἀποκρηαὶς
καὶ Τυρινοβδομάδες,
μαλαγματένι̯ο θυμι̯ατὸ
ποι̯ὸς τῶπε πῶς δέν σ' ἀγαπῶ;

2
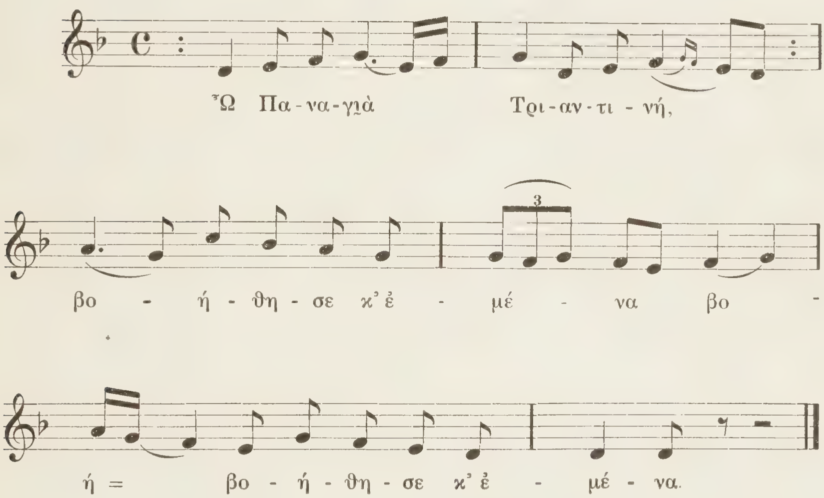
Ἦλθε κι̯ Ἁγι̯ὰ Σαρακοστὴ
μὲ τὴς ἑπτὰ βδομάδες.
πατῶ 'ς τὴν γῆν κ' ἡ̯ γῆς βροντᾷ
κ' ἡ̯ γῆς τὸν πόνον μου γροικᾷ.

244. — Ω ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΡΙΑΝΤΙΝΗ

(Ἄδεται ἐν τῷ χωρίῳ *Τριάντα* τῆς Ῥόδου μετὰ συνῳδίας λύρας κατὰ τὰς φιλικὰς διασκεδάσεις).

Ὑπαγόρευσις *Ἐλπίδος Βλασιάδου*

Larghetto (♩ = 96).
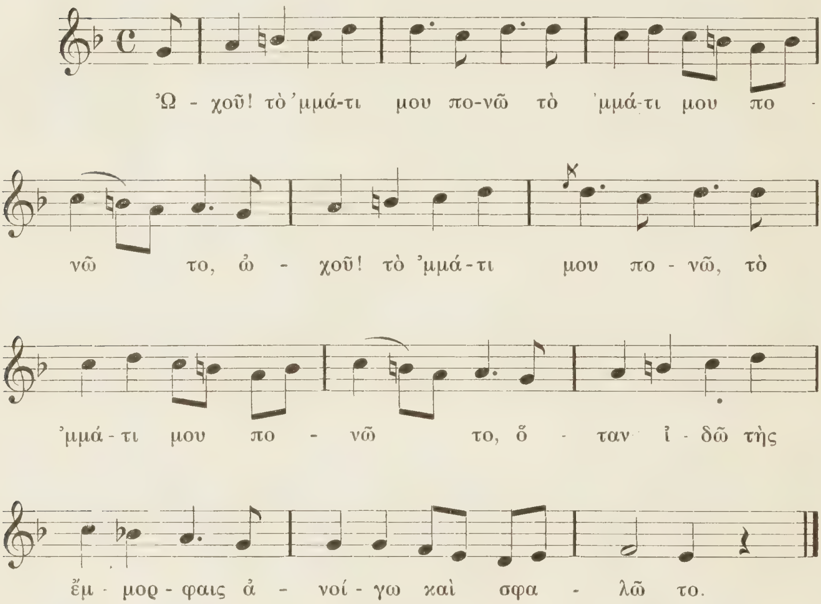

Ὦ Παναγιὰ Τριαντινή, βοήθησε κ' ἐμένα
ποῦ σὲ θερμοπαρακαλῶ μὲ 'μμάτια δακρυσμένα.
Ὦ Παναγιὰ Καθολικὴ μὲ τὰ ἑκατὸν κανδήλια,
γιάτρεψε τὴν καρδούλα μου νὰ σοῦ τὰ κάμω χίλια.
Νᾶταν τὸ στῆθος γυαλὶ νἄβλεπες τὴν καρδιά μου,
νὰ 'δῆς πῶς μὲ 'πλήγωσες μέσα τὰ 'σωθικά μου.

245. — ΩΧΟΥ! ΤΟ 'ΜΜΑΤΙ ΜΟΥ ΠΟΝΩ

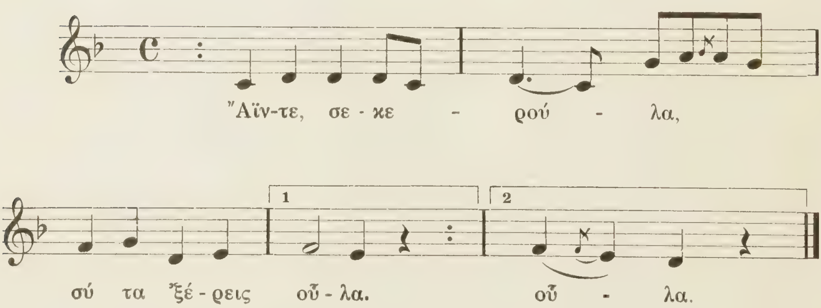
(Ἄδεται ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς *Ῥόδου* ἐν φιλικαῖς διασκεδάσεσιν).

Ὑπαγόρευσις *Ἐλπίδος Βλασιάδου.*

Andante (♩ = 144).

Ἐπῳδός.

1. Ὠχοῦ! τὸ 'μμάτι μου πονῶ, τὸ 'μμάτι μου πονῶ το
σὰν ἰδῶ τὴς ὤμμορφαις ἀνοίγω καὶ σφαλῶ το.

Ἐπῳδός.

Ἄϊντε, σεκερούλα;
σὺ τὰ ξέρεις οὖλα:

2. Ὡς καὶ πιστόλ̮ια ἀγόρασα ἀπ᾽ ἕνα Ἀρναούτη
νά τα μολῶ (1) 'ς τὴν πόρτα σου μ' ἐγγλέζικο μπαροῦτι.

Ἐπῳδός.

Ποῦν' τα, ποῦν' τα, ποῦν' τα
τὰ κορίτσια ποῦν' τα
πᾶνε εἰς τὴν Σύρα
γ̮ιὰ ναὔρουν 'κεῖ μοῖρα.

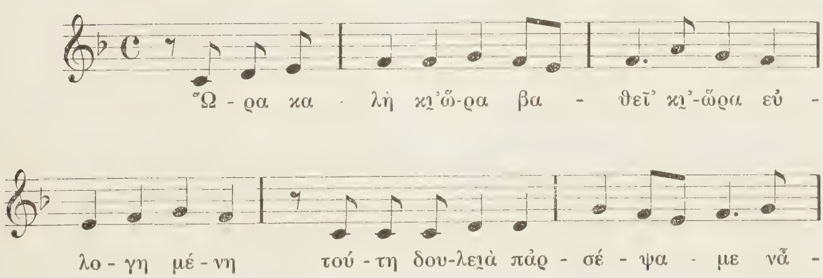
---

246. — ΩΡΑ ΚΑΛΗ ΚΙ' ΩΡΑ ΒΑΘΕΙ'

(Ἄδεται ἐν *Πάφῳ* καὶ ἐν διαφόροις ἄλλοις χωρίοις τῆς Κύπρου, ὅταν ἡ νύμφη ἀλλάζῃ καὶ ὅταν πορεύεται πρὸς στέψιν).

Ὑπαγόρευσις τοῦ αἰδεσιμωτάτου ἱερέως *Ἰωσὴφ Κοκότη.*

Larghetto (♩ = 96).

(1) *ῥίψω.*

Ὥρα καλὴ κι᾽ ὥρα βαθεῖ᾽ κι᾽ ὥρα εὐλογημένη
τούτη δουλειὰ πἄρσέψαμε νἆναι στερεωμένη
κι᾽ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ νἆν εὐλογημένη.

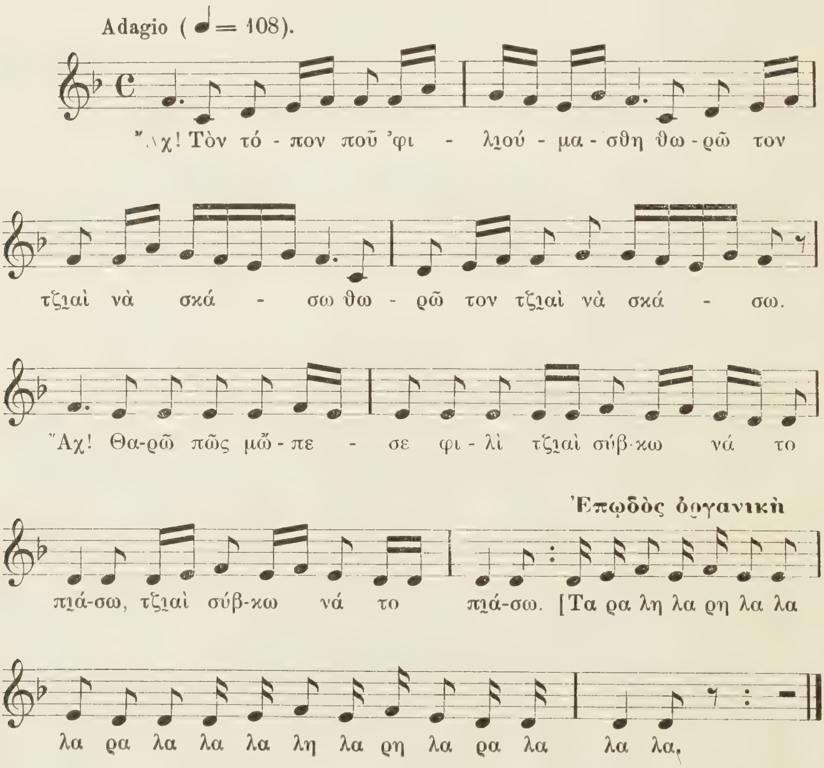
(ἀτελές).

---

247. — ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΤΙΣΣΑ

("Ἄδεται ἐν διαφόροις χωρίοις τῆς *Κύπρου* πρὸς χορὸν μετὰ συνοδείας λύρας).

Μεταγραφὴ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρασημαντικῆς.

1. Ἄχ! Τὸν τόπον ποῦ 'φιλιούμασθη θωρῶ τον τζ̮αὶ νὰ σκάσω.
Ἄχ! Θαρῶ πως μῶπεσε φιλὶ τζ̮αὶ (1) σύβκω (2) νὰ τὸ π̮ιάσω.
2. Ἄχ! Ἔν ἔν' (3) λαμπρὸν (4) ποῦ μῶβαλες νὰ π̮ιῶ νερὸν νὰ σβύσῃ.
Ἄχ! Ἔν τέρτιμ μέσα 'ς τὴν καρκ̮ιὰν τζ̮αὶ νὰ μὲ καταλύσῃ.
3. Ἄχ! Εἶά (5) την μέσ' τὴν ἐκκλησ̮ιὰν τζι' ἐχαμογέλασέ μου.
Ἄχ! Τζι ἐπῆα ν' ἄψω τὸ τζ̮ερὶ (6) τζι' ἔπεσέμ μου κτλ.

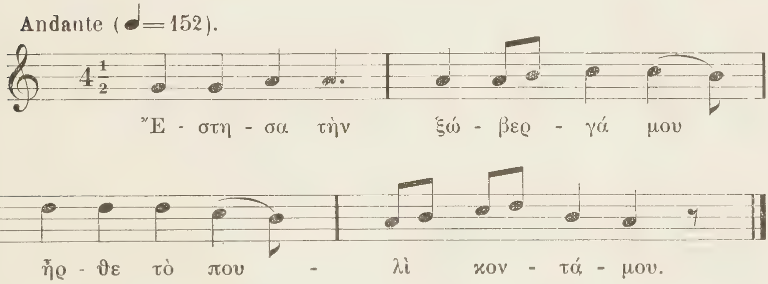
('Εκ τῆς μουσικῆς ἐφημερίδος «Φόρμιγγος» τῶν 'Αθηνῶν).

---

248. — ΕΣΤΗΣΑ ΤΗΝ ΞΩΒΕΡΓΑ ΜΟΥ

(Ἄδεται ἐν *Παλλαδαρίῳ* καὶ *Δεμιρδεσίῳ* τῆς Προύσης κατὰ τὰς Ἀπόκρεως πρὸς χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Ἰωάννου Ν. Ἀλτίνογλου.*

Ἔστησα τὴν ξώβεργά μου,
ἦρθε τὸ πουλὶ κοντά μου,
ἀπὸ τὴν πολλὴ χαρά μου
ἦρθέ με γ̮ιὰ νὰ πετάξω
καὶ 'ς τὸν οὐρανὸ νὰ φτάξω
τοὺς Ἀγγέλους νὰ ξετάξω.
Ποι̮ά 'ναι ἡ μαύρη, ποι̮ά ν' ἡ ῥούσσα,
ποι̮ὰ εἶν' ἡ μαυρομαλλούσα.

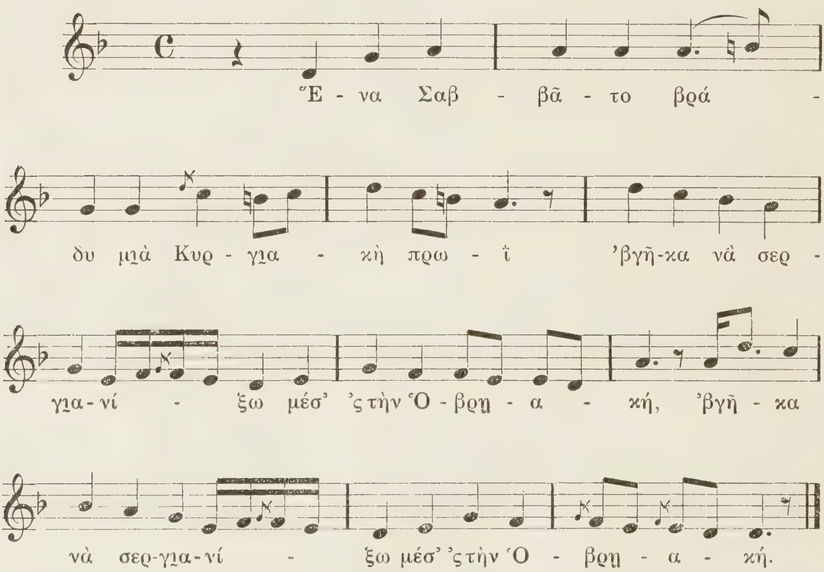
(1) *καί.* (2) *σύβκω = σκύπτω.* (3) *Ἔν ἔν' = δὲν εἶναι.* (4) *φωτι̮ά.* (5) *εἶδα.* (6) *ν' ἀνάψω τὸ κερί.*

249. — ΕΝΑ ΣΑΒΒΑΤΟ ΒΡΑΔΥ

(Ἄδεται ἐν *Μυσοπόλει (Μεσαιπόλει)* καὶ *Ἑλιγμοῖς* τῆς Προύσης ὡς καὶ ἐν *Ἀπολλωνιάδι* τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας κατὰ διαφόρους διασκεδάσεις καὶ εὐωχίας).

Ὑπαγόρευσις *Ἀσκληπιάδου Χ. Αἰκατερινίδου.*

Allegro (♩ = 176).

Ἕνα Σαββᾶτο βράδυ μ̬ιὰ Κυργ̬ιακὴ πρωῒ
᾽βγῆκα νὰ σεργ̬ιανίξω μέσ᾽ ᾽ς τὴν Ὁβρη̬ακή.
Βλέπω μ̬ιὰ ἑβραιοπούλα ὅπου χτενίζουντο
μὲ ἀργυρὸ κατρέφτη καὶ ᾽φακιολίζοντο.
Γυρίζω τριγυρίζω νὰ τῆς τὸ ᾽πῶ ᾽ς ταὐτί·
Μωρὴ Ἑβραιοπούλα, νὰ γίνῃς Χριστιανή.
Νὰ λούεσαι Σαββᾶτο, ν᾽ ἀλλάζῃς Κεργ̬ιακὴ
καὶ νὰ μεταλαβαίνῃς Χριστοῦ καὶ τὴν Λαμπρή.
— *Στάσ᾽ νὰ τὸ ᾽πῶ τὴν μάνα μου νὰ δ̬ιῶ τί θά με ᾽πῇ.*
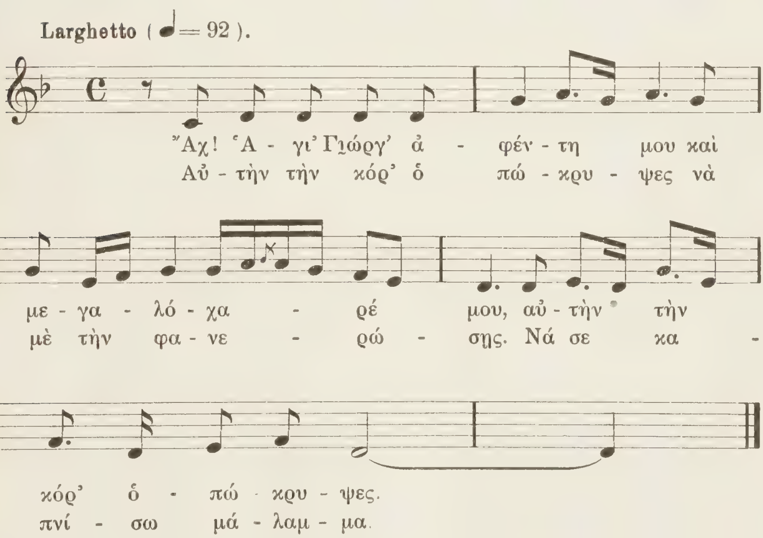
— Μάνα μ', Ῥωμηὸς μὲ λέγει νὰ γένω Χριστιανή,
νὰ λούωμαι Σαββᾶτο, ν' ἀλλάζω Κεργιακή,
καὶ νὰ μεταλαβαίνω Χριστοῦ καὶ τὴν Λαμπρή.
— Κάλλιο 'χω, θυγατέρα μου, σὲ τούρκικο σπαθί,
παρὰ Ρωμηὸ νὰ πάρῃς, νὰ γένῃς Χριστιανή.

---

250. — ΑΧ! ΑΓΙ' - ΓΙΩΡΓ' ΑΦΕΝΤΗ ΜΟΥ

(Ἄδεται ἐν *Μυσοπόλει, Νεοχωρίῳ* καὶ *Κουβουκλίοις* τῆς Προύσης ἐν φιλικαῖς συναναστροφαῖς).

Ὑπαγόρευσις *Δημητρίου Διαμαντῆ Πολιτούδη.*

Ἄχ! Ἀγι'-Γιῶργ' ἀφέντη μου καὶ μεγαλόχαρέ μου,
αὐτὴν τὴν κόρη ὁπώκρυψες νά με τὴν φανερώσῃς.
Νά σε καπνίσω μάλαμμα νά σ' ἀσημώσ' ἀσῆμι
μὲ τὸ μπεζιροτούλουμο νὰ κουβανῶ τὸ λάδι.
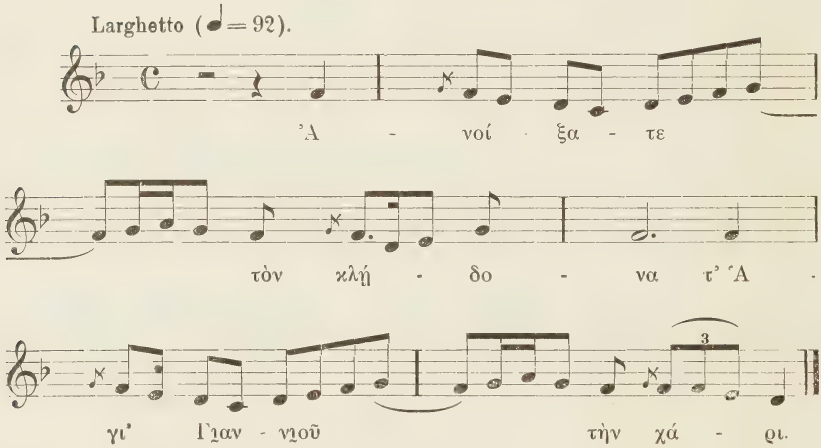
Εὐθὺς σκίζει τὸ μάρμαρο καὶ βγαίν' ἡ κόρη ἔξω.
— *Παπάδες καὶ πνευματικοί, ποῦ τὤχετε γραμμένο,*
νὰ πάρῃ ὁ Τοῦρκος τὴν ῥωμῃὰ νἆναι συγχωρεμένο;

ΣΗΜ. Πλησίον τῆς Μυσοπόλεως ὑπογείως σῴζεται καὶ παλαιὸν Ἁγίασμα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

251.—ΑΝΟΙΞΑΤΕ ΤΟΝ ΚΛΗ̨ΔΟΝΑ

(Ἄ̨δεται ἐν *Συγῇ* καὶ *Μυσοπόλει* τῆς Προύσης τὴν νύκτα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἤτοι τὴν 24 Ἰουνίου ἑκάστου ἔτους).

Ὑπαγόρευσις *Σμαράγδας Μεγάλου*

Ἀνοίξατε τὸν κλήδονα τ' Ἁγι'-Γ̮ιανν̮ιοῦ τὴν χάρι,
ὁπώχει μοῖρα νὰ φανῇ κ̮ι' ὁπώχει ριζικάρι. (¹)
'Σ τὸ ριζικό μου σ' ἔβαλα γ̮ιὰ νὰ σε ριζικάρω,
ἂν εἶναι θέλημα Θεοῦ, 'ταῖρί μου νά σε κάνω.
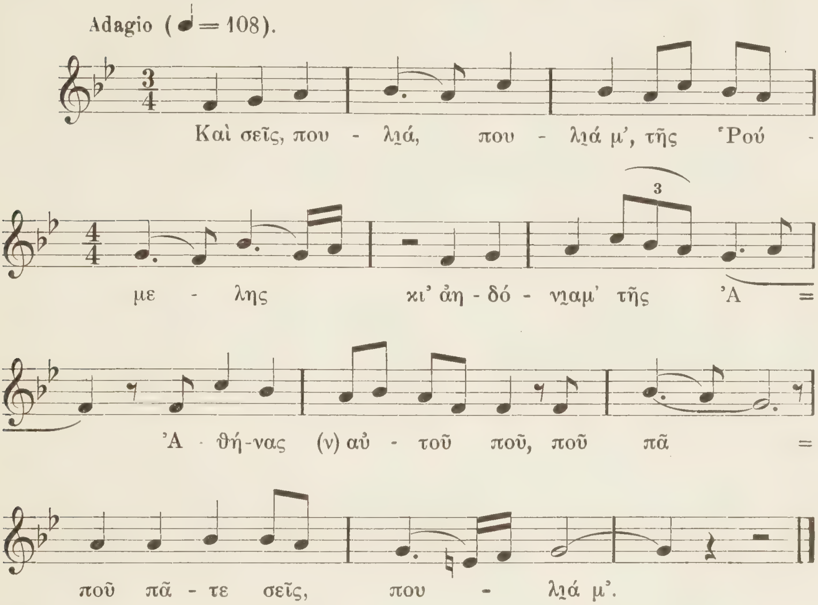
ΣΗΜ. Ἡ κληδὼν (κλήδονας) τελεῖται καὶ νῦν ἔτι ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν· εἰς ἕκαστον *κληδόνισμα* ᾄδονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ διάφορα δίστιχα ποιημάτια, ἅτινα ὀνομάζονται *κοττήματα.*

(¹) *τύχη.*

252. — ΚΑΙ ΣΕΙΣ, ΠΟΥΛΙΑ, ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

(Ἄδεται ἐν *Τζισνεῖρ* (¹) τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας ὑπὸ τῶν γυναικῶν εἰς αἰώρας).

Ὑπαγόρευσις *Ἀναστασίας Β. Νικούλου.*
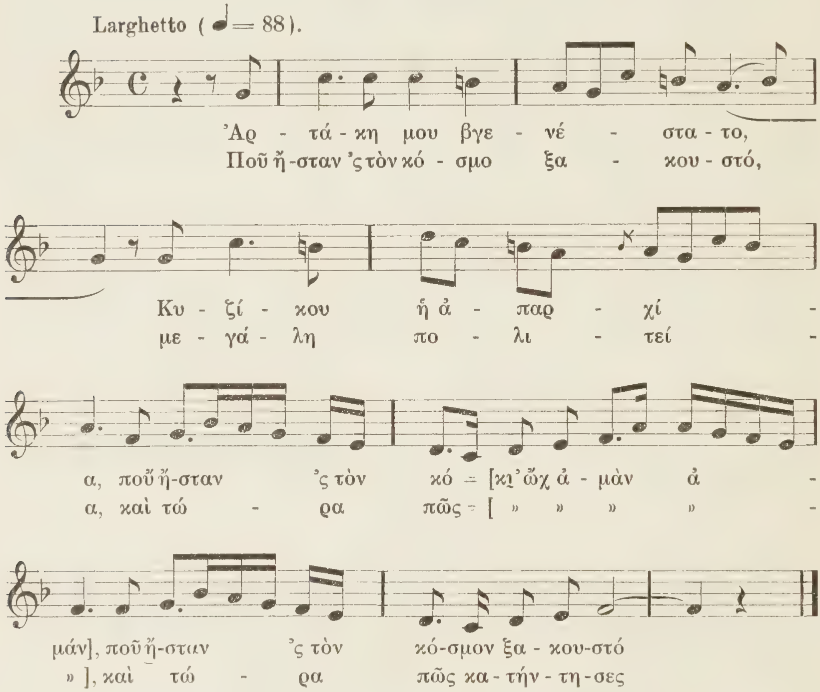

Καὶ σεῖς, πουλιά, τῆς Ρούμελης κι' ἀηδόνια μ' τῆς Ἀθήνας,
αὐτοῦ ποῦ πᾶτε σεῖς, πουλιά μ', αὐτοῦ ποῦ θὰ σταθῆτε
νὰ χαιρετᾶτε τὸν Πασσᾶ καὶ νὰ τὸν προσκυνᾶτε.
Αὐτοῦ τζαμὶ δὲν γένεται, Τοῦρκοι δὲν προσκυνᾶνε.
Χίλιοι μαστόροι 'δούλευσαν καὶ χίλια μαστουρούδια.
Μαστόροι μὴν δουλεύετε, μὴ χάνετε τὸν νοῦ σας·
αὐτοῦ τζαμὶ δὲν γένεται, Τοῦρκοι δὲν προσκυνᾶνε.
Αὐτοῦ θὰ μένῃ Ἁγιὰ Σοφιὰ καὶ μέγα Μοναστῆρι
μὲ τετρακόσια σήμαντρα μὲ δεκαοχτὼ καμπάναις
κάθε καμπάνα καὶ παπᾶς, ἀσήμαντροι καὶ διᾶκοι.

(¹) Τὸ *Τζισνεῖρ* προφέρεται *Τζichνεῖρ*, λέγεται δὲ καὶ *Τζεϊνεγίρ.*

253. — ΑΡΤΑΚΗ ΜΟΥ ΒΓΕΝΕΣΤΑΤΟ

(Ἄδεται ἐν *Τζισνεῖο* τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας ὑπὸ τῶν γυναικῶν εἰς τὰς αἰώρας, ὡς καὶ ἐν διαφόροις ἄλλοις χωρίοις τῆς *Κυζίκου*).

Ὑπαγόρευσις *Ἀναστασίας Γ. Νικούλου*.

Ἀρτάκη μου βγενέστατο, Κυζίκου ἡ ἀπαρχία,
ποῦ ἦσταν ᾽ς τὸν κόσμον ξακουστό, μεγάλη πολιτεία,
καὶ τώρα πῶς κατήντησες ἀπ᾽ τὴν μεγάλη φλόγα!
Κατήντησες καὶ γένηκες ὅλο στάχτη καὶ χῶμα
σὰν ᾽πῆρε ἡ πικρὴ φωτιὰ καὶ τὸ πικρὸ γιανκίνη.[1]
Οὗλοι ξεβγαίνουν ᾽ς τὰ βουνὰ καὶ στέλλουνε τσατίρια

[1] *πυρκαϊά· λέξις τουρκική.*

κ' οἱ ἄλλοι κάτω 'ς τὸ γι̯αλὸ τὰ ῥοῦχά της στιβι̯άζουν
καί 'να σπυρ' τὸν ἄλλονα ἀτὴ ζητοῦν γι̯αμάζουν. (1)
'Εβγαίνει πράσινη φωτι̯ὰ ἀπὸ τὰ σπήτι̯αν της,
πολλαὶς κοπέλλαις πέφτουνε ἀπὸ τὰ παραθύρι̯α της,
κοπέλλαις ποῦ δὲν 'βγήκανε ποτὲ 'ς τὰ παραθύρι̯α,
μὰ ἐκείνη τὴν βραδει̯ὰ 'βγήκανε 'ς τὰ τζαΐρι̯α.
'Καῆκαν δώδεκα ἐκκλησι̯αίς, στασίδια καὶ εἰκόνες
'καῆκε καὶ ἡ Μητρόπολι μὲ δεκαοχτὼ κολώναις.

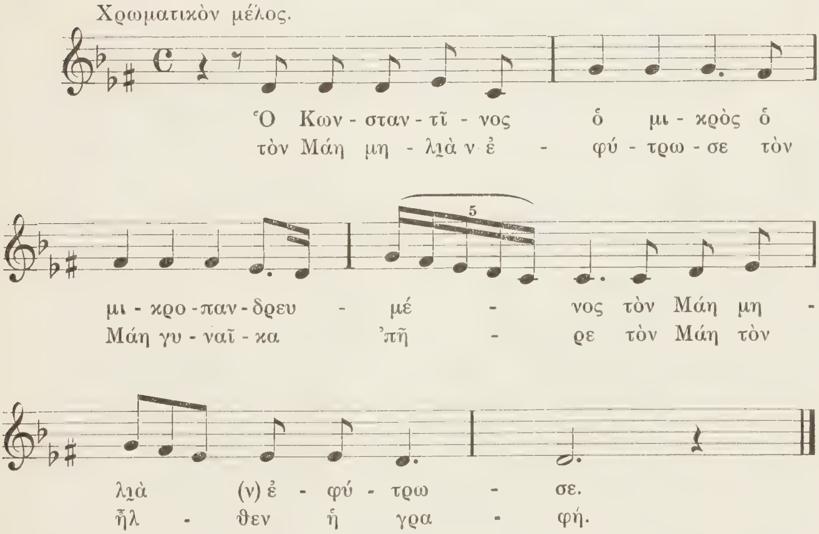
(ἀτελές).

254. — Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΜΙΚΡΟΣ

("Αδεται σπανιώτατα ἐν *Τριγλείᾳ* τῆς Προύσης ὑπὸ τῶν γραιῶν).

῾Υπαγόρευσις *Χριστοδουλίνας Λ. Χάϊτα.*

Larghetto (♩= 76).
Χρωματικὸν μέλος.

(1) *Τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ στίχου τούτου δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐννοήσω καλῶς, τοῦτο δὲ ἐξ ἀγνοίας αὐτῆς τῆς ὑπαγορευτρίας.*

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ μικρὸς ὁ μικροπανδρευμένος
τὸν Μάη μηλιὰν ἐφύτευσε, τὸν Μάη γυναῖκα 'πῆρε.
Τὸν Μάη τὸν ἦλθεν ἡ γραφὴ νὰ 'πάγῃ 'ς τὸ σεφέρι.
Τὴν νύκτα κόφτει τὰ καρφιά, τὴν νύκτα καλλιόνει.(1)
Ἡ κόρη ποῦ τὸν ἀγαπᾷ στέκεται καὶ τὸν φέγγει,
ὅσα ποτήρια τὸν κερνᾷ τόσα λόγια τὸν λέγει·
— Ποῦ θὰ μ' ἀφήσῃς νὰ διαβῇς, μικρέ μου Κωνσταντῖνε;
'Απὸ τοὺς ἐννηὰ ἀδελφοὺς ἐσένα ἔχω δέκα.
— Πρωτοῦ σ' ἀφήσω 'ς τὸν Θεὸν κ' ὕστερης 'ς τοὺς 'Αγγέλους.
— Τί θά με κάμῃ ὁ Θεός, τί θά μου κάμουν οἱ Ἅγιοι
τί θά μου κάμῃ ἡ νένα σου, τἀγκαρδιακά σου ἀδέλφια;
Δὲν φοβοῦμαι τὸν Θεὸν οὔτε τὸν Χάρο.
Ὁ Χάρος σὰν τὸ ἤκουσε πολὺ τοῦ βαρυφάνη·
ἔσυρε καὶ 'σαΐτευσε κόρη ρεβωνιασμένη,
τὴν 'Αρετὴ τοῦ Κωνσταντῆ ποῦ λείπει 'ς τὸ σεφέρι.
— Μάνα μ', ἂν ἔλθῃ ὁ Κωνσταντῆς νὰ μὴ βαρυκαρδίσῃ·
ἀνοῖξτε τὸ σεντοῦκί μου τὤρημο ραχνιασμένο
καὶ δός τὴν ἀρραβῶνά του νὰ φύγῃ ὁ καϊμένος·
Μάνα μ', βάλε τὴς τάβλαις(2) *θλιβεραὶς καὶ ταὶς*
[πετσέταις μαύραις,
βάνε καὶ τὰ ποτήρια 'ς τὸν δίσκο ῥαγισμένα ....
Μάνα μ', ἔρχεται ὁ Κωνσταντῆς πασσᾶς καμαρωμένος,
ἐμπρός του ἔχει ὄργανα καὶ πίσω του τρουμπέταις.
— Σταθῆτε ἐμπρός μου, ὄργανα, καὶ πίσω μου, τρουμπέταις,
'ς τοῦ πεθεροῦ μου τὴς αὐλαὶς σταυρὸς εἶναι στημένος.
Γιὰ πεθερά μου 'πέθανε, γιὰ πεθερός μου θάφτει,
γιὰ ἀπ' τὰ ἐννηὰ ἀδέλφια μου κἀνένα ἐρραγίσθη.
— Καλὴ 'μέρα σου, μάστορη καὶ πρωτοπελεκάρη,(3)
τίνους κυοῦρι πελεκᾷς, τίνους κυοῦρι φκειάνεις;

(1) πεταλώνει.
(2) τράπεζαι, ἐφ' ὧν τρώγουσι μετὰ τὰς κηδείας τὴν μακαριά, ψυχοφάγι.
(3) φερετροποιέ.

— Τῆς Ἀρετῆς τοῦ Κωνσταντῆ ποῦ λείπει ᾽ς τὸ σεφέρι.
— Περικαλῶ σε, μάστορη καὶ πρωτοπελεκάρη,
κάμε το φαρδὺ πλατὺ νὰ παίρνῃ δυὸ νομάτοι.
Βγάζει τὸ δαχτυλίδι του, τὸ ῥίχτει ᾽ς τὸ φαρμάκι,
τὸ βάζει ᾽ς τὰ χείλη του καὶ πέφτ᾽ εἰς τὸ κρεββάτι.

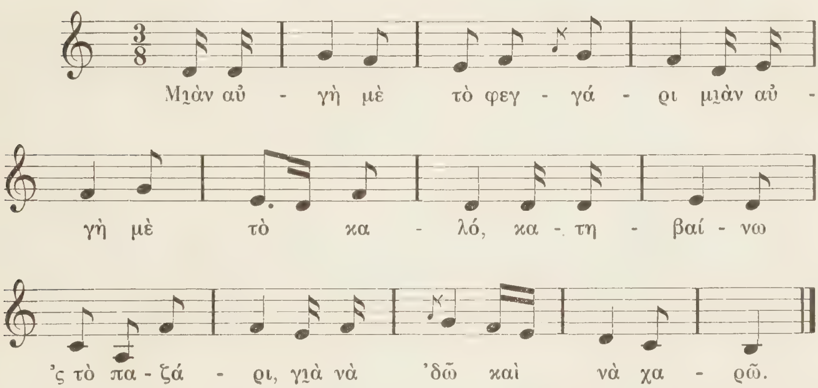
---

255. — ΜΙΑΝ ΑΥΓΗ ΜΕ ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

(Ἄδεται ἐν *Τριγλείᾳ* τῆς Προύσης καὶ *Γυαλὶ τσιφλὶκ* τῆς ἐπαρχίας Νικομηδείας ἐν συναναστροφαῖς καὶ διασκεδάσεσιν)

Ὑπαγόρευσις *Γεωργίου Καϊμακτζόγλου.*

Andante (♩ = 126).
(Κλῖμαξ *μιξολυδιστὶ* τοῦ Σί).

Μ̯ιὰν αὐγὴ μὲ τὸ φεγγάρι μ̯ιὰν αὐγὴ μὲ τὸ καλὸ
κατηβαίνω ᾽ς τὸ παζάρι, γ̯ιὰ νὰ ἰδῶ καὶ νὰ χαρῶ.
Ἐκύταξα ᾽ς τὸ παραθύρι κ᾽ ἦτονε παρανοικτό (1)
᾽κάθουνταν ἕνα κορίτσι ἔμμορφο καὶ διαλεχτό.
Εἶχα θάρρος ὁ καϊμένος καὶ τὸ ἀποχαιρετῶ (2)

(1) *λέγεται καὶ κράνοικτο (μικρὸν ἀνοικτὸ) = ὀλίγον ἀνοικτό.*
(2) *χαιρετῶ.*

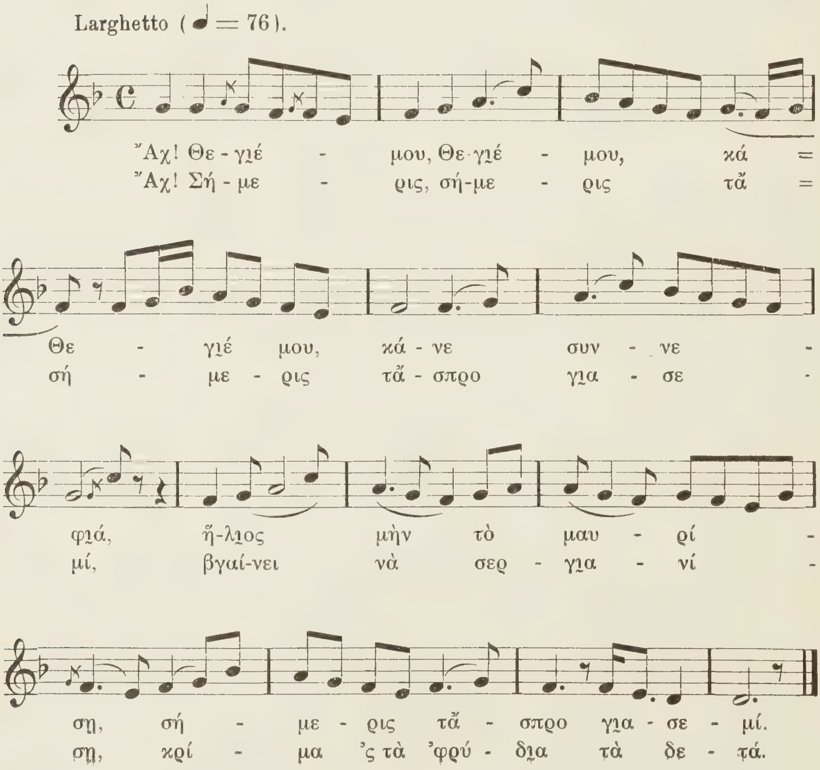
καὶ ἡ δουλεύτρα του μοῦ λέγει δὲν εἶσαι ἄξιος γι̯ὰ ταὐτό.
Πέφτω κάτω καὶ πληγόνω, δέρνομαι, σκοτόνομαι,
'ς τὸν γι̯ατρὸ τὸν Νικολάκη πάγω καὶ γι̯ατρεύομαι.
—Ἄχ! γι̯ατρέ μου, γι̯άτρευσέ με. Τὸ Σαββᾶτο τὸ βράδυ
καὶ τὴν Κυριακὴ τὸ γιῶμα θὰ περάσω ἀπ' ἐκεῖ.

---

256. — ΑΧ! ΘΕΓΙ̯Ε ΜΟΥ, ΚΑΝΕ ΣΥΝΝΕΦΙ̯Α

(Ἄδεται ἐν *Βόρῃ* τοῦ Πασσαλιμανίου (Μαρμαρᾶ) τῆς ἐπαρχίας Προικοννήσου ἐπὶ τῶν νεκρῶν ὑπὸ ἰδιαιτέρων θρηνῳδῶν γυναικῶν).

Ὑπαγόρευσις *Ἑλένης Α. Χριστοδούλου*

Ἄχ! Θεγιέ μου, κάνε συννεφιὰ ἥλιος μὴν τὸ μαυρίση,
σήμερις τἄσπρο γιασεμὶ βγαίνει νὰ σεργιανίση
Κρῖμα 'ς τὰ 'φρύδια τὰ δετά, κρῖμα 'ς τὰ μαῦρα τὰ 'μμάτια,
κρῖμα 'ς τἀγγελικὸ κορμὶ ποῦ θὰ τὸ φάγη ἡ πλάκα.
Ἔλα, μητέρα μου, κοντὰ καὶ θὰ σὲ παραγγείλω
ὄμμορφα τὰ παιδάκια μου καὶ εἶμαι γιὰ νὰ φύγω.
Σήμερα μαῦρος οὐρανός, σήμερα μαύρη 'μέρα
σήμερα καὶ ἡ ἀγάπη μου χωρίζει ἀπὸ τἀμένα.

('Ακολουθοῦσιν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ πολλοὶ ἄλλοι αὐτοσχέδιοι στίχοι).

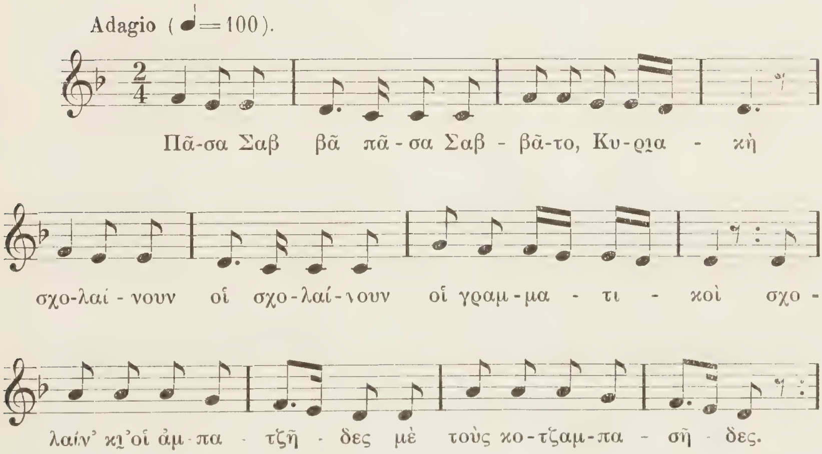
ΣΗΜ. 'Εν *Βόρῃ* οἱ νεκρικοὶ θρῆνοι καλοῦνται *ἐγκώμια, ἐγκωμιάσματα.*

---

257. — ΠΑΣΑ ΣΑΒΒΑΤΟ, ΚΥΡΙΑΚΗ

(Ἤδετο ἄλλοτε ὑπὸ τῶν γερόντων ἐν *Κίῳ* τῆς Νικαίας πρὸς συρτὸν χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Βασιλείου Βλασιάδου*

Πᾶσα Σαββᾶτο, Κυριακὴ
σχολαίνουν οἱ γραμματικοὶ

σχολαίνουν κι' ἀμπατζῆδες
μὲ τοὺς κοτσαμπασίδες
Σχολαίν' καὶ 'μένα ὁ ἀφέντης μου
ὁ ῥήγας ὁ λεβέντης μου.
'Σ τὴν ἐκκλησιὰ πηγαίνει
τώρα ἡ ψυχή μου βγαίνει
φορεῖ παπούτσια φουντωτὰ
κίτρινα καὶ καμαρωτά.
Φορεῖ ζωνάρι πόσι(1)
καὶ θὰ μὲ θανατώση.
φορεῖ καὶ 'ς τὸ κεφάλι του
καλπάκι σαμουρένιο
μὲ καίει τὸν καϊμένο.
Φορεῖ καὶ 'ς τὴν μεσίτσα του
ζουνάρι μαῦρο πόσι
καὶ θὰ μὲ θανατώση.
Φορεῖ καὶ 'ς τὸ δακτύλι του
γιαμάντι δακτυλίδι
ποῦ μ' ἔκαψε τὰ χείλη.
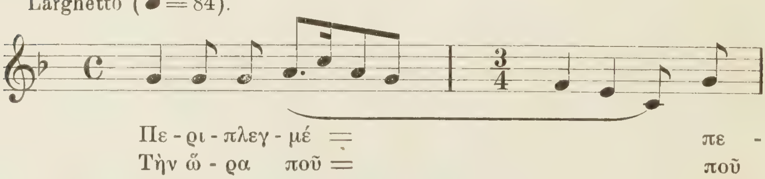
---

258. — ΠΕΡΙΠΛΕΓΜΕΝΗ ΝΕΡΑΝΤΣΙΑ

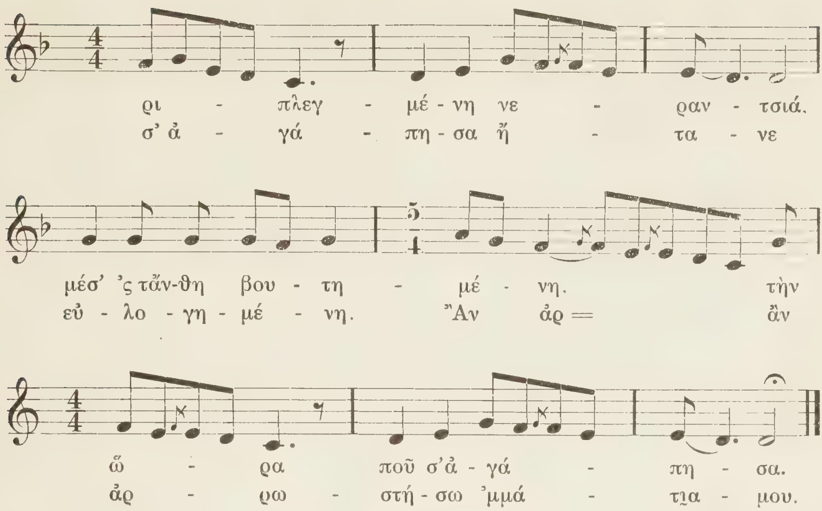
(Ἤδετο πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἐν *Κίῳ* τῆς Νικαίας κατὰ διαφόρους συναναστροφὰς ὑπὸ γραιῶν).

Ὑπαγόρευσις *Σμαράγδης Κ. Καραογλάνη.*

Larghetto (♩ = 84).

(1) *μεταξωτὴ ζώνη.*

Περιπλεγμένη νεραντζ̯ιά, μέσ' 'ς τἄνθη βουτημένη
τὴν ὥρα ποῦ σ' ἀγάπησα ἤτανε εὐλογημένη.
Ἂν ἀρρωστήσω, 'μμάτ̯ια μου, ἐγὼ θὰ σὲ μηνύσω
μὴν φοβηθῇς τὴν μάνα σου μήτε κἀνένα ἄλλο.
Ἔλα, χρυσῆ μου καὶ ἀργυρῆ, 'ς τὸ σπίτι χωρὶς ἄλλο
ἔμμορφα νὰ μὲ κλάψετε μὴ σᾶς περιγελάσουν.
Δεξιᾷ θὰ κάτσῃ ἡ μάνα μου, ζερβιᾷ ἡ ἀδερφή μου
καὶ 'ς τὸ μαξιλαράκι μου ἐσύ, ἀγαπητική μου·
καὶ λόγιαζε τὰ χείλη μου ὥστε νὰ 'βγῇ ἡ ψυχή μου.
Ὅταν ἰδῇς τὰ 'μμάτ̯ια μου ἀλλοιώτικα γυρίζουν,
τότες, ἀγαπημένη μου, τὰ μαῦρα ῥοῦχα ἀνθίζουν.
Ἄνοιξε τὴ κασέλλα μου καὶ ὀμμορφοστόλισέ με
καὶ βάλε μὲ τὴν ζώνην μου τ' ὁλόχρυσο καφτάνι, (1)
ἀφ' οὗ με καταρίσθηκες 'ς τὸν Ἅδην νὰ τὰ βάλω.
Ὅταν ἰδῇς καὶ τὸν παπᾶ 'ς τὴν σκάλα 'π' ἀνεβαίνει
τότες νὰ κλαίῃς καὶ νὰ λές, ἡ ἀγάπη μου διαβαίνει.

(1) *περιδέραιον.*

Ὅταν θὰ μὲ σηκώσουνε τέσσαρα παλληκάρια
νὰ δένῃς τὸ κεφάλι σου μὲ πέτραις, μὲ λιθάρια.
Ὅταν θὰ μὲ περάσουνε ἀπὲ τὸν μαχαλᾶ σου
πᾶνε κρυφὰ ἀπὸ τὴν μάνα σου κι’ ἀνέσπα(¹) τὰ μαλλι̯ά σου.
Ὅταν θὲ νά με ἀφήσουνε ’ς τῆς ἐκκλησι̯ᾶς τὴν πόρτα
βάνε φωνὴ ὅσον ’μπορεῖς νὰ μαραθοῦν τὰ χόρτα.
Ὅταν μὲ κατεβάζουνε τρι̯ὰ σκαλι̯ὰ ’ς τὸν Ἅδην
τότε, ἀγαπημένη μου, βάνε φωνὴ μεγάλη.
Ὅταν θὲ νά με ῥίξουνε τὸ χῶμα ἀπά ’ς τὰ ’μμάτι̯α
κόψε τὰ μαγουλάκι̯α σου καὶ κάμ’ τα κομματάκι̯α.

Κατὰ τὸ αὐτὸ μέλος ᾔδετο ἐν *Κίῳ* καὶ τὸ ἑπόμενον ᾆσμα ὑπαγορευθὲν ὑπὸ τῆς *Σμαράγδης Καραογλάνη*.

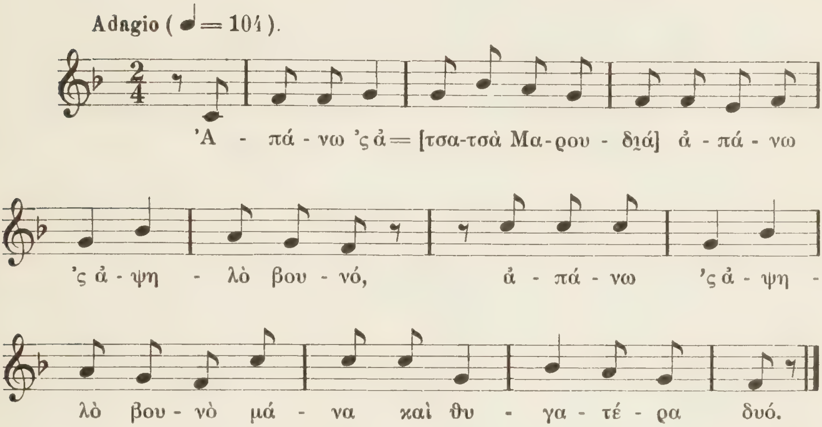
Ὅπου θέλει ν’ ἀκούσῃ κλάμματα, κλέτα καὶ μυρολόγι̯α
πά’ νὰ διαβῇ ἀπὸ τὸν Γαλατᾶ, ’ς τὴν μέση τὸ Φανάρι·
ν’ ἀκούσετε μι̯ὰν ἀρχόντισσα καὶ μι̯ὰν κυρὰ μεγάλη
πῶς κλαίει, πῶς μυρολογᾷ, πῶς χύνει μαῦρα δάκρυα.
Στὸ παραθύρι κάθεται, τὴν θάλασσα κυττάζει
βλέπει καράβια πὤρχονται, φεργάδες ποῦ ἀρμενίζουν.
— Καράβια μ’, καΐκι̯α μ’, χρυσαίς μου πιατέδες,
μὴν ἄϊδετε τὸν ἄνδρα μου τὸν τσελεπῆ Πετράκη;
— Ἐψὲς βράδυ τὸν εἴδαμε, ποῦ πᾶν νὰ τὸν χαλάσουν (²)
πέντε πασσάδες τὸν κρατοῦν καὶ πέντε τὸ ’ξετάζουν,
καὶ μέσ’ ’ς τὴν μέση ὁ νηούτσικος σὰν μῆλο μαραμμένο.
— Πέτρο, μαρτύρα τ’ ἄσπρα σου, μαρτύρα τὰ φλουρι̯ά σου.
— Ἀφῆστε με ’ς τὸ χάλι μου ν’ ἀλθῶ ’ς τὸν λογισμό μου·
ἔχω κασέλαις δώδεκα, σεντούκια δεκαπέντε,
ἔχω καὶ τὰ ντολάπι̯α μου ὅλα φλουρὶ γι̯ομᾶτα.
— Σῶσέ μ’, κυρὰ ἀρχόντισσα, σῶσε κυρὰ Σουλτάνα·
πάρε μαυρὶ ἀπὸ τὸν μπογι̯ατζῆ καὶ βάψε τὸ Σεράγι.
βάψε τὸν ἀψηλὸ ὀνδᾶ τοῦ τσελεπῆ Πετράκη.

(¹) *τράβα, ξερρίζωσε.*
(²) *φονεύσουν.*

259. — ΑΠΑΝΩ 'Σ ΑΨΗΛΟ ΒΟΥΝΟ

(Ἄδεται ἐν *Μουδανίοις* καὶ *Ἀρβανιτοχωρίῳ* τῆς Προύσης ὡς καὶ ἐν *Καλολίμνῳ* πρὸς συρτὸν χορόν).

Ὑπαγόρευσις *Ἐλισάβετ Ι. Καραγιαννίδου.*

Ἀπάνω 'ς ἀψηλὸ βουνὸ
μάνα καὶ θυγατέρες δυό,
μαζώνουν τὸν ἀμάραντο
μὲ τὸ μυρμηγκοβότανο.
Ἐδίψησ' ἡ μικρότερη
ἀπ' ὅλαις ἡ ἐμμορφότερη.
Πάγει 'ς τὴν βρύσι γ̮ιὰ νερὸ
βρίσκ' ἕνα ξένο μοναχό.
— Μάνα μ', κ̮ι' ἂς τὸν ἐπάρωμεν
τὸν ξένον εἰς τὸ σπίτι μας.
— Κόρη μ', ψωμὶ δὲν ἔχομε,
τὸν ξένο τί τὸν θέλομε;
— Μάνα μ', τὸ μηροδάκι μ' (1)

(1) *μερίδιόν μου.*

φθάνει κ᾽ ἐμέν᾽ κ᾽ ἐκεῖνον.
— Κόρη μ᾽, στρῶμα δὲν ἔχομε,
τὸν ξένον τί τὸν θέλομε;
— Μάνα μ᾽, τὸ στρωματάκι μου
φθάνει κ᾽ ἐμὲ κ᾽ ἐκείνονα.

---

260. — ΟΛΑΙΣ Ἡ ΝΗΑΙΣ ΠΑΝΔΡΕΥΟΝΤΑΙ

(ᾎδεται ἐν *Μουδανίοις* κατὰ τὰς ἀπόκρεως ἐν διαφόροις διασκεδάσεσιν).

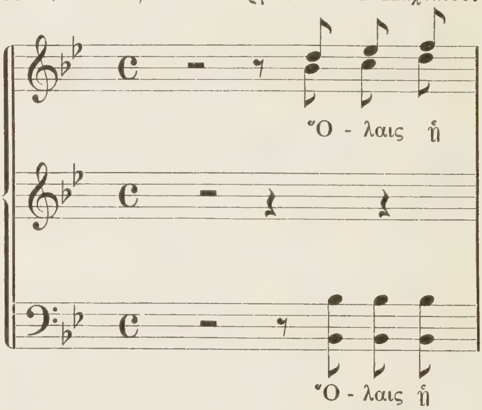
Ὑπαγόρευσις *Ἀναστασίας Π. Βαφοπούλου.*
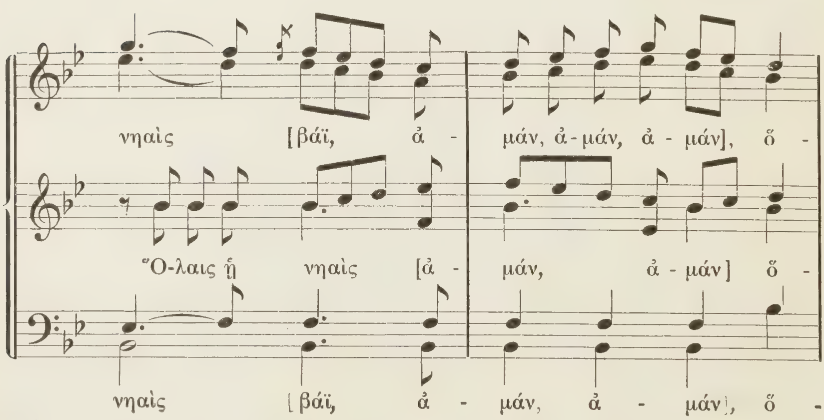
Larghetto (♩=88). Ἁρμονία *Γ. Δ. Παχτίκου.*
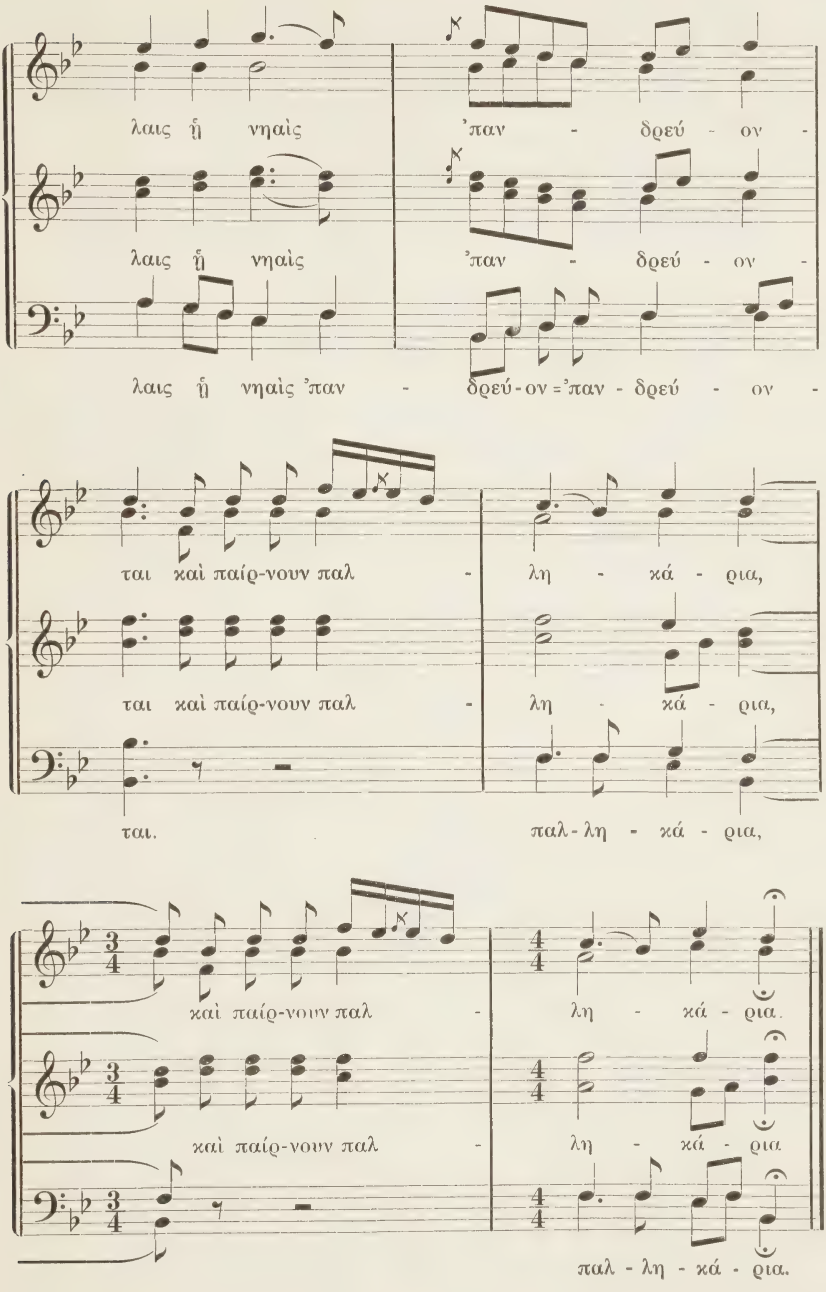
Ὀξύφωνοι γυναῖκες (Soprani)

Ὀξύφωνοι ἄνδρες (Tenori)

Βαρύφωνοι ἄνδρες (Bassi)

λαις ἤ νηαὶς ʼπαν - δρεύ - ον -
λαις ἤ νηαὶς ʼπαν - δρεύ - ον -
λαις ἤ νηαὶς ʼπαν - δρεύ-ον = ʼπαν - δρεύ - ον -
ται καὶ παίρ-νουν παλ - λη - κά - ρια,
ται καὶ παίρ-νουν παλ - λη - κά - ρια,
ται. παλ-λη - κά - ρια,
καὶ παίρ-νουν παλ - λη - κά - ρια.
καὶ παίρ-νουν παλ - λη - κά - ρια
παλ - λη - κά - ρια.

Ὅλαις ἡ νηαὶς 'πανδρεύονται καὶ παίρνουν παλληκάρια
κ' ἐγὼ Γιαννούλα ξακουστὴ 'πῆρα τὸν μαραζιάρη.
Ψωμὶ τὸν δίνω δὲν τὸ τρώγει, νερὸ καὶ δέν το πίνει,
τὸν δίνω καὶ γλυκὸ κρασὶ κ' ἐκεῖνο δέν το πίνει.
Τὸν στρώνω δυὸ στρώματα καὶ πέντε μαξιλάρια.
— Σήκω, μαράζη μ', πλάγιασε, σήκω, μαράζη μ', πέσε
καὶ βάλε καὶ τὸ χέρι σου 'ς τὸν ἀργυρό μου κόρφο
νὰ διῇς τοῦ Μάη τὴς δροσιαὶς τ' 'Απρίλη τὰ λουλούδια.
—'Εγὼ σὲ λέγω δὲν 'μπορῶ καὶ σὺ μὲ λέγεις πέσε,
νὰ βάλω καὶ τὸ χέρι μου 'ς τὸν ἀργυρό σου κόρφο!
—Ὅλαις ἡ νηαὶς 'πανδρεύθησαν καὶ 'πῆραν παλληκάρια
κ' ἐγὼ Γιαννοῦλα ξακουστὴ 'πῆρα τὸν μαραζιάρη.
— Κόρη μ', ἐγώ σε 'πάνδρεψα μ' ἀμπέλια, μὲ χωράφια,
μὲ τετρακόσια πρόβατα καὶ χίλια ἀγελάδια.
– Λύκος νὰ φάγῃ τὸ πρόβατο, κουνάδι (1) τἀγελάδι,
Χάρος τὸν νοικοκύρη.

(1) Ἰκτίς, αἴλουρος.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ᾼΣΜΑΤΩΝ

Α΄ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ (Σελ. 1—196).

Β' ΘΡΑΚΗΣ (Σελ. 197—260).

Γ΄ **ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ** (Σελ. 261—310).

Δ' ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑΣ (Σελ. 311—342).

Ε' ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΚΡΗΤΗΣ (243—360).

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

ΕΝ ΑΙΣ ᾼΔΟΝΤΑΙ ΤΑ ΕΝ Τῌ ΠΑΡΟΥΣῌ ΣΥΛΛΟΓῌ ᾼΣΜΑΤΑ

Α' ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ (1—34)

Οἱ ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὸν αὔξοντα ἀριθμὸν τῶν ᾀσμάτων.

ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑ

1 — *Ἀνακοῦ*, κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου, 16, 17, 29.
2 — *Μαλακοπή*, κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου, 2, 3, 10, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 24, 26, 28, 29, 31.
3 — *Μισθί*, κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Ἰκονίου, 5.
4 — *Συνασός*, πολίχνιον τῆς Καισαρείας, 1, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 20, 21, 23, 25, 27, 28, 30, 32, 33.
5 — *Φάρασα*, κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας Καισαρείας, 14, 34.

ΠΟΝΤΟΣ

6 — *Ἀργυρόπολις* (Κιουμουςχανέ), τῆς Χαλδείας, 39, 46, 47.
7 — *Κερασοῦς*, πόλις, 36, 37, 44, 45, 48, 49.
8 — *Κηρετςχανέ*, κωμόπολις παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα, 38.
9 — *Κοτύωρα* (Ὀρδοῦ), τῆς ἐπαρχίας Νεοκαισαρείας, 46, 47.
10 — *Κρώμνη*, κωμόπολις τῆς Τραπεζοῦντος, 35.
11 — *Πόντου χωρία*, 41.
12 — *Τραπεζοῦς*, πόλις, 39, 40, 47.
13 — *Σεβαστείας χωρία*, τῆς ἐπαρχίας Κολωνείας, 42.
14 — *Χαλδείας χωρία*, 43.

ΒΙΘΥΝΙΑ

15 — *Ἀρτάκη*, πολίχνη τῆς Κυζίκου, 63.
16 — *Βεζιρχάν*, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Νικαίας παρὰ τὸν Σαγγάριον, 135.

Β′ ΘΡΑΙΚΗΣ (36—54).

Γ′ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (55—82).

Δ′ ΗΠΕΙΡΟΥ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑΣ (83—95).

Ε΄ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΚΡΗΤΗΣ (96—107).

Ϛ΄ ΝΗΣΩΝ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑΛΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΠΟΝΤΙΔΟΣ (108—132).

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΚΑΘ' ΥΛΗΝ ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΙΔΟΣ ᾈΣΜΑΤΩΝ

Οἱ ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὸν αὔξοντα ἀριθμὸν τῶν ᾀσμάτων.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ
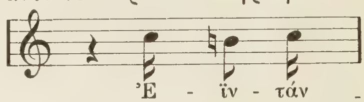
ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΑΤΩΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ[1]

Αὔξων ἀριθ. ᾄσματος

Ἐν σελίδι λβ΄ ἐν τῷ 12ῳ στίχῳ ἀντὶ τοῦ ἀριθ. 109 γραφ. 132.

14 — Ὁ 5ος *ῥυθμικὸς πούς* (mesure) γραφήτω οὕτω·

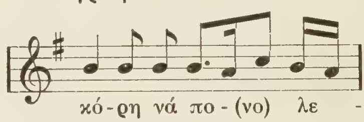

Ἐν τῷ αὐτῷ ᾄσματι ἡ λέξις τῆς ζ΄ στροφῆς *Ἀρικούτονα* γραφέτω *Ἀρικούτονα.*
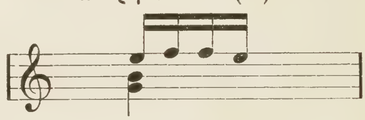
23 — Ἀντὶ τῆς λέξεως *χαλανεῖ* τοῦ ε΄ στίχου γράφε *χαλάνει.*

48 — Ἐν τῷ β΄ στίχῳ ἀντὶ τῆς λέξεως *νάκει* γράφε *κάνει.*
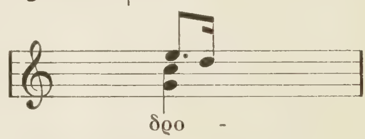
49 — Ὁ 4ος ῥυθμικὸς ποὺς γραφήτω οὕτω·
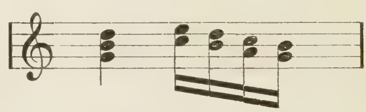

50 — Ἐν τῷ 10ῳ ῥυθμικῷ ποδὶ ἐν τῷ μέρει τοῦ κλειδοκυμβάλου ὁ δ΄ χρόνος γραφήτω οὕτω·

50 — Ἐν τῷ 12ῳ ῥυθμικῷ ποδὶ τοῦ ᾠδικοῦ μέρους ὁ α΄ ποδικὸς χρόνος γραφήτω οὕτω·
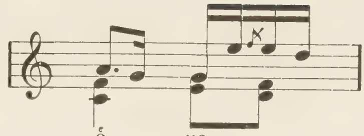

50 — Ἐν τῷ 13ῳ ῥυθμικῷ ποδὶ ὁ β΄ χρόνος τοῦ μέρους τοῦ κλειδοκυμβάλου γραφήτω οὕτω·
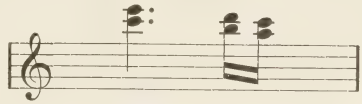

[1] ***Ἐπειδὴ αἱ διορθώσεις τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων ἐγένοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ συλλογέως, διὰ τοῦτο παρεισέφρυσαν τὰ παροράματα ταῦτα· δι᾿ ὃ ἐπικαλούμεθα τὴν ἐπιείκειαν διά τε ταῦτα καὶ διά τινα ἄλλα ἧττον σπουδαῖα παροράματα τοῦ βιβλίου.***

Αὔξων ἀριθ. ᾄσματος
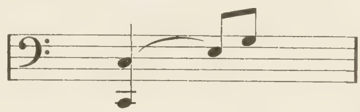
50 — Ἐν τῷ 15ῳ ῥυθμικῷ ποδὶ τοῦ ᾠδικοῦ μέρους ὁ β′ χρόνος γραφήτω οὕτω·

50 — Ἐν τῷ 17ῳ ῥυθμικῷ ποδὶ ὁ β′ χρόνος τοῦ κλειδοκυμβάλου γραφήτω οὕτω·

50 — Ἐν τῷ 29ῳ ῥ. ποδὶ ὁ β′ χρόνος τοῦ βαθυφ. μέρους τοῦ κλειδοκυμβάλου γραφήτω οὕτω·

56 — Ἐν τῷ δ′ στίχῳ ἀντὶ τῆς λέξεως *στεφανϳὰ* γραφήτω *Στεφανϳά*.

59 — Τοῦ ὑπαγορευτοῦ τὸ ἐπίθετον ἀντὶ *Αὐεργέτου* γραφ. *Εὐεργέτου*.
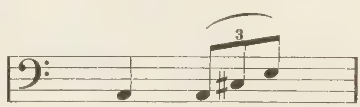
73 — Ὡς κύριον ὄνομα τῆς ὑπαγορευτρίας προστεθήσθω ἡ λέξις *Λουλουδϳά*.

Τὸν ἐν τῇ σελίδι 112 αὔξοντα ἀριθμὸν 67 ἀντικατάστησον διὰ τοῦ 79.

89 — Εἰς τὸ μέρος «Ἄδεται ἐν *Μιχαλητσίῳ* τῆς Νικομηδείας» πρόσθες καὶ «*Χάρακι*».

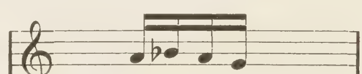
108 — Κάτωθι τῆς ἐπικεφαλίδος τοῦ ᾄσματος προστεθήτωσαν αἱ λέξεις· «Ὑπαγόρευσις *Διαμαντοῦς Γ. Κοτζαμάνη*».

108 — Ὁ β′ χρόνος τοῦ 6ου ῥυθ. ποδὸς ἐν τῷ βαθυφώνῳ μέρει τοῦ κλειδοκυμβ. γραφήτω οὕτω·
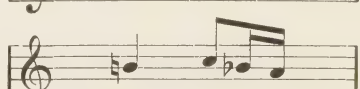

114 καὶ 116. — Εἰς τὸ μέρος «Ἄδεται ἐν *Εσμὲ* τῆς Νικομηδείας» προστεθήσθω καὶ εἰς ἀμφότερα τὰ ᾄσματα καὶ «*Σαπάντζᾳ*».

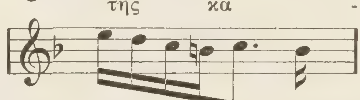
133 — Ἐν τῷ 4ῳ ῥυθ. ποδὶ ὁ γ′ χρόνος ὡς καὶ ἐν τῷ 11ῳ ὁ α′ χρόνος γραφήτωσαν οὕτω·

144 — Ἐν τῷ 3ῳ ῥυθμικῷ ποδὶ ὁ β′ χρόνος γραφήτω οὕτω·
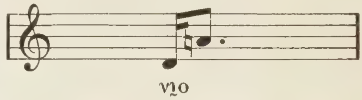

144 — Εν τῷ 5ῳ ῥυθμικῷ ποδὶ ὁ α′ χρόνος γραφήτω οὕτω·

Αὔξων ἀριθ. ᾄσματος

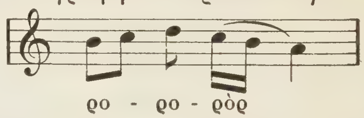
145 — Ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ τῆς ἐπικεφαλίδος προστεθήτωσαν αἱ λέξεις «Ὑπαγόρευσις *Κλεονίκης Χαϊκαλοπούλου*».

147 — Ὁ γ΄ χρόνος τοῦ 7ου ῥυθμικοῦ ποδὸς γραφήτω οὕτω·

Τοῦ δ' ὑπαγορευτοῦ τὸ ἐπίθετον γραφήτω *Καρακατσάνη*.

148 — Ὁ 2ος ῥυθμικὸς ποὺς γραφήτω οὕτω·

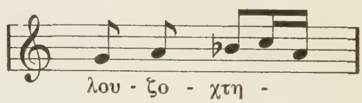

153 — Ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ ἐκ τοῦ τέλους τοῦ ᾄσματος παραλείπονται τὰ σημεῖα τῆς ἐπαναλήψεως (: — :).

166α— Αὔξων ἀριθμὸς ἔδει νὰ γραφῇ ὁ 167ος.

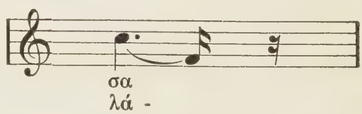
176 — Τοῦ 4ου καὶ 8ου ῥυθμικοῦ ποδὸς οἱ δεύτεροι χρόνοι γραφήτωσαν, ἀντὶ *μονοσήμων*, ὄγδοα μετὰ παύσεως·

181 — Τοῦ 8ου ῥυθμικοῦ ποδὸς ὁ β' χρόνος γραφήτω οὕτω·

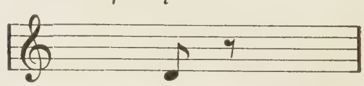
203 — Τοῦ 4ου ῥυθμικοῦ ποδὸς ὁ γ΄ χρόνος γραφήτω μετὰ κορωνίδος ().

211 — Τοῦ 1ου καὶ τοῦ 3ου ῥυθμικοῦ ποδὸς οἱ τρίτοι καὶ τέταρτοι χρόνοι γραφήτωσαν οὕτω·
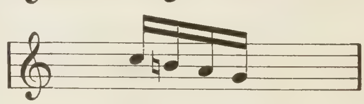

229 — Ἀντὶ τῶν λέξεων «Ἄδεται ἐν *Βερατίῳ* τῆς Ἀλβανίας» γραφήτω «Ἄδεται ἐν *Βερατίῳ* καὶ ἐν *Ἀλβανίᾳ*».

235 — Τοῦ 1ου καὶ τοῦ 3ου ποδὸς οἱ τέταρτοι χρόνοι γραφ. οὕτω·
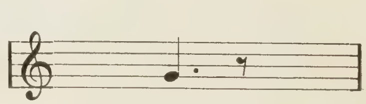

235 — Τοῦ 5ου ποδὸς ὁ δ΄ χρόνος καὶ τοῦ 7ου ὁ β' γραφ. οὕτω·

236 — Παρελείφθησαν αἱ λέξεις «Ὑπαγόρευσις *Δ. Ἀνδρούτσου*».

237 — Ἡ σημείωσις τῆς 356 σελίδος τεθήσθω πρὸ τῆς *ὀργανικῆς ἐπῳδοῦ*.

252 — Τοῦ 9ου ῥυθμικοῦ ποδὸς ὁ γ΄ χρόνος γραφήτω οὕτω·

Τύποις Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ἐν Ἀθήναις.